

DÍAZ, Froilán (O.P.)

Philosophia naturalis per
quaestiones, et articulos diuisa iuxta
mentem D. Thom. / authore R.A.P.M.Fr.
Froylano Díaz... ~ Vallisoleti : In
Typ. Antonii Figueroa..., 1695

[16], 480, [4] p., @8, A-Z8, 2A-2G8,
2H6 ; 4°

Port. con orla tip. y anagr. xil. de
la Orden de Predicadores. -- Texto a dos
col. -- Error de pág., p. 192 figura
como 162

1. Tomismo 2. Tomismoa 3. Cosmología
4.

Kosmologia I. Título

R-6516

PHILOSOPHIA
NATURALIS
PER QVAESTIONES
ET ARTICVLOS DIVISA
IVXTA MENTEM D. THOM.

AVTHORE
R. A. P. M. Fr. FROYLANO DIAZ LEGIS

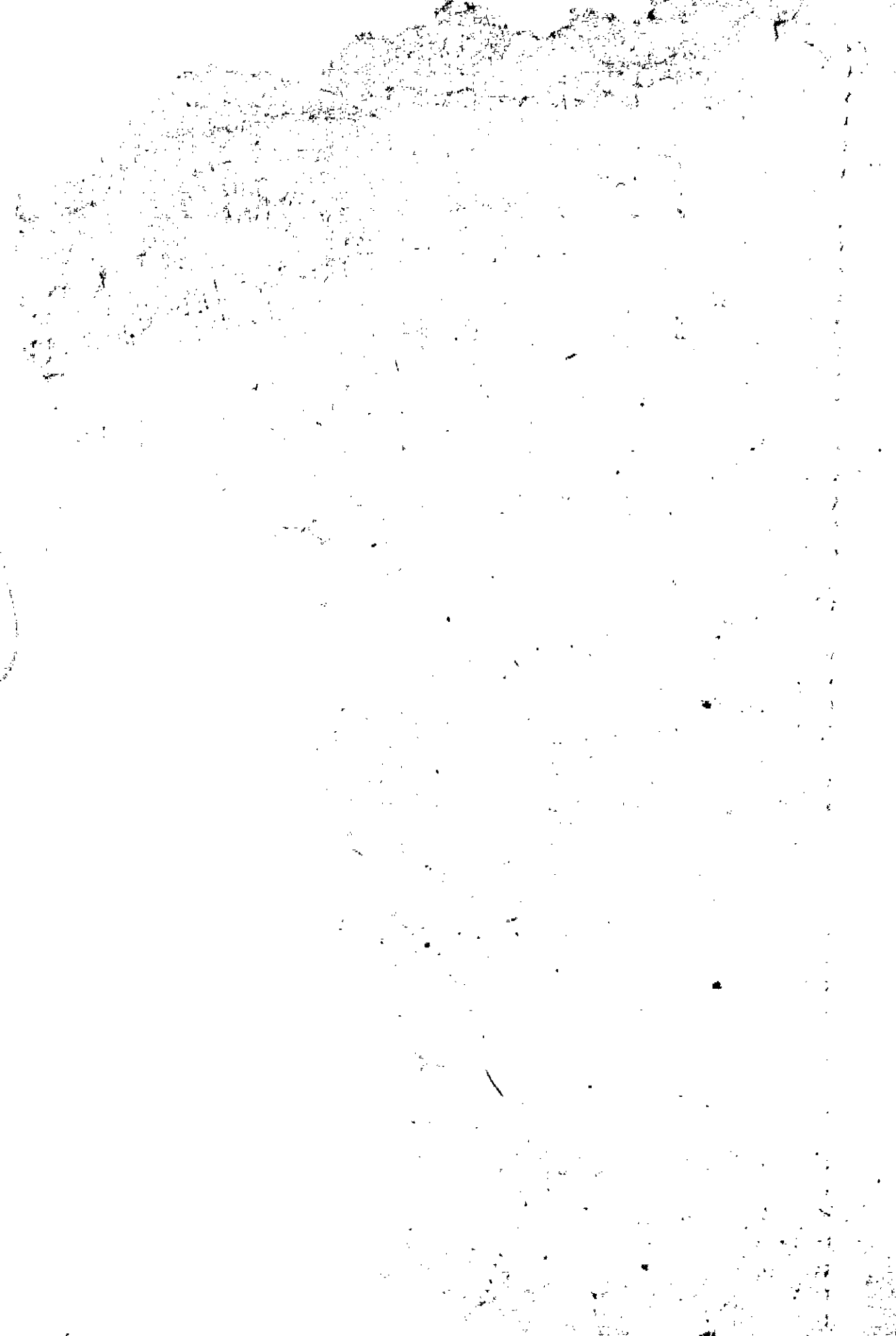
*Fillo Conventus Sancti Pauli Vallis-Oletani
Insunt D. Gregorij Regente, & mado V
the dram D. Th. Moderante in Vir
plutenfi, & in Collegio Sancti
eiusdem urbi: Regent*

*Nancien
Thoma
Londino*

Anno

Cum Permissu Vallis O.
Figueroa, Vniver

AD R. A. P. M.

Fr. ANTONIVM DE SAN IVRJO,
celeberrimi Conventus S. Pauli Vallis-Oletani. Præcla-
rissimum filium, & insignis D. Gregorij felicissimum
alumnium, post plurimas Theologiæ Cathedras sua eru-
ditione munitas, & sapientia decoratas totius Provin-
ciæ Hispaniæ Provinciale dignissimum,
& supradicti Conventus
modo Priorem.

RÆFVLGET in terra V

dicta, Domus Celebe
amabilis Cælo, toti el
tiarum ditata Regni
tur in oris, inclita
ta columnijs, fig

so ribusque superbis, ad cuius præsentiam
Tharsis, silent miracula Memphis: Præ
decore caret, sed semper illa per orbis
nigros audita per Indos, cuius in Co
tot Sophiæ fœcunda bonis, tot lucid
que tanquam sydera lumen ubiqu
cum, & Sol, & Luna miramur
incolæ lucent, orationi instantes,
vota, ordine miro, cantuque sono

...mus intonant uno terminabiles pūcto, uni-
cites echo. O veneranda Domus cunctis hilaranda die-
bus, quæ re sides veri victima sacra Dei! O quantum stirpis tuæ
gaudeo me, & germinis esse! O veneranda domus! Vive, fo-
ve, fave, & honora mundum, teque Deus noster longum con-
servet in ævum.

In hac igitur domo nostra, pretiosum habemus thesau-
rum doctrine, & abyssum scientiæ, exemplar virtutis, nor-
mam veritatis, claritate sydereum, & usque ad sydera cla-
rum, insignem cœlesti munere virum, Mercurij filium, Pal-
lisque florentem, cui gloriam dedit Apollo, dedit ore rotundo
qui, quem omnes uno ore fatentur luminare mag-
næ gentis, Emulatorem Iovis, quemque ingenio
atum, per cunctorum usque hodie ora vo-
re licet, & admiratione portentum, sapien-
prodigium, & gratiarum omnium cumulum
que profundum, quem quidem Regio Do-
rit, læta protulit; fœlicem dico, &
sæpè audistis Antonium, seu R. A. P.
um de Sæa Iurjo, supradicti Conven-
umnum, astrea luce micantem, aurora
Provinciæ Hispaniæ quondam Provin-
i, in iustitia rectum, in præmiando ius-
in puniendo severum, in dirigendo
e, Sede Apostolica dignum. De præ-
us Prior em, & Patrem, Doctorem,
orem; Priorem exercitio, Ducem
, Iudicem lege, Patrem custodia,
qui pacem trahit, & reos ad aras,

Et Ducem qui mollit animos, Et temperat iras, Et cœcū, Et Pa-
rem, qui generosum pectus præceptis format amicis, insiruit
exemplis, præit disciplinis, ducit ad portum, inopem solatur,
Et iegerum. Priorem tandem, Patrem, Ducem, Et Pastorem,
qui fortunam superat, nullo terrore macretur, qui non miratur
opes, nullos sectatur honores, cui necit odoratas, Et Smyrna,
Et Marthua lauros, nec adhuc potest scientia, Et virtutis tan-
tos describere triumphos. Te erga fulgentissimum Iubar, obser-
vantia polum, Religionis Phœbum, Et Theologiæ murum, prop-
ter tales gratias, Et dotes egregias, te solum inter omnes, auctori-
tatis maximum optat, Et tibi soli librum consecrat, librum di-
cat, animum toto pectore iactat.

Fr. Froylanus Diaz.

LICENCIA DE N. M. R. P. PROVINCIAL,

EL Maestro Fray Domingo Perez, Cathedratico de Prima de la Vniversidad de Salamanca, y Prior Provincial de la Provincia de España, Orden de Predicadores, aviendo remitido à personas doctas, y graves de esta nuestra Provincia, vn libro, que se intitula, *Philosophia Naturalis per quæstiones, y articulos diuisa*, compuesto por el R. P. M. Fr. Froylán Diaz, Cathedratico de Vísperas de la Vniversidad de Alcalá, y Regente de nuestro Colegio de Santo Thomas: Damos licencia al dicho R. P. M. para que le pueda imprimir, guardando los requisitos, que por estatutos Pontificios, y Regios se deven guardar en la impresion de los libros. En fee de lo qual lo firmè, y mandè sellar con el sello menor de nuestro oficio, y refrendar de nuestro Secrerario, y Compañero. En nuestro Convento de San Estevan de Salamanca, en 1. de Diziembre de 1691.

ngo Perez,
vvincial.

Por mandado de su P. M. R.
Fr. Francisco Garcia de Olivares,
Compañero, y Sec.

APPRO-

APPROBATIO R. A. P. M. Fr. FRANCISCI DE LARA,
Prioris Regalis Conventus Sancti Petri Martyris Toletani,
& R. A. P. M. Fr. Bernardi Cano, Catholicae Maiestatis
Concionatoris eximij.

LIBENTER obtemperantes mandato R. A. P. N. M. Fratris Dominici Perez, Primariae Cathedrae in Universitate Salmantina Dignissimi Moderatoris, ac Provinciae Hispaniae Ordinis Praedicatorum Provincialis: Magnae mentis attentione iustravimus, alacrique animo perlegimus commentarios in octo libros Physicorum Aristoteiis, ingeniosissime elaboratos a R. A. ac Sapientissimo Patre Magistro Fratre Froylano Diaz, Sacrae Theologiae in Universitate Complutensi Vespertino Professore, ac insignis Collegij Sancti Thomae Regentis. Opus sane prelo, & laude dignissimum: In quo nihil a Catholica veritate devium, nec bonis moribus adversum reperimus; sed omnia menti nostri Angelici Praeceptoris consona, utpote ex ipsius doctrina, magna profunditate, ac subtilitate deprompta. Et satis demirari non valemus maturum Auctoris ingenium in se legendis sententijs, praeclearum iudicium in reiiciendis inutilibus modestiam in redarguendo, & impugnando, miram claritatem in explicando tot, tam ingentesque difficultates, quae in hoc vastissimo totius naturae pelago circa ens mobile se offerunt; quae omnia disputat, & resolvit mirabili arte, ita imitante naturam, ut nihil in hoc opere prolixum, aut superfluum reperiatur, quod fastidiet, nec aliquid necessarium, quod deficiat, desideretur. Quapropter dignissimum iudicamus; ut statim evulgetur, & in lucem prodeat, in nostrae Religionis splendorem, sanae, & Angelicae doctrinae praesidium, Auctoris famam, & in communem utilitatem sic censemus in Conventu Sancti Petri Mart. Regalis Toletani, Die 1. Ianuarij, Anno Domini 1692.

*Fr. Franciscus de Lara,
Mag. & Prior.*

*Fr. Bernardus Cano,
Sacrae Theologiae Mag.*

Licencia del Ordinario.

NOS el Doctor D. Juan Caldera, Prothonotario Apostolico, Vicario General en la Audiencia, y Corte Arçobispal de esta Ciudad de Alcalà de Henares, y en todo el Arçobispado de Toledo, &c. Por la presente, y por lo que à Nos toca, damos licencia, para que se pueda imprimir, è imprima vn libro, escrito por el Reverendissimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Visperas de la Universidad de Alcalà, y Regente en su Colegio de Santo Thomas, que se intitula, *Philosophia naturalis per quaestiones, & articulos diuisa*: Atento, que por nuestro mandado ha sido visto, y examinado, y consta, no aver en el cosa alguna que se oponga à nuestra Santa Fe Catholica, y buenas costumbres. Dada en Alcalà à 5. de Enero de 1692.

Doct. Caldera.

Por su mandado,
Custodio. Valentin,
Notario.

SENSURA Rm̄. P. M. Fr. FRANCISCI A SANCTO THOMA,
in Collegio Complutensi Carmelitarum Excalceatarum,
semel iterumque Rectoris.

Ratissimum mihi accepi videndum, ex commissio-
ne, & mandato D. Doctoris D. Ioannis Caldera,
Archiepiscopatus Toletani in Civitate Complu-
tensi Generalis Vicarij, librum amplectentem
omnia ad octo primos Physicorum pertinentia, iuxta mentē
Angelici Præceptoris, à RR. P. M. Fr. Froylano Diaz, quon-
dam in insigni Collegio D. Gregorij Vallis Olctani Regēte,
& modò in vniversitate Complutensi Vespertinæ Cathedræ
Moderatore percelebri, & Collegij Sancti Thomæ Regente,
elaboratum; accurateque legi, & vidi non solum, nulla ex
parte Catholica fidei, aut morum gravitatē distonā, sed Scho-
lasticis omnibus vtilissimum fore, siquidē rationum ponde-
re instruit, acumine ingenij elevat, eruditione pascit, princi-
piorum stabilitate delectat, roboratque inteilectum, vt avi-
dus philosophicis veritatibus iam ditatus, ad altiores cape-
sendas scientias dirigatur. Materia etenim communis, sed
tanta modi novitate ab Auctore discussa, vt operi tanto inter
aptari queat illud Ovidij.

Est quoque cunctarum novitas gravissima rerum.

3. Pont.

Gratias igitur auctori refero, vt qui humilitate sua, & c
modestia, diu tantum opus abscondit, & sub silentij modio
philosophicam lucem inclusit (verè Prædicator, & Prædica-
torum Familiæ filius, qui præclaram sapientiam præclaræ
vniret virtuti) iam sub modio extingui non est passus, sed su-
per candelabrum ponit, vt luceat omnibus, qui in scientiarū
domo sunt, aut esse totius nisibus satagunt. Laborat fru-
ctuosissimè iuventuti, dum præclarissima hæc in octo Physicorū
libros commentaria iuxta miram Angelici Præceptoris doc-
trinam, mandare prælo parat, quibus instruatur in idē & om-
nibus etiam doctissimis, quibus delectentur. Quapropter li-
centiam quam scholastico zelo petit, iudico pro meritis con-
cedendam. In hoc nostro Carmelitarum Excalceatarum
Complutensi Collegio.

*Fr. Franciscus à Sancto Thoma,
Rector.*

SVMA DEL PRIVILEGIO.

YO Ioseph Francisco de Aguiriano, Secretario de Camara del Rey nuestro Señor, de los que residen en su Consejo: certifico, que por los Señores del dicho Real Consejo, se ha dado licencia al R^{mo}. P. M. Fray Froylan Diaz, Cathedratico de Prima de la Universidad de Alcalà, y Regente en el Colegio de Santo Thomas, del Orden de Santo Domingo, para q̄ por tiempo de diez años pueda imprimir, y vender el libro que ha compuesto, intitulado, *Philosophia naturalis, per questiones, & articulos divisas*, con que antes, y primero que se venda, se trayga ante los dichos Señores, cō fee del Corrector, de estar conforme al original, y guardando en la impresion lo dispuesto por las Leyes, y Pragmaticas de estos Reynos, que tratan de la impresion de los Libros: y para que conste, doy el presente, en Madrid à 25. de Agosto de 1695.

*Ioseph Francisco
de Aguiriano.*

APPRO-

APPROBATIO Rmi. P. M. Fr. PETRI DE MO,
 quondam Reſtoris Regalis Collegij Magni Auguſtini
 Complutenſis, & Conventus Burgenſis eiſdem Ordinis
 Prioris, Diffinitoris Provinciae Caſtella, &
 Regalis Sancti Philippi Matritenſis, ſe-
 mel iterumque Prioris.

ESTRÆ iuſſu celsitudinis volumen *Philosophia
 naturalis*, inſcriptum à Sapientiſſimo, & Re-
 verendiſſimo P. M. Fr. Froylano Diaz, præ-
 clari Ordinis SS. P. N. Dominici, & in
 Complutenſi Academia Veſpertino Sacrae
 Thologiae Moderatore concinnatum cer-

nuè, iucundèque legi. Gratulor hercè, veſtræ celsitudi-
 ni, quod mihi ante communem lucem, tam eximium pa-
 teſecerit opus. Ni ad lydij cenſuram lapidis, ni ad cenſo-
 riam trutinam ſubeundam, ex veſtra altiſſima remittere-
 tur providentia, ad illud encomijs extollendum mihi miſ-
 ſum iudicaret. Vtrique me ineptum muneri fateor inge-
 nuè. Si namque cenſor extitero, nil cenſura lima vè dig-
 num reperio, immò approbatione digniſſimum opus om-
 ne pronuncio, & vt typis quam totius ad publicam mande-
 tur utilitatem ſupplex oro, cum de ipſo, quod in Canticis
 de lylio eſt elocutus P. N. Ambroſius dignè aſſeveretur:

*Flos ſublimis, immaculatus, innoxius, in quo non ſpinarum of-
 fendit aſperitas, ſed gratia circumfuſa clareſcit.* Si me laudato-
 rem geſſero, vbi mihi valbucenti illa Ciceronis aſſiuen-
 tia? Illa Demoſthenis elegancia? Illa Plinij Panegyrica
 eloquentia? Et ò quam libentèr hic ego Sapientiſſimi hu-
 ius viri Dominicanæ Familiae ſplendoris, Complutenſis
 Lycoei deliciae, noſtræ Europæ decoris, Augelici Præ-
 ceptoris Aſſeclæ, clariſſimi Philoſophi expoſitoris in lau-
 des excurrerem, ſi ingeſta in ipſum commendatio vere-
 cundum ruborem ad genas non evocaret; patiatur tamen
 religioſam ipſius modeſtiam, vel paucioribus vulnerari:
 nil ignorat, qui Auguſtinum non ignorat, Auguſtinum
 qui ſapit omnes ſapit. Vndè meritò ſanè tanti viri mirabor
 operis fulgorem, qui

In Cant.
 Cant cap.
 5. & lib.
 7. in Lu-
 cam.

Suſtu-

Stulte Interpres noctem , veterique nigrore:
detricto , fecit luce nitere nova.

Qui cum ad divina confurgit , hominem excedit; cum ad humana descendit , divinis informat ; si scribit naturæ arcana , reddit publica ; si recusat mendacia , aperit veritatem ; si evolvit errores , confundit labyrinthos : disertissimus cum raceat , eloquentissimus cum agat. Fulgentissimi Ecclesiæ Solis , & divinitatis interpretis , Augustini amantissimus filius , à quo ut oceanus exhaurit flumina , & emittit ; ut speculum accipit lumen , & refundit : quem vnum si sapientissimorum virorum Dominicana Familia mundo proferret , prodigiosa sapientiæ fecunditate univèrsam orbem repletet. Si videtur miraculum objicit oculis , si auditur , oracula infundit auribus : cum semetipsum consumit , alios roborat , & illustrat , laboribus suis quietem pariens studiosorum ingenijs. Si ergò novam lucem , non Moyses , sed Deus , quod esset bona asseruit , nam solus illius conditor eam approbare debebat ; ad codicem Auctoris novum , qui totus est lux , censura mea , obedientiæ , atque admirationis gressibus debet pervenire. Sic accedit se melior subiiciens censuræ. Ita sentio , & subscribo in hoc Regali S. Philippi Matritensis Ordinis S. P. Augustini Coenobio , die vero 18. Januarij , Anno 1692.

Mag. Fr. Petrus de Moura.

Errata sic corrige.

Pag. 1. col. 1. pro itellektivam, lege intellectivam. Pag. 4
col. 1. pro spirituale, lege spirituale. Pag. 17. col. 2. pro
staum, lege statum. Pag. 32. col. 1. pro intellectu, lege in-
tellectus. Pag. 33. col. 2. pro moiozem, lege maiorem. Pag.
41. col. 1. pro princicipium, lege principium. Pag. 100. col. 1. pro
celestis, lege coelesti. Pag. 160. col. 1. pro distictum, lege distinctum.
Pag. 293. col. 2. pro sun, lege sunt. Pag. 296. col. 2. pro per subsis-
tetiã, lege per subsistentiam. Pag. 352. col. 2. pro repugnati, le-
ge repugnanti. Pag. 432. col. 2. pro terminativa, lege terminativa.
Pag. 453. col. 2. pro muveretur, lege moveretur.

¶ Vidi hunc librum de ordine Supremi
Consilij, in quo his demptis mendis, cetera exem-
plari correspondent. Datum Matrìti 26. Januarij
Anno 1692.

*Lic. D. Simon Joseph
de Olivares y Balcazar.*

TASSA.

YO Don Manuel Negrete, y Angulo, Secretario de Camara del Rey N. Señor, de los que en su Consejo residen. Certifico, que aviendose visto por los Señores del Real Consejo vn libro intitulado, *Philosophia naturalis per quaestiones, & articulos diuisa*, compuesto por el Reverendissimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Visperas de la Vniversidad de Alcalà, y Regente del Colegio de Santo Thomas, que con licencia de dichos Señores ha sido impresso, tassaron cada pliego à seis maravedis, y el dicho libro, parece tiene setenta y cinco pliegos, sin principios, y tablas; y al dicho precio, y no mas, mandaron se venda el dicho libro; y que esta certificacion se ponga al principio de cada vno. Y para que conste doy el presente en Madrid à 26. de Enero de 1692.

D. Manuel Negrete
y Angulo.

AD LECTOREM.

N Collegio Insignissimo Gregoriano, Athenarum firmamento, & litterarum Olympo, in quo Dominicanæ Familiæ proceres aluntur, & iuvenes totius ævi, & gloria sæculi nostri, quorum sapientiam, dum ceres inclinata canit, sydera laude ferit, quorumque nomina marmore premit ardor, pignore, tenet ebur. In illo ergò Palladis campo, Lector benevole, vtriusque Logiæ, & Philosophiæ doctrinam palàm dictavi fortuna dante foelix; exindè

namque ortus est clamor, incepit crescere rumor, oportere quidè quæ voce dixeram typis mandari, præloque diffundi; quo tamen tempore, si verum fatear, invitabat amor, detinebat timor, inclinabat charitas, suspendebat infirmitas, & quantum poterat communis exhortatio iubare, iuventutis etiam sufficiebat consideratio confundere; verum vsque modo vrgent consilia, plurimorum augentur placita, crescunt voces, perseverant præces, multitudo instat, pars bona cuncta rogat: quibus intentus cædit animus, qui fuerat invictus; in libris tamen, quos parare prævenimus, non propria utilitas, sed doctrinæ veritas sola quæritur, sola diligitur, nam vt optimè Plato de leg. dial. 5. *Qui se ipsum magis, quam veritatem amat, quid pulchrum, quid iustum sit, male iudicat.* Quid autem, vt loquitur Aug. in proœmio confess. *Quid de illis alij sentiant, ipsi viderint: multis tamen eos multum placuisse, & placere scio.* His ergò mens auxilia & opus iam exercere connatur, & pagina iudicium docti subitura moyetur. Ovid. lib. 1. fast. VALE.

PROOEMIUM.

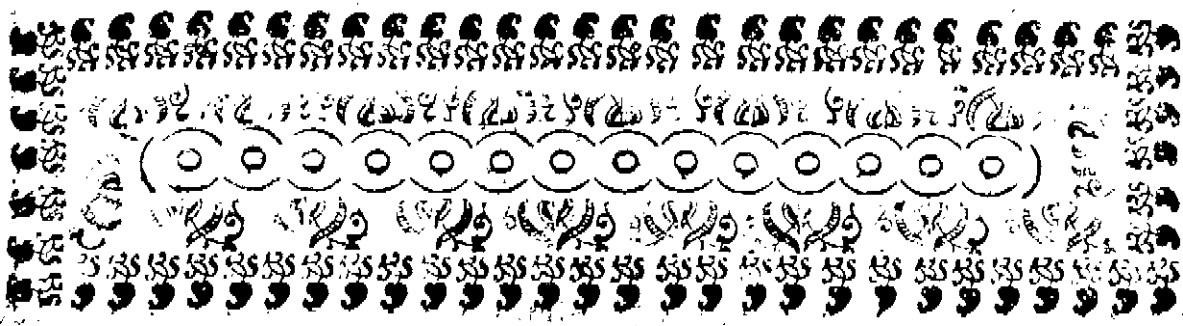

OMEN Græcum Philosophiæ, significatione
attenta, idem valere, quod amor scientiæ,
& veritatis affectus, communis conceptio
docet, Latinus quoque sermo declarat. Con-
suetudo verò Philosophiam pro ipsa scien-
tia usurpandi, invasit iam peritos, & sapien-
tes obrinet omnes. Singularitèr tamen, in
Moralem, Rationalem, & Naturalem par-
titi vtilitas dividendum insinuat, & veritas

ipsa probat. Moralis, quæ Cœlestibus digna est, confurgere sedibus
hospes, humanos considerat actus, mentem fovet, & virtutum ag-
mina cingit. Rationalis autem, horrèdas canit ambages, tenebrisque
remugit, & obscuris vera involvens, iuventutem præmit, Palladi mi-
natur, & ipsam inventionem loricatam, fortassè timet Apollo. Philo-
sophia naturalis, rationi dulcis, & sensuum amica est, homini delec-
tabilis valdè, quæ omnia mutabilia ad arcem vocat, & per elementa,
& mixta nunquam defessa, satis elevata discurrit, lucidum intuetur
Solem, fulgentem nitido monstrat in Æthere circum, & omne mo-
vibile, sublime vel altum: totam denique naturam ambit, pon-
tumque, & solvumque, quidquid terra creat, gignit mare, parturit aer,
quæ fræta diffundunt, solidum dat corpus in arvis: hanc ergò prius,
ordine mutato, tacita necessitate compulsi, veluti speciosam volu-
mus ascendere Cedrum, ad quam manibus rapidis opus est, & arte
magistra: inter omnes tamen ramos virentes illius, priorè illum, qui
ceteros sua extensione circumdat, mente contingere licet, in quo ra-
tio naturalis per principia tam intrinseca, quam extrinseca entis mo-
bilis in cõmuni, invito procedit animo, & per omnes motus, & mu-
tationes sensibiles ingeminat voces, hilari rationabiles eco. Ille autè,

à quo bona cuncta procedunt, labori nostro, Dominus præsto
erit, quid autem opus valeat, melior sapientia
notabit. Modo sit.

* * *

QVAESTIO PRIMA.

DE ORDINE COGNITIONIS HVMANÆ.

IANTA est humanæ mentis debilitas , vt quæ res minima naturalis , sua valèt materialitate concludere , vnica nõ possit cognitione , vtiliter aperire , & ea , quæ vnum in- dividuum in rebus implicat , per plures actus intellectus exponat ; proptereaque necessarium est , quod prædica- tum magis proportionatum , primò percipiatur , quicumque ad perfec- tam objecti in intelligentiam anhelat ; Scire autem , quodnam prædi- catum tale sit , in quæstione ista præambula , desideramus , in qua mo- dum , & ordinẽ humanæ cognitionis inquirimus. Auxilante Sanctissi- mo Preceptore , cuius mirabilẽ sanctitatẽ , & sapientiã , cœli prædicat , Ecclesia resonat , & mundi machina clamat : De cuius munere sit.

ARTICVLVS I.

Verum primum cognitum ab intellectu nostro pro statu vite presentis, sit species specialissima?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nega- tiva conclusio.

Articuli intelligentiã , aliqua supponere oportet : quorum pri- mum est , cognitionem duplicem esse , vnã intellectiã , & *Mag. Froylan.*

alterã sēsitivã. Sēsitiva eã est , quæ sit à potentia sensitiva , int riori , vel exteriori , qualis est operatio , quæ à potentia imaginativa pro- ceedit , & visio , quæ procedit ab oculo corporali ; cognitio verb intellectiva , est operatio , quæ ab intellectu producitur , & inte- lectio appellatur ; ex quibus cog- nitionibus prior est sensitiva cog- nitio ; nam iuxta Philosophicũ probervium : *Omnia nostra cognitio- rum habet à sensu.* Et quamvis ea , quæ de cognitione intellecti-

va dixerimus, possint si militer applicari sensitivæ, in præsentî solùm de cognitione intellectiva disputamus.

Secundò norandum est, etiam totum esse duplex, vnum actuale, quòd habet suas partes in actu, sicut homo actualiter constat corpore, & anima, metaphysicè actu componitur ex cõceptu animalis, & differētia rationalis. Aliud autē esse totū potentiale, quòd suas partes tantū continet in potentia, sicut genus continet differentias, & species individualia. Quorum vtrūque est cognoscibile cognitione confussa, & cognitione distincta. Cognitione confussa attingit totum, partes tamen illius solùm percipit in cõfusso, prout continentur in toto: Sicut quando quis cognoscit hominem, & corpus, & animam non cognoscit clare, & distinctè. Cognitione autem distincta, opposito modo se habet, nam totum attingit, & partes illius clarè etiã, & distinctè cognoscit: & inter has cognitiones, confussa imperfectior est, & naturaliter prior cognitione distincta.

3 Supponendum est, aliquòd obiectum posse esse notius secundū se, & aliud posse esse magis notum quoad nos; illud dicitur notius secundum se, quòd maiorem perfectionem, & immaterialitatem habet, supra quam fundatur cognoscibilitas passiva obiecti; in qua consideratione, obiecta

spiritualia sūt magis nota, quia magis actualia. *De quo D. Th. 1. p. q. 14. art. 1. plura.* Illud autē obiectū, notius est quoad nos, quod cū intellectu nostro maiorē proportionē habet; & cū intellectus noster intelligat per species abstractas à phantasmatis, & à rebus materialibus, inde est obiecta materialia esse magis proportionata cū intellectu, pro statu vitæ præsentis, & magis nota quoad nos.

4 Supponendum est, singulare non esse illud, quòd primò intellectus cognoscit. Quia singulare non cognoscitur directè, sed tantum reflexè, vt modò supponimus ex illis, quæ in 3. *de Animalatè dicuntur à nostris*; sed cognitio reflexa, prima non est, siquidem supponit cognitionem directam; ergo.

Secundò probatur, suppositione nostra, quia nō datur in intellectu species, per se primò representativa rei singularis: ergo singulare nequit esse primū cognitū. Probat antecedens species in intellectu recepta, est abstracta à conditionibus individualibus, & à singularitate; sed species abstracta à singularitate, per se primò representat naturam à singularitate abstractam, & separatam, non autem ipsam singularitatem. Ergo non datur species per se primò representativa rei singularis.

Tandem supponendum est, Difficultatem præsentem non proccedere, de primò cognito vt quod hoc

hoc enim debet esse ratio entis, quia ens est obiectum specificativum intellectus, obiectum autem specificativum intellectus, debet saltem, ut quo, & tamquam ratio formalis attingi per omnem actum illius: qua propter solum de primo cognito, ut quod loquimur in presenti, & illud esse speciem specialissimam defendit Doctor subtilis in 1. Distinct. 3. quem discipuli sequuntur: negat tamen D. Th. cum quo sit. Nostra conclusio.

§. II.

Species specialissima non est primum cognitum ab intellectu nostro pro presenti statu.

Sententia ista probatur, primo ratione D. Th. 1. p. q. 85. art. 3. quia prima cognitio intellectus pro statu vitæ presentis, est imperfectissima cognitio; sed cognitio speciei specialissimæ, imperfectissima non est. Ergo species specialissima non est primum cognitum: minor patet: quia cognitio entis materialis, & cuiuscumque prædicati superioris ad speciem specialissimam, imperfectior est, siquidem est magis confusa, quam cognitio speciei infimæ; & cetera sequenter cognitio speciei specialissimæ, vel infimæ imperfectissima non est. Maior vero in qua difficultas est probatur, quia omne agens procedens de potentia ad actum, prius

pervenit ad actum imperfectum, quam perfectum; sed intellectus est agens procedens de potentia ad actum: Ergo prima cognitio intellectus pro statu vitæ presentis imperfectissima est. Minor cum consequentia tenet, & probatur maior primo: agens procedens de potentia ad actum, prius pervenit ad actum magis sibi proportionatum; sed actus imperfectus magis proportionatus est: Ergo prius pervenit ad actum imperfectum. Probatur minor, actus imperfectus est medius inter potentiam, & actum perfectum: ergo magis proportionatus est: quia cum agente procedente de potentia ad actum, maiorem proportionem habet actus medius, quam ultimus actus: eo quod ultimus actus, magis distat ab agente.

Secundo probatur maior ad hominem contra Scotum: nam in doctrina ipsius, prius pervenit intellectus ad cognitionem confusam, quam ad cognitionem claram; sed hoc ideo est, quia agens procedens de potentia ad actum, prius pervenit ad actum imperfectum, quam ad perfectum. Ergo ita contingere debet, quod agens procedens de potentia ad actum, prius debet ad actum imperfectum pervenire. Cui consonat axiomata commune; à facilloribus, & imperfectioribus est incipiendum.

Exemplis declaratur maior. Homo generans hominem, prius producit embryonem, quam ia-

troducat animam rationalem, & similiter quæcūque forma, prius communicat materię gradū corporis, quam alios gradus inferiores: quia gradus corporis imperfectior est. Quod etiam contingit in arte, nam Artifex imperfectus in principio minus perfecta opera sua facit, vt generaliter cōstat in omnibus incipientibus artem. Ergo agens procedens de potentia ad actum, prius debet ad imperfectum pervenire.

Secundo probatur conclusio nostra, ratione: quia connaturale nobis est, à notioribus, & magis proportionatis incipere, vt experientia testatur, & Aristoteles asserit in præsentī: sed species specialissima notior nobis non est: ergo non est primum cognitum. Probatur minor: illud prædicatum est magis notū, quod inter obiecta proportionata est magis universale; sed species specialissima, talis non est: quia supra illa inveniuntur prædicata magis universalia, videlicet, ratio corporis, substantiæ, & animalis, &c. Ergo species specialissima notior non est. Probatur maior, illud prædicatum est magis notum, quod inter obiecta proportionata, est magis confusum, prædicatum namque magis confusum, est minus perfectum: & consequenter in principio, est magis notum; sed prædicatum magis universale, est magis confusum, quia plura con-

tinet, & involuit, & ea non explicat: ergo prædicatum magis universale, est magis notum.

Addimus, quod totum integrale, priusquam partes cognoscimus, quia magis confusum est, & prius cognoscimus diffinitum, cognitione confusa, quam partes diffinitionis, & prius hominē, quam hominem singularem, v. g. Patrem, vel fratrem. Vndē passim experimur parvulos à principio omnes homines, vocare patres, & omnes mulieres, matres, & hoc idem à paritate convincimus: nam in cognitione complexa, prius cognoscit intellectus, principia magis universalia, v. g. *quodlibet est, vel non est. Quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se, &c.* Ergo in cognitione simplici, & in complexa, prius intellectus cognoscit universaliora prædicata, quæ magis confusa sunt. Patet consequentia, quia intellectus in vtraque cognitione, procedit de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum.

§. III.

Duobus argumentis contra rationes occurritur.

ARguitur 1. contra rationē primā: quia principium, in quo nititur, plures patitur instantias: ergo ratio bona non est. Probatur antecedens, actus circa principia

cipla perfectior est, quam actus circa conclusiones; & tamen intellectus prius habet actum circa principia, quam circa conclusionem; nam intellectus ex assensu præmissarum procedit, & movetur ad assensum conclusionis.

Secundo, quia essentia perfectior est proprietatibus, & tamen generans prius producit essentiam, quam illius proprietates. Et similiter Sol, dum primo incipit illuminare, perfectissimam illuminationem elicit. Et actus perfectior est, quam habitus scientificus; nam habitus specificatur ab actu; & tamen, quando incipimus acquirere scientiam, prius habemus actum, quam habitum, quem per actum potius adquirimus: ergo principium, in quo niritur ratio D. Th. plures patitur instantias.

Confirmatur, si ratio D. Th. procedit de agente naturali non impedito, vera non est: sed intellectus respectu primæ cognitionis, est agens naturale non impeditum. Ergo vera non est ratio D. Th. quia ratio prædicta de intellectu in prima cognitione procedit. Maior probatur: Agens naturale non impeditum, & debite applicatum, prius elicit actum perfectissimum quem potest. Ergo si ratio D. Th. de tali agente procedit, vera non est. Probat ant. agens naturale non impeditum operatur secundum ultimum suæ potentiæ. Ergo prius elicit actum

Mag. Froylan,

perfectissimum, quem potest, alias non operaretur secundum ultimum suæ virtutis, neque ageret in quantum posset.

Ad hoc argumentum respondetur, Rationem D. Th. intelligendam esse, quando actus imperfectus non dependet à perfecto, in quo sensu, nullam patitur instantiam: quia assensus conclusionis essentialiter dependet ab assensu præmissarum. Et proprietates, saltim connaturaliter ab essentia dependent: & ita mirum non est, quod prius non producantur; sicut prius elicit voluntas intentionem, quam electionem, que minus perfecta est; & generans prius producit cor, quam alias partes viventis, & materia prius recipit formam, quam existentiam: quia electio ab intentione, & aliæ partes à corde, & existentia à forma dependet: cognitio verò confusa non dependet à cognitione distincta, neque cognitio prædicati superioris à cognitione inferioris, & ita cum aliunde cognitio confusa, & prædicati superioris imperfectissima sit, intellectus procedens de potentia ad actum, prius debet cognitionem confusam magis habere.

Ad alteram instantiam adductam in sole, responderetur, rationem factam procedere de agente acquirente successivè perfectionem, & habente utrumque actum, perfectum, & imperfectum; quod quidem non reperitur in sole, qui

non habet successivè actum perfectum, & imperfectum, sed unico, & perfectissimo actu illuminat à principio.

Poterat etiam dici, Rationè esse intelligendam de actu procedente ab agente per veram elicientiam; non autem de actu procedente per mera emanationem, qualiter plures asserunt, illuminationem à sole procedere, & ratio est, quia quando actus per emanationem procedit, statim cum omni sua perfectione, ab agente dimanat.

Ad aliàm instantiam de actu, & habitu, respondent aliqui, actum productum ab habitu esse habitu perfectiorem; non tamen actum productivum habitus, & ita mirum non est, quod actus, per què habitus producit, sit prior in intellectu.

Hac tamen solutio vera esse non potest, quia ideo actus productus ab habitu, perfectior est illo, quia est magis immaterialis, & maiorem actualitatem importat; sed hoc idè habet actus productivus habitus, si quidè etià est exercitium, & actus secundus, & consequenter magis actualis est, quàm habitus, & actus primus: ergo etiam talis actus erit habitu perfectior.

Secundo impugnatur data solutio, quia in Moralibus, actus productivus habitus vitiosi maiorem malitià habet quàm habitus ipse: ergo in physicis actus productivus

habitus, maiore perfectionem importat. In cuius confirmationem, plura adducere poteramus, què modò omittimus, quia ea alibi adducemus. Vndè tali solutione relicta.

Aliter iuxta dicta respondetur, habitum connaturalem dependentiam habere ab actu, per quem producit; & ideo agens, quamvis procedat de potentia ad actum, prius debet actum habere.

Ad confirmationem argumenti principalis respondetur, negando maiorem, ad probationem distinguo antecedens, perfectissimum quem potest pro tunc concedo antecedens, quem absolute potest, nego antecedens; & ad probationem similiter distinguo antecedens, secundum ultimum potentie, pro illo tunc, concedo antecedens, secundum ultimum potentie absolute, nego antecedens, & consequentiam. Cognitio namque perfectissima, quam intellectus potest elicere pro illo tunc, non est cognitio speciei infimæ, sed cognitio entis naturalis, vel entis in communi, quæ est magis confusa, & magis proportionata, & ideo intellectus in principio debet prius talem cognitionem elicere. Instantia est in contrariorum doctrina, iuxta quam, prius elicit intellectus cognitionem confusam, quam distinctam, quæ est magis perfecta: non ergo debet intellectus perfectiorem cognitionem elicere in principio, quamvis

impeditus non sit.

Secundo ad eandem confirmationem respondetur, distinguendo minorem, non impeditum ab extrinseco, concedo minorem, ab intrinseco neg. minorem, & consequentiam. Licet namque intellectus in prima cognitione, non sit impeditus ab extrinseco, est tamen ab intrinseco impeditus, quia sicut forma prius actuatur materiā secundum gradum communem, & postea secundum gradus particulares; ita species representativa, prius vnitur intellectui, quatenus representat gradum communem, & postea, secundum quod representat gradum particularem, & ideo intellectus per speciem sibi intrinsecam impeditur ad cognoscendum obiectum perfectius, ad cognitionem perfectiorem habendam.

Secundo arguitur contra secundam rationem. Vniversaliora non sunt notiora: ergo ratio secunda nititur principio falso. Probatur antecedens Vniversaliora in genere scibili, vel in Ordine ad cognitionem scientificam, non sunt notiora, quia obiectum Metaphysicæ, videlicet ens, non est notius, aliās Metaphysica esset prima acquisitione: & tamē obiectum Metaphysicæ est vniversalius: ergo etiam in ordine ad simplicem cognitionem, vniversaliora non debent esse notiora Consequentia à paritate nota est.

Respondetur negando vlti-

Mag. Freylan.

nam consequentiam, quia respectu scientificæ cognitionis, obiectum vniversalius, videlicet ens, non est magis proportionatum, eo quod perfectissimū est inter obiecta scientiæ naturalis, & perfectissimi magis gaudet abstractione, & ita non est prius cognoscibile genere scibili, sed prius scibile est obiectum minus perfectū, quale est obiectum logicæ. Respectu verò cognitionis cōfusæ, obiectū magis proportionatum prius debet attingi. Et argumentum contra adversarios procedit, loquēdo formalitèr quia si obiectum metaphysicæ non est prius scibile, quia est magis perfectum, etiam obiectum magis perfectum, non debet prius cognosci per cognitionē confusam, sed potius obiectum minus perfectum debet prius per talem cognitionem attingi.

Sed intabis, inter cognitiones scientificas, & distinctas, non est incipiendum à magis distincta, & perfecta, qualis est cognitio metaphysicæ. Ergo inter cognitiones confusas, non est incipiendum à magis confusā, consequenterque prima cognitio, non debet obiectum magis vniversale, & magis confusum attingere.

Respondetur negando consequentiam: quia inter cognitiones distinctas, illa quæ est magis distincta, est etiam magis perfecta, & consequenter cum intellectu incipiente scire, est minus proportionata, & ideo non debet esse

esse prima; inter autem confusas, magis confusa, est minus perfecta, & magis proportionata, & sic debet esse prima.

Sed Replicabis, Cognitio magis confusa, non est magis proportionata. Ergo nulla est data solutio. Probaturs antecedens, Cognitio confusa versatur circa prædicatum magis universale; sed tale prædicatum non est magis notum. Ergo nec ipsa cognitio est magis proportionata. Probaturs minor, Prædicatum magis universale, est magis confusum: ergo non est magis notum, quia esse notum, & esse clarum, idem sunt, claritas verò opponitur confusio ni, & ideo prædicatum magis confusum, nequit esse magis notum.

Respondetur, ad replicam distinguendo vltimum consequens, non est magis notum obiective, & in se, concedo consequentiam comparative ad intellectum, nego consequentiam. Prædicatum namque magis universale in se ipso est magis confusum, & minus notum, quia plura sub se inferiora continet, & involvit: comparative tamen ad intellectum, est magis notum, quia primò offertur intellectui, & ipsum primò representat species: neque claritas, quam habet comparative ad intellectum, opponitur cum confusione obiectiva, eo quod non se habet respectu eiusdem, & in ordine ad idem.

Sed instabis, Prædicatum magis confusum ex parte obiecti, est

minus in actu, minus perfectum, & magis potentiale. Ergo non est magis notum comparative ad intellectum, quia vnumquodque est cognoscibile ab intellectu, in quantum est ens, & secundum quod est in actu, consequente r̄ quod est minus in actu, non erit magis cognoscibile, & notum in ordine ad intellectum.

Respondetur distinguendo consequens, magis notum secundum se, concedo consequentiam, quoad nos, nego consequentiam. Cognoscibilitas namque conveniens obiecto secundum se, fundatur super actualitatē, & ita quod est minus actuale, est etiam minus cognoscibile secundum se: Esse verò magis notum, & cognoscibile quoad nos, provenit à maiori proportione cum intellectu incipiente cognoscere, quæ proportio supra universalitatem, & potentialitatem fundatur, quatenus universalitas ista, specialem modum immaterialitatis, & cognoscibilitatis importat: Unde prædicatum magis universale, & confusum debet esse prius cognitū, siquidem cum intellectu in principio, est magis proportionatum.

Sed instabis, Prædicatum magis confusum, & magis universale, est etiam minus notum quoad nos. Ergo nulla est data solutio. Probaturs antecedens, Prædicatum magis universale est magis perfectum, quia minus accedit ad materiam, & individuationem,

nem, & quod magis distat à materia, maiorem perfectionem importat. Ergo tale prædicatum est minus nobis: nam intellectus noster non à perfectioribus, sed ab imperfectioribus incipit.

Respondetur negando antecedens, & ad probationem, dicimus, quod prædicatum magis universale, non est magis perfectum, quia licet minus accedat ad materiam; non tamen hoc habet propter sui perfectionem, & actualitatem, sed potius propter potentialitatem suam, & conditionem accidentalem præcisionis intellectus, imperfectè intelligentis: Vel quia intellectus ipse, non attingit comprehensivè prædicatum cum conditionibus, & differentiis, quibus invenitur in re, sed præscindit ab illis, & tantum prædicatū contrahibile cognoscit.

§. III.

Cæteris argumentis occurritur.

Tertio arguitur contra nostram conclusionem. Prius cognoscitur cognitione confusa totum, quàm illius partes; sed quilibet gradus superior ad speciē specialissimam est pars illius. Ergo prius debet cognosci species specialissima, quàm gradus superiores ad ipsam, ex quibus tanquā ex partibus componitur.

Facile tamen respondetur, quod si partes considerentur ut

partes, non possunt prius, quàm totum cognosci sed prius totum cognoscitur, cognitione confusa. Sicut à longe stantes, prius cognoscimus Domum, quàm partes ipsam componentes: & prius cognoscimus corpus, quod videmus moveri, esse corpus, quàm esse sensibile rationale; si tamen partes absolutè considerentur, possunt prius cognosci, & hoc modo asserimus, primum cognitum non esse speciem specialissimam, sed aliquam partem metaphysicam illius, & superiorem ad ipsam analogicè, vel univocè; non quidem ut partem, sed secundum se, & absolutè, quia ratio est magis proportionata. *Doctrina est D. Th. 1. p. 9. q. 85. art. 3. ad 3.*

Quarto arguitur. Illud prius cognoscitur, cuius species facilius abstrahitur à singularibus: nam intellectus intelligit per species abstractas à singularibus, & consequenter illud obiectum prius intelligit, cuius speciem facilius abstrahit: sed species representativa speciei specialissimæ facilius abstrahitur; ergo species ista prius cognoscitur. Probat minor, abstractio specierum, facilius fit ab illis, quæ maiorem similitudinem habent; sed singularia speciei specialissimæ maiorem similitudinem habent; siquidem solo numero differunt: ergo species representativa speciei specialissimæ facilius abstrahitur.

Respondetur distinguendo
mi-

minorem , facilius abstractione
positiva, concedo minorem, ab-
tractione negativa, nego minorē,
& consequentiam. Ratio namque
communis abstrahitur abstrac-
tione positiva , quando intellectus
ex vi convenientiæ plurium infe-
riorū in aliqua ratione cōmuni,
abstrahit ab illis talē rationē, cō-
munē in qua inferiora cōveniūt:
talisenim abstractio comparati-
va est inferiorum inter se , & ab
illis, vt sic convenientibus , ab-
trahit naturam communem ; &
ita abstractio hæc facilius fit ab
illis, quæ maiorem similitudinem
habent , & consequenter abstrac-
tione ista , facilius abstrahitur spe-
cies, quæ speciem infimam repræ-
sentat : alia aurem est abstractio,
quæ dicitur negativa , quando vi-
delicet cognoscitur natura , non
cognitis singularibus , quæ in na-
tura conveniunt ; & abstractio ista
equaliter fit à quibuscumque sin-
gularibus, sive entis sive corpo-
ris, sive hominis, vel alterius spe-
ciei ; imò facilius fit prædicari su-
terioris , quòd primò offer-
tur intellectui , & per spe-
ciem , prius etiam repræsentatur :
& hæc abstractio sola re-
quiritur ad cognitionem con-
sullam.

Vltimo arguitur. Illud prius
cognoscitur , cuius singulare for-
tius movet sensum : nam omnis
nostra cognitio ortum habet à sē-
tu ; sed singulare speciei specialis-
simæ , fortius movet sensum. Er-

go species specialissima prius cog-
noscitur. Probatur minor. Sin-
gulare in quantum singulare mo-
vet sensum ; sed singulare speciei
specialissimæ, est magis singulare.
Ergo fortius movet sēsū. Patet cō-
sequētia, quia sicut se habet sim-
pliciter, ad simpliciter ita se habet
magis ad magis: vndè quia albū in
quantū tale disgregat visum, ma-
gis album, disgregat magis: cōse-
quenterque , si singulare in quan-
tum tale movet sensum, & singu-
lare speciei specialissimæ est ma-
gis singulare , fortius , & magis
movebit.

Ad hoc argumentum pote-
rat responderi, singulare in quan-
tum tale movere sensum , ita vt
singularitas sit ratio formalis mo-
vendi, ex quo solum habetur, ma-
gis singulare, secundum se fortius
posse movere sensum : non tamē
defacto fortius , & magis move-
re sensum, primò incipientem sē-
tire , quia sensus in principio de-
bilis , & imperfectus est , minusq̃
proportionatus cū singulari per-
fectiori, & ideo facilius à singula-
ri minus perfecto movetur : sicut
potentia visiva debilis, & imper-
fecta sustinere non potest lucem
perfectiorem, vt contingit in Ves-
pertilione , & Noctua , sed faci-
lius talis potentia à luce imperfec-
ta movetur.

Secundo tamen probabilius
Respondemus, singularitatē non
esse rationem formalem moven-
di sensum , sed solum esse condi-

tionem movendi : quia sensus est potentia materialis , quæ attingere nõ potest, nisi objectum cõtractum , & singulare. Undè maior secundi silogismi distinguenda est, & si ly in quantum dicat conditionem movendi, est concedenda. Si autè ly in quantum reduplicet rationem formalem neganda est. Ex quo nõ sequitur , magis singulare fortius movere sensum. Undè experientia cognoscimus, quòd singulare entis materialis fortius movet , quàm singulare hominis : nam singulare entis materialis , magis distans percipitur à sensu: prius nã que percipimus de objecto, quod videmus à longe, esse aliquod singulare materiale, quam esse Petrũ, vel Paulũ, & tamèn singulare entis materialis minus perfectũ est, & non ita singulare.

Sed instabis , quamvis singularitas sit solum cõditio , magis singulare debet movere fortius. Ergo singulare speciei specialissimè fortius movebit sensum. Probat antecedens : Magis universale, magis movet intellectum , vt concedimus; & tamen universalitas solum est cõditio in ordine ad intellectum: quia si esset ratio formalis , non posset intellectus, etiã per reflexionem attingere singularia; eo quod nulla potentia potest excedere limites suæ rationis formalis : ergo quamvis singularitas sit tantũ cõditio movendi, cõparative ad sensum, quod est magis singulare , fortius movere debet.

Resp. tamen negando cõsequentiam , & ratio disparitatis ea est, quia quamvis universalitas sit solum cõditio in ordine ad intellectum, prædicatum tan. è magis universale est magis confusũ, & minus perfectũ, & ita magis est proportionatũ cum intellectu incipiente , & propterea prius debet ab illo cognosci. Singulare verò quod est magis singulare , est magis perfectum, & ita minus est proportionatum cum potentia sensitiva in principio ; consequenterq̃ nõ debet prius illam movere, nec ab illa sic incipiente cognosci.

6. *Ultimus.*

Corollaria ex dictis,

EX dictis ergo in articuli discursu , colligitur prin. ò , quod quando dixit Aristoteles, quod nobis notiora sunt , que sunt propinquiora sensui , intelligendus est de notitia sensitiva , quia cum singularia sint sensibus propinquiora, sunt etiã magis nota , respectu sensitivæ potentiæ, propter quod alibi Aristoteles affirmavit , quod universale notius est ratione , singulare vero , sensu.

Secundo infertur ex dictis, quod dum ipse Aristoteles affirmat, quod simpliciter notiora sunt, que sunt magis remota sensui , & hec esse universaliora , intelligendus est, de universalioribus in causando, & cognoscendo, videlicet de subst-

rantijs separatis, quæ à sensibus remotissimæ sunt, propter suam perfectionem; propterquam sunt etiam notiores simpliciter, & secundum se: non tamen intelligendus est, de vniuersalioribus in essendo & prædicando, quæ licet magis separentur à sensibus, nõ tamen sunt simpliciter, & secundum se notiora, quàm ipsa singularia; sed duntaxat quo ad nos.

Tertio colligitur, intellectũ procedentẽ de potentia ad actũ, postquã cognouit, prædicatũ entis, vel entis materialis, nõ posse immediatè transire, ad cognoscendã speciẽ infimam, sed prius debere prædicata inter mediã cognoscere: quia agens procedens de potentia ad actũ, prius debet elicere cognitionẽ magis sibi proportionatã; cũque cognitio prædicati intermediij, minus perfecta sit, & consequenter magis proportionata, prius debet intellectus talem cognitionem elicere.

Vltimo inferitur, quod quamvis species à phantasmatis abstracta, repræsentet omnia prædicata, quæ in obiecto reperiuntur, intellectus tamen propter sui imperfectionẽ, non omnia simul, clarè, & distinctè cognoscit, sed potius ad illa distinctè cognoscenda, successionẽ tẽporis requirit. Et hæc de articulo isto, ad Philosophum applicanda in 1. phisicorum textu 3. ad illa verba sunt autem primum, nobis manifesta, &c.

Verum primum cognitum sit ens materiale formaliter?

§. I.

Status difficultatis aperitur, & sententia referuntur.

IN Præsenti difficultate vnum supponimus, & aliud inquirimus: supponimus quidem ens vniuersalissime acceptum, esse obiectum specificatum intellectus; & inquirimus, vtrum illud ipsum, sit obiectum magis proportionatum cum intellectu nostro, pro vitæ præsentis statu, & primum cognitum ab ipso; vel hoc solum competat enti materiali, vel akeri prædicato, ab ente distincto. In qua parte.

Aliqui asserunt, Primum cognitum ab intellectu nostro pro statu vitæ præsentis esse ens abstrahens à materiali, & spirituali. Ita Mag. Soto, quem plurimi Thomistæ sequuntur. Alij autem affirmant, Primum cognitum esse ens connotans materialitatem, vt exercitam à parte rei, & in phantasmatis, à quibus species abstrahitur, illam defendit in manuscriptis Illust. Godoy, Mag. Ioannes à Sancto Thoma, & alij eadem via incedentes. Alij tandem asserunt, primum cognitum ab intellectu nostro esse ens materialitate ingrediente, tamquam ra-

no, quæ cognita, explicite, & formaliter ex parte obiecti. Huius princeps Caiet. in prooemio de ente, & essentia, q. 1. & in 1. p. q. 85. super art. 3. cui etiam adhaerent plures Thomistæ. Quid autem verum sit, triplici conclusione declaramus.

§. II.

PRIMA CONCLUSIO.

Primum Cognitum à nostro intellectu non est ens in communi.

Conclusionem istam efficaciter suademus, ratione desumpta ex doctrina Sanctissimi Præceptoris in 1. p. à quæst. 84. vsque ad 87. ubi sæpè repetit illam, quia ens incommuni non potest esse obiectum proportionatum intellectus, pro statu vitæ præsentis. Ergò nõ potest esse primũ cognitũ ab intellectu. Prob. Ant. Nam obiectũ specificativum essentialitèr debet esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus, pro statu vitæ præsentis; sed ens vt sic, est obiectum specificativum intellectus. Ergò non potest esse obiectum proportionatum. Minor cũ cõsequètia tenet; & maior probatur à paritate; & ratione. Paritate quidè; quia in Angelis, & Anima separata obiectum specificativum, essentialitèr diversũ est ab obiecto proportionato! siquidem obiectum spe-

specificativum tam Angeli, quam Animæ separatae, est ens vt sic; obiectum verò proportionatum vtriusq; est propria substantia; & ita Angelus, & Anima separata, antè omnia alià obiecta, suã substantiã cognoscunt. Ergò obiectum specificativum, essentialitèr debet esse distinctum ab obiecto proportionato, intellectus etiã nostri, pro statu vitæ præsentis, consequètia hæc à paritate nota est. Ant. verò, esse expræsum D. Th. ipsi adversarij fatentur.

Ratione autè probatur maior, obiectum proportionatum intellectus secundum se, essentialitèr debet esse distinctum, ab obiecto proportionato intellectus pro vitæ præsentis statu: sed obiectum specificativum intellectus, est obiectum proportionatum intellectus secundum se, & quatenus ab hoc statu, & à statu separationis præscindit. Ergò obiectum specificativum intellectus, essentialitèr debet esse diversũ ab obiecto proportionato illius, pro statu vitæ præsentis. Mai. prob. ubi est diversus modus cognoscendi, debet esse diversum obiectum proportionatum: nam D. Tho. ex diverso modo cognoscendi intellectus nostri, pro hoc statu, & Animæ separatae, probat q. 85. art. 1. obiectum proportionatum vtriusque, esse diversũ; sed intellectus in hoc statu, habet speciale modum cognoscendi, non convenientè intellectui secundum se, &

ut præscindentē ab hoc, & altero statu ergò obiectū proportionatū intellectus secundū se, essentialiter debet esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus pro hoc statu.

Respondent contrarij, obiectum proportionatum adæquatum intellectus, pro statu vitæ præsentis, debere esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se: quia obiectum proportionatum intellectus in hoc statu, includit etiā entia materialia, quæ nō sūt obiecta proportionata intellectus secundum se; non tamen est necessarium, quod obiectum proportionatum intellectus in hoc statu, inadæquatè sumptum, videlicet pro ente in communi, sit essentialiter diversum, ab obiecto proportionato intellectus secundum se.

Sed contra est. Obiectum proportionatum intellectus pro hoc statu, inadæquatè acceptum, pro obiecto adæquatè acceptum, pro obiecto videlicet primò cognito, debet esse essentialiter distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se; sed obiectum specificativum intellectus est etiā obiectum proportionatum illius secundum se: ergo non potest esse obiectum proportionatum in prima cognitione, pro statu vitæ præsentis. Prob. mai. ubi est diversus modus cognoscendi, debet esse diversum obiectum proportionatum; sed modus cognoscen-

di, quem intellectus habet in prima cognitione huius status, non competit intellectui secundum se: ergo obiectum proportionatum intellectus, pro hoc statu, inadæquatè acceptum pro obiecto, per primam operationem attactō, essentialiter debet esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se.

Secundo probatur conclusio nostra, ratione. Obiectum proportionatum, non potest esse commune, obiecto proportionato, & obiecto improportionato: nā esse obiectum proportionatum essentialiter debet repugnare obiecto improportionato sed ens ut sic est commune obiecto proportionato, & improportionato: enti videlicet materiali, & enti spirituali, quod cum intellectu, pro hoc statu, proportionem non habet: ergo ens ut sic, non potest esse obiectum proportionatum, & consequenter nequit esse primum cognitum.

Respondetis. Obiectum proportionatum, in esse obiecti, non posse esse commune obiecto proportionato, & improportionato, posse tamen esse commune, in esse rei; & quamvis ens ut sic, sit commune in esse rei, non tamen in esse obiecti: & ideo potest esse obiectum proportionatum.

Sed contra est, ens ut sic, est commune in esse obiecti, obiecto proportionato, & improportionato: ergo non potest esse obiectum

num proportionatum. Prob. ant. Ens ut sic constituitur in esse obiecti, per rationem communem entis, negativè abstractam ab inferioribus suis; sed talis ratio, communis est omni obiecto proportionato, & improportionato, & de omnibus prædicatur: ergo ens ut sic, est cōmune in esse obiecti.

Respondebis: ens ut sic, non constituitur in esse obiecti, per ipsam rationem entis, abstractam ab inferioribus, specificativè sumptā, qua ratione communis est; sed constitui per illam, reduplicativè ut abstractam, & ut non explicantem inferiora, secundum quā rationem, communis non est: quia in inferioribus non invenitur formaliter ut abstracta.

Sed contra est. Quia si vera est data solutio, differentia constitutiva entis, in ratione obiecti proportionati, non erit communis ad omnia obiecta proportionata. Ergo non erit constitutiva entis in ratione obiecti proportionati. Consequentia bona est, quia differentia constitutiva obiecti proportionati, debet esse communis ad omnia proportionata. Ant. vero prob. Ratio entis reduplicativè ut abstracta, & non explicans inferiora, non invenitur in omnibus obiectis proportionatis intellectus, & alijs inferioribus suis sed potius in illis contracta, & determinata invenitur. Ergo vera est data solutio differentia constitutiva entis, in ratione

obiecti proportionati, non erit communis ad alia proportionata

Explicatur impugnatio. Necessario assignanda est, aliqua differentia constitutiva obiecti proportionati, in qua omnia obiecta proportionata conveniant; sed in ratione entis reduplicativè ut abstracta non conveniunt omnia obiecta proportionata, omnia videlicet entia materialia, quæ pro statu vitæ præsentis obiecta proportionata sunt. Ergo ratio entis reduplicativè ut abstracta, non potest esse differentia constitutiva obiecti proportionati, sed alia differentia assignanda est, in quo omnia proportionata cōveniāt, quæ quidē erit ratio formalis omnia proportionandi, & per primum actum attachata.

Tandem impugnatur data solutio. Obiectum proportionatum, & obiectum specificativum intellectus nostri, debent esse distincta, distinctione gradus ad gradum: sed ens ut sic, quod est obiectum specificativum intellectus, & ipsum ens reduplicative, ut abstractum, non differunt distinctione gradus ad gradum, sed potius sunt formaliter idem gradus, superaddita tantum reduplicacione abstractionis. Ergo ens reduplicative ut abstractum, non potest esse obiectum proportionatum. min. cum cōseq. tenet. & prob. mai. Obiectum specificativum Angeli, & Animæ separatæ differunt distinctione gradus ad gradum, quia ens ut sic, quod est obiectum

tum specificativum illorum, gra-
dus diversus est a propria illorum
substantia, quæ est objectum pro-
portionatum: ergo inter objectum
specificativum, & objectum pro-
portionatum intellectus pro hoc
statu eadem differentia constituē-
da est.

§. III.

Secunda Conclusio.

*Ennuncians materiam nequit esse
primum cognitum.*

Probatur conclusio ista. Primū
cognitū nō est ens commune
ad ens materiale, & ens spiritua-
le; sed ens connotans materiam,
est ad vtrūque commune: ergo nō
est primū cognitū. Prob. min. Ens
analogum ad materiale, & spiri-
tuale, est ad vtrūque commune;
sed ens connotans materiā, est
analogū ad materiale, & spiri-
tuale: quia illam implicite continet,
& nullū illorū explicat: er-
go ad vtrūque commune est.

Respondēt contrarij. Ens,
connotans materiā, non conti-
nere implicite entia spiritualia:
quia ratio entis connotatis mate-
riā, solū est abstracta ab ente ma-
teriali, nō tamē ab ente spiritua-
li, & ideo hoc secundum, nec
continet implicite, neque ad ipsū
analogā est.

Contra tamē est: quia ratio
analogā, ab aliquo, in inferiori,
semel abstracta, continet impli-

cite omnia inferiora, & ad illa
manet analogā, vt communiter
logici dicunt. Ergo si ratio entis
connotatis, abstracta est ab ente
materiali, continebit implicite,
ens spirituale, & erit ad vtrūque
communis.

Secūdo impugnatur ista so-
lutio. Ratio analogā ab vno infe-
riori semel abstracta, manet in-
differens pro explicito ad omnia
inferiora: ergo implicite cōtinet
illa, & manet ad omnia cōmunis.
Prob. ant. Ratio analogā ab vno
inferiori abstracta, manet indiffe-
rens: siquidē sic abstracta, sepa-
rata manet à singularitate deter-
minante; sed indifferēns, inquā-
tum ale, æqualiter se habet ad
omnia inferiora: ergo ratio ana-
logā, semel abstracta ab vno in-
feriori, manet indifferens pro ex-
plicito ad omnia inferiora.

Tertio impugnatur solutio.
Ratio univoca, ab vno inferiori
semel abstracta, ad omnia manet
indifferens: vndē ratio animalis,
abstracta ab hominē, manet in-
differens ad hominē, & equū, &
ad omnia animalia communis; &
in opinione probabili Thomistarum,
quā nos etiam in Logica
habemus, natura Angelica se-
mel abstracta ab vnico individuo,
quod habet, manet ex conceptu
naturæ, indifferens ad plura in-
dividua: ergo idē de ratione ana-
logā dicendum.

Secundo refōdent alij. Ra-
tionē entis abstractā ab ente mate-
riali,

riali, esse quidē cōmunem ad ipsum, & ad ens spirituale; non tamen ex parte rei, sed solū ex parte modi, quatenus non explicat ens materiale, neque ens spirituale: sicut logici dicunt, istam propositionē, substantia est ens, non esse superioris de inferiori, ex parte rei conceptæ, sed solū ex parte modi: quia ens solum quantum ad explicitum, à substantia præscindit.

Sed contra est. Quia nullum analogum præscindit ab analogatis, nisi quantum ad explicitum, vel saltem plura analogata, aliā præcisionē non habent; & tamē ratio analogata, semel abstracta, verè, & propriè communis est: ergo licet ratio entis, solum quantum ad explicitum præscindat ab ente materiali, & spirituali, semel tamen abstracta, verè, & propriè erit ad utrumque communis. Alia autem circa conclusionem istam dabimus infra.

§. IV.

Tertia Conclusio responsiva quaesito.

Primum cognitum ab intellectu nostro est ens formalitè materiale.

Conclusio ista est sententia D. Thom. 1. p. à q. 84. vsque ad 88. ubi passim affirmat, ens materiale esse solum obiectum proportionatum, & primò

Mag. Froylan.

cognitum ab intellectu nostro, pro statu vitæ præsentis. Et in vltima q. citata art. 3. adducit verba sequentia: *Primum cognitum, quod intelligitur à nobis, secundum statum præsentis vitæ, est quidditas rei materialis, quæ est nostri intellectus obiectum.* In quibus procedit Angelicus Doctor, de obiecto proportionato siquidem articuli interrogatio, sit de primò cognito, quod idem est, ac interrogare de obiecto proportionato.

Respondent contrarij. D. Th. ibi loqui, de quidditate rei materialis, inadæquatè sumpta, secundum aliquod prædicatum quidditativum ipsius, videlicet secundum rationem entis, quæ est de quidditate cuiuscumque rei materialis: & ideo ex littera D. Thom. non infertur, ens materiale, secundum differentiam materialis, esse obiectum magis proportionatum intellectus, & prius ab intellectu conceptum. Quam explicationem veram esse, persuadere conantur alijs locis D. Th. de quibus in argumentorum solutione dicemus. Modo autem.

Explicatio prædicta rejicitur. D. Th. absolutè asserit, quidditatem rei materialis, esse primum cognitum ab intellectu nostro, pro statu vitæ præsentis; sed in doctrina D. Th. quidditas inadæquatè sumpta, vel pars quidditatis, non potest absolutè quidditas nominari. Ergo non loquitur:

B

D.

D. Th. de quidditate inadæquatè sumpta, & secundùm aliquam partem, sed de illa adæquatè considerata. Maior cum consequentia tenet, & prob. min. D. Tho. q. 75. art. 4. probat. hanc propositionem, Anima est homo, esse falsam, quia anima non est tota quidditas hominis, sed pars quidditatis, & ibidem etiam in corpore affirmat, quod quidditas significat id, quod diffinitio, diffinitio autem totam quidditatem significat, & non partem quidditatis. Ergo in doctrina D. Th. pars quidditatis, non potest absolutè, quidditas nominari. Sicut sola materia nō dicitur absolutè quidditas hominis, nec sola forma; consequenterque, dùm D. Tho. affirmat, quidditatem rei materialis, esse primum cognitum, & obiectum proportionatum, de quidditate rei materialis, adæquatè sumpta, etiam secundùm propriam differentiam, intelligendus est; nec amplius immorari oportet in doctrina D. Th. quæ pro nostra, & opposita sententia non difficilè explicatur.

Ratione autem conclusionē nostrant probant aliqui Thomistæ. Illud quod in omni actu intellectus nostri pro vitæ præsentis statu, ingreditur in obliquo, debet in recto attingi per primum actum, tamquam ratio quæ signatè, & expresse cognita; sed materialitas in omni actu intellectus nostri attingitur in obliquo;

nam quidquid intellectus cognoscit ipsum attingit ad modum rei materialis. Ergo ens materiale debet esse primum cognitum, & attractum per primum actum in recto. Minor cum consequentia tenet, & mai. prob. nam quia Deus, in dilectione charitatis, qua diligimus creaturas, semper attingitur in obliquo, per primum actum charitatis, attingitur semper in recto. Et idem de primo actu fidei, & spei, qui Deum attingunt in recto, quia in omni alio actu fidei, & spei, debet Deus, saltem in obliquo attingi. Sicut etiam intellectus, cognitione absoluta, prius attingit ens reale, quàm ens rationis: quia omnis cognitio absoluta entis rationis, ad ens reale in obliquo terminatur. Ergo etiam, quod in omni actu intellectus nostri, attingitur in obliquo, per primum actum in recto debet attingi.

Hæc tamen ratio, manifestè instatur; quia malum ingreditur in obliquo, in quocumque actu doni timoris; & tamen per primum actum non attingitur in recto; eo quod nullus actus doni vel virtutis, potest attingere malum in recto: aliàs bonus, & virtuosus non esset. Ergo quamvis materialitas in omni actu nostri intellectus ingrediatur in obliquo, non inde inferitur, quod per primum actum attingatur in recto.

Insuper etiam, ad rationem præ-

predictam facile respondebunt contrarij, illud esse intelligendū, quando obiectum attactum per alios actus in obliquo, habet proportionem cum primò actu, sicut illam habet Deus, cum primo actu fidei charitatis, & spei: & ens reale cum primo actu intellectus; & talem proportionem, non habere ens materiale in ordine ad primum actum. Et ideo aliter.

Probatur conclusio nostra, ex doctrina D. Tho. contenta in locis antecedentè relatis. Nam illud primò, pro presenti statu, ab intellectu cognoscitur, quod per se primò representatur per speciem à phantasmatis abstractam: quia per talem speciem cognoscit intellectus obiectum, & ita illud primò debet cognoscere, quod primò representat species; sed species à phantasmatis abstracta, per se primò, & explicitè, representat ens materiale: ergo ens materiale, pro presenti statu, primò ab intellectu cognoscitur. Prob. min. in qua difficultas est. Illud primò, & per se representat species abstracta, cuius singulare primò, & per se, representatur in phantasmate: eo quod iuxta doctrinā D. Tho. q. 83. art. 3. in corpori: Idem ordo cognitionis, in sensu, & in intellectu servari debet: sed in phantasmate non representatur, nisi singulare entis materialis formaliter: ergo quod per se primò representat spe-

cies abstracta à phantasmate, debet esse ens materiale formaliter. Minor prob. Phantasma in esse representativo, est intrinsicè, & formaliter materiale, ut omnes fatentur: ergo in phantasmate non representatur, nisi singulare entis materialis formaliter. Consequencia bona est: & ans: etiam constat: quia species in esse representativo, non potest propriam potentiam, & illius immaterialitatem excedere: sed phantasia est potentia essentialiter, & intrinsicè, materialis: ergo phantasma, quod est species phantasiae, debet in esse representativo, esse materiale formaliter. Quod etiam eo constat, quod phantasia solum cognoscit ens explicitè materiale in individuo, hoc autem signum est, in phantasmate solum representari ens materiale formaliter, si namque aliud representaret, illud etiam phantasia cognosceret.

Ad rationem istam respondet contrarij. Speciem à phantasmatis abstractam, representare omnes gradus, & predicata omnia, quæ in obiecto reperiuntur: cumque inter omnia prædicata, ratio entis, sit magis confusa, & magis universalis, consequens fit, speciem per se primò, debere representare rationem entis, & intellectum illam cognoscere.

Hæc tamen solutio nititur principio falso. Quia species à phantasmate abstracta solum repræsentat explicitè omnes gradus materiales; sed inter omnes istos, ratio communis entis materialis, magis confussa, & vniuersalis est: ergo illam primò repræsentat species. Prob. mai. Species illa, secundum repræsentationem adæquatam est intrinsicè materialis: ergo solum repræsentat explicitè omnes gradus materiales, Prob. ant. Nihil repræsentat species illa, nisi quod priùs in singulari repræsentatur per phantasma: sed phantasma est intrinsicè materiale, secundum repræsentationem adæquatam: ergo species illa, secundum adæquatam repræsentationem, intrinsicè materialis est. Min. cum consequent. tenet. & mai. similiter constat quia species intellectus, & phantasma, tantum distinguntur in eo, quod species repræsentat in communi, quod phantasma in singulari repræsentat, & consequenter nihil repræsentat species, quod priùs in singulari phantasma non repræsentet.

Respondent contrarij, quod singulare entis, implicitè repræsentatur in phantasmate: & consequenter species à phantasmatibus abstracta, repræsentare debet rationem communem entis; cum que aliàs ratio entis sit magis confussa, magis etiam debet esse proportionata, & primò etiam ab

intellectu cognita.

Contra tamen est. Quamvis singulare entis, implicitè repræsentetur in phantasmate, hæc tamen repræsentatio purè materialis est. Ergo sufficit vt à phantasmatibus, possit abstrahi species repræsentativa entis. Prob. ant. Phantasma nec implicitè, nec explicitè potest repræsentare formaliter, nisi illud quod est formalitè materiale: Sed singulare entis, nō est formalitè materiale: aliàs esset singulare, non quidem entis, sed entis materialis. Ergo repræsentatio illius implicita in phantasmate, purè materialis est. Probo mai. nihil potest formalitè repræsentare phantasma, nisi sub ratione sui obiecti; sed obiectum phantasmatis, est formalitè, & intrinsicè materiale; sicut, & obiectum phantasiæ, eo quod species extēdi non potest vltra obiectum suæ potentia: ergo phantasma, nec implicitè, nec explicitè, potest repræsentare formalitè, nisi, quod formalitè materiale est.

Secundo impugnatur solutio data. Eo modo, per speciem intellectus, potest repræsentari ens in communi, quo singulare entis per phantasma repræsentatur; sed singulare entis, tantum implicitè materialitè, per phantasma repræsentatur: ergo species abstracta à phantasmate, solum implicitè materialitè, potest re-

præsentare rationem entis.

Explicatur impugnatio. Ita proportionabiliter repræsentat species intellectus rationem communem: sicut phantasma repræsentat singulare; sed phantasma non repræsentat singulare entis, ut hoc ens, sed ut hoc ens formaliter materiale: ergo species intellectus, non repræsentat ens, formaliter ut ens, sed potius ut ens formaliter materiale. Min. probatur, quia singulare entis tantum repræsentatur in phantasmate, propter identitatem, quam habet cum singulari entis materialis: ergo non repræsentatur ut hoc ens, sed ut hoc ens materiale. Sicut species potentiæ visivæ, non repræsentat formaliter ens, quia in obiecto potentiæ visivæ, solum reperitur ens materialiter, & per identitatem cum colore formaliter terminante visionem.

Secundo probatur ratione conclusio nostra. Absoluta cognitio entis, debet necessariò præsupponere cognitionem entis materialis: ergo ens materiale debet esse primum cognitum, Prob. antec. Omnis cognitio entis absoluta, debet esse connotativa, & ad modum rei materialis: ergo debet necessariò præsupponere cognitionem entis materialis. Quia propterea Deum, & Angelos, non primo cognoscimus, quia semper Deum, & Angelos connotativè attingimus a modo rei materialis. Ant. verò solum contra

manifestam experientiam, poterit negari: Omnes namque experimur, nihil nos cognoscere, nisi ad modum rei materialis, & ipsum prædicatum entis, non aliter apprehendimus, nisi ad modum alicuius materialis: & si semel prædicatum entis possemus cognoscere, & non ad modum rei materialis, etiam, Deum, & Angelos, eodem modo possemus attingere: ergo omnis cognitio entis absoluta, debet esse connotativa, & ad modum rei materialis.

Confirmatur, & vrgetur ratio prædicta. Materialitas est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum: ergo solum ens materiale, potest esse obiectum proportionatum, & primum ab intellectu cognitum. Prob. antec. 1. ea est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum, quæ se ipsa proportionata est; sicut patet in luce, quæ est ratio formalis videndi alia, & se ipsa visibilis est: & universaliter ratio formalis respectu aliorum, est etiam ratio formalis ad se ipsam; sed materialitas, per se ipsam proportionata est: siquidem illam attingimus per speciem propriam, quidditivè, & non ad modum alterius: ergo materialitas, est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum.

Secundo proba. antec. No

intellecta materialitate, solum remanet obiectum specificativum intellectus, ipsa namque non intellecta, solum remanet ens ad materiale, & spirituale, communes sicut non intellecta rationalitate in homine, tantum remanet animal, commune ad hominem, & ad equum: ergo materialitas est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum.

Tertio prob. antec. Immaterialitas est differentia constitutiva constituendi obiectum proportionatum intellectus Angelici: ergo materialitas est ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani, pro statu vitæ præsentis.

Respondebis: Seclusa materialitate, vel illa non intellecta, remanere ens connotans materialitatem, & prædictam connotationem materiæ esse rationem formalem constituendi obiectum proportionatum.

Sed contra est. Ea est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum, quæ per se ipsam proportionata est; sed materialitas, per se ipsam proportionata est, ut probavimus: ergo materialitas ipsa, non autem connotatio materiæ, erit ratio formalis constituendi obiectum proportionatum.

Secundo impugnatur data solutio. Immaterialitas, non autem connotatio immaterialita-

tis est ratio formalis proportionandi obiectum intellectus Angelici: ergo ab opposito, materialitas erit ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani. Et quidem, ens materiale, non redditur obiectum proportionatum, per connotationem materiæ, sed per ipsam materiam, quæ formaliter importat: ergo connotatio materiæ non est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum. Et certè mirum est, quod connotatio materiæ constituat obiectum proportionatum, & quod ipsa materia per se ipsam proportionata non sit, neque constituere possit obiectum proportionatum.

§. V.

Argumentis primæ scientiæ respondentur.

IN favorem primæ sententiæ. Arguitur primo, autoritate Sanctissimi Præceptoris, in proœmio de ente, & essentia. Et 1. 2. q. 94. art. 2. in corpor. In quibus locis expressè asserit, ipsum ens esse, quod primo concipit intellectus, & quod primo cadit in intellectu apprehensione: ergo ens est primum cognitum ab intellectu, pro statu præsentis vitæ.

Respondent aliqui, D. Tho. in locis relatis, loqui de obiecto pro-

proportionato, intellectus secundum se, quod quidem est ens in communi: Non tamen loqui, de obiecto proportionato, pro statu vite presentis.

N Hæc tamen solutio expressa est contra mentem D. Thom. Ipse namque loquitur de obiecto, quod intellectus cognoscit in actu secundo; siquidem loquitur de obiecto, quod intellectus apprehensione intelligitur, & solum apprehenditur, quod cognoscitur; sed intellectus secundum se, non intelligitur in actu secundo: quia intellectus secundum se, non operatur, sed solum importat prædicata essentialia, & habitudinem ad obiectum specificativum; quod comparative ad intellectum prout sic, est etiam proportionatum: ergo non loquitur D. Thom. de obiecto proportionato intellectus secundum se; & ideo hac solutione relicta.

S Responderetur, D. Thom. loqui de ente, non tamen secundum expressionem entis, sed solum secundum expressionem entis materialis. Cuius ea est ratio, nam quando Angelicus Præceptor de eadem re, in pluribus locis sermonem facit, verba, quæ adducit in locis extraneis, intelligenda sunt, iuxta ea, quæ habet in proprio loco, in quo rem ex professo disputat: sed in proprio loco, videlicet in 1. p. à q. 84. vsque ad 88. semper assignat pro obiecto proportionato quid-

ditatem rei materialis. Ergo verba quæ alibi habet in hoc sensu intelligenda sunt, & maxime quia in quest. 87. art. 3. Explicans, quodnam sit obiectum proportionatum, & quid sit quidditas rei materialis, asserit, quod est *natura materialis*. Quibus verbis, & non alijs clarioribus, possumus nos, mentem nostram declarare. Rursus etiam ad primum in eodem articulo respondet: *Quod obiectum intellectus, est commune quoddam ens, & verum, sub quo comprehenditur etiam ipse actus intelligendi. Unde intellectus potest, suum actum intelligere, sed non primo, quia neque primum obiectum nostri intellectus secundum presentem statum, est quoddam ens, & verum, sed ens, & verum consideratum in rebus materialibus.* Iuxta quam doctrinam, alia loca D. Thom. intelligenda sunt.
S Secundo arg. à ratione. Prima cognitio intellectus nostri, pro statu vite presentis, est cognitio imperfectissima omnium; sed cognitio entis materialis imperfectissima non est; si quidem imperfectior est cognitio entis in communi. Ergo ens materiale primum cognitum non est. Minor cum conseq. tener. & prob. maior. quia agens procedens de potentia ad actum, prius elicit actum imperfectissimum; sed intellectus est agens procedens de potentia ad actum. Ergo prima cognitio illius, imperfectissima est.

Respondetur, disting. min. non est imperfectissima absolute, concedo min. Imperfectissima circa obiectum proportionatum, nego min. & consequ. Intellectus namque procedens de potentia ad actum, non debet, prius elicere cognitionem, imperfectissimam absolute; sed illam quæ imperfectissima est, circa obiectum proportionatum; & cum talis sit cognitio entis materialis (vt iam vidimus) illa debet esse prima.

Sed instabis. Cognitio entis, vt sic, est etiam circa obiectum proportionatum; sed hæc imperfectior est cognitione entis materialis. Ergo cognitio entis materialis imperfectissima non est, circa obiectum proportionatum, prob. maior. Ens, vt sic, quidditative cognoscitur à nobis pro statu vite presentis. Ergo est obiectum proportionatum: alias non posset quidditative cognosci, sed solum connotative, & ad modum obiecti proportionatis consequenterque cognitio entis vt sic, circa obiectum proportionatum versatur. prob. ant. Ens materiale cognoscitur à nobis, quidditative, pro statu vite presentis; sed non potest quidditative cognosci, quin ens vt sic, quidditative attingatur: ergo ens vt sic, quidditative cognoscitur.

Min. syllogismi, in qua difficultas est. Prob. 1. Ens materiale, constat ex ratione entis, &

ratione materialis: ergo non potest quidditative cognosci, nisi ratio entis quidditative attingatur. Prob. consequentia. Non potest res aliqua quidditative cognosci, nisi predicata quidditative, & essentialia ipsius, quidditative attingatur: Cognitio namque quidditative, est cognitio clara, & distincta, & non potest esse distincta, nisi predicata constitutiva rei quidditative cognoscat. Ergo si ens materiale, constat essentialiter ex ratione entis, & ratione materialis, non poterit quidditative cognosci, nisi ratio entis quidditative attingatur.

Secundo prob. min. Quia animal est predicatum essenziale hominis, non potest homo quidditative cognosci, quin etiam animal, quidditative attingatur: ergo non potest res aliqua cognosci quidditative, quin etiam predicata constitutiva illius, quidditative attingantur.

Respondetur, neg. mai. ad probationem nego antec. & ad probationem, distingo minor. quidditative attingatur, exercite, & inconcreto, concedo min. in sua communitate, neg. min. & sub eadem distinctione negat. consequ. Vt enim aliqua res quidditative cognoscatur, necessarium non est, quod predicata essentialia, & constitutiva ipsius, quidditative cognoscantur in sua communitate, & amplitudine; sed satis est, quod inconcreto, vel

vt contracta, cognoscantur quid
ditativè, quomodo, quando ens
materiale quidditivè cognosci-
tur; etiam ratio entis, cognos-
citur quidditivè, vt contracta
videlicet, & determinata per ma-
teriam contrahentem. Per quod
pater ad secundam probationem
minoris principalis. Cuius etiam
plures habemus instantias.

Prima instantia reperitur
in Angelo, qui propriam sub-
stantiam cognoscit quidditivè,
per primam operationem, & ta-
men rationem entis in commu-
ni, non cognoscit quidditivè,
in sua communitate: nam om-
nis cognitio Angeli circa natu-
ralia inferiora, vel equalia, com-
prehensiva est, & ad rem insin-
gulari terminatur. Et etiam ani-
ma separata, per primam opera-
tionem, se ipsam attingit quiddi-
tativè, & non attingit ens in sua
communitate: aliàs cognitio sui
ipsius, non esset prima cog-
nitio.

Secunda instantia invenitur,
in communi Dialecticorum doc-
trina asserente, primam cog-
nitionem quidditivam Dialectici,
esse circa terminum; & tamen
non supponitur quidditivè cog-
nita antecedenter secunda inten-
tio in communi, quæ pertinet
ad Metaphysicam. Et in senten-
tia contrariorum, ipsum ens in
communi, quidditivè cognos-
citur; & tamen ens spirituale,
quod est de essentia entis pro

implicito, non attingitur quid-
ditativè.

Sed instabis 1. Implicat, aliquid scientifice cognosci, nisi etiam quidditivè attingatur; sed ens in sua communitate, scientifice cognoscimus: Siquidem passionibus illius, verè in Metaphysica demonstramus: ergo ens vt sic, quidditivè cognoscimus. Prob. maior. ante assensum scientificum; debet de obiecto scibili præ cognosci, an sit, & quid sit: nam quod quid est subiecti, est vnum ex præcognitis ad ipsam demonstrationem, vt Aristoteles docet; sed cognoscere de obiecto, quid sit, est ipsum quidditivè cognoscere: ergo implicat aliquid scientifice cognosci, nisi etiam quidditivè attingatur. Quibus addimus, demonstrationem fieri, per diffinitionem subiecti: Diffinitio autem, & quidditas idem sunt; & consequenter non poterit aliquid, scientifice cognosci, nisi etiam quidditivè cognoscatur.

Secundo instabis. Conceptus formalis repræsentans ens in communi, vt imperfecte præcisum ab inferioribus suis, repræsentat ipsum quidditivè, & non admodum alterius: ergo ens in communi quidditivè cognoscitur.

Tertio instabis. Ita nominamus, sicut concipimus, vt asserit D. Sanctus 1. p. q. 13. art. 9. sed nominamus ens, per nomen abso-

absolutum, & quidditativum ipsius. Ergo ipsum quidditative cognoscimus.

¶ Quarto instabis. Ens est representabile per speciem propriam. Ergo potest quidditative cognosci. Probatum aut. species, qua ens per cognitionem metaphysicam attingitur, est propria entis. Ergo ens, est representabile per speciem propriam, probatur ant. Species qua Metaphysica utitur, representat ens, secundum expressum entis, & nullo modo materiam. Ergo species illa est propria entis, probatur ant. Eo modo species representat ens, quo Metaphysica ipsum attingit; sed Metaphysica attingit ens, secundum expressum entis, non verò attingit materiam: quia Metaphysica abstrahit ab omni materia. Ergo species, qua Metaphysica utitur, representat ens, secundum expressum entis, & nullo modo materiam.

¶ Respondetur tamen ad primam instantiam. Negando maiorem, & ad eius probationem, distinguo mai. an sit, & quid sit, per propriam vel alienam speciem, concedo mai. per propriam semper, neg. mai. & distinguo min. quid sit, per propriam speciem, concedo min. per alienam, neg. min. & consequ. Licet namque ut obiectum scientifice cognoscatur, debeat cognosci de illo quid sit, vel quidditas, & ipsius definitio; non tamen requiritur, quid-

ditatem per propriam speciem cognosci, vel alia rei superioris, quod est necessarium, ut obiectum quidditative attingatur; sed satis est, quidditate cognosci, per speciem alienam, quia hoc sufficit, ut intellectus de tali obiecto proprietates demonstret. Doctrina est D. Th. 1. p. q. 88. art. 2. & instantia clara invenitur in Deo, & Angelis, & in anima separata: quorum in hac via veram scientiam habemus; & tamen nullum illorum, per propriam speciem, & quidditative cognoscimus.

¶ Ad secundam inst. Respondemus. Conceptum formalem entis, non representare ens quidditative, sed solum connotative, & admodum rei materialis.

¶ Dices, quod ens in communi, est diffinibile, & de facto diffinitur. Ergo quidditative cognoscitur.

¶ Respondetur distinguendo consequ. quidditative ex parte rei cognitæ, concedo consequ. ex parte modi, neg. consequ. ut enim res diffiniri possit, necessarium non est, cognoscere illam quidditative, & per propriam speciem, sed satis est, quidditatem illius, quamvis per alienam speciem attingere, sicut constat in Angelis, & Anima separata.

¶ Ad tertiam Instantiam, neg. min. Ad quid enim tale nomen: Si non possumus ipsum ens cognoscere quidditative? Unde nomen ens, solum significat quidditatem

entis, ex parte rei, non tamen ex parte modi significandi. Sicut nā. que ipsum connotativè concipimus, ita ipsum connotativè nominamus; & ita vniuersaliter verum est, quod sicut concipimus, ita nominamus: & entis, Dei, & Angelorum, sicut nec species, ita nomina quidditativa nō habemus

Ad quartam Respondetur, negando duo antecedentia prima, & ad probationem, dist. ant. Secundum expressum entis ex parte rei repræsentatæ, concedo ant. Ex parte modi repræsentandi, nego ant. & conseq. species namque, qua Metaphysica vtitur, est abstracta à phantasmatis, & ideo non repræsentat ens, nisi ad modum rei materialis; quamvis ex parte rei, repræsentet expressum entis. Et quando dicitur, Metaphysicam abstrahere ab omni materia, de rebus ex parte rei cognitæ intelligendum est, non tamen ex parte modi attingendi, propter speciem ipsam, qua vtitur; quæ quidem, solum est propria rerum terminativè, non tamen motivè, sed potius ab ente materiali producitur, & ab eodem Metaphysica movetur. Sicut etiam per Theologiam, non attingimus Deum, nisi modo materiali, motivè; & tamen Theologia abstrahit ab omni materia. Et idem de Logica dicendum.

Quod alijs terminis poterat dici, Metaphysicam videlicet, attingere ens, secundum expres-

sionem entis in reſto, non tamen in obliquo: quia licet ens attingat, secundum conceptum entis, ipsum tamen attingit admodum rei materialis; eo quod species entis ab ente materiali producitur; & ita repræsentat cū connotatione ad ipsum, quidquid ipsa repræsentat.

Tertio arguitur. Obiectum specificativum intellectus, necessario debet attingi, per primum actum illius. Sed ens vt sic, est obiectum specificativum intellectus: ergo debet primò attingi.

Respondent aliqui. Obiectum specificativum intellectus, pro hoc statu, non esse ens vt sic, sed solum ens materiale, & ideo solum hoc debet esse primum cognitum.

Hæc tamen solutio falsissima est. Nam si obiectum specificativum intellectus, pro hoc statu, non esset ens vt sic, sed solum ens materiale, intellectus, pro hoc statu, esset potentia essentialiter distincta ab intellectu secundum se, cuius specificativum, est ens vt sic; eo quod, per specificativa formaliter distincta, potentiæ etiam distinguuntur formaliter; sed talis diversitas essentialis in intellectu, non est admittenda: ergo solutio admittenda non est. Et ideo aliter.

Respondetur: Dist. mai. debet attingi, vt quo, concedo mai. vt quod, nego maior. & concessa

min. nego conseq. quia obiectum specificativum potentiae, debet attingi, vt quo, & vt ratio formalis attingendi, per actum primum illius; non tamen est necessarium, quod attingatur, vt quod. Instantia est, in potentia visiva, cuius obiectum, est coloratum in communi, vel communiter, quod in omni colorato reperitur; & tamen coloratum, prout sic, non attingitur per primum actum potentiae praedictae.

Sed instabis. Obiectum specificativum intellectus, est proportionatum cum in intellectu, proportionate accidentali, ergo per primum actum, debet attingi, vt quod. Probat per antec. est magis confusum inter omnia praedicata: quia est universalius: ergo est proportionatum, proportionate accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probat per conseq. Cum intellectu procedente de potentia ad actum praedicatum magis confusum, est proportionatum, proportionate accidentali, & maiori proportionate, quam alia praedicata: ergo si obiectum specificativum intellectus, est magis confusum, erit proportionatum, proportionate accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probat per ant. Cum materia procedente de potentia ad actum, gradus magis confusus, est etiam proportionatus, proportionate accidentali, & magis proportionatus, Et

ideo materia prius recipit gradum corporis, quam viventis: ergo idem de praedicto magis confuso, in ordine ad intellectum, dicendum est.

Respondetur negando viti-
mam consequentiam. Et ratio discriminis est, quia materia ratione sui recipit gradus provenientes a forma, & cum ratione sui, & in se ipsa, sit pura potentia, maiorem proportionem habet cum gradu, qui est magis potentialis, qualis est gradus magis confusus; & ideo ante alios, istum recipere debet; intellectus vero proportionatur cum obiecto, media specie; & ideo, quod per speciem non representatur primo, non est proportionatum cum intellectu in prima cognitione, proportionate accidentali, nec magis proportionatum, & tale est praedicatum, confusissimum entis; nam species a phantasmate abstracta solum potest per se primo representare entia materialia, non tamen ens, secundum rationem entis. Instantia est in sententia plurium contrariorum asserentium, obiectum magis proportionatum, & primum cognitum, esse solum ens commune ad omnia entia realia, non vero ens commune, ad ens reale, & rationis, quamvis universalissimum sit; eo quod tale ens, non specificat intellectum: ergo proportio accidentalis, & magis proportio, ex maiori universalitate desumenda non est.

Quarto Arguitur. Ex immersione intellectus in materia, non infertur, primum cognitum, non esse ens ad materiale, & spirituale commune. Ergo tale ens potest esse primū cognitū. Prob. ant. voluntas nostra est immersa in materia; & tamen primum volitum voluntatis, est bonum ut sic, ad materiale, & spirituale commune. Ergo ex immersione intellectus in materia, non infertur, primū cognitum, non esse ens ad materiale, & spirituale cōmune.

Resp. neg. ant. & ad probationē dist. mai. immersa in materia in esse entis, concedo mai. In ratione principij volitionis, neg. mai. & concessa min. neg. cōseq. Intellectus nāque est immersus in materia formalitèr; in ratione principij intellectivi; eo quod in ratione talis constituitur, per speciē abstractam à phantasmatis, quæ quidem in esse repræsentativo, adæquatè materialis est. Voluntas verò, licet cognitionem, & speciē abstractam à phantasmatis præsupponat, non tamen per talem speciē, constituitur in ratione principij, quia voluntas non est potentia apprehensiva, quæ trahit res ad se, & ita in ratione principij, præsupponit species, per illas tamen non constituitur.

Et aliter, & aliter esse immersum intellectum in materia, & potentiam voluntatis, debent adversarij concedere; siquidem

intellectus, Deum, & alia spiritualia cognoscit per fidem, admodum rei materialis, & cum connotatione ad phantasmata; voluntas verò per charitatem amat prædicta objecta, sine tali connotatione, & tendit in Deum, prout in se ipso est.

Sed instabis. Si ex immersione provenit, primum cognitum intellectus, non esse ens ad materiale, & spirituale commune, etiam primum volitum voluntatis, non erit bonum commune ad materiale, & spirituale; sed hoc negamus. Ergo ex immersione intellectus, non poterit provenire, objectum primò cognitum ab illo, non esse ens ad materiale, & spirituale commune. Minor cum consequentia tenet. Et mai. similiter constat: quia voluntas, nihil potest amare, nisi quod intellectus proponit, & cognovit, iuxta commune proverbium, nihil volitum, quin præcognitum: ergo si ex immersione intellectus, infertur bene, primum cognitum ab intellectu, non esse ens in communi, inferetur etiam, primum voluntatis volitum, non esse bonum, ad materiale, & spirituale commune.

Respondetur facile. Voluntatem amare non posse, nisi quod fuerit ab intellectu cognitum, cæterum prima operatio voluntatis, non sequitur ad primam operationem intellectus, sed ad secundam, vel tertiam. Nam operatio

ratio voluntatis sequitur ad operationem practicam intellectus, quæ quidem operatio, non est prima in intellectu. Quapropter ex quo voluntas, per primam operationem attingat bonum in communi; non infertur, quod ipsum primò cognoverit intellectus sed quod cognoverit ipsum, quod in re ita est, nam licet intellectus primò cognoscat ens materiale, postea tamen admodum rei materialis, intelligit ens, & bonum in communi, & ipsum voluntati proponit.

Quinto poterat argui. Primum cognitum in cognitione complexa, est principium universalissimum, videlicet quodlibet est, vel non est: ergo primum cognitum per simplicem cognitionem, erit gradus communissimus entis: quia cognitio complexa, sequitur ordinem simplicis cognitionis, & secunda operatio, quæ est compositiva immitatur ordinem primæ operationis, quæ est apprehensiva simplicium.

Respondetur dist. ant. Universalissimum inter proportionata, concedo antec. universalissimum absolute, neg. ant. & consequ. Prima namque cognitio complexa non attingit principium illud, quodlibet est, vel non est, in summa universalitate, quatenus componitur ex ente, & illius negatione; sed solum attingit illud principium, secundum expressionem entis materialis, &

secundum quod componitur ex ente materiali, & illius negatione; eo quod solum ens materiale representatur per se primò per speciem intellectus. Instantia est, in eodem principio, quodlibet est vel non est, quod universalissimum est, quatenus componitur ex ente abstrahente à reali, & rationis; tamen prout sic, non est primum cognitum, in cognitione complexa, in sententia aliquorum ex contrarijs.

Sexto poterat argui. Intellectus ad attingendum obiectum accidentaliter non proportionatum, indiget elevatione, & ideo Deus clarè visus, non potest attingi ab intellectu non elevato: quia Deus clarè visus, non est obiectum proportionatum, sed intellectus ad attingendum ens ut sic, elevatione non indiget, nec ullus talem elevationem, necessariam esse cõcedit: ergo ens ut sic, obiectum proportionatum est respectu intellectus.

Respondetur etiam facile. Intellectum, ad attingendum ens ut sic, non indigere formaliter elevatione subiectiva conferente virtutem; quia ens ut sic, formaliter supernaturale non est, sed solum dicitur conceptum entis, ad naturale, & supernaturale commune; indigere tamen intellectum elevatione obiectiva ad cognoscendum ens ut sic, quod quidem non est improportionatum, defectu virtutis intellectivæ, sed solum

lum defectu speciei repræsentati-
væ illius, qua indiget, ut ab inte-
lectu cognoscatur; eo quod spe-
cies, quæ de factò reperitur, est
abstracta à phantasmatibus, &
consequenter, solum entia mate-
rialia formaliter repræsentat, &
alia solum ad modum rei materia-
lis. Instantia est, in anima ratio-
nali, quæ proportionata non est
cum intellectu nostro, propor-
tione accidentali; & tamen licet
intellectus ad illam cognoscendâ,
indigeat specie superadita defectu
cuius proportionata non est, non
tamen indiget superadita virtu-
te, & ita in statu separationis,
vbi intellectus vtitur speciebus nō
abstractis à phantasmatibus, sine
virtute superadita, animam ra-
tionalem quidditative cognosci.

§. VI.

*Argumentis secundæ sententiæ
occurritur.*

IN favorem secundæ sententiæ
arguitur fundamento, quo
illius Patroni. Ens conno-
tans materialitatem, est magis
proportionatum. Ergò primum
cognitum est. Prob. ant. Ens cō-
notans materiam, convenit cum
intellectu nostro in modo essēdi,
& aliunde est magis confusum,
quàm ens materiale. Ergò est ma-
gis proportionatum. Prob. mai.
intellectus noster non est intrin-
sicè materialis, sed solum con-

notat materiam, tanquàm sub-
iectum immediatè receptivum
animæ, & mediatè intellectus, &
tanquàm terminum à quo, ab-
trahuntur species intelligibilis. Er-
go ens connotans materiam, con-
venit cū intellectu nostro in mo-
do essēdi.

Hor argumentum, si con-
vinceret, probaret, primum cog-
nitum, esse ens spirituale entita-
tive connotando materiam, quia
intellectus noster, entitative spi-
ritualis est, probaret etiam, ac-
cidens spirituale ut sic, esse primū
cognitum: quia magis convenit
cum intellectu in modo essēdi,
nam intellectus etiam est accidēs.
Et probaret ens explicitè materia-
le, non esse obiectum propor-
tionatum: quia intellectus entitati-
vè non est materialis formaliter.

Respondetur tamen, quod
licet intellectus noster non sit in-
trinsicè materialis, in esse entis,
est tamen intrinsicè materialis, in
ratione principij operativi, &
proit sic etiam maiorem propor-
tionem habet cum ente materia-
li.

Dices, quod operari sequi-
tur ad esse. Ergo si intellectus est
immaterialis in esse entis, erit
etiam immaterialis, in esse prin-
cipij operativi.

Respondetur tamen. Quod
operari, sequitur ad esse formæ,
& non ad partem materialiter
sumptam; cumque intellectus
constituatur, tanquam per for-
mam,

mam, per speciem abstractam à phantasmatis, quæ in esse representativo materialis est; inde fit, quod intellectus in esse operativo, est formaliter materialis, & cum ente materiali proportionem maiorem habet.

Sed instabis. Species, qua intellectus constituitur, non est materialis in esse representativo. Ergo intellectus in esse operativo; materialis non est. Probat. ant. Representatio speciei, debet proportionari cum intellectu, in quo recipitur. quia unumquodque recipitur ad modum recipientis; sed intellectus, quamvis in re, sit cõiunctis cum materia intrinsicè tamen materialis non est. Ergo species in esse representativo, materialis non erit.

Respondetur tamen negando ant. ad probationem, dist. mai. proportionari cum intellectu tantum, ne. mai. cum intellectu, & phantasmatis simul, concedo mai. & dist. min. intellectus solus, concedo min. simul cum phantasmatis, neg. min. & conseq. illa namque species recipitur in intellectu, producitur tamen secundum determinationem phantasmatum, & cum ipsis proportionari debet; cumque phantasmata materialia sint; etiam species in esse representativo, debet esse materialis.

Angelicus, D. q. 10. de veritat. art. 6. ita ad simile argumentum respondet, per hæc verba;

In receptione, qua intellectus possibilis, species rerum accipit à phantasmatis, phantasmata se habent, ut agens instrumentale: intellectus vero ut agens principale, & primum, & ideo actionis effectus, relinquitur in intellectu possibili, secundum conditionem utriusque, & non conditionem alterius tantum. Unde intellectus possibilis recipit formas, ut intelligibiles actu, virtute intellectus agentis; sed ut similitudines determinatarum rerum, ex cognitione phantasmata. In quibus clarissimè docet D. Thm. speciem in esse representativo, debere proportionari cum phantasmatis, & representare naturam materialem in communi, quam phantasma in singulari representat.

Sed instabis: Species, non debet proportionari cum phantasmatis, ergò solutio nulla est. Prob. ant. Species in esse representativo, potest esse spiritualis; quamvis phantasmata, in esse representativo, materialia sint: ergò non debet proportionari cum illis. Prob. ant. 1. Species, in esse entis, spiritualis est, & phantasmata, materialia sunt: ergò poterit esse spiritualis, in esse representativo, quamvis phantasmata in representando, materialia sint.

Secundo probatur ant. Phantasmata, in representando singularia sunt; & tamen species in representando, est universalis: ergo poterit esse spiritualis in representando, quamvis phantasmata

in repræsentando , materialia
sint.

Respondetur: Negando duo
antecedentia prima. Et ad primā
probationem , negatur conseq.
quia entitas speciei , provenit ab
intellectu agente, ut à causa prin-
cipali; & cum intellectus agens,
fit spiritualis , in esse entis , etiam
species in esse entis, debet esse spi-
ritualis: repræsentatio vero, non
provenit ab intellectu solum, sed
ab illo ex determinatione phan-
tasmatum, cumque phantasma-
ta in repræsentando materialia
sint etiā species, hoc debet habere

Respondetur secundo, præ-
bendo aliam disparitatem, con-
sistentem, in eo quod , phantasma
est causa principalis repræsen-
tationis speciei, cuius signum est,
quod species in repræsentando,
assimilatur phantasmati: vnde si
phantasmata in repræsentando,
materialia sunt , talis etiam erit
species: Cæterū phantasma nō est
causa principalis entitatis speciei,
sed solus intellectus, in quo etiā re-
cipitur: & ita in esse debet esse spi-
ritualis , & assimilari cum intel-
lectu, a quo producitur, & in quo
etiam recipitur , & debet habere
esse , iuxta modum recipientis.

Addimus , paritatem de
genere entis ad genus repræsentati-
vum , rectam non esse. Quia
species in esse entis , est acci-
dens , & ens reale , & in esse
repræsentativo , potest esse subst-
tantia , & ens rationis. Species

Mag. Froylan.

insuper , in esse repræsentativo,
non est spiritualis intrinsece; si-
quidem rem spiritualem , per se
primò non repræsentat; & ta-
men in esse entis , intrinsece spi-
ritualis est , habet ergo species,
in esse repræsentativo , unam
convenientiam cum phantasma-
te , quam in esse entis.

Ad secundam probationem
antecedentis principalis , neg.
conseq. & ratio disparitatis est,
quia species debet proportionari
cum phantasmate , modo possi-
bili; impossibile autem est , pro-
portionari cum illo , in repræ-
sentando primò , & per se sin-
gulare , eo quod singulare non
est intelligibile in actu, sed potius
intellectus abstrahit naturam à
singularitate , & alijs conditioni-
bus individuantibus, ut intelligat:
non tamen abstrahit à materia
communi: quia species abstracta
à phantasmatibus , repræsentat
naturam materialem, quā phā-
tasma in singulari repræsentat; &
ita quantum ad hoc, possunt pro-
portionem habere,

§. VII.

Difficile argumentum solvitur.

TAndem arguitur, in favo-
rem ipsius sententia. Quid
quid species à phantasmatibus abstracta repræsentat,
est obiectum cum intellectu pro-

portionatum; sed species repræsentat gradum entis, vt connotantis materiam. Ergo ens connotans materialitatem; est obiectum proportionatum. Probat. min. illum gradum repræsentat species, cuius singulare phantasma repræsentat; sed phantasma repræsentat singulare entis. Ergo si species abstracta, gradum entis repræsentat. Probat. min. Phantasma, non solum repræsentat hoc ens materiale, sed etiam repræsentat hoc ens: quia hoc ens includitur in hoc ente materiali, & de illo prædicatur. Ergo phantasma etiam singulare entis repræsentat.

Resp. neg. 1. & 2. min. & ad prob. dist. ant. hoc ens identice, & materialiter, conc. antec. formaliter, nego antec. & consequent. quia phantasma est adæquatè materiale, & ita repræsentare non potest, nisi obiectum, vt materiale formaliter: cumque singulare entis, non sit formaliter materiale; aliàs non esset singulare entis, sed esset singulare entis materialis formaliter; inde est, non posse singulare entis repræsentari formaliter in phantasmate, sed solum materialiter, & identicè, quatenus singulare entis, in obiecto phantasmatum, in esse rei, & identicè continentur.

Sed instabis. Vt possit à phantasmatibus abstrahi species repræ-

sentativa entis, necessarium non est, quod ens in phantasmate repræsentetur formaliter. Ergo quavis singulare entis, formaliter, & explicitè, in phantasmate non fit; poterit abstrahi species repræsentativa entis. Prob. ant. 1. Singulare substantiæ, non repræsentatur formaliter in phantasmate: quia phantasma est adæquatè materiale, & sensibile, & ita solum potest repræsentare formaliter singulare sensibile accidentis, non tamen singulare substantiæ; eo quod substantia ratione sui, non est sensibilis; & tamen à phantasmatibus abstrahitur species repræsentativa substantiæ. Ergo poterit etiam abstrahi species repræsentativa entis, quamvis singulare entis, non repræsentetur in phantasmate formaliter.

2. Prob. ant. Per speciem sensus, Ovis, non repræsentatur inimicitia lupi; & tamen per speciem æstimatoriæ, quæ potentia superior est, repræsentatur inimicitia prædicta. Ergo vt possit à phantasmatibus abstrahi species repræsentativa entis, necessarium non est, quod singulare entis repræsentetur in phantasmate formaliter.

Illustris. Herrera in manuscripto brevi ad artic. istum resp. singulare substantiæ, explicitè in phantasmate repræsentari, & formaliter à phantasia cognosci: quia licet phantasia ratione sui, non possit formaliter, & explicitè,

cognoscere singulare substantiæ, potest tamen phantasia, vt subordinata intellectui, ad talem cognitionem pertingere.

Hæc tamen solutio argumentum insolutum relinquit: quia si phantasia, vt subordinata intellectui, potest cognoscere formaliter singulare substantiæ, cum eadem subordinatione, poterit formaliter cognoscere singulare entis, consequenterque assignata disparitas nulla erit.

Insuper etiam solutio vera non est: quia phantasia etiam vt subordinata intellectui, non potest formaliter attingere, quod non continetur intra eius obiectum specificativum, vt late probamus in 2. logicæ lib. sed obiectum specificativum phantasiæ est materiale sensibile: ergo phantasia, etiam vt subordinata intellectui, non potest cognoscere formaliter, nisi sensibile singulare, quod non habet singulare substantiæ formaliter: & ideo aliter.

Resp. dist. antec. Ens, vel virtus illius, neg. ant. Ens præcisè, concedo antec. & ad primam prob. distiu. mai. Singulare substantiæ in se, conc. mai. in sui virtute, nego mai. & concessa min. neg. conseq. licet namque singulare substantiæ, explicitè, & formaliter, non repræsentetur in phantasmate, repræsentatur tamen, formaliter in phantasmate accidens sensibile, quod quidem

Mag. Froylan.

est virtus substantiæ, & entis materialis, non vero entis: quia accidentia sensibilia non sunt virtutes entis, secundum quod est, alias essent virtutes cuiuscumque entis, sed tantum sunt virtutes substantiæ, & entis materialis: & ideo, sicut accidens in virtute substantiæ potest producere substantiam: ita accidens sensibile, quod est virtus substantiæ, & entis materialis, speciem repræsentativam vtriusque, producere potest.

Ad 2. prob. ant. Nego mai. quavis namque sentus Ovis, propter sui materialitatem, non percipiat inimicitiam lupi: revera tamen, inimicitia illa repræsentatur per speciem sensus exterioris, saltem virtualitè in accidētibus sensibilibus lupi, in quibus talis inimicitia continetur: & ideo æstimatoria, quæ perfectior est, talem inimicitiam cognoscit.

Addimus tamen, æstimatoriam posse formare tertiam speciem, repræsentantem inimicitiam lupi: quia non cognoscit inimicitiam illam statim, & in prima cognitione, sed in secunda, vel tertia: Ex quo solum sequitur, quod ens possit cognosci in secunda, vel in tertia cognitione, media specie ab intellectu formata, repræsentante ens, ad modum rei materialis.

Sed instabis. Accidens, in esse repræsentativo, non est virtus substantiæ: ergo à singulari accidentis non poterit abstrahi spe-

cies repræsentativa substantiæ, vel poterit etiã abstrahi species repræsentativa entis. Prob. antec. **Accidens non repræsentatur vt virtus substantiæ : ergò non est virtus substantiæ in esse repræsentativo : probatur antec. Non repræsentatur vt simile substantiæ : ergo nec vt virtus illius. Consequent. videtur bona. Et ant. probat. Potentia, cui repræsentatur vnum, vt alteri simile, potest vtrumque cognoscere, cum similitudo sit quædam comparatio, & connexio, quæ non potest cognosci, quin vtrumque extremum attingatur ; sed phantasia non potest substantiam cognoscere : ergo in specie illius, non potest accidens, vt simile substantiæ, repræsentari.**

Secundo vrgebis. Quia in solutione data, videtur admitti, phantasmata instrumentaliter concurrere ad speciem intellectus, secundum esse repræsentativum ; sed hoc ipso possunt producere speciem, quæ in esse repræsentativo, intrinsicè materialis non sit ; ergo poterunt producere speciem repræsentantem gradum entis, vt connotantis materiam. **Probat. min. quia phantasmata instrumentaliter concurrunt ad speciem, in esse entis, possunt producere speciem, quæ in esse entis materialis non sit : ergo propter similem concursum, ad speciem secundum esse repræsentativum, poterunt producere speciem,**

quæ in repræsentando, intrinsicè materialis non sit.

Tertio replicabis. In phantasmate reperiuntur accidentia materialia, quæ sunt virtutes rei spiritualis. Ergo poterit ab illis abstrahi species repræsentativa entis, quod formaliter materiale non sit, sed solum materiam connotet. **Probat. antec. In phantasmate repræsentantur sensus externi, & potentia materiales, quæ sunt virtutes animæ rationalis, medijs quibus ipsa operatur. Ergo verum est antecedens.**

Resp. tamen, neg. ant. ad prob. dist. ant. vt virtus substantiæ signatè, conc. antec. exercitè, nego ant. ad prob. dist. ant. vt simile signatè, conc. ant. exercitè, nego ant. Et ad prob. sub eadem distinctione neg. mai. Potentia namque, cui repræsentatur vnum, vt simile alteri exercitè, necessarium non est, quod vtrumque formaliter attingat, sed satis est, quod attingat exercitè extremum similitudinis, qualiter phantasia attingit substantiam ; eo quod attingit ipsum accidens in concreto, & in substantia, & ideo exercitè attingit formaliter ipsam rationem virtutis in accidenti : quamvis non attingat signatè accidens, secundum rationem virtutis, sed solum secundum rationem sensibilis. Sicut notitia attingens obiectum vt præsens, quamvis non attingat signatè præsentiam

vt plures affirmant , semper ta-
men illam attingit exercitè.

Ad 2. replicam, admissa, mai-
vt conformi doctrinæ D. Thom.
nego min. & ad prob. nego causa-
lem : quia non ideo præcisè illud
contingit , sed insuper, quia phan-
tasma ad speciem , in esse entis
concurrit iuxta dispositionem, &
capacitatem intellectus , in quo
species accipitur ; cumque vnum
quodque recipiatur ad modum
recipientis, & intellectus spiritua-
lis sit ; inde fit , quod species pro-
ducta spiritualis debet esse. Ad spe-
ciem vero, in esse repræsentativo,
concurrit phantasma secundum
repræsentationem propriam , de-
terminando intellectum ; & cum
repræsentatio phantasmatis , ma-
terialis sit : etiam species produc-
ta , debet esse , in repræsentando,
materialis.

2. Resp. neg. mai. quia
nos non admissimus, phantasma
instrumentaliter concurrere ad
speciem , in esse repræsentativo,
sed potius satis probabiliter dici-
mus , concurrere tanquam cau-
sam principalem. Sicut namque
species , in esse entis , minùs
perfecta quàm obiectum , potest
ipsum adæquare , in esse repræ-
sentativo , sicut patet in specie
substantiam repræsentante: ita
similiter accidens , quod est vit-
tus instrumentaria substantiæ in
esse entis , potest in esse repræsen-
tativo , esse virtus principalis , &
speciem substantiæ principaliter

Mag. F. Oylan.

producere.

Ad 3. replicam, neg. antec.
quia sensus , & omnes potentia
materiales , non dimanant ab
Anima , vt spiritualis est ; sed
secundum gradum corporis , for-
miscorporeis cõmunè; & ideo nõ
sunt virtutes entis spiritualis for-
maliter.

Sed instabis. In phantasma-
te reperitur virtus entis spiri-
tualis formaliter, vt talis : ergo
poterit ab illo abstrahi species
repræsentativa entis spiritualis,
vel non materialis formaliter, vt
connotantis materiam. Pro-
bo antec. Sententia probabilis est,
intellectum agentem illuminare
phantasmata , communicando
illis virtutem spiritualem intrin-
secam , qua redduntur illustra-
ta, vt possint producere speciem:
ergo in phantasmate reperitur
virtus entis spiritualis, formaliter
vt talis.

Respond. dist. ant. reperi-
tur subiectivè , conc. ant. obiec-
tivè , nego ant. & conseq. quam-
vis namque in phantasmate reperi-
atur subiectivè , virtus ab intel-
lectu agente producta , non ta-
men ibi est , per modum obiecti
repræsentati , sicut accidens sen-
sibile , quod est virtus substantiæ
repræsentatur in phantasmate, &
hoc erat necessarium , vt à tali
virtute , posset abstrahi species
repræsentativa entis , non mate-
rialis formaliter: quia phantasma
ad abstractionem specierum , ja-

C 3

tel-

intellectum determinat, secundum representationem, quam in se ipso habet. Et replica ista, si probaret, convinceret etiam posse abstrahi à virtute prædicta speciò propriam representativam Angelii, & alterius rei spiritualis; licet connotando materiam.

§. *Ultimus.*

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli discursu, infertur primo, quod licet intellectus noster semper intelligat per speciem abstractam à phantasmatibus, quæ primo, & per se representat ens materiale; hoc tamen non obstante, in cognitionibus quæ sequuntur ad primam, potest attingere, res spirituales, admodum rei materialis, per cognitionem, quæ non absoluta, sed connotativa est.

Secundo infertur, quod ens connotans materiam, quamvis conveniat cum intellectu nostro, in eodem gradu generico immaterialitatis, non potest ab illo quidditative cognosci; quia ad cognitionem quidditativam, requiritur ultra, convenientia in modo essendi.

Sed instabis. Ideo Angelus inferior potest Angelum superiorem quidditative cognoscere, imò, & attingere comprehensive, in probabili sententia, quia convenit cum illo in gradu generico immaterialitatis. Ergo idem in

nostro casu dicendum.

Resp. neg. causalem antequam ut adæquatam, sed ultra causam assignatam, requiritur convenientia in modo essendi, quam habent omnes Angeli, univocè convenientes in abstractione à materia physica, & quorum intellectus, per speciem spirituales formaliter, constituitur in ratione principij ad propriam intellectionem.

Tertio colligitur ex dictis, materiam communem, non esse rationem formalem proportionandi obiectum, nisi secundum modum aliquem immaterialitatis, quem importat; quatenus videlicet abstrahit à materia singulari.

Dices, ex hoc sequi, prædicatum magis universale, magis etiam esse proportionatum: quia magis abstrahit à materia singulari.

Sed facile Resp. Rationem formalem proportionandi, esse abstractionem à materia singulari, secundum propriam rationem, in qua omnia sic abstrahentia conveniunt; maiorem autem, vel minorem abstractionem, de materiali tantum se habere, sicut ratio formalis proportionandi Angelos superiores cum intellectu inferioris, ad cognitionem quidditativam, est abstractio ab omni materia physica, intra quam maior, vel minor elongatio à materia materiali se habet, & hæc de articulo isto, ad Philophum, ubi articulus præcedens applicanda.

QVAESTIO SECVNDA.

De obiecto, & unitate philosophiae

NATVRALIS Philosophia, diffusionem variegatam, & varietate diffusa, mira pulchritudine lata, lititudine mirabili pulchra, sinum vastissimum, periculosa intrat, quando rerum exercitum, quem natura format, intrepida calcatur; quae tamen, dum totum Orbem per ambulare cernitur, quasi lux emissa procul diffunditur: Cum omni generabili, & corruptibili, cum Coelo, mundo, cum plantis, & animalibus, officiosa laborat, & omnia candida lustrat; quorum Doctrina, sensum demum licet, Animam pascit; quia tamen tam diversis obiectis, delectata conspicitur, merito quaeritur; quodnam ex illis primum sit, & an scientia, quae fertur ad tanta, perseveret una? Ad quod dirigitur quaestio ista. Adiuvet ergo nos Angelicus D. totius universi Magister, quem laudare nequit quisque, quamvis illi linguae centum sint, oraeque centum: quia Coelo affinis, & famam terminat Astris. De cuius luce sit.

ARTICVLVS I.

Ytrum ens mobile substantiale, sit obiectum primum, quod, adaequatum Philosophiae?

§. I.

Quibusdam suppositis, statuitur nostra conclusio.

AD intelligentiam istius difficultatis, quae levis non est, quaedam supponenda sunt. Quorum primum est, nos in praesenti non disputare de ratione formali, sub qua, vel de obiecto formali quo, nam de hoc, articulo se-

quenti dicemus; sed solum de obiecto formali quod, inquirimus in praesenti.

Secundo notandum est, quod proprie, & in rigore loquendo, non est idem, obiectum scientiae, atque subiectum illius: quia scientia, ut distinguitur ab habitu principiorum, habet pro obiecto veritates mediatas: habitus autem primorum principiorum, pro obiecto respicit immediatas veritates: subiectum vero scientiae, illud est, quod radicat passiones, & proprietates, quae in scientia demonstratur, & hoc subiectum, cuius proprietates scientia demonstrat, cuiusque perfectam,

cognitionem intendit, communiter Philosophi, obiectum appellant, & propterea tale obiectum sit, articulus noster inquirat.

Tertio supponendum est, obiectum Philosophiæ esse, ens mobile motu sensibili: quæ propter Deum, & Angeli non per se pertinent ad Philosophiam, sed tantum per accidens, & secundariò, quatenus Deus est prima causa omnium motuum sensibilium; & Angeli movent Cœlum, cuius motus etiam sensibilis est.

Quarto supponendum est, scientiam Philosophiæ, esse scientiam naturalem, & consequenter obiectum illius, esse etiam ens mobile motu naturali: unde motus violentus, & præternaturalis, & alij motus sensibiles, tantum secundariò attinguntur à Philosophia, eo quod conducunt, ut ipsa melius proprium obiectum intelligat.

Tandem supponendum est, duplex dari ens mobile naturale; vnum quidem substantiale, & accidentale aliud. Substantiale, illud est, quod componitur ex partibus substantialibus; sicut homo componitur ex materia, & forma, quarum quælibet est substantia. Accidentale verò, est illud, cuius aliqua pars accidentalis est, sicut album, cuius forma est accidens, licet habeat pro materia substantiam; & vtrumque horum dividitur in ens mobile subiectivum, quod est proximè, vel remotè re-

ceptivum motus; & ens mobile terminativum, ad quod motus terminatur.

His igitur præsuppositis, difficultas est, an solum mobile substantiale, & accidentale simul, sit obiectum primum, quod adæquatam Philosophiæ? Prima namque sententia asserit, vtrūque mobile, primariò ad Philosophiam pertinere. Huius Princeps Caietanus, in opusculo de obiecto Physicæ. Quem etiam sequuntur Ferrara, 1. physicorum q. 2. Iavellus, Prado, RR. Mag. Sancto Thoma, & noster SS. Lince: & plures in manuscriptis. Secunda sententia affirmat, solum ens mobile substantiale ad obiectum primum pertinere. Ita Magister Soto. Venerandi Patres Carmelitæ Complutenses, Hortiz, Parra, Lerma, & nostrum, semper insignis Collegium Complutense, quod pro millibus poterat computari. Cuius quibus sit.

§. II.

Nostra Conclusio.

Solum ens mobile substantiale, est obiectum primum Philosophiæ.

Sententiam istam docet expresse D. Th. libro de Cœlo ad cap. 1. textu 1. & 6. Metaphysicæ, textu 1. vbi quædam verba Philosophi exponit, per ea quæ sequuntur; Dicit ergo, quod scien-

ta naturalis, non est circa ens simpliciter, sed circa quoddam genus entis, scilicet circa substantiã naturalem, quę habet in se principium motus, & quietis. Quę verba ponderatione non indigent.

42a Ratione verò prob conclusio nostra. Quia obiectum Philosophię, est ens mobile; sed solum ens mobile, est ens naturale: ergo solum hoc est obiectum Philosophię. Mai. cum conseq. tenet. Et prob. min. Ens naturale illud, est, quod ex principijs naturalibus constat; sed solum ens mobile substantiale, ex principijs naturalibus constat: ergo solum mobile substantiale, est ens naturale. Prob. min. Principia naturalia sunt, primum, & radicale principium motus, & quietis; sed solũ principia entis mobilis substantialis, sunt prima, & radicalia principia ergo solum ens mobile substantiale, ex principijs naturalibus constat. Prob. min. Principia entis mobilis, non sunt prima, & radicalia: ergo solum principia entis mobilis substantialis, sunt prima, & radicalia principia. prob. ant. Principia entis mobilis accidentalis, supponunt alia priora: siquidem supponunt principia entis mobilis substantialis: ergo non sunt prima, & radicalia principia. Quia principium supponēs aliud prius, nequit esse primum, iuxta regulam namque Dialecticorum, hæc propositio, *Hoc est primum principium*, sic exponenda

est; hoc est principium, & non est aliud ante ipsum; Sicut Adam est primus homo, exponitur per istam: Adam est homo, & non est alius ante ipsum. Et hæc, Deus est prima causa determinans, idē est ac dicere; Deus determinat, & nullus determinat ante Deum.

Respondent contrarij. Principia entis mobilis accidentalis supponere alia priora, in esse entis: non tamen formaliter, & in ratione principij: quia materia entis mobilis accidentalis, videlicet totum substantiale, in ratione totius compositi ex partibus substantialibus, ipsas quidem præsupponit; in ratione tamen subiecti receptivi formę accidentalis, primum principium est: eo quod nõ supponit aliud prius, in quo forma accidentalis recipi possit. Et idem de forma accidentali discunt, quę absolutē formam substantialem supponit, in ratione tamen constituentis compositum accidentale, non supponit alteram formam, & ideo in hac linea primum principium est.

Hæc solutio, turris Davidicę est, ex qua contrariorum Clypei pendent, non tamen ita firma, vt existimant adversarij; quia potius supra arenam facile mobilem, fabricata consistit. Vnde rejicitur primò, quia principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, supponunt principia substantialia. Ergo solutio nulla est. Probatuz
ant

ant. Vnitas vel violentia motus, non sumitur per ordinem, & conformitatem ad accidens, sed solum ad principia substantialia. Ergo principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, supponunt substantialia principia. ante. probatur primo. Ideo motus deorsum in lapide, naturalis est, quia conformis est substantiae lapidis, quae in centro exigit conservari: & ideo motus sursum violentus est, quia est contra substantiam lapidis, oppositum exigentem. Ergo ant. verum est.

2. Prob. ant. Ideo intensio caloris in igne, naturalis est, non vero in aqua; quia est conformis substantiae ignis, non vero aquae, quae paulatim per calorem, ad propriam corruptionem disponitur. Et similiter, si Coelum moveretur motu augmentationis, vel alterationis, talis motus non esset violentus: quia oppositus quantitati, vel qualitati caeli, sed quia substantiae opponeretur: quia quantitas ex se, augmentabilis est usque in infinitum; & quaecumque qualitas, ex propria ratione, semper insensibilis est. Ergo idem quod prius.

2. Reijcitur data solutio: Nam intellectus est primum principium in linea accidentali, respectu intellectionis, & voluntas respectu volitionis; & tamen quia supponunt aliud prius in linea substantiali, non dicitur intellectus primum, & radicale principium

intellectionis, nec voluntas volitionis. Ergo si principia mobilis accidentalis, supponunt alia priora quamvis in linea accidentali, prima sint; non dicentur absolute prima, & radicalia principia.

3. Impugnatur. Quamvis accidens sit separatum a substantia, sicut contingit in Sacramento Eucharistiae, semper tamen est principium motus naturalis, dependenter a substantia. Ergo in ratione principij, semper supponit substantiam. Prob. ant. Motus deorsum in accidentibus Eucharistiae, est naturalis, quia conformis substantiae panis, vel vini. Ergo accidens etiam separatum, est principium motus naturalis, dependenter a substantia.

4. Impugnatur: quia in definitione naturae, absolute, & sine addito dicitur, quod sit primum principium motus, & quietis: & consequenter ly primum, de primo absolute intelligendum est; sed principia mobilis accidentalis, non sunt absolute prima; siquidem supponunt principia substantialia: linea autem substantialis, absolute dicitur prima. Ergo principia mobilis accidentalis, principia naturalia non sunt.

5. Impugnatur, ut principia mobilis accidentalis, non sint prima, & radicalia, satis est, quod in eodem genere causae, supponant alia priora; sed ita de facto contingit. Ergo prima, & radicalia non sunt. Patet minor, com-

positum substantiale in genere causæ materialis, & receptivæ, supponit materiam primam, quæ est primum subiectum; & forma accidentalis, in genere causæ formam substantialem, quæ est prima causa formalis: ergo principia accidentalia supponunt alia in eodem genere causæ.

Respondēbis fortassè. Talia principia supponere alia in eodem genere causæ subalterno, divisibili per varios modos causandi; non tamen supponere alia in eodem genere causæ infimo; & hoc erat necessarium, ut prima, & radicalia non essent.

Sed contra est. Quia intellectus, tantum supponit aliud principium intellectiōnis, in eodem genere causæ subalterno; sed quod supponit animam, quæ est principium radicale, non verò proximum, sicut intellectus est; & tamen intellectus, non dicitur primum, & radicale principium intelligendi: ergo idem in præsentī dicendum.

Secundo respondentē alij, quod ut aliquid habeat rationem naturæ, sufficit esse primum principium passivum motus; forma autem accidentalis, licet non sit primum principium activum, est tamen primum passivum; quatenus est ratio formalis, ut compositum substantiale recipiat motum intensiōnis, & remissionis; & ideo forma accidentalis, est naturale principium.

Contra tamen est. Quia quamvis ut aliquid sit natura, sufficiat esse, primum principium passivum; non tamen forma accidentalis, potest hoc habere: ergo solutio nititur principio falso. Prob. ant. antec. ideo iuxta solutionem istam, forma accidentalis potest esse primum principium activum, quia supponit formam substantialem, quæ in linea activa, est primum principium; sed etiam supponit materiam primam, quæ in linea passiva, est primum principium: ergo forma accidentalis, nequit esse primum principium passivum.

2. Impugnatur. Licet forma accidentalis sit ratio proxima recipiendi motum intensiōnis; ratio tamen prima, & radicalis, est sola materia: ergo forma accidentalis, in linea passiva, prima non est. Prob. ant. Ratio prima, & radicalis recipiendi, est prima potentia à qua oritur omnis mutabilitas; sed sola materia, est prima potentia: ergo ratio prima, & radicalis recipiendi, est sola materia.

Addimus, quod si accidens esset primum principium passivum, Physica demonstraret motum naturalem de ipso accidenti, secluso respectu ad substantiam, & independentē ab illa, & consequenter non differret à Metaphysica: quæ accidentia omnia, & illorum propria demonstrat, independentē à substantia formaliter.

Ultimo Respondent. alij: quod naturalitas motus, non solum à subiecto, sed etiam à termino desumenda est, & accidens, ratione sui, & independenter à substantia, habet terminare motum, quantitas namque ratione sui terminat augmentationem, & qualitas alterationem; & ita ad obiectum primum Physicæ pertinere debent.

Contra tamen est: quia D. Th. q. 6. de potent. art. 8. incorp. ait: quod actio propriè speciem habet à termino, à principio autem propriè habet, quod sit naturalis: motus namque naturalis dicitur à principio intrinseco. Ergo naturalitas motus non sumitur à termino.

2. Impugnatur. Si naturalitas motus à termino sumeretur, augmentatio hominis vsque ad Cœlum, esset naturalis; siquidem esset conformis termino, videlicet quantitati, quæ ex propria ratione, vsque in infinitum sine thegorematicè augmentabilis est. Et intensio caloris in aqua, esset naturalis, sicut est in igne: quia terminus, scilicet calor, idem terminat utrumque motum. Ergo naturalitas motus, à termino desumenda non est.

§. III.

Argumentis contrariorum respondetur

Contra conclusionem nostram, arguitur primo ex D. Thom. 1. & 2. Metaphys.

cæ, lect. 6. & lib. 4. lect. 5. & in 6. lect. 1. asserente; quod si non esset aliqua alia substantia, præter eas, quæ constitunt secundum naturam, de quibus est Physica, Physica esset prima scientia; & si non essent substantiæ spirituales, scientia naturalis esset Philosophia prima; sed si obiectum Philosophiæ esset ens mobile substantiale; quamvis non darentur substantiæ spirituales, adhuc tamen Physica naturalis, non esset Philosophia prima. Ergo obiectum Philosophiæ, non est tantum ens mobile substantiale. Prob. minor. si obiectum Philosophiæ esset, solum ens mobile substantiale quavis non essent substantiæ spirituales, daretur alia scientia, quæ per se primo ageret de ente mobili abstrahente à mobili substantiali, & accidentali. Ergo adhuc Physica naturalis, prima non esset.

Hoc tamen argumentum, à contrarijs solvendum est. Quia si aliquid probaret, convinceret etiam, Philosophiam non fore primam scientiam, quamvis obiectum illius, esset ens mobile prout abstrahit à substantiali, & accidentali; eo quod adhuc posset dari altera scientia prior, quæ ageret de mobili abstrahente à mobili motu naturali, & mobili motu præternaturali, & violato: quod ergo ipsi ad hoc respondere debent, nos etiam ad eorum argumentum respondemus, & aliquid sequi contra nostram sententiam.

tiam, ex autoritate D. Thom. negamus, & pro omnibus.

Resp. neg. min. quia licet substantiæ spirituales deficerent, non esset necessaria scientia, quæ primario ageret de ente mobili, abstrahente à substantiali, & accidentali: eo quod Philosophia per se primò agit de ente mobili substantiali; secundario verò, & ex consequenti agit de mobili accidentali, & de mobili abstrahente, tamquam de ratione communi, & quoddam parte metaphysica, ex qua componitur ens mobile substantiale, quod per se primo considerat Philosophia.

Sed instabis: Ex quo mobile accidentale, secundario consideretur à Physica, non inferatur, quod non possit ab alia scientia, primario considerari; sed illa scientia esset prior Philosophia: ergo Philosophia naturalis, in illo casu, prima scientia, non esset. Prob. mai. 1. Ens rationis secundario à Metaphysica attingitur; & tamen primario consideratur à Logica: ergo quamvis ens mobile accidentale secundario consideretur à Physica, non inferatur, quod non possit ab alia scientia, primario considerari.

2. Prob. mai. Theologia secundario attingit creaturas nam obiectum primarium Theologiæ, est solus Deus sub ratione Deitatis; & tamen creaturæ primario per Metaphysicam attinguntur: ergo idem quod prius.

Resp. tamen ad primam prob. mai. neg. conseq. & ratio discriminis est. Quia enti rationis correspondet specialis abstractio, sub qua à Logica attingitur, formaliter distincta ab ea, per quam attingitur à Metaphysica; & ideo licet secundario à Metaphysica consideretur, potest tamen à Logica primario considerari. Ceterum ens mobile prout abstrahit, non potest specialem abstractionem habere, sub qua ab aliqua scientia attingeretur primario; si namque aliquam habere posset, maximè abstractionem à materia singulari, quæ est propria entis naturalis: quæ tamèn abstractio essentialiter illi repugnat, siquidè ens mobile accidentale convenire non potest cum mobili substantiali, in radicando motum naturalem. (Ut probabimus:) & consequenter non potest cum illo in ratione entis naturalis, formaliter convenire.

Ad 2. Prob. mai. similiter resp. Creaturas, per Theologiam attingi lumine divinæ revelationis, & per principia fidei: per Metaphysicam verò attinguntur sub alia ratione formali, abstractione, videlicet, ab omni materia, cuius creaturæ sunt capaces. Et idèò dispar est ratio. Solutio est D. Thom. 1. p. q. 1. art. 1. ad 2. & 3. & art. 3. ad 2. vbi simile argumentum proponit.

2. Arguitur. Accidens est primum, & radicale principium

motus naturalis: ergo ens mobile accidens intrat obiectum primarium Philosophiæ. Prob. antec. motus intentionis, radicatur in qualitate: ergo accidens est principium radicale motus naturalis. Prob. antec. In illo principio radicatur motus naturalis, quod denominatur intensibile, & remissibile, sed qualitas, & non substantia, intensibilis, & remissibilis est: ergo motus naturalis radicatur in qualitate. Prob. min. Forma intensibilis, & remissibilis debet habere latitudinem gradualem, & suscipere magis, & minus; sed sola qualitas habet latitudinem gradualem, non verò substantia, quæ non suscipit magis, & minus. Ergo sola qualitas intensibilis, & remissibilis est.

Resp. neg. duo antec. prima, & ad prob. dist. mai. quod est intensibile, & remissibile radicaliter, conc. mai. proximè, neg. mai. & dist. min. intensibilis, & remissibilis proximè, conc. min. radicaliter, neg. min. & conseq. licet namque qualitas sit intensibilis, & remissibilis proximè, non tamen radicaliter: sed hoc solum competit substantiæ, in qua motus radicatur: nec ad hoc necessaria est latitudo gradualis, sed tantum requiritur in ea forma, quæ proximè intensibilis est, principium verò radicale, solum radicaliter importat latitudinem gradualem, & eodem modo suscipit magis, & minus.

Sed instabis 1. Si substantia radicaret intentionem, & remissionem, diceretur absolute intensibilis, & remissibilis: sed substantia non dicitur absolute intensibilis, & remissibilis. Ergo non radicatur intentionem. Prob. mai. quia anima rationalis radicatur in intellectionem, dicitur absolute intellectiva. Ergo si substantia radicaret intentionem, diceretur absolute intensibilis, & remissibilis.

2. Instabis. Intendi, & remitti, est proprium quarto modo qualitatis, sicut constat ex his, quæ dicuntur in predicamento ipsius; sed proprietas radicatur in essentia cuius est. Ergo intentio radicatur in qualitate.

Resp. ad primam instantiam, neg. mai. & ad prob. neg. conseq. Ratio que discriminis est. Quia sicut intelligibile, & amabile, non significant principium intelligendi, & amandi, sed potius terminum intellectionis, & amoris: ita intensibile, & remissibile, non denotant principium intentionis, & remissionis, sed illius terminum; cumque terminus intentionis, & remissionis, non sit substantia, sed qualitas: inde fit solum qualitatem intensibilem, & remissibilem, absolute dominari. Intellectivum vero significat principium intelligendi: & cum anima sit principium primum, & radicale intelligendi debet denominari absolute intellectiva.

Alia est etiam ratio discrimi-

minis. Quia forma quę in se habet denominationem oppositam, nõ debet denominari ab eo quod radicat: sicut Anima rationalis, quę est intrinsicè spiritualis, non denominatur corporea, quamvis corporeitatem radice, nec appellatur quanta, & extensa, licet sit radix extensionis, & quantitatis; habet autem Anima denominationem oppositam cum de nominatione intensibilis: eo quod Anima indivisibilis est, & ita non potest absolutè, intensibilis denominari; cum denominatione verò intellectivæ, nihil oppositum habet, & ideo potest dici absolutè intellectiva.

Adest etiam alia disparitas. Quia non oportet causam equivocam denominari ab eo quod causat: sicut sol non denominatur formaliter calidus, quamvis sit causa æquivoca caloris. Substantia vero causa æquivoca est respectu intensiois, & remissionis, & ita necessarium non est, intensibilem absolutè denominari.

Ad 2. inst. resp. dist. conseq. motus intensiois, quatenus physicè naturalis est, neg. conseq. absolutè, & metaphysicè sumptus, conc. conseq. licet namque motus intensiois absolutè, & metaphysicè consideratus, sit proprietas qualitatis; Philosophicè tamen, & ut naturalis est, non radicitur in illa; sed in ipsa substantia, per ordinem ad quam motus dicitur naturalis.

N Sed instabis 1. Ratio motus, & ratio naturalis realiter identificantur in motu naturali intensiois: ergo, si quatenus motus est, radicitur in qualitatè; etiam radicitur in illa, quatenus naturalis est. Prob. conseq. quando duo prædicata identificantur realiter, utrumque reducitur in idem principium, & in eandem causam. Undè quia in visione beata, ratio vitalitatis, & supernaturalitatis realiter identificantur, utraque reducitur in idem lumen gloriæ: & quia intellectus non potest supernaturalitatem producere, nequit etiam propria virtute producere vitalitatem. Ergo si ratio motus, & formalitas naturalis, identificantur in motu intensiois, si intensio, quatenus motus est, radicitur in qualitatè; etiam quatenus naturalis radicitur in illa.

2. Inst. Quando duo identificantur realiter, ex independentia unius ab aliquo principio, bene infertur alterius independentia; & ita, quia in anima rationali gradus vegetativus, & sensitivus identificantur cum gradu rationali, & anima, quatenus rationalis, non dependet à materia, etiam quatenus vegetativa, & sensitiva, à materia non dependet; sed ratio motus, & formalitas naturalis identificantur realiter in motu intensiois: ergo si intensio, quatenus motus est, non dependet formaliter à substantia,

nec radicatur in illa, etiam quatenus naturalis est, non radicabitur in substantia, nec ab illa formaliter dependebit.

Ad utramque impugnationem, eadem doctrina resp. quod ea quæ realiter identificantur, licet non possint in esse entis, reduci in principia radicalia diversa, quia radicata non in esse entis, tendit ad illius entitatem, quæ non potest in diversis principiis radicaliter contineri; possunt tamen prædicata realiter identificata, reduci in esse scibilis, ad principia radicalia diversa. Sicut hæc conclusio, *terra est rotunda*, radicatur in principiis diversarum scientiarum, à quibus attingitur propositio prædicta. Et veritas accidentis, & illius bonitas, in esse scibilis à Metaphysica, radicatur in accidenti, quamvis in esse rei, radice in substantia. Quod, & univocaliter contingit: & ideo motus intentionis, in esse scibilis, potest secundum diversas considerationes in qualitate, & in substantia radicari.

2. Resp. Alij. Quod in visione beata, vitalitas trahitur ad esse supernaturalitaris, & similiter omnes gradus in anima, trahuntur ad esse gradus rationalis: & ita in quocumque principio continetur vnus gradus, debet alter contineri. Secus autem contingit in ratione motus, quæ non trahitur formaliter ad esse naturalis, in motus intentionis.

Sed contra est. Ideo in visione beata trahitur vitalitas ad esse supernaturalis, & omnes gradus in anima, ad esse gradus rationalis, quia identificantur realiter; sed etiam in motu intentionis, prædicata supradicta, & motus, & naturalis, identificatur realiter. Ergo idem in utroque casu dicendum; & consequenter disparitas nulla erit.

|| Resp. Tamèn, solutionem traditam ad mentem nostram explicando: quia doctrina illius deservit ad plurima; & intelligentia doctrinæ consistit in eo, quod prædicata aliqua possunt identificari quantum ad substantiam, & modum, quando videlicet vnum prædicatum subinduit modum alterius, & quæ sic identificata ad idem principium reducuntur: sic autem identificatur prædicata, quæ in instantiis adducuntur: quia vitalitas fit formaliter supernaturalis, & omnes gradus animæ subinduunt etiam modum gradus rationalis, omnes namque fiunt per se subsistentes.

|| Aliquandò verò prædicata solum identificantur quantum ad substantiam vel in esse rei; non verò quantum ad modum, & tunc possunt benè ad diversa principia reduci: sicut entitas peccati identificata cum malitia reducitur in Deum, in quem malitia non reducitur: quia entitas non subinduit modum deformitatis: Et Pater Divinus producit realiter filium

tionem, non tamen naturam divinam; quia natura non subinduit modum relativum filiationis: & quia gradus corporis in homine, non fit formaliter vivens, vel non subinduit modum viventis, potest Coelum producere rationem corporis, quin rationem viventis formaliter producat. Talem igitur identitatem habent ratio motus in intentione, & formalitas naturalis: quia ratio motus non fit formaliter naturalis, adhuc identificata cum motu; & ideo mirum non est, quod ad principia diversa, videlicet ad substantiam, & accidens, possint reduci, & in diversis radicari.

Ceterum, quumvis haec omnia satis probabilia sint, placet tamen aliter respondere; negando, rationem motus identificari realiter cum ratione naturalis. Quae solutione adhibita, vim non habent replicae factae. Ratio vero solutionis ea est, quia divisio motus in naturalem, & violentum, est divisio subiecti in accidentia, non tamen est essentialis divisio; eo quod divisio essentialis fit per intranea, & essentialia divisi: cumque motus habeat a termino speciem, & essentiã, fit inde, quod essentialis divisio motus, solum potest fieri, penes ordines diversos, & ad terminos distinctos. Naturalitas autem, & violentia motus, non a termino, sed a subiecto sumuntur; & consequenter divisio motus in naturalem, &

violentum, accidentalis est, & ratio motus realiter a naturalitate distincta. Sicut subiectum realiter a suo accidenti distinguitur.

Sed instabis. Divisio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Ergo divisio essentialis est. Prob. ant. naturalitas motus, ut motus est, sumitur a termino. Ergo divisio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Prob. ant. naturalitas motus, ut actio est, sumitur a principio. Ergo naturalitas illius, ut motus est, sumitur a termino. Prob. consequ. ideo primum contingit, quia actio, ut actio, specificatur a principio; sed ut motus, specificatur a termino. Ergo habet ab illo naturalitatem, sicut actio a principio.

Resp. dist. mai. a principio intrinseco, conc. mai. a principio, tanquam ab aliquo extrinseco, neg. mai. & dist. min. a termino extrinseco, conc. min. tanquam ab aliquo intrinseco, neg. min. & consequ. Motus namque licet habeat speciem essentialem a termino, non tamen habet naturalitatem hanc enim non debet habere a termino extrinseco, a quo habet speciem, sed a principio intrinseco, in ipsum motum inclinante. Motus autem ut actio, respicit principium, tanquam quid intrinsecum, a quo intrinsece procedit; & ideo mirum non est, quod a principio habeat naturalitatem.

Et quidem si motus haberet naturalitatem à termino, nullus motus esset violentus; siquidem omnis motus est via ad terminum extrinsecum, cui non potest, non esse conformis, quando quidem essentialiter ordinatur ad ipsum.

Sed inst. Generatio substantialis non solum est naturalis ratione materiæ, sed etiam ratione formæ substantialis, & motus lapidis ad centrum, ideò naturalis est, quia in centro reperiuntur aliquæ qualitates conservativæ ipsius lapidis. Ergò naturalitas motus, etiã à termino sumitur.

Resp. dist. ant. Ratione termini considerati absolutè, neg. ant. Ratione termini ut conformis est inclinationi subiecti, cõc. ant. & neg. conseq. licet namque motus sit naturalis, ratione termini generationis, non tamen est nãt. alis, ratione illius absolutè, sed solum ratione illius, quatenus conformis est subiecto generationis, scilicet materiæ inclinatæ ad novam formam. Et similiter motus lapidis naturalis est, ratione qualitatũ sensibilibium, quatenus tales qualitates sunt conformes substantiæ lapidis, & eius inclinationi: & ideò naturalitas motus per se, & radicaliter desumitur à subiecto.

3. arg. Accidens in esse scibilis à Philosophia, non dependet à substantia: ergò intrat obiectum primariũ Philosophiæ: prob. ant. **Accidens in esse scibilis à Metha-**

physica, non dependet à substantia: ergò in esse scibilis à Philosophia, à substantia non dependet.

Resp. neg. conseq. quia Metaphysica est universalissima scientia, & agit de rebus, secundum universalissimam rationem entis, ut radicatem unitatem, bonitatẽ, & veritatem; in ratione autem entis radicantis passiones predicatas, accidens nõ dependet à substantia: quia si per impossibile, substantia ipsa redderetur impossibilis, adhuc accidens passiones assignatas radicaret; & ideò accidens, in esse scibilis à Metaphysica, non dependet à substantia. In radicando verò motum naturalẽ, à substantia dependet, ut vidimus. Et propterea, in esse scibilis per Philosophiã dependet à substantia.

Sed inst. 1. Accidens dependet à substantia, in esse entis, quod est obiectum Metaphysicæ; & tamen in esse scibilis à Metaphysica, non pendet à substantia: ergò quamvis accidens, in ratione radicis motus naturalis, quæ specificat Philosophiam, dependeat à substantia, poterit in esse scibilis, à substantia non dependere.

2. inst. Etiam accidens, in radicando motum philosophicũ, non dependet à substantia: ergò disparitas nulla est. Prob. ant. Motus sensibilis, absolutè consideratus, radicatur in quantitate, sicut antecedentè concessimus; sed motus iste pertinet ad Philosophiam: ergò accidens

in radicando motum philosophicum, non dependet à substantia: prob. min. Philosophia demonstrat augmentationem de quantitate, & probat illi cōvenire, quia quāritas est accidēs materiale, habēs partes divisibiles quod totū cōcernit materiā sensibilem; & consequenter continetur sub abstractione Philosophiæ: ergo motus iste pertinet ad Philosophiam.

¶ 3. inst. Motus naturalis Cœli, reducitur ultimò in privationem accidentalem, *vbi*, vel *loci*: ergo accidēs habet radicare motum naturalem, independentèr à substantia. Prob. ant. Motus localis Cœli non reducitur in privationem substantialem, quæ in Cœlo non potest reperiri, cum Cœli materia nunquam fuerit sine forma: ergo solū ultimò reducitur in accidentalē privationē.

Resp. dist. mai. in esse entis pro implicito, conc. mai. in esse entis pro expreso, & secundum rationem radicis proprietatum, neg. mai. & conc. mino. neg. conseq. licèt namque accidens, in ratione entis pro implicito cōsiderata, dependeat à substantia, sicut ens in alio ab ente per se; in ratione tamen explicita entis, nō explicatur dependentia ista, sed solū exprimitur conceptus essendi, & radicis veritatis, & bonitatis; in quo accidens à substantia non dependet, sed implicita dependentia, purè de materiali se habet: Secus autem depē-

dentia accidentis à substantia, in ratione scibilis per Philoteplinā: quia dependentia accidentis à substantia, exprimitur in ipsa ratione radicis motus naturalis formalitèr. Instātia est in depēdētia, quæ creatura habet à Deo, in ratione entis, quæ tamē, quia nō exprimitur in ratione entis, nō tollit creaturā simul cū Deo, pertinere ad obiectū Metaphysicæ primariū.

¶ Ad 2. inst. resp. motū augmentationis, absolutè consideratum, pertinere ad Metaphysicā, quæ licèt primariò non possit agere de rebus concernentibus materiā sensibilem; secundariò tamen, propter universalitatem suam potest agere de illis, per ordinem ad suum obiectum primarium, quod abstrahit ab omni materia positivè. Sicut secundariò agit de ente rationis, quod non potest abstrahere ab omni materia positivè, quia Metaphysica ipsum considerat per ordinem ad ens reale, quod positivè abstrahit ab omni materia.

¶ Et si dicas. Quod concernit materiā sensibilem, & non abstrahit ab omni materia, non cōtinetur sub abstractione Metaphysicæ. Ergo nō potest ab illa etiā secundariò attingi: quia nulla sciētia, etiam secundariò, potest excedere suam rationē formale.

Resp. dist. ant. nō continetur subiectivè, conc. ant. terminativè, neg. ant. & conseq. Licèt namque obiectum, quod nō abs-

trahit ab omni materia positivè, non contineatur subiectivè, sub abstractione Metaphysicæ, potest tamen ordinem dicere ad ipsam; & hoc satis est, vt per Metaphysicam attingatur. Sicut attingitur ens rationis à Metaphysica per ordinem ad ens reale, quamvis ens rationis, non possit abstrahe- re positivè ab omni materia.

2. resp. ad 2. replicam prin- cipalem. Motum augmentati- onis, secundùm rationem commu- nem motus sensibilis, in quanti- tate radicari per se primò, & in- dependentèr à substantia forma- liter subiectivè, & simul etiam pertinere ad Philosophiam; non tamen per se primò, sed solùm ex consequenti, & secundario, quatenus illius cognitio conducit ad perfectam intelligentiam obiecti primarij, entis videlicet substantialis, & illius proprietatis, scilicet motus naturalis, qui formalitèr vt naturalis, solùm in substantia radicatur. Nec doctri- na nova est: scientia namque, quæ agit de ratione particulari, potest agere de ratione commu- ni conducente ad perfectam intelli- gentiam rationis particularis, quæ per se primò respicit scientiam. Sicut Logica primariò respicit modum sciendi, & secundariò etiã attingit rationem communem entis rationis, cuius cognitio cõducit ad modum intelligendũ perfectè: ita physica primariò agit de motu sensibili, vt naturali, & secundariò attingit ra-

tionem communem motus sensibilis, cuius notitia, ad perfectam cogni- tionem motus naturalis requiritur,

Ad 3. inst. resp. Motum non dici naturalẽ, vel violentum per ordi- nem ad privationem, quæ extrinse- ce tantum comparatur ad motum; sed solùm dici motum naturalẽ, vel violentum, per ordinem ad prin- cipia intrinseca in motum positivè influentia; & idè, ex quo in Cœ- lo solùm detur privatio accidẽtalis, non infertur, naturalitatẽ motus, in principium accidentale reduci; siquidẽ in privationem non re- ducitur naturalitas motus.

Poterat etiam dici ad veram privationem, non requiri priorita- tẽ temporis, sed sufficere præce- dentiam naturæ: quæ præcedẽria fuit de facto in materia Cœli, res- pectu formæ substantialis; & ita fuit privatio substantialis, in quam reducitur motus.

4. arg. Motus localis vltimo re- ducitur in quãtitatẽ: ergò accidẽs est principium radicale motus, & consequentèr pertinet ad obiectum primariũ. Prob. ant. Idè corpus potest moveri localitèr, quia est divisibile, & extensum in ordine ad locum, sed divisibilitas, & extensio in ordine ad locum, reducitur vlti- mò ad quãtitatẽ: ergò etiã motus localis vltimo in quãtitatẽ redu- citur. Mi. cū cons. cõstat, & prob. mai. Idè corpus potest moveri localitèr, quia potest mutare locum; & idè locum mutare potest, quia po- test etiã esse partim in termino à quo

quo, & partim in termino ad quem; & ideo hoc ultimum potest habere, quia est divisibile, & extensum in ordine ad locum: ergo ideo potest moveri localiter, quia est divisibile, & extensum.

Resp. sicut ad alia argumenta: Motum localem ut divisibilem, & sensibilem, in quantitatem reduci, non tamen ut naturalem.

Sed contra. Motus localis deorsum in Hostia consecrata, naturalis est; sed talis motus ut naturalis, non reducitur in substantiam, quae in Hostia consecrata non est, sed potius conversa est in substantiam corporis Christi. Ergo ille motus ut naturalis, ultimo in quantitatem reducitur.

2. inst. Si Deus auferret gravitatem à lapide, ipsamque poneret in igne, motus deorsum in igne, esset naturalis; sed illa naturalitas non reduceretur in substantiam ignis; siquidem ille motus, esset oppositus cum ignis substantia: ergo idem quod prius.

3. inst. Calefactio in aqua est naturalis; sed naturalitas ista, non reducitur in substantiam aquae, sed potius tendit calefactio ista ad destructionem aquae: ergo idem.

Ad 1. resp. Motum naturalem deorsum in Hostia consecrata, ultimo reducitur in substantiam panis, quae licet ibi non sit formaliter, est tamen virtualiter ibi quatenus ibi remanent accidentia, quae sunt virtutes substantiae; sicut quando semine decif-

so, moritur generans, proles sequuta attribuitur generanti, quod quamvis formaliter iam non sit, in semine tamen deciffo, virtualiter perseverat.

Ad 2. resp. Ignem in illo casu, non fore movendum motu naturali deorsum, quia motus ille esset verè contra naturam ignis.

Possit etiam dici probabiliter motum illum fore naturalem, non per ordinem ad substantiam ignis, sed per ordinem ad substantiam lapidis, virtualiter existentem in ipsa gravitate, quae in illo casu esset igni communicata. Melior tamen est prima solutio.

Ad 3. resp. quod si calefactio non producit calorem ut octo, est quidem violenta aquae, quia tendit ad illius destructionem, cui aqua per suam formam resistit: si verò calefactio calorem ut octo producit, erit naturalis aquae, propter conformitatem ad materiam, quae ultimo per illam calefactionem disponitur ad habendam formam novam, quam materia naturaliter appetit.

Sed inst. Si conformitas cum materia sufficit ad naturalitatem motus, quilibet motus disponens ad introductionem novae formae, erit motus naturalis; siquidem est conformis materiae, quae semper appetit novam formam; sed hoc est contra experientiam, manifestantem, aquam pati violentiam, quando incipit calefieri: ergo conformitas cum materia

non sufficit; ut motus sit naturalis.

Hæc replica solvenda est à contrarijs. Ipsi namque asserunt, motum augmentationis esse naturalem per ordinem ad quantitatem; sed omnis augmentatio est conformis quantitati. Ergò omnis est naturalis, quam consequentiam concedere nō possunt; & consequentè tenètur ad replicam respondere in simili forma.

Pro omnibus tamen dicimus. Motum alterationis disponentem ad novam formam, in principio esse violentum, quia prædominatur inclinatio formæ, quæ est pars principalis in composito, & naturaliter appetit propriam cōservationem, & in materia perseverare. Quando verò alteratio plures dispositiones introducit, vel saltem ultimam dispositionem, est calefactio naturalis; quia licet sit contra inclinationem materiæ, quæ iam prædominatur, eo quod forma in via corruptionis existit.

§. IV.

Ultimum argumentum solvitur.

TAndem arg. Ens mobile accidentale, est ens naturale. Ergò pertinet ad objectum primum Philosophiæ. Prob. ant. ens naturale illud est, quod ex principijs naturalibus constat, videlicet, materia, for-

ma, & privatione; sed mobile accidentale habet hæc tria. Ergò est ens naturale.

Resp. quod principia naturalia sunt materia, forma, & privatio, nō reducibilia in alia priora; & talia sunt materia, forma, & privatio de linea substantiæ; non autem illa, ex quibus mobile accidentale componitur.

Contra est 1. Forma constitutiva mobilis accidentalis, v. g. albedo, qua constituitur albū, & frigiditas, qua constituitur frigidum, in ratione radicis alicuius proprietatis Philosophiæ, non supponit aliam priorem; & idem de materia talis compositi dicendum. Ergò verè constituit ens mobile accidentale, in ratione entis naturalis. Prob. ant. Proxima intensibilitas naturalis frigiditatis, non est proprietas substantiæ, & consequentè non radicatur in illa, sed in sola frigiditate. Ergò forma ista constitutiva mobilis accidentalis, in ratione radicis proprietatis philosophicæ, non supponit aliam priorem. Prob. ant. Proprietas prædicatur de subiecto, & de essentia cuius est; sed proxima intensibilitas naturalis, sumpta complexivè, non prædicatur de substantia: Quia hæc propositio est falsa, *substantia est proxime intensibilis naturalitèr*. Ergò proxima intensibilitas naturalis, sumpta complexivè formalitèr, non est proprietas substantiæ.

2. inst. Vt principia aliqua, naturalia sint, sufficit esse prima in sua linea; sed principia mobilis accidentalis hoc habent. Ergo naturalia sunt. Min. patet, quia compositum substantiale, in ratione subiecti proximè receptivi accidentium, nō supponit aliud; siquidem ante ipsum non datur aliud proximè receptivum accidentium; & forma accidentalis, in linea accidentali, est prima forma. Mai. verò prob. sicut natura diffinitur, per esse primum principium motus, ita causa efficiens diffinitur, esse id, à quo primò incipit motus; sed ly primò in diffinitione causæ efficientis intelligitur de primo in sua linea; siquidem principium proximum, quod non est primum absolute, est vera causa efficiens. Ergo eodem modo intelligendum est, ly primum in diffinitione nature; & consequenter, vt aliqua principia sint verè naturalia, sufficit esse prima in sua linea.

Resp. ad 1. replic. neg. duobus ant. & ad prob. dist. mai. proprietat, quæ non reduplicat pro substracto, quod est proprium principij proximi, vel alterius ab essentia diversi, conc. mai. Si talè reduplicatiōe involvat, neg. ma. & cōc. mi. neg. cōf. Proxima nāq; insensibilitas naturalis reduplicat pro substracto naturalitatis, rationem proximæ; & ideo quamvis in substantia radiceatur, non potest prædicari de illa. Sicut

risibilitas est proprietat nature humana; & tamen risibilitas proxima non potest prædicari de natura; quia reduplicat pro substracto aliquid, quod est proprium principij proximi risidendi.

Ad 2. inst. neg. mai. & ad prob. neg. conseq. Ratioque discriminis est; quia diffinitionum intelligentia, ex Antiquorum explicatione, desumenda est; & omnes, ly primura, in diffinitione nature, intelligunt de primo, quod est absolute primum, nec ullus principium proximum vt tale, radicale principium appellavit. Econtra verò, ly primum, in diffinitione causæ efficientis, omnes intelligunt de principio, quod est primum comparative ad alias causas, à causa efficienti distinctas; hoc autem convenit, tam proximo, quam radicali principio, efficienter influenti.

Sed instabis 1. Quamvis principium accidentale supponat aliud prius, potest esse primum, & radicale principium: ergo solutio nulla est. Prob. antec. primò. Principia scientiæ subalternatæ, supponunt principia scientiæ subalternantis; & tamen sunt prima, & radicalia principia respectu cōclusionum, quas scientia subalternata demonstrat: ergo pariter, quamvis principium accidentale, supponat aliud prius, potest esse

primum, & radicale principium.

2. prob. ant. Veritas prima in dicendo supponit naturam divinam, & in illa radicitur: & tamen est prima, & radicalis ratio credendi, in quam ultimò resolvitur assensus fidei; ergò idem, quod prius.

3. prob. ant. forma totalis, v. g. humanitas, habet rationem naturæ, in probabili sententia; & tamen supponit alia principia priora, videlicet materiã, & formam, ex quibus componitur: ergò idem quod antè.

2. in it. Ut compositum accidentale sit ens naturale, sufficit habere vnam partem, quæ sit radicale principium motus; siquidẽ, Cœlum est ens naturale; & tamẽ motus Cœli solum in materia radicitur, vt videbimus infra; sed compositum accidentale habet vnam partem radicanter motũ, videlicet compositum substantiale, in quo omnis motus radicalitèr continetur: ergò mobile accidentale est ens naturale.

Resp. ad 1. repl. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. supponit materialitèr, & in esse rei, conc. mai. formalitèr in ratione radicitis, vel principij conclusionũ sciẽtię subalternatę, neg. mai. & conc. min. neg. cõseq. Principia nãque scientiæ subalternatæ, in esse rei, supponunt principia scientiæ subalternantis: formalitèr tamẽ vt stãt sub abstractione sciẽtiæ subalter-

natæ, sunt prima, & radicalia; & sub hac ratione non supponunt alia formalitèr: eo quod principia subalternantis nõ continentur sub abstractione scientiæ subalternatæ, sed sub alia formalissimè diversa; sicut & ipsæ scientiæ formalitèr diversæ sunt.

Ad 2. similiter resp. Veritatẽ in esse rei ad naturã divinã reduci, non tamẽ in ratione moventis ad assensum infallibilẽ fidei; ad quẽ sufficit cognoscere Deũ esse Summè veracẽ, & primã veritatẽ in dicendo, vnde cũq; hoc illi cõpetat.

Ad 3. resp. Humanitatem, vel formam totalem verè, & propriè fieri ex alijs, nempe ex materia, & forma; & itã falsũ est, quod habeat rationẽ naturæ. Admissa tamẽ probabilitate sententiæ, resp. formam totalem supponere alia materialitèr, non tamen formalitèr, & in ratione principij: quia humanitas, v. g. radicat aliquas proprietates, & operationes non potentes convenire materiæ, vel formæ: sicut ridere, & flere, & alias huiusmodi. Accidens verò in ratione principij motus naturalis, supponit substantiã, & ab illa dependet formalitèr, vt probatũ relinquimus: & itã dispar est ratio.

Ad 2. repl. resp. Mobile accidentale non habere aliquam partem verè, & propriè radicanter: quia compositum substantiale, quatenus componit accidentale, non radicat ratione sui, & vt pars compositi accidentalis; sed

tantum radicat ratione materiae, vel formę substantialis, ex quibus ipsum componitur. Materia verò Cœli, ratione sui, exigat motum, ut in proprio loco dicemus, & ideo mirum non est, quod Cœlum ex tali materia compositum, sit ens naturale.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX his quę in arti. discursu dicuntur, colligitur 1. quod mobile substantiale idem est in re, quod corpus mobile, substantia mobilis, & ens naturale: quia mobile substantiale illud est, quod habet in se principium radicale motus; & hoc idem est corpus mobile, substantia mobilis, & ens naturale, ut per se manifestum est; vnde licet omnia ista differant in modo significandi, in re tamen significata conveniant, & supponant pro eodem.

2. Infertur. Obiectum Philosophiæ melius explicari, per hoc complexum, *ens mobile*, quam per quodlibet aliud: quia illud nomen convenientius explicat obiectum Philosop., de quod omnes vnanimiter asserunt, esse Philosophiæ obiectum; sed omnes vnanimiter affirmant, ens mobile esse obiectum Philosophiæ, aliqui tamen negant. solam substantiam mobile esse obiectum, asseren-

tes, obiectum Philosophiæ abstrahere ab ente substantiali, & accidentali; & alij etiam dicunt, obiectum Philosophiæ non esse determinatè corpus mobile, sed etiam substantias in corporeas, & spirituales, esse obiectum primarium Philosophiæ: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per hoc complexum, ens mobile, quam per quodcumque aliud.

Prob. insuper. Quia nulla scientia probat ex proprijs, dari suum obiectum; nam subiectum, vel obiectum scientiæ est præcognitum ad demonstrationem scientiæ necessarium, ut habemus in posterioribus Logicę; sed Philosophia probat ex proprijs, ens mobile esse corpus, non tamen omne mobile esse ens; nam in 6. physicorum prob. carne mobile debet esse partim in termino à quo, & partim in termino ad quem; & consequenter esse divisibile, & corpus: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per nomen assignatum, quam per aliud quodcumque.

Deinde prob. Illud explicat melius, subiectum, vel obiectum Philosophiæ, quod ponitur in definitione primæ passionis, quam Philosophia demonstrat; sed in definitione primæ passionis, quæ Philosophia demonstrat, ponitur ens, non verò corpus, substantia, vel aliud: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per ens mobile: prob. *min.* Prima

passio, quam physica demonstrat, est mobilitas, vel motus, sed motus diffinitur: *Actus entis in potentia, secundum quod in potentia*, non verò diffinitur actus corporis, vel alterius: ergo in diffinitione primæ proprietatis, quam Philosophia demonstrat, ponitur ens; nō verò corpus, substantia, vel aliud.

Addimus Præcep. Ang. quoties loquitur de objecto Philosophiæ, illud significare per assignatum nomen, quod signum est, per tale nomen congruentius explicari.

Dices. Illud est obiectum Philosophiæ, quod est radix omnium passionum, quæ in ea demonstrantur; sed ens mobile, non est radix omnium passionum, quæ demonstrantur in Physica: nam quiescibile in Physica demonstratur, & ens mobile non dicit radicem quietis; sed motus. Ens vero naturale, importat utrumque. Ergo melius explicatur obiectum Philosophiæ per ens naturale, quam per ens mobile, vel quocumque aliud.

Resp. neg. min. Quia motus tendit ad quietem, & ita ens mobile, quod importat radicem motus, sufficienter etiam explicat radicem quietis; & consequenter ex impugnatione non probatur, melius, per ens naturale significari obiectum Philosophiæ.

Dices 2. illud nomen melius explicare obiectum Philosophiæ, quod exprimit subiectum, cui per se primo competit motus philo-

sophicus; sed subiectum cui per se primo competit motus philosophicus, est corpus, non verò ens: quia ens movetur motu physico, non quia ens, sed quia corpus: ergo melius explicatur obiectum per corpus mobile, quam per aliud.

Resp. dist. mai. si illi per se primo convenire, apud omnes supponatur, & in scientia non probetur, conc. mai. si talis convenientia in scientia probatur, neg. mai. & dist. min. convenientia supposita, neg. min. convenientia probata, conc. min. & neg. conseq. obiectum namque scientiæ non debet in scientia expressis probari; sed ad scientiæ præsupponi: Motum verò corpori convenire, probat, ut vidimus; Philosophia; & ideo licet motus philosophicus, per se primo competat corpori, obiectum Philosophiæ melius explicatur per ens mobile, cui motum philosophicum convenire, non probatur in Philosophia, sed supponitur ad ipsam. Et hæc de articulo isto, ad Philosophum applicanda i. physic. capit. 1, ad illa verba: *Manifestum quidem est, quod quæ sunt circa principia scientiæ, qua de natura est, prius determinare tentandum.*

§§

§§§§

§§§§§§

§§§§§§§§§§

ARTICVLVS II.

Verum Philosophia sit vna secundum speciem a hominibus?

§. I.

Referuntur sententia, & aliqua supponuntur.

ANte conclusionem nostram breuiter notandum est contra Heraclium, & Cratillū, Philosophiam esse verè, & propriè scientiam: quia scientia est habitus certus, & evidens, per demonstrationem acquisitus; in Physica autem plures fiunt demonstrationes, sicut mixtum esse corruptibile, quia componitur ex qualitatibus contrarijs: Videntia à se moveri, quia habent animā, & constant partibus æthereogenijs, quarum vna potest esse principium movendi aliam, & omnia naturalia moveri, quia in se habent naturam, quæ est primum principium motus. Per quas demonstrationes aliquis habitus generari debet, qui aliū esse non potest, nisi habitus Philosophiæ. Contra quam doctrinam, quæ poterant opponi, ex his, quæ in Logica dicuntur, solutionem facilem habent.

2. Not. est. Philosophiam esse verè speculativam, quia non ordinatur ad res naturales efficiēdas, sed ad illas contemplandas;

& ordinari, non ad opus, sed ad contemplationem veritatis, solum potest competere scientiæ, quæ verè speculativa est. Si tamen aliquando rerum naturalium cognitio excitat ad opus aliquod bonum, vel ad amorem Dei, hoc non habet talis cognitio per se; siquidem Philosophia non tradit regulas, & præcepta ad agendum quod erat necessarium, vt per se ordinaretur ad opus: sed illa motio, & excitatio ad amorem, vel aliud opus provenit à cognitione philosophica occasionaliter, & per accidens; quatenus ex illa originatur cognitio practica, quæ proponit Deum vt amandum, vel aliquod opus faciendum.

His breuiter prælibatis, duplex in puncto difficultatis, sententia reperitur. 1. quidem asserit, Philosophiam, quatenus extenditur ad omnes libros, & ad omnes partes, esse tantum genericè vnā; quam defendit Caietanus in 1. physicorum q. 2. quamvis etiam asserat, oppositum esse probabile, eandem sequuntur Capreolus, & Ferrara, quorum auctoritas sententiæ probabilitatem ostendit.

2. Affirmat, Philosophiam esse vnā in specie a hominibus, quā defendunt Mag. Soto RR. Sancto Thoma, Venerandi PP. Carmelitæ, & Thomistæ recentiores communiter; cum quibus

fit.

(5)

S. II.

*Nostre conclusio.**Philosophia est unica scientia specte.*

Conclusio ista breviter ratione prob. Quia unitas scientiæ sumitur ab unitate obiecti, non quidem in esse entis, sed formaliter in esse obiectis, sed obiectum Philosophiæ, quatenus extenditur ad omnia obiecta, quæ per Philosophiam attinguntur, est idem formaliter in esse obiectis: ergo etiam Philosophia, ut ad omnes partes extenditur, est una in specie atomata: prob. min. Ratio formalis sub qua constitutiva obiecti Philosophiæ in esse talis, videlicet abstractio à materia singulari cum concernentia materiali & sensibilis, est eadem formalissimè: ergo ipsum obiectum est idem formaliter in esse obiectis: patet consequ. Quia unitas obiecti formaliter in esse talis, sumitur à differentia illius constitutiva; consequenterque, si talis differentia eadem est, etiam obiectum erit idem formaliter. Ant. verò prob. Illa abstractio est eadem formaliter, quæ determinatur per eadem principia formaliter; sed abstractio ab omni materia singulari cum concernentia sensibilis determinatur per eadē principia formaliter, videlicet, per principia entis mobilis naturalis, quæ sunt

formaliter eadem in omni obiecto Philosophiæ: ergò differentia constitutiva obiecti Philosophiæ, quæ est abstractio à materia: singulari cum concernentia sensibilis, est eadē formalissimè.

Resp. Principia entis mobilis naturalis in omni obiecto Philosophiæ, non esse formaliter eadem: quia inter obiecta Philosophiæ non invenitur eadem immaterialitas, sed maior, vel minor, secundum obiectorum diversitatem.

Sed contra est. Ea principia sunt eadem formaliter, quorum unum derivatur ex alio, vel utrumque ex vno tertio: sicut docet Ange. Præc. 1. post cap. 13. lect. 41. & ratio etiam suadet: quia si unum derivatur ex alio, vel utrumque ex vno tertio, habent ordinē ad invicem, & unitatem in esse scibilis; & consequenter, non possunt esse diversa formaliter: sed principia naturalia derivantur ex vno tertio, videlicet ex conceptu communi naturæ, qui omnibus communis est, siquidem omnia hæc principia attinguntur per Philosophiam, quatenus conveniunt in ratione communi naturæ, & in ratione radice motus, & mobilitatis naturalis; quas proprietates Philosophia demonstrat: ergò principia entis mobilis naturalis, & totius Philosophiæ, sunt formalissimè eadem; ita ut maior, vel minor abstractio, & maior, vel minor concernentia

materiae sensibilis, de materiali se habeat. Certè nãque si maior, vel minor concernentia materiae sensibilis, de formali se haberet, plures darentur habitus Philosophiæ specificè distincti, quàm contrarij recognoscunt; nam in quo cūq̃ particulari tractatu, maior, vel minor concernentia materiae sensibilis reperitur V. C. in octo lib. Phys. partes compositi substantialis concernunt aliquam materiam sensibilem, à qua abstrahit motus localis Cæli. Et in tract. de Anima magis concernit de materia sensibili, Anima vegetativa, quam anima sensitiva, & hæc, etiam magis, quam anima rationalis.

Respondebis. Conceptum communem naturæ, vel radicis, non esse univocum, sed tantum analogicè communem ad principium activum, & principium passivum, scilicet ad materiam, & formam: quia si esset univocus, esset quidem per modum generis, vel per modum speciei; consequenterque materia esset verè composita ex genere, & differentia, haberetque verum actum metaphysicum, quod negat sententia inter Thomistas communior; & ideo principia naturalia non habent convenientiam univocam in aliquo tertio communi, neque illi subordinantur formaliter; & consequenter principia entis mobilis naturalis, non sunt eadem prin-

cipia formaliter.

Sed contra est. Admissio: rationem naturæ, & radicis, esse prædicatum analogum, quod infra negabimus; in conceptu tamen expressio radicis, & naturæ, nulla explicatur diversitas: sed Philosophia motum, & mobilitatem naturalem demonstrat per principia naturalia, secundum conceptum explicitum radicis, & naturæ. Ergo talia principia, comparative ad habitum Philosophiæ, diversitatem non explicant. Consequenterque licet, ratio communis naturæ, in esse rei sit analogica, in specificando tamen Philosophiam, univoca est. Sicut ratio entis, in esse rei est analogica ad inferiora, & in specificando Metaphysicam, univoca est: quia in conceptu explicito entis radicantis veritatem, & bonitatem, quæ respicit Metaphysicam, nulla explicatur diversitas.

Conf. conclusionis nostræ doctrina. Eadem specificè scientia, quæ agit de ratione communi, agit etiam de ratione inferiori, & speciebus, sub illa contentis, quando utrumque continentur sub eadem abstractione, & attingitur per eadem principia. Sicut eadem specificè logica, quæ agit de modo sciendi in communi, agit etiam de diffinitione, divisione, & argumentatione, quæ sunt species illius; sed ens mobile naturale, & omnes species eius, continentur sub eadem abstractione

ne à materia singulari, & attinguntur per eadem principia naturalia. Ergo eadem specificè Philosophia agit de omnibus illis.

Explicatur confirmatio prædicta, quandò aliqua scientia attingit rationē communem, secundum conceptum radicis alicuius proprietatis, attingit omnia illa, in quibus invenitur eandem proprietatem radicare. Sicut eadem Logica, quæ attingit rationem communem modi sciendi, ut ostensivam veritatis, attingit etiam definitionem, Divisionem, & Argumentationem, quæ modo peculiari veritatem ostendunt. Et eadem Metaphysica, quæ attingit rationem entis, ut radicem veritatis, attingit etiam omnia entia particularia, ut conveniunt in radicans veritatem; sed Philosophia attingit ens mobile naturale, secundum quod in se habet radicem motus naturalis. Ergo eadem specificè Philosophia attingere debet omnia entia naturalia, ut conveniunt in habendo radicem motus, & mobilitatis naturalis: & consequenter Philosophia, ut extenditur ad omnia entia naturalia, erit specificè vna, & formaliter indistincta.

§. III.

Argumentis contrariarum occurratur.

CONTRA conclu. nost. arg. 1. auth. SS. Præc. in 1. post.

lect. 41. vbi loquendo de corpore naturali, & mathematico ait: *Aliud genus scibile est, corpus naturale, & corpus mathematicum; & utrumque horum generum, dividitur in diversas species scibilem*: Sed corpus naturale est obiectum Philosophiæ naturalis: ergo obiectum Philosophiæ dividitur in diversas species scibilem; & consequenter Philosophia non est vna scientia specie.

Scio aliquos respondere: Corpus naturale non dividi in diversas species scibilem formaliter, sed solum materialiter distinctas: & hoc solum intendere D. Tho. Sed hanc solutionem non approbo: quia tam de corpore naturali, quam de corpore mathematico, affirmat D. Thom. dividi in species diversas scibilem, sed divisio corporis mathematici fit in species scibilem distinctas formaliter: ergo hoc idem sentit D. Th. de corpore naturali. Et ideo aliter.

Resp. ad arg. D. Th. loqui de corpore naturali in esse rei, & materialiter sumpto; non tamen loqui de corpore naturali formaliter accepto.

Contra tamen est. D. Tho. loquitur de corpore naturali formaliter sumpto. Ergo nulla est solutio: prob. ant. In eadem acceptione loquitur de corpore naturali, & de corpore mathematico; sed loquitur de corpore mathematico formaliter sumpto: ergo etiam

etiam loquitur de corpore naturali formaliter accepto:

Resp. tamen, dist. ante. de corpore naturali formaliter, sub illis terminis, quibus ibi ponitur, conc. ant. De illo formaliter in ratione mobilis naturalis, neg. antec. & conf. Corpus namque naturale, sub his terminis, *Corpus naturale*, est indifferens ad corpus naturale sanabile per artem, quod est obiectum Medicinæ, & ad corpus mobile motu physico naturali, quod est obiectum philosophiæ: & sicut Philosophia, & Medicina differunt specie, ita corpus naturale formaliter sub his terminis, est divisibile in diversa scibilia formaliter, & de illo sub hac ratione, sūpto formaliter, loquitur D. Tho. non tamen de illo formaliter accepto in ratione mobilis, motu naturali; sub quibus terminis non ponitur ibi.

Poteramus etiam dicere, quod inter Philosophiam, & Mathematicas inveniuntur quædam scientiæ inter mediæ, participantes aliquid ab extremis, qualis est Musica, quæ participat à Philosophia aliquid sensibile, scilicet, rationem sonori, & ab alia participat partem obiecti, videlicet numerum. Et perspectiva participat ab obiecto Philosophiæ aliquid sensibile, scilicet rationem visualis, & ab alia partem obiecti, scilicet lineam; & ideo corpus naturale, secundum quod commune est ad obiecta harum scien-

tiarum, dividitur in diversa scibilia formaliter, & de illo prout sic, sine vilo inconvenienti, poterat explicari D. Th.

2. Arg. auth. etiam D. Th. in eodem lib. lect. 25. ass. renis: *Quod animal est species corporis naturalis, & ideo scientia de animalibus, est sub scientia naturali;* Sed hoc salvari non potest, nisi scientia de animalibus, sit species scientiæ naturalis: sicut animal est species corporis naturalis: ergo Philosophia naturalis diversas species habet.

Resp. explicando causalem, ly *ideo* dicente continentiam, tractatus particularis sub tractatu cōmuni, conc. causalem. Dicente continentiam speciei sub genere suo, nego causalem mai. min. & conseq. Ad eandem namque scientiam Philosophiæ, ad quam pertinet agere de ratione communis mobilis naturalis, pertinet etiam agere de particularibus sub illa contentis; & sicut mobilia particularia continentur sub mobili naturali in communi; ita tractatus de mobili particulari, continetur sub tractatu de mobili in communi, non quidem vt species diversa, sed vt tractatus particularis, & de obiecto particulari intra eandem rationem formalem, qua tractatur de ratione communi: & hoc, & non aliud D. Th. intendit.

Sed contra. Quia D. Th. ideo probat scientiam de animalibus conti-

cōtineri sub scientia naturali, quia animal est species corporis naturalis; sed animal est verà species corporis naturalis; ergò scientia de animalibus, est verà species scientiæ naturalis.

Resp. neg. conseq. Nam ex quo animal sit species corporis naturalis, solum intendit D. Th. inferre, in Philosophia debere dari tractatum particularem de animalibus, non tamèn tractatum specificè distinctum; eo quod ad eandem specificè scientiam pertinet agere de ratione communi, & de speciebus illius. Et quidèm si diversitatem specificam tractatus intenderet D. Th. consequentia ipsius bona non esset, quod non est asserendum. Consequentiam autem nõ forè bonam pater, quia substantia, continetur sub ente, tanquam sub ratione analogæ: ergo tractatus de substantia in metaphysica analogicè continetur sub tractatu de ente in communi. Non est bona consequentia. Et etiam iuxta adversarios; Anima vegetativa continetur tanquam vera species sub anima in communi: ergo tractatus de Anima vegetativa eodem modo continetur sub tractatu de Anima in communi. Bona consequentia non est: siquidem ipsi negant, tractatum de anima esse tantum generi cè vnum.

3. Arg. Physica agit de corpore corruptibili, & etiam de cœlo, quod incorruptibile est; sed

corruptibile, & incorruptibile, non habent univocam convenientiam, teste Aristotele 1. Metaph. in vitimo textu: ergo obiecta Philosophiæ non habent univocâ convenientiam, consequenterque physica specificè vna non est.

Conf. Motus Cœli terminatur ad vbi, alij verò motus terminantur ad alias qualitates sensibiles; sicut motus alterationis; sed motus specificè distinguuntur per terminos specie distinctos ergo mobile motu locali, & mobile motu alterationis specificè differunt; & consequenter physica, quæ de illis disputat vna non est.

Resp. dist. min. univocam in esse physico, & conc. min. in esse scibilis, neg. min. & conseq. Quæ namque in genere entis univocè non conveniunt, possunt in alio genere univocè convenire. Sicut substantia, & accidens, in esse scibilis à Metaphysica, conveniunt univocè, & in esse entis, tantum habent analogam convenientiam. Et eodem modo, corruptibile, & incorruptibile conveniunt univocè in esse scibilis à Philosophia, licèt in esse entis analogicè conveniant. Addimus tamèn, quod secundum rationem corruptibilis, & incorruptibilis, conveniunt analogicè in ratione tamen corporis, & substantiæ, & mobilis naturalis habent univocam convenientiam.

Ad conf. resp. obiectum Philosophiæ esse ens mobile motu sen-

sensibili naturali, in quo conveniunt univocè mobile motu locali, & mobile motu alterationis; quod autem talis motus terminetur ad ubi, & alius ad qualitates sensibiles, de materiali se habet comparativè ad habitum Philosophiæ, quamvis tales motus inter se specificè distinguantur. Sicut definitio, divisio, & argumentatio distinguuntur specificè inter se; & tamen comparativè ad habitum Logicæ, habent convenientiam univocam.

4. Arg. Obiecta Philosophiæ habent inæqualem abstractionem à materia. Ergo specie distinguuntur: quia diversa abstractio constituit obiecta specificè diversa, ant. prob. Anima rationalis magis abstrahit à materia, quàm obiecta sensibilia; siquidem Anima rationalis, spiritualis est. Ergo obiecta Philosophiæ habent inæqualem abstractionem.

Resp. dist. 2. ant. Magis abstrahit excessu materialiter se habente, conc. ant. formaliter se habente neg. ant. quia illa maior abstractio competit Animæ materialiter, & in esse entis; formaliter tamen prout à Philosophia consideratur, etiam concernit materiam sensibilem: Philosophia namque considerat Animam rationalem, quatenus in format corpus, & à sensibus in intelligendo dependet: & quamvis in consideratione ista, magis abstrahat, & minus concernat de materia

sensibili; hæc tamen abstractio determinatur per eadem principia formaliter, propria aliorum obiectorum: & ita comparativè ad philosophiam de materiali se habet.

Dices. Physica agit de Anima rationali, ut intellectiva est: eò quod agit de illa, quatenus est forma, qua vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus; sed anima rationalis, ut intellectiva est, non concernit materiam sensibilem, sed potius abstrahit ab omni materia, & supra omnia sensibilia elevatur. Ergo illius abstractio de formali se habet comparativè ad habitum Philosophiæ.

Resp. dist. mai. Ut intellectiva est dependenter à sensibus, conc. mai. Ut intellectiva absolute, neg. mai. & dist. min. ut intellectiva absolute, conc. min. Ut intellectiva dependenter à sensibus, neg. min. & conseq. quia Anima rationalis intelligit dependenter à sensibus, & ita concernit materiam sensibilem formaliter præsuppositivè; secundum quam considerationem attingitur à Philosophia; quamvis etiam attingatur à Philosophia formaliter, quatenus est radix aliorum motuum naturalium vitalium, qui in homine reperiuntur. Et hæc replica solvenda est à contrariis asserentibus, animam rationalem contineri sub abstractione generica Philosophiæ, & tamen in eorum sententia, abstractio ge-

nerica Philosophiæ est à materia singulari cum concernentia materiæ sensibilis: ergo anima rationalis materiam sensibilem concernere debet.

5. Arg. Ad diversam scientiam pertinet, agere de quantitate in communi, & de illa in particulari; siquidem quantitas in communi pertinet ad Metaphysicam, & quantitas in particulari pertinet ad Mathematicas: ergo etiam ens mobile in communi, & mobile particulare, pertinent ad scientias specificè diversas. Consequentia à paritate nota est.

Confirmatur primo. Ens in communi specificat habitum Metaphysicæ, & entia particularia specificant alias scientias: ergo idem de mobili in communi, & in particulari dicendum.

Confirmatur secundò. Sensibile commune specificat potentiam diversam ab ea, quam specificat sensibile particulare: nam sensibile commune specificat sensum communem, alia verò sensibilia pertinent ad sensus particulares: ergo idem quod prius.

Respondetur ad argumentum, negando consequ. Ratioque discriminis ea est: quod ratio communis, & particularis pertinent ad eandem scientiam, quando continentur sub eadem abstractione formali sicut ens mobile in communi, ens mobile in particulari continetur sub

eadem abstractione Philosophiæ, sub abstractione, videlicet, à materia singulari, cum concernentia sensibilis; & ideo pertinent ad eandem specificè Philosophiam. Quantitas verò particularis, & communis inportant abstractiones diversas, vt §. seq. dicemus. Et etiam ens in communi, & entia particularia habent formaliter abstractiones distinctas: & ita ad diversas pertinent scientias. Per quæ patet ad 1. confir.

Ad 2. confir. neg. consequ. Et disparitas est, quod sensibile commune, & sensibile particulare, habent diversas rationes formales, & distinctam abstractionem à materia: nam sensibile commune perfectius est, & modo perfectiori habet in mutata potentiam sensitivam; & ideo mirum non est, quod specificet potentiã distinctam formaliter. Oppositum autem in ente mobili in communi, & in particulari reperiri, probavimus.

§. III.

Fundamentum principale contrariorum diluitur.

TAndem arg. Tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione specificè distinguuntur: ergo physica, vt ad omnes partes extenditur, specificè vna non est. Prob. ant. In obiectis horum tractatum reperitur abstractio di-

diversa; siquidem tractatus de Generatione plures cōcernit qualitates sensibiles, à quibus abstrahit tractatus de Cœlo; quia ens generabile respicit qualitates sensibiles alterantes, & corrumpentes, quas non habet Cœlum, quod est incorruptibile: ergo tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione specificè distinguuntur.

Resp. abstractiones illas Cœli, & entis generabilis, & aliorū obiectorum ad Physicam pertinētium, non esse distinctas formaliter, sed tantum esse materialiter diversas.

Contra tamen est. Ideo talis abstractio non esset diversa formaliter, quia continetur intra abstractionem à materia singulari, quæ est ratio sub qua Philosophiæ; sed hoc non tollit diversitatem formalem. Ergo talis abstractio formaliter diversa est. Probat minor, intra eandem abstractionem à materia singulari, est dabilis abstractio distincta formaliter. Ergo continentia prædicta non tollit diversitatem formalem. Probat anteced. intra eandem abstractionem à materia sensibili datur abstractio formaliter distincta; videlicet abstractio Geometriæ, & Arithmeticæ, quarum utraque abstrahit à materia sensibili, & utriusque abstractio est distincta formaliter: sicut etiam istæ scientiæ formaliter distinguuntur. Ergo etiam erit dabilis abstractio formaliter diversa intra

eandem abstractionem à materia singulari.

Solutionem tamen huius argumenti, & discrimen paritatis assignavit. Angel. Doct. 1. poster. lect. 4. ubi loquens de scientiarum diversitate, hæc verba subiungit: *sicut autem formalis ratio visibilis sumitur ex lumine, per quod color videtur, ita ratio formalis scibilis accipitur secundum principia ex quibus aliquid scitur; & ideo quamvis sint aliqua diversa scibilia per suam naturam, dummodo per eadem principia sciuntur, pertinent ad unam scientiam, quia non erunt iam diversa, in quantum sunt scibilia sunt enim per sua principia scibilia.* Et paulo infra addit: *si vero aliqua sint eadem secundum naturam, & tamen per diversa principia sciuntur, manifestum est quod ad diversas pertinent scientias.* Ex quibus constat, abstractiones, & obiecta esse distincta formaliter, quando determinantur per diversa principia; secus autem, quando per eadem principia determinantur: cumque abstractiones Geometriæ, & Arithmeticæ determinantur per diversa principia; non autem abstractiones obiectorum Philosophiæ; consequens fit, illas abstractiones, esse diversas formaliter, non tamen in philosophia,

Sed instabis. Abstractio non potest determinari per principia: ergo nulla est solutio, probatur antec. Abstractio est ratio formalis specificativa scientiæ.

& constitutiva obiecti, sed vna ratio formalis non determinatur per aliam : ergo abstractio non determinatur per principia.

2. Inst. Etiam in Philosophia dantur principia distincta formaliter : ergo abstractiones in obiectis Philosophiæ, erunt distinctæ formaliter, si solutio data vera est : prob. ant. 1. Diffinitiones sunt media, & principia demonstrandi proprietates ; sed in Philosophia dantur diffinitiones formaliter distinctæ : nam diffinitio materiæ, sicut, & ipsa materia, essentialiter distinguitur à forma ; & eius diffinitione : & idem in pluribus alijs obiectis : ergo dantur in Philosophia principia distincta formaliter.

2. prob. antec. Intra eandem abstractionem à materia sensibili, dantur principia distincta formaliter : ergo etiam in Philosophia intra eandem à materia, singulari, poterunt dari principia formaliter diversa.

Resp. ad 1. repl. dist. antec. determinari formaliter, & quantum ad rem, sicut per formam diversam, conc. ant. quantum ad explicari, nego antec. & conseq. Abstractio namque specificativa scientiæ, est ipsa immaterialitas principiorum, & non est forma diversa ; aliàs (vt benè probat argumentum) non posset per principia determinari, quia vna ratio formalis per aliam determinari non potest : de hac tamen abstrac-

tione, vel immaterialitate principiorum, asserimus per principia determinari quantum ad explicari, & quoad nos : nam talem immaterialitatem esse vnam, cognoscimus ex eo quod principia eadem sint. Quando autem principia eadem sint, statim infra dicemus.

Ad 2. repli. resp. diffinitiones obiectorum Philosophiæ esse tantum materialiter diversas, non tamen formaliter in ratione principij inferendi conclusiones : quia omnia ista principia non inferunt, nisi quatenus derivantur ex vno tertio, videlicet principio communi naturæ, cui subordinantur, & in quo conveniunt ad inferendas conclusiones Philosophiæ.

Dices. Non esse dabile tertium, ex quo proprietates materiæ, & formæ simul inferantur : quia non est dabile tertium, in quo omnes proprietates istæ radicentur ; aliàs proprietates formæ possent in materia, & proprietates temporis possent radicari in essentia loci : ergo non est dabile tertium, ex quo principia demonstrandi proprietates, deriventur, & in quo conveniant formaliter. Præterquamquod, diffinitiones sunt veritates immediatæ : ergo non subordinantur alicui tertio communi, aliàs veritas immediata posset probari per aliud, & consequenter immediata non esset.

Resp. tamen facile, disting.

ante

antec. ex quo inferantur vt quod, conc. antec. vt quo, neg. antec. & conseq. licet namque non sit dabile aliquod tertium, quod sit tertium continentia, & radice, vt quod proprietates cuiuscumque obiecti Philosophiæ, nec definitiones peculiare subordinentur tali tertio, aliàs non essent veritates immediatæ; est tamen dabile tertium convenientiæ, & quod inferat vt quo, vel sit ratio formalis, in qua definitiones inferentes, convenientiam habent: quia definitiones peculiare non inferunt peculiare proprietates, nisi quatenus conveniunt in ratione communi naturæ, & radicis, quæ formalitas per se primò inspicitur à Philosophia, & tollit diversitatem formalem obiectorum comparativè ad habitum, licet inter se formalitèr diversa sint. Et quidem si replica convinceret, in quocumque tractatu particulari darentur plura principia distincta formalitèr, & habitus etiam diversi; siquidem in quocumque tractatu datur plura obiecta, & plures definitiones, quæ non subordinantur alicui tertio, ex quo proprietates diversorum obiectorum inferantur.

Ad 2. prob. ant. repl. principalis, neg. conf. Nam principia sunt formalitèr diversa, quòd vnum non derivatur ex alio, nec vtrumque ex vno tertio, & hoc contingit intra abstractionem à materia sensibili, respec-

tu Arithmeticae, & Geometriæ, non tamen intra abstractionem à materia singulari, quæ est propria Philosophiæ: & ideò intra primam abstractionem dantur principia distincta formalitèr, nò tamen intra secundam.

Sed inst. Principia Arithmeticae, & Geometriæ derivantur ex vno tertio, & in ipso conveniunt; & tamen sunt distincta formalitèr: ergò quamvis principia contenta intra abstractionem à materia singulari, propria Philosophiæ, deriventur ex vno tertio, poterunt distingui formalitèr. Mai. prob. 1. Nam quantitas continua, & discreta, quæ sunt obiecta Arithmeticae, & Geometriæ subordinantur quæritati in communi, & ex illa derivantur: ergò principia Arithmeticae, & Geometriæ derivantur ex vno tertio.

2. prob. mai. Hoc principium, *si ab equalibus equalia demas, quæ remanent sunt equalia.* Est principium commune Arithmeticae, & Geometriæ. Ergo principia vtriusque scientiæ derivantur ex vno tertio, & in ipso conveniunt.

Resp. neg. mai. & ad 1. prob. dist. ant. quantitati in communi materialitèr, & in esse entis, còc. ant. formalitèr, nego ant. & conseq. quia quantitas continua, & discreta non considerantur ab Arithmetica, & Geometria materialitèr, secundum rationem extensionis, secundum quam considerationem subordinantur quantitati

in communi, & ipsa est communis ad utramque; sed potius considerantur ab Arithmetica, & Geometria secundum rationem mensuræ continuæ, & discretæ, in qua ratione formaliter distinguuntur, & reducuntur ad prima principia diversa; eo quod primum principium mensurandi discrete, est unitas, quæ est principium numeri: primum verò principium mensurandi continuè, est punctum, quod est primum principium in quantitate continua: quæ principia secundum rationem istam mensurandi continuè, & discretè, prima sunt. Secus autem principia Philosophiæ, quæ considerantur ab illa secundum rationem naturæ, in qua omnia principia naturalia habent convenientiam formalem.

Ad 2. prob. maior. resp. dist. ant. commune remotum, conc. ant. commune proximū,

& in quod fit resolutio intra genus particulare scibilis, nego ant. & conseq. licet namque prædictum principium sit commune Arithmeticæ, & Geometriæ, est tamen valdè remotum; prima verò principia intra genus particulare scibilis per scientias prædictas, sunt unitas, & punctum, & alia ex his derivantur. Undè principia Arithmeticæ, & Geometriæ non derivantur ex alio principio proximo, respectu utriusque scientiæ, sed tantum ex aliquo principio remoto, à quo unitas, vel diversitas scientiæ nõ sumitur: aliàs omnes scientiæ essent eiusdem speciei, siquidè ad omnem scientiam dantur principia communia remota, *ut quæ sunt eadem uni tertio, &c. & quodlibet est, vel non est.* Et hæc de articulo isto, & de Proœmialib. Philosophiæ, ubi articulus præcedens ad Philosophum applicanda.

LIBER PRIMVS

PHYSICORVM.

Ntiquiores Philosophi, quibus propter excellentiam ingenij, orbis revelavit occulta, apperta sunt secretiora, quibusque vniversi conditor, dedit mysteriorum intellectum, & non negavit ipsa natura tributum, plura dixerunt circa principia naturæ sine ordine doctrinæ. Aristoteles verò illorum Princeps, primus omnium, modum procedendi ordinavit, & ordinem

ab omnibus observandum assumpsit: nam in hoc primo libro per novem capita, de principijs entis naturalis in communi, & postmodum in particulari, de materia videlicet, forma, & ipsius privatione, latissimè disputavit, & Philosophiæ naturali initium felicissimum dedit: quem modum scribendi observare intendimus, dum nos ad ingressum Philosophiæ præparamus: quia notitiam rerum in communi præmitendam esse cognoscimus, antequam de particularibus differamus; horum namque intelligentiam necessariam esse ad cognitionem claram, & distinctam entis mobilis sufficienter scimus; per partes enim obscuritas in lucem transit, & lux obscuritatem excludit: itaque umbrarum terminum supergressis distabimus claritate præcincti. Si tamen non desit Thomas, cuius lux alma Ecclesiam cingit, tenebrasque resolvit: ad cuius præsentiam Hæreticorum ingemiscunt silvæ, tremunt toto pulvere campi, qui semper inter sapientes canit victorias, & fert ad sidera palmas. De cuius fortitudine sit.

QVÆSTIO VNICA.

De Principijs in communi.

ARTICVLVS I.

*Vtrum principia entis naturalis sint
plura quàm tria?*

§. I.

Allquibus suppositis statuitur negativa conclusio.

IN art. præsentis, ante omnia præmittenda est differentia inter principium, & causam, & elementum: nam principium est illud, à quo aliquid procedit. Sicut Pater in divinis est principium respectu filij procedentis ab ipso, de quo D. Tho. 1. p. q. 33. Causa verò, supra rationem principij, addit veram dependentiam: &

Mag. Froylan.

ideò Pater in divinis causa non est respectu filij: quia filius non verè dependet à Patre. Elementum autè supra vtrumque superaddit esse aliquid intrinsecum. Undè elementum est intrinsecum principium, & extrinseca causa. Ex his constat latius patere principium, quàm causam, & causam, quàm elementum: quia plus ad causam, quàm ad principium, & plus ad elementum, quàm ad vtrumque requiritur. Privatio namque est principium entis naturalis, non tamen causa, Et finis, & causa efficiens, sunt verè cause, & tamen sunt elemèta: eo quod non intrinsicè, sed extrinsicè tantum comparantur ad effectum. Modo autè solum loquimur de principio, in quadam determinata acceptione, & quatenus ex illo fit ens naturale: & in hoc sensu principia

E 4

Aris-

Aristoteles diffinivit, esse illa:
*Quæ non fiunt ex alijs, neque ex alteru-
trius, sed omnia fiunt ex ipsis.*

2. not. est: Diffinitionem prædictam esse bonã: quod suadet autoritas Aristotelis 1. Physicor. textu 24. talem diffinitionem assignantis.

Prob. tamen particulas explicando. Per primam namque particulam, *quæ non fiunt ex alijs*, denotatur talia principia esse prima: quia si fierent ex alijs, prima non essent. Sicut omnia composita non sunt prima principia, quia semper ex alijs fiunt. Per alteram particulam, *neque ex alterutris*, significatur vnum principium ex alio fieri non posse, ad distinctionem aliorum, quæ ex alijs componuntur. Per ultimam denique particulam, *sed omnia fiunt ex ipsis*, indicatur omnia entia naturalia fieri ex prædictis principijs. Ex qua quidem explicatione, constat esse bonam diffinitionem traditam principiorum.

Dices 1. Diffinitionem istã competere Deo, qui tamen non est principium entis naturalis: ergo competit alijs à definito, & consequenter bona non est: prob. ant. Deus ex nullo fit, & omnia fiunt ex Deo: ergo convenit illi diffinitio.

Resp. tamen facilè. Omnia fieri ex Deo, tanquã à quo: quoniam ex ipso fiunt omnia; non tantum ex ipso tanquã ex quo, vel ex parte componente, aut termi-

no à quo fieri, aut mutationis ipsorum. In quo sensu intelligitur illa particula ex in diffinitione posita: & itã Deo non competit assignata diffinitio.

Dices 2. Forma materialis est principium entis naturalis; & tamen fit ex materia, quia ex illa educitur, & in ipsa recipitur. Ergo illa particula *neque ex alterutris* non competit omni definito; ac proinde diffinitio bona non erit.

Rursus etiam, forma fit ex privatione; nam vnumquodque fit ex non tali, sicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis; sed privatio etiam est principium. Ergo vnũ principium ex altero fit; & consequenter non bene ponitur prædicta particula.

Resp. tamen, formam fieri ex materia, tanquã ex subiecto, in quo recipitur, & ex quo educitur: non tamen fit ex materia, tanquã ex parte intrinseca componente; in quo sensu intelligitur assignata particula. Similiter etiam forma fit ex privatione, tanquã ex termino à quo, non tamen tanquã ex parte intrinseca componente. Et itã nunquã fit ex alio, eo modo, quo fieri ex alijs, per diffinitionem principiorum excluditur.

2. resp. ad utramque, quod forma propriè loquendo non fit: nam fieri ordinatur ad esse, & ideò sicut forma propriè non habet esse, itã propriè loquendo

non

non fit; sed solum constituit cōpositum factum. Et propter eā fieri ex alijs propriè, quomodo intelligitur in diffinitione principiorum, non competit forma in ordine ad privationem, vel in ordine ad materiam. His ergo præsuppositis.

§. II.

Statuitur nostra Conclusio.

Principia entis naturalis in fieri non sunt plura quam tria.

Conclusionem istam probamus. Quia ad generationem entis naturalis, sufficit terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum vtriusque: ergo ad fieri entis naturalis non concurrunt plura principia, quam hæc tria, privatio videlicet, quæ est terminus à quo, & forma, quæ est terminus ad quem, & materia, quæ est vtriusque subiectum. Antec. probatur. Ad quamcumque mutationem sufficiunt terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum vtriusque: nam hæc tria sufficiunt, ut subiectum mutabile verè transeat de non esse, vel de privatione formæ ad formam habendam: ergo etiam ad generationem entis naturalis sufficiunt terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum vtriusque, quod verè per generationem mutatur.

Respondebis. Generationem non esse per se mutationem, quia plures asserunt, educationem formæ elementorum, quæ potuit contingere in prima eorum productione, futuram esse generationem, non tamen futuram esse veram mutationem; eo quod ibi non intercederet vera privatio; & consequenter, ex quo ad omnem mutationem sufficiant tria principia assignata, non infertur eadem sufficere ad generationem, quæ solum per accidens mutatio est.

Contra tamen est: quia licet iuxta sententiam admissam, generatio ex conceptu communi sit per accidens mutatio; generatio tamen, quæ fit virtute naturalis agentis, est mutatio per se: ergo tria principia, quæ sufficiunt ad mutationem, etiam sufficiunt ad generationem, quæ fit virtute agentis naturalis, de qua tantum loquimur in presenti. Probatur antec. Generatio, quæ fit virtute naturalis agentis per se connectitur cum alteratione; sed per alterationem disponitur materia ad receptionem unius formæ præ alias; & consequenter in ipsa materia pro priori ad generationem subsequutam, invenitur vera privatio; ac proinde vera reperitur mutatio in ipsa materia, dum per generationem transit de tali privatione ad formam habendam: ergo generatio, quæ fit virtute naturalis agentis, per se, & essentialiter est mutatio.

§. III.

*Argumentis contra conclusionem istam
occurritur.*

ARg. 1. Alia principia præter assignata requiruntur ad fieri entis naturalis, Ergo principia entis naturalis in fieri, sunt plura quam tria. Probatur antec. primò. Ad fieri entis naturalis, requiritur ex parte termini ad què, privatio formæ corruptæ: & etiã ut fiat ens naturale, requiritur generatio; sed hæc non assignantur inter principia. Ergo alia præter assignata requiruntur.

2. Prob. ant. Partes ex quibus materia componitur, in probabili sententia, requiruntur ad fieri entis naturalis, & in ipso iam factò permanent, & rursus, modus unionis, qui requiritur in sententia probabili, ut uniantur forma, & materia, per se etiã ingreditur ad fieri entis naturalis. Deinde in sententia etiã probabili, forma totalis habet rationè naturæ; & consequenter est verè principium: ergo alia principia ultra assignata requiruntur.

Resp. ad arg. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: quod sicut est per accidens, quod in materia præcesserit forma; ita privatio formæ corruptæ se habet per accidens ex parte termini ad quem. It ideo per se nec ad mutationè, nec ad generationem requiritur.

De generatione autem concedimus necessariam esse, sed solū se habet ut motus, & via ut mediū necessarium ut uniantur, & causent materia, & forma; illud autem quod tantum se habet ut motus, & via; non est verè principium entis naturalis.

Ad 2. prob. ant. resp. partes materiæ esse eiusdem speciei, constituentes unam, & eandem materiam per modum unius receptivam formæ, & materiam per ipsas non constitui in ratione mobilis: & ita tales partes rationem principij non habent. De modo etiã unionis, asserimus esse medium, & nexum, ut uniantur partes, & principia; non tamen esse partem; & idè non esse principium.

In tertio exemplo maior est difficultas: quia forma totalis verè fit ex alijs, quod est contra rationem principij; & insuper est quid distinctum realiter tam à materia, quam à forma divisivè; consequenter si pro principio assignatur, vidètur plura quàm tria: Quia tamen sententia saltem extrinsecè probabilis est.

Respondetur, formam totalem non ponere in numero cū principijs assignatis: quia tantum importat materiam, & formam unitas, & ab illis simul sumptis realiter distincta non est. Si autè comparetur ad illas divisivè, realiter ab illis distinguitur, sed à forma distinguitur ratione materiæ,

riæ, & à materia ratione formæ: qua propter ab vno principio solum differt ratione alterius; & propterea non ponit in numero cum principijs assignatis.

Secundo, & facilius poterat responderi, nos in præsentia non determinare omnia principia, quæ habent rationem naturæ, inter quæ admissa sententia numerat formam totalem; sed solum determinare principia illa, quæ perse requiruntur ad fieri, & ex quibus resultat ens naturale, tamquam ex partibus intrinsicè componentibus, & vt ex termino à quo mutationis, & fieri. Cumque forma totalis, nec sit pars respectu sui ipsius, nec terminus à quo mutationis; inde fit; principia entis naturalis, de quibus loquimur, non esse plura quàm tria.

2. arg. Ad fieri entis naturalis, per se requiruntur dispositiones ad formam introducendam: per se etiam requiritur ex parte termini à quo forma corrumpatur: quod generatio vnius, est corruptio alterius. Ergo alia principia præter assignata requiruntur.

Respondent aliqui. Dispositiones non ponere in numero cum materia: quia ex parte materię se habent, illam præparantes ad novam formam; & ita licet dispositiones habeant rationem principij, non inde inferatur, quod dentur plura quàm tria.

Hæc tamen solutio, quam

vis sufficienter argumento satisfaciatur, vera tamen non est: quia principia entis naturalis, tantum sunt forma, & privatio, & subiectum vtriusque; sed dispositiones non sunt forma, vel privatio, nec subiectum vtriusque: nam in dispositionibus, nec forma, nec privatio recipitur. Ergo dispositiones rationem principij non habent.

2. Doctrinæ falsitas suadetur: quia dispositiones præparantes ad formam ignis v.g. sunt verè, & propriè accidentia; sed forma accidentalis non potest esse principium: quia non habet rationem naturæ. Ergo idem quod prius. Vnde tui solutione relicta.

Res. Dispositiones necessario requiri ad fieri entis naturalis; solum tamen requiruntur tamquam conditiones ad fieri, & vt materia determinetur potius ad hanc formam, quam ad alteram habendam: non tamen ex illis fit ens naturale, tamquam ex partibus, vel termino à quo: & ita nõ debent inter principia numerari. Sicut ex parte causæ efficientis requiritur applicatio ad agendum; non tamen verè, & propriè numeratur inter causas efficientes effectus.

Ad aliam autem prob. imbitam in principali arg. Resp. corruptionem non esse per se intentam à natura, & quod ignis generetur ex ligno, vel palea, esse per

per accidens : nam ignis per se solum petit fieri ex non igne; & ideo forma corrupta per accidens se habet ad mutationem; & consequenter inter principia numeranda non est. Si enim per impossibile daretur generatio absque corruptione, adhuc esset vera mutatio, & principia veræ mutationis haberet.

Sed inst. Datur generatio, quæ per se, & formaliter supponat corruptionem alterius formæ: ergo forma corrupta per se ad fieri entis naturalis requiritur: prob. antec. Generatio cadaveris, per se supponit corruptionem viventis; & generatio aceti, per se supponit corruptionem vini: ergo antec. verum est.

Resp. tamen facile, negan. Vtrumque ant. quia forma cadaveris, per se solum fit ex non cadavere; & acetum per se solum fit ex non aceto: Aristotele dicente, quod vnamquodque fit ex non tali. Qua propter generatio aceti, & cadaveris solum ex conceptu individuali, & materiali supponit formam vini, vel viventis, & non ex conceptu individuali per se (vt occurramus replicæ, quæ poterat fieri, sed ex conceptu individuali, præsuppositivè, & vt quid anteceddenter requisitum. Hic autem solum assignamus principia, quæ per se, & formaliter requiruntur: & ideo formam corruptam inter principia non ponimus.

ARTICVLVS II.

Verum principia entis naturalis in fieri sint tria?

§. I.

Statuitur affirmativa conclusio.

PRincipia entis naturalis in fieri esse tria materiam videlicet, & formam, & ipsius privationem, docuit Arist. in præsentia capit. 6. & Angelicus Præceptor ibidem lect. 13. & hoc idem nos.

Ratione sequenti probamus. Ea sunt principia entis naturalis in fieri, quæ per se, & formaliter requiruntur ad quacumque veram mutationem; sed ad veram mutationem, tria principia assignata requiruntur: ergo tria sunt principia entis naturalis in fieri: prob. mi. Vera mutatio, est verus transitus de non esse formæ ad formam. sed in tali transitu, verè importatur non esse formæ, vel privatio illius, & subiectum, quod mutatur: quod quidem est materia, & etiam ipsa forma, quæ anteceddenter in materia non erat: ergo ad veram mutationem, tria principia assignata requiruntur.

Conf. Ad fieri entis naturalis, secundum doctrinam Philosophi, requiruntur principia contraria, qualia sunt forma, & illius privatio, quæ simul esse non possunt; sed contraria hæc debent habere

bere aliquod subiectum cōmune, à quo se expellere possint : ergò ad fieri entis naturalis requiruntur tria principia , forma videlicet, & privatio formæ, & subiectum, vel materia , in qua forma , & privatio recipiuntur.

Respondebis. Principia entis naturalis esse in linea substantiæ ; & consequenter non posse esse contraria : quia substantiæ nihil est contrarium , sicut dicitur in eius predicamento.

Respondebis. 2. Aliqua non fieri ex suo contrario , sed potius ex suo simili , sicut quando ex homine pallido generatur cadaver pallidum , & ex alimento nigro, corpus nigrum excrementi generatur , & huiusmodi alia ; sed tali principio probat Aristoteles, principia esse contraria , quia videlicet vnumquodque fit ex non tali , vel ex suo contrario ergo principia entis naturalis contraria nō sunt.

Vtraque tamen solutio inefficax est : quia contrarietas in præfenti, non accipitur strictè, in quo sensu substantiæ nihil est contrarium , sed accipitur latè , pro incompatibilitate rerum ; sed principia substantialia in hoc sensu, sunt contraria : quia forma , & eius privatio incompatibiles sunt : ergo principia entis naturalis in sensu , quem intendimus , sunt contraria.

2. Etiam solutio rejicitur, quia illud principium , vnumquod-

que fit ex non tali , vel ex suo contrario , intelligendum est, de eo quod primario fit ; non autem de illo quod solum fit secundario : sed forma substantialis , quæ primario fit , semper producitur ex privatione contraria : ergo ex illo principio, bene infertur principia esse contraria.

Addimus, quod accidentia licet secundario producantur ad productionem substantiæ ; etiam per se sunt ex non tali , quia sicut forma substantialis per se fit ex privatione , & solum materialiter , & præsuppositivè supponit formam corruptam ; ita accidentia quandoque supponunt accidentia sibi similia : per se tamen , & formaliter solum privationem propriam requirunt ; ideo sicut forma cadaveris solum materialiter supponit formam corruptam, ita pallidum solum materialiter fit ex pallido , & rubrum de rubro , idemque in omnibus alijs.

§. II.

Solvuntur Argumenta contra conclusionem istam.

Arg. 1. Arist. numerat privationem inter principia per accidens. Ergo privatio non est principium per se requisitum ad fieri entis naturalis. Rursus etiã in fieri cœlorum , & elementorū fuit simul creata materia cum forma : quia vtraque fuit per eandem actio-

actionem producta. Ergo ibi non fuit vera privatio, ad quam requiritur, materiam præcedere formam; consequenterque privatio non requiritur ad fieri omnis entis naturalis.

Resp. privationem vocari ab Aristotele principium per accidens comparative ad ens naturale in facto esse, ad quod privatio non intrat: non tamen esse principium per accidens comparative ad ipsum in fieri, vel ad eius mutationem, quæ per se, & formaliter est transitus de non esse, vel de privatione formæ, ad formam habendam.

Ad alteram prob. ibi inductam resp. nos in præsentibus solum assignare principia, quæ per se requiruntur ad fieri entis naturalis, quod per generationem produci- tur; non autem entis, naturalis quod per creationem fit, qualia fuerunt Cælum, & Elementa in prima sui productione, & ratio est, quia creatio est productio entis ex nihilo, & ideo non fit ex præsupposito subiecto, in quo privatio reperiri possit.

Sed in st. Dabile est ens, quod per creationem non fiat; & tamē in sui fieri privationem non habeat. Ergo ad fieri entis, etiam per creationem non facti, non requiritur per se privatio. Probat per anteced. Si ex materia non disposita educeretur, virtute divina, forma; compositum resultans non esset per creationem productum,

quia non esset de nihilo factum; & ideo Adamus creatus non fuit, quia de limo terræ fuit formatus, & tamen in materia illius entis ita producti, non daretur vera privatio; eo quod materia non præcessisset cum carētia privativa formæ: siquidem antecedenter, quo tempore poterat esse privatio, nō erat materia disposita ad talem formam habendam. Ergo dabile est ens, etiam per creationem nō factum, ad cuius fieri privatio requiritur non sit.

Resp. tamen facile, nos in præsentibus solum loqui de ente producto, non virtute divina sed virtute naturalis agentis; illud autē ens, de quo replica procedit, non esset factum virtute agentis naturalis: nam agens naturale solum de materia antecedenter disposita, potest educere formam.

2. Arg. Forma substantialis non est principium entis naturalis in fieri: ergo non requiruntur tria principia assignata: prob. ant. forma substantialis est terminus ad quem generationis; ergo non est principium entis naturalis in fieri; nam ideo compositum principium non est, quia est terminus ad quem generationis; & consequenter si hoc idem habet forma, non erit principium.

Resp. Compositum esse terminum ad quem, nō quidem simplicem sicut forma, sed compositum ex alijs tanquam ex partibus, quod forma non habet: & ideo

ideo excluditur à ratione principij, non verò forma.

3. Arg. Privatio est aliquid rationis; sed ens rationis non potest esse principium entis realis, qualis est generatio substantialis, vel compositum in fieri: ergò privatio principium generationis non est.

Resp. dist. Mai. Privatio sumpta formalitèr, conc. Mai. fundamentalitèr sumpta nego. mai. & conc. min. neg. conseq. sub dist. Mai. Licèt namque privatio formalitèr sumpta sit ens rationis, & idèd prout sic non possit esse principium; fundamètalitèr tamèn sumpta privatio, est carentia realis formæ, in subiecto apto ad illam habendam: & secundùm istam rationem est principium entis naturalis in fieri.

Sed inst. Privatio fundamètalitèr sumpta non ponit in numero cum materia: ergò si prout sic est principium, non erunt tria principia. Prob. ant. Materia est principium generationis, vt excludit omnem formam, quia prout sic est proximè capax novæ formæ; sed materia, vt excludit omnem formam, non ponit in numero cum privatione formæ fundamentalitèr sumpta, neque è contra. Ergò privatio fundamentalitèr sumpta non ponit in numero cū materia.

Resp. Neg. Ant. Ad prob. dist. Mai. Exclusionè connotata necessario, conc. mai. Excluf.

sione constituyente materiam in ratione principij, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. Conf. Licèt namque materia non sit principium generationis, nisi quatenùs excludit omnem formam, exclusio tamen formæ solum de connotato requiritur, vt materia sit principium: quatenùs vnum principium essentialitèr connotat aliud: ipsa verò materia per suam solam entitatem, tamquam per rationem formalem constituitur in ratione principij. Instantia est in ipsa forma, quæ non est principium, nisi quatenùs connotat privationem ex qua fit; & tamen est principium à privatione diversum.

4. Arg. Privatio opponitur cum generatione. Ergo non est principium ipsius generationis: quia principium nequit opponi cum eo, cuius est principium. Sicut punctum indivisibile, quod est principium lineæ non opponitur cum ipsa. Prob. ant. Privatio destruit generationem. Ergo opponitur cum illa. Prob. ant. Privatio destruit formam constituentem inadequatè generationem in ratione mutationis: Nam mutatio essentialitèr constituitur per formam, tamquam terminum ad quem. Ergo destruit generationem: quia destruens constitutivum, destruit etiam constitutum.

Confir. Motus non dicitur naturalis per ordinem ad privationem. Ergò privatio non est principium

cipium entis naturalis: aliàs motus diceretur naturalis per ordinē ad ipsam; eò quod motus in tantum est naturalis, in quantum cōformis est suo naturali principio.

Conf. 2. & præcedens doctrina explicatur. Quia principium debet esse in eodem instanti cum principiato; sed privatio in instanti generationis non est. Ergò non potest esse principium illius. Prob. min. In instanti in quo est generatio, est etiam forma substantialis; sed privatio, & forma non possunt esse simul. Ergò privatio in instanti generationis non est.

Resp. dist. Ant. Cum generatione quantum ad simultatem essendi; conc. ant. Quantum ad essendi necessitatem, neg. ant. & conseq. Privatio nã que cum sit terminus à quo per generationē derelictus, & exclusus, non potest esse simul cum ipsa generatione, sed opponitur cum illa, quantum ad simultatem essendi, necessario tamèn requiritur privatio, ut ipsa generatio existat. & ideò quantum ad necessitatem essendi, non opponitur cum illa.

Ad prob. Verò, eodè modo resp. Privationem destruere generationem, & formam quantum ad simultatem essendi: quia simul esse non possunt; non tamèn illas destruere, quantum ad necessitatem essendi, sed potius ut existat generatio, & producatur forma per veram mutationem, privatio necessaria est.

Dices. Si semel privatio destruit generationem, quantum ad simultatem essendi, principium destruit verè principiatum; sed principium verè destruere principiatum, est principium non esse principium, & initium; sed destructionem, & finem. Ergò privatio non erit principium ipsius generationis.

Resp. Principiatum pro instanti in quo principij, conc. mai. Pro duratione sequenti, neg. mai. & dist. min. Non esse principium rei exiturae pro eodem instanti, conc. Min. Pro duratione sequenti neg. Min. & conseq. Licèt nã que principium intrinsecum non possit destruere principiatam: aliàs se ipsum destrueret Principium tamèn extrinsecum, quod quidè principiat per modum termini necessariò derelicti, destruit principiatum, ipsumque tollit pro tẽpore vel instanti principij; non tamèn pro duratione sequenti sed potius principium ipsum requiritur, ut pro duratione sequenti existat principium. Cumque privatio sit principium extrinsecum, per modum termini derelicti, cõsequens sit modo prædicto posse destruere generationem, & simul ipsam principiare.

Ad 1. Conf. Facilè resp. Motum solum dici naturalem per ordinem ad principia intrinseca, non verò per ordinem ad extrinseca, & ideò mirum nō est, quod non dicatur naturalis per

ord. ad principia intrinseca et ordinem ad principia extrinseca

quam non asserimus esse principium intrinsecum, sed solum esse extrinsecum principium.

Ad 2. cont. resp. neg. mai. universaliter intellectam : quia principium, quod est tale per modum termini à quo derelicti, non debet esse simul, pro aliquo instanti cum ipso principiato; sed satis est, quod immediatè antea præcesserit; & huius generis est privatio, quæ se habet tanquam terminus à quo derelictus per ipsam generationem: & idè non debet esse simul cum ipsa, neque cum forma producta in instanti generationis, sed utramque præcedit, & ad utramque requiritur.

2. resp. Principium per modum termini à quo derelicti per ipsam generationem, non posse esse simul cum ipsa, & cum forma producta, per modum efficientis subiectum. Aliàs privatio, & forma essent simul efficientes subiectum, & præstantes illi proprium effectum formale utriusque; quod implicat: sicut implicat subiectum, vel corpus aliquod, esse simul lucidum, & tenebrosum; potest tamen privatio in expelli esse simul cum ipsa generatione, & forma producta: quia forma non præstat effectum formalem expellendi privationem, nisi dum est; & consequenter in instanti, in quo est forma, expellit privationem: si autem forma expellit, ipsa etiam privatio expellitur. Quapropter privatio, quæ enti-

Maz. Exo. lan.

tativè, & in genere causæ materialis iam non est, expellitur modo formalitèr, quia antecedenter adhuc forma non præstaverat effectum formalem expellendi. Sicut forma de novo introducta expellit etiam formam præcedentem, quæ licet iam entitativè non sit, modo tamen terminat expulsionem formale novæ formæ, & ita modo est in expelli. Et eodem modo peccatum, ut sæpè asserit D. Th. expellit gratiam, quæ fuit, non gratiam, quæ est: Quod intelligendum est de gratia sumpta entitativè; nam de gratia sumpta quantum ad expelli formalitèr, affirmare modo non esse, nihil aliud est, quam asserere, modo de præsentis non expelli, quod expellitur de præsentis. Quam solutionem eandem cum præcedenti, licet non ita claram, iudicamus. Ex quo constat, quam sine fundamento solutio ista à pluribus impugnatur.

§. III.

Argumentum difficile solvitur.

TAndem arg. Quia quando vermis generatur ex speciebus Sacramentalibus, nec intervenit aliqua privatio. Ergo datur ens per generationem productum, ad cuius fieri non concurrat privatio. Prob. ant. In tali generatione non datur aliquod instans, in quo materia vermis

E

non

non fuerit sub eius forma. Ergo in illa generatione privatio non est. Prob. antec. quando forma vermis producit, vel in illo eodem instanti creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur. Ergo non datur aliquod instans, in quo materia vermis non fuerit sub eius forma: Quia si materia creatur, in eodem instanti, quo creatur, recipit formam, & si quantitas in materiam convertitur, in eodem etiam instanti conversionis, recipit formam; & consequenter non datur instans, in quo materia vermis non fuerit sub eius forma.

Respondent aliqui Thomistæ, quod quando vermis generatur ex speciebus Sacramentalibus, creatur de novo materia substantialis, quæ pro aliquo priori præcedit formam, pro quo priori intelligitur formæ contentia, quæ tamen est aliqua privatio; licet non ita stricta, sicut ea, quæ tempore præcedit formam; & ita nunquam verificatur dari generationem naturaliter factam, non involventem aliquam privationem.

Quid autem sentiamus circa veritatem privationis assignatæ, infra dicemus, de formis Cælorum, & elementorum disputantes. Modò verò solum intendimus persuadere solutionem istam esse expressam contra doctrinam D. Th. quia 3. p. q. 77.

art. 5. in corp. propè finem, refert Ang. Doct. opinionem aliorum assertivam: Quod quando vermis generatur, creatur de novo materia; & talem opinionem sequentibus verbis impugnat: *Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculose aliquid accidat in hoc Sacramento, nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est, quod materia recreetur, vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensiva panis, & vini, quod sit primum subiectum subsequantium formarum, hoc autem est proprium materiae, & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiva, omne illud, quod ad materiam pertinet, & ideo quidquid posset generari ex materia panis, vel vini, si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiva panis, vel vini, non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.* Quibus verbis, & materiam non creari, & simul quantitatem recipere formam vermis geniti de novo, apertissime docet D. Thom.

Resp. adversarij, D. Th. solum intendere, non creari eandem materiam, quæ prius erat materia panis, & vini; non tamen negare, quod alia materia creetur.

Sed contra est. Quod ratio, quæ D. Th. suadet, materiam panis, vel vini non recreari, excludit etiam creationem cuiuscumque materiae, ut verba, & articulum considerati conf-

constabit. Nè tamen hæc via maneat adversarijs fugiendi, audiant modò Ang. Præcep.

Ipse namque quodl. 9. art. 5. ad 3. prædictâ solutionem attingens, & illam esse probabilè dicens, hæc verba subiungit: *Vnde si debet ista opinio sustineri, intelligenda est per substantiam panis, materia panis, non quod redeat, quæ prius erat, sed quod destructis speciebus, aliqua materia à Deo ibi provideatur, vel per creationem, vel quocumque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia verò opinio est planior, ut dicatur, quod illis accidentibus, sicut datum est per se subsistere divina virtute, similiter datum est ut agant, & ex eis fiat quidquid fieret ex substantia panis, vel quidquid ageret si maneret, & hæc virtute nutriunt, & vermes, vel claeres exinde generantur.* In quibus manifestè explicat, se ipsum sentire, nullam materiam, nec panis, vel vini, nec alteram de novo creari.

2. resp. alij, materiã de novo nõ creari, ut docet D. Th. sed ipsam quantitã panis, vel vini, in materiã converti, & itã convertam, recipere formam vermis.

Sed hæc solutio eadẽ via impug. Quia D. Th. asserit rationabiliter nõ dici, quod aliquid accidat miraculosè in hoc Sacramento, præter id, quod est ex ipsa cõsecratione, ex qua non est, quod materia creetur, sed etiam ex ipsa consecratione non est, quod quantitas in materiam converta-

tur. Ergò quantitas non convertitur in materiam.

Insuper etiam Ang. Præc. in auth. 2. cit. impugnat sententiam assertentẽ, materiam ibi provideri, vel per creationẽ, vel quocumque alio modo, sed provideri materiam ibi, per conversionẽ quantitatis in materiam, est materiam de novo provideri aliquo modo. Ergò D. Th. impugnat conversionem quantitatis in materiam; & consequentè hanc secundam solutionem impugnat.

Ex quibus, quia clarissima sunt conat, quod quãdo D. Th. affirmat quantitã in materiam converti, intelligendus est, de cõversione quantu ad effectum, & modum, quatenus quantitas ex vi præcedentis miraculi, recipit formam substantialẽ de novo advenientem, & facit quidquid materia faceret, si adesset.

Et similiter ex his manifesta est nostra solutio, videlicet in generatione vermis ex speciebus sacramentalibus, neque materiam creari, neque quantitã in materiam converti, sed ipsã quantitã gerere vices substantiæ, & esse substantiam in munere, & recipere formã substantialem, sicut illam materia panis reciperet, & in ipsa quantitate tempore antecedenti generationẽ, esse etiam privationẽ formæ substantialis introducendæ, sicut esset in quacumque materia, si ibi materia inveniretur. Per quã arguuntũ factum

tum nullam difficultatē conser-
vat. Et quamvis doctrina imagi-
nationem non transcendentibus,
difficillima sit, est tamen sustinē-
da, quia traditur expressè ad An-
gelico Magistro, cuius intelligen-
tia, in omnibus, & maxime in si-
milibus difficultatibus, imbecili-
tati nostræ præferenda est.

S. IV.

*Solvuntur plura, quæ contra so-
lutionem nostram oppo-
nuntur.*

Contra doctrinam istam, tam
D. Thomæ, quam nos-
tram, arguunt adversa-
rij 1. Quia nullum agens natu-
rale potest educere formam sub-
stantialem de potentia quantita-
tis. Ergo quando vermis natura-
liter generatur ex speciebus Sa-
cramentalibus, forma vermis
non in quantitate recipitur. Prob-
ant. Agens naturale non potest
educere formam de potentia sub-
iecti, nisi talis potentia sit natura-
lis; eo quod sola potentia na-
turalis subijcitur virtuti natura-
lis agentis; sed potentia quanti-
tatis ad formam substantialem,
naturalis non est, sed tantum
obediens, & soli subdita Deo.
Ergo nullum agens naturale po-
test educere formam substantia-
lem de potentia quantitatis.

Resp. ad arg. neg. ant. ad
prob. dist. min. naturalis non est

in quantitate secundum se, conc-
min. In quantitate per se subsis-
tente, & ex suppositione mira-
culi, neg. min. & conseq. licet
namque potentia ad formam
substantialem, non sit naturalis
in quantitate secundum se; est
tamen naturalis quantitati, sup-
posita consecratione, ex qua ha-
bet quantitas, quod gerat vices
materiæ, & faciat quidquid ma-
teria faceret, si ibi esset, & ideo
agens naturale, supposito mira-
culo præcedenti, potest educere
formam substantialem de poten-
tia quantitatis.

Dices. Etiam supposito
miraculo præcedenti, quantita-
tem esse verum accidens. Ergo
nequit recipere formam substan-
tialem: quia forma substantialis
non potest in accidenti recipi, ne-
que ex illo educi.

Resp. tamen, quantitatem
supposito miraculo præceden-
ti, esse de linea accidentis, ma-
terialiter, & entitative; forma-
liter tamen, & in munere esse
materiam substantialem: & ideo
potest formam substantialem re-
cipere.

Sed inst. Quantitas non po-
test esse in munere primum sub-
iectum receptivum formæ sub-
stantialis. Ergo non potest esse
in munere materia. Probatur
ant. Esse primum subiectum re-
ceptivum formæ substantialis, est
de essentia materiæ. Ergo quan-
titas non potest esse in munere

primum subiectum receptivum formæ substantialis: quia quod est de essentia materiæ, nullo modo potest quantitati convenire.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Primum subiectum connaturaliter, & ex natura rei receptivum formæ conc. ant. primum subiectum, tam ex natura rei, quam in munere, vel alio modo, neg. ant. & conseq. quia de essentia materiæ est esse primum subiectum connaturaliter, & ex natura rei receptivum formæ substantialis, & ad talem finem ordinatum à natura, & ideo esse subiectum tali modo, nullatenus potest quantitati convenire, non tamen est de essentia materiæ esse subiectum primū, substitutivè, & in munere, & ex vi alicuius miraculi præsuppositi: & ita esse subiectum hoc modo potest competere quantitati.

Sed inst. Esse subiectum primum ex natura rei, & connaturaliter receptivum, est de essentia materiæ. Ergò quantitas, nec in munere potest esse primum subiectum. Prob. conf. quia esse primum actum ex natura sua, est de essentia formæ substantialis, non potest aliqua forma accidentalis, etiam in munere esse primus actus. Ergò si esse primum subiectum connaturaliter receptivum, est de essentia materiæ, non poterit quantitas esse primum subiectum, etiam in munere.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg.

Maz. Froylan

causalem ut adæquatam: quia non ideo præcisè forma accidentalis non potest esse in munere primus actus, quia esse primum actum ex natura sua, sit de essentia formæ substantialis, sed intupèr quia primus actus dat esse simpliciter substantiale, & speciem essentialem composito substantiali; quod tamen formæ accidentali convenire non potest.

Dices. Formæ accidentali convenire non potest, dare primum esse simpliciter. Ergò quantitati accidentali convenire non poterit, recipere primum esse simpliciter substantiale: quia in utroque eadem repugnantia videtur.

Resp. neg. conseq. Et ratio discriminis est: quia esse subiectivum receptivum formæ substantialis, est prædicatum imperfectum in linea substantiæ; eo quod est prædicatum magis potentiale inter omnia substantialia: & ideo potest competere quantitati, quæ in linea accidentis, est perfectissimum prædicatum, & supremum infimi, potest attingere infimum supremi. Esse verò primum actum, est perfectissimum in linea substantiæ, & ideo non potest competere alicui accidenti: quia supremum supremi nullum prædicatum ex inferioribus potest attingere.

2. arg. Si forma substantialis in quâtitate reciperetur, illud cõ-

positum non esset vnum numero: quia in rebus materialibus sola materia est principium individuationis, & consequenter si sibi non esset materia, sed sola quantitas, compositum illud non posset habere numericam unitatem; sed hoc admittendum non est: ergo forma vermis non recipitur in quantitate.

Conf. Si forma vermis reciperetur in quantitate, non posset à tali forma dimanare aliqua quantitas: quia in præsentia primæ recipientis formam, secunda superflua est; sed hoc etiam non est dicendum, quia accidentia sequuntur ad formam, & inter ea primario sequitur quantitas, & propterea in vivèntibus quantitas semper est determinata, quia sequitur ad formam determinatam: ergo forma vermis in quantitate recipi non potest.

Resp. tamen neg. mai. quia in rebus materialibus, principium individuationis, quod est tale ex natura sua, est sola materia; ex suppositione tamen alicujus miraculi præcedentis, sicut quantitas gerit vices materiæ ad recipiendas dispositiones præparantes ad novam formam, & per eas sigillatur; ita etiam determinata, & sigillata per illas, est principium individuationis. Et ideo illud compositum erit vnum numericè, quamvis forma in quantitate recipiatur.

Ad conf. etiam neg. mai.

quia illa quantitas, secundum rationem propriam quantitatis, purè de materiali se habet, & solum habet de formali, gerere vices materiæ; & ideo non communicat composito extensionem, quã habet, sed ultra illam propria quantitas à forma dimanat, per quam tota substantia vermis extenditur, non tamen totalitèr; quia quantitas receptiva formæ per se ipsam extensa est: & consequenter alia extensione non indiget, sed tantum indiget illa totum, & alia, ad quæ quantitas formalitèr non comparatur ut extensa, sed solum ut materia comparatur.

Dices. Si vera est data doctrina, erunt duæ quantitates in eodem composito, & consequenter erunt in eodem composito, duo accidentia solo numero distincta, quod Thomistæ nunquam admittimus. Ergo solutio admitenda non est.

Resp. tamen illa accidentia materialitèr, & in esse entis, solo numero distingui, formalitèr tamen specificè distinguuntur: Quia quantitas receptiva formæ, in munere, & formalitèr, est substantia, vel materia; & ideo formalitèr diversa est à quantitate consequuta ad formam substantialem, quæ formalitèr considerata, intra lineam accidentis existit.

3. arg. Vermis genitus ex speciebus Sacramentalibus est totum
sub-

substantiale formaliter; sed partes compositi substantialis debet esse de linea substantiæ. Ergo subiectum receptivum forme substantialis non potest esse quantitas, quæ est de linea accidentis. Prob. min. 1. Compositum substantiale est totum per se; sed ex accidenti, & substantia non potest resultare unum ens per se: Quia substantia, & accidens pertinent ad diversa prædicamenta, & ex rebus pertinentibus ad diversa prædicamenta, unum eas per se resultare non potest. Ergo ambæ partes compositi substantialis debent esse de linea substantiæ.

2. prob. min. Totum, cuius una pars non est substantia, nequit esse substantiale: ergo ambæ partes compositi substantialis debent esse de linea substantiæ: probatur antec. Esse substantiale est de genere boni; sed bonum debet esse ex integra causa: ergo totum, cuius una pars non est substantia, nequit esse substantiale.

Resp. neg. min. quia secundum doctrinam Arist. & D. Th. *Ab optimo in quocumque venit denominatio.* Cumque forma in composito substantiali pars perfectissima sit, ut ipsum compositum sit substantiale, sufficit formam esse de linea substantiæ. Sicut propositio, cuius copula formalis est, dicitur propositio formalis: quia copula est pars principalis in ipsa propositione.

Ad 1. verò prob. dicimus,

Mag. Froylan.

quantitatem formaliter, & in munere, non pertinere ad prædicamentum accidentis, sed esse de linea substantiæ; & ideo ex illa, & forma potest resultare unum per se substantiale.

Ad 2. probat. min. eodem modo resp. quantitatem formaliter, & in munere, esse de genere boni, & de linea substantiæ; & ideo ex forma substantiali, & ex tali quantitate potest totum de genere boni, vel totum substantiale resultare.

Ex doctrina tamen antecederè explicata, & tradita ad utramque prob. manifestum fit, quantitatem futuram esse subiectum subsequentium formarum usque ad finem mundi; & quod si homo longo tempore, solis speciebus sacramentalibus nutriretur, decursu temporis, tota materia, vel maxima pars illius esset ipsa quantitas, in qua anima rationalis, sicut in propria materia inveniretur, & cum qua etiam superaddita materiam propriam, in qua homo fuit genitus ad initio, resurget in die Iudicii. Quod quidem incredibile non est, & maxime nobis, qui cum D. Th. credimus, & quem alloquentes usurpamus illud Tertuliani affatum: *Domine si error est, quod credimus, à te decepti sumus.*

Sed contra doctrinam datam ulterius instabis. Actus, & potentia, per se ad actum ordinata, debent esse entitative in eodem genere: qua ratione probant Tho-

mixtæ substantiam etiam ex suppositione miraculi, & de potentia absoluta non posse esse immediate operativâ, sed primum subiectum receptivum formæ substantialis, est potentia per se ad formam substantialem ordinata, & specificatur ab ea. Ergo non solum in munere, sed etiam entitative debet esse in genere substantiæ, in quo est ipsa forma substantialis; & consequenter quantitas, manendo entitative in linea accidentis, non poterit esse in munere materia, & ad formam substantialem recipiendam ordinari.

Resp. dist. mai. in eodem, vel in genere inferiori, conc. mai. in eodem determinatè, nego mai. & conc. min. nego conf. Potentia namque per se ad actum ordinata, debet esse in eodem genere cū actu, vel genere inferiori: nā si in genere inferiori reperitur, absque vlllo inconvenienti, potest specificari ab actu, & ad ipsū ordinari. Et sic intelligenda est ratio, & doctrina Thomistarum, & efficaciter probat intentum: quia si substantia esset immediate operativa, esset in eodem genere accidentis cum operatione, vel in genere inferiori, & ita iam in genere substantiæ non esset; cūque quantitas, licet non sit entitative substantia, sit tamen in genere inferiori, videlicet accidentis; consequens fit quantitatem posse in munere esse substantiam, vel materiam, & ad

formam substantialem recipiendam ordinari.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX his, quæ diximus in art. discursu, colligitur 1. principia entis naturalis in fieri, esse tantum tria, cuius propositionis, utramque exponentem iam probatam relinquimus, videlicet esse tria, & non esse plura quam tria.

2. infertur ex dictis. Principia entis naturalis in fieri, esse prima contraria, contrarietate late accepta, pro ipsorum incompatibilitate: quia talia principia non supponunt alia priora, & incompatibilitas ipsorum est prima in genere substantiæ. Ergo contrarietas illorum prima est: nam omnis alia, vel non est prima in genere substantiæ, vel est in genere accidentis, quod genus substantiale supponit.

Dices. Antecedenter ad assignata principia datur alia priora contraria, scilicet forma communis abstrahens à substantiali, & accidentali, & privatio opposita cum forma prædicta. Ergo principia assignata prima contraria non sunt.

Resp. formam communem ad substantialem, & accidentalem esse priorem in prædicando: quia de forma, tam substantiali, quam acci-

accidentali prædicatur, non tamen esse priorem in causando, & in essendo: Nam in rerum natura, prior est forma substantialis, & prius causat, quam accidentalis forma. Nos autem impræsenti solum loquimur de principijs in essendo, & secundum ordinem, quem in rerum natura habent; in qua consideratione, principia substantialia sunt priora, & prima contraria sunt.

3. Colligitur ex dictis. Principia entis naturalis in facto esse, esse solum duo: quia illa sunt principia entis naturalis in facto esse, quæ in ipso iam facto perseverant per modum partis; sed in ipso iam facto, perseverant materia, & forma, tamquam partes componentes, non verò aliud. Ergo principia illius in facto esse, tantum sunt duo.

Resp. In composito etiam perseverare elementa, & ex illis ens naturale componi, & consequenter esse plura principia.

Contra tamen est. Quia Elementa sunt composita ex alijs. Ergo non possunt esse principia, quamvis in composito maneat: Quia principia debent esse simplicia, & non ex alijs composita.

2. Impug. data solutio. Quia elementa remanent in mixto, præcisè ratione suarum qualitatum, ex quibus resultat temperamentum; sed qualitas non est principium, nec pars compositi substantialis, sed illud constitutum

supponit; sicut subsistentia, & existentia, quæ propterea rationem principij non habent. Ergo ex modo quo elementa manent in mixto, non infertur in ipso manere plura quam duo principia.

Sed inst. Modus unionis, in sententia illum admittente, permanet in composito; sed etiam illud constituit per modum partis. Ergo manent plura quam duo principia. Prob. minor. Copula unionis inter prædicatum, & subiectum constituit propositionem per modum partis. Ergo modus, qui unit materiam, & formam, ipsum compositum constituere debet.

Resp. neg. conf. Quia copula est terminus à subiecto, & prædicato distinctus, & ita habet significationem partialem diversam, ratione cuius componit per modum partis signum totale, vel ipsam propositionem. Insuper etiam dat speciem propositioni, & illam constituit in ratione enuntiativa, & ideo debet esse pars, & principalior inter partes. Modus verò unionis non dat esse composito, sed est pura applicatio partis materialis, & formalis, & purè nexus inter utramque, & ita dispar est ratio. Et hæc de articulo isto, à capite primò vsque ad nonum, ubi pluries materiam istam repetit, ad Philosophum applicanda.

(§)

QVÆSTIO SECVNDA.

De materia Prima.

ARTICVLVS I.

Virum detur à parte rei materia prima, realiter à forma distincta?

§. PRIMVS.

Sensus difficultatis aperitur, & assignatur Conclusio.

PER materiam primam intelligimus in præsentem quandam entitatem substantialem, purè potentialem, ex qua simul cum forma compositum substantiale resultat; de qua quidem entitate inquirimus, an in rerum natura detur.

Talem igitur entitatem Aristoteles textu 82. per hæc verba diffinitivè: *Materia est primum subiectum, ex quo aliquid fit, cum insit nõ secundum accidens.* Quæ diffinitio per particulas explicatur. *Subiectum* namque ponitur loco generis, in quo conveniunt materia prima, & compositum substantiale, quod dicitur materia secunda, receptiva accidentium. *Particula primum* distinguit materiam à subiecto accidentium, quod quidem primum non est. *Ex quo aliquid fit.* Excludit causam efficientem, à quo fit effectus, non tamen ex illa; & similiter causam finalem, propter

quam effectus fit, & formalem, qua constituitur effectus. *Cum insit* excludit privationem, quæ non manet in composito sicut materia. Et propter eandem rationem excludit formam corruptam, & etiam ipsa elementa, quæ non manet in mixto formaliter, sed solùm virtualiter, & ratione qualitatum. *Non secundum accidens* denotat, compositum, in quo materia perseverat, esse unum per se, ex forma, & materia constitutum. In qua diffinitione aliquæ particule ponuntur solum ad maiorem explicationem; ut entitas ita imperfecta; qualis est materia clarius nobis innotescat.

Sed initabis. Quia diffinitio ista non convenit materiæ hominis. Ergo non convenit omni diffinito, & consequenter bona non est. Prob. ant. Ex materia hominis nihil fit. Ergo illi non convenit diffinitio. Prob. ant. Ex materia hominis non fit anima rationalis, quæ non educitur ex potentia materiæ; deinde non fit compositum quia nihil aliud est, quàm materia, & forma simul unitæ, & consequenter si forma non fit, nõ potest fieri compositum. Ergo ex materia hominis nihil fit.

Resp. quod licet anima rationalis, non fiat ex materia tamquam ex subiecto educationis, quia non educitur de potentia materiæ; fit tamen ex materia, tamquam ex subiecto receptionis; eo quod verè in materia recipitur.

2. Resp. quod licet concedere
remus. Animam rationalem non
fieri ex materia, semper tamen
compositum ex materia fit: quia
licet compositum, nihil aliud fit,
quam materia, & forma simul
vnitæ, ipsa tamen materia est ve-
ra pars, compositumque ex illa
vere fit tamquam ex parte.

Sed inst. Si compositum fie-
ret ex materia, esset incorrupti-
bile, sed hoc non est conceden-
dum. Ergo ex materia non fit.
Prob. mai. Compositum cuius
vna pars est incorruptibilis, est
etiam incorruptibile. Sicut com-
positum cuius vna pars est mate-
rialis, dicitur absolutè materiale,
vt patet in homine, qui materia-
lis est, propter materiam ipsam,
quamvis forma spiritualis fit, sed
materia est incorruptibilis. Ergo
si compositum ex illa fieret tam-
quam ex parte, esset etiam incor-
ruptibile.

Resp. facile, quod corrup-
tibile, & materiale sunt de gene-
re mali, malum autem ex quocū-
que defectu; & ita sufficit vna
pars, vt compositum sit absolu-
tè corruptibile, & materiale. De-
nominatio vero incorruptibilis
est de genere boni, bonum autem
debet esse ex integra causa; &
ideo vt compositum incorrupti-
bile, fit, requiritur, omnes par-
tes esse incorruptibiles, & incor-
ruptibiliter, vel inamissibiliter vni-
ti. Statuta igitur, & explicata dif-
finitione materiae, de existentia

illius, & distinctione à forma, ma-
net difficultas discutienda. Pro qua
sit.

§. II.

Nostra conclusio.

*Datur à parte rei materia, realiter à
forma distincta.*

DVplicem partem in volvit cō-
clusio ista, videlicet dari in
rerum natura materiam; &
ipsam realiter à forma distingui,
& primam partem probamus:
quia à parte rei datur generatio
substantialis: nam homo produ-
cens hominem, non producit ip-
sum per creationem, nec per con-
versionem alterius in ipsum; eo
quod creatio est actio propria
Dei; & similiter conversio vnus
in aliud, est actio miraculosa, &
virtutem infinitam requirit, & cō-
sequenter homo, qui alium
hominem producit, solum per
generationem potest producere
ipsum. Nam ultra actiones enu-
meratas, alia actio, præter gene-
rationem, in homine assignabilis
non est; sed generatio sine ma-
teria dari non potest. Ergo datur
in rerum natura materia. Prob.
min. 1. Per generationem tran-
sit subiectum de non esse sub for-
ma, ad essendum sub illa; sed sub-
iectum, quod ita transit, est verè
materia: nam subiectum, quod
ita transit, est subiectum in quo
forma

forma substantialis recipitur, quod quidem, & non aliud per materiam intelligimus. Ergo generatio sine materia dari non potest.

2. Prob. min. Si generatio fieret sine materia, non esset generatio, sed creatio. Ergo generatio sine materia dari non potest. Prob. ant. creatio est productio entis ex nihilo; sed si generatio fieret sine materia, esset productio entis ex nihilo; nam esset productio ex nullo præsupposito subiecto, siquidem ante formam non potest alterum subiectum præsupponi, quam materia. Ergo si generatio fieret sine materia, non esset generatio, sed creatio.

2. Partem conclusionionis efficaciter etiam probamus. Quia quæ realiter separantur, realiter distinguuntur; ut per se manifestum est, quia unum, & idem non potest à se ipso separari, alias esset idem, & non esset idem, sed à se ipso diversum, siquidem esset à se ipso separatum; sed materia realiter separatur à forma. Ergo realiter à forma distinguitur. Prob. min. quando moritur canis, desinit esse forma illius, quia forma Canis est corruptibilis, & ideo composito pereunte, non manet; sed in illo eventu, materia non desinit esse. Ergo materia realiter separatur a forma. Prob. min. Si desineret esse materia, corruptio canis, esset à nihilatio: quia desinerent simul esse materia, & forma; & consequen-

ter in nihilo canis maneret, ac pro inde corruptio, canis esset annihilatio: nam desinitio totius entis in nihilum, vera à nihilatio est; sed hoc non est admitendum. Ergo quando moritur canis, non desinit esse materia.

Conf. Quando moritur homo, anima rationalis transit in purgatorium, in Cœlum, vel in infernum; sed materia, quæ erat sub illa, transit ad formam cadaveris. Ergo anima rationalis realiter à materia separatur, & realiter ab ea distinguitur. Cumque de materia, & forma rationali, & de quacumque alia materia eadem ratio sit, idem etiam est de quacumque materia, & forma dicendum.

Urgetur ista doctrina. Nam in resurrectione, forma vnietur iterum cum materia, ut fides docet; sed quæ realiter non sunt separata, reuniri non possunt: nam reunio est reconiunctio duorum. Ergo idem quod antea. Et eandem doctrinam in alijs rebus experientia suadet, qua cognoscimus, ex aere generari ignem, & ex alimento nutrirî hominem, & vermes ex terra putrefacta generari: quod quidem esse non potest, nisi forma ignis introducatur in materia aeris, & in materia alimenti, forma hominis; & consequenter materia est subiectum commune, quod de vna forma transir in aliam, quod esse non valet, nisi realiter sit ab omni forma distinctum.

§. III.

Argumentis contra primam, & secundam partem occurritur.

Arg. 1. contra 1. partem conclus. In Equo, Leone, & alijs, nulla invenitur materia: ergo nulla datur materia in rerum naturâ. Prob. antec. Si in Equo, & alijs reperiretur materia, pars nobilior in illis non esset forma, sed potius eorum materia: quia forma eorum corruptibilis est, materia vero, si datur, est incorruptibilis, & res incorruptibilis rem corruptibilem excedit; sed hoc non est asserendû. Ergo in Equo, & alijs nulla materia reperitur.

Resp. facile, quod incorruptibile, ex conceptu communi, perfectius est corruptibili; ex conceptu tamen specifico, potest ab illo superari. Nam homo Cœlum excedit in perfectione specifica, & ex eadem forma etiam Equi superat materiam, & ita nobilior pars semper est forma.

2. poterat argui. Quia materia est ingenerabilis, & insuper non potest per creationem produci; eo quod creatio per se terminatur ad totum, & materia totum non est. Ergo non potest per generationem, vel creationem produci; consequenter que in rerum natura non erit.

Resp. tamen facile. Quod

creatio per se primò determinatur ad totum; ex consequenti vero, & ratione totius terminatur ad partes: & ita materia ex consequenti per creationem produci tur; & propterea magis dicitur concreata, quam creata. Sicut 1. p. q. 7. art. 2. asserit Ang. Doct.

Ex his intelliges, quod quando in Sacra Scriptura, homo appellatur Spiritus, & anima, per ea verba non excluditur materia; sed intelliguntur verba per figuram synedochem, secundum quâ pars accipitur pro toto; sicut etiâ eodem modo intelliguntur alia verba Scripturæ, quibus aliquando homo, caro nominatur.

Contra 2. partem arg. Homo componitur ex corpore, & anima, tamquam ex materia, & forma; sed hæc duo sunt idem entitativè. Ergo materia non est realiter à forma distincta. Prob. min. Ratio corporeitatis est effectus formalis, & intrinsecus animæ, à qua proveniunt omnes gradus, à ratione corporis, usque ad ultimam differentiam; sed effectus formalis, & intrinsecus formæ, non est à forma entitativè diversus, sed est ipsa forma subiecto communicata. Ergo illa duo sunt idem entitativè.

Conf. Si materia, & forma realiter essent distinctæ, totum resultat, & ex ipsis simul sumptis, & unitis; sed compositum ex partibus unitis, non est unum simpliciter, sed plura, licet unita. Ergo

compositum substantiale non esset vnum simpliciter, si daretur materia realiter à forma distincta, quod cum non sit admitendum, non erit etiam admittenda materia realiter distincta a forma.

Resp. Quod homo non componitur physice ex anima, & ex corpore, quod est gradus: Nam gradus corporis non est realiter à forma distinctus; sed componitur homo physice ex corpore, quod non est gradus sed quædam substantia pure potentialis realiter receptiva formæ; quæ quidem substantia nihil est aliud, quam materia realiter à forma distincta.

Ad conf. verò respondetur. Negando minor. Quia partes substantiales, vt vnità, & ordinate ad totum, componendū, licet non faciunt vnum simpliciter, vnitate simplicitatis; faciunt tamen vnum simpliciter, vnitate compositionis. Sicut natura humana, & personalitas diuina constituent in Christo vnum simpliciter, vnitate personæ. Et hæc sufficiunt in materia leui. In hoc textu 82. ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Virum materia prima habeat actum metaphysicum?

§. Primus.

Quibusdam suppositis statuitur affirmativa conclusio.

AD intelligentiam difficultatis primò supponendum est: ma-

teriam primam essentialiter importare ordinem transcendentalem ad formam, tamquam ad actum proprium, ad quem per se, & ex natura sua ordinatur, & à quo habet speciem: & ideo intelligi non posse, nisi ex parte terminum, forma etiam intelligatur. Et propterea non inquitinimus in præfenti, an materia habeat verum actum metaphysicum independēter ab ordine ad formam; sed solum querimus, an pro priori ad formam, ante quam illam recipiat, habeat aliquem actum verum. In quo puncto satis Thomistæ dividuntur, pluribus asserentibus talem actum non habere, & paucioribus affirmantibus, habere talem actum.

2. not. est. Materiam primam, antequam recipiat formam, nullum habere actum physicum; quod convincit ratio communis: quia materia est primum subiectum receptivum actus primi, qui est forma substantialis, vt constat ex eius definitione; sed ante primum actum physicum, non supponitur alius actus in genere physico: quia hæc propositio, forma substantialis, vel altera est primus actus, exponitur sic: forma est actus, & non est alius actus ante formam. Sicut dicitur de alia Adam est primus homo. Ergo materia ante formam, nullum habet physicum actum.

Eadem doctrina explicatur. Pura potentia in genere physico, non

non potest habere physicum actū: quia potentia pura in aliquo genere non habet admixtionem in eodem genere alicuius actus; aliā non esset pura potentia. Sicut ab opposito, Deus non esset actus purus, si haberet admixtionem potentie; sed materia in genere physico, est pura potentia: siquidem est potentia receptiva primi actus, & potentia receptiva primi actus immediate proportionata cum illo, debet esse pura; aliā non esset immediate proportionata, sed mediante alio; videlicet mediante proprio actu, si semel illum importat: ergo materia ante formam nullum habet physicum actum.

Contra suppositionem istā plura poterant opponi, quæ probant, materiam habere, propriā, & partialem existentiam; sed de his infra dicemus, de partiali existentia disputantes. Modo tamen arguitur: Quia secundum D. Th. q. 3. de veritate art. 5. ad 1. Materia prima assimilatur Deo; sed Deo assimilari non potest, nisi ratione alicuius actus. Ergo habet aliquem actum physicum. Prob. mi. Deo assimilari non potest, nisi habeat aliquam convenientiam cum ipso; sed non potest cum Deo convenire, nisi ratione alicuius actus: Siquidem in Deo nulla invenitur potentia, qua cum materia, conveniat, quidquid reperitur est actus. Ergo materia prima non potest Deo assimila-

ri, nisi ratione alicuius actus.

Expli. argumenti doctrina. Ut duo homines habeant convenientiam in aliquo predicato, debet tale predicatum in utroque reperiri; & idem de omnibus extremis in aliquo convenientibus dicendum est. Ergo ut materia cū Deo habeat aliquam convenientiam, necessarium est, aliquod predicatum, quod in Deo simul, & materia reperiat; quod predicatum, cum non possit esse aliqua potentia, quæ in Deo non est, debet esse aliquis actus; & consequenter materia aliquem actum habebit.

Eandē doctrinā conf. ex eo quod materia prima est actu bona; & consequenter est actu ens; quia bonitas est passio entis, & aliunde bonitas est actualitas, & perfectio: ac proinde si materia est actu bona, habebit aliquem actum.

Resp. 1. materiam primam assimilari Deo ratione actus metaphysici: quia Deus physicè, & metaphysicè est purus actus.

2. Resp. Materiam primam Deo assimilari, propter rationē entis, in quo actus purus, & pura potentia analogice conveniunt. Quæ quidem ratio entis in Deo, licet implicite sit actus purus, pro exptatō tamen solum dicit esse, in quo Deus, & creatura conveniunt.

3. Resp. Quod sicut materia prima non est cognoscibilis

per propriam ideam, sed per ideā totius; ita ratione totius assimilatur Deo.

Ex his constat, materiam primam ratione sui esse bonam, bonitate transcendentali, quæ consistit, in integritate prædicatorum essentialium, & non consequitur solum ad entitatem actualem, sed etiam consequitur ad entitatem potentialem materiæ, quæ etiam habet propriam essentiam distinctam ab essentia formæ, quamvis etiam posset dici, materiam primam esse bonam, solum ratione totius.

Dices. Si semel materia, ratione totius est similis Deo, erit materia prima pars totius verè, & propriè; sed pars totius debet habere aliquem actum. Ergo materia habebit aliquem actum. Prob. min. Pars totius componit ipsū totum actuale; sed totum actuale, ex partibus actualibus constat. Ergo pars totius aliquem actum habebit.

Facile resp. Totum actuale habere partes actuales, actualitate compositionis, id est, actualiter cōponētes; nō tamē necessariū est quod totū actuale habeat partes actuales, secūdū suas entitates: imò totum per se substantiale necessario requirit, vnā partē esse potentiam; eo quod totum per se substantiale exactu, & potentia resultare debet. Quibus suppositis ad actum metaphysicum deveniendo;

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Materia ante formam verè, & propriè habet metaphysicum actum.

Conclus. istam probant aliqui Thomistæ: quia in materia prima reperitur ratio substantiæ, in qua convenit cum forma, & ratio potentiæ, vel substantiæ potentialis, per quam à forma distinguitur; sed illa differentia puræ potentiæ per quam à forma distinguitur, est verè actus metaphysicus. Ergo materia prima actum metaphysicum habet. Prob. min. illa differentia distinctiva materiæ à forma determinat rationem communem; sed forma quæ metaphysicè determinat rationem communem, est actus metaphysicus: quia determinare, est proprium actus; & consequenter quod metaphysicè determinat, erit actus metaphysicus. Ergo illa differentia puræ potentiæ, per quam materia distinguitur à forma, actus metaphysicus est.

Sed rationem istam non possumus approbare, & Authores illa videntes maxima æquivocatione laborant: quia per actum metaphysicum intelligere videntur, omnem differentiam essentialiter distinctivam; in quo sensu nullus negare potest, materiam habere actum metaphysicum, nisi negando

do ipsam habere prædicata essentialia, & essentialem differentiã, per quã ab omnibus alijs rebus, & ab ipsa forma distinguitur, & in hoc equivocacionẽ patiuntur: nam actus metaphysicus verè talis, est illa differentia solum, quæ contrahit veram potentiam metaphysicam, & cum ea facit compositionem metaphysicam verã, ex pluribus distinctis, penes includens, & exclusam; quod cum solum habeat differentia contractiva prædicati superioris univoci, sola hæc erit actus metaphysicus verus. Si tamen aliquis actum metaphysicum prohibito suo appellare vellit, omnem differentiam essentialiter distinctivam, de sola vocis differentia disputabit.

Rursus rationem istam non esse veram, exempla vrgentissima probant: quia in Deo invenitur ratio substantiæ, in qua convenit cum creatura, & ratio substantiæ diviniæ, per quã à creatura distinguitur; & tamen in Deo non invenitur vera potentia metaphysica, neque verus actus metaphysicus: aliàs Deus haberet compositionem metaphysicam verè talem. Ergo licet in materia detur ratio substantiæ, in qua convenit cum forma, & ratio puræ potentiæ, vel talis substantiæ, per quam à forma distinguitur, non inde infertur, materiam verum actum metaphysicum habere.

Deinde. In supremo ge-

nere substantiæ invenitur ratio entis, in quo convenit cum alijs, & ratio entis substantialis, per quam essentialiter ab alijs distinguitur; & in supremo genere quantitatis, ratio communis accidentis, & differentialis talis accidentis, sicut, & in genere supremo relationis, ratio accidentis, & differentia accidentis relativi; & tamen hæc omnia genera simplicissima sūt, & compositionem metaphysicam non habent, nec actum metaphysicum verum. Ergo idẽ quod prius. Quapropter sola differentia essentialis, quæ obiectivè præcindit à ratione communi, vel quæ verè contrahit rationem univocam, verus actus metaphysicus est, & talem actum, vel differentiam habere materiam defendimus, & in hoc sensu.

Concl. nostra efficaciter prob. Quotiescumque in aliquo reperitur differentia contractiva, & essentialiter divisiva prædicati superioris univoci, reperitur etiam in eo verus actus metaphysicus: nã talis differentia verè determinat rationem communem potentialem metaphysicè, & obiectivè à differentia præcindentem, & ita ex illa, & differentia resultat compositio metaphysica vera; & consequenter differentia contrahens, verus actus metaphysicus est; sed, in materia reperitur differentia contractiva, & essentialiter divi-

siva prædicati superioris univoci: ergo materia verum actum mera physicum habet. Min. in qua difficultas est, prob. 1. Ratio partis potentialis est differentia essentialis, per quam materia essentialiter à forma distinguitur; sed rationem univocè communem ad materiam, & ad formam: ergo in materia reperitur differentia contractiva prædicati superioris univoci: prob. min. Ratio partis potentialis contrahit rationem partis communem; sed ratio partis univoca est ad materiam, & ad formam: ergo ratio partis potentialis contrahit rationem univocè communem ad materiam, & ad formam: probatur min. Ratio partis simpliciter, & equaliter participatur à materia, & forma: quia materia est pars simpliciter compositi substantialis: ergo ratio partis univoca est ad materiam, & formam.

Respondebunt fortasse adversarij, materiam non esse partem simpliciter, sed solum secundum quid; compositi substantialis: & ideo rationem partis non univocè participari, & equaliter à materia cum forma.

Hæc tamen solutio ad monstrum in metaphysica confugit: quia nullus sine metaphysica determinatè affirmare poterit, materiam non esse partem simpliciter compositi substantialis.

Deinde solutio data impug. Compositum resultans ex materia, & forma, est tale simpliciter; sed totum simpliciter debet resultare ex partibus, quæ sint simpliciter partes. Ergo materia erit pars simpliciter compositi substantialis. Prob. min. Totum essentialitale simpliciter est de genere boni; sed bonum est ex integra causa. Ergo totum simpliciter debet resultare ex partibus, quæ sint simpliciter partes, & si aliqua fuerit pars secundum quid, totum non erit tale simpliciter. Sicut si aliqua pars compositi est materialis, totum non est spirituale simpliciter, ut in homine constat.

2. impug. solutio. Nam ita se habet materia in genere physico, sicut terminus, in genere logico vel Dialectico: quia materia est primum principium, in quod fit ultima resolutio in genere physico, sicut terminus est primum principium, in quod omnia resolvuntur in Dialectica; sed terminus est pars simpliciter totius Dialectici: ergo materia est simpliciter pars totius physici.

3. In composito accidentali, v. g. in albo, materia est pars simpliciter, & etiam ipsa albedo, quæ est forma accidentalis, est simpliciter pars: ergo etiam in composito substantiali, utraque pars, materia videlicet, & forma erunt simpliciter tales. Non enim videtur ne-

ganda

ganda materię ratio partis simpliciter, quę formę accidentali, & materię compositi accidentalis conceditur.

Aliter etiam resp. poterunt adversarij. Rationem partis non esse univocam ad materiam, & formam; non quia inæqualiter ab illis participetur, sed quia transcendit vsque ad ultimas differentias: nam differentia constitutiva materię est verè pars.

Sed contra est. Quia si ratio partis transcenderet vsque ad ultimas differentias, ratio purę potentię, quę determinat rationem partis vt sic, esset etiam pars vt quod. Sicut quia ratio entis transcendit vsque ad ultimas differentias rerum, quęcumque differentia est ens vt quod; sed differentia constitutiva materię non est pars vt quod: ergo ratio partis vt sic, non transcendit ultimam differentiam materię: prob. min. Ultima differentia materię non componit vt quod compositum, sed solum habet constituere materiã, & ipsa materia constituta componit vt quod: & idem de formę differentia dicendum: aliàs materia componeret vt quod, & etiam differentia materię, & ita darentur quatuor componētia, vt quod compositum substantiale: ergo differentia constitutiva materię non est pars vt quod.

Secundò probatur conclusio. Quia materia verè componitur ex genere, & differentia.

Mag. Froylan.

Ergo actum metaphysicum habet. Prob. ant. Ratio principij naturalis per modum generis prædicatur de materia, & forma. Ergo materia verè componitur ex genere, & differentia. Prob. antec. Ratio principij naturalis prædicatur de materia, & forma, tamquam de pluribus differentibus specie: nam materia est principium passivum, & forma essentialiter est principium activum, & principium activum, & passivum specificè distinguuntur; sed aliundè prædicatur univocè. Ergo per modum generis prædicatur. Prob. min. Ratio principij naturalis, simpliciter, & equaliter participatur à materia, & forma. Ergo de illis univocè prædicatur. Antec. constat. Quia principium passivum est simpliciter principium entis naturalis; & ideo notus alterationis, quo producitür calor vt octò, est motus naturalis simpliciter, quamvis sit solum conformis materię, cuius inclinatio tunc prædominatur. Propterea dum Aristoteles assignavit principia entis naturalis, materiam, & formam equaliter enumeravit. Ergo ratio principij, simpliciter, & equaliter participatur à materia cum forma. Et cetera contra veram metaphysicam videtur asserere, rationem naturę non esse univocam ad materiam, & formam.

Tertio probatur conclusio. Materia Cœlestis, & mate-

ria sublunaris, specificè distinguuntur secundum differentias particulares; & per ordinem ad formas essentialiter diversas; & aliunde conveniunt univocè in ratione communi materiæ: ergo quæcumque ex illis componitur ex genere, & differentia; & consequenter actum metaphisicum habet.

Ex prædictis rationibus solum ultima attingit nostrum Collegium Complutense, & respondet ad illam. Quod materia cœlestis, & sublunaris non conveniunt univocè, sed analogicè in ratione communi materiæ; habent quippè convenientiam proportionalem consistentem in eo quod, sicut materia sublunaris recipit formas amissibiliter, ita cœlestis, formas innamissibiliter recipit.

Sed contra est. Quia ratio communis materiæ simpliciter, & equaliter participatur à materia sublunari, & à materia cœlesti; nam materia sublunaris, est materia simpliciter, & primū subiectum simpliciter, & sicut materia cœlestis: ergo materia sublunaris, & cœlestis, in ratione communi materiæ, habent univocam convenientiam.

Fortassè poterat responderi, rationem communem materiæ simpliciter participasse tamen rationem transcendentem, imbibitā in ultimis differentijs; tã materiæ cœlestis, quam materiæ sublunaris, & propterea esse

analogam ad utramque.

Contra tamen est. Quia si ratio materiæ communis, & ratio primi subiecti transcenderet ultimam differentiam materiæ, iã ultima differentia materiæ esset materia ut quod, & consequenter ipsa ultima differentia non solum constitueret primum subiectum, ut quod receptivum formæ, sed etiam ipsa ultima differentia esset subiectum receptivum, ut quod. Sicut ultima differentia cuiuscūque entis est ens ut quod, quia ens transcendit vsque ad ultimas differentias; quod tamen admittendum non est.

2. impug. eadem solutio. Quia differentia constitutiva formæ substantialis sublunaris in specie determinata, non est actus primus ut quod, neque imbibit rationem communem formæ, aliàs etiam forma substantialis non prædicaretur univocè de quacumque forma quod est falsum. Ergo etiam differentia constitutiva primi subiecti sublunaris in specie determinata, non est primum subiectum ut quod nec imbibit rationem communem subiecti, sed potius ab illa præscindit: quia quantum ad hoc de differentia materiæ, & de differentia for-

mæ eadem ratio videtur.

§§

§§§§

§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§

§. III.

*Argumentis contrariorum
occurritur.*

Contra concl. istam arg. 1. ex doctrina D. Thom. 1. parte q. 105. art. 1. ad 2. assertentis, materiam primam, esse puram potentiam, sicut Deus est actus purus; sed Deus ita est actus purus, ut nullam habeat potentiam metaphysicam. Ergo materia ita est pura potentia, ut actum metaphysicum non habeat.

Conf. doctrina D. August. q. 54. in libro 83. quaest. assertentis etiam: Quod materia, ex qua fiunt corpora dicitur nihil, quia omni specie caret; sed quod caret omni specie non habet actum metaphysicum, vel differentia constituit speciem. Ergo materia non habet actum metaphysicum. Cui doctrinae aliam etiam similem tradit 12. conf. cap. 7. ubi dicit: *Duo fecisti Domine, unum propè te; scilicet naturas Angelicas. Aliud propè nihil, scilicet materiam, quae idèd vocatur nihil, quia nihil est in actu, sed solum est in potentia: proptèr quam causam antiqui Poetae, materiam primam chaos, & tenebras vocant: quia perfectionem, & actualitatem non habet.*

Resp. dist. vel explic. mai. ita parificante in genere physico.

Mag. Froylan.

co, conc. mai. in genere metaphysico, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Sicut enim Deus in genere physico est actus purus, ita etiam materia in genere physico est pura potentia, & non est in actu, neque perfectionem, & actualitatem habet, ut assertit Augustinus, in genere verò metaphysico, licet Deus non habeat potentiam metaphysicam; materia tamen habet metaphysicum actum propter dicta antecedentèr. Et idèd D. Th. in tali genere non parificat materiam cum Deo.

Ad conf. ex D. August. sumptam, resp. Materiam ex se carere specie extrinseca, quam non habet nisi per formam; habere tamen intrinsecam speciem, per propriam, & intrinsecam differentiam, qua constituitur in specie partis potentialis, & principij passivi, & determinatae naturae. Undè primam speciem, & non secundam Augustinus in verbis suis exclusit.

Dices. Quando materia recipit formam, trahitur ad speciem formae: ergo ex se nullam habet speciem, etiam intrinsecam: aliàs esset in duplici specie, in vna intrinseca, & propria, & alia extrinseca, quam habet à forma.

Resp. materiam in se ipsa habere speciem intrinsecam, quae species tamen est incompleta:

G 2

quia

Quia est species entis potentialis physice, & per modum partis ordinati ad totum substantiale componendum. Habet insuper materia aliam speciem extrinsecam à forma, quam recipit. Et ideo materia in composito habet duplicem speciem, vnam quidem intrinsecam propriam, per quam à forma essentialiter distinguitur; & aliam extrinsecam à forma desumptam, à qua etiam accipit extrinsecam vnitatem. Quapropter quando D. Th. 1. p. q. 16. art. 7. ad 2. asserit, materiam esse vnam negativè, loquitur de vnitatem extrinsecam, quam materia ex se, negativè habet, quatenus illam non excludit, & solum positivè eam habet per formam.

2. arg. Materia prima essentialiter est pura potentia, sicut constat ex eius diffinitione; sed pura potentia essentialiter excludit omnem actum: ergo materia actum metaphysicum non habet.

Conf. In materia prima non est dabile prædicatum magis potentiale, quam ratio puræ potentiæ; sed actus metaphysicus non est prædicatum magis potentiale, quam potentia metaphysica, quæ contrahitur per illum: ergo ratio puræ potentiæ non se habet vt actus metaphysicus, comparativè ad aliquam rationem cõmunem in materia repertam: alias prædicatum magis potentiale non esset.

Resp. ad argum. Materiam primam essentialitèr esse puram potentiam in genere physico, in quo genere nullum actum includit; non tamen est pura potentia in genere metaphysico; sed potius ex vera potentia metaphysica, & actu metaphysico componitur, vt probavimus.

Per hæc patet ad conf. argum. quia physice loquendo, nõ est dabile prædicatum magis potentiale, quam ratio puræ potentiæ, & primi principij passivi. Metaphysice tamen magis potentialis est, ratio communis partis abstrahentis à materia, & forma, & ratio principij communis ad actum, & passivum, & per vtrũque metaphysice contracta.

Sed inst. Si semel materia est pura potentia in genere physico, in tali genere composita non est: ergo non potest esse composita in genere metaphysico: patet conseq. quia compositio metaphysica physicam compositionem supponit, & supra illam fundatur. Et propterea Deus in doctrina D. Th. 1. p. q. 3. art. 5. nõ est cõpositus in genere metaphysico, quia in genere physico, nullam habet compositionem.

Resp. dist. ant. Composita vt quod, conc. ant. vt quo, neg. ant. & conf. Materia namque in genere physico est pura potentia, & ita non est composita vt quod: est tamen composita vt quo, quia est pars physica compositi
sub-

substantialis, & ad ipsum componendum ordinatur; & ideo actum metaphysicum habere potest; eo quod ad compositionem metaphysicam satis est materiam esse physicè compositam ut quo. Deus autem in genere physico, nec ut quod, nec ut quo compositionem habet; non enim ordinatur per se ad aliquod totum physicè componendum, & ita mirum non est, quod compositionem metaphysicam non habeat.

Instantia arg. est in anima rationali, quæ non est composita ut quod in genere physico; & tamen metaphysicè composita est: quia est pars physicè compositionis. Et in forma Angeli, quæ non est composita ut quod in genere physico, sed solum ut quo, quatenus recipit substantiam, & cum illa physicè componit, & tamen metaphysicè composita est.

3. arg. Materia sine forma non est in aliqua specie determinata, ut asserit D. Th. q. 4. de Potent. art. 1. ubi probat, quod si materia existeret sine forma, esset sub determinato aliquo genere, & non esset sub specie determinata, quod implicat. Et rursus materia specificatur à forma, & consequenter materia sine forma, non est in aliqua specie: ergo actum metaphysicum non habet: quia actus metaphysicus constituit speciem.

Resp. tamen. Materiam sine forma non esse in aliqua specie

Mag. Froylan.

physica, & completà; & extrinseca, quam habet solum per formam. Esse tamen in specie metaphysica, & intrinseca, quam habet antecedenter ad formam. Unde si materia existeret sine forma, esset sub determinato genere, & non esset sub aliqua specie physica, & completa, quod implicat: quia repugnat, aliquid existeri physicè sub genere determinato, & non esse in aliqua specie physica, & in aliquo individuo contento per physicam formam. In quo sensu D. Th. intelligendus est.

Sed inst. Materia ex se, & antecedenter ad formam, nullam habet speciem, etiam intrinsecam: ergo actum metaphysicum non habet. prob. antec. Nulla species potest in materia reperiri, nisi per ordinem ad formam, à qua materia specificatur: ergo ex se, & antecedenter ad formam, nullam habet speciem, etiam intrinsecam.

Resp. dist. ant. Nullam habet speciem, independentè à forma, tanquam à specificativo extrinseco, concedo antec. Tanquam ab intrinseco specificativo, nego ant. Sicut namque potentia specificatur à forma; & ideo materia non habet speciem intrinsecam, nisi per ordinem ad formam, ut terminantè habitudinem, & relationem transcendentalem materiæ: est tamen illa species in ipsa materia antequam recipiat formam, & eo

G 4

quod

quod forma non est intrinsecum specificativum, sed solum extrinsecum respectu materiae: & ideo ut materia habeat speciem, sufficit formam respicere, non tamen requiritur, formam actualiter habere. In quo quidem apparet æquivocatio aliquorum existimantium, nos ponere actum metaphysicum, & speciem intrinsecam metaphysicam in materia, non solum ante formam, sed etiam independentem ab illa, tanquam à termino extrinsecum; nos autem solum primum concedimus, secundum verò negamus.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu, colligitur 1. Materiam habere unitatem specificam, licet incompletam antecedenter ad formam: siquidem habet actum metaphysicum, & actus metaphysicus constituit speciem.

2. infertur. Materiam ex proprijs solum habere unitatem numericam, negativè, quatenus materia ex proprijs plures non est, & illi non repugnat, fieri nam numero positivè per ipsam formam; non tamen habet materia ante formam numericam unitatem positivè: quia principium individuationis est materia signata per quantitatem, radicaliter antecedenter præhabitam, & mate-

ria ante formam, solum inchoativè, non verò formaliter, & completè radicat quantitatem determinatam; consequenterque ante formam non est una numero positivè: & propterea dicitur, etiam gradum individuale provenire à forma, tanquam à causa formali, & non esse ab alijs gradibus metaphysicis realiter entitativè distinctum.

3. colligitur ex dictis, contra aliquos, & Durandū in 2. dist. 12. Materiam coelestem, & sublunarem specificè distingui; ratio autem ea est, quia materia specificatur à forma secundum eam rationem, qua respicit ipsam tanquam actum adæquatum, & per eam sic inspectam debet à materia distingui; sed forma coelestis, quæ est actus adæquatus materiae coelestis, & forma sublunaris, quæ actus est adæquatus materiae sublunaris specificè distinguntur. Ergo materia sublunaris, & coelestis etiam specificè differunt.

Dices. Quod etiam formæ sublunares distinguntur specie. Ergo etiam materiæ sublunares, specificè distinguntur, si ratio facta aliquid probat.

Resp. Formas sublunares specificè differre secundum rationes particulares, & inter se; non tamen cōparativè ad materiam, quæ respicit omnem formam sublunarem, secundum cōceptum cōmune formæ amissibilitatis informantis; & ita

omnem formam sublunarem respicit tamquam actum adæquatū, quia omnem potest habere, & ideo alia diversitas de materiali se habet. Materia vero cœlestis satiatur per formam quam habet, secundum rationem particularem: & ita respicit illam solum tamquam actum adæquatū, & per eam à materia sublunari distinguitur.

Ex hac eadem doctrina colligitur, materias cœlestes esse etiā inter se specificè distinctas: nam materia Cœli lunę, v. g. respicit suam formam tamquam actum adæquatū, quem solum potest habere, quia per illum satiatur; & ideo specificè distinguitur à materia Cœli solaris, quę etiā respicit propriam formam, tamquam actum adæquatū, secundum rationem particularem: non verò respicit ipsam secundum rationē communem ad omnem formam cœlestem; aliās posset materia Solis recipere formam lunę, & alias formas cœlestes. Consequenter quę Cœlum incorruptibile non esset, & hæc de articulo isto, ad

Philosophum cum articulo præcedenti applicanda.

§

§§

§§§§

§§§§§§§

§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

QVÆSTIO TERTIA.

De existentia Materia prima.

ARTICVLVS I.

Verū existentia creata realiter distinguitur ab essentia?

§. I.

Aliquibus suppositis sententia referuntur.

CRavissima est in præsentia, & inter omnes Philosophos controversa difficultas, de distinctione existentia ab essentia creata. Ad cuius intelligentiam, & aliarum, quę sequuntur 1. suppon. est. Quod sicut in quacumque linea, ita etiam in linea entis datur aliquis ultimus actus; qui tamen alius esse non potest, quam existentia, eo quod existentia est actus secundus in linea entis; sed actus secundus cuiusque lineæ in eadem linea ultimus est. Sicut operatio est ultimus actus in linea operativa, in qua est actus: & hoc idem in quacumque linea cernere licet. Ergo existentia in linea entis ultimus actus est.

2. not. est. Effectum formalem existentia esse, constituere rem extra omnes suas causas causas: nam existere, secundum nominis ethimologiam, idem est, quod extra causas sistere. Unde existit.

existentia sic accepta diffiniri potest, *Actus ultimus entis, quo res complete ponitur extra causas.* In qua diffinitione, particula *actus*, ponitur loco generis, quia in ratione actus convenit existentia cum subsistentia, & cum substantiali forma, quæ habent rationem actus. Per particulam vero *ultimus* distinguitur existentia à forma substantiali, quæ est actus primus. Per particulam autem *entis* distinguitur à subsistentia, quæ quamvis sit ultimus actus, non tamen ultimus est in linea entis, sed solum in linea substantiæ, sicut in fine articuli dicemus.

3. sup. est: Quod essentia, cuius existentia est ultimus actus, est illud, quod primò intelligitur in quacumque re, & per eius diffinitionem quidditativam physicam, vel metaphysicam explicatur. Quæ quidem essentia in duplici statu considerari potest. Primo in statu possibilitatis, in quo statu essentia est in potentia ad habendam existentiam, & non est aliquid actu actualitate existentie, licet sit aliquid actu actualitate essentia. Secundo potest essentia considerari in statu existentie, quatenus videlicet existit exercitè extra omnes suas causas.

4. sup. Quod existentia à parte rei exercita distinguitur ab essentia intra statum possibilitatis considerata, tamquam ens principaliter ab ente nominaliter sumpto. An vero ab essentia ex-

tra causas constituta distinguatur realiter existentia, in presenti dubitatur. In qua parte, prima sententia negat, quam communiter defendunt Auctores extra scholam D. Thom. Alia quidem sententia affirmat, quam tenent omnes Thomistæ cum Angel. Doct. Cum quibus sit.

S. II.

Nostra Conclusio.

Existentia realiter ab essentia distinguitur.

Conclusionem istam esse meam tem expressam Sanct. Præcep. solum ille potest dubitare, qui potest in meridie coecutire; & ideo autoritatibus omisissis. Efficaci ratione conclusio nostra prob.

Inter recipiens namque realiter, & realiter receptum necessario cõcedenda est distinctio realis: quia idem realiter, non potest realiter recipere semetipsum; aliàs esset idem realiter, & non esset, sicut adversarij fatentur; sed existentia est actus realiter in essentia receptus: ergo realiter ab essentia distinguitur: prob. mi. quæ negatur à contrarijs. Si existentia non esset actus realiter in essentia receptus esset actus simpliciter infinitus; sed implicat aliquid creatum esse simpliciter infinitum: ergo existentia est actus realiter in-

essentia receptus; prob. mai. Si
 existentia non esset actus realiter
 in essentia receptus, esset simpli-
 citer actus purus: ergo esset actus
 simpliciter infinitus: prob. antec.
 Careret existentia potentialitate:
 ergo esset simpliciter actus purus:
 nam solus actus purus omnem po-
 tentialitatem excludit: prob. antec.
 Omnis potentialitas provenit ex
 eo quod forma receptiva est ali-
 cuius, vel in altero recepta: aliud
 namque principium potentialita-
 tis excogitabile non est; sed exist-
 entia non potest esse, alicuius re-
 ceptiva: ergo si non esset etiam in
 altero receptibilis, vel recepta,
 omni potēntialitate careret. Prob.
 min. Ultima actualitas rei non po-
 test esse alicuius receptiva: alias
 non esset ultima actualitas, sed ul-
 terius actuabilis per aliam, quam
 reciperet, sed existentia ultima ac-
 tualitas est: ergo non potest esse
 alicuius receptiva. De quo iterum
 artic. seq. dicemus. Et hac ratio-
 ne probat D. Th. 1. p. q. 3. art.
 6. Deum non posse recipere ali-
 qua accidentia, quia Deus est suū
 esse, & ipsum esse nihil adiutum
 habere potest.

Hæc est ratio, qua Thomis-
 tarum Acies armata, & invinci-
 biliter ordinata procedit; cui ta-
 men contrarij plures solutiones
 adhibere conantur. Primo nam-
 que respondent aliqui, quod quā-
 vis existentia non sit alicuius re-
 ceptiva, nec in altero recepta, ad
 huc tamē potest esse limitata, per

ordinem ad causam efficientem,
 à qua producitur: nam omne
 quod habet causam efficientem,
 finitum, & limitatum est.

Hæc tamen solutio in effica-
 cissima est, quia si existentia non
 recipitur in essentia, nec est poten-
 tia alicuius receptiva, non pote-
 rit vlllo modo per causam efficien-
 tem. Ergo solutio nulla est. Prob.
 ant. Implicat essentialiter, actum
 purum per causam efficientem
 produci; sed si existentia non re-
 cipitur in essentia, nec est poten-
 tia alicuius receptiva, est forma-
 liter actus purus, & caret omni
 potentialitate: eo quod omnis po-
 tentialitas provenit in re, ex quo
 receptibilis est, vel alterius recep-
 tiva. Ergo si existentia non re-
 cipitur in essentia, nec est potentia
 alicuius receptiva, non poterit vll-
 lo modo per causam efficientem
 produci.

2. impug. data solutio. Nā
 ideo effectus à causa efficiēte pro-
 ducitur, quia ex se, & ab intrin-
 seco limitatus est. Ergo existen-
 tia ante causam efficiētem intel-
 ligitur limitata; & consequenter
 non ideo, saltim à priori, limita-
 ra est, quia causam efficientem
 habet. Prob. ante. 1. à paritate.
 Nam homo v.g. ideo producitur
 per causam efficientem, compo-
 situs ex materia, & forma, quia
 ex natura sua homo talem exigit
 compositionem. Et ideo Ange-
 las simplex producitur per causam
 efficientem, quia ex natura sua
 simp;

simplicitatem requirit. Ergò ideò effectus per causam efficientem producitur, quia ex se, & ab intrinseco limitatus est.

2. Prob. Ant. Ratione. Ideò effectus producibilis est per causam efficientem, quia eius esse est dependens à causa efficiēti; sed ideò est dependens, quia est limitatum. Ergò ideò effectus est producibilis per causam efficientem, quia est ab intrinseco limitatus. Prob. min. Dependētia à causa efficiente fundatur supra esse limitatum, potentiale, & diminutum. Ergò ideò esse à causa efficiēti dependet, quia limitatum est. Prob. ant. quia indepēdētia à causa efficiente, fundatur supra esse illimitatum, & purum: & ita Deus, qui est actus purus, & essentialiter immutabilis, non potest ab aliquo dependere tãquam à causa efficiente. Ergò ab opposito dependētia à causa efficiente fundatur supra esse limitatum, potentiale, & diminutum.

3. impug. solutio. Esse limitatum, & finitum, est prædicatum transcendens, & imbibitum in quacumque re creata. Sicut ratio entis in finiti, est prædicatum transcendens ad omnia prædicata divina; sed prædicata transcēdētia intelliguntur in creatura ante causam efficientem; sicut ratio entis, ratio veri, & boni transcendentalis intelliguntur ante causam efficientem, quia sunt prædicata transcendentia.

Ergò esse finitum, & limitatum intelligitur in quacumque creatura ante causam efficientem.

Explicatur eadem doctrina. Limitatio est prædicatum intrinsecum cuiuscumque creaturæ, vñ per se manifestum est; sed causa efficiens, cum intrinseca sit, non potest intrinsecam limitationem præbere ergò ante causam efficientem intelligitur in creaturis intrinseca limitatio; & consequenter existentia creata est limitata formalitèr ante causam efficientem.

Respondebunt contrarij. Existentiam ante causam efficientem intelligi limitatam, & finitã ab intrinseco; non tamèn hoc habere, quia recipitur in essentia, sed quia componitur ex genere, & differentia.

Hæc tamèn solutio impug. 1. ad hominem contra Vazquez, qui concedit Deo compositionē ex genere, & differentia, ob idq̄ asserit, Deum in prædicamento substantiæ collocari; & tamèn ratione huius cōpositionis, Deus limitatus non est: ergò ex vi solius compositionis generis, & differentiæ, existentia creata non poterit ab intrinseco limitari.

2. impug. solutio ad hominem contra Suarez. Quia si esset identitas inter intellectum, & intellectiōnem Angeli, repugnaret illi compositio ex genere, & differentia, in sententia huius authoris: ergò data identitate inter ef-

sentiam, & existentiam, repug-
nabit existentiae compositio ex
genere, & differentia.

3. impug. solutio. Quia ubi
non est compositio esse, & essen-
tia, compositio ex genere, & dif-
ferentia non habebit fundamentum
in re; & consequenter erit chime-
rica. Et propterea in via D.Th. 1.
p. q. 3. art. 5. quia in Deo non da-
tur compositio ex essentia, &
existentia, sed quia Deus est suum esse,
non potest in Deo dari compositio
ex genere, & differentia: ergo
si semel existentia non distin-
guitur realiter ab essentia, non
poterit ex genere, & differentia
componi.

2. respondent alij ad ratio-
nem principalem. Quod licet
existentia non recipiatur in essen-
tia, est tamen ipsa receptiva subsis-
tentiae, & ideo limitata, & fini-
ta est.

Hæc tamen solutio etiam
inefficax est. Quia repugnat esse-
ntialiter, ultimum actum per alte-
rum actuari, sicut articulo sequen-
ti dicemus; sed existentia est ulti-
mus actus, ut ibidem probabimus:
ergo existentia non potest recipere
subsistentiam, & ex tali capite
limitari.

2. impug. data solutio. Nam
prædicatum, quod est posterius
nequit recipere quod est prius, sed
est contra contingere debet, sed
existentia supponit subsistentiam:
nam per subsistentiam redditur
natura ultimo capax recipiendi

existentiam, & existere non est,
nisi rei subsistentis: ergo existen-
tia nequit recipere subsisten-
tiam.

Ex eadem ferè doctrina im-
pugnata manet solutio aliorum
asserentium, quod licet essentia
identificet existentiam, recipit ta-
men subsistentiam, & ex hoc ca-
pite limitatur. Manet inquam
impugnata: quia implicat essen-
tiam identificare ultimam actua-
litate, absque identitate cum
actualitate inter media, quæ mi-
nus ab essentia distat, & minus
debet distingui; sed existentia est
ultimus actus, subsistentia verò
est actualitas intermedia: ergo
implicat essentiam identificare
existentiam, & simul subsistentiam
recipere.

3. resp. alij ad rationem nos-
tram. Existentiam formæ v. g. li-
mitari: quia recipitur in materia,
& existentiam materiæ limitari,
quia recipit formam, sicut, &
ipsa materia. Et existentiam com-
positi limitari, quia dependet à
partibus. Et existentiam acciden-
tis, quia recipitur in eodem sub-
iecto accidentis receptivo.

Hæc tamen solutio ad im-
possibilia recurrit, & implicatio-
nem involvit; omnia videlicet
supra dicta, esse suum esse, &
identificare existentiam, & aliud
limitari. Nam ideo Deus non
potest aliquid recipere, nec in alio
recipi, nec à partibus dependere:
quia in Deo idem est esse, & essen-
tia

tia. Ergò si supra dicta identificat existentiam, nec materia poterit recipere, nec forma recipi; & idè de accidenti decendum, nec poterit compositum à partibus dependere.

2. impug. data solutio. Primum limitativum existentiae, est ipsa essentia: quia existentia est actus proprius essentiae, & hæc se habet tamquam prima potentia in ordine ad existentiam; prima verò potentia est primum limitativum in ordine ad proprium actum. Ergò si semel conceditur, omnia supra dicta identificare existentiam, non poterant ex alio capite limitari: quia deficiente primo limitativo, omnis alia limitatio deficere debet.

2. prob. conclusio. Quæ realiter separantur, realiter distinguuntur; sed existentia creata realiter ab essentia separatur. Ergò realiter ab essentia distinguitur. Prob. min. Nam in via D. Th. 3. p. q. 17. art. 2. Humanitas Christi Domini caret existentia creata, & per existentiam in creatam verbi tantum existit. Ergò minor verà est.

Confi. Si essentia identificaret existentiam, esset simpliciter infinita. Ergò essentia creata existentiam identificare non potest. Prob. ant. quia intellectio est ultima actualitas in linea intellectiva, & perfectio simpliciter simplex, si semel intellectus identificaret intellectiorem, esset simpliciter in-

finitus; sed existentia est ultimus actus in linea entis, & perfectio simpliciter simplex, siquidem formaliter reperitur in Deo. Ergò si essentia identificaret existentiam, esset simpliciter infinita.

Addimus, quod si essentia identificaret existentiam, identificaret etiam omnem actum de linea entis; quia existentia est ultimus actus de linea entis, & quod identificat ultimum actum in aliqua linea, omnem alium actum identificare debet: & consequenter essentia esset infinita in linea entis, siquidem intra talem lineam tota esset actus; quod autem in linea entis est infinitum, simpliciter infinitum est.

3. prob. concl. ratione D. Th. quod 1. 2. art. 3. & 4. quia quid quid de aliquo in singulari, accidentaliter prædicatur, realiter ab eo distinguitur: ex quo enim albedo accidentaliter prædicatur de homine in singulari, bene inferitur, quod realiter distinguitur ab illo. Et idem contingit in omnibus prædicatis, quæ dicuntur accidentaliter de subiecto; sed existentia accidentaliter prædicatur de essentia in singulari: ergò realiter ab ea distinguitur. Prob. min. hæc propositio Petrus existit, est accidentalis, & quinti prædicabilis, ut logici communiter dicunt. Rursus existentia in diffinitione physica, nec metaphysica Petri; & consequenter accidentaliter advenit illi; & tandem solus Deus est

est suum esse, iuxta illud, ego sum qui sum. Creaturis autem contingenter advenit existentia : ergo existentia de essentia in singulari, accidentaliter prædicatur.

§ III.

Solvitur argumentum contra ultimam rationem.

Contra ultimam rationem probativam conclusionis arg. Stat aliquid accidentaliter prædicari de aliquo, à quo realiter non distinguitur. Ergo ratio ultima nititur principio falso Prob. ant. 1. Unio materiæ, & formæ accidentaliter prædicatur de illis : quia materia, & forma contingenter ununtur ; & tamen unio non distinguitur realiter ab illis, in sententia probabili negatæ modum unionis realiter à materia, & forma distinctum. Ergo antecedens verum est.

2. Representatio intuitiva accidentaliter prædicatur de specie Angeli, quæ modò intuitivè representat obiectum præsens, quod antea intuitivè non representabat, quando obiectum erat futurum ; & tamen intuitiva representatio non distinguitur ab specie realiter. Ergo idem quod prius.

3. Esse actuale exercitum essentia, accidentaliter prædicatur de essentia : nam tale esse competit essentia, per hoc quod termi-

nat actionem agentis, quæ terminatio est accidentalis essentia ; & tamen illud esse non distinguitur realiter ab essentia. Ergo.

4. Hæc propositio, Annullus est aureus, est accidentalis ; & tamen inter prædicatum, & subiectum non est distinctio realis. Ergo.

5. Hæc propositio. Actio est passio, est accidentalis ; & tamen actio, & passio non distinguuntur realiter. Ergo.

6. Hæc propositio Animal est rationale, est accidentalis ; & tamen non distinguuntur realiter : ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui resp. unionem sumptam exercitè esse accidentalem respectu materiæ, & formæ ; non tamen unionem consideratam signatè : sic enim essentialis est tã materiæ, quàm formæ, & de utraque non accidentaliter, sed essentialiter prædicatur.

Hæc tamen solutio principium querit, nisi melius explicetur, & ideò pro intelligentia ipsius, & aliarum huiusmodi, notandum est. Quod prædicata contingencia possunt esse in duplici differentia : aliqua enim sunt, quæ in suo conceptu formali non connotant aliquid extrinsecum. Sicut quantitas, & albedo, & huiusmodi alia semul cum existentia creata, quæ licet ex ratione generali formæ create, connotet actionem creantis, talem tamen con-

notationem in conceptu formali non explicat. Alia prædicata sunt quæ in formali conceptu connotant aliquid extrinsecum: sicut unio, quæ intelligi non valet absque extremis, & agente per cuius actionem ununtur. Inter hæc autem prædicata talis differentia est quod prædicata primi generis, si semel accidentaliter prædicantur signum est, quod à subiecto realiter distinguuntur: quia talia prædicata ratione sui conveniunt contingenter, & non ratione alicuius connotatis; & ita accidit in existentia creata. Unde necessum est, quod ab essentia realiter distinguatur. Prædicata verò secundi generis possunt ratione connotati accidentaliter convenire; & ideò ut accidentaliter prædicentur, sufficit, quod connotatum distinguatur realiter à subiecto, & necessarium non est, quod ipsa prædicata in se ipsis, & ratione sui à subiecto distinguantur.

Iuxta hanc ergò doct. ad argum. nego antec. & ad 1. prob. conce. mai. & min. Distin. conf. Si tale prædicatum in conceptu formali connotativum sit, conce. conf. Si sit absolutum, neg. conseq. per quæ patet ad primam probationem clarissime: quia unio est prædicatum connotativum in conceptu formali. Patet etiam ad 2. & 3. prob. Quia representatio intuitiva, secundum conceptum formalem connotat extrinsecum, scilicet præsentiam obic-

ti. Et similiter esse actuale, & exercitum essentia connotat actionem agentis, per quam essentia extrahitur à statu possibilitatis, & tendit ad existentiam.

Ad 4. prob. resp. quòd esse aureum, accidentaliter prædicatur de annulo, ratione figuræ: eo quod annulus est artefactum còstans ex subiecto, & forma artificiali: cumque forma artificialis realiter distinguatur à substantia annulli, fit inde quod prædicatum etiam realiter à subiecto distinguitur, ratione figuræ.

Ad 5. resp. aliqui, quod actio, & passio, quamvis accidentaliter prædicentur inter se, essentialiter tamen prædicantur de aliquo tertio, scilicet de motu, cum quo utraque idèntificatur realiter; & ideò mirum non est, quod inter se non distinguatur realiter. Existentia verò accidentaliter prædicatur de essentia, nec tamen utraque essentialiter prædicatur de aliquo tertio; & ita realiter distinguuntur. Quæ solutio satis probabilis est.

Melius tamen resp. quòd hæc propositio; actio est passio, est propositio essentialis, propter realem identitatem utriusque. Sicut hæc propositio, iustitia est misericordia, est essentialis in Deo, propter realem identitatem misericordiae, & iustitiæ.

Ad 6. prob. resp. Rationale accidentaliter prædicari de animali sumpto logicè, & in còmunibus

ni; non tamen de animali physice, & in singulari: nam animal in singulari necessario determinatum est, & constitutum per aliquam differentiam. Nottra autem ratio, de illis, quæ accidentaliter prædicantur de aliquo in singulari, intelligenda est.

Poterat etiam resp. quod animal, & rationale essentialiter prædicantur de aliquo tertio, videlicet de homine; & ita necessum non est, quod realiter distinguatur.

Aliter etiam poterat dici: Rationalem esse prædicatum inadæquatum respectu animalis, sicut individuum respectu speciei; sicut hæc propositio, homo est Petrus, est accidentalis, ita etiam altera, animal est rationale. Existencia verò est prædicatum adæquatum essentia; & ita dispar est ratio.

§. III.

Cæteris argumentis occurritur.

Secundò arg. cõtra nost. conclus. fundamento principali, in quo sententia contraria maxime ficit. Quia existencia non recipitur realiter in essentia. Ergò realiter ab essentia distincta non est. Prob. ant. Essentia, nec ut est intra causas, nec ut extra causas est, potest recipere existentiam. Ergò existencia non recipitur realiter in essen-

tia, ant. quantum ad 1. partem constat: quia essentia intra statum possibilitatis nequit facere compositionem cum existentia: existencia namque statum possibilitatis essentialiter excludit. Ergò essentia intra statum puræ possibilitatis nequit existentiam recipere. Quantum ad 2. verò partem prob. ant. Essentia quando est extra causas intelligitur cum effectu existentia. Ergò ut est extra causas nequit existentiam recipere. Prob. ant. Quando essentia est extra causas, intelligitur cum effectu existentia; quia effectus existentia est constituere rem extra causas. Ergò essentia quando est extra causas, cum existentia intelligitur.

Resp. ad argum. neg. duo antec. 1. Et ad prob. dist. ant. quoad secundam partem, quando est extra causas completè, & in facto esse, conc. antec. incompletè, vitaliter, & in fieri, nego ant. & conseq. Essentia namque potest considerari extra omnes suas causas completè, & in facto esse: & prout sic nequit existentiam recipere, sed potius iam intelligitur cum illa; siquidem intelligitur iam cum effectu existentia, qui est constituere rem completè, & in facto esse extra omnes suas causas. Potest insuper essentia considerari extra causas incompletè, vitaliter, & in fieri: quando videlicet essentia incipit pas-

sive moveri per actionem causae efficientis, & illius influxum incipit terminare; in quo statu, solum est in via ad habendam existentiam, & nondum intelligitur cum illa; consequenterque in hoc statu medio, existentiam recipere potest.

Instantia argum. invenitur in substantia creata, quae in sententia contrariorum non recipitur in substantia, prout est intra statum possibilitatis, nec prout est extra causas completè, & in facto esse; & tamen in substantia recipitur, quando substantia incipit passivè moveri, & ponitur extra causas incompletè, vialitèr, & in fieri.

Sed inst. Essentia in illo statu medio, & pro illo priori, quo ponitur in via ad habendam existentiam, intelligitur iam cum aliqua existentia: ergò prout sic non potest existentiam recipere. Prob. antec. 1. Essentia dum est in via ad essendum extra causas existit saltim incompletè, vialitèr, & in fieri: ergò intelligitur cum aliqua existentia: prob. conseq. bene valet, essentia pro illo priori existit vialitèr: ergò existit; sed existere est effectus existentiae: ergò si pro illo priori, saltim vialitèr existit, pro eodem priori intelligitur cum existentia.

2. prob. ant. Essentia pro illo priori, intelligitur cum aliquo esse actuali exercitè: ergò cū

aliqua existentia intelligitur: prob. conf. quia essentiam esse constitutam in actu exercitè, est effectus existentiae: ergò si pro illo priori intelligitur essentia cum aliquo esse actuali exercitè, etiam cum existentia intelligitur.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conf. quia existere vialitèr, nihil aliud est, quam esse in via ad habendam existentiam; & idè quod existit vialitèr nondum existit. Vndè consequentia in argumento illata, bona non est: nam ut ait D. Th. opusc. 39. de fallacijs syllogism. cap. 10. in illa consequentia arguitur, à secundum quid ad simpliciter; eo quod arguitur ab existere vialitèr, ad existere absolute, & simpliciter. Vndè procedit ab antecedenti cum addito, ad consequens absolute, & simpliciter, qui modus arguendi, bona consequentia non est.

Dices. Hæc est bona consequentia, homo velocitèr currit: ergò homo currit; & tamen arguitur ab antecedenti cum addito: ergò etiam altera consequentia bona erit.

Resp. dist. min. Cum addito nō diminuente, cōc. mi. cū addito diminuente, neg. mi. & cōf. Quādoq; namque additum nō diminuit de ratione illius cui additur, sicut in consequentia facta; eo quod velocitas non diminuit de ratione cursus, & tunc consequentia bona est. Quandoque verò addi;

additum diminuit de ratione eius cui additur, sicut in his, Cessat est in memoria hominum: ergo Cessat est. Petrus est bonus latro: ergo est bonus. Essentia pro priori ad existentiam existit vialitèr: ergo existit. In quibus omnibus bona consequentia non fit.

Ad 2. prob. ant. resp. dist. ant. Cum aliquo esse actuali, actualitate exercita essentia, concedo ant. actualitate existentia, neg. ant. & conf. quando namque essentia incipit terminare actionem agentis habet aliquam actualitatem exercitam essentia: quia hoc, quod est terminare actu actionem causae efficientis, aliqua actualitas est, quam quidem essentia non habebat intra statum possibilitatis, in quo statu non terminabat essentia actionem causae efficientis; haec tamen actualitas non est existentia, sed est ipsa essentia, ut terminat actionem agentis; & ideo pro illo priori nondum habet existentiam, cuius effectus est, tribuere esse actuale completum, & ultimum.

Sed inst. Illud est esse existentia, per quod essentia distinguitur à suis causis; sed per illud esse, quod habet essentia, dum incipit terminare actionem agentis, differt essentia à suis causis: ergo illud esse, est esse existentia.

Resp. dist. mai. Distinguitur cōpletè, & in facto esse, cōc.

Mag. Froylan.

mai. vialitèr, & incompletè, neg. mai. & secundum eandem determin. neg. conf. Eo namque modo, quo essentia est extra causas, à suis etiam causis distinguitur; cumque per illud esse assignatum, solum essentia sit extra causas vialitèr, & incompletè, solum etiam incompletè à suis distinguitur. Instantia est in doctrina Suarez distinguens virtualitèr essentiam ab existentia, in qua doctrina essentia pro priori virtuali ab existentia, differt à suis causis; & tamen non differt ab illis per esse existentia, & completè: ergo idem in nostro casu dicendum.

Poterat 2. alijs terminis respondeti. Essentiam videlicet intra statum possibilitatis esse in potentia ad duplex esse actuale exercitium, vnum quidem essentia, & alterum existentia, per quorum primum tollitur eius potentialitas, solum quantum ad vnam partem; & ita tantum inadæquatè, & quantum ad illam partem, per illud esse à suis causis distinguitur; ut tamen adæquatè distinguatur à causis, vtrumque esse, tam essentia, quàm existentia debet habere.

Sed inst. Essentia per illud esse assignatum fit ens participialitèr sumptum; sed esse ens participialitèr sumptum, est effectus existentia. Ergo illud esse, est esse existentia.

Resp. dist. mai. Ens participia-

icipialiter incompletè, & vialiter, conc. mai. completè, & in facto esse, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conf. sicut namque essentia, pro illo priori est in via ad habendam existentiam, ita etiam est ens participialiter, vialiter, & incompletè; non tamen est ens participialiter completè, & in facto esse; hoc enim solum ab existentia præstratur.

3. arg. Essentia creata per se ipsam terminat actionem agentis. Ergo per se ipsam existit: quia actio causæ efficientis terminatur ad existentiam; & ideo si essentia creata per se ipsam terminat actionem agentis, per se ipsam debet existere.

Resp. dist. antec. Terminat in incompletè, & inadæquatè, conc. ant. completè, & adæquatè, nego ant. & conf. quia essentia creata per se ipsam, solum inadæquatè terminat actionem agentis; eo quod actio causæ efficientis non solum tendit ad essentiam, sed etiam ad existentiam communicandam: & ita usque quo existentiam producat, actio completa non est.

Sed inst. Essentia ut terminat actionem agentis, per se ipsam habet quidquid requiritur, ut sit a parte rei. Ergo per se ipsam completè, & adæquatè terminat actionem agentis. Prob. ant. Essentia ut terminat actionem agentis, per se ipsam habet esse temporale, quod est novum,

& non erat ab æterno. Ergo per se ipsam habet quidquid requiritur ut sit a parte rei.

Respondebis. Essentiam prout sic, habere esse temporale incompletè, & vialiter, non tamen in facto esse, & completè.

Contra tamen est. Essentia creata ut per se ipsam terminat actionem agentis, est completè, & in facto esse extra causas. Ergo habet esse temporale completè, & in facto esse. Probatur ant. Essentia cum indivisibilis sit, vel totaliter est intra causas; vel totaliter est extra illas: nam indivisibile, sicut totum attingitur, vel nihil illius attingitur; ita totum est intra causas, vel totaliter est extra illas; sed essentia ut terminat actionem agentis, non est totaliter intra causas: ergo totaliter est extra suas causas.

Resp. neg. ant. ad prob. dist. mai. quantum ad esse essentia, & ex parte rei, conc. mai. quantum ad ultimum esse existentia, nego mai. & concess. min. neg. conf. sub dist. mai. Essentia namque indivisibilis est secundum prædicata essentialia, & quantum ad esse essentia; & ideo pro illo priori, quo terminat actionem agentis est totaliter extra causas quantum ad esse essentia, & ex parte sui, non tamen est totaliter extra causas, quantum ad esse ultimum existentia, eo quod nondum habet in facto esse existentiam, quamvis sit in via ad existentiam habendam.

4. arg. Ex identitate existentie cum essentia nulla sequitur infinitas: ergo quamvis existentia cum essentia identificetur, infinita non erit. Prob. antec. 1. Existentia, & essentia creata sunt aliquid limitatum, & finitum; sed finitum additum finito non facit infinitum. Ergo ex identitate existentie cum essentia creata, nulla sequitur infinitas. Prob. min. indivisibile additum alteri indivisibili, non facit divisibile, & extensum. Ergo finitum additum finito, non facit infinitum. Cons. a parit. bona est.

2. Existentia creata realiter eadem est cum sua essentia: nam ipsa existentia creata habet etiam sua predicata essentialia realiter ab ipsa indistincta; & tamen existentia creata infinita non est; ergo idem, quod prius.

3. Ex identitate essentiae cum ultima actualitate de linea entis nulla sequitur infinitas: ergo ex identitate illius cum existentia propria, infinitas non sequitur: prob. antec. ex identitate causae finalis cum sua causalitate, quae est ultima actualitas in linea finis, nulla sequitur infinitas; si quidem in probabili Thomist. sent. causalitas finis consistit in allicientis appetitum voluntatis, quae tamen allicientia realiter distincta non est, sed potius identificata cum ipsa bonitate finis, absque ulla infinitate: ergo pariter ex identitate allicientiae, & attractione propriae bonitatis, ad

se trahentis, & essentiae cum ultima actualitate de linea entis, infinitas inferenda non est.

Resp. ad arg. neg. antec. & min. & ad prob. neg. cons. Ratioque discriminis est, quia indivisibile ex conceptu formali est indivisibile, & illi secundum formalem conceptum repugnat divisibilitas, & extensio, ideoque licet cum alio indivisibili coniungatur, adhuc tamen indivisibile manet; & consequenter nequit praestare extensionem. Finitum vero, quod ex conceptu formali limitatum non est, si semel identificatur cum alio, a quo limitari debebat, totaliter infinitum, & illimitatum evadit: quia nullum relinquitur principium limitationis, & propterea cum existentia creata ex conceptu formali limitata non sit, sed per essentiam limitari debeat; si cum essentia identificata conceditur, erit simpliciter infinita.

Instantia argumenti invenitur in anima, & gratia iustificante, quarum qualibet finita est; & tamen si anima identificaret gratiam iustificantem, esset infinita simpliciter. Hoc idem etiam haberet intellectus, si intellectionem creatam identificaret. Et substantia creata, si identificaret supernaturalitatem creatam, quamvis omnia ista de facto limitata, & finita sint.

Sed inst. Data identitate

existentiae cum essentia, posset adhuc existentia per causam efficientem limitari: ergo maneret adhuc principium limitationis; & consequenter infinita non esset: probatur antec. Potest aliquid ex se non limitatum, per causam efficientem limitari, sicut constat in specie expressa creata quidditativa Dei, quae in probabili sententia Thomistarum, possibilis est, quae quidem ex se non est limitata, per causam tamen efficientem limitaretur, quia ab intellectu creato esset producta. Ergo data identitate existentiae cum essentia, posset adhuc existentia per causam efficientem limitari.

2. inst. Existencia creata prius intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in essentia. Ergo quamvis receptibilis non esset, sed eadem realiter cum essentia, adhuc esset limitata. Prob. ant. Esse creatum, & ab alio productum est praedicatum analogice commune ad omnem formam creatam, sive receptibilem, sive receptam, &c. esse vero receptibilem est praedicatum proprium, & particulare formae receptibilis, sed praedicata communia, priora sunt, quam praedicata particularia. Ergo prius existentia intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in essentia.

Resp. ad 1. replicam neg. ant.

& ad prob. dicimus: quod species illa pro priori ad causam efficientem intelligitur receptibilis in intellectu creato; & ideo ante causam efficientem intelligitur ex se limitata per ordinem ad intellectum creatum, in quo receptibilis est.

Ad 2. replicam respondetur. Praedicata superiora esse priora in essendo, & praedicando absolute; non tamen in constituendo, sed potius differentia propria cuiuscumque rei in constituendo speciem prima est: nec species ipsa intelligitur usque quo differentia intelligatur; & ideo existentia creata intra speciem propriam, prius intelligitur receptibilis, quam ab alio producta; & si differentiam receptibilis non haberet, non esset in tali specie, nec tali modo rationem communem contraheret, quia si differentia esset differentia formae irreceptibilis, species non esset ab alio.

Ad prob. 2. ant. princ. neg. cons. quia existentia est actus verè, & proprie essentiae completae, illamque respicit ut potentiam, & proprium limitativum. Unde si cum illa identificaretur, careret limitativo, & evaderet infinita. Non tamen existentia respicit eodem modo suam essentiam incompletam, nec tanquam verus actus comparatur ad se ipsam ut potentiam; & ideo quamvis propriam essentiam identificet, limitata manet per ordinem ad essentiam comple-

pletam, in qua receptibilis est. Sicut intellectio creata absque vlla infinitate identificat suam essentiam; non tamen identificare potest essentiam, & substantiam agentis, quia ad istam comparatur tanquam verus actus secundus, idè limitatus, quia immediate in intellectu, & mediate in substantia operantis receptibilis est.

Ad 3. prob. ant. resp. Sententiam oppositam probabiliorem esse: illa tamen admitta, in qua argumentum procedit, dicimus, existentiam ex conceptu formali importare positivè perfectionem, & idè absque infinitate, cum essentia identificari non potest: causalitas verò finis, ex conceptu formali non dicit imperfectionem, quia reperitur in Deo formalitèr, non tamen dicit positivè perfectionem, sed solum permisivè, quia contrahibilis est per causalitatem divinam summè perfectam, & etiam per causalitatem creatam, quæ imperfectionem importat, eo quod causa finalis creata causat, ut in apprehensione existens, & solum intentionalitèr movet: & ita ex idèitate cause finalis cū sua causalitate infinitas inferenda nō est.

Tandem arg. Quæ realitèr distinguuntur, possunt, saltim per absolutam Dei potentiam, realitèr separari: sed essentia, & existentia creata, realitèr separari non possunt, etiā de potentia absolu-

ta: quia si existentia tollitur, essentia vitia non existit, nec est in rerum natura: ergò existentia creata realitèr ab essentia distincta non est.

Conf. Non est assignabilis effectus formalis, quem existentia superaddita possit essentia præstare: ergò existentia creata non potest esse aliqua superadditum essentia, & realitèr ab ea distinctum. Prob. ant. Existentia superaddita non potest præstare essentia, quod sit terminus actionis, quia essentia ratione sui terminat actionem ut quod, & immediate producitur, ut quo verò, constituitur in ratione termini per ipsam actionem causam. Rursum existentia non potest essentia tribuere esse per se, eo quod esse per se, est proprius effectus substantia. Tandem existentia nequit præstare esse in alio receptivè, vel inhæsitivè; hoc enim à receptione, vel educatione præstatur, sed præter hos effectus, alius assignabilis non est: ergò non est assignabilis effectus formalis, quem existentia superaddita possit essentia præstare.

Conf. & videtur 2. Dùm Petrus existit in rerum natura cum existentia, quam superaddimus, deficit à Petro carentia essentia, & carentia ista formalitèr, & immediate excluditur per essentiam Petri, ut ab existentia distincta; eo quod cū sola essentia opponitur, contradictoriè immediate; sed

defectus formalis, & exclusio immediata vnius contradictorij, est formalis existentia alterius: ergò dum Petrus existit in rerù natura, essentia Petri, vt distincta ab existentia superaddita, per se ipsam existit. Sicut etiã immediate per se ipsam; non essentiam, vel carentiam essentia sibi contradictoriam excludit.

Hec tamen omnia plusquam facilia sunt, & ad ea resp. ad arg. quidẽ neg. mai. quia totum, in plurimã cõtrariõrum sententia, realitèr distinguitur à suis partibus, à quibus tamen etiã de potentia absoluta, separari non potest. Et in sententia Thomist. & aliorũ, totum realitèr dist. à materia, à quo tamen non potest separari. Et relatio prædicamentalis realitèr differt à termino, & ab illo separari non potest.

Ad 1. conf. resp. plura falsa cõtingite, videlicet, essentiã constitui in ratione termini quo, per ipsam actionẽ productivam: nam terminus quo, vel producit, vel communicatur per actionẽ, & in re producta manet: actio erò nec se ipsam cõmunicat, vel producit: nec in termino manet, vt per se manifestum est. Rursus etiã falsum est, esse in alio præstari formalitèr ab eductione, à qua solũ provenit efficientèr. Et tandẽ præter numerata, est assignabilis effectus proprius, quẽ existentia superaddita possit essentia præstare, videliç. et constituere ip-

sam extra omnes suas causas completè, & in facto esse, & vltimò in linea entis completam, & actuatam, quem effectum formale non potest essentia per se ipsa habere, vt relinquimus probatũ.

Ad 2. conf. resp. Exclusionem formalem, & immediatam vnius contradictorij, ex terminis, & absolutè non esse existentiam alterius: nam essentia hominis in statu possibilitatis excludit carentiam essentia, quia eo modo, quo ibi invenitur essentia, non datur carentia illius: & idem de quacumque essentia in illo statu dicendum; & tamen essentia in statu possibilitatis nõ existit per se ipsam. Loquendo verò de rebus, quæ in rerù natura existunt, dicendũ est exclusionẽ formale, & immediatam vnius contradictorij, esse alterius existentia, tanquam conditionẽ necessariò requisitã, non tamen tanquã formam formalitèr expellẽtẽ. Albedo namque per se ipsam, vt connotantẽ existentiam exercitã excludit in rerù natura carentia sui ipsius. Et relatio relationis carentia. Et essentia Petri per se ipsa excludit formalitèr cõ essentia, non quidẽ per se ipsam absolutè, sed per se ipsam vt exercitẽ existentem, vel vt connotantem exercitam existentiam.

Instãtia manifesta invenitur in sentent. cõtrariõrum ipsi nãq; asserunt, existentia virtualitèr ab essentia distingui, in qua sētētia, essētia vtrius-

qualiter ab existētia distincta per se ipsam excludit non essentia, vel, carentiam essentię; & tamen essentia ut sic virtualiter ab existētia distincta, non existit per se ipsam: aliās ut virtualiter ab existētia distincta haberet etiam aliam existētiā virtualiter distinctā, de qua idem fiet argumentum, & dabitur processus in infinitum. Intellectus etiam Divinus, ut virtualiter à voluntate distinctus excludit carentiam sui: & idem de voluntate dicendum; & tamen intellectus divinus, ut sic à voluntate distinctus non existit per se ipsam, aliās haberet existētiā virtualiter distinctam ab existētia aliorum attributorū, & quod cumque attributum haberet existētiā ab existētia alterius attributi virtualiter adæquatè distinctam.

§. Ultimus.

Collocaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. Quod quando D. Th. q. 21. de ver. art. 5. asserit: *dato quod creatura esset suum esse, qd huc tam n. creatura non haberet rationem boni, nisi præ supposito ordine ad creatorem*, loquitur dato impossibili, quod videlicet creatura esset suum esse, & simul maneret in ratione creature: si namque in illa hypothessi creatura maneret, necessario diceret ordinem ad creatorem.

2. inf. Ea quæ in inferiori-

bus sunt dispersa, posse in superioribus adunari, quando non adest specialis repugnantia. Sicut practicum, & speculativum adunantur in habitu Theologiæ, & in habitu fidei qui tamen habitus ex conceptu formali imperfectionem important receptibilis forme; ex quo tamen essentia, & existētia in aliqua creatura, quavis superiori adunentur, sequitur specialis repugnantia, & infinitas, quam supra probavimus.

Inf. 3. Etiam subsistentiam esse realiter a substantia distinctā. Pro cuius intelligentia notamus: quod sicut in quacunque linea datur aliquis actus ultimus, ita etiam in linea substantiæ datur aliquis ultimus actus, qui dicitur subsistentia, quæ eadem non est cum singularitate, sed ab ea realiter distincta. Sicut cessat in mysterio incarnationis, in quo quidem humanitas singularis sine propria subsistentia fuit assumpta ad subsistentiam divinā.

Nota 2. effectum ternalem subsistentiæ esse, reddere substantiam, vel naturam independentem ab alio tamquam à sustentante, & incomunicabilem alteri supposito; quæ quidem subsistentia naturam irrationalem constituit suppositum: naturam vero rationalem de non inat. personā & ita persona diffinitur: *rationalis natura in actu subsistens*.

Modò autem doctrina illata prob. Nam quod identificat ultimum

nam actualitatem dicentem perfectionem simpliciter simplicem, est infinitum simpliciter; sed substantia est ultima actualitas in linea substantiæ, & perfectio simplex, sicut ipsa existentia, & propter similem rationem. Ergo si substantia identificaret substantiam, esset simpliciter infinita; & consequenter illam identificare non potest. Contra quam doctrinam non obstat, D. Th. 1. p. q. 3. art. 3. affirmare, quod *in his, que non sunt composita ex materia, & forma, non differunt suppositum, & natura.* in quibus verbis aperte significare videtur, in Angelis substantiam constituentem suppositum, non esse realiter distinctam à natura.

Non inquam obstant verba ista D. Th. quia suppositum potest accipi radicaliter, pro ipsa natura individua, ad quam consequitur substantia; & potest accipi formaliter, pro ipsa natura ut incommunicabili alteri ut supposito sustentanti, secundum quam considerationem, natura involvit formaliter substantiam. Ang. autem Præc. loquitur de supposito, solum in prima acceptione; non tamen in acceptione secunda: nam 3. p. q. 4. art. 1. ad 3. expresse fateretur: naturam Angelicam potuisse assumi ad substantiam divinam, quia potuit ita proveniri, ut propria personalitate, & substantia careret, & hæc de articulo isto, in hoc lib. tex. 17.

ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Vtrum Materia habeat propriam existentiam?

§. I.

Sensus difficultatis aperitur, & statuitur nostra conclusio.

IN præsentî difficultate vnum iam probatum supponimus, & inquirimus aliud. Supponimus quidem existentiam materiæ realiter ab illa distingui: & inquirimus, an ipsa materia, & forma vnica, & indivisibili existentia totius existant, an verò tam materia, quam forma habeant proprias, & distinctas existências? Quod sub alijs terminis à pluribus disputatur: Vtrum videlicet in composito dentur existentie partiales? In qua parte duplex versatur sententia: prima concedit materiæ propriam, & partialem existentiam. Illam tuentur PP. Societatis, quibus extra scholam D. Th. plures adhæssere sequaces. Secunda sententia multitudinem existentiarum, tamquam innanem excludit, solumque concedit vnâ existentiam dimanantem à forma, qua compositum, & eius partes existunt; consequenterque materiam propriam existentiam non habere. Ita universi Thomistæ cū Ang. Doct. Cum quibus sit.

§. II.

§. II.

Nostra Conclusio.

Materia non habet propriam, & partialem existentiam.

Conclusionem esse mentē D. Th. nullus debet dubitare; ipse namque 1. 2. q. 4. art. 5. ad 2. asserit: *Quod idem est esse formę, & materia, & hoc idem est esse compositi.* Quę verba pro conclusione nostra expressissima sunt; prob. tamen ex doctrina D. Th. quia quidquid habet existentiam, est ens in actu; eo quod effectus existentię est, rem in actu constituere; sed materia prima antecedentē ad formam non est in actu ergo propriam existentiam non habet: prob. min. ex D. Th. 1. p. q. 7. art. 2. ad 3. dicente: *Quod materia prima non existit in rerum natura per se ipsam, cum non sit ens actu, sed potentia tantum:* Ergo minor verā est.

Respondebis. D. Th. non negare, materiam esse ens in actu, sed solum esse in actu completo.

Contra tamē est. Quia D. Th. illud affirmat tamquam proprium, & speciale materię; sed non existere in actu completo nō est proprium materię, sed etiam convenit formę, quę antequam uniatur materię, & sit in ipso composito, non est in actu completo:

ergo solutio ad mentem D. Th. non est.

2. impug. solutio ex D. Th. opusc. 31. approbante, quod asserit Averrois 2. de Anima, quod videlicet: *Materia nullum esse habet, unde simpliciter loquendo, forma dat esse materia.* Sed quod nullum habet esse, non habet etiam esse incompletum, & partiale; ergo materia antē formam non est in actu, etiam incompleto.

Ex his etiam impugnata manet solutio aliorum asserentium, D. Th. non negare, materiam esse ens in actu antē formam: sed tantum negare, esse ens in actu per se ipsam, vel per existentiam secum identificatam.

Manet inquam impugnata doctrina ista; quia D. Thom. 4. contragentes cap. 81. rat. 3. asserit, *Quod materia non habet esse in actu, nisi per formam:* Ergo ante formam non est ens in actu, sicut corpus non potest esse coloratum ante colorem, quia non nisi per colorem habet esse coloratum.

2. Impug. Quia D. Thom. ut vidimus, asserit; quod idem est esse formę, & materię; sed esse formę non est ante formam: ergo materia ante formam non habet esse; & consequenter etiam in actu non est.

Ratione autē conclusio nostra prob. Quia de conceptu formalissimo existentię, est esse ultimum actum, quo res ponitur extra cau-

tas ; sed existentiae materiae hoc totum repugnat : ergo materia non potest propriam existentiam habere. Mai. patet ex D. Thom. q. vnica de Anima. art. 6. ad 2. asserente , & diffiniente ; existentiam esse vltimum actum , qui est participabilis ab omnibus , & ipsum non participare , id est , omnia ad existentiam ordinari , & per ipsam actuari , illam tamen ad alterum non ordinari , nec per alteram actuari posse : ergo existentia est vltimus actus , quo res ponitur extra causas. Mi. autem princ. prob. Existentia materiae esset potentialis , & actuabilis per existentiam formae : ergo non esset vltimus actus ; quia vltimum in aliqua linea , essentialiter repugnat ad alterum ordinari ; post vltimum namque in aliqua linea non datur aliud. Sicut non datur aliud ante primum. Ant. prob. Existentia totius , quae in sententia leuitarum , ex partibus existentibus resultat , est vna per se : ergo existentia materiae erit potentialis , & actuabilis per existentiam formae ; quia totum per se debet habere partes , quarum vna ad alteram ordinetur :

Ad rationem istam aduersarij ausi sunt negare maiorem : asserunt namque de conceptu formali existentiae in communi non esse , quod sit vltimus actus , sed hoc dumtaxat existentiae completae convenire. Vnde pro inconuenienti non habent quod existen-

tia materiae , quae in eorum sententia , partialis , & incompleta est , per existentiam formae , actuabilis , & determinabilis sit.

Hoc est principium inexpugnabile contrariorum , in quo omnes vnanimiter conveniunt , in negando videlicet diffinitionem existentiae ; quod quidem impugnatur.

1. ex D. Tho. qui q. 7. de pot. art. 2. ad 9. asserit : quod esse nihil addi potest , quod sit eo formalius , ipsumque determinet , sicut actus potentiam ; sed si aliqua existentia non esset vltimus actus , sed potius esset ad alteram ordinabilis , & actuabilis per aliam , iam vna existentia esset altera formalior , ipsamque terminaret , sicut actus determinat potentiam : ergo repugnat aliquam existentiam non esse vltimum actum.

2. reijcitur. Existentia in communi , ex conceptu formali est actus vltimus ad alium non ordinabilis : ergo repugnat existentia aliqua , quae non sit vltimus actus : prob. antec. Existentia in communi , ex conceptu formali est actus secundus in linea entis ; sed actus secundus cuiuscumque lineae , in eadem linea vltimus actus est , vt per omnes discutenti constabit : ergo existentia in communi , ex conceptu formali est vltimus actus.

3. efficacissime impug. data solutio. Quia existentia in communi contrahibilis non est per exist-

existentiam partialem, & potentialem; ergo non est dabilis existentia potentialis, & partialis ad alteram ordinata: prob. ant. existentia in communi contrahibilis non est per illud, quod secundum ultimam differentiam est extra lineam actus secundis siquidem existentia essentialiter est in linea actus secundis & consequenter non poterit contrahi per illud, quod secundum ultimam differentiam est extra lineam actus secundis sed existentia partialis, & potentialis secundum ultimam differentiam, est extra lineam actus secundi: ergo existentia in communi per existentiam partialem, & potentialem contrahibilis non est: probatur min. Existentia potentialis secundum ultimam differentiam, est extra lineam actus: ergo etiam est extra lineam actus secundi. Cōs. evidens est. Et ant. prob. Existentia potentialis secundum ultimam differentiam, est in linea potentia; siquidem secundum ultimam differentiam potentialis est, & ad alteram ordinata: ergo secundum ultimam differentiam extra lineam actus est.

4. impug. Si semel vna existentia per alteram actuatur, debet per aliam existere: nam si vna actuatur alteram, communicabit illi proprium effectum formalem, & consequenter illam reddet existentem; sed vna existentia nequit per aliam existere. Ergo non potest vna ad alteram ordinari. Prob. min. quod existentia habet à se in genere causæ form

non potest habere ab alio in eodē genere causæ. Sicut patet in forma substantiali, quæ non potest habere speciem ab alia forma, quia illam habet à se in genere causæ formalis; & propter eandem rationem non potest quantitas extensionem ab alia forma desumere; sed existentia habet à se in genere causæ formalis existere. Ergo existere non poterit per alteram existentiam.

Respondebis fortasè. Quod existentia potēialis habet à se existere incompletè: & ita poterit completè existere, habere per alteram existentiam.

Contra ramèn est. Quia forma substantialis habet à se in genere causæ formalis esse actum primū & quantitas extensionem, non possunt ab alijs formis similes effectū nec completè, nec incompletè participare; sed existentia habet à se in genere causæ formalis existere. Ergo nec completè nec incompletè poterit existere per alteram existentiam.

2. impug. Vnius rationis formalis non datur alia; sed existentia est ratio formalis existendi. Ergo nec complete, nec incompletè potest per aliam existere.

3. Existentia ex conceptu formali est completa in genere existendi, vel faciendi formaliter existere. Ergo vna existentia nec completè poterit existere per alteram existentiam. Prob. ant. Primum in quocūque genere debet esse ex conceptu formali in eodem genere completum;

tum: nam primum in quocumque genere est illud à quo cætera sunt talia; & consequenter omnia participant ab illo, ipsum verò non participat ab alijs, ac proindè cõpletum est; aliàs ab alijs participaret completionem; sed existentia ex conceptu formali est primum principium in genere existendi, sicut forma substantialis est primum principium in genere dandi speciẽ, & quantitas in linea extendendi, & relatio in genere referendi. Ergò existentia in genere existendi completissima est.

2. prob. conclusio. Effectus formalis existentie est constituere rem extra omnes suas causas; sed materia ex se, & antecedenter ad formam extra omnes causas non est; siquidem antè formam non est extra causalitatem ipsius formæ. Ergò antè formam nequit habere existentiam. Prob. mai. Effectus formalis existentie est, constituere rem completè extra statum possibilitatis; sed quãdo res non est extra omnes suas causas, non est completè extra statum possibilitatis, sed adhuc manet in potentia suæ causæ. Ergò effectus formalis existentie est, constituere rem extra omnes suas causas.

3. prob. concl. Partes totius sunt extensæ per quantitatem, & existentiam, qua totum extensum est, & per eandem albedinem, omnes partes redduntur albæ. Ergò per existentiam totius poterant

existere omnes partes; consequenterque ut materia existat, non erit necessaria existentia diversa ab existentia totius.

Confi. Si materia propriam existentiam haberet, esset composita ex potentia, & actu, & consequenter non esset primum subiectum, nec esset pura potentia. Et forma similiter non esset primus actus; siquidem alium actum supponeret. Ergò materia non potest propriam existentiam habere.

2. confi. & vrgetur. Eadem actione, qua producitur totum, producantur eius partes. Ergò per eandem existentiam existunt: quia productio ponit terminum sub existentia. Ex quo etiam habetur, quod si materia pro priori ad formam existeret, pro priori etiam ad formam esset ultimò completa; eo quod esset in ultimo termino productionis: nam ultimus terminus productionis est ipsa existentia, ad quam actio productiva ultimè terminatur.

4. prob. concl. Quia ex duobus entibus in actu non potest vnũ ens per se resultare; sed si materia propriam existentiam haberet, & similiter forma, essent duo entia in actu: nam effectus existentie est, rem in actu constituere. Ergò ex materia, & forma non posset fieri vnũ ens per se, quale est compositum substantiale. Mai. Prob. 1. Propterea namque in doctrina Arist. 8. Metaph. tex. 13. Ex subiecto & accidenti non potest vnũ

est forma, quæ requiritur essentialiter ad existentiam habendam.

Ad 2. prob. resp. quod licet sit incorruptibilis, est tamen pura potentia, & ita transire non potest ad existentiam, sine forma, quæ dat esse simpliciter.

Ad 3. dist. mai. principium proximum, quod est passio radicalis, conc. mai. quod passio non est, neg. mai. & sub eadem dist. min, neg. conf. quia fides, & spes non sunt passionēs gratiæ, nec habent eam illa indispensabilem connexionem, sed possunt ab illa realiter separari, & de facto separantur in homine peccatore, & ita mirū non est, quod sine illa operentur.

Addimus etiam, quod accidentia Eucharistiæ realiter à subiecto separata, operantur, & moventur: maior ergo est dependentia materiæ à forma ut existat, quam principij proximi à principio radicali.

Ad 4. dist. mai. maior materialiter, & in esse entis, conc. mai. Formaliter in ratione termini producibilis, neg. mai. & conc. min. neg. conf. quia illa maior distantia inter esse, & non esse, est materialis tantum, eo quod creatura, à prima usque ad ultimam differentiam continetur in Deo tanquam in causa, & ideo potest à Deo produci de nihilo, nam Deus

quidquid continet in sua virtute, producere valet: coniunctio verò materiæ cum existentia, absque unione cum forma, essentialiter repugnat, propter ea, quæ dicta sunt, & ita distantia inter materiam, & existentiam formaliter est maior, & impertransibilis est, absque transitu per formam.

Ad 5. Intellectionem materialiter, & in esse qualitatis posse poni in lapide, in quo non est intellectus, ut asserit illa sententia; formaliter tamen ut intellectio, & ultimus actus in linea intellectiva, in lapide poni non potest, & ideo argumentum nihil probat.

Dices: ergo poterit existentia saltem materialiter poni in materia absque aliqua forma.

Negatur conf. quia si existentia, etiam materialiter poneretur in materia, aliquod esse substantiale, vel accidentale communicaret illi, quod implicat, quia ante primum actum, qualis est forma, non potest dari aliud esse substantiale, & similiter ante formam dantem esse simpliciter, non potest dari esse accidentale, quod est tale secundum quid.

Sed inst. potest intellectus recipere intellectionem formaliter, & non mediante specie, quæ se habet, ut actus primus in ordine ad intellectionem ipsam: ergo potest materia recipere exist-

tentiam formalitèr, & non mediante forma. Conf. à paritate nota est, & ant. constat. Nam intellectus efficit intellectionem mediante specie intelligibili, & consequentèr non recipit illam, mediante specie, aliàs secundum idè esset agens, & patiens: ergò poterit recipere intellectionè formalitèr, non mediante specie.

Resp. ad arg. quod species intelligibilis, ad efficiendam intellectionem, se habet vt actus primus, & ità intellectus intelligere non potest sine specie; ad recipiendam verò intellectionè non se habet species, vt actus primus, sed solùm concòmitantèr se habet, & ideò necessarium non est, quod intellectio recipiatur mediante specie formalitèr, quin potius debet recipi intellectio, in intellectu nudè sumpto, qui solus constituitur per intellectionem intelligens in actu secundo. Præterquamquod, loquendo de motu intentionali, qui rigorosus, & strictus motus non est, nullum etiam est inconueniens, quod idem secundum idem realitèr sit agens, & patiens, vt in proprio loco dicimus.

5. arg. Quidquid Deus facere potest, mediante causa secunda, potest facere, se solo; sed media forma potest Deus facere, quod materia existat: ergò etiam se solo facere potest, materiam existere sine forma.

Conf. Potest Deus supplere effectum speciei intelligibilis sicut patet in beatis, quorum intellectui vnitur essentia Divina per modum speciei: ergò potest supplere Deus effectum formæ substantialis, & facere materiam existere sine forma.

Resp. Deum posse facere, se solo, quod facit mediante causa secunda purè efficienti, non tamen quod facit mediante causa secunda formali, quia supplere effectum causæ formalis imperfectionem involvit, vnde cum forma det esse materiae in genere causæ formalis, nō poterit Deus talem causalitatem supplere, & facere, materiam existere sine forma.

Inst. forma substantialis non est causa formalis intrinseca: ergò nulla est data solutio. Prob. antec. 1. existentia non est effectus formalis formæ, nam effectus formalis formæ est forma communicata, & existentia communicata non est ipsa forma: ergò forma substantialis nō est causa formalis intrinseca, vt existat materia.

2. Materia non est effectus formalis formæ: ergò forma non est causa intrinseca formalis: prob. ant. effectus formalis formæ est ille, qui resultat ex vnione formæ cum materia; sed effectus, qui resultat ex vnione prædicta, est ipsum compositum, nō verò materia: ergò materia

teria non est effectus formalis formæ.

Resp. ad replic. neg. ant. & ad 1. prob. dist. conf. causa formalis immediata, conf. conf. mediata, neg. conf. forma namque non est causa formalis immediata, vt materia existat, eo quod forma, se ipsa non reddit materiam existentem, sed solum est causa formalis mediata, quatenus immediatè proportionat materiam cum existentia, & reddit ipsam actuatã in actu primo, & proximè capacem existendi, & ita ad effectum formæ consequitur effectus existentie, & propterea dicitur causa formalis mediata, quatenus effectus illius debet mediare ad effectum existentie.

Ad 2. prob. ant. resp. compositum resultans ex vnione materię cum forma, esse effectum mediatum ipsius formæ, effectum verò immediatum esse ipsam materiam, vt constitutam in actu primo, vel secundum rationem entis in actu.

Ad conf. autem principalis argumenti respondetur negando conseq. quia species intelligibilis ex conceptu formali solum exigit vniri per modum formæ representantis obiectum, ad quod sufficit vnio per modum obiecti, vel termini: quæ vnio nullam imperfectionem involvit, & ita à Deo supplebilis est; sicut Deus supplere potest vnionem subsis-

tentie, & existentie creatæ, quæ solum requirunt vnionem per modum termini, reddentis substantiam independentem, & incommunicabilem, & extra causas constitutã; forma verò substantialis communicat materię esse simpliciter, quod absque informatione fieri non valet, & ideo à Deo suppleri non potest.

Sed inst. quia potest Deus supplere effectum causę formalis intrinsicè informantis absque vlla imperfectione: ergo poterit effectum formę substantialis supplere. Prob. ant. Potest Deus supplere effectum causę materialis, sicut patet in Sacramento Eucharistiæ, in quo Deus cõservat accidentia sine subiecto, à quo tamen ipsa dependent in genere causę materialis: ergo poterit supplere effectum causę formalis intrinsicè informantis absque vlla imperfectione, quia causa formalis, & materialis in causando, eandem vel æqualem imperfectionem importat.

Resp. subiectum habere duplicem causalitatem, respectu accidentium: aliam causę materialis, quatenus recipit accidentia, & hanc Deus supplere non potest: habere insuper subiectum causalitatem causę efficientis in ordine ad accidentia, quatenus illa cõservat, & substantiant, dando illis esse, quam causalitatẽ solum supplet Deus in Sacramento Eucharistiæ, in

genere causæ efficientis accidentia sustentando.

Dices : etiam materia dependet à forma in genere causæ efficientis nam ipsa forma conservat etiam materiam : ergò poterit Deus talem causalitatem in forma supplere, & facere materiam existere sine forma.

Resp. tamen facile, quod sustentare, & conservare propriè in genere causæ efficientis, solum est proprium illius, quod habet esse completum, & per se primò existit, & subsistit, & ità solum est proprium compositi, non verò partis materialis, vel formalis, quæ ratione sui nec per se primo fieri, nec existere potest, nec vero alterum sustentare : & ideò forma in ordine ad materiam non exercet efficientis causalitatem.

6. arg. maior est dependentia accidentis à substantia, quàm materiæ primæ à forma, sed accidens potest existere sine substantia : ergò materia sine forma : prob. mai. 1. totum esse accidentis est in ordine ad substantiam, totum verò esse materiæ, cum substantiale sit, non est in ordine ad formam : ergò maior est dependentia accidentis, quàm materiæ à forma.

2. Dependentia posterioris à priori, maior est quàm dependentia prioris à posteriori; sed materia est prior forma, accidens verò est posteriùs ad substantiam;

ergò idem quod priùs.

Resp. ad arg. neg. mai. & ad 1. prob. dicimus, totum esse materiæ, esse etiam in ordine ad formam, quia licet materia substantia sit, est tamen pura potentia per se ad formam ordinata; à qua etiam magis dependere debet in existendo, quam accidens à substantia, eo quod accidens est actus, & ità immediatè capax est existendi.

Ad 2. neg. min. quoad primam partem, quia licet materia prima, absolutè, & in genere causæ materialis prior sit, quam ipsa forma, in ordine tamen ad existentiam prior est forma, cui existentia priùs communicatur, & illa mediante materiæ. Aliter etiam resp. poterat, neg. mai. intellectam absolutè, quia si prædicatum priùs, est pura potentia magis dependet à posteriori, quàm priùs à priori, si posteriùs obtinet rationem actus, cui potest immediatè communicari existentia.

Sed inst. maiorem proportionem habet materia cum existentia, quam accidens habet : ergo si accidens, vt existat non dependet essentialitèr à substantia, nec materia dependebit à forma. Prob. mai. prædicatum magis perfectum in aliqua linea maiorem proportionem habet cum actu ultimo talis lineæ; sed in linea entis perfectior est materia, quæ est substantia, quam accidens; ergò

ergò cum existentia maiorem proportionem habebit.

2. inst. existentia immediate recipitur in materia: ergò poterit materia existere sine forma, prob. ant. datur variatio formarum sine variatione existentie, sicut patet in materia humanitatis Christi, quæ in morte transivit de forma rationali ad formam cadaveris, & tamen non mutavit existentiam, & subsistentiam: ergò existentia immediate recipitur in materia; prob. conseq. quia in doctrina Thomistarum bene valet, datur variatio formarum, sine variatione accidentis: ergò accidens immediate recipitur in materia; qua ratione ab inconvenienti probant, non manere in genito eadem numero accidentia, quæ erant in corrupto: ergò si datur variatio formarum, sine variatione existentie, signum est, quod existentia immediate recipitur in materia.

Resp. ad 1. repl. quod quamvis materia absolute sit perfectior accidenti, comparative tamen ad existentiam, perfectius est accidens, quia est actus, & ita potest immediate existere, quamvis hoc non possit habere materia.

2. resp. quod intellectus est perfectior alijs accidentibus, & tamen alia accidentia habent maiorem proportionem cum existentia, siquidem alia accidentia de potentia absoluta possunt

existere sine substantia, non tamen intellectus; consequenterque, ex quo aliquod prædicatum sit magis perfectum, non inferitur inde, maiorem proportionem habere cum existentia, quæ solutio cum prima coincidit, & solum terminis diversa est.

Ad 2. inst. resp. in corrupto non manere aliud prædicatum potens sustentare accidentia, præter materiam primam, & ideo si formæ variantur bonæ conseq. est: ergò accidentia in materia immediate recipiuntur. In Christo verò, quamvis formæ varientur manet suppositum cum alia natura, subsistentia, & existentia, quæ per se verat in illo, & propterea licet formæ varientur, non inferitur existentia immediate recipi in materia, sed in illa, vel in alio manere, quod verum est, siquidem existentia perseverat in supposito divino.

Ex dictis in articuli discursu inferitur 1. quod quamvis forma materialis possit existere sine materia, non inde inferitur materiam ipsam posse existere sine forma, quia forma materialis est actus, materia verò pura potentia est.

2. inferitur, quod admissa naturam completam posse existere sine substantia, non inde inferitur materiam posse existere sine forma, quia natura completa est actus, & ideo ut existat non dependet essentialiter

litér à subsistentia, materia verò pura potentia est, & ita essentialitér pendet à forma, & hæc de art. isto in hoc libro text. 42. ad Philosophum applicanda.

QUESTIO QVARTA.

De potentia materia.

ARTIC. VNICVS.

Vtrum materia equalitér appetat omnes formas, & etiam formam amissam.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

AD articuli intelligentiam i. supponendum est, quod appetitus naturalis nihil aliud est, quàm propensio quædam, & inclinatio naturæ substantialis in perfectionem propriam convenientem appetenti: qui tamen est duplex; alius quidem innatus, qui sequitur ad formam naturalem constitutivam cuiuscumque rei, & cognitionē antecedit, sicut appetitus lapidis in centrum, vel ad locum deorsum, & ignis ad locum sursum: alius verò est appetitus elicitus, qui dicitur etiam appetitus animalis, & cognitionem sensitivam, vel intellectivam consequitur, qualis est appetitus, quem

habet homo ad perfectionē cognitam, & animal ad herbā, quam videt sibi paratam.

2. not. est, appetitum innatum duplicem esse; vnum activum consistentem in propensione naturæ, vel potentie activæ ad perfectionem suam, vt appetitus, quem intellectus habet ad intellectionem, & ad volitionem voluntas; alterum verò passivum consistentem in pondere, vel inclinatione potentie receptivæ ad perfectionem convenientem sibi. De quo quærimus vtrum detur in materia? Et an æqualis sit ad omnes formas, quas materia potest habere, & an etiam terminetur ad formam amissam, quam materia naturalitér habere nō potest?

3. suppon. est (vt procedamus cum maiori claritate) materiam naturalitér appetere formas, quas nondum habet, & naturalitér habere potest. Quia quæcumque res naturalitér appetit suam perfectionem; sed omnis forma est perfectio materiæ: ergò materia formam nondum habitā naturalitér appetit: prob. min. Quælibet forma substantialis actuat materiam, illique communicat esse simplicitér substantiale: ergò quælibet forma est perfectio materiæ.

Conf. Quæcumque potentia naturalitér appetit proprium actum, sicut intellectus naturalitér appetit intellectionem; sed quælibet

libet forma substantialis est actus primus materiae : ergo materia prima naturaliter appetit formam. Quod confirmat Arist. 1. physic. tex. 81. dicens : *Sed hoc est materia perinde appetens illud , atque si femina marem , & turpe appetat pulchrum.*

Dices D. Tho. 1. p. q. 80. affirmare, quod appetitus naturalis est inclinatio consequens formam naturalem; sed materia non est forma : ergo in materia nullus datur appetitus naturalis.

Resp. propositionem D. Th. non esse exclusivam, quia licet ad omnem formam consequatur appetitus, non inde infertur, quod etiam appetitus non sequatur ad materiam; sicut ex quo omnis homo sit animal, non infertur equum animal non esse, quia prima propositio exclusiva non est.

2. resp. D. Th. loqui de appetitu activo, qui semper ad formam consequitur, non vero de appetitu, & inclinatione passiva, haec namque consequitur ad materiam.

2. inst. quia materia non potest recipere omnem formam, eo quod omnes formae sunt infinitae syncategorematicae : ergo non appetit omnem formam, pat. conseq. quia appetitus materiae, terminari non potest ad actum impossibilem ipsi, consequenterque si materia non potest recipere omnem formam, non poterit omnem appetere.

Resp. materiam non appetere

omnem formam, ut habendam collectivè, sed ut habendam divisivè, & omnem formam divisivè recipere posse, eo quod inter omnes formas, nulla est, quae ratione sui non possit in materia reperiri; sicut, ut intellectus noster possit appetere omnes veritates naturales speculativas divisivè sumptas sufficit quod omnem veritatem naturalem divisivè cognoscere possit.

Sed inst. materia, dum est sub vna forma, non appetit alias: ergo non appetit omnes formas divisivè, prob. ant. quia materia non potest appetere destructionem compositi; sed si dum est sub vna forma, appeteret aliam, appeteret destructionem totius, siquidem forma nova nequit in materia introduci, nisi forma prior, & compositum destruantur: ergo materia dum est sub vna forma non appetit alias.

2. prob. ant. materia magis appetit bonum totius, quam bonum proprium, quia bonum totius est bonum commune; sed introductio novae formae bonum totius non est, sed potius illius destructio: ergo materia non appetit novae formae introductionem.

3. Materia dum est sub anima rationali non appetit alias: ergo dum est sub vna forma, alias non appetit: prob. ant. omnes formae continentur in anima rationali, nam haec sola prestat gradum vegetandi, sentiendi, & intel-

telligendi : ergo dum materia est sub anima rationali non potest appetere aliàs : quia ideo humanitas Christi, dum habet substantiam divinam, non appetit propriam substantiam, quia substantia propria continetur in divina substantia.

Resp. ad repli. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. destructionem compositi per se, & tanquã terminum primo intentum, conc. mai. per accidens, & vt terminũ consequutum, nego mai. & dist. mi. destructionẽ totius per accidens, conc. mi. per se, neg. min. & cons. Materia namque per se solum appetit introductionem novę formę, & talem terminum per se intendit appetitus, & intentio materię, quia tamen generatio unius est corruptio alterius, & ideo duę formę substantiales non possunt esse in eadem materia, propterea materię, quę per se appetit introductionem novę formę, destructionem etiam compositi per accidens appetere potest.

Sed inst. Materia nec per accidens potest appetere proprium malum ; sed destructio compositi est malum materię ; siquidem ex vi talis destructionis, amittit materia esse simpliciter, quod habebat à forma ; ergo materia nec per accidens destructionẽ compositi appetere potest.

Resp. neg. min. quia destructio compositi, non est malum ma-

terię, sed potius illius bonum, eo quod forma quantumvis perfecta sit, amissibiliter informat, & ita potest materiam non informare, consequenterque si materia non appeteret aliam formam, posset materia relinqui sine aliqua forma, & propter hæc, vt tantum malum ipsi non eveniat, melius illi est aliam, & aliam formam appetere, & per formas diversas successive determinari.

Ad 2. prob. princ. ant. dist. min. totius secundum se, & absolute conc. mi. totius vt est pars univrsi neg. min. & cons. destructio namque compositi, est bonũ univrsi, cuius bonitas, & perfectio consistit in varietate generationis, & corruptionis, & ita etiã est bonum totius, vt totum est pars univrsi : iam parti quatenus tali bonum est, quod respectu totius est bonum, consequenterque materia destructionem totius, modo explicato, appetere potest.

Ad 3. resp. substantiam divinam continere creatam secundum ultimam differentiam ipsius, & secundum quod communicat tale esse particulare, & aliunde perfectissima, & ideo humanitas Christi dum habet substantiam divinam non potest appetere creatam, sed potius per divinam appetitus illius perfectè faciatus est ; anima vero rationalis non continet aliàs formas secundum ultimas differentias illarum, nec secundum quod communicant esse

proprium, & peculiare. Vnde dum materia est sub anima rationali, aliàs formas appetere potest. Quibus prælibatis sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Materia æqualiter appetit omnes formas.

Conclusio ista ratione sequenti prob. Materia prima appetit omnes formas, sub ratione communi formæ amissibiliter informantis; appetit namque materia formas, ut per ipsas conservetur in esse, & cum ipsæ possint realiter à materia separari, ne materia relinquatur sine aliqua forma, & consequenter destruat, propterea non appetit vnâ determinatè sed appetit omnes ut inadèquatè satiantes, & potentes materiam informare successive, quod est appetere illas sub ratione communi formæ amissibiliter informantis; sed ratio formæ amissibiliter informantis æqualiter reperitur in omni forma sublunari, quarum quælibet amissibiliter informat, & propterea omne compositum sublunare corruptibile est: ergo materia æqualiter appetit omnes formas.

Conf. & explicatur: nam in rãtum materia prima appetit formas, in quantum illarum introductio conducit ad finem inten-

tum ab authore naturæ; sed ad talem finem æqualiter conducunt omnes formæ: ergo æqualiter appetit omnes. Prob. min. finis intentus ab authore naturæ, est pulchritudo vniuersi, quæ in varietate generationis, & corruptionis consistit; sed ad istum finem æqualiter conducunt omnes formæ: ergo min. vera est.

Respondebis: quod licet omnes formæ, æqualiter conveniant in ratione, formæ amissibilis; vna tamen secundum differentiã particularem, perfectior est alia, quod sufficit ut materia magis appetat illam, quia appetitus elicitus conformatur appetitui innato, & si materia cognosceret formas magis appetet appetitu elicitu eam formam, quæ secundum rationem particularem perfectior est.

Contra tamen est. Quia appetitus elicitus non terminatur ad illud, quod absolute melius, & perfectius est, sed ad illud tantum, quod in ratione mediij, melius est, magisque ad finem conducit: meliora namque sunt viventia, quam non viventia, tamen avarus appetitu elicitu magis appetit pecunias, quam amenitatem in pratorio virentem, ac proinde appetitus innatus non debet appetere magis, quod absolute est perfectius, sed quod magis perfectum est in ratione mediij, magisque ad finem conducit; sed omnes formæ sublunares conducunt æqualiter

liter ad conservandam materiã, & species rerum, & univ[er]si pulchritudinem: ergo materia æqualiter appetit omnes formas.

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurratur.

Contra concl. istam arg. 1. Materia magis appetit formam corpoream, quam spiritualem: ergo æqualiter non appetit omnes; pro. ant. Forma corporea est magis proportionata cum materia, cum qua magis convenit in modo essendi materiali, sed materia magis appetit formam magis proportionatam: ergo magis appetit formam corpoream.

Resp. neg. & ad prob. dicimus, quod forma corporea est magis proportionata materialiter, & in esse entis, quia magis convenit cum materia in modo essendi; formaliter tamen magis proportionata non est; nam in ea de formali solum se habet ratio forme communicantis amissibiliter esse, in quo omnes forme materiales, & spirituales conveniunt æqualiter, & ideo materia æqualiter appetit omnes.

2. arg. Materia prima magis appetit animam rationalem, quam alias formas: ergo æqualiter non appetit omnes: prob. ant. Materia magis appetit perfectiorem formam; sed anima rationa-

lis perfectior est: ergo magis appetit animam rationalem.

Respondebis: Animam rationalem esse perfectiorem secundum se, & absolute; non tamen comparative ad materiam: quia materia appetit formas ut communicantes esse simpliciter substantiale modo amissibili; & in hoc omnes forme conveniunt æqualiter, & una alteram non excedit.

Sed inst. Forma que secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum materie; sed anima rationalis secundum se perfectior est: ergo perfectiorem terminat appetitum. Prob. mai. Scientia que secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum intellectus, ut per se experientia comperimus: ergo forma que secundum se perfectior est, perfectiorem etiam appetitum terminabit.

Resp. neg. conf. Quia materia non appetit formas secundum rationes particulares, in quibus invenitur inæqualitas, & excessus; sed appetit illas secundum rationem communem forme amissibiliter informantis, in qua omnes conveniunt formaliter. Intellectus vero appetit scientias secundum rationes particulares; & ita que secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum intellectus.

Dices. Intellectus appetit scientias secundum rationes particulares: ergo etiam materia appe-

fit formas secundum particulares rationes.

Resp. neg. conf. nam appetitus intellectus terminatur ad scientias vt intellectum perficientes; cumque scientiæ secundum rationes particulares intellectum perficiant, consequens fit appetitū intellectus, terminari ad scientias secundum proprias, & peculiare rationes. Appetitus verò materiæ primæ inditus est ab Authore naturæ vt per diversas generationes, & corruptiones salvetur, & conservetur vniversi pulchritudo; consequenterque, non tendit ad formas secundum rationes particulares: aliàs materia dū habet formā perfectiorē nō appeteret aliàs, ne maiorem perfectionem amitteret; itaque deficeret vniversi pulchritudo.

Sed inst. Forma secundum rationem particularem, etiam est perfectio materiæ: ergo materia debet appetere formam secundū rationem particularem: propterea, nāque, intellectus appetit scientias secundum rationem particularem, quia ipsæ secundum rationem particularem, intellectum perficiunt.

Resp. Intellectum non appetere scientias secundum rationes particulares, quia ipsæ secundum rationes particulares perficiunt intellectum, sed etiam quia per se appetit illas, vt ipsum perficiant. Materia verò non appetit formas, solum vt perficiant ipsam, sed po-

tius, vt perficiant, modo conducenti ad pulchritudinem vniversi conservandam; & ita debet appetere formas, vt convenientes in ratione cumuni formæ amissibiliter informantis, & non satiantis capacitatem materiæ, sed relinquētis ipsā cū aptitudine ad vovam formam habendam, vt ita per diversas mutationes perseveret vniversi pulchritudo. Modò autem sit.

§. III.

Secunda conclusio.

In materia non datur appetitus innatus ad formam amissam.

Concl. ista prob. ratione D. Th. lib. 2. cont. cap. 60. quia in quocumque genere, tantum se extendit potentia passiva, quantum activa potentia; eo quod non est aliqua potentia passiva in natura, cui non correspondeat potentia naturalis activa: nā potentia passiva connotat essentialiter agens, à quo possit immutari; sed non est dabile agens aliquod naturale potens reunire cū materia formam amissam. Ergo non potest dari in materia, in ordine ad formam amissam appetitus naturalis.

Conf. & explicatur ratio prædicta. Nam appetitus naturalis solum terminari potest ad formam naturaliter acquisibilem; sed for-

ma semel amissa, naturaliter acquisibilis non est. Ergo non est debilis in materia appetitus naturalis ad formam amissam. Minor constat, quia de privatione ad habitum non est regressus per naturam. Unde revnio formae ad materiam, in quo resurrectio consistit, opus miraculosum, quod solum à Deo fit supra totum ordinem, & exigentiam naturae; consequenterque forma amissa, naturaliter acquisibilis non est.

Ma. verò conf. prob. ex doctrina communi Thomistarum 1. p. q. 12. art. 1. quia appetitus innatus est naturalis exigentia termini, sicut appetitus elicited est elicitata exigentia termini vel objecti, ad quod tendit; sed naturalis exigentia solum est ad terminum naturaliter acquisibilem: ergo etiam appetitus naturalis, & innatus. Prob. mi. Naturalis exigentia solum est ad formam debitam naturaliter: quia talis exigentia vel fundatur supra privationem, vel illam essentialiter involuit, privatio autem est carentia formae debitae; sed forma naturaliter impossibilis, naturaliter debita non est: ergo naturalis exigentia solum est ad terminum acquisibilem naturaliter. Prob. min. forma naturaliter impossibilis tantum potest esse possibilis supernaturaliter; sed forma quae solum supernaturaliter est possibilis, non est debita naturaliter, sed potius est supra debitum, & exigentiam,

naturae: ergo forma naturaliter impossibilis, naturaliter debita non est.

S. V.

Solvuntur argumenta.

A Rg. 1. contra istam conclus. Quia forma amissa est proportionata materiae: ergo materia naturaliter appetit illam; nam materia naturaliter appetit formam sibi proportionatam. Ant. prob. forma amissa essentialiter est actus primus, & materia primum subiectum; sed actus primus, & subiectum primum essentialiter proportionantur: ergo forma amissa est proportionata materiae.

Resp. formam amissam secundum se esse proportionatam negativè cum materia: quia secundum conceptum communem formae, supernaturalis non est quantum ad substantiam, vel modum: ipsa tamen ut amissa supernaturalis est quantum ad modum, & ita etiam est improporcionata positivè cum materia; consequenterque non terminat appetitum naturalem illius.

Sed inst. Forma amissa ut talis, naturaliter acquisibilis est: ergo non est supernaturalis quantum ad modum, & improporcionata positivè cum materia. Prob. antec. quia lapis eductus extra cen-

trum naturaliter acquirere potest centrum amissum, & per virtutē naturalis agentis potest ibi iterum collocari, vt experientia quotidiana demonstrat: ergo forma semel amissa etiam naturaliter acquisibilis est.

Resp. neg. conf. Quia formam requiriti materiæ, est re producere eundem numero effectū, quod virtutem infinitam requirit; exigit namque virtutem contentivam eiusdem numero actionis, quæ primò talem effectum produxit: & idè forma amissa naturaliter impossibilis est. Terminus vero per motum localem derelictus, sive centrum, sive aliud, vt iterum recuperetur, non requirit eundem numero effectū reproduci, sed solum exigit actionem limitatam, & finitam agentis naturalis, cui terminus ille subijcitur; & propterea naturaliter acquisibilis est.

2. arg. Ex impossibilitate naturali formæ amissæ, non inferatur impossibilitas appetitus ad ipsam: ergo materia appetere potest formam amissam. Prob. ant. 1. Nam secundum doctrinam D. Th. 1. 2. q. 85. art. 2. ad 3. In damnatis reperitur appetitus naturalis ad virtutem, & in homine cæco ad visum; & tamen virtus est naturaliter impossibilis damnatis, & visus homini cæco: ergo ex impossibilitate naturali formæ amissæ, non bene inferatur impossibilitas appetitus.

2. prob. ant. In rebus naturalibus datur naturalis appetitus ad perpetuam conservationem. Et in anima separata datur etiam naturalis inclinatio ad vnionem cum materia, & tamen hæc vnio naturaliter impossibilis est. Et similiter perpetua conservatio in rebus est naturaliter impossibilis, quia ipsæ sunt corruptibiles naturaliter, vel attenda propria natura: ergo idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ma. Appetitus naturalis radicalis, conc. mai. Proximus, & expeditus, neg. mag. & conc. mi. neg. conf. Cum enim damnati facti sint ad imaginem Dei, & secundum suam naturam sint capaces virtutis, & homo cæcus, secundum suam naturam sit aptus ad videndum; fit inde, in damnatis reperiri appetitum radicalem, & remotum ad virtutem, & in homine cæco ad visum. Quem etiā appetitum concedimus in materia, quæ remotam capacitatem habet etiam ad formam amissam. Appetitus verò proximus, quem negamus, in his omnibus impossibilis est.

Ad secundam probationem responderetur. Appetitum rerum naturalium non esse ad perpetuam conservationem, sed ad ipsam prolongandam; quod quidem naturaliter possibile est.

Ad aliud de anima separata respond. Solum habere inclinationem.

tionem, & appetitum radicalem ad unionem cum materia, quatenus materia ipsi animæ secundum se non repugnat; non tamen habere proximum, & expeditum appetitum, propter dicta. Et ideo dicendum est absolute, appetitum non habere, quia appetitus absolute, pro appetitu proximo, & expedito supponit.

Dices. Materia habet saltem appetitum radicalem ad formam amissam, & radicaliter capax est illam habendi: ergo habet privationem illius; & consequenter appetitum proximum, & expeditum habebit: quia privatio est causa appetitus.

Resp. Materiam habere privationem radicalem, & remotam, propter remotam capacitatem, quam habet ad formam amissam, & consequenter solum habere appetitum radicalem: nam privatio eo modo quo ipsa est, causat appetitum.

§. Ultimus.

Corollarium ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. Appetitum materiae non esse realiter à materia distinctum: quia materia appetit formam, quatenus est primum subiectum, & pura potentia receptiva formæ. Ratio verò præ potentia realiter à materia distincta non est; & consequenter appetitus non erit rea-

liter à materia diversus: de connotato tamen importat formam, & actionem agentis potentis introducere illam.

Dices: quod privatio quatenus importat subiectum, ut privatum forma, est causa appetitus; sed causa realiter ab effectu distinguitur. Ergo materia ut privata forma realiter distinguitur ab appetitu.

Resp. subiectum, ut privatum forma, non esse causam appetitus, sed rationem formalem, ad quam appetitus consequitur absque vlla distinctione reali, sicut ratio boni consequitur in ente ad rationem veri; carentia vero, se sola, tantum est conditio, ut appetitus resultet.

Inst. 2. inclinatio hominis ad bonum alterius suppositi, realiter distinguitur ab homine, & illius voluntate, & inclinatio lapidis ad centrum realiter distinguitur à substantia lapidis: ergo inclinatio materiae ad formas, realiter à materia distinguitur.

Sed neg. conf. quia appetitus materiae est ad aliquid intrinsecum, immediate proportionatum cum ipsa, qualis est forma substantialis, & ideo talis appetitus non distinguitur realiter à materia: appetitus vero lapidis ad centrum non est ad terminum immediate proportionatum; centrum namque proportionatur cum substantia lapidis, mediante gravitate proxima realiter à substan-

ria distincta, & bonum alieni suppositi proportionatur cum voluntate appetentis, mediante bono proprio, & ita uterque appetitus realiter à subiecto diuersus est. Et hæc de art. isto in hoc libro textu 81. ad illa verba sicut femina marem, &c. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO QVINTA.

De eductione formarum.

ARTICVLVS I.

Verum anima rationalis sit educibilis de potentia materiae.

§. I.

Natura Formæ, & eductionis declaratur.

Dari formam substantialem in hoc lib. & lib. 2. cap. 1. & 7. Metaphysicę Arist. affirmavit, quod etiam manifestè constat, siquidem ens naturale est totum substantiale completum; sola autem materia prima non est totum substantiale completum, & consequenter debet dari aliqua forma substantialis, quæ simul cum materia totum substantiale componat.

Hæc igitur forma substantialis in communi diffinitur: *Actus primus materiae, ex quo fit unum per se.* In qua diffinitione
Mag. Froylan.

actus ponitur loco generis in quo convenit forma cum accidentibus, & Angelorum natura. Primus ponitur loco differentia, per quod ab accidentibus distinguitur, & à substantia, & existentia, quæ formam substantialem supponunt; per aliam verò particulam *ex quo fit unum per se* denotatur compositum substantiale, factum ex materia, & forma, esse ens per se, & unum simpliciter ad distinctionem compositi accidentalis, quod est unum secundum quid.

Sed int. contra definitionem prædictam, quia actus primus materiae est aliquid simplex, sed forma substantialis componitur ex actu, & potentia, alias esset actus carens potentia, & consequenter actus purus & forma substantialis non primus materiae.

2. inst. actus primus materiae est in illa tanquam in subiecto; sed esse in alio vt in subiecto, repugnat substantia, cū sit propriū accidentis: ergo forma substantialis actus materiae non est.

3. In rebus corporeis forma corporea non est actus materiae: ergo idem, quod prius prob. ant. forma corporea non potest simul existere cum materia, quia forma corporea habet quantitatem sicut ipsa materia, & unū habens quantitatem, nequit simul esse cū alio in eodē loco: ergo in rebus corporeis forma cor-

L

porca

porca non est actus materiae.

4. si forma esset actus materiae, ipsa materia esset magis substantia, quam forma; nam materia pluribus substat, quam forma, quia substat omnibus alijs, & substat etiam ipsi formae; substantia verò dicitur à substando; hoc admittendum non est: ergò forma non est actus materiae.

Resp. formam esse simplicem realitèr entitativè, qualitèr requiritur ad actum primū materiae, componitur tamen per rationem ex actu, & potentia, quia eadem entitas formae, quae materiam actuat, est etiam in potentia ad subsistentiam, & existentiam; compositio autem per rationem non tollit simplicitatem realem.

Dices: ergò forma realitèr purus, siquidem realitèr composita non est, & quod realitèr non est compositum, est actus purus realitèr.

Resp. facile formā non esse realitèr cōpositam ut quod ex partibus distinctis realitèr esse tamen realitèr cōpositā, ut quo, quatenus est pars realis cōpositionis, & hoc sufficit, ut realitèr non sit actus purus.

Ad 2. inst. resp. accidens esse in subiecto inhæsiuè; formam verò substantialem non inhærere materiae, sed solum in illa recipi, quod substantiae non repugnat.

Ad 3. resp. formā corpoream non habere quantitatem distinctā

à quantitate materiae, sed materiam, & formam per eandem quantitatem extendi, & ita benè cohærent in eodem loco.

Ad 4. resp. substantiam esse magis, vel minus perfectam à maiori, vel minori actualitate: non autem ab eo quod plura, vel pauciora recipiat, & cum forma sit magis actualis est etiam magis perfecta in ratione substantiae, quam materia.

2. not. est secund. doct. D. Th. 1. p. q. 90. art. 2. ad 2. formam educi de potentia materiae, nihil aliud esse, quam ipsam formam fieri actu, quæ prius erat in potentia. Sic enim asserit ibi: *Actum extrahi ex potentia materiae nihil aliud est, quam aliquid fieri actu, quod prius erat in potentia.*

Quia tamen forma, quæ erat in potentia materiae, potest in actu fieri per creationem, propterea advertendū est, quod ut forma educatur, debet fieri dependentèr à materia, ita quod ipsa productio formæ à materia dependeat, quod solū contingit, quando per talem actionem, non fit materia, sed potius præsupponitur materia ad actionem illam producentem, & ponentem in actu formā, non quidem extra materiam, sed in ipsa ut in subiecto, in quo forma recipitur. Nam sic verificatur educationem esse ex præsupposito subiecto, sicut creatio fit ex nullo subiecto præsupposito.

Ex

Ex doctrina ista constat, aliquas formas posse esse ex natura sua educibiles, quæ tamen de facto non educantur, quia non producuntur dependenter à materia, sed per eandem actionem productivam materiæ, producuntur etiam formæ, sicut constat in formis Cælorum, & elementorum, quæ de facto non fuerunt educæ, quævis natura sua sint educibiles.

3. not. est: formas aliquas substantiales de facto esse educatas de potentia materiæ, quod probatur ex doctrina D. Th. q. 3. de Potentia art. 8. quia ex vi actionis agentis naturalis incipit esse forma substantialis, in his, quæ fieri videmus; sed non incipit per creationem, eo quod solius Dei est creare: ergo incipit per educationem.

Dices: agens naturale v. g. ignem: solum ponere ultimam dispositionem ad novam formam producendam; non tamen ipsam formam producere, sed illam à Deo creari.

Contra tamen est, quia quando effectus virtutem causæ non excedit, si incipit ad positionem operationis causæ, sine vlla ratione negatur causæ influxus in entitatē effectus; sed posita operatione ignis v. g. incipit etiam forma ignis geniti, quæ non excedit perfectionem, & virtutem generantis; ergo ignis generans verè

talem formam producit.

Conf. Quando animalia producuntur, materia in qua recipitur eorum forma, tempore præsupponitur ad formam ipsam; sed creatio nullum subiectum præsupponit tempore præcedenti, sed de nihilo formam producit: ergo forma non creatur, sed verè educitur de potentia præsuppositi subiecti per actionem naturalis agentis.

Inst. implicat unum fieri ex alio tanquam ex causa, nisi illi simile sit, nam effectus debet esse similis suæ causæ; sed materia similitudinem non habet cum forma, eo quod forma est actus, & materia pura potentia: ergo forma non potest fieri per educationem de potentia materiæ, & dependenter ad illam tanquam à causa.

Conf. non potest forma educi de potentia materiæ, si semel in potentia materiæ non continetur; sed re vera forma non continetur in potentia materiæ, eo quod forma est actus; materia verò pura potentia, & pura potentia excludit omnem actum: ergo forma non potest educi de potentia materiæ.

Resp. ad repl. similitudinem tantum requiri inter causam efficientem, & effectum, eo quod causa efficiens communicat esse per suam actionem, & intendit se ipsam communicare in quâ tum potest, & ita inten-

dit producere sibi simile; causa verò materialis solum est potentia, & capacitas passiva ad formam recipiendam, non quia similem, sed quia dat esse, & materiam perficit.

Addimus: in causa materiali sufficere similitudinem, & convenientiam analogam, quam habet materia cum forma in omnium sententia.

Ad conf. verò resp. formam contineri in potentia materiae non quidem continentia formali, & quia formaliter in materia sit secundum esse accidentale; sed contineri in potentia materiae, continentia virtuali; & prout sic contentam non esse in actu distinctam ab ipsa materia, sed solum in virtute, & in potentia, in quo sensu materia non excludit omnem actum, sicut effectus causae efficientis duplicative ut contentus in causa, non est distinctus ab ipsa, nec entitas causae excludit entitatem effectus, sed potius entitas causae, & effectus, ut contenti virtualiter in ipsa, eadē realiter est.

Dices: ergo antequam forma fiat non est actu in materia, sed solum in potentia, & consequenter, quando producitur, fiet de nihilo sui, & ita non per educationem, sed per creationem fiet.

Resp. quod ut forma non fiat per creationem, non requiritur, quod secundum aliquod esse actuale praecedat in materia, sed

satis est, quod praecedat in potentia materiae, & ex illa fiat per actionem agentis.

Dices: creatio est productio entis ex nihilo: ergo si forma fit ex nihilo sui, per creationem producitur.

Resp. explicando ant. ex nihilo absolute, conc. antec. ex nihilo formae productae, nego ant. & consequ. creatio namque debet esse absolute de nihilo, illud verò quod fit ex praesupposito subiecto, quamvis fiat de nihilo formae productae, non tamen fit de nihilo absolute; siquidem praesupponit subiectum, ex quo fit, & consequenter non per creationem, sed per educationem producitur. His ergo suppositis, quorum etiam intelligentia ex infra dicendis constabit, circa principalem difficultatem sit.

§. II.

Nostra Conclusio.

Anima rationalis non potest educi de potentia materiae.

Animam rationalem de facto non educi, ex Sacra Scriptura colligitur, in qua habetur, animam rationalem esse immortalē, & per se subsistentē. Et Genes. 1. dicitur, Animam rationalē à Deo creari. Unde opposi-

posita sententia, vt erronea ab aliquibus habetur, ab alijs verò tauquam hæretica reputatur, & esse saltem erroneam constat, ex eo quod communiter docetur à Theologis: quia videlicet propositio erronea, ea est, quæ opponitur consequentiæ deductæ ex duplici præmissa de fide, vel ex vna de fide, & altera evidentè nota lumine naturali. Talis autem est nostra sententia, vt videri potest in Mag. Bañez 1. p. q. 90. art. 2. Vbi solita eloquentia præsentem difficultatem examinat, & extendit: ergò opposita sententia saltem vt erronea reputanda est. Eandem doctrinam habet Ang. Doct. 1. p. q. 75. art. 2. & 3. & 79. art. 4. & 90. art. 2. & præcipuè 118. art. 2. & q. vnica de Anima, art. 14. & 2. contra gentes. cap. 55. vbi asserit: *Quod anima rationalis non potest educi de potentia materiae, quia habet esse elevatum supra omnem illam.* Quæ authoritas etiam videtur probare, animam rationalem de potentia absoluta educi non posse de potentia materiae.

Id ipsum ratione probatur. Ea sola forma de potentia materiae educibilis est, quæ continetur in potentia materiae, si namque in materia non continetur, non potest extrahi de potentia materiae; sed anima rationalis in potentia materiae non continetur: ergò de potentia materiae educibilis non est. Prob. iii. For-

Mag. Froylan.

ma contenta in potentia materiae non est elevata supra potentiam materiae, & illius esse, sed potius talis forma dependet in esse à materia; sed anima rationalis non dependet in esse à materia: ergò in potentia materiae contenta non est. Prob. min. anima rationalis est per se subsistens, & existens: ergò non dependet in esse à materia, aliàs per se, & sine materia, subsistere, & existere non posset. Ant. prob. anima rationalis à materia separata intelligit, & amat, sicut fides docet; sed operatio est rei subsistentis, & existentis: ergò anima rationalis est per se subsistens.

2. prob. min. Anima rationalis non dependet in operari à materia, siquidè anima rationalis à materia separata, operatur intelligendo, & amando: ergò non dependet in esse. Patet conf. quia operari sequitur ad esse, & cum illo proportionatur, consequenterque forma, quæ non dependet in operari, non dependet in esse.

Eadem doct. explic. quia intelligere, & velle sunt operationes animæ rationalis, & in his non dependet à materia: ergò nec in esse depēdet; quia operationes elevatæ, & independētes debēt provenire ab aliquo esse independenti, & elevato. Antec. prob. operationes illæ non sunt affixæ organo corporali; sicut

L 2

1. p.

1, p. quaest. 14, art. 1. Latissimè prob. à nostris: ergò anima rationalis in his operationibus non dependet à materia.

Rursùs etiam anima rationalis potest intelligere obiectum in vniuersali: ergò in intelligendo non dependet à materia, quia namque phantasia, & alij sensus à materia in operari dependent, non possunt obiectum in vniuersali percipere.

Ex his etiam conf. ratio nostra, quia anima rationalis non dependet in esse à materia, siquidem immortalis, & incorruptibilis est, & perseverat in esse, à materia separata, vt catholicè fatemur: ergò non dependet in fieri, consequenterque educi non potest. Patet conf. quia eo modo quo convenit fieri, convenit esse, & fieri ad esse ordinatur: ergò si anima rationalis non dependet in esse, non dependebit in fieri. Quae doctrina amplius ex argumentorum solutione constabit.

§. III.

Argumentis contra conclusionem satis fit.

Contra conclusionem nostram arg. 1. Eductio est productio formae ex praesupposito subiecto, sed ad productionem animae rationalis praesupponitur subiectum, siquidem

supponitur materia: ergò anima rationalis educitur.

Resp. Ad productionem animae rationalis, supponi quidem materiam, non vt subiectum, ex quo anima producat, sed vt subiectum in quo recipitur, & cui vnitur anima per creationem producta.

Dices: datur potentia activa naturalis productiva animae rationalis; sed potentia naturalis activa solum potest formam producere ex subiecto praesupposito: ergò ad productionem animae rationalis, praesupponitur materia, vt subiectum, ex quo forma ipsa producit. Prob. mai. in materia datur potentia passiva naturalis in ordine ad animam rationalem: ergò datur potentia naturalis activa productiva talis formae, quia cuilibet potentiae passivae aliqua potentia activa correspondere debet.

Resp. tamen facile: quod ex quo datur in materia potentia naturalis passiva ad recipiendam animam rationalem, solum infertur, debere dari potentiam naturalem activam, ad vniendam animam rationalem cum materia, non tamen ad illam producendam.

2. arg. Anima rationalis dependet in fieri à materia: ergò de potentia materiae educibilis est. Probat. ant. 1. anima rationalis connaturaliter fieri non potest absque

absque materia, eo quod est pars per se ordinata ad totum simul cum materia componendum: ergo dependet in fieri à materia. Patet conf. nam licet accidens de potentia absoluta possit existere, & fieri sine subiecto, quia tamen connaturaliter sine subiecto fieri non valet, absolute dependet in fieri: ergo si anima connaturaliter fieri non potest sine materia, ab illa dependebit in fieri.

2. prob. ant. Materia exercet suam causalitatem in animam rationalem, siquidem recipit illam: ergo anima rationalis à materia dependet in fieri.

3. Anima rationalis in existendo dependet à materia: ergo etiam in fieri: probatur ant. anima rationalis in composito subsistit, & existit, ut quo per existentiam, & subsistentiam totius; sed totum absque materia non est; imò ab illa essentialiter dependet: ergo anima rationalis in existendo à materia dependet.

4. Anima rationalis continetur in potentia materiæ: ergo ab illa pendet in fieri, prob. ant. nulla res naturaliter appetere potest perfectionem, quam in sua potentia non continet; sed materia naturaliter appetit animam rationalem: ergo hæc continetur in potentia materiæ.

5. ab opposito. Species intelligibilis dependet in fieri à

phantasmatis; & tamen non continetur in potentia illorum, quia ipsa materialia sunt, species verò spiritualis est: ergo quamvis anima rationalis non continetur in potentia materiæ, ab illa dependebit in fieri.

Resp. ad arg. neg. ant. ad prob. neg. conf. & ad eius prob. dist. ant. ly quia dicente principium essentialiter requisitum, conc. ant. dicente principium, & causam sufficientem, nego ant. & conseq. licet namque non posse connaturaliter fieri sine subiecto, sit principium necessarium, ut accidens à subiecto dependeat in fieri, non tamen est principium sufficiens, sed causa sufficiens est, quia cum accidentis esse sit in esse subiecto, non potest accidens, attenda propria natura, sine subiecto naturaliter existere, sed solum miraculose, & de potentia absoluta. Anima verò rationalis, quamvis absque materia connaturaliter fieri non possit, eo quod est pars per se ordinata ad totum cum materia componendum; potest tamen absolute naturaliter existere sine materia, & consequenter in fieri à materia non dependet.

Ad 2. prob. resp. dist. antec. in formam quantum ad in esse, conc. ant. quantum ad esse, neg. ant. & conf. Materia namque exercet causalitatem in formam, quantum ad

unionem, & in esse formæ, quia recipit illam, non tamen exercet causalitatem in formam, quantum ad esse, quia non continet esse formæ, & hæc secunda causalitas necessaria erat, ut forma à materia dependeret in fieri.

Ad 3. prob. resp. quod ut anima rationalis existat ut quo, & in composito per existentiam totius, à materia dependet, non tamen ut existat absolute, sed potius à materia separata, existere potest, & secundum erat necessarium, ut à materia dependeret in fieri.

Ad 4. quidam sapientissimus Magist. quod sicut materia appetit animam rationalem secundum rationem communem formæ, ita illam continet secundum rationem communem; quod tamen non sufficit, ut anima rationalis educatur, quia educio, non ad rationem communem, sed ad totam entitatem terminatur.

Si autem obijcias illi, quod aliæ formæ educuntur de potentia materiæ; & tamē solū continentur in materia secundum rationem communem.

Resp. quod anima rationalis continetur in potentia materiæ secundum rationem communem formæ abstrahentis à corporea, à dependenti, & non dependenti à materia; aliæ verò formæ continentur in materia secundum rationem communem formæ corporeæ, dependentis in esse, & fieri à materia, & ideo aliæ formæ educuntur de potentia materiæ; anima verò rationalis educibilis non est.

Hæc tamen solutio veritatem non continet, quia si materia contineret formas corporeas, secundum ra-

tionem communem formæ corporeæ, illas etiam appeteret, ut corporeas, & ut à forma spirituali distinctas, consequenterque materia appeteret formas corporeas, secundum illam rationem, in qua à forma spirituali exceduntur, & ita non æqualiter appeteret omnes formas. Quapropter hac solutione relicta.

Resp. ad 4. neg. ant. & ad prob. dicimus, quod ut materia appetat animam rationalem, sufficit, animam rationalem posse naturaliter recipi in materia, & cum illa naturaliter uniri, contineri autem in potentia materiæ, minime necessarium esse.

Dices: ideo in homine non datur appetitus naturalis ad visionem beatam, quia talis visio non continetur in potentia, & virtute naturali: ergo si anima rationalis non continetur in potentia materiæ, non erit in materia appetitus ad animam rationalem.

Resp. neg. causalē, ut adæquatā, sed causa adæquata est, quia visio beata non continetur in potentia naturali, nec cum tali potentia naturaliter unibilis est, cuius oppositum contingit in anima rationali.

Ad 5. neg. min. quia licet phantasma materiale sit, recipit tamē ab intellectu agente spiritualemente virtutē, ratione cuius potest speciem intelligibilem continere, ut ex ipso educatur. Vel quod verius est recipit ab intellectu virtutem spiritualemente, ratione cuius potest efficienter producere speciem intelligibilem de potentia intellectus possibilis. Nam species intelligibilis recipitur in intellectu possibili, & ita de potentia intellectus possibilis debet educi, per virtutē causæ efficiētis, Addis

Addimus. Species intelligibiles esse aliquid spirituale, accidētale, di-
minutū, & imperfectum, & ita mi-
rum non est, quod contineantur in
potentia phantasmatis materialis;
anima vero rationalis spiritualis per-
fecte est, & per se subsistēs, & ideo in
potētia materię contineri nō potest.

3. arg. Anima rationalis depen-
det in operari à materia: ergo depē-
dent in esse, & fieri, & consequenter
educitur. Prob. ant. vegetare & sen-
tire sunt operationes provenientes
ab anima rationali; sed in his à ma-
teria dependet: ergo in operari de-
pendet à materia.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ma-
operationes principales, differentia-
les, & proprię, neg. mai. operatio-
nes minūs principales, conc. mai. &
conc. mi. neg. conf. Secundū distinc-
tionē mai. quia dependentia formę
à materia nō colligitur ex dependē-
tia cuiuscūque operationis, sed solū
ex dependētia operationis principa-
lis; differentialis, & proprię, eo quod
in operatione principali explicatur
esse propriū, & differentiale formę,
& ideo forma, quę depēdet in tali
operatione, etiam in esse dependet;
vegetare autē, & sentire sunt opera-
tiones minūs principales animę ra-
tionalis, & illi cū alijs formis cōmu-
nes, quatenūs per sentire cōvenit cū
brutis, & per vegetare, cū plātis, cō-
sequenterque ex depēdentia prædic-
tarū operationū, nō infertur animę
dependētia. Instantia est in Angelo,
qui habet dependenter à materia ali-
quas operationes, videlicet loquiti-
ones, signa exteriora, & alia, quę exer-
cet in corporibus assūptis; & tamen

in suo esse à materia non dependet.

Sed inst. si anima rationalis in in-
telligēdo dependeret à materia, edu-
ceretur de potentia materię, forma-
liter vt intellectiva est: ergo si in ve-
getare, & sentire à materia depēdet,
erit etiam educibilis, vt vegetativa,
& vt sensitiva est.

Resp. neg. conf. quia in opera-
tione principali explicatur esse pro-
priū, & differentiale formę, & ideo
dependentia operationis principa-
lis connectitur cum dependentia in
essendo, & arguit necessario depen-
dentiam in esse; cumque intellectio
sit operatio principalis animę, si in
ista dependeret à materia, etiam de-
penderet in esse: in alijs verò opera-
tionibus, non explicatur esse pro-
priū, & differentiale formę, & conse-
quēter ex illarū dependētia, nō col-
ligitur, quō forma depēdeat in esse.

Sed vrg. ex dependentia in ope-
ratione principali formę, benè in-
fertur depēdentia in esse ipsius for-
mę, quę est operationis principiū
sed sentire est operatio principalis ani-
mę rationalis: vt sensitiva est: ergo
ex dependentia in hac operatione
infertur etiā depēdentia animę, qua-
tenūs sensitiva est.

Resp. dependentiā formę non
inferri ex dependentia operationis
principalis animę, vt sensitiva est,
sed solū ex dependētia operationis
principalis absolurè, quali est ope-
ratio intellectiva, alia autē operatio
videlicet sensitiva solū est principa-
lis animę reduplicata formalitate
secundaria animę vt sensitivę.

Sed instabis: operatio de-
pendens sequitur ad esse dependens:
ergo

ergo si anima rationalis in sentiens sicut patet in intellectu, qui ut
 dependet à materia, etiam in intellectu intelligit, & ut ra-
 esse sensitivo dependebit ab il- tio discurrit, & voluntas ut
 la. natura elicit actum necessarium,

Respondebis: quod ope- & ut libera actum liberum pro-
 ratio dependens, si est prima- ducit. Sicut ergo potest princi-
 pia, sequitur ad esse dependens, pium secundum unam formali-
 non tamen si operatio secunda- tatem, & non secundum alteram ope-
 ria sit. ratam, ita potest secundum unam,

Dices: ergo saltem in esse & non secundum alteram de-
 reduplicative ut tali anima ratio- pendere à materia, dependen-
 nalis dependebit à materia. tia vero formæ in esse, & edu-

Sed neg. cons. quia entitas ci de potentia materiæ conve-
 anime ut rationalis, & ut sensiti- nit formæ secundum entitatem
 va, eadem realiter, & indivisi- suam, & cum entitas anime,
 bilis est, consequenterque si in ef- ut rationalis, & ut sensitivæ
 fe rationali non dependet à mate- sit eadem realiter, & tam gra-
 ria, etiã ut sensitiva non depende- dus rationalis, quam gradus sen-
 bit ab illa dependentia nãque à ma- sitivus, & vegetativus sint per
 teria in essendo non penes forma- se subsistentes, inde fit, ani-
 litates diversas sed penes entita- mam racionalem non posse in
 tem attenditur.

Sed inst. 1. Eadem indivisi-
 bilis entitas anime, in vna opera-
 tione dependet, & non in alia: er-
 go eadem entitas poterit depen-
 dere, ut sensitiva, quin ut ratio-
 nalis dependeat.

2. inst. quãvis anima indivisibilis
 sit, illi tamen, ut intellectivæ con-
 venit aliqua operatio, videlicet
 intellectio, quæ illi, ut sensitivæ
 repugnat: ergo pariter poterit illi
 convenire dependentia, sub aliqua
 formalitate essendi, quin sub alia
 formalitate conveniat.

Respondetur ad primam
 instantiam, negando consequen-
 quia operari convenit principio
 etiam secundum formalitatem,

Addimus: operationes ani-
 me realiter esse distinctas, & ideo
 potest in vna dependere, quin in
 altera dependeat; esse vero ra-
 tionale, sensitivum, & vegeta-
 tivum sunt idem realiter, &
 consequenter dispar est ratio. Et
 argumentum in contrarios retor-
 quetur, quia si operatio intellec-
 tiva, & sensitiva essent realiter
 idem, utraque, vel nulla depen-
 deret à materia: ergo idem de ef-
 fe sensitivo, & intellectivo dicen-
 dum.

4. arg. Anima rationalis in operatione principali dependet à materia : ergo etiam in esse à materia dependet. Prob. ant. Intellectio est operatio principalis animæ rationalis ; sed in hac dependet à materia : ergo in operatione principali dependet à materia. Prob. min. Anima pro isto statu intelligit dependenter à sensibus materialibus : ergo in intelligere dependet à materia.

2. prob. ant. Anima in quocumque statu , etiam in statu separationis exigit materiam , ut intelligat , ut docet. Angelicus Preceptor 1. p. q. 39. art. 1. Ergo in intelligere dependet à materia. Prob. conf. Accidens absolute potest existere , & operari sine substantia ; & tamen quia semper exigit substantiam ut operetur , in operari dependet à substantia : ergo si anima rationalis exigit materiam ut intelligat in quo quocumque statu , signum est , quod in intelligere à materia dependet.

Respondetur negando antec. & ad probationem nego minor. & ad illius probationem distingo antec. Dependenter à sensibus materialibus , dependentia præsupposita , concedo antec. Dependencia formali, & tamquam ab organo , nego antec. & consequ. Cum enim anima rationalis sit omnino spiritualis , & adhuc à materia separata potens intelligere ; inde est , quod in intelligendo non

dependet à sensibus dependentia formali, & tamquam ab organo: quia anima rationalis formaliter ut talis non utitur organo corporali , neque est ad extra operativa , sed solum à corpore præsuppositivè dependet , quatenus in isto statu semper intelligit per species à phantasmatibus abstractas.

Sed inst. Intellectus agens spiritualis est ; & tamen in principali operatione à materia dependet : ergo etiam anima poterit à materia dependere in principali operatione , quamquam spiritualis sit. Prob. minor. Operatio principalis intellectus agentis est abstrahere species à phantasmatibus ; ergo in operatione principali dependet à materia.

Respondetur distinguendo ultimum consequ. A materia tamquam ab obiecto , concedo consequ. tamquam ab organo , nego consequ. Dependencia enim intellectus agentis à phantasmatibus , solum est ab illis tamquam ab obiecto ex quo educit species ; non tamen tamquam ab organo. Hæc autem dependentia à materia tamquam ab obiecto , etiam intellectui possibili , imò Angelico intellectui convenit : unde ex hac dependentia nullatenus infertur intellectum educi de potentia materie ; consequenterque ex hac dependentia non potest à paritate probarieductio animæ rationalis.

Ad 2. prob. antec. princi. nego conf. ad probationem cōc. mai. dist. min. quia exigit præcisè, nego mi. Quia exigit substantiam, & principium radicale in virtute cuius operatur, cōc. min. & nego consequent. Licet namque anima rationalis sit pars per se ordinata ad totum simul cum materia componendum, & ideo sit illi connaturale operari, vt cōiuncta cum altera comparte, scilicet materia, ob hocque exigit illam, non tamen inde sequitur, quod in operari, à materia dependeat: quia cum anima rationalis sit semisuppositum, separata à materia, propria virtute existit, & operatur. Cuius oppositum in accidenti invenitur; quod quidē separatum à substantia, semper operatur in virtute substantiæ; quapropter exigit illam vt principium radicale, in virtute cuius operatur: & ita semper dependet à substantia in operari.

5. arg. Eadem realiter forma potest secundum vnum gradum esse dependens à materia, & secundum alterum independens: ergo quamvis gradus sensitivus, & rationalis identificentur in anima, poterit secundum gradum sensitivæ à materia dependere, & ex illa educi; quamvis nō pendeat ab illa secundum quod rationalis. Prob. ant. Eadem forma realiter entitativè, potest secundum vnum gradum produci ab aliqua causa, à qua secundum

alterum gradum producibilis nō est; ergo eadem realiter forma poterit secundum vnum gradum, & non secundum alterum à materia dependere. Conf. à paritate nota est; ant. vero pluribus exemplis constat; quia entitas peccati identificatur cum malitia positiva, & tamen entitas producitur à Deo, non vero malitia, & ratio filiationis producitur à Patre Æterno; non autem divina natura; & in Sacramento Eucharistiæ, ponitur ex vi verborum ratio corporis, non vero ratio intellectivi; & Cœlum producit in homine rationē corporis; non vero rationem intellectivi.

2. prob. ant. princ. eadem realiter gratia secundum conceptum iustificantis dependet à dispositionibus, à quibus gratia secundum conceptum auxiliantis non dependet. Et eadem anima rationalis, vt vegetativa communicatur capillis, & unguibus; non tamen, vt rationalis: ergo eadem etiam, vt vegetativa poterit à materia dependere, quin vt rationalis pendeat.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. distin. ant. quando identificantur solum quantum ad substantiam cōc. ant. Si identificantur quantum ad substantiam, & modū neg. ant. & conf. Si namque gradus solum identificantur quantum ad substantiam, potest vnus ab aliqua causa produci à qua non producitur alius. Et ita entitas

peccati producitur à Deo, qui inde inferatur produci malitiam; & Pater Æternus producit filiationem, non producendo naturam, quia natura non subinduit modum relativum filiationis; & entitas peccati non subinduit modum deformitatis, & malitiæ, sed pertinet ad genus physicum formaliter; unde non identificantur quoad substantiam, & modum, cuius oppositum contingit in gradibus animæ, qui identificantur quoad substantiam, & modum, eo quod omnes gradus trahuntur ad esse gradus rationalis, & omnes fiunt per se subsistentes, sicut calor solis non potest ab igne produci, quia subinduit modum in corruptibilem solis. De quo plura quæst. 2. proœmieli art. 1. §. 3. diximus.

Ad aliud exemplum dicimus; quod licet ex vi verborum solum causetur formaliter ratio corporis, quatenus hæc sola formaliter significatur; realiter tamen per concomitantiam, & propter identitatem, ponitur ibi ratio intellectivi, & alia prædicata identificata realiter; quod quidem intelligendum est, quando per concomitantiam ponitur anima rationalis; si tamen non ponatur anima rationalis, ut in triduo mortis Christi, non ponitur etiam gradus corporis identificatus realiter cum anima rationali.

Ad aliud exemplum dicimus: Cœlum ex parte rationis sub qua

solum producere hominem sub ratione corporis; ex parte tamen rationis quæ, etiam producere formaliter ipsam rationem viventis.

2. poterat etiam dici: Cœlum non producere formaliter ipsam rationem corporis: Sicut nec rationem viventis, sed solum producere rationem corporis per quamdam appropriationem, quatenus producit dispositiones ad gradum corporis requisitas.

Ad 2. prob. ant. neg. conf. quia dependentia, quam habet gratia iustificans à dispositionibus, non est dependentia stricta in genere causæ materialis, sed solum est dependentia, ut gratia connaturaliter recipiatur, subiecto que communicet proprium effectum formalem, quam dependentiam à dispositionibus, & ut sit connaturaliter in materia, habet etiam anima rationalis.

Ad aliud exemplum de anima unita capillis, dicimus, formam uniri subiecto secundum capacitatem illius, cumque in subiecto possit esse capacitas ad unum, & non ad alterum gradum, etiam forma potest illi unum, & non alterum communicare. Dependens vero à materia penes entitatem attenditur, & omnes gradus in anima sunt eiusdem entitatis.

6. arg. Forma, quæ in proprio effectu formali dependet à materia educitur de potentia materiæ; sed anima rationalis in suo effectu

effectu formali à materia dependet; nam effectus formalis animae rationalis est esse humanum vel homo, quod quidem non datur sine materia: ergo anima rationalis educitur de potentia materiae: Prob. maior. magis intimus, & intraneus est formae effectus formalis, quam principalis formae operatio, siquidem formalis effectus est ipsa forma subiecto communicata; operatio vero est accidens realiter a forma, & à potentia proxime operativa distinctum; sed forma, quae in principali operatione dependet à materia, educitur de potentia materiae: ergo etiam illa forma, quae dependet à materia in proprio effectu formali.

Conf. Anima rationalis producit per generationem: ergo educitur de potentia materiae: probat. ant. per generationem hominis aliquid producit; non materia, nec modus unionis: in sententia negante illum: ergo anima rationalis producit.

Resp. ad arg. dist. min. in suo effectu formali sumpto adaequatè, conced. min. inadaequatè sumpto, neg. mi. & conf. Effectus namque formalis animae rationalis potest considerari inadaequatè, quantum ad intrinseca talis effectus, in quo sensu non dependet à materia, sed sine materia salvatur in ipsa anima rationali separata, in qua invenitur esse intellectivam, & operativam forma-

liter. Potest etiam effectus animae adaequatè considerari, quantum ad intrinseca, & extrinseca, videlicet, quantum ad materiam, cui forma communicatur, & totum, quod ex materia, & forma resultat; in quo sensu effectus formae à materia dependet. Cæterum in consideratione ista non est intimior formae, quam principalis operatio; nam operatio principalis convenit formae in quocumque statu sit, & procedit à primario conceptu formae, à qua tamè non provenit materia, nec totum, quod ex materia, & forma resultat.

Ad conf. resp. quod ut homo per generationem alium hominem producat, non requiritur, quod formam, vel materiam producat, sed satis est, quod formam uniat cum materia; sicut, qui parietem facit album non producit lutum, albedinem, nec materiam lapidis, sed solum albedinem cum luto, & lapidibus uniat.

Inst. homo per generationem ponit ultimam dispositionem ad animam rationalem: ergo animam rationalem producit; ideo namque ignis alterum ignem producit, quia ponit ultimam dispositionem ad ipsum.

Respondetur: hominem ponere ultimam dispositionem ad animam rationalem, non tamen quantum ad esse, sed solum quantum ad inesse, & unionem cum subiecto, quia ani-

ma rationalis non requirit dispositiones, vt absolute sit, sed tantum vt vniatur cum materia; in igne vero alia ratio militat, quia forma ignis est materialis, & ideo in esse dependet à materia, consequenterque, qui ponit vltimam dispositionem, vt talis forma sit in materia, ponit etiam vltimam dispositionem, ad esse formę, & ad ipsam producendam, anima autem rationalis spiritualis est, & per se subsistens, & ita à solo Deo debet produci, & qui generat solum ponit dispositiones ad illam vniendam.

Dices: quia homo non potest producere divinam essentiam, non potest etiam ponere vniōē essentię Divinę cum intellectu creato, nec vltimam dispositionem ad vniōem istam, quod est lumen glorię: ergo si homo animam rationalem producere non valet, nec etiam poterit producere vltimam dispositionem, ad animam rationalem vniendam.

Dices secundo: anima rationalis non producitur à Deo: ergo produci debet ab homine generante: probatur antec. Si Deus produceret animam rationalem, non produceret illam extra materiam, sed in ipsa materia, & cum materia de facto vnitam, sed hoc dicendum non est: aliàs homo animam rationalem non vniret cum materia ergo anima rationalis non producitur à Deo.

Resp. ad 1. inst. non ideo

præcisè hominem non posse ponere unionem essentię cum intellectu creato, & vltimam dispositionem ad illam, quia non possit producere essentiam, sed quia essentia, & illius vniō sunt in ordine diverso, & altissimo, ad quem perungere non potest intellectus creatus, & propterea nõ potest intellectus ponere vltimã dispositionem ad vniōem essentię cum intellectu creato; oppositum autem, vt constat, in anima rationali contingit.

Ad secundam instantiam respondetur Deum pro priori, quo creat animam rationalem, illam producere in materia negativè, id est; non extra materiam: non tamen producere illam in materia positivè, id est, vnitam, & coniunctam cum materia tamquam illius subiecto, sed hoc facit Deus pro alio posteriori, pro quo simul cum causa secunda vnit, & coniungit positivè animam rationalem cum materia.

§. Vltimus.

Vltimum argumentum solvitur.

VLtimo arguitur argumento difficili contra nostram conclusionem: quia homo per generationem producere potest animã rationalē: ergo anima rationalis educibilis est de potētia

materiæ; prob. ant. Anima rationalis, non excedit hominem in ratione generantis; ergo homo per generationem potest producere animam rationalem; prob. ant. Forma hominis generantis, adæquat animam rationalem geniti, siquidem forma hominis generantis, est etiam alia anima rationalis: ergo anima rationalis non excedit hominem in ratione generantis.

Resp. animam rationalem generantis entitativè adæquatè animam geniti; non tamen in ratione causæ, & effectus, eo quod anima rationalis est forma per se subsistens, & ita in ratione effectus excedit virtutem cuiuscumque creature. Instantia est in homine iusto, qui constituitur in ratione talis per gratiam habitualem, & tamen non potest principaliter aliam gratiam habitualem producere.

Sed inst. Ideo forma generantis non adæquaret animam rationalem in ratione causæ, & effectus, quia agit mediante semine corporeo; sed hoc non tollit adæquationem: ergo illam adæquat in ratione causæ, & effectus; prob. mi. virtus corporea ut subordinata animæ rationali generantis, potest producere aliam animam rationalem: ergo operari mediante semine corporeo, nõ tollit adæquationem prædictam; prob. ant. Accidens, ut subordinatum substantiæ, potest produ-

cere substantiam, quamvis accidens secundum se, non possit substantiam producere. Et phantasma materiale subordinatum intellectui agenti, speciem intelligibilem spiritualem producit; & ipsa phantasia subordinata intellectui circa singularia discurrit, & potest in probabili sententia facere entia rationis. Et virtus ipsa corporea seminis producit modum spiritualem, quem probabilis sententia admittit inter materiam, & formam: ergo virtus etiam corporea, ut subordinata animæ rationali generantis, potest producere aliam animam rationalem.

Resp. tamen, virtutem corpoream non posse subordinari animæ rationali formaliter, ut talis est, quia virtus corporea non est formaliter virtus animæ rationalis; eo quod anima rationalis, ve intellectiva, & spiritualis est, non est operativa ad extra per actiones immanentes, intelligendi, & amandi, & ita semen corporeum tantum subordinatur animæ, in quantum est eminenter formaliter sensitiva; non tamen quatenus rationalis est. Rursus etiam anima formaliter, ut spiritualis, non potest uti organo corporali, & ideo non potest mediante semine corporali producere aliam animam rationalem.

Ex quo constat ad exempla, quia accidens est virtus substantiæ formaliter ut talis, & ideo ipsi substantiæ ut tali subordinatur, &

consequentèr in virtute substantiæ, cui subordinatur, potest producere aliam substantiam, Phantasma autè non subordinatur intellectui agenti, tanquàm potentia, seu virtus operativa intellectus agentis, sed tanquàm obiectum, vel subiectum illustratum, & perfectum per virtutem intellectus agentis, quæ subordinatio satis est, vt aliquid spirituale imperfectum, qualis est species intelligibilis producere possit; & cogitativa non subordinatur, etiam intellectui tanquàm virtus, vel organum illius, sed solum sicut potentia imperfecta coniuncta superiori potentia, quæ etiam subordinatio sufficit, vt aliquid spirituale imperfectum producere possit. Virtus etiam feminis solum subordinatur animæ sensitivæ, hæc tamen subordinatio satis est, vt modum spirituale imperfectum inter materiam, & formam producere possit.

Sed inst. quamvis phantasma, & potentia cogitativa sint aliquid materiale, possunt tamen subordinari intellectui formaliter, vt spiritualis est; ergò etiam virtus corporea poterit subordinari animæ vt rationali, & spirituali formaliter. Conseq. à paritate bona videtur.

2. inst. Virtus corporea feminis ex parte termini attingit animam vt intellectivam formaliter: ergò etiam ex parte principij agit in virtute animæ vt in-

tellectivæ, & illi subordinatur, prob. antec. Virtus corporea feminis producit hominem, vt homo est, sed homo constituitur in ratione talis per animam, vt intellectivam formaliter: ergò virtus corporea feminis attingit ex parte termini animam, vt intellectivam formaliter.

Resp. ad 1. repl. neg. conf. ratioque discriminis est, quia virtus corporea subordinari non potest animæ, nisi per modum principij proximi, vel virtutis instrumentariæ, qua mediante anima operatur; virtus verò instrumentaria cum principio radicali proportionari debet; cumque virtus corporea proportionata non fit cum anima vt rationali, & quia nõ est ad extra operativa, & quia rationalis, & intellectiva est, supra corpus in agendo formaliter elevata, indè fit virtutem corpoream animæ, vt rationali, non posse subordinari. Phantasma verò subordinatur intellectui, sicut subiectum perfectibile per virtutem ab intellectu derivatam, & sicut instrumentum causæ principali, & phantasia subordinatur intellectui, sicut potentia inferior ad potentiam superiorè, & irà similes proportionem non requirunt.

Ad 2. virtutem corpoream attingere ex parte termini animam, vt rationale, & intellectivam specificativè, non tamen reduplicativè vt talem, quia anima intel-

lectiva formaliter non est terminus formalis, nec etiam est principium generationis, sed solum anima est terminus generationis, quatenus est actus corporis, & hoc modo, est etiam generationis principium.

Dices: ergo non producit homo, ut homo est, per generationem: nam homo ut homo, per animam ut rationalem constituitur.

Neg. conf. quia homo ut homo non constituitur per animam rationalem secundum se, sed per ipsam, ut est actus corporis, & cum per generationem attingatur anima, ut actus corporis est, inde fit, quod homo ut homo, per generationem producitur.

Sed inst. homo genitus procedit per generationem formaliter, ut intellectivus, & ut rationalis est: ergo virtus corporea seminis attingit animam dupliciter ut talem.

Respondebis: hominem per generationem procedere formaliter ut rationalem, & intellectivum, ex parte rationis *quæ* non tamen ex parte rationis *sub qua*.

Contra tamen est: quia si homo ex parte rationis *sub qua* non procedit ut intellectivus formaliter, sed solum ex parte rationis *quæ*, non communicabitur illi natura, ut intellectiva formaliter: ergo non procedit ut fi-

lius secundum quod rationalis.

Resp. neg. conseq. quia ut homo procedat ut filius, secundum quod natura rationalis, sufficit quod natura rationalis communicetur illi formaliter ex parte rationis *quæ*.

Sed inst. quia Spiritui Sancto solum ex parte rationis *quæ* communicatur Divina, propterea Spiritus Sanctus ex vi processionis non procedit ut Filius formaliter: ergo si homini genito solum ex parte rationis *quæ*, communicatur natura, ut rationalis, & intellectiva, homo genitus non procedit ut filius, secundum quod rationalis.

Resp. explicando causalem, natura identice, & concomitantem, concedo causalem: natura formaliter ex parte rationis *quæ*, nego causalem antecedentem, & consequentiam illatam. Quia Spiritui Sancto solum identice communicatur natura Divina, propter identitatem realem, quam habet cum impulsu, qui est terminus formalis processionis, homini vero genito formaliter ex parte rationis *quæ* communicatur natura rationalis, eo quod homo generans ponit ultimam dispositionem ad unionem animæ rationalis, quatenus rationalis est, & ideo ex parte rationis *quæ* unitæ, attingit formaliter animam ut rationalem; ac pro-

inde

Idē homo genitus procedit vt filius secundum quod rationalis est.

Ex dictis in artic. discursu colligitur dispositiones materiales, positas ab agente naturali, esse proportionatas cum anima rationali, quia licet anima rationalis sit spiritualis vt quod, vt quo, tamen, corporea est, eo quod est actus corporis, & per se ad totum materiale componendum ordinata.

2. collig. quod qui ponit vltimam dispositionem ad gratiam, non facit sanctum, & gratum, quia effectiue non vnit gratiam ipsam cum anima, eo quod accidentis esse est in esse, & ita, qui vniret effectiue gratiam cum subiecto, produceret ipsam gratiam, quod implicat, nam gratia à solo Deo producibilis est. Qui verò ponit vltimam dispositionem ad vniōnem animæ rationalis vnit ipsam effectiue cum materiā; in anima namque rationali aliud est esse, & aliud esse in materia, primum fit à Deo, secundum ab homine generante, & vltimam dispositionem ponente, qua materia vltimo ad vniōnem præparatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum Forma Cælorum potuerunt educi.

5. I.

Statuitur prima conclusio.

Formæ Cælorum, & elementorum de Facto non fuerunteductæ.

Conclusionem istam probat illud Genesis cap. 1. *In principio creauit Deus Cælum, & terram*, quod convincit formas Cælorum, & elementorum non esse factas per educationem ex præsupposito subiecto, sed potius creatas, & de nihilo productas; quod cõfirmat Clem. vnica de sūma Trinit. in qua dicitur Deum vtramque de nihilo condidisse creaturam spiritualem, & corporalem; Angelicam videlicet, & mundanam.

Eandem doctrinam tradit Ang. Doct. 1. p. q. 65. art. 5. & 63. art. 4. & 2. Contr. c. 43. & in Compendio Theologiæ, c. 95. per ea verba: *Manifestum est autem quod corpora cælestia non possunt produci in esse nisi per creationem, non enim potest dici quod ex materia aliqua præiacente sint facta.*

Ratione autem conclusio nostra prob. Totum compositum Cœli v.g. (& idē de elemētis

diceretur) fuit productum per creationem; sed eo ipso forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta: ergo formæ Cœlorum, & elementorum fuerunt de facto creatæ. Prob. min. si actio productiva totius fuit creatio, materia, & forma simul sumptæ fuerunt creatæ, quia totum aliud non est præter materiam, & formam simul sumptas, & unitas; sed si materia, & forma ut unitæ, & simul sumptæ, fuerunt per creationem productæ, etiam entitas formæ fuit facta per creationem: ergo forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta. Prob. mi. Si materia, & forma ut unitæ, & simul sumptæ fuerunt per creationem productæ, actio productiva earum non præsupponebat aliam actionem præcedentem terminatam ad illarum entitates, aliàs actio, quæ produceret materiam, & formam, ut unitas, & coniunctas, non esset productio illarum ex nihilo, siquidem illarum entitates supponeret, ut aliam actionem terminantes, & consequenter non esset creatio: ergo si materia, & forma, unitæ, & simul sumptæ, fuerunt factæ per creationem etiam entitas illarum fuit per creationem producta.

Conf. Quotiescumque aliquod totum per creationem producit, per creationem etiam producatur eius partes, eo quod

si totum creatur partes non præsupponuntur antecedenter productæ, aliàs totum nõ posset per creationem produci, & quando partes non præsupponuntur factæ fiunt per actionem totius, nõ totum sine partibus non est; sed totum Cœli, & elementi fuit per creationem productum, sicut scriptura testatur, ut vidimus, & in 2. Machab. c. 7. dicitur Cœlum, & terram de nihilo fuisse producta: ergo forma Cœli, & elementi non fuit educata de potentia materiæ, sed per creationem facta.

Conf. 2. Eadem actione produxit Deus materiã, & formã, tã cœli, quam elementi, sed talis actio non fuit educatio, quandoquidem erat creatio productiva materiæ de nihilo, & eadẽ actio nequit esse educativa, & creativa: ergo forma Cœli nõ fuit educata. Prob. mai. Deus se solo, producens Cœlum, & elementum frustra multiplicaret actiones, si eadẽ actione posset producere omnes partes; sed Deus eadem actione potuit producere materiam, & formam, & in prima rerum productione nihil frustra egit: ergo eadem actione produxit materiam, & formam simul.

Resp. ad conf. istã, Deum frustra nõ operasse, actiones multiplicando, creando per vnã actionem materiã, & per aliã educendo formã, quia operabatur iuxta rerum naturam, & illarum exigentiam,

& forma Coeli, & elementi ex propria natura exigebat per educationem produci, eo quod forma materialis est, & à materia dependet in esse.

ex materia non disposita produxit. Alia autem ex argumentorum solutione constabunt.

§. II.

Solvuntur argumenta.

Sed contra est. Quia forma Coeli, & elementi solum exigit per educationem produci ab illo agente, qui ut formam producat, debet necessariò supponere productam materiam, ut ita formam producat ex præsupposito subiecto; sed Deus quando se solo operatur, non habet necessitatem præsupponendi materiam, ut ex illa educat formam: ergò forma Coeli, & elementi non exigit per educationem, à Deo, primo operante, produci.

Contra concl. istam arg. 1. auct. D. Th. opusc. 42. c. 15. ubi loquens de prima productione corporis coelestis, hæc verba subiungit. *Corpus caeleste consequutum est per educationem suæ formæ de potentia propriae materiæ, nullo motu locali, vel alteratione præcedente, essentialitèr. Ergò natura corporis educationem formæ corporalis de potentia materiæ.* Ergò forma Coeli fuit educta de potentia materiæ.

Eandem doctrinam facta suadent, quæ in scriptura continentur, quia in homine, pueritia, & adolescentia antecedunt virilitatem, & in plantis, virgulta antecedunt arbores, & semina parva fructus, & tamen Deus in principio hominem in perfecta ætate produxit, & arbores cum fructibus fecit: ergò ex quo aliqua res exigit connaturalitèr fieri speciali aliquo modo per actionem naturalis agentis, non infertur inde eodem modo etiã exigere produci per actionem Dei primo operantis. Quod etiã constat ex eo, quod forma petit fieri per actionem naturalis agentis ex materia antecedentèr disposita, & tamen Deus in contrariorum sententia formam Coeli

Resp. 1. opusc. illum non esse D. Th. ut stilus eius demonstrat, & propterea iussa Pij V. fuisse minoribus characteribus impressum ut distinguatur à legitimis operibus D. Th.

2. resp. cum Rmo. à S. Th. educationem duplicitèr sumi vno modo strictè pro educatione formæ de potentia materiæ per actionem antecedentem productæ: alio quidem modo latè materialitèr, & terminativè pro productione videlicet formæ, quæ in suo esse à materia dependet, & modo prædicto sumi educationem formæ in opusc. D. Th. Quod constat ex his, quæ ibi dixerat, videlicet: *Cælum non esse genitum, sed*

per simplicem emanationem à Deo tantum processisse. Et post verba in argumento relata sequentia subiungit: *Nec hoc adhuc est, quid educitur, sed quid sit unum ex materia, & forma educita.* Et hoc confirmat doctrinam, quia in proprijs locis affirmat oppositum D. Th. Constat ergo ibi tantum de educatione late sumpta fieri sermonem, & sensum.

2. arg. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in fieri à materia, & de facto sic dependebant: ergo fuerunt educitæ. Prob. antec. 1. formæ Cœlorum, & elementorum dependent in esse, & operari à materia: ergo ab illa dependent in fieri: quia fieri est via ad esse, & cum illis proportionatur, & consequenter dependent in esse dependebunt in fieri.

2. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in conservari à materia: ergo ab illa dependent in fieri, quia conservatio est continuata productio; ac proinde si dependent in conservari, etiam in fieri, & in produci dependent.

3. Ex dependentia in esse, & operari, bene inferitur dependentia in produci, & fieri; sed formæ Cœlorum dependent in esse, & operari: ergo dependent in fieri. Prob. mai. Ex independentia in esse, & operari, bene inferitur independentia in fieri: ergo ex dependentia in esse, & operari bene inferitur dependentia in fieri.

ri, quia sicut affirmatio est causa affirmatiouis; ita negatio est causa negationis, & ideo si ex independentia in esse inferitur independentia in fieri, ab opposito ex dependentia in esse inferitur dependentia in fieri. Ant. verò constat in anima rationali, quam probavimus non dependere in fieri à materia, quia in esse, & operari non dependet ab illa.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. cons. quia educitiosus est actio, quæ terminatur ad formam educendam de potentia materiae, & ita requirit, quod materia se habeat, aliquo modo, ex parte termini à quo, comparative ad formam, quod tamen fieri non valet nisi materia supponatur prius per aliam actionem producta; cumque in prima rerum productione, materia, & forma connaturaliter debeant per eandem actionem produci, propter ea, quibus conclusionem probavimus; inde fit, formam Cœli in prima rerum productione non dependere in suo fieri à materia, nec quantum ad hoc servandam esse proportionem inter esse, & fieri, sed solum quantum ad alia, quatenus videlicet utramque materiale est, & connaturaliter non datur sine materia.

Ad 2. prob. resp. dist. cons. in fieri ex parte formæ productæ, cons. cons. ex parte formæ, & actionis producentis, neg. cons.

Ex

Ex quo eam formam Cœlorum, & elementorum sine materia conservari non possint, sed à materia in conservari dependant, solum inferunt, quod dependent in fieri ex parte formæ productivæ, quod ita contingit, quia forma non potest, nisi in materia naturaliter produci, non tamen inferitur formam dependere in fieri ex parte formæ, & actionis producentis, eo quod actio productiva formæ non præsupponit actionem productivam materiæ, quod erat necessarium, ad veram dependentiam in fieri.

Dices: Conservatio est continuata productio: ergo si verum est, formam Cœli dependere in conservari, etiam dependebit in fieri.

Resp. claritatis gratia, dist. conf. in conservari ratione formæ, & actionis, conc. conf. ratione solius formæ, neg. conf. Forma namque Cœli solum dependet in conservari ratione sui, quatenus est forma materialis, quæ sine materia, naturaliter esse non valet. Non tamen dependet ratione sui, & actionis conservantis; nam actio conservativa non exercetur dependenter ab actione conservante materiam, sed eadem actio formaliter produxit utramque, & eadem utramque conservat, & quando dicitur, conservationem esse continuatam productionem, fit sermo, de conservatione activa, vel de actione

conservante, quæ non potest formaliter dependere ab actione conservante materiam, nisi etiam actio productiva formæ dependeat ab actione materiam producente. Instantia invenitur in intellectu, & voluntate Angeli, & in substantia, & existentia, quæ ratione sui dependent in conservari à substantia Angeli, sine qua, saltem naturaliter, esse non possunt, & tamen non dependent in fieri, siquidem eadem actio creativa Angeli, intellectum, & voluntatem, substantiam illius, & existentiam creavit.

Ad 2. prob. ant. princ. neg. mai. & ad prob. neg. conf. Quia forma, quæ non dependet in esse, excedit capacitatem materiæ, & ita non continetur in potentia ipsius, consequenterque de potentia materiæ non potest educi; forma verò, quæ dependet in esse, potest produci per eandem actionem productivam materiæ, & ideo potest, in fieri non dependere, sed ab ipso Deo produci per actionem à materia independentem.

Dices: Deus supplere non potest concursus materiæ continentis in potentia sua formam producendam: ergo non potest producere formam, per actionem à materia independentem.

Ad prob. verò dist. ant. concursus materiæ executive conc. ant. æquivalenter neg. ant. & conf.

Deus namque non potest supplere concursum materiæ exercendo munus causæ materialis; potest tamen supplere concursum materiæ equivalentèr, id est, potest præstare concursum, in cuius præsentia concursus materiæ necessarius non est.

Ad prob. verò in 3. prob. ant. contentam, resp. quod illud axioma intelligendum est, quando affirmatio, & negatio sunt causæ adæquatæ, non tamen quando affirmatio, vel negatio solum est causa sufficiens, & non dependere in esse, est causa sufficiens, ut forma non dependeat in fieri, non tamen causa adæquata, quia quamvis forma dependeat in esse, non dependebit in fieri, si materia, & forma per eandem actionem fiant. Undè bene valet, non dependent in esse: ergò non dependent in fieri, ut constat in anima rationali; non tamen valet: dependent in esse: ergò dependent in fieri: sicut bene valet non est animal: ergò non est homo, non tamen valet: est animal: ergò homo, quia non esse animal est causa sufficiens ut aliquid non sit homo, non tamen causa adæquata, eo quod licet sit animal, si non est rationale, non erit homo.

3. arg. Formæ Cælorum, & elementorum ex natura sua petunt educi de potentia materiæ: ergò de facto fuerunt educæ. Patet consequ. quia Deus, in

operando, se conformat cum rerum natura, & illarum exigentia. Ant. prob. formæ Cælorum, & elementorum sunt formæ materiales: ergò ex natura sua petunt educi.

Resp. formam materialem ex natura sua esse educibilem, quando producitur ab agente naturali per actionem præsupponentem materiam, antecedentèr productam; non tamen quando producitur à solo Deo, producente materiam, & formam, sine agere naturali; ut in prima rerum productione, in quo eventu exigentia formæ subordinatur modo proprio operandi Dei; & ita non petit educi, sed produci per eandem actionem, qua producitur materia; quia Deus se solo, agens per eandem actionem potest materiam, & formam producere, & hoc modo utramque producere debet, nè multiplicet actiones frustra, & absque vlla necessitate, sicut Deus, quando se solo operatur non disponit materiam per vnam actionem antecedentem, & per alteram producit formam, sed potius formam de materia non disposita producit, & oppositum frustra faceret.

Sed inst. Deus, se solo, produxit volucres, & plantas, & tamen non fecit eas per creationem, sed per educationem, sicut etiam Adamum non per creationem produxit; ergò quamvis

Deus

Deus , se solo , producat materiam , & formam elementorum , non debet formam per creationē producere.

Secundo instabis Deus , se solo , produxit substantiam Angelorum , & illis gratiam iustificantem infundit ; & tamen gratia fuit per educationem producta in communiori sententia i. p. quest. 62. artic. 2. ergo idem quod prius

Respondetur : ad primum instantiam , quod ante volucres , & plantas præexistebat materia , ex qua poterat Deus prædictas educere , & ideo ne Deus frustra de novo materiam produceret , debuit ex materia præexistenti eorum formas educere ; quando vero coelos , & elementa produxit , non præexistebat materia antecedenter producta , & ita Deus per eandem actionem debuit formā , & materiam producere , & consequenter vtramque creare.

Ad 2. quod gratia , vtpote forma supernaturalis , exigit supernaturalem actionem , & ita petit fieri per actionem distinctam ab actione producente substantiam naturalem , consequenterque petit substantiam naturalem productam supponere , & de potentia illius educi ; formæ vero coelorum , & elementorum in prima productione , non exigebant , supponere materiam productam , sed potius per eandem actionem cum materia simul exigebant produci.

4. arg. In prima productione coelorum per diversam actionem produxit Deus materiam , & formam : ergo formam edu-
xit ; prob. antec. modo perseverat actio productiva materiæ , quia conservatio est continuata productio , & ita eadem actione , qua Deus produxit materiam , conservat materiam modo , consequenterque actio productiva materiæ , modo perseverat ; & tamen actio productiva formæ non perseverat modo : ergo per diversam actionem vtramque produxit. Minor. prob. Formæ primæ elementorum non perseverant modo , quia sunt formæ corruptibiles , & saltem quantum ad plures partes manent substantialiter transmutata : ergo non perseverat modo actio productiva.

Respondetur negando anteced. ad probationem distinguo minor. non perseverat , vt ad formam terminata , concedo minor. vt terminata , ad materiam , nego minor. & consequent. Eadem namque actio , qua Deus à principio materiam , & formam produxit , perseverat modo , non quidem completa , & vt terminata ad vtramque , sed incompleta , vt ad materiam terminata , sicut si Deus ab initio creasset equum , modo perseveraret actio divina , non quidem completa , & vt terminata ad totū , sed incompletè sumpta , & ad materiam terminata.

Sed inst. destructa forma, perseverare non potest actio illius productiva, etiam incomplete sumptim: ergo talis actio in prædicta consideratione non manet. Prob. ant. destructo termino primario actionis, non potest actio vlllo modo perseverare, eo quod actio est in ordine ad terminum primarium, sed destructa forma, non manet terminus primarius actionis, nam terminus primarius erat totum compositum elementum, & totum compositum non manet forma destructa: ergo destructa forma perseverare non potest actio productiva illius.

Respondetur: actionem dependentem, & specificatam à termino primario perseverare non posse, termino primario destructo, secus vero actionem independentem, & non specificatam à termino, & talis est actio, qua Deus coelos, & elementa produxit, quæ non specificatur à termino producto primario, & ita illo destructo perseverare potest.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Forma colorum, & elementorum de potentia absoluta potuerunt educi.

Prob. concl. ista. Quia Deus facere potest, quod non implicat contradictionem; sed for-

mas Colorum, & elementorum educi de potentia materiae, contradictionem non implicat: ergo formæ prædictæ potuerunt educi. Probatur min. Non implicat contradictionem, in eodem instanti reali, pro aliquo priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam: ergo mixta vera est. Probatur ant. ratione, & exemplo, ratione quidem quia materia pro illo priori intelligitur cum actualitate sufficienti, ut de illius potentia educatur forma: ergo potest Deus pro priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam. Probatur antec. ut materia exerceat causalitatem materialem, non requiritur, quod intelligatur existens, neque complete producta sed satis est, quod intelligatur in via ad habendam existentiam, quod quidem constat ex differentia, quam assignant Philosophi inter causam efficientem, & materialem, quia causa efficiens, ut causet, debet intelligi cum existentia; causa vero materialis, satis est quod intelligatur in via, ad habendam existentiam; sed materia pro illo priori sic intelligitur: ergo intelligitur pro illo priori cum actualitate sufficienti, ut de illius potentia educatur forma.

Exemplo autem probatur ant. Quia in eodem instanti reali, in quo Deus substantiam Angelicam produxit, largitus est illi gratiam, edu-

educendo illam de potentia natura Angelicæ, vt communiter docent Thomistæ enim D. Aug. & D. Th. 1. p. q. 62. art. 3. ergo poterit similiter Deus in eodem instanti reali, pro vno priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam.

Addimus: quod in frequentiori sententia, quando vermis generatur ex speciebus sacramentalibus; in eodem instanti reali, vel creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur, & pro alio posteriori, educitur forma; ergo idem poterit in presenti contingere. Et re vera, si vt effectus fiat cum dependentia à causa efficienti, sufficit præsentia nature: sicut sol tantum prioritate nature antecedit illuminationem. Et intellectus Angeli suam operationem, eadem præsentia nature sufficiens erit, vt forma fiat dependenter à materia, & de potentia ipsius vere, & realiter educatur.

5. IV.

Argumentis occurritur

Contra concl. istam arg. Materia non potest terminare actionem diversam, ab actione productiva formæ; sed materia solum potest creari; ergo forma non potest educi. Prob. mai. Omnis actio tendit ad ponendum terminum sub existentia; sed ma-

teria, se sola, capax existentia non est: ergo non potest terminare actionem diversam ab actione productiva formæ.

Conf. Cælum est incorruptibile, & consequenter debet esse ingenerabile: ergo forma Cœli solum poterit per creationem produci.

Resp. dist. mai. diversã actione cõpletã, cõc. mai. incõpletã, neg. mai. Et ad prob. dist. mai. cõplete, vel incomplete, conced. maior. complete determinatè, neg. mai. Actio namque iuxta qualitatem sui ipsius tendit ad comunicandã existentiam; actio quidem completa, ad comunicandam existentiam complete, & in facto esse; actio autem incompleta tendit ad comunicandam existentiam incompletè, vialiter, & in fieri, & mediante altera actione, per quam ipsa ultimo determinatur, & completur; cumque materia pro priori ad formam, possit existere incomplete, & vialiter; inde fit, quod possit etiam pro illo priori actionem incompletam terminare, diversam ab actione productiva formæ. Instantia est in quacumque generatione substantiali, in qua pro priori ad formam supponitur materia conservata per actionem diuinam, ab actione per quam de novo forma producitur.

Ad conf. distingo anteced. incorruptibilitate proveniente ex independentia formæ à materia, neg.

neg. anteced. Ex quo materia per formam satiatur, concedo anteced. Et nego conseq. Cœlum namque est incorruptibile, quia forma Cœli totaliter, & adæquatè, satiatur capacitatem materiæ; non tamen Cœlum est incorruptibile, quia forma eius non dependeat à materia, & hoc erat necessarium, vt forma non posset educi, & cœlum non esset generabile, quod videlicet forma Cœli à materia non dependeret.

Secundo arguitur fundamento contrariorum, quia ad educationem requiritur materia præcedere formam in aliquo instanti reali temporis, sed materia cœlorum non potuit in aliquo instanti reali temporis præcedere formam, aliàs pro aliquo instanti reali præcessisset sine forma: Ergo Deus formas cœlorum non potuit educere de potentia materiæ: probatur mai. Ad educationem requiritur transmutatio materiæ; sed transmutatio dari non potest, nisi materia præcedat formam pro aliquo instanti reali temporis: ergo talis præcedentia ad educationem requiritur. Probatur min. Ad transmutationem necessarium est, quod materia præcedat cum privatione formæ; sed vt materia præcedat cum privatione formæ, requiritur etiã quod præcedat pro aliquo instanti reali temporis, aliàs ma-

teria pro eodem instanti reali temporis haberet formam, & illius privationem: ergo ad transmutationem; requiritur præcedere formam, temporis præcedentia.

Resp. ad argu. neg. mai. ad eius prob. neg. min. & ad prob. dist. mai. cum privatione mutationi proportionata, conced. mai. non proportionata mutationi, neg. maior. & dist. minor. Cum privatione rigorosa: cōc. min. Cū privatione lata, neg. min. & cōs. Privatio namque cum mutatione proportionari debet; mutatio vero alia est rigorosa, quæ regulariter contingit, & quando per virtutem naturalis agentis, materia per alterationem disponitur, & ex illa iam disposita per aliam actionem educitur forma, quæ mutatio veram, & rigorosam privationem requirit, & ita vt materia talem induat mutationem debet etiam prioritate temporis formam præcedere, ne pro vno, & eodem instanti reali temporis, sit materia cum forma, & cum vera privatione, quod essentialiter implicat: alia autem est mutatio lata, quando videlicet pro vno priori producitur, & pro alio posteriori in eodem instanti reali per aliam actionem producitur forma, & talis mutatio veram privationem non includit, sed solum privationem latam, quæ præcedentiam temporis in materia non requirit.

Sed instabis: ex prædicta solu-

Sed instabilis: ex prædicta solutione sequitur, aliquam privationem esse simul cum forma in eodem instanti reali, sed implicat aliquam privationem esse cū forma simul in eodem instanti reali, sicut implicat corpus esse simul lucidum, & tenebrosum, & hominem esse cæcum, & videntem: ergo solutio data nulla est.

Respondetur distinguo minor. aliquam privationem strictam, concedo minor. latam, nego minor. & consequent. Privatio namque est duplex, alia videlicet stricta, quæ facit subiectum esse in re sine forma, & hæc privatio cum forma esse non potest: alia est privatio lata, quæ solum facit, quod subiectum, pro aliquo priori, non intelligatur cum forma, quæ privatio compatibilis est cum forma pro eodem instanti reali, & ad educationem miraculosam sufficiens.

Sed inst. Ad educationem requiritur rigorosa privatio, nam ad omnem educationem concurrere debent tria principia, materia, forma, & privatio, quæ de privatione rigorosa intelligi debet, & in oppositum non est assignabilis ratio; sed privatio rigorosa in materia cœli reperiri non potuit, ut concedimus: ergo forma non potuit educi.

2. inst. illa privatio lata, quæ datur, est non esse formæ; sed non esse formæ, & forma non possunt simul esse: ergo illa priva-

tio non potuit esse, in eodem instanti reali, cum forma producta.

Respondetur ad primam instantiam; privationem rigorosam tantum requiri ad educationem regulariter contingentem, non tamen ad educationem miraculosam, qualis esset educio formæ cœlorum de potentia absoluta, imò privatio rigorosa necessaria non est ad educationem connaturalem, dum modo miraculum præsupponat, ut constat in generatione, qua vermis ex speciebus Sacramentalibus generatur.

Ad secundam replicam negatur maior. privatio non est, nō esse forma in re, sed solum non intelligi subiectum cum forma, pro aliquo priori à quo, & quamvis impossibile sit, subiectum esse in re sine forma, & simul esse cum illa, aliàs darentur duæ contradictoriæ simul veræ; impossibile tamen non est, subiectum esse in re cum forma, & pro aliquo priori non intelligi cum illa, sicut implicat, notitiam intuitivam esse in re cum termino, & obiecto præsentis, & non esse in re cum illo, non tamen implicat esse cū illo in re, & pro aliquo priori non intelligi cum illo, nam pro illo priori, quo Deus intuitive cognoscit obiecta creata, non dum ipsa

intelliguntur cum præsentia reali, & exercitè
 existentiã

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. 1. formas accidentales, quæ se habent vt proprietates, & passiones, respectu naturæ, vel formæ, educi de potentia subiecti, si educatur forma, cuius sunt proprietates, si vero talis forma creetur, etiam iste proprietates creantur; sicut si aqua crearetur etiam frigiditas, quæ est eius proprietas, & si ignis crearetur, etiã calor crearetur, qui est proprietas ignis: Quando vero regulariter forma ignis educitur, etiã coeducitur calor, & idem de omnibus proprietatibus, & passionibus; cuius ratio est, quia proprietates, & passiones, fiunt per eandem actionem, qua fit materia, & forma; tum quia, qui dat formã dat consequentia ad formam; tũ quia sunt terminus secundarius actionis producentis naturam, ac perinde per eandem actionem fiunt, & consequenter, si natura, vel forma creatur, etiam istæ creabuntur.

Secundo colligitur: omnes aliàs formas accidentales artificiales scilicet, vel violẽtas, vel naturales, & supernaturales, educi de potentia subiecti, cuius ea est ratio. Nam ille formæ educuntur de potentia subiecti, quæ in esse, & fieri ab illo dependens;

sed omnes prædictæ formæ à subiecto in esse, & fieri dependent, quia naturaliter loquendo, sine subiecto, nec existere, nec conservari possunt, & aliàs fiunt per diversam actionem; ergo omnes formæ productæ educuntur de potentia materia.

Dices: quod gratia, & virtutes supernaturales creantur à Deo iuxta illud *cor mundum crea in me Deus*, & in Tridentin. Sessione 9. de iustifi. cap. 7. diffinitur, gratiam, & virtutes supernaturales à solo Deo infundi: ergo non educuntur de potentia subiecti prædictæ formæ.

Dices secundo: nec formæ supernaturales, nec artificiales, nec violentæ continentur in potentia subiecti: ergo de illius potentia educi non possunt. Cõseq. est bona, & ant. probat. Subiectum contentivum formæ dicit inclinationem naturalem ad illam; sed subiectum inclinationem non habet, ad virtutes, & formas supernaturales, & artificiales: ergo istæ formæ non continentur in potentia subiecti.

Resp. ad 1. gratiam, & virtutes supernaturales dici infusas à Deo, non quia creentur, sed quia in creatis nullum est earum principium, sed solum virtute divina possunt produci.

Etsi dicas; subiectum educationis formæ debet habere proportionem cum illa; sed subiectum

naturale cum forma supernatu-
rali, proportionem non habet;
ergo forma, supernaturalis de
illius potentia educi non po-
test.

Respondetur: disting. mai.
proportionem similem continen-
tiæ, conced. mai. dissmilem, &
non accommodatam, neg. mai.
& dist. min. sub eadem dist. neg.
conseq. Proportio namque de-
bet esse similis continentia, cum-
que subiectum naturæ solum cõ-
tineat supernaturalem formam
in potentia obedientiali, quæ cõ-
sistit in non repugnantia, & sub-
iectione ad Deum, vt in eo, & ex
eo faciat, quid voverit: inde est
quod solum proportionem non
repugnantie requirit, quam pro-
portionem subiectum naturale,
cum supernaturali forma, de fac-
to habet.

Ad secundum respondetur:
negand. ant. ad prob. disting. ma.
contentivum secundum poten-
tiam naturalem, conced. maior.
secundum obedientialem nego
mai. & conc. minor. neg. conse-
quent. licet namque subiectum,
in cuius potentia naturali, aliquid
continetur, dicat naturalem in-
clinationem ad illud, subiectum
tamen, quod solum in potentia
obedientiali cõtinet formam, ne-
cessarium non est, quod dicat in-
clinationem ad illam; sed sufficit
habere capacitatem, vel non re-
pugnantiam, vt de illius potentia
obedientiali educatur. Vnde ad

formas supernaturales, artificia-
les, & violentas, non habet sub-
iectum naturalem inclinationem,
quia in eius potetia naturali, non
continentur, sed solum in poten-
tia obedientiali, ex qua etiam edu-
cuntur. Et hæc de art. isto in hoc
lib. text. 80. & 81. ad Philosophiã
applicanda.

QVÆSTIO SEXTA.

De composito.

ARTICVLVS I.

*Vtrum detur modus unionis, inter ma-
teriam, & formam realiter ab
vtraque distinctus.*

§. 1.

*Sensus difficultatis aperitur, & sta-
tuitur negativa
conclusio.*

MAteriam, & formam reali-
ter vniri, & ex illis sic vni-
tis compositum substantia-
le resultare, ratio convincit, &
experientia demonstrat: an vero
realiter vniantur per se ipsas im-
mediate, & absque aliquo modo
superaddito ad vtramque, quo
formaliter copulentur, ita certum
non est, sed plurimi negant extra
scholam D. Th. & ex Thomistis
Illust. Godoy, Araujo, Herrera, &
Patres venerandi Carmelite. Alij
autem nullum modum necessariũ
esse

esse cognoscunt, sicut Capreolus, Caietanus, & Ferrara, & magis communiter nostri; & hanc sententiam existimo D. Th. 1. p. q. 76. art. 7. & 8. & 1. 2. q. 110. art. 1. q. vnica de Ani. art. 9. vbi asserit: *Formam secundum se ipsam, vniri materiae primae, & non per aliud ligamentum.* Quae verba expressissima sunt; nec minorem expressionem habent alia, quae adducit 2. contrag. cap. 71. quod videlicet: *Forma vnitur materia absque omni medio: per se enim competit formae, quod sit actus corporis, & non per aliquid aliud.* In quibus clarissime continetur, formam per se ipsam vniri, & non per aliquem modum, & ideo haec erit.

5. II.

Nostri conclusio.

Conclus. ista efficaciter prob. ratione desumpta ex doctrina D. Thom. quia modus vnionis inter materiam, & formam, necessarius non est: ergo non est admittendus, nam entitates absque necessitate multiplicandae non sunt, eo quod frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest. Ant. vero prob. Posita actione causae efficientis, applicantis materiam ad formam, materia per se ipsam vnitur cum forma: ergo modus superadditus necessarius non est; prob. ant. Materia per se ipsam est proportionata cum

forma: ergo supposita applicatione causae efficientis, per se ipsam debet vniri cum forma: ant. prob. Materia per se ipsam est pura potentia, & forma essentialiter est primus actus, sed pura potentia, & primus actus sibi invicem correspondent, & immediatè proportionantur; ergo materia per se ipsam est proportionata cum forma.

Resp. contrarij: Materiam, & formam per suas entitates esse proportionatas in actu primo, non tamen in actu secundo; & ideo vt in actu secundo vniantur indigent aliquo modo realiter ab vtraque distinctio, quo mediante forma possit actuare materiam, & materia recipere formam.

Haec tamen solutio in primis D. Thom. impugnat asserentem: *Formam secundum se ipsam vniri materiae primae.* Vniri autem non actum primum, sed exercitium, & actum secundum significat.

2. impug. data solutio: quia enim figura quantitatis, per se ipsam proportionata est in actu primo cum quantitate, per se ipsam etiam cum eadem quantitate, in actu secundo proportionatur, & vnitur, ergo si materia per se ipsam in actu primo cum forma proportionatur per se ipsam etiam erit proportionata in actu secundo, & poterit vniri cum forma.

3. Materia in actu secundo est proportionata cum forma; sed talem proportionem non habet

bet à modo vnionis realitèr superaddito; ergò per se ipsam habet materia proportionem illã. Prob. mi. Proportio materiæ cū forma, provenit, ex quo materia est primum subiectum, & forma primus actus; sed esse primum subiectum non habet ab aliquo superaddito; ergò proportionem in actu secundo non habet ab aliquo modo.

4. Materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat; sed recipere, & informare, est in actu secundo vniri; ergò per se ipsas vniuntur, & exercitè proportionantur. Prob. mai. Forma per se ipsam dat esse materiæ primæ, & materia per se ipsam recipit esse: ergò materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat, sicut etiã per se ipsam tanquàm per rationem formalem vivificat corpus, & dat illi primum esse.

Dices: materiam per se ipsam recipere, & formam per se ipsam actuare tanquàm per rationem formalem; vnionè verò realitèr distinctam esse solam conditionem, sine qua forma non informabit materiam.

Sed contra est: forma per se ipsam est actus primus, & materia per se ipsam est primum subiectum; sed primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem inter mediam vt vniantur; ergò non requirunt vnionem, etiam tanquàm con-

ditionè. Prob. min. Primum subiectum respicit primū actum tanquàm proprium, & magis inter omnia proportionatum, vt ex terminis patet; sed potentia, vt vniatur cū actu magis proportionato conditionè inter mediam nõ requirit: ergò primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem inter mediam, vt vniantur.

Conf. Natura vt vniatur cum prima passione accidentali, realitèr à natura distincta, non indiget aliqua conditione, vel dispositione intermedia, sed potius immediatè vnitur cum illa, sicut risibilitas, vel esse admirativum proximè, conveniunt immediatè naturæ, & inter potentias vt voluntas vniatur cum anima non requiritur aliquod medium, nisi solus intellectus, & vt intellectus vniatur, non indiget alio intermedio; sed hoc ideò est: quia prima proprietas, in linea proprietatis, est magis proportionata, & prima proprietas, & intellectus, in linea potentiæ, est prima potentia: ergò primum subiectum, vt vniatur cum primo actu, nullam requirit conditionem inter mediam.

Conf. 2. vt intellectus vniatur cum prima specie repræsentativa primi obiecti, & magis proportionati, nullam conditionem inter mediam requirit: ergò idem de materia in ordine ad formam.

Respondebis: modum vnionis requiri tanquam causalitas materiæ, & tanquam causalitas formæ, quæ causalitates debent convenire materiæ, & formæ, per aliquid realitèr ab vtraque distinctum; eo quod causalitates istæ non possunt non realitèr à materia, & forma distingui.

Sed contra est: quia causalitas formæ, qua in actu secundo causat effectum formalem non potest realitèr à forma distingui, & idem dicendum de causalitate materiæ: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Magis distat effectus formalis à forma, quam causalitas ipsius formæ, vel saltim equalitèr, eo quod causalitas formæ mediat inter effectum, & formam, & medium minus distat ab extremis, quam extrema ipsa inter se; sed effectus formalis formæ non distinguitur realitèr ab ipsa forma: ergò etiam causalitas formæ realitèr distincta non est.

2. prob. concl. destruendo fundamentum contrariorum: quia sicut forma indifferens est, vt sit, vel non sit vnita, ita etiam indifferens est, vt det esse, vel non det esse materiæ; & tamen forma per se ipsam in actu secundo, tanquam per rationem formalem, dat esse materiæ: ergò per se ipsam, tanquam per rationem formalem, poterit in actu secundo vniri.

Conf. Compositum substan-

tiale diffinitur per materiam, & formam, tanquam per partes essentielles physicas, & nihil aliud ponitur in eius diffinitione: ergò non datur modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus: patet consequèr. Quia si talis modus daretur, essetque essentialitèr exactus, vt totum compositum resultaret, deberet poni in diffinitione physica, in qua poni debent omnia prædicata physicè constitutiva: sicut in diffinitione metaphysica, omnia prædicata metaphysicè constituentia ponuntur.

Conf. vltèrius: Si modus vnionis esset essentialitèr exactus, inter materiam, & formam ipsa forma non esset prima differentia in genere physico, siquidem supponeret aliud prædicatum essentialè, & physicum, à materia essentialitèr distinctum; sed hoc dicendum non est, quia forma dat primam speciem physicam, & consequentèr est prima differentia: ergò modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus, admittendus non est.

Addimus tamen: modum vnionis non posse esse duplicem, neque vnum; non quidem duplicem, quia modus se tenens ex parte materiæ, verè, & realitèr vnit illam cū forma, aliàs non esset modus vnionis: ergò quilibet alius modus, ab isto diversus, admittendus non est; consequenteque modus vnionis non debet esse duplex.

Mo-

Modum verò illum non esse unicū, prob. quia modus unionis recipitur realiter in extremis diversis, videlicet in materia, & forma, & consequenter, nequit esse unus, nam idem modus recipi non potest in extremis realiter entitativè diversis.

Rursus etiam: modus unionis est causalitas materiae, & formae: sed materia, & forma habent causalitates diversas, siquidem sunt causae distinctae, & distincte causae distinctas etiam debent habere causalitates: ergo modus unionis unicus esse non potest.

Dices: modum se tenentem ex parte materiae, esse inadaequatum sufficientem ad uniendam materiam; non tamen adaequatum, & sufficientem etiam, ad uniendam formam.

Contra tamen est: Implicat esse modum unionis, & solum se tenere ex parte materiae, & inadaequatum esse: ergo nulla est data solutio. Prob. antec. Unio essentialiter connotat extrema, quae uniuntur, & essentialiter est nexus inter utrumque, sed nexus inter duo essentialiter connectit utrumque, & ex parte utriusque se tenet. Unde eadem, & unica capula propositionis connectit predicatum cum subiecto, & ex parte utriusque se tenet; quae tamen magis distant, & minorem proportionem habent, quam materia, & forma: ergo implicat esse mo-

dum unionis, & inadaequatum esse, vel solum se tenere ex parte materiae.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. istam arg. 1. Generatio hominis aliquem terminum debet producere, eo quod est vera actio, & omnis vera actio aliquem terminum producere debet; sed generatio hominis non producit materiam, nec formam: ergo producit modum unionis realiter ab utraque distinctum.

Resp. poterat neg. mai. Nam actiones sensuum externorum non producant aliquem terminum, & visio beata nullum terminum producit. Et secunda demonstratio, nec habitum, nec modum aliquem producit, sed solum habitum praesistentem ad novam materiam applicat, & extendit; & tamen sunt verè actiones.

Dices: Actiones enumeratas esse actiones immanentes: nos autem solum de actione transenti loquimur in praesenti.

Contra tamen est. Quia licet actio transiens est vera actio ad extra, ita actio ad intra; sed actio immanens salvatur sine termino ad intra: ergo actio transiens salvari potest sine termino producendo ad extra.

Quidquid tamen sit de probabilitate solutionis huius. Aliter resp. 2. Quod licet generatio hominis non producat materiam, vel formam, vel etiam modum unionis; producit tamen totum compositum, & ad producendum totum necessarium non est, aliquam partem quantum ad suam entitatem producit: sed sufficit unionem partium effectivè causare. Sicut constat in homine dealbante parietem, qui albedinem, vel parietem non producit; & tamen quia albedinè cum pariete coniungit, verè facit albū, & producit compositum accidentale.

Sed inst. Illa actio productiva hominis est vera actio eductiva; ergò aliquid præter totū producit: nam illud, quod formalitè educitur, non est ipsum totum. Ant. verò prob. Illa actio non est conversio, nec est creatio: ergò est actio eductiva, quia præter illas duas actiones alia assignabilis non est.

2. inst. Per generationem hominis non solum producit terminus *qui*, sed etiam terminus *quo*: quia per nullam actionem producit terminus *qui*, vel totalis, nisi rationè termini *quo* formalitè producti; sed terminus *quo* productus per actionem illam, non est materia, nec forma: ergò erit modus unionis realitè ab utraque diversus.

Resp. ad 1. inst. Præter ac-

tionem conversivam, creativam, & eductivam dari etiam alteram actionem effectivè unitivam partium, & productivam totius, quæ facit efficientè, quod forma sit in materia, & materiam uniri formæ. Instantia est in actione dealbantis parietem, quæ non est creatio, nec educio, nec conversio; & tamen est vera actio, quia efficientè parieti albedinem unit.

Ex eadem doctrina constat ad 2. repl. Non enim omnis actio productiva termini *qui*, debet producere terminum *quo*: ut patet in actione parietem dealbantis, quæ parietem, vel albedinem non producit; sed solum est de ratione actionis producentis terminum *qui*, producere terminum *quo*, si illum non supponat pro alio priori productum. Cumque generatio hominis supponat terminum *quo*, vel animam rationalem pro alio priori productam à Deo; indè fit, non debere illam producere, sed tantum illam unire.

Poterat etiam dici: Quod sicut consecratio est vera actio, quia licet Christum non producat absolute quoad suam entitatem, ipsum tamen prout ex pane producit: ita generatio hominis actio vera est, quia licet formam non producat quantum ad esse, illam tamen quantum ad inesse producit, faciendo quod forma sit in materia.

2. arg. quod essentialiter consistit in potentia ad aliquem actum, non potest ad ipsum actum transire, nisi per aliquid realiter superadditum: quia si nihil realiter superadditur, manebit in potentia sicut antea, sed essentia materiae, & formae non in actuali unione, sed in potentia ad illam consistit: ergo materia, & forma non possunt ad unionem actualem pervenire, nisi per aliquem modum realiter superadditum, & ab utraque distinctum. Prob. min. Si essentia materiae, & formae consisteret in unione actuali, semper materia, & forma essent actualiter unitae: nam quod est de essentia alicuius, ab illo separari non potest; sed materia, & forma semper unitae non sunt: ergo essentia materiae, & formae non consistit in unione actuali, sed potius in potentia ad unionem.

Conf. Materia, & forma non possunt actualiter uniri, absque modo realiter superaddito: ergo talis modus inter materiam, & formam admittendus est. Prob. ant. 1. Ita comparatur materia ad formam, sicut intellectus ad obiectum; sed intellectus non potest in actu secundo uniri cum obiecto, nisi mediante verbo: ergo materia, & forma non potest uniri absque medio, vel modo realiter superaddito.

2. Accidens non potest uniri

ri cum subiecto, nisi mediante modo inhaerentiae realiter ab accidenti distincto: ergo idem de materia, & forma dicendum est.

3. Partes continui per aliqua indivisibilia inter media copulantur: ergo materia, & forma per aliquem modum ununtur.

4. Materia, & forma ununtur per proprias causalitates; sed istae causalitates realiter differunt a materia, & forma: ergo ununtur per aliquid realiter superadditum. Prob. min. Nulla causa creata potest identificare se cum propria causalitate: alias evaderet infinita: ergo causalitas materiae, & formae realiter distinguitur ab illis.

Resp. ad arg. dist. mai. In potentia ad aliquem actum, quantum ad rectum actus, conc. mai. Quantum ad connotatum, & obliquum, neg. mai. & dist. min. Ad illam quoad rectum, neg. mi. Quantum ad obliquum, conc. min. & neg. conf. Materia namque, & forma, cum se habeant sicut primum subiectum, & primus actus, habent proportionem immediatam ut uniantur: & ita propria entitas utriusque est ratio formalis unendi, quae ad proprium exercitium unionis, solum desiderat connotatum actionis causae efficientis applicatis materiam ad formam. Quapropter entitas materiae, & formae per se ipsam est unio, & ideo solum est in potentia ad unionem quantum ad

connotatum, & obliquum actionis unitis; non tamen quantum rectum unionis.

Dices. Entitas formæ v.g. non est ratio formalis uniendo: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Si entitas formæ esset ratio formalis uniendo, ipsam formam esse unitam, & compositam ex unione resultans, tribueretur principaliter Deo creati, & minus principaliter homini generanti, & ipsum etiam compositum esset principaliter creaturæ; sed hoc dicendum non est: ergo entitas formæ non est ratio formalis uniendo. Min. cum conf. tenet. Et prob. mai. Deus produceret rationem formalem uniendo, scilicet formam; homo vero solam applicationem, vel conditionem producit: ergo animam esse unitam tribueretur Deo principaliter creati rationem formalem uniendo, & compositum esset principaliter creaturæ.

Resp. tamen facile. Deum producentem formam, producere rationem formalem uniendo materialiter, & in esse rei; non tamen formaliter: eo quod ratio formalis uniendo est ipsa forma, quatenus actuatur corpus, & materiæ communicatur, secundum quam rationem forma non est à Deo, sed ab homine uniente illam cum materia. Ideoque compositum principaliter est genitum, & formam esse unitam fit principaliter ab homine generante.

Ad conf. arg. princ. neg. conf. primæ prob. quia obiectum est extra intellectum, & illi extraneum, & non potest intra intellectum poni, nisi per aliquam similitudinem in actu secundo, quæ dicitur verbum; consequenterque licet intellectus per se ordinatur ad obiectum, indiget verbo ut uniat cum obiecto: Materia vero per se ipsam cum forma proportionata est, & ita dispar est ratio.

Ex hoc ad 2. prob. antec. constat solutio: quia accidens non est immediate proportionatum cum substantia; eo quod non est actus simpliciter talis respectu substantiæ, nec substantia per se ordinatur ad accidens. Et ita mirum non est ad unionem cum substantia indigere modo inherentiæ realiter ab accidenti distincto.

Addimus probabilius esse, inherentiæ non esse realiter ab accidenti distinctam, & alios etiam asserere, inherentiæ non esse unionem accidentis, sed modum peculiarem existendi dependentem à subiecto, accidentis completivum: Sicut subsistentia est completiva substantiæ.

Ad 3. neg. conf. Quia partes continui non comparantur per modum actus, & potentiae, sed tanquam actus, & actus; & ita ut uniantur, indivisibilibus indigent. Rursus, partes continui faciunt extensionem in toto, & una ponitur extra aliam, ad quod indivi-

divisibilia necessaria sunt, ut una pars sit extra aliam, & secundum se totam non tangat alteram partem.

Ad 4. Nullam causam creatam posse identificare causalitatem dicentem perfectionem simpliciter simplicem; posse tamen absque vlla infinitate identificare causalitatem dicentem imperfectionem in suo conceptu formali. Et talis est causalitas materiæ, & formæ, receptio videlicet, & informatio: & idè mirum non est, causalitates prædictas non esse realiter à materia, & forma diversas.

3. arg. quod accidentaliter de aliquo prædicatur, realiter ab illo distinguitur; sed unio prædicatur accidentaliter de materia, & forma: ergò ab illis realiter distincta est.

Conf. Quia subiectum est indifferens ut sit album, & non album; & ut sit agens, & non agens, albedo, & actio sunt aliquid superadditum, & realiter à subiecto distinctum; sed materia, & forma sunt realiter indifferentes ad uniri, & non uniri: ergò unio realiter distinguitur à materia, & forma.

Conf. 22 implicat rem aliquam transire de vno ad aliud contradictorium absque aliquo realiter superaddito; sed materia esse unitam, & non esse unitam sunt prædicata contradictoria: ergò quando materia transit de

non unita ad unitam, superadditur unio realiter à materia diversa.

Ad hoc arg. resp. quod si illud, quod prædicatur accidentaliter, sit prædicatum absolutum, necessarium est, realiter à subiecto distingui: secus verò si sit prædicatum connotativum ex conceptu formali, qualis est unio, quæ ex conceptu formali connotativa est. Nam unio connotat essentialiter extrema, & actionem agentis, extrema unibilia applicantis. Et instantia est in exercitio referendi, quo Pater, per relationem realem, ad secundum filium refertur, quod exercitium realiter separatur à relatione, quando moritur secundus filius; & tamen non distinguitur realiter à relatione ipsa. Nam Pater eadem relatione ad omnes filios refertur. Similiter etiam albedinem fundare relationē similitudinis, potest realiter ab albedine separari, deficiente altera albedine, cui similis sit; & tamen hoc exercitium fundandi, non est distinctum realiter ab albedine fundante. Et actū liberum Dei terminari ad creaturas, non est quid distinctum realiter ab ipso actu; & tamen potest realiter separari, & Verbum Divinum potuit, non terminare realiter humanitatē, absque aliqua mutatione reali; quia hæc omnia prædicata connotativa sūt.

Ad 1. conf. resp. explican-

do causalem maioris; quia indifferens præcisè, neg. causalem, quia indifferens ad talia extrema, conc. causalem: & dist. min. ad vni quantum ad denominationem, conc. min. quantum ad entitatem, neg. min. & conf. Albedinem namque, & actionem esse aliquid realitèr à subiecto distinctum, non infertur præcisè ex indifferentia subiecti, sed etiam ex indifferentia subiecti, ad extrema determinata; ad albedinem videlicet, & actionem, quæ secundum suas entitates possunt adesse, & abesse absque subiecti corruptione, & ita subiectum est indifferens ad illas formas, etiam secundum entitates; consequenterque ipsæ debent esse aliquid realitèr entitativè à subiecto distinctum; materia verò, & forma non sunt indifferentes ad entitatem unionis; sed solum, vt denominentur vnità, ad quam denominationem habendam solum desiderant actionem agentis, applicantis materiam ad formam; nõ tamè aliquod medium, realitèr à materia, & formæ distinctum.

Ad 2. conf. dist. mai. ad aliud cõtradietorium entitativè, conc. mai. cõtradietorium denominativè secundariò, neg. mai. Et dist. min. Cõtradietoria denominativè secundariò, conc. min. entitativè, neg. min. & conf. Res namque non potest transire de vno cõtradietorio in aliud con-

tradietorium quantum ad entitatè, absque aliquo realitèr superaddito; potest tamè transire de vno cõtradietorio in aliud, quantum ad denominationem, absque aliquo intrinseco superaddito realitèr: sicut quando nascitur secundus filius, pater denominatur relatus ad ipsũ absque aliquo intrinseco, realitèr superaddito, quia per eandẽ relationẽ, qua antea referebatur ad primum filium, modò ad secundum refertur, & in materia esse vnitàm solum est denominatio secundaria eiusdẽ entitatis materiæ. Vnde materia potest ad illã transire absque aliquo superaddito realitèr. Ad dimus: quod quando materia denominatur vnità, superadditur realitèr forma, quæ est intrinseca materiæ informativè, sicut materia receptivè est intrinseca formæ.

Sed inst. quando materia transit de non vnità ad vnitàm, resultat in materia relatio realis ad formam; sed hæc relatio resultare nõ potest, absque aliquo, realitèr producto de novo: ergò aliquid de novo producitur, eadẽ realitèr à materia distinctum. Prob. min. Relatio realis non potest resultare nisi ad productionem alicuius termini, primariò producti; eo quod ad relationem nõ datur per se motus: ergò relatio realis vnità in materia, resultare non potest absque aliquo realitèr producto de novo.

Resp. ad relationem non dari

uari per se motum, sed ad aliquē, terminum, ex quo relatio resultat, non tamen requiri, talem terminum esse de novo productum, quantum ad entitatem, sed satis est, esse productum, quantum ad in esse, vel esse cum alio de novo unitum; cumque per actionem agentis, materia uniatur cum forma, & forma sit in materia, inde est, quod ad utramque sic unitam potest resultare relatio.

4. arg. fundamento principali contrariorum: quę realiter separantur realiter distinguuntur; sed unio inter materiam, & formam, realiter ab utraque separatur: ergo realiter à materia, & forma distinguitur. Prob. minor. In morte hominis non desinit esse materia, nec desinit esse forma; & tamen desinit esse unio: ergo realiter ab utraque separatur.

Resp. dist. mi. Separatur quārum ad denominationem secundariam, conc. min. quantum ad entitatem, neg. min. & consequ. Quia materia, & forma se habent sicut purę potentia, & primus actus, & ita habent immediatam proportionem, ut per se ipsas uniantur, supposita actione agentis applicantis utramque, consequenterque, quando de facto unitur solū advenit de novo, denominatio secundaria, & hæc eadem deficit, quando ab invicem separantur; non tamen deficit aliqua entitas, realiter ab utraque distinc-

ta, eo quod entitas unionis ab utraque distincta non est.

Sed instabis primo: In morte hominis deficit aliquid reale, siquidem deficit denominatio uniti, quę est denominatio realis; sed non deficit materia, nec deficit forma: ergo deficit alia entitas, præter materiam, & formam; nā defectus alicuius realitatis, sine defectu alicuius entitatis impossibilis est.

Secundo instabis: in morte hominis deficit entitas unionis constitutiva: ergo deficit entitas, realiter à materia, & forma distincta, quia entitas materię, & formę non deficit. Antec. prob. Si non deficeret entitas unionis constitutiva, maneret unio in suo esse constituta; sed non manet unio constituta in suo esse, aliàs etiā extremo maneret unita: ergo deficit entitas unionis constitutiva.

Tertio inst. unio est aliquid quantum ad entitatem à materia, & forma distinctum: ergo quando deficit unio, deficit aliqua entitas. Prob. ant. Actio agentis applicantis materiam ad formam, est conditio necessaria, ut unio sit in rerum natura; sed non est conditio necessaria, ut detur materia, vel forma: ergo quia unio est aliqua entitas à materia, & forma distincta.

4. modo dantur omnia identificata cū materia, & forma Divi Petri, & cōsequēter nihil illorū deficit, sed modo deficit: ergo unio

non est identificata cum materia, & forma, sed realiter ab illis distincta.

Quinto instabis: in morte hominis deficit unio quantum ad denominationem: ergo deficit etiam unio quoad entitatem: probat. consequent. Tum quia forma, quæ in exercitio consistit, non potest deficere, quantum ad denominationem, nisi deficiat etiam quantum ad entitatem. Tum etiam, quia relatio, deficiente termino, deficit quantum ad denominationem, deficit etiam quoad suam entitatem: ergo idem de unione dicendum.

Resp. dist. mai. aliquid reale denominativum, conc. mai. entitativum neg. mai. & dist. mi. materia, & forma entitative, conc. min. denominative, neg. min. & cons. Licet namque materia, & forma intrinsece, & formaliter per suas entitates uniantur, ut tamen de facto subinduant denominationem unitæ, connotant necessario actionem agentis, & ideo, quando deficit actio unitativa, per severantibus materia, & forma, deficit denominatio realis unitæ, sine defectu alicuius entitatis: eo quod denominatio unitæ non deficit propter defectum alicuius entitatis in recto, sed tamen propter defectum extrinseci connotati: sicut deficiente secundo filio, deficit in Patre denominatio realis relati ad ipsum, non quidem propter defectum alicuius entitatis in

recto, sed solum propter defectum extrinseci connotati.

Ad secundam instantiam disting. ante. deficit quantum ad rectum entitatis, neg. ant. quantum ad obliquum, concedo ant. quia in morte hominis entitas unionis constitutiva, non deficit, sed potius manet unio in suo esse entitativo constituta, non tamen manet unio in ratione denominantis, quia entitas unionis non denominat extrema unita, nisi, ut connotat actionem agentis applicantis materiam ad formam, & cum hæc actio deficiat, deficit etiam unio in ratione denominantis, absque defectu alicuius entitatis.

Ad tertiam instantiam: neg. ant. ad prob. dist. mai. unio quoad entitatem neg. mai. unio denominativè conc. mai. & dist. min. ut detur materia, vel forma entitativè conc. min. denominativè nego min. & cons. quia licet actio agentis non sit conditio necessaria, ut detur unio entitativè, est tamen necessaria conditio, ut detur unio, quoad denominationem, sicut etiam est conditio necessaria, ut forma sit in materia, & ambæ partes denominentur unitæ.

Ad 4. eodem modo: quod videlicet modo deficit unio non quantum ad entitatem identificatam cum materia, & forma, sed solum denominationem secundariam talis entitatis, propter defectum extrinseci connotati.

Ad quintam instantiam: neg. cons.

conseq. ad probationem dicimus: formam consistentem in exercitio, quantum ad denominationem secundariam, posse deficere quoad talem denominationem, sine defectu entitatis, & talem esse unionem, in qua denominatio unionis exercite connectentis extrema, solum secundaria est, essentia vero, & differentia primaria talis unionis est ratio puræ potentiæ, & primi actus à materia, forma indistincta.

Inter denominationem vero relationis, & unionis, lata disparitas est, quia denominatio relationis est primaria denominatio, eo quod relatio secundum suam entitatem, & essentiam, est ad aliud, & habet denominare relatum, & ita deficiente quantum ad denominationem, etiam deficere debet, quoad ipsam entitatem, cuius esse, est primaria denominatio. In unionem vero primaria denominatio est denominatio puræ potentiæ, & actus primi; denominatio vero exercite unionis, & exercite uniti solum secundaria est, & ita ex defectu huius denominationis, non infertur defectus alicuius entitatis.

Sed instabis: entitas materiæ, & formæ, non potest præstare primario denominationem puræ potentiæ, & actus primi; & secundario denominationem unionis exercite: ergo denominatio unionis secundaria esse non potest: probatur antec. Eadem en-

titas albedinis non potest primario facere album, & secundario referre vnum ad alterum album: ergo entitas materiæ non potest primario præstare denominationem puræ potentiæ, & secundario denominationem unionis.

Secundo instabis: deficiente unionem, quoad denominationem, deficit aliquid adæquatè distinctum à materia, & forma, & à connotato actionis applicantis utramque: ergo deficit unio quoad aliam quam entitatem, aliàs nihil deficeret adæquatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato: prob. antec. Defectus formalis, & immediatus unionis est defectus formalis, & immediatus compositi; sed quando deficit compositum formaliter, & immediatè deficit aliquid adæquate distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato: ergo hoc idem deficit, quando deficit unio quoad denominationem: probatur. min. Quando deficit compositum formaliter, & immediatè, non deficit materia, vel forma, & aliunde defectus immediatus connotati non est defectus formalis, & immediatus compositi, sed tantum mediatus, & illativus: ergo quando deficit compositum formaliter, & immediatè, deficit aliquid adæquatè distinctum à materiæ, & forma, & ab ipso connotato.

2. Illud, quod solo deficiente, deficit compositum, est essentia, vel

vel pars essentiae compositi, quia si nulla pars essentiae deficit, tota res, & essentia perseverabit; sed deficiente solavione quoad denominationem, deficit totum compositum: ergo deficit essentia, vel pars essentiae compositi, & consequenter aliqua entitas deficit.

4. Vnio quantum ad denominationem, non deficit praecisè ad defectum extrinseci connotati, sed necessario deficere debet ad defectum alterius; sed illud aliud non est materia, vel forma, quae non deficient: ergo est aliqua alia entitas, ab his omnibus realiter condistincta. Min. cum conseq. tenet, & prob. mai. Nulla res deficit, deficiente praecisè aliquo adaequatè ab ipsa distincto; sed actio unitiva adaequatè distincta est ab unione, quantum ad denominationem: ergo unio quantum ad denominationem, non deficit praecisè ad defectum huius extrinseci connotati.

Hæc omnia adducit sapi. modernus extra scolam D. Th. quæ licet subtiliter apposita, specialè tamen difficultatem supradicta non addunt. Et ad 1. resp. nego ant. & ad prob. neg. conf. quia albedo secundum suam entitatem est aliquid absolutum, & non habet totum esse in ordine ad aliud, & ideo per suam entitatem, nec primario, nec secundario, potest vnum ad alterum referre; sed ad hoc indiget alia forma entitative

distincta, & entitative pertinente ad prædicamentum relationis; materia vero per se ipsam est proportionata cum forma, & ita, supposita actione agentis potest materia per se ipsam secundario præferre denominationem unitæ.

Ad secundam replicam respondetur: negando antec. ad probationem negatur min. ad probationem distinguo antec. materia, & forma entitative, concedo antec. denominative, nego antec. & conseq. Quando namque deficit compositum, licet non deficient materia, & forma entitative, deficient tamen secundum denominationem unitæ, & ipsum compositum deficere, nihil aliud est, quam materiam, & formam unitas non permanere. Unde vnum ex his per alterum deficit formaliter immediatè, consequenterque, deficiente unione, quoad denominationem, non deficit aliquid adaequatè distinctum à materia, & forma unitis, vel ab illis sumptis denominative.

Ad tertiam respondetur: distinguendo maior. pars essentiae quoad entitatem, & denominationem concedo maior. pars essentiae solum quoad entitatem neg. maior. & secundum eandem distinctionem concessa min. neg. conseq. Compositum namque non solum essentialiter includit entitates materiae, & formae, sed essentialiter etiam importat utramque partem unitam, vel utramque secundum

dum denominationem vniteꝝ : & ideo deficiente vnione quoad denominationem, deficit totum cōpositum non propter defectum entitatis alicuius ex partibus, sed propter defectum denominationis vniteꝝ, quæ composito essentialis est. Nam dum partes separantur, quamvis entitative perseverent, non manet ultra totum, vel compositum ex illis.

Ad quartam respondetur distinguendo minor. non est materia, vel forma entitative, & materialiter, concedo minor. Formaliter in ratione connotantis, neg. minor. & conseq. Vnio nāque quantum ad denominationem, non deficit præcisè ad defectum extrinseci connotati, sed deficit formaliter immediatè, ad defectum materiæ, & formæ in ratione connotantis, quia materia, & forma solum habent denominationem vniteꝝ, dum perseverant connotando actionem agentis applicantis vtramque, & ideo si talis actio vnitiva, virtualiter nō perseverat, deficit vnio quoad denominationem, eo quod deficit etiam materia in ratione connotantis actionem applicantem, & vnientem, & formam, tamquā extremum vnitum.

Dices: vnio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis: ergo vnio est aliqua entitas, à materia, & forma distincta: probatur antec. Quando deficit vnio, defi-

cit: compositum ex materia, & forma; sed compositum ex materia, & forma est entitas totalis realiter distincta ab ipsa materia, & formā: ergo vnio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis.

Resp. dist. vltimum conseq. alicuius entitatis materiæ, vel formæ, vel mediantis inter vtramque, neg. conseq. Entitatis ex vtraque resultantis, conc. conseq. Nō enim negamus, deficiente vnione deficere etiam compositum, quod est realiter entitative à quacumq; parte distinctum, & verā entitas composito ex entitatibus partiū; quæ quidē non manet, si partes ab invicem separantur, eo quod cōpositio est distinctorum vnio; sed tantum in præsentī negamus deficere aliquam entitatem, mediantem inter formam, & materiam, sicut adversarij persuadere conantur, & solum dicimus, deficiente vnione deficere materiam, & formam, in ratione connotantis, quod est deficere secundum formalitatem secundariam vnionis entitative, & essentialiter sumptæ.

Ex dictis in articuli discursu colligitur, quod licet admittatur modus vnionis inter humanitatem, & Verbum Divinum, quem aliqui Thomistæ concedunt, non propterea admittendus est inter materiam, & formā, eo quod humanitas infinite distat à Divi-

na subsistentia, consequenterque proportionem immediatam cum ipsa non habet, & ideo ad unendam utramque, modus aliquis supernaturalis necessarius est. Opposita autem ut vidimus in materia, & forma contingit. Et hæc de artic. isto in hoc lib. tex. 17. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Utrum totum distinguatur realiter à partibus simul sumptis, & unitis?

§. I.

Difficultas apperitur.

Totum, quod ex partibus resultat, aliud est accidentale, quod quidem ex substantia, & accidenti componitur: aliud est substantiale, in quo una pars per se ad alteram ordinatur, sicut compositum ex materia, & forma substantiali; aliud vero est integrale, quod componitur ex partibus, quarum, quælibet ab alia diuisa, est totum; & hoc aliud est Etherogeneum, quod habet partes diversæ rationis, & denominationis; sicut homo compositus ex ossibus, & carne, ex quibus nulla pars subinduit denominationem totius; caro namque non denominatur homo. Homogeneum autem constat ex partibus eiusdem rationis, quarum quælibet subin-

duit denominationem totius, sicut ignis, cuius quælibet pars est ignis, & aqua, cuius quæcumque pars aqua etiam denominatur, & de his omnibus, an realiter distinguantur à partibus? Disputamus non tamen à quacumque diuisiue, de quo dubium esse non potest, quia totum includit plures partes, & ratione unius realiter ab alia distinguitur; sed de distinctione totius à partibus simul sumptis, & unitis, in præsentî sermone est.

Affirmant aliqui Thomistæ totum esse realiter distinctum à partibus simul sumptis, & unitis. Ita Capreolus Caiet. Ferrara, & alij. Plurimi vero negant, cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

Hæc sententia videtur expressa D. Th. 4. contra ge. cap. 81. ubi ait: *De humanitate vero non est intelligendum, quod sit quædam forma consurgens ex cuius unione forme ad materiam, quasi realiter sit alia ab utraque, quia cum per formam, materia fiat hoc aliquid actus, ut dicitur 3. de anima tex. 9. illa tertiat forma consurgens non esset substantialis, sed accidentalis. & 4. phys. tex. 53. asserit: Non enim præter partes est totum. Quæ verba clara sunt, & ponderatione non indigent.*

Ratione autem probatur

eoct. nostra. Quia totum physicum nihil addit supra partes simul sumptas, & vnitas: ergo non distinguitur realiter à partibus simul sumptis, & vnitis. Consequenter patet, quidquid in contrarium clament aliqui Thomistæ. Nam iuxta regulam dialecticorum. Hæc propositio, *totum realiter distinguitur à partibus*. Exponitur sic: totum realiter est, & partes realiter sunt, & totum realiter non est suæ partes, consequenterque implicabit totum realiter à partibus distingui, si semel nullam addit entitatem, quæ non sit entitas partium.

Ant. vero probatur primo. Vnita materia cum forma resultat compositum, abque aliqua entitate realiter superaddita: ergo totum physicum supra partes simul sumptas, nullam addit entitatem. Prob. ant. vnita materia cum forma, absque entitate superaddita, intelligitur adæquata diffinitio physica compositi substantialis, nam totum substantiale solum diffinitur per materiam, & formam: ergo vnita materia cum forma, resultat compositum, absque aliqua entitate superaddita realiter.

2. Per hoc præcisè, quod partes componant totum, manet compositum in suo esse constitutum: ergo totum nullam addit entitatem, supra partes simul sumptas; probatur antec. Per hoc præcisè, quod partes componant to-

tum, materia recipit formam, & forma informat materiam; sed per hoc præcisè, quod materia recipiat formam, & forma informat materiam, manet compositum adæquatè constitutum: ergo per hoc præcisè, quod partes componant absque aliquo superaddito dabitur totum constitutum adæquatè.

3. Materia, & forma, simul sumptæ, & vnitæ, sunt aliquid per se vnum, non quidem vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis, vt per se notum videtur, sed vnum, vnitate compositionis est totum: ergo totum nihil addit supra partes simul sumptas.

4. Illa entitas superaddita deberet esse entitas accidentalis, quia adveniret materiæ constitutæ iam in actu per formam, & quidquid advenit materiæ constitutæ iam in actu, est accidens, præter substantiam, & existentiam, quæ sunt modi substantialiter essendi, sed implicat, illam entitatem superadditam esse accidentalem, aliàs totum substantiale nõ esset, eo quod per illam entitatem accidentalem constitueretur, ergo totum nullam addit entitatem supra partes simul sumptas.

Addimus illam entitatem superadditam debere vniri cum entitatibus partium, aliàs illa sola constitueret totum; non verò ipsa cum partibus vniri autem illa entitatem cum entitatibus partium

implicatorium est, aliunde, ex
illa vnita cum partibus, alia enti-
tas resultaret, & ex his alia, & sic in
infinitum, quod tamen admittē-
dum non est.

Hoc idem assumptum pro-
bari poterat ad hominem contra
Scorum, quia in eius sententia,
quæ realiter distinguuntur realiter
separantur; sed totum non po-
test à partibus realiter separari, nã
totum sine partibus implicat ver-
gò totum non potest realiter dis-
tingui à partibus simul sumptis, &
vnitis.

§. III.

Soluantur argumenta.

Contra concl. nostram arg. 1.
Realiter, & ex parte obiec-
ti idem sunt materia vnita
formæ, & materiæ forma, & v-
nio; sed totum non est realiter ma-
teria vnita formæ; ergò totum nō
est realiter materia forma, & v-
nio, sed aliquid addit supra ista ra-
tione cuius realiter distinguatur
ab illis.

Ad hoc facile resp. quod licet
ex parte obiecti idem realiter im-
portetur in vtroque obiecto, mo-
dus tamen significandi diversus
est, quod sufficit, vt vna proposi-
tio sit vera, & altera falsa, sicut
etiam ex parte obiecti, idem im-
portatur in complexo isto palliū
Petri, & in alio Petrus, & palliū,
& tamen Petrus, & palliū sunt

duæ res, & palliū Petri est vni-
ca tantum.

Resp. 2. quod realiter pro
recto, & obliquo idem est mate-
ria vnita formæ, & materia, &
forma; non tamen, materia vni-
ta formæ, est pro recto realiter
materia, & forma, sed tantum
est pro recto materia, & forma
de connotato, sicut materia, vt
recipiens, & causans realiter for-
mam, est forma pro obliquo, nō
tamen est materia, & forma, pro
recto realiter.

2. arg. Quæ distinguuntur rea-
liter inter se, non possunt identi-
ficari cum vno tercio; sed partes
componentes realiter distinguū-
tur inter se: ergò non identificā-
tur cum toto, sed hoc erit reali-
ter distinctum ab illis.

Resp. explic. mai. cum vno
tercio vnitate simplicitatis, conc.
mai. vnitate compositionis, neg.
mai. quia partes componentes
solum faciunt vnum tertium vni-
tate compositionis, & quæ rea-
liter distinguuntur inter se possunt
esse vnum, & idem cum tertio
vnitate compositionis, quæ plu-
ra involuit realiter inter se di-
versa.

Addimus: Partes simul sūp-
ras, esse idem realiter cum toto,
& in hoc eodē sensu non esse rea-
liter distinctas inter se, quia par-
tes simul sumptæ, & vnite non
differunt realiter à se ipsis.

Dices: plura dicuntur de to-
to, quæ de partibus non dicun-
tur.

etur, quia de homine dicitur, quod operatur, quod generatur, & alia, quae tamen de partibus non dicuntur: ergo totum realiter à partibus distinguitur.

Resp. poterat, quod ea, quae realiter predicantur de toto, predicantur etiam de partibus simul sumptis, partes namque simul sumptae, & unitae realiter operantur, & generantur realiter.

Dices, de partibus verificatur, componere totum, de toto autem non verificatur, quod se ipsum componat: ergo aliqua verificantur realiter de partibus, quae non verificantur de toto.

Resp. quod partes simul sumptae, & unitae solum componunt formaliter, quatenus sunt causa formalis totius, non tamen componunt materialiter; sed partes simul sumptae, & unitae, & ipsum totum supponunt pro eodem, cum sola distinctione rationis inter utrumque.

Melius tamen, hac solut. relicta, resp. quod ut aliqua dicantur de toto, quae de partibus non dicuntur, sufficit distinctio rationis formaliter per intellectum, & fundamentalis à parte rei, quae quidem verè reperitur inter totum, & partes simul sumptas, & unitas: sicut definitio constituit definitum, de quo non dicitur, quod constituat se ipsum, & tamen definitum, & definitio solum differunt distinctione rationis, & non excludentis, & ex-

clusi, sed penes implicitum, & explicitum. Et ratio omnium est, quia haec praedicata, quae de aliquo dicuntur, & non de alio secum identificato, sunt praedicata appellativa; & ita appellant supra unum, ratione ab alio distinctum, & fundamentaliter à parte rei. Unde de rationali dicitur, quod facit differre hominem ab equo; non tamen hoc dicitur de animali, quamvis animal, & rationale idem realiter sint.

3. arg. Inter causam, & effectum realem, datur realis distinctio, nam idem realiter non potest causare se ipsum; sed partes, simul sumptae, & unitae, causant realiter totum: ergo totum realiter distinguitur à partibus simul sumptis. Prob. min. Quia partes realiter causant totum; non divisae, & separatae: ergo simul sumptae, & unitae.

Resp. 1. dist. min. simultate concomitantiae, conc. min. simultate causalitatis, neg. min. & cons. quia partes non causant totum simul sumptae, simultate causalitatis, eo quod partes simul sumptae sunt realiter ipsum totum; causant tamen totum, simul sumptae, simultate concomitantiae, quatenus non una sola causat, sed materia, ut realiter distincta à forma, recipiendo formam causat totum, & forma actuando materiam totum similiter causat, & ideo causalitas unius concomitantur causalitatem alterius, consequen-

quenterque causant simul similitate concomitantiae, totum tamen ab illis prout sic realiter distinctum est.

Dices: aliqua datur causa adaequata totius, sed non alia nisi partes, simul sumptae: ergo simul sumptae causant totum similitate causalitatis: prob. min. Forma divisivè à materia, & materia divisivè à forma, non est causa adaequata totus: ergo causa adaequata alia non est, nisi partes simul sumptae.

Resp. neg. min. & ad prob. dist. ant. divisivè divisione unionis, conc. ant. divisione causalitatis, neg. ant. & conseq. Licet namque materia, & forma divisivè divisione unionis, id est, ut separate, & divisae, non sint causa adaequata totius, sunt tamen causa adaequata divisivè, divisione causalitatis, id est, materia ut exercet causalitatem in formam, & forma similiter, ut concomitanter exercet causalitatem in materiam, causant adaequatè totum, quod est, ipsam causare similitate concomitantiae, non tamen similitate causalitatis, sed pro vno priori materia recipit, & forma recipitur, & pro alio posteriori, forma causat, informando, quae causalitates adinvicem se praecedunt in diverso genere causae, & adinvicem se committantur, & ideo simul causant similitate concomitantiae, in qua consideratione realiter

distinguntur à toto, quam solutionem satis probabilem iudicamus. Aliter tamen, & fortasè melius, & clarius.

2. ad arg. resp. Partes non esse causam extrinsecam totius, quae per emanationem extra se producit effectum, sed esse causam intrinsecam illius, quia causant totum per unionem inter se, & communicationem sui, & ita non debent realiter à toto distingui, eo quod causa intrinseca non debet esse realiter distincta ab effectu, quem intrinsecè causat, & simul ipsum constituit. Exemplum est in definitione, quae causat intrinsecè definitum, & in quacumque forma, quae in genere causae formalis, causat effectum intrinsecum, & tamen inter definitionem, & definitum, realis distinctio non est, nec inter formam, & intrinsecum effectum, siquidem effectus intrinsecus, nihil aliud est, quam forma ipsa subiecto communicata.

Sed inst. idem non potest causare realiter se ipsum: ergo si partes simul sumptae causam realiter totum, tanquam causa intrinseca, & formalis ipsius, debent realiter ab illo distingui. Prob. ant. inter causam, & effectum realem, datur realis relatio, & dependentia realis: sed eiusdem ad se ipsum, non potest esse relatio, vel dependentia realis: ergo idè non potest realiter causare.

2. prob. ant. forma est causa intrinseca respectu materiæ, & materia respectu formæ; & tamen realiter distinguuntur: ergo nunquam idem potest realiter causare se ipsam.

Resp. dist. ant. tanquam causa extrinseca, vel inadæquata, conc. ant. tanquam causa intrinseca, & adæquata. neg. ant. & ad prob. dist. mai. inter causam extrinsecam, vel inadæquatam, conc. mai. intrinsecam adæquatam, neg. mai. & conc. min. neg. cons. licet namque inter causam extrinsecam, vel causam inadæquatam, & effectum, detur realis relatio, & dependentia realis, non tamen inter effectum, & causam intrinsecam adæquatam. Sicut constat in effectu intrinseco formæ, qui non dependet realiter à forma, nec dicit relationem realem ad ipsam, sed est realiter ipsa forma subiecto communicata; partes autem simul sumptæ; & unitæ sunt causa formalis, & intrinseca totius.

Dices: totum essentialiter importat relationem realem ad partes, & ipsæ partes realiter ordinantur ad totum, & realiter ab ipso dependent, tanquam à causa finali, quia partes sunt propter totum, ut finem: ergo solutio nulla est.

Resp. totū dicere relationē realem ad partes, divisivè sumptas, & partes ad totum, & etiam

divisivè sumptas ad ipsum ordinari, tanquam ad finem, & ab illo realiter dependere, inter ipsum tamē, & partes simul sumptas, & unitas non dari relationē, vel dependentiam realem, nec illas prout sic à toto finalizari.

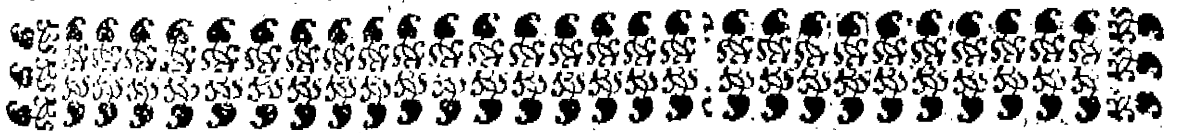
Ad 2. prob. ant. resp. formam non esse causam intrinsecam respectu materiæ: nec materiam respectu formæ; sed solum formam esse causam intrinsecam respectu sui ipsius, ut communicatæ materiæ; cumque forma à se ipsa, ut communicata materiæ, realiter distincta non sit inde est, causam intrinsecam nunquam esse realiter à proprio effectu distinctam.

Ex dictis in art. disc. inf. 1. quod quando Arist. 5. Metaph. textu 19. asserit: *bis tria non esse sex*, intelligendus est de tribus formaliter, & ut constitutis speciebus numeri ternarij, in quo sensu sunt duo numeri ternarij, non tamen sex, cæterum non negat Arist. bis tria materialiter esse sex, siquidem, bis tria materialiter sex unitates importat.

Infertur 2. quod quando 7. Metaph. text. 60. affirmat Arist. Syllabam non esse elementa, tantum intendit syllabam non esse elementa, vel litteras sine ordine, sicut acerbus lapidum; non tamen negat syllabam esse elementa, vel litteras ordinatè se habentes, ut ipse in eodem explicat loco.

3. colligitur : quod si aliquis Patrum inveniatur affirmasse totum esse aliud præter partes, intelligendus est non de alietate reali, sed de alietate rationis. Vel esse aliud præter partes divisivè sumptas, non tamen simul sumptas, & vnitas, & hoc intendit D. Tho. in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. dùm ait

in Christo fuisse corpus, & animam, & ulterius formam totius, quod est dicere. Verbum assumpsisse corpus, & animam nõ seorsim, & divisivè, sed corpus, & animam, vt inter se vniuntur, & faciunt humanitarem; & hæc de art. isto, & toto lib. 1. Physic. locis in art. cit. & etiam in præcedentibus ad Philos. applicanda.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

PRINCIPALIOREM de Natura, causa efficiente, & finali Arist. in 2. lib. disputationem induxit; & in omni arte, casu, & fortuna Ingenij sui, sedes, & recta locavit. Naturæ quidem ante omnia, virtutem prædicat, excellentiam indicat, cuius varia semper, & numerosa potestas, intrinseca rebus, cunctorum motibus vna; melior est omnibus, latis extensissima regnis; quæ vtrique,

tàm in viventibus, quàm non viventibus, laboriosa viget; nunquam otiosa later: quamque cupiditas artis semper emula, imitari cupit, sed artis forma, si natura apparet; semper obscura silet. Fortunæ insuper, quæ ordinem mutat, mutationes ordinat; & invariabili doctrina describit; quam variabilem esse docet, quam pedibus profici Vates finxere carètem, inque pila stantem, pennigeramque Deam. Rursus etiã inter omnia prædicta, differentiam inveniri, demonstratione declarat, & claritate demonstrat; & dùm eorũ proprietates, mentis fulgore corrusco, abundantius explicat, explicatione corruscat. Et tandem ad causas foeliciter transeundo, discurret, & discurrendo, foelicissimè transit: foelix desinit omnes, foelix consequitur fines, foelix pervenit ad metas, & foelix, qui rerum potuit cognoscere causas. Talem ergò foelicitatè præstet nobis Doctor veritatis, Ang. Thom. Eccles.

Ecclesiæ lumen Aquinas, cui tot sunt dotes, quot grana segetes, metalla generat Alpes, quot gemmas continet Indus niger, quot herbas germinat ager, quot fluvius aquas, quot mare tenet arcnas. Cuius gratia sit quæstio prima de Natura.

ARTICVLVS I.

Quibus competat ratio naturæ.

§. I.

Diffinitio naturæ explicatur.

Diversas naturæ acceptiones, 1. p. q. 29. art. 1. explicavit D. Tho. quibus tamen omisissis ad illud, quod principalius est, devenientes, tradimus diffinitionem naturæ, de qua Philos. in præf. text. 3. est ergo natura: *Principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primum per se, & non secundum accidens.*

Bonitas definitionis istius prob. particulas explic. Illa namque particula principium, & causa, ponitur loco generis, quia in ratione principij convenit natura cum privatione, quæ est principium, licet non sit causa, & propterea rationem naturæ non habeat. In ratione verò causæ convenit natura cum causa extrinseca effectiva, vel finali. Aliæ autem particulæ *motus, & quietis* accipiuntur per distributionem accommodam, ut nulla sit natura, quæ non sit principium motus, vel quietis, & aliqua etiam natura sit, quæ est prin-

cipium vtriusque, sicut lapidis natura, quæ est principium motus in centrum, & simul quietis in ipso.

Illam particulam, *eius, in quo est*, significat naturam debere esse subiectum ipsius motus cuius est naturale principium, quia ignis v. g. non habet naturam, propterea, quod alia calefacit, & movet, sed potius, quia in se recipi motum sursum, & in se ipso habet principium illius.

Illam particulam *primum* denotat naturam debere esse, non principium, & causam qualicumque, sed principium radicale, & primum motus. Alia particula *per se, & non secundum accidens* excludit a ratione naturæ illud principium motus, quod solum per accidens, & non per se, est in eodem subiecto, in quo motus reperitur, sicut ars qua medicus se ipsum curat, per accidens est in ipso medico, & æquè bene ars esset principium motus sanationis, & fortasè melius, si infirmus non haberet artem, & ab alio curaretur.

Sed inst. contra definitionem assignatam; quia nihil potest esse principium oppositorum; sed motus, & quies opponuntur: ergo natura non potest esse motus, & quietis principium.

Resp. dist. mai. oppositorum simul, & in eodem statu convenientium subiecto, conc. mai. divisivè convenientium, neg. mai. & conc. mi. neg. conf. Quia natura non est principium motus, & quietis, ut habenda simul cum motu, sed habenda successivè, vel pro tempore diverso, sicut natura lapidis est principium motus, antequam veniat ad centrum, & principium quietis cum in centro reperitur.

Sed inst. natura non potest radicare opposita, etiam successivè convenientia, vel pro diverso statu: ergò nulla est solutio. Prob. ant. natura inclinationem habet ad ea, quæ radicat; sed non potest habere inclinationem ad opposita, aliàs daretur duplex opposita inclinatio in eadem natura: ergò non potest opposita radicare, etiam pro diverso tempore convenientia.

2. inst. natura nō potest esse principium non entis, vel nihili; sed quies est carentia motus, & consequenter est nihil: ergò natura non potest esse principium quietis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mi. Quia inclinationes ad terminos oppositos successivè convenientes, vel pro tempore diverso, non sunt inclinationes oppositæ, quia non tendunt ad terminos ipsos, ut exercentes oppositionem, & simul habendos, & ita inclinatio ad terminos, quorum

unum alterum excludit; potest esse simul in materia; sicut homo simul habet potentiam, ad sedendum, & ambulandum, licet non habeat potentiam, ad sedendum, & ad simul ambulandum; & eadem gratia iustificans est principium meriti, & motus pro statu viæ, & visionis beatæ, vel quietis, pro statu patriæ.

Ad 2. inst. resp. naturam non esse principium quietis, & causam illius, quatenus quies est præcisè carentia motus, sic enim quies non habet causam per se; sed natura est principium quietis, secundum quod quies est possessio termini, permanentia, & conservatio in loco naturali, secundum quam rationem, quies est aliquid positivum, & primariò terminat inclinationem naturæ.

2. arg. Calefactio ignis est illi naturalis; & tamen non recipitur in igne, sed potius in subiecto, quod calefacit, eo quod actio transiens non recipitur in agente, sed in passivo: ergò datur motus naturalis nō receptus in subiecto, in quo est natura, qui talem motum radicat.

Resp. aliqui: calefactionē ignis esse quidē naturalem propter inclinationē principij passivi scilicet materiæ, quæ reperitur in ligno in quo calefactio recipitur, & ita calefactio recipitur in subiecto, in quo est natura, quæ est principium ipsius, nō activū, sed passivum.

Hæc

Hæc tamen solutio continet doctrinam falsam, quia calefactio, quæ producit calorem ut octo, vel saltem calorem ut septem, est naturalis in ligno, in quo recipitur; calefactio verò, quæ minorem calorem producit, semper est ligno violenta, eo quod est contra inclinationem formæ ligni, quæ prædominatur in ligno, usque ad ultimam, vel penultimam dispositionem, ad formam oppositam, & motus contra inclinationem prædominantem semper est violentus, consequenterque calefactio solum dici potest naturalis, propter naturam calefacientis, & tamen non recipitur in ipso: ergo manet insolutum argumentum: & ideo aliter.

Resp. dist. mai. naturalis in lata acceptione, cōc. mai. Strictè naturalis, neg. mai. Et conc. mi. neg. conf. Illa namque calefactio non est naturalis in sensu proprio, qualiter accipitur in præsentibus, pro motu videlicet, qui est à principio intrinseco subiecti, cuius est motus; sed solum est naturalis naturalitate sumpta pro inclinatione naturali ad terminum, vel pro termino ralis inclinationis, sicut infrigidare dicitur naturale aquæ, vel nivis, & Angelo naturale est, se ipsum cognoscere, & homini circa plura discurrere.

Ex his, quæ diximus, supra dictam definitionem explicantes,

clarissimè constat traditam definitionem esse quidditativam, quia datur per esse primū, & radicale principium motus, & quietis; esse verò primū, & radicale principium motus, & quietis, est de essentia naturæ, eo quod est primū, quod intelligitur in natura, & essentia rei debet esse ea forma, quæ primo intelligitur in ipsa re. Tum etiam, quia nomē naturæ per se primò significat conceptū radicis, motus, vel operationis, & ita, nec de potentia absoluta potest dari natura, quæ non sit motus, vel quietis, quod quidē signum est, esse primum, & radicale principium esse de essentia naturæ, & consequenter, definitionem datā esse quidditativam; sicut gratia sanctificans essentialiter diffinitur per esse principium radicale cognoscendi, & amandi Deum tanquam auctorem, & finem connaturalē, & ipsam etiam divinam naturam, constituimus per illud prædicatum, quod est prima radix operandi.

Sed inst. prius est naturam esse in se ipsa, quam operari, eo quod operari sequitur ad esse: ergo esse primum, & radicale principium, non est, quod primo intelligitur in natura, & consequenter essentia naturæ non est.

Resp. dist. ant. naturam secundum conceptum essentia, conc. ant. Secundum conceptum naturæ, neg. antec. & consequ. Natura namque secundum

conceptum essentiae dicit ordinem ad esse, & prior est se ipsa, secundum conceptum naturae, quamvis hi duo conceptus non distinguantur adaequatè; natura verò, secundum rationem naturae, non est prius, quam esse radicem operandi, sed potius in conceptu radicis consistit esse differentiale naturae, & quando dicitur, prius est esse, quam operari intelligitur de operatione exercita, & potentia proximè operativa, quae supponunt esse subiecti; non tamen de operari radicalitèr in actu primo, quod non consequitur ad esse, sed est ipsum esse naturae, nam tale predicatum, licet connotet motum, & operationem possibilem, non tamè dicit relationem ad ipsam, sed verè absolutum est.

Dices natura in diffinitione praedicta, diffinitur per motum, qui est illius effectus: ergò diffinitio descriptiva est.

Resp. non diffiniri per motum in recto, sed per esse principium radicale illius, in quo essentia naturae sita est.

Sed inst natura non potest essentialitèr diffiniri per ordinem ad aliquod accidens, eo quod est substantia, & consequenter est aliquid absolutum, & ens ad se, & non per ordinem ad accidens, sed in diffinitione data diffinitur per ordinem ad motum, qui est accidens: ergò diffinitio essentialis non est.

Resp. dist. mai. per ordinem relativum, conc. mai. per ordinem connexionis, vel connotativum, neg. mai. & secundum eandem dist. min. neg. conf. Natura namque non diffinitur per veram relationem ad motum, sed solum per connexionem, & connotationem ad ipsum, eo quod principium, & causa diffiniri non possunt, sine connotatione ad effectum, quae tamen connotatio non extrahit naturam à ratione entis absoluti, & entis ad se, siquidem connotatio ista vera relatio non est.

§. II.

Violenti diffinitio explicatur.

STatuta diffinitione naturae, violentum diffinire debemus, quod sit illud, *Quod fit ab extrinseco, passo non conferente vim.* Quae diffinitio coincidit cum alia à Phil. tradita 3. Ethic. cap. 1. dicente: *Violentum est cuius principium est foris, in quod nihil confert is, qui agit, aut patitur.* Sicut quando lapis projicitur sursum, talis motus est violentus, quia fit ab extrinseco, scilicet à projiciente lapidem, & ipse lapis non confert, vel iuvat ad motum, sed potius illi, ratione propriae gravitatis, positivè resistit, qualiter in praesenti intelligitur illa particula passo non conferente vim, quia videlicet
ad

ad violentum non sufficit, quod passum mere negative se habeat, sed requiritur, quod positive resistat per contrariam inclinationem, nam lapis non confert vim ad formam artificialem, in lapide introducendam; & tamen quia positive non resistit, forma ipsa artificialis lapidi violenta non est. Alia autem particula sit ab extrinseco excludit naturale, & voluntarium, quæ debent ab intrinseco provenire.

§. III.

Ad violentum sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

Doctrina hæc expressa est D. Tho. 1. 2. q. 6. art. 4. dicens: *non semper quod passum movetur ab activo violentatur, sed solum quando est contra inclinationem principij passivi.* Sentit ergo D. Th. quod motus, qui est contra inclinationem principij passivi est violentus, & consequenter ad violentum sufficere, quod procedat contra inclinationem principij passivi.

Ratione vero probatur. Ideo quod est contra principium activum, est violentum, quia principium ipsum activum, illi per suam inclinationem resistit, sed principium passivum etiam resistit per suam inclinationem, illi quod est contra ipsum; ergo ad rationem

violenti sufficit esse contra principium passivum.

Hoc idem prob. ad hominē contra Vazquez 1. 2. disp. 25. ca. 3. dicens: principium passivum habere rationem naturæ, sed si rationem naturæ habet, violentum erit, illud, quo est contra ipsum: ergo ad rationem violenti sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

Dices: Arist. in 2. phys. text. 9. docet, quod violentum est contra intrinsecum impetum passivum, sed impetus activitatem significat: ergo ad violentum requiritur, esse contra principium activum.

Dices 2. D. Tho. q. 5. de potent. art. 5. docet: quietem caelorum post diem iudicij non fore violentam, quia motus caelorum non est naturalis ratione principij activi, quod post diem iudicij perseverabit in caelo. Sentit ergo D. Tho. ad violentiam requiri, quod fiat contra principium activum.

Dices 3. quod humanitas Christi habet inclinationem passivam ad propriam substantiam; & tamen illa carere, non est humanitati violentum. Et similiter aer habet inclinationem ad lucem, & materia ad formam; & tamen carentia lucis non est aeri violenta, nec materia violentiam patitur, quando amittit formam, quam antecederet habebat.

Resp. ad 1. repli. quod impe-

ius non semper significat activitatem; sed aliquando solum significat pondus, & inclinationem ad aliquid, in quo sensu ibi sumitur ad Arist. & cum principium passivum habeat etiam pondus, & propriam inclinationem, inde fit, esse violentum, quod procedit contra principium passivum.

Addimus: propositionem Arist. non esse exclusivam, sed solum assertivam, & ideo ex quo illud, quod est contra impetum subiecti, violentum sit: non inferatur, non esse violentum, quod est contra inclinationem principij passivi; sed Arist. in principio, activo, quod est magis notum, apposuit exemplum.

Ad secundam respondetur: ly quia adductum à D. Tho. non dicere causam absolute, sed solum causam ex suppositione, quia post diem iudicij non erit in cælo principium passivum, inclinatum ad motum, eo quod non erit tunc influxus cæli in hæc corpora inferiora, & hoc supposito, bene inferatur, quietem non fore violentam, quia motus naturalis non est ratione principij activi, & ideo si aliunde supponitur, post diem iudicij non manere principium passivum inclinatum ad motum, bene inferatur, quietem non fore violentam.

Ad tertiam neg. maior. Quia inclinatio, quam humanitas Christi habet ad propriam subsistentiam faciatam est per subsistentiam divi-

nam infinitam, & eminenter continentem subsistentiam creatam, & præstantem humanitati, quidquid propria subsistentia præstaret, & ideo humanitas actuata per subsistentiam divinam, non manet cum inclinatione proxima, & expedita ad subsistentiam creatam.

Ad illud de aere dicitur: quod aer non inclinat determinate ad lucem, sed ad lucem, vel tenebras, & similiter materia non inclinat ad hanc formam determinate, sed ad omnes varie, & sub ratione communiformæ, quapropter, aer maneret violentus si luce, & tenebris careret, non tamen cum sola carentia lucis; & materia si careret omni forma, non tamen propter carentiam istius determinate. Sicut oculus dispositus ad videndum maneret etiam violentus si privaretur omni specie, & corpus, ad motum præparatum, privaretur omni motu.

§. III.

Naturalia ab artificialibus distinguuntur.

Angelicus Præcept. 1. 2. quæst. 57. art. 5. docuit, quod ars est *recta ratio operum faciendorum iuxta regulas artis.* Id est, habitus, quo mediante, facit potentia opera conformia regulis artis. Unde ars solum est

est principium proximum, in quo distinguitur à natura quæ est radicale principium.

Artem autem non posse efficere opera naturæ communiter affirmant Philosophi, & iure optimo, quia ars nullam formam naturalem potest efficere: ergo opera naturæ facere non potest. Probat. ant. Forma naturalis non continetur in virtute artis, sed solum continetur forma artificialis: ergo ars nullam formam naturalem potest efficere. Prob. ant. nullus habitus continet in virtute sua, nisi effectum eiusdem lineæ, sicut habitus philosophiæ solum continet actus ad physicâ pertinentes, & habitus cuiuscunque virtutis solum etiam continet actus pertinentes ad eandem speciem, ad quam pertinet virtus: ergo nulla forma naturalis continetur in virtute artis, sed tantummodo forma artificialis, in illius virtute continetur. Nam hæc sola pertinet ad lineam ipsius entis.

Conf. Opera naturæ procedunt à primo, & radicali principio, & ab illius virtute instrumentaria; sed habitus artis, nec est principium radicale, nec virtus illius instrumentaria, siquidem nõ dimanat ab illo: ergo habitus artis non potest efficere opera naturæ.

Conf. & vrgetur: quia ars operatur, media idea artificis; sed mediante, idea, non potest efficere opera naturæ, siquidem idea

in creatis, solum est respectu artificialium: ergo idem quod prius.

Rursus quia ens artificiale procedit efficienter ab arte; sed ars est extra ipsum artificium, eo quod ars solum invenitur in ratione practica operantis: ergo ens artificiale est, cuius principium est extra, & consequenter non est ens naturale, ac proinde ars, non faciet opera naturæ.

Dices; Sanitas infirmi naturalis est, & panis etiam est ens naturale, & tamen fiunt per artem: ergo ars potest opera naturæ efficere.

Resp. Sanitatem non causari ab arte, sed à medicina, quæ per artem applicatur, & panem etiam non fieri ab arte, sed ab alijs, quæ per artem applicantur scilicet à fermento, farina, & aqua, & ita opera naturæ solum fiunt ab arte efficienter applicative, quatenus ars applicat activa passivis, & sic opera naturæ facit.

Sed in st. quod in libro Exodi narratur magos Egyptiorum fecisse serpentes, & alias plagas, & virgas in serpentes convertisse; sed hoc per artem fecerunt: ergo.

Resp. tamen ex D. Th. q. 3. de pot. art. 1. ad 3. Serpentes illic non fuisse factos per artem, nisi tantum applicative, quia demones applicando aliqua naturalia, & illa coniungendo cum alijs fecerunt talia viventia resultare secundum diversam dispositionem illorum entium naturalium, quæ demones applicabant. Me-

Modo autem explicata natura artis facilis manet via ad probandum naturalia ab artificialibus esse distincta, quia naturalia habent in se principium sui motus, secus autem artificialia: ergo ad invicem distinguntur. Probatur anteced. ens naturale constituitur per formam naturalem, & ens artificiale, per formam artificialem; sed forma naturalis est principium motus naturalis; forma vero artificialis principium motus non est: ergo naturalia habent in se principium sui motus: secus autem artificialia.

Sed instabis: aliqua entia naturalia sunt aptiora ad vnam formam artificialem, quam ad alteram recipiendam; ergo entia artificialia, quæ sunt ex ipsis habent in se principium passivum suæ formæ, & ipsius motus, quo forma artificialis introducit, consequenter non distinguuntur ab ente naturali.

Conf. forma artificialis est principium alicuius motus: ergo ratio supra facta nititur principio falso. Prob. ant. Forma artificialis navis est principium passivum motus ipsius navis, & forma artificialis plaustrum est principium passivum motus eiusdem: ergo ant. verum est. Prob. ant. sine forma artificiali non posset moveri navis, nec plaustrum moveretur ab equis: ergo forma artificialis utriusque est principium motus.

Ad inst. resp. aliqua entia naturalia esse magis apta ad vnam formam artificialem, hæc tamen maior aptitudo non est per modum inclinationis, & exigentiæ, sed solum per modum non repugnantia, & primum requirebatur ut illud principium passivum rationem haberet naturæ.

Ad confirmationem vero respondent aliqui: formam artificialem esse principium motus, quantum ad modum, vel quantum ad maiorem velocitatem; non tamen quantum ad substantiam motus, & in quo distinguitur à forma naturali, quæ est principium intrinsicum motus, quantum ad substantiam ipsius.

Hæc tamen solutio vera non est; quia modus velocitatis est aliquid naturale, licet imperfectum, & consequenter non potest in forma artificiali radicari; si namque forma artificialis radicaret motum, quantum ad modum velocitatis iam haberet rationem naturæ, ac proinde esset forma naturalis, non autem artificialis.

Respondetur igitur aliter ad argumentum: quod licet sine forma artificiali non possit navis moveri, non inde inferatur talem formam esse principium motus, sed solum esse conditionem ad talem motum requisitam. Principium vero in quo motus radicatur, solum est forma ligni, & aliorum, ex quibus conficitur navis.

Sed instabis: forma artificialis

aliorū, ex quibus cōficitur navis.

Sed inst. forma artificialis dat esse, & constituit ipsum ens artificiale: ergo erit principium motus, quia operari sequitur ad esse, & consequenter si talis forma dat esse, dabit etiam operari.

Resp. facile: quod operari sequitur ad esse naturale, non tamen ad esse artificiale. Vnde in artefacto logicali, forma rationis dat esse, & ipsam demonstrationem constituit, & tamen forma rationis non est principium quo demonstratio producit habitum realem, sed sola conditio est; causa verò realiter productiva est ipsa virtus naturalis intrinseca præmissarum.

Sed inst. quando corpus pyramidale, & corpus rotundum æquali impulsu proiiciuntur, perfectius movetur corpus rotundum, quam corpus pyramidale, sed illa maior velocitas, & perfectio provenit ab artificiali forma, tanquam ab ipsius principio: ergo forma artificialis non solum est conditio, sed etiam principium motus. Prob. min. illa maior velocitas, & perfectio non provenit ex maiore virtute moventis; siquidem utrumque corpus æqualiter impellitur ab agente: ergo provenit solum ab artificiali forma.

Resp. neg. mi. Quia illa maior perfectio, & velocitas radicaliter provenit à forma naturali conjuncta cum tali forma

artificiali spherica, vel rotunda velociorem motum radicat, efficienter autem illa velocitas provenit ab impellente, ex cuius actione, velocior motus resultat in corpore rotundo propter maiorem dispositionem ad motum. His ergo pro generali doctrina constitutis, ad principia naturalia deveniendo.

§. V.

Statuitur prima conclusio.

Materia, & forma habent rationem naturæ.

Conclus. istam docuit Ang. Doct. 2. Physic. lect. 1. & 2. ubi asserit, quod in rebus naturalibus eodem modo est principium motus, quo eis convenit movere, quibus ergo movere cōvenit est principium motus activum, quibus autem convenit moveri, est principium passivum, quod est materia, quod principium, in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam, & motum, facit esse motum naturalem: ergo principium activum, & passivum, vel materia, & forma habent rationem naturæ.

Ratione verò quoad utramque partem breviter probatur concl. quia forma substantialis est primū, & radicale principium activum motus; materia autem est

est primum passivum: ergò vtraque habet rationem naturæ. Pater consequ. quia ly primum, & radicale in definitione naturæ, extensive sumitur quatenus primum radicale, tam activum, quam passivum comprehendit, & in oppositum non est assignabilis ratio. Ant. similiter constat: quia motus alterationis, generationis, & corruptionis radicatur in materia, & non in forma; eo quod tendit ad non esse formæ, & destructionem illius. Et motus gravis in centrum radicatur in forma gravis, à qua gravitas ipsa dimanat: ergò forma est primum principium activum, & materia primum, & radicale passivum.

Sed inst. Quia D. Th. 3. p. q. 33. docet: Conceptionem Christi Dom. in visceribus B. Virg. non naturalem, sed miraculosam fuisse, & virtute Spiritus Sanc. & tamen principium passivum, scilicet virgo Beata, fuit principium naturale: ergò principium passivum ad rationem naturæ non sufficit.

Resp. dist. min. Naturale in esse entis, concedo min. In ratione mobilis, nego min. & consequ. Licet namque Beata virgo fuerit entitavè naturalis; fuit tamen supernaturalitè mota virtute Spiritus Sancti: ad motum verò naturalem requiritur principium passivum moveri consueto modo, & naturalitè ab activo.

2. inst. Materia lapidis nul-

lum motum radicatur: ergò rationem naturæ non habet. Prob. ant. Non enim radicatur motum sursum vel motum deorsum divisivè, & terminatè: quia non est maior ratio uniusquam alterius; sed vtrūque radicare non potest: ergò nullum motum radicatur. Prob. min. Motus illi sunt contrarij; sed principium naturale non potest motus contrarios radicare: ergò minor vera est.

Conf. Nec motus sursum, nec deorsum recipitur in materia prima: quia in via D. Th. accidentia in composito recipiuntur: ergò materia primum principium non est motus sursum, vel deorsum.

Resp. ad arg. communiter: Motus illos inter se esse contrarios, non tamen comparativè ad principium: quia respiciuntur per modum unius termini adæquati, & vt acquirendi pro diverso statu non tamen vt simul habendi. Sicut motus, & quies inspicuntur à natura, non tamen vt simul habenda.

Dices: Natura est ad vnum determinata: ergò principium naturale non potest motus inter se oppositos radicare.

Resp. dist. ant. Ad vnum ex parte modi, conc. ant. Ad vnum materialitè, & ex parte rei, nego antecedens & consequentiã. Quia natura ex parte modi est ad vnum determinata; eo quod non tendit ad vnum cum indifferentia ad

ad oppositum, sicut agentia libera: ex parte verò rei potest respicere plura. Sicut appetitus materiæ naturalis, & innatus terminatur ad omnes formas.

Ad conf. verò dicimus: quod accidentia immediatè recipiuntur in composito, tanquam in subiecto quod; cæterum subiectum quo primum, & radicale, quod est prima ratio recipiendi est ipsa materia, ratione cuius compositum recipit accidentia.

Hæc solutio sufficientèr argumento satisfacit, vera tamèn non est quia materia radicare non potest motum non conformem illius inclinationi; sed motus deorsum in lapide, conformis non est inclinationi materiæ: ergò illum radicare non potest: prob. minorem. Motus deorsum non disponit ad novam formam, sed potius conducit ad lapidem conservandum: ergò non est conformis inclinationi materiæ, quæ appetit novam formam, & motus præparantes, ad illam; & idè aliter.

Resp. argumento. Materiam lapidis radicare motum sursum, qui tendit ad lapidis destructionem, & disponit ad novam formam. Et idè conformis est inclinationi materiæ; non tamèn talis motus in materia radicans dicitur naturalis, eo quod est contra inclinationem formæ, quæ semper prædominatur; vsque dum materia habeat plures

dispositiones ad oppositam formam. Ad confirmationem verò bona est data solutio.

3. instabis. Si materia haberet rationem naturæ, calefactio aque esset illi naturalis: nam talis calefactio disponit ad novam formam, quam materia appetit; & consequenter est materiæ conformis, & ità erit naturalis, si semel materia habet rationem naturæ; sed hoc non est dicendum: ergò materia natura non est.

Resp. distinguen. maior. Calefactio productiva caloris vt octo, vel saltem vt septem, conc. mai. si minorem calorem producat, nego mai. min. & consequenter quia si calefactio producit minorem calorem, ad huc inclinatio formæ prædominatur in subiecto; & ità calefactio, quamvis in aqua radicetur, erit violenta: eo quod est contra inclinationem formæ prædominantem. Si verò calefactio producit calorem vt octo, vel vt septem, iam in subiecto prædominabitur inclinatio materiæ radicans talem motum; & idè calefactio erit aquæ naturalis.

Sed vrgebis. Motus ad formam artificialem non est naturalis; & tamèn est materiæ conformis: ergò materia natura non est.

2. Materia ex se non est principium motus sursum specificè sumpti, sed hoc solum habet à forma; eo quod materia indifferens

rens est ex propria natura, tam ad motum sursum, quam ad motum deorsum: ergo materia lapidis nullum motum ratione sui radicatur; & consequenter natura non est.

3. Ens naturale non distinguitur ab artificiali ratione materiae, sed ratione formae: quia aliquando materia utriusque eadem est; sicut eadem est materia ligni, & materia cathedrae: ergo materia non est natura: alias ratione illius esset ens naturale ab artificiali distinctum.

Resp. ad 1. dist. min. Conformis negativè, conc. min. Positivè neg. mai. & conseq. quia motus ad formam artificialem non est conformis positivè materiae, quae non dicit inclinationem positivam ad ipsam, sed solam non repugnantiam, & potentiam obedientialem: quae conformitas cum principio passivo satis non est, ut motus sit naturalis.

Ad 2. Materiam lapidis à se ipsa, tanquam à ratione formali habere, radicare motum sursum in lapide, & solum à forma tanquam à conditione dependere. Sicut forma ad radicandum motum deorsum, à materia tanquam à conditione dependet; non enim radicatur, nisi materiae conjuncta.

Ad 3. Nunquam materiam entis naturalis esse eandem cum materia entis artificialis: quia materia entis artificialis est totum subs-

tantiale. Materia verò entis naturalis semper est pura potentia, & ipsa materia prima.

Contra 2. partem conclu. arg. 1. Quia forma non viventium non est principium activum motus; eo quod non viventia non moventur à se, sed solum à generante: ergo talis forma natura non est.

Conf. Natura semper est principium motus existentis in eodem subiecto, in quo est ipsa natura; sed principium activum non est principium motus eius in quo est, sed alterius subiecti: nam movere activè semper est respectu alterius: ergo principium activum non habet rationem naturae; & consequenter forma natura non est.

Resp. ad arg. Quod licet motus non viventium sit efficienter à generante, provenit tamen ab illorum forma radicaliter dimanativè, quatenus à forma dimanatur, & hoc ad rationem naturae sufficit.

Ad confi. verò facilè resp. Quod activè movere, non semper est respectu alterius, sed quandoque respectu sui nam forma ignis est principium motus sursum, per quem ignis ipse movetur, & forma viventis est principium activum motus vitalis, per quem vivens se movet in actu secundo.

Dices: Principium activum motus solum habet movere, vel

agere, non verò esse mobile passivè: ergò nō est principium motus eius, in quo est.

Resp. Principium activum motus soliū habere movere subiectum, sed quandoque movet subiectum in quo est. Sicut ignis ratione formæ movet se ipsū, & ratione materiæ movetur.

Dices: obiectum Philosophiæ non est ens mobile activè, sed solū mobile passivè: nam obiectum physicæ explicatur per hos terminos *ens mobile*, per quos tantum explicatur mobile passivè: ergò mobile ratione principij activi non pertinet ad obiectum Philosophiæ: ac proindè principium activum naturale non est.

Resp. facile: quod per ly movibile, quod est obiectum Philosophiæ, intelligitur vtrumque mobile, tam activum, quàm passivum: quia vtrumque per ens mobile nominamus.

2. arg. Naturale illud est, quod fit à natura, sed anima rationalis non fit à natura, sed à solo Deo producitur: ergò anima rationalis natura non est.

Resp. Quod vt aliquid habeat rationem naturæ, non requiritur fieri à natura. Sicut patet in Coelo, quod quidem in prima productione tam secundum materiam, quàm secundum formam fuit à solo Deo productū. Addimus; Animam ra-

tionalē, licèt à solo Deo producatur, vniri tamen ab homine cū materia: quod ad rationē naturæ sufficit; aliàs nec ipsa materia rationē naturæ haberet, quia ab homine non producitur, sed solum vnitur.

3. Arg. Anima rationalis formalitèr vt talis non est principium motus sensibilis, & physici: ergò non habet rationem naturæ; & consequentè aliqua forma natura non est: prob. ant. Anima rationalis formalitèr vt talis solūm radicat operationes intelligendi, & amandi; sed istę non sunt formalitèr sensibiles: ergò non est principium motus sensibilis, & physici.

Resp. dist. min. sensibiles in se, & formalitèr, conc. mi. Præsuppositivè, neg. mi. & conseq. Quia intellectus pro statu vitæ presentis intelligit per species abstractas à sensibus, quę semper connotant materiam sensibilem, & eandem connotat intellectio: & ita anima, vt radicat operationes intelligendi, & amandi, vt dependentes à sensibus, & materiam sensibilem connotantes, habet rationem naturæ.

Dices. Iuxta solutionem datam, operationes intelligendi & amandi entitativè, & in se ipsis non sunt operationes sensibiles: ergò anima rationalis, secundum suam entitatem considerata, non habebit rationem naturæ.

Resp. dist. conseq. secundum suam entitatem praecisive, conc. conseq. Vt corpori unitam, neg. conf. sicut namque operationes intelligendi, & amandisecundum substantiam suam, & vt praescindentes à connotatione materie sensibilis, non pertinent ad Philosophiam; ita anima solum vt unita corpori, & intelligens dependenter à sensibus, habet rationem naturae: non tamen secundum suam entitatem praecisive sumptam. Unde anima rationalis in statu separationis rationem naturae non habet.

§. VI.

Secunda conclusio.

*Natura univocè dicitur de materia,
& forma.*

Conclus. istam latè probavimus de actu metaphysico materiae disputantes. Et modo illam breviter suademus. Quia ratio naturae univocè dicitur de principio activo, & passivo, sed materia est primum principium passivum, & forma primum principium activum: ergo ratio naturae univocè de utraque praedicatur. Min. cum conf. tenet, & prob. mi. quia utriusque principio, tam activo, quam passivo convenit simpliciter definitio naturae, esse videlicet primum, & radicale principium motus

eius, in quo est. Vt diximus, naturae definitionem explicantes, & quod dependentia materiae à forma solum est in ratione particulari, quod solum sufficit ad causandam physicam analogiam: ergo ratio naturae univocè dicitur de principio, tam activo, quam passivo.

Dices 1. forma est magis natura, quam materia: ergo ratio naturae inaequaliter ab utraque participatur, & consequenter analogae est.

2. inst. quia Arist. 5. Meth. c. 4. asserit, quod omnis substantia metaphoricè natura dicitur, praeter formam: ergo nulla substantia praeter formam est simpliciter natura.

Resp. ad 1. formam esse magis perfectam, non quidem in ratione communi naturae, sed secundum differentiam particularem, quod solum arguit physicam analogiam, sicut homo, secundum rationem particularem perfectior est omni animali, & tamen cum omni animali, habet in ratione communi animalis, univocam convenientiam.

Ad 2. Formam tribuere speciem essentialem omnibus rebus, & ideò sumpta natura pro quidditate, & specie, sola forma est verè, & proprie natura, aliae verò metaphoricè, & ex participatione formae.

Sed inst. aliae substantiae diversae à forma, habent suam quidditatem

tatem, & essentia m: ergò natura sumpta pro quidditate, & essentia nō convenit soli formæ, sed etiã verè, & propriè competit alijs.

Resp. dist. conf. alijs tanquàm habentibus, conc. conf. alijs vt communicantibus, neg. conf. Arist. namque solùm intendit, quod natura sumpta pro quidditate, solùm verè competit formæ, vt communicanti, quidditatem, saltim completam, alijs verò solùm competit quidditatem communicare metaphoricè, & impropriè, licet verè alijs competat, quidditatem habere, sicut & habere formam.

§. VII.

Tertia conclusio.

Cœlum verè, & propriè habet naturam.

Conclusio ista, quantum ad omnes Cœlos probatione indiget, & in primis de Cœlo Empyreo prob. Quia Cœlum Empyrium habet influxum in alios Cœlos inferiores, & virtutem continendi illos, & aliquo modo causandi, sicut docet Ang. Doct. 1. p. q. 66. art. 3. ad 2. per ea verba: *Probabilis tamen videtur dicendum, quod sicut supremi Angeli, qui assistunt, habent influentiam super medios, & ultimos, qui mittuntur, quumvis ipsi non mittantur, secundum Dionysium. ita Cœ-*

lum Empyrium habet influentiam super corpora, quæ moventur, licet ipsum non moveatur: & propter hoc potest dici, quod influit in primum Cœlum, quod movetur, non aliquid transiens, & adveniens per motum, sed aliquid fixum, & stabile: puta virtutem continendi, & causandi, vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens: Sed influxus iste in Cœlo Empyreo naturalis, & sensibilis est, eo quod Cœlum Empyrium est materiale, & sensibile tantum, & ideo habere nō potest nisi sensibilem, & materialem influxum: ergò Cœlum Empyrium verè, & propriè habet naturam, saltim ratione formæ, quæ talem influxum radicat.

Ratione insuper prob. quia ad rationem naturæ sufficit esse principium naturale motus, vel quietis, sed in Cœlo Empyreo est principium naturale passivum suæ perpetuæ quietis; nam Cœlum Empyrium cum sit sedes Beatorum, & ad hoc ab auctore productum, habet inclinationem ad quietem perpetuam, conducentem, vt Sancti sedeant, & requiescant in illo: ergò Cœlum Empyrium verè, & propriè habet naturam.

De cæteris autem Cœlis prob. conclusio nostra: Quia in omni Cœlo (præter Empyrium) datur motus naturalis: ergò in quocumque Cœlo reperitur vera natura. Prob. ant. primo. *Influxus in hæc inferiora*

euicunque Coelo naturalis est, eo quod Coelum fuit productum à Deo, ut influeret in hæc inferiora, vsque quo numerus electorum compleretur, & ideò Cœlum naturalitèr inclinatur ad prædictum influxum; sed influxus ille per motum fit: ergò in omni Cœlo datur motus naturalis.

2. prob. ant. Cui est naturale medium ad aliquem finem, etiam finis naturalis est; sed figura circularis, & rotunda est medium aptissimum ad motum circulare, & est naturalis Cœlo: ergò motus ipse naturalis est.

3. Coelum habet aliquam inclinationem naturalem; sed non aliam quam ad influendum in hæc inferiora; alia namque assignabilis non est, vel saltem hæc præcipua erit, siquidè Cœlestes orbis sunt causa vniversalis horum inferiorum: ergò naturalitèr inclinatur ad motum, quo mediante in inferiora influit, & consequentèr motus naturalis erit.

Dices: quod motus naturalis debet esse à statu non naturali, ad statum naturalem, sicut constat in lapide, qui movetur à loco non naturali ad centrum, in quo naturalitèr quiescit; sed motus Cœli talis non est, eo quod Coelum nunquam est extra statum naturalem: ergò motus Cœli non est naturalis.

Sed neg. mai. illa namque solū est vera in motibus corrup-

tibilium, qui ordinantur ad quietem, non tamen in motu Cœli, qui ad quietem non ordinatur.

Dices: motus naturalis ordinatur ad quietem, sed motus Cœli non ordinatur ad quietem, iuxta solutionem datam: ergò naturalis non est.

Resp. non omnè motum naturalem esse propter quietem, sed solū, quando mobile cū motu imperfectū est, vsque dum quietem consequatur; cæterum perfectio Cœli in ipso moveri cōsistit. Instantia est in motu cordis, qui naturalis est, & non ordinatur ad quietem, quia illius perfectio in ipso moveri consistit.

§. VIII.

Argumentis contrariorum occurritur.

ARguitur 1. contra concl. istam. Si motus Cœli esset naturalis, duplex motus oppositus, & contrarius, conveniret naturalitèr Cœlo; sed duo motus contrarij non possunt eidem subiecto naturalitèr convenire: ergò motus Cœli naturalis non est. Prob. mai. Motus quo Cœlum movetur ab oriente in occidentem, & ab occidète in oriens, est duplex motus contrarius; siquidem vterque motus tendit ad oppositum terminum; sed isti cōpetunt Cœlo: ergò si motus Cœli naturalis esset, duplex motus contrarius, Cœlo conveniret.

Resp.

Resp. tales motus non esse contrarios, nec esse duos motus, sed potius partes eiusdem motus circularis, & continui, nec terminos eorū aliquam oppositionem habere, sed vnum esse viam, ad alterum adquirendum.

Sed inst. Ialtim motus proprius Coelorum, & motus, quo moventur ad motum primi mobilis sunt motus contrarij, & oppositi, quia motus proprius Coelorū tardus est, & alter motus est velocissimus, & motus tardus, & velox oppositionē habent; sed isti competunt Caelo: ergo idem quod prius.

Resp. neg. mai. Nam tales motus non opponuntur, nec terminos oppositos habent; motus quippè tardus, & velox non semper habent rigurosam oppositionē, eo quod motus lapidis in principio tardus, velox est in fine; iuxta proverbium, motus in fine velocior, & homo existens in navi per motū proprium paulatim deambulat, & ad motum navis velocissimè movetur, & quādoque motus proprius est versus Hispaniam, & motus navis ad Indias.

Sed dices: motus primi mobilis est ab Oriente in Occidens; motus verò proprius Coelorum habent terminos transversales, respectu Occidentis, & Orientis: ergo motus isti terminos oppositos habent, & consequenter motus contrarij sunt.

Mag. Froylan.

Resp. dist. cons. Oppositos materialiter, conc. conl. Formalitèr, & exercitè, neg. cons. Nam termini ex se contrarij, & oppositi, si inspiciantur à mobili secundum diversum respectum ad virtutem moventis, formalitèr non opponuntur, sicut etiam motus ipsi oppositionem non habent, vt constat in exemplo, quod sæpè adducit D. Th. in aqua maris, quæ motu proprio movetur deorsum, & ad motum Lunæ movetur sursum, absque vlla oppositione. Et in illo, qui motu navis movetur ad Oriens, & motu proprio movetur ad Occidens, & eodè modo Cælū motu proprio movetur ad vnum terminum, & ad motum primi mobilis, ad oppositum terminum movetur.

2. arg. Si motus Cœli esset naturalis, quies post diem iudicij esset illi violenta; sed quies post diem iudicij violenta non est, siquidèr erit perpetua, & nihil violentum est perpetuum: ergo motus Cœli est naturalis. Mai. prob. Motus, & quies opponuntur: ergo si motus Cœli esset naturalis, ipsa quies esset violenta; quia duplex oppositum non potest esse naturale, respectu eiusdem subiecti, sicut motus sursum, & deorsum, non possunt esse lapidi naturales.

Resp. 1. motum, & quietē non opponi rigurosè, sed solū se habere tanquàm imperfectum,

& perfectum, & ita posse eidem subiecto naturaliter convenire, sicut lapidi convenit moveri ad centrum, & etiam quiescere in illo: Motus autem sursum, & deorsum in lapide opponuntur inter se, quia per motum sursum, non tendit lapis ad quietem desideratam, & proportionatam cum natura ipsius: sicut quies post diem iudicij erit proportionata Coelo.

2. resp. opposita, pro diverso statu posse naturaliter convenire, & ita post motum, posse quietem convenire naturaliter Coelo, quia motus Coeli ordinatur, ad influendum in haec inferiora, & cum iste finis cesset in die iudicij post talem diem erit quies naturalis in Coelo.

Dices: si motus est naturalis, quies illi opposita non erit ab intrinseco Coeli, nam duplex oppositum non potest ab intrinseco provenire: ergo si motus esset naturalis Coelo, quies post diem iudicij non esset ab intrinseco ipsius, consequenterque naturalis non esset.

Resp. duplex oppositum pro statu, & tempore diverso posse ab intrinseco convenire: sicut lapis naturaliter movetur ad centrum, & post motum naturaliter, & ab intrinseco, quiescit in illo.

* * *

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. 1. rationem naturæ non posse Deo, & Angelis convenire: Deo quidem, quia propter summam perfectionem non potest motum sensibilem, & physicum radicare. Angelis verò, quia natura spiritualis illorum, non potest etiam radicare motum sensibilem, & materialem, naturæ completæ spirituali repugnantem.

Dices: Deus habet naturam Divinam, & Angelus veram naturam Angelicam: ergò in Deo, & Angelis reperitur vera natura.

Resp. In Deo, & Angelis, reperiri veram naturam sumptam pro quidditate, & essentia, nõ tamen acceptam pro principio radicali motus sensibilis, qualiter de natura loquimur in presenti.

2. infertur privationem non habere rationem naturæ, eo quod non est principium intrinsecum motus, nec est causa, quæ in motum verè influat, & hoc ad rationem naturæ requiritur. Quapropter quando Arist. in hoc lib. text. 15. asserit privationem esse speciem naturæ: loquitur de natura latissime, quatenus omne illud, quod concurrat ad fieri entis naturalis dicitur natura in lata acceptione; eo quod ad naturam

requiritur, & ad illam producendam concurrat per modum termini derelicti, qualiter explicationum manet.

3. Formam totalem non esse verè naturam. Tum quia in hoc lib. text. 12. Philosophus asserit: *Quod compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura.* Tum etiam, quia principia naturalia non fiunt ex alijs, nec ex alterutris; sed forma totalis fit ex alijs, quia ex materia, & forma componitur: ergò non est principium naturale, & consequenter natura non est.

Dices: Forma totalis est primum principium motus naturalis: ergò habet rationem naturæ. Prob. ant. Forma totalis est principium motus; sed non est principium proximum; eo quod substantia non est immediate operativa: ergò est primū, & radicale principium.

Respondebis: Formam totalem esse radicale principium, non quidem simplex, & primū absolute, sed radicale solum in linea determinata, & compositū ex alijs, quod destruit rationem naturæ, vel principij naturalis, nam principia naturalia non fiunt ex alijs.

Dices 1. ad rationem naturæ sufficit esse principium radicale, & primum in sua linea, non tamen requiritur esse primum absolute, nec huius doctrinæ est assignabilis ratio: ergò

si forma totalis, est primū principium in sua linea, erit etiam verè natura.

2. Motus flendi, & ridendi non radicantur in materia, nec in forma totali: ergò forma totalis est primum, & radicale principium non in linea determinata, sed primum absolute, in ordine ad tales motus.

Resp. ad 1. quod ly primum in definitione naturæ debet intelligi iuxta explicationē sapientum, qui definitiones invenerūt, & rectam earum intelligentiam. Et antiquiores Philosophi, & sapientes, ly primum in definitione naturæ de primo absolute asserunt intelligendum.

Ad 2. facile resp. Motus flendi, & ridendi per se primò radicari in anima rationali, quæ primo, & per se est in homine radix harum operationum; ad formam verò totalem solum reducuntur tanquam ad radicem completam, & compositam ex alijs.

4. collig. ex distis: motum procedentē contra inclinationē subiecti esse violentum, quamvis sit conformis inclinationi minus principali subiecti, & ideo motus progressivus animalis, qui causatur elevando pedē post pedē est motus naturalis, quia licet sit contra inclinationē corporis, est tamē cōformis inclinationi vī vērīs sēnsibilis, que principalior est.

Ex hac eadem doctrina colligitur; quod si lapis moveretur sursum ad replendum vacuum ille motus esset naturalis; eo quod quamvis sit contra inclinationem particularem lapidis, est tamen cōformis alteri inclinationi magis principali, qua lapis tanquam pars vniversi inclinatur ad replendum vacuum, vt ita vniversum conservetur.

Ex eadem insuper doctrina colligitur, quod corruptio equi, vel hominis, vel alterius corporis animati, licet contra inclinationem particularem, qua compositum inclinatur ad suum esse cōservandum, est tamen conformis inclinationi compositi, quatenus compositū est pars vniversi, nā prout sic inclinatur ad bonū commune vniversi, quod in diversitate generationis, & corruptionis principaliter consistit.

5. collig. Coelum habere rationem naturę propter principium activum, & etiam propter principium passivum; propter principium quidē activum, quia forma Coeli radicaliter efficienter influit in hæc inferiora, & ad talem influxum, naturalē habet inclinationem.

Insuper etiam propter principium passivum, quo inclinatur ad motum recipiendum, ad motum vtiq; quo efficienter ab Angelo movetur, vt ipsum Coelum exercere possit influxum in inferiora. Et doctrina huius co-

rollarij non satis explicatur ab alijs Thomistis asserentibus Coelum habere rationem naturę solūm propter principium passivū, quos tamen credimus intelligendos esse in ordine ad motum, ad quem Coelum solūm comparatur passivè, non tamen in ordine ad influxum, quem Coelum efficienter exercet in hæc inferiora, & ad ipsū naturaliter inclinatur.

Dices: motum Coeli dimanare à forma Coeli, sicut motus deorsum à forma lapidis: ergo Coelum habet rationem naturę propter principium demanationis activum.

Resp. motum Coeli non dimanare à forma cœlesti, tanquam passionem, vel proprietatem illius, sed solūm ab Angelo efficienter provenire, conformiter ad naturam Coeli, quæ naturaliter exigit recipere talem motum, sicut dicitur de speciebus Angelo infusis, in primo cōditionis instanti, quæ non dimanant à forma Angeli, sed vnicè infunduntur à Deo, licet Angelus naturaliter exigat species illas recipere. Oppositum autem contingit in motu lapidis, qui naturaliter dimanat à forma, tanquam proprietas, vel passio ad naturam consequuta, propter eā, quæ alibi dicenda relinquimus. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 3. 11. &

12. & alijs sequentibus ad Philosophum applicanda.

QVÆTIO SECVNDA.

De causis in comuni.

ARTICVLVS VNICVS.

*Vtrum divisio in quatuor genera causa, adæquata, & vni-
voca sit.*

§. I.

Diffinitio causa explicatur.

CAusam in comuni, secundum doctrinam Arist. in hoc lib. lect. 10. D. Tho. diffinitivè dicens *causam esse id, ex quo aliud sequitur*: quæ diffinitio bona est, quia per illam particulam sequitur absolutè sumptam, convenit causa phisica cum causa purè logica, nam etiam ex causa logica sequitur aliud, sicut ex risibili benè infertur rationale, & ex decreto permissivo Dei, benè sequitur forè peccatum.

Per eandem autem particulam, intellectam de sequela phisica per verum, & realem influxum, qualiter debet intelligi, excluduntur ab hac definitione causa logica & privatio, & conditiones sine quibus non, quorum nullum verè, & propriè, influit in effectum. Et per eandem particulam denotatur, quod causa per talem influxum facit effectum à se ipsa dependere.

Per *ly aliud* denotatur inter causam, & effectum debere esse diversitatem saltem materialem in natura inter effectum, & causam, & propterea Pater in divinis, quamvis producat filium, non tamen est causa illius, quia filius non est alius à Patre in natura, sed potius eadem realiter natura reperitur in utroque. Quo supposito.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

Divisio prædicta, adæquata est in quatuor genera causa.

Conclu. istam brevi ratione probamus; quia genera causarum sunt quatuor, & non sunt plura quam quatuor: ergò divisio adæquata est. Ant. quantum ad 1. partem prob. Quid quid sit ab aliquo efficientè fit, nam idem à se ipso effici non potest: ergò datur causa efficiens, sed causa efficiens non potest agere nisi mota ab aliquo fine, eo quod omne agens operatur propter finem, sive cognitum à se, sive ab authore naturæ: ergò datur causa finalis. Rursus effectus iste non potest ex nihilo fieri à causa secunda, sed semper sit ex præsupposito subiecto, quod est materia ergò datur causa materialis; sed causa prima materialis cum sit pura potentia non potest tribuere speciem: ergò requiritur

ritur forma, ad speciem communicandam, consequenterque dantur quatuor genera causarum materialis, & formalis, efficiens, & finalis.

2. verò partem videlicet plures causas non esse: Prob. ex eo, quod omnis alia causa reducitur necessario ad aliquam ex assignatis, sicut constabit, argumentis respondendo: ergò genera causarum non sunt plura, quam assignata.

Contra 1. partem inst. quia causa materialis non est verà causa: ergò genera causarum non sunt quatuor. Prob. ant. causa debet esse perfectior effectu, sed causa materialis non est perfectior forma, quam poterat causare: ergò vera causa non est.

Resp. quod licet materia nō sit perfectior ipsa forma entitative, & secundum se, est tamen perfectior forma prout recepta in materia, quia prout sic forma ab ipsa materia dependet.

Sed inst. forma ut recepta in materia communicat illi esse: ergò etiam prout sic excedit ipsam materiam. Conf. bona est. Et prob. ant. forma dat esse materiae; sed non dat esse nisi prout in materia recepta: ergò prout in materia recepta communicat illi esse.

Resp. dist. ant. ut recepta concomitanter conc. ant. formaliter nego ant. & consq. licet namque ut forma det esse materiae requiratur quod sit in

materia concomitanter, & in eodem instanti, non tamen forma dat esse prout recepta formaliter, sic enim accipit esse à materia, in genere causae materialis, & ipsa forma dat esse, quatenus materiam aetuat, & ipsam informat, secundum quam rationem, est causa formalis materiae, & non illius effectus.

Dices: forma, ut aetuat materiam est perfectior materia ipsa, sed non aetuat materiam, nisi prout in materia recepta: ergò prout sic recepta perfectior est.

Resp. dist. min. ut recepta cōcomitanter, conc. min. formaliter nego. min. & consq. Quia quamvis ut forma aetuet, & causet materiam, debeat esse concomitanter in materia recepta, non tamen aetuat formaliter ut recepta, sed solum se habet, ut informans, & aetuens, licet esse in materia receptam, essentialiter necessarium sit, ut forma praestet effectum per suam informationem.

Contra 2. partem conclu. arg. Dispositiones, quibus materia ad formam recipiendam, disponitur, habent rationem causae & tamen non continentur sub aliquo ex praedictis generibus: ergò plura sunt genera causarum. Prob. mi. Dispositiones non pertinent ad genus causae efficientis, finalis, vel formalis, ut per se notum est, nec causae materialis, quia

non recipiunt formam: ergò non continentur sub aliquo ex prædictis generibus.

Resp. dispositiones pertinere ad genus causæ materialis, quia licet non recipiant formam, disponunt tamen materiam, vt possit formam recipere; sicut assensus præmissarum, qui determinat intellectum ad assensum conclusionis, concurrat efficienter ad conclusionis assensum, sicut intellectus ipse.

Sed inst. 1. dispositiones nõ determinant materiam ad recipiendam formam, quia determinare est proprium formæ, non verò dispositionis: ergò dispositiones non concurrunt in genere causæ materialis, sicut, & ipsa materia.

2. inst. dispositiones non se tenent ex parte materiæ: ergò nõ concurrunt in genere causæ materialis. Prob. ant. Quod se tenet ex parte alicuius causæ, dat illi virtutem in ordine ad effectum, sicut assensus præmissarum, quia se tenet ex parte intellectus, præstat illi virtutem ad assensum conclusionis; sed dispositiones non dant materiæ virtutem, ad recipiendam formam, nam materia à se ipsa est capax recipiendi: ergò dispositiones non se tenent ex parte materiæ.

Resp. ad 1. determinare esse proprium formæ; ex quo non infertur repugnare dispositioni quia dispositio est forma accidentalis

dans esse secundum quid, & ita per modum formæ ad materiam comparatur; quia tamen materiam præparat, & disponit, potius ad hanc formam, quam ad aliam: propterea se tenet ex parte materiæ, & in eodem genere causæ materialis in ordine ad formam concurrat.

Ad 2. inst. neg. ant. ad prob. dist. mai. ex parte causæ non habentis sufficientem virtutem, conc. mai. illam habentis, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Illud namque, quod se tenet ex parte causæ non habentis sufficientem virtutem ad effectum, causæ virtutem communicat, & idem assensus præmissarum communicat intellectui virtutem ad assensum conclusionis: eo quod intellectus ex se indifferens est ad verum, vel falsum: consequenterque, vt determinate verum attingat indiget super addita virtute præmissarum. Materia verò ex se habet sufficientem virtutem ad formam recipiendam, & ita non indiget nova virtute, dispositionibus super addita.

Addimus tamen; eo quod vt aliquid se teneat ex parte causæ, non requirunt, præstare virtutem, sed sufficit quod ea iam determinet ad effectum, vt constat in applicatione ignis, quæ non dat igni virtutem ad comburendum; & tamen se tenet ex parte ignis.

Dices: ergò dispositiones nõ comunicant materiæ aliqua virtutem,

tutem, ad recipiendam formam, consequenterque non concurrunt in genere causæ receptivæ, sicut ipsa materia, ac proinde nõ concurrunt in eodem genere causæ,

Respondebis: non concurrere in eodem genere causæ infimo, quia non concurrunt recipiendo; concurrunt tamen, in eodem genere causæ subalterno; quatenus concurrunt disponendo, & coaptando materiam, ut recipiat formã. Nam genus causæ materialis est divisibile per diversos modos causandi, recipiendo videlicet, vel disponendo materiam ad recipiendum.

Dices: secundum doctrinam istam, intra genus causæ materialis, dantur diversi modi causandi specificè diversi: ergo causæ sunt plures, quàm quatuor assignatæ, & consequenter divisio adæquata non erit.

Resp. dist. conseq. plures pluralitate specifica concedo cõseq. pluralitate generica, nego conseq. quia divisio causæ in quatuor genera assignata, non est in species infimas eo quod intra genus causæ materialis dantur diversi modi causandi, & intra genus causæ efficientis datur etiam causa efficiens instrumentalis, & efficiens principalis, causa radicalis, & proxima, causa superior, & inferior; & ita divisio prædicta solum est in genera causæ, sub quibus plures continentur speci-

es. Sicut corpus dividitur in animatum, & inanimatum, quæ divisio adæquata est, quamvis sub utroque corpore dividente, plures contineantur species.

2. arg. Obiecta potentiarum, & habituum sunt veræ causæ, & tamen non continentur sub assignatis: ergo dantur aliæ præter assignatas:

Conf. causa instrumentalis est verè causa; & tamen sub his non continetur: ergo idem quod prius. Dices contineri sub causa efficienti.

Contra tamen est; quia causa efficiens est illa à qua primo incipit motus; sed à causa instrumentali non primo incipit motus ergo ea non continetur sub causa efficiente.

Rursus etiam. Idæa, quæ est in mente artificis, est verè causa artefacti, & tamen non continetur sub his: ergo idem quod prius.

Resp. tamen ad arg. quod obiecta potentiarum, & habituum specificant potentias, & habitus in genere causæ formalis extrinsecæ, & ita sub causa formali continentur. Licet etiam possit dici, contineri sub genere causæ finalis, quia potentiæ, & habitus ad obiecta, ut ad finem, ordinantur, & etiam ad genus causæ materialis reduci, eo quod sunt materia circa quam habitus, & potentiæ versantur.

Ad conf. bene responsum est,

est, & ad replicā distinguo mai. primo cōparativè ad alias causas cōced. mai. primo absolutè nego mai. & subeadē distinctione minoris, negatur cōf. Quia licèt ab instrumentō nō incipiat primo motus absolutè, incipit tamèn primo comparativè ad alias causas, eo quod prius incipit in executione motus ab instrumento, quam à causa materiali, formali, & quam à causa finali.

Ad aliud de idæa resp. Idæa pertinere ad genus causæ formalis, quia dat speciem saltem extrinsecè idæato, eo quod arte factum producit ad instar, & similitudinem idææ, quæ solutio colligitur ex Arist. 5. metaph. text. 2. & ex D. Th. ibi lect. 2.

Poterat etiam dici, idæam reduci ad genus causæ finalis, nam operans artificialiter, intendit assimilare effectum artificialem idææ vel exemplari.

3. resp. & bene: idæam reduci ad genus causæ efficientis, quia sicut forma naturalis se habet ad effectum naturalem, ita se habet idæa ad effectum artificialem, & consequenter sicut forma naturalis concurrat effectivè ad effectum naturalem; ita forma idæalis concurrat efficientè ad artificialem effectum; & rursus Idæa determinat agens artificiale ad effectum artificialem producendum. Undè D. Tho. quæst. 3. de verit. art. 1. sic definit idæam; *est forma quam aliquis imitatur ex*

intentione agentis determinantis sibi finem: quæ definitio coincidit cum alia communiter assignata, quod videlicet: Idæa est id ad quod respiciens artifex operatur. Determinat ergò idæa ipsum artificem, ad effectum artificialem producendum, & consequenter concurrat efficientè cum illo ad eundem effectum.

§. III.

Secunda conclusio.

Divisio causæ in quatuor genera assignata univoca est.

A Ntequam conclusionem istā probemus, præ notare oportet, causam analogicè dici de causa prima, & secunda, eo quod causa secunda comparativè ad primam, est causa secundum quid, & à prima in operando dependet; & Deo, & creaturæ nihil datur univocum.

Dices: quod licèt Deo, & creaturis nihil detur univocum in esse entis, potest tamèn dari aliquid univocum in ratione causæ, sicut licèt enti reali, & rationis, substantiæ, & accidenti nihil detur univocum in esse entis, datur tamen aliquid univocum in esse scibilis; quia accidens, & eius rationis sunt scibilia simpliciter.

Resp. tamen, quod ratio scibilis solùm importat connexionem essentiæ cum proprietatibus suis, in qua cōnexionem accidens, & substantia, ens reale, & ens ratio-

nis habent convenientiam univocam: ratio verò causa non solum importat connexionem explicitam cum effectu, verum etiam virtutem contentivam effectus, & cum virtus causæ secunde sit talis secundum quid comparative ad virtutem causæ primæ, & essentialiter ab illa dependeat, inde fit, rationem causæ non posse, esse univocam ad utramque.

2. prænotandum est: causam analogicè dici de substantia, & accidenti, quia virtus causæ accidentalis est talis secundum quid & productiva effectus secundum quid talis: virtus verò substantialis est talis simpliciter, & productiva effectus, qui simpliciter talis est: consequenterque virtus contentiva effectus inæqualiter participatur à virtute substantiæ, & à virtute accidentis, ac proinde in ratione causæ, analogicè conveniunt.

Dices: quod accidens in operando non dependet à substantia: ergò divisio causæ ad substantialem, & accidentalem univoca est. Prob. ant. calor v. g. potest tanquã causa principalis producere aliũ calorem, nam calor producentis, non excedit virtutem caloris producentis: ergò aliquando accidens non dependet in operando à substantia; aliàs numquam accidens esset causa principalis comparative ad effectum.

Resp. tamèn: replicam istam probare, divisionem causæ non

esse analogam ad substantiam, & accidens, analogia orta ex dependentia unius ab alio, non tamèn non esse analogam, analogia orta ex inæquali participatione, quatenus virtus substantiæ est talis simpliciter, virtus verò accidentis est talis secundum quid.

Præterquam quod, licet calor producendus in esse entis nõ excedat virtutem caloris producentis, in ratione tamèn effectus talem virtutem excedit, quia calor producendus præparat, & disponit ad formam ignis, & idè sicut calor non potest producere formam ignis, nisi dependenter à substantia, ita non potest producere calorem disponentem ad illam nisi cum dependentia à substantia. Quibus, suppositis.

Conclusio nostra prob. Quia ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis: ergò ratio causæ univoca est. Prob. ant. Quælibet causa ex supra dictis est causa simpliciter: ergò ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis. Prob. ant. Quælibet causa independenter ab alia habet suam rationem causæ: nam materia independenter à forma; à se ipsa habet recipere formam, & forma à se ipsa habet actuare materiam, & finis à se ipso habet movere, & causa efficiens à se ipsa habet efficienter producere: ergò quælibet causa ex supra dictis est caus. simpliciter.

Dices: divisio ista non est generis

neris in species: ergò univoca nõ est, quia si esset univoca esset generis in species, vt vidimus. Aut. prob. Materia, quæ est vnum membrum divisionis, non est verà species, eo quod est aliquid incompletum, & insuper non habet actum metaphysicum in probabili sententia: ergò divisio non est generis in species.

2. inst. causa finalis solum metaphoricè mouet; ergò non est simpliciter causa, & consequenter divisio univoca non est.

3. influxus causæ materialis, & formalis non distinguitur ab ipsis: ergò verus influxus non erit, proinde quæ ipsæ non erunt verè causæ, nec divisio erit univoca.

Aliqui authores actum metaphysicum negantes; affirmant, divisionem causæ esse univocam ad quatuor genera causæ, sed reuera in consequenter procedunt; nam asserere, materiam non habere actum metaphysicum, est dicere materiam non habere differentiam veram generis contractivam, quod est dicere materiam non esse speciem, & consequenter non esse compositam ex aliqua ratione communi univoca, & ex vera differentia. Quapropter negare actum metaphysicum, & concedere rationem causæ esse univocam ad materiã, in consequentia maxima est, & contradictoria affirmare. Unde

in illa sententia probabili, divisio causæ solum est analogica.

Nos autè actum metaphysicum cõcedentes similiter affirmamus, materiam esse speciem, non quidem completam, sed incompletam, vt explicavimus ibi, & idè ex hac parte non repugnat, rationem causæ univocam esse.

Ad 2. resp.: verè, & propriè mouere, solum convenire causæ habenti contactum physicum, & realem cum effectu, quem contactum non habet causa finalis, quæ solum causat, vt est ens in apprehensione operantis, & propterea solum metaphoricè mouet; verè tamèn, & realiter influit, vt in proprio loco dicemus, & verè effectus ad illam consequitur, & idè est causa simpliciter.

Ad 3. resp. influxum in presenti non accipi pro agere, vel efficere, quod propriè solum cõpetit causæ efficienti; sed influxum in presenti summi, quatenus importat physicam sequelam effectus, quod verè cõpetit causæ materiali, & formali, & ita sunt veræ causæ.

§. *Vltimas.*

Corolaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. omnem causam realiter ab effectu distingui, nam causa realiter

liter influit in effectū, & effectus realiter pender à causa, & idem non potest in se ipsum realiter influere, nec à se ipso realiter pendere.

Dices: effectus formalis formæ est ipsa forma subiecto communicata, sed forma subiecto comunicata non distinguitur realiter à se ipsa: ergò effectus causæ formalis non distinguitur ab illa realiter.

Resp. dist. mai. effectus intrinsecus, conc. mai. effectus extrinsecus. vel quasi extrinsecus, neg. mai. Et conc. min. neg. conf. secundum distinctionem maio. Forma namque duplicem habet effectum, vnum intrinsecum, qui est ipsa forma communicata subiecto, de quo non loquimur in præsentia: alium verò extrinsecum, qui est ipsum subiectum, vt actuatum per formam, qui effectus realiter à forma distinguitur, & de tali effectu extrinsecò solum in præsentia procedit locutio nostra.

2. ex dictis inf. quod licet causa in esse entis possit esse imperfectior effectui, formaliter tamen in ratione causæ semper est perfectior, quia effectus habet esse à causa, & ipsa dat esse effectui, & perfectius est dare quam accipere.

Tandem inf. ex dictis: quod licet causa, vt dicens relationem prædicamentalem ad effectum, sit simul natura cum illo: quia inter

relativa prædicamentalia nulla datur præcedentia naturæ; eo quod vnum non est vera causa alterius; quæcumque tamen causa, vt causat actualiter effectum, est prius natura, quam effectus: nam effectus dependet à causa, & id à quo aliquid dependet, est prius natura illo. Cum hac tamen differentia, quod si causa, vt realiter existens causat, sicut causa efficiens, debet existere prius prioritate naturæ: & si causat vt existens in apprehensione, debet esse prius natura prout sic. Si verò vt tendens ad existentiam, sicut materia, debet præcedere prioritate naturæ, vt in via ad habendam existentiam.

Ex quo constat: Causam constitui in ratione prioris ad effectum; per suam entitatem, vt causativam, & etiam vt causantem effectum: nã causa non solum est prior natura vt causativa est, sed etiam vt in actu secundo causat. Vnde omnia requisita ad causam constituentem in ratione causantis, & etiam proximè expeditam ad causandum, debent etiam effectum præcedere prioritate naturæ. In quo cum Thomistis convenit, & rationi conformatur quidam recentior Iesuita.

Non tamen rationi conformatur Oviedo controversia 7. punct. 3. §. 1. vbi asserit: Prioritatem naturæ consistere in eo, quod à priori ad posterius non valeat consequentia: bene tamen ab

ab existentia posterioris. Quæ tamen doctrina falsa est: quia bene valet, existit Sol: ergo existit illuminatio, quæ est posterior natura. Et bene valet, existit Angelus in primo instanti: ergo intelligit, quamvis intellectio supponat intellectum, & Angelum præcedentem prioritate nature, tanquam veram causam intellectionis. Et in sententia Iesuitarum asserentium: Materiam de lege ordinaria non posse existere sine forma; bene valet, existit materia; ergo existit forma: & tamen materia prioritate nature præcedit formam, quod non negat P. Oviedo. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 19. ad Philos. applicanda.

QUESTIO TERTIA.

De causa efficiente.

ARTICVLVS I.

Vtrum Forma substantialis sit principium quo operandi?

§. I.

Explicatur diffinitio cause efficientis.

Causam efficientem in hoc lib. text. 3. Philos. diffinit: Quod sit principium, unde primo incipit motus. In qua diffinitione, principium ponitur loco generis, in hoc enim conve-

Mag. Freyhan.

nit causa efficiens cum alijs causis, & etiam cum privatione; quia tamen ab alijs causis, non primo incipit motus: ideo altera particula, loco differentie ponitur.

Inst. esse id a quo primo incipit motus, nequit esse diffinitio cause efficientis: ergo non bene sic diffinitur. Prob. antec. Causa secunda est verè efficiens, & tamen ab illa non primo incipit motus, sed prius incipit a causa prima: ergo illa non potest esse diffinitio cause efficientis.

2. Causa creans est verè causa efficiens; & tamen ab illa non primo incipit motus, quia creatio verus motus non est: ergo idem quod prius.

3. Motus prius incipit a causa finali: ergo non prius a causa efficiente. 4. Esse primum principium motus convenit nature, sicuti dicitur in eius diffinitione: ergo non convenit cause efficienti, quæ a natura essentialiter distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. min. non primo absolute, conc. min. comparative ad alias causas, neg. min. & conseq. De ratione namque cause efficientis, non est quod prius incipiat motus ab illa absolute, sed solum comparative ad alias causas, materialem videlicet, & formalem, & finalem, quod quidem verè convenit cause se-

Q

cun-

cundæ; sicut propter eandem rationem, causæ instrumentali verè convenit diffinitio prædicta.

Ad 2. prob. resp. in presenti solum diffiniri causam efficientem operantem ex præsupposito subjecto, qualis non est causa creans, & ita mirum non est, quod illi non cõpetat diffinitio.

2. resp. motum in præsentibus sumi generalitèr, pro motu cõprehendente verum motum, & metaphisicam mutationem, qualis creatio est.

Ad 3. resp. quod causa finalis prius movet in intentione operantis; cæterum motus in executione non prius incipit à causa finali, sed potius ab ipsa causa efficiente, quæ per suam operationem in executione applicat causam materiale, & formalem ad causandum, & ipsum finem consequitur.

Ad 4. Naturam esse primū principium motus radicale, & intrinsecum, motus quidem eius subjecti in quo est ipsa natura: causa verò efficiens est principium motus, quatenus principium abstrahit à radicali, & à proximo, ab intrinsecò, & extrinsecò, sive motus sit in ipsa, sive in alio subjecto recipiatur.

Hæc autem causa efficiens, generalitèr accepta, dividitur in causam per se, & causam per accidens. Causa per se est illa, quæ per se, & ut talis producit effectum, sicut statuarius est

causa per se statuæ, & ædificator est causa per se ædificij, quia tales effectus necessariò petunt à talibus causis produci.

Causa per accidens ea est, quæ per accidens ad effectum concurrat, sicut musicus est causa per accidens ædificandi, nam per accidens est, quod qui ædificat musicus sit.

Causa etiam per se dividitur in causam primam, qualis est Deus, & in causam secundam, qualis creatura est. Et etiam in univèrsalem, & particularem, univèrsalis verò est, quæ producit effectus diversæ rationis, sicut Sol producit effectus diversos, tam in terra, quàm in mari. Particularis autem est determinata ad aliquam speciem in agendo, ut homo, qui solum hominè producere potest. Dividitur insuper in univocam, & equivocam, univoca est, quæ assimilatur sibi effectum, sicut homo hominem. Equivoca est, quæ producit effectum diversæ rationis, sicut Sol, qui tam diversos effectus in his inferioribus operatur.

Dices: assensum præmissarum esse causam equivocam ad assensum conclusionis; & tamen non potest producere effectus diversæ rationis, sed necessariò determinat ad assensum verum, & ad hunc numero assensum: ergò ad causam equivocam non requiritur, producere effectus diversæ rationis.

Resp.

Resp. tamen ad causam equivocam sufficere, quod producat effectum specificè diversum ab ipsa cau. a, qualiter assensus conclusionis specificè distinguitur ab assensu præmissarum.

Deindè causa efficiens dividitur in principalem, quæ propria virtute operatur, & instrumentalem, quæ virtute causæ principalis producit effectum. Et etiam in liberam, quæ medio iudicio indifferenti operatur, sicut agentia intellectualia, & in causam necessariam, quæ agit cum omnimoda determinatione ad vnum, vt agentia, quæ ratione carent. Etiam dividitur in physicam, quæ physicè attingit effectum, & moralem, quæ moraliter influit per consilium, præceptum, vel orationem.

Tandem dividitur causa in totalem, quæ, se sola, in proprio genere producit effectum. Et partialem, quæ non, se sola, producit, sed virtute alterius indiget: sicut bos, ad portandum currum, indiget altero bove, vel quando duo attèperant concursum proprium ad eundem effectum, vt duo portantes lapidem. Ex quo colligitur effectum causæ univocæ non dependere ab illa in conservari; secus autem effectum æquivocæ. Quia causa univoca communicat effectui formam eiusdem rationis, & consequenter effectus à causa, in conservari,

Mag. Froylan.

non pendet. Et propter rationem oppositam, effectus à causa æquivoca dependet in conservari. Quo supposito inquirimus in præsentem, an forma substantialis sit principium quo, & radicale efficienter operandi? In qua parte affirmativa sententia communis est inter Philosophos, & expressa Sancti. Præcept. 1. p. q. 77. art. 1. ad 4. & in præsentem, & pluribus alijs in locis, & in 2. de Anima tradit illam Arist. text. 24. animam diffiniendo; quod sit forma, qua primò vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus. Quæ satis indicant formam esse primum principium, & radicale operandi, & idè hæc erit.

§. II.

Nostri conclusio.

CONCLUS. istam efficaciter ratione probamus. Illud est primum, & radicale principium operandi, in quo agens intendit assimilare sibi effectum; nam agens intendit effectum assimilare in illo, quod est principale in ipso; quale est radicale principium; sed agens intendit effectum assimilare in forma substantiali: ergò hæc erit principium radicale operandi. Prob. min. Quia homo hominè genitum intendit assimilare in forma substantiali (& idè de quocumque agente dicendum) ergò min. ve-

ra est. Prob. ant. Illud principia-
liter intendit homo, ad quod
ponit, & ordinat omnes dispo-
sitiones, quas introducit, ad ef-
fectum consequendum; sed ho-
mo generans hominem, omnes
dispositiones sibi possibles ponit,
& ordinat ad formam rationa-
lem in materia introducendam:
ergo homo generans effectum,
quem producit, in forma sub-
stantiali intendit assimilare.

Conf. Illud est radicale prin-
cipium operandi, quo agens
constituitur in suo esse, & in ac-
tu; sed per formam substantia-
lem agens constituitur in actu, &
in esse, eo quod forma substan-
tialis est primus actus constitui-
vus agentis, & communicat
speciem essentialem: ergo for-
ma substantialis est principium
radicale operandi. Mai. prob.
Nam operari sequitur ad esse: er-
go illud est radicale principium
operandi, quo agens constituitur
in suo esse, & in actu.

Explicatur: quia materia
est primum in genere potentia,
est primum, & radicale prin-
cipium recipiendi, sed forma sub-
stantialis est prima in genere ac-
tus: ergo erit principium radica-
le operandi, nam sicut recipere
consequitur ad rationem po-
tentia, ita operari sequitur ad
actum.

2. prob. conclusio. Nam in
agente naturali assignandum est
aliquod radicale principium; sed

accidens tale principium non
est: ergo sola forma substantia-
lis hoc potest habere. Prob. mi.
principium radicale operandi
debet esse magis, vel saltem æquè
perfectum cum effectu, quem
producit; sed accidens non po-
test in perfectione adæquare sub-
stantialem effectum: ergo non
potest esse principium radica-
le operandi.

§. III.

Argumentis occurritur.

CONTRA conclusionem istam
arg. 1. quod accidens po-
test, in ratione causæ adæ-
quare substantiam: ergo potest
esse principium radicale produ-
cendi substantialem effectum.
Prob. antec. cum excessu acci-
dentis à substantia in esse entis,
stat in ratione causæ adæquare
substantiam: ergo potest acci-
dens in ratione causæ substan-
tiam adæquare. Prob. antec. 1.
Sol in esse entis est imperfectior
viventibus imperfectis, quæ fiunt
ex putrefactione terræ, & tamen
in ratione causæ adæquat talia vi-
ventia, siquidē illa producit tan-
quā causa principalis: ergo pari-
tèr cum excessu accidentis à sub-
stantia in esse entis stabit adæqua-
re illam in ratione causæ.

2. Materia in esse entis est imper-
fectior forma; & tamē in ratione
causæ illam adæquat, quia om-
nis

nis causa est perfectior effectu, vel saltem æque perfecta, & materia est causa formæ: ergò idem, quod prius.

3. Licet formica in esse entis sit imperfectior homine, in ratione tamen obiecti potentia visiva est perfectior illo, quia perfectiorem visionem terminat formica, quam homo: ergò idem.

Resp. ad arg. neg. duo ant. 1. & ad 1. prob. resp. D. Tho. 1. p. q. 70. art. 3. ad 3. Solem non esse causam principalem viventiam imperfectorum, formaliter ut talia sunt, sed solum esse causam instrumentalem, quatenus virtute Angeli producat instrumentaliter viventia imperfecta, quæ sunt ex putrefactione terræ; vnde Sol in ratione causæ, viventia imperfecta formaliter nõ adæquat. Aliam solutionem dabimus infra, consistentem in eo, quod excessus inter Coelum, & viventia imperfecta parvus est in esse entis, quia licet ipsa sint viventia, sunt tamè imperfectissima, & ipse Sol est perfectissimum, & incorruptibile corpus, & propter istam perfectionem, viventium excessus facile resarcitur.

Ad 2. prob. resp. materiam esse perfectiorem forma in ratione causæ actualiter causantis, sub qua consideratione, omnis causa etiam instrumentalis est perfectior effectu, eo quod sub hac expressione explicat da-

re esse, non autem recipere, vel dependere ab effectu; non tamen materia, absolute sumpta, perfectior est forma, & in presenti solum loquimur de causa considerata absolute.

Sed inst. stat unum effectum imperfectionem alio in esse entis, esse perfectiorem in ratione effectus: ergò stabit causam minus perfectam in esse entis adæquare effectum in ratione causæ. Conf. à paritate nota est. Ant. prob. Materia prima in esse entis est imperfectior forma corruptibilis & tamen in ratione effectus, perfectior est materia, quam corruptibilis forma, siquidem materia solum potest per creationem produci, forma verò corruptibilis per educationem producitur ab agente naturali: ergò ant. verum est.

Resp. conc. 1. ant. neg. conf. Ratioque discriminis est, quia effectus prout talis, dicit habitudinem ad actionem, qua producitur; cumque materia producat per actionem perfectiorem, quam forma corruptibilis: inde fit, in ratione effectus materiam esse perfectiorem, quamvis non in esse entis; causa verò constituitur per virtutem contentivam effectus, & cum causa minus perfecta in esse entis, minus etiam perfectam virtutem habeat, causa minus perfecta in esse entis nõ poterit effectum perfectiorem principaliter continere.

Sed inst. effectus in ratione talis potest excedere alium effectum, à quo exceditur in esse entis; sed hoc ipso ratio effectus potest excedere entitatem: ergo etiam ratio causæ poterit excedere causæ entitatem; cōsequenterque causa minus perfectā entitativè, poterit esse perfectior in ratione causæ.

Resp. neg. conf. propter solutionem datam, quia videlicet effectus prout talis dicit habitudinem ad actionem, & ad causam productivam, & effectus minus perfectus in esse entis, potest perfectiorem causam, & actionē exigere; causa verò per virtutem contentivam constituitur, & virtus contentiva non potest entitatem excedere.

Dices: homo in esse entis excedit Cœlum; & tamen Cœlum excedit hominem in ratione causæ, quia Sol est causa universalis, quod non habet homo: ergo solutio nulla est.

Resp. tamen facilè: hominem quantum ad substantiam, & absolutè, & simpliciter, etiam excedere Cœlum in ratione causæ, nam homo viventia perfecta generare potest, quod Cœlo repugnat. Ipsum autem Cœlum solum quantum ad modum, & secundum quid, hominem excedit in ratione causæ, eo quod Sol causa universalior est, & plura producere potest.

Ad 3. prob. princ. ans. neg.

conf. quia obiectum visibile connotat essentialiter potentiam visivam, & cum in potentia visiva perfectior virtus requiratur ad videndum formicam, quam ad hominem videndum, inde fit formicam in ratione obiecti potentia visivæ esse homine perfectiorē. Causa verò principalis continet effectum producendum in sua intrinseca entitate, & ita ipsum principaliter continere non potest, nisi ipsum saltem adæquet in esse entis.

2. arg. Potest accidens principaliter producere effectum substantialem: ergo accidens potest esse principium radicale operandi. Prob. ant. 1. Calor ut octo potest principaliter producere formam substantialem ignis: ergo antec. verum est. Prob. ant. Calor ut octo potest producere alium calorem ut octo, qui est ultima dispositio ad formam ignis, nam unus calor ut octo non excedit virtutem alterius caloris eiusdem intensiois: ergo etiam formam ignis producere potest, quia agens potens producere ultimam dispositionem ad formam, potest etiam formam producere.

2. prob. ant. Quia secundum doctrinam D. Th. 3. p. q. 77. Species Sacramentales nutriunt hominē, consequenterque producunt substantiam, eo quod nutritio est motus ad substantiam terminatus, sed in speciebus Sacramentalibus substantia nō est, sed solum sunt acci-

accidentia: ergo accidens potest principaliter effectum substantialem producere.

3. Si ferro candenti applicetur itupa ferrum candens producit ignem; sed ille ignis non producitur a forma substantiali ignis existentis in ferro candenti; ergo solum calor ferri candentis producit formam substantialem ignis; consequenterque accidens potest substantiam producere. Min. pater, quia forma ignis non est in ferro candenti, alias si ferrum mergeretur in aqua resultaret forma carbonis, quod falsum esse, experientia convincit: ergo ille ignis non producitur a forma ignis, quæ sit in ferro candenti.

Resp. ad arg. neg. tria ant. quæ continentur in illo, quia propter connexionem, quam habet calor ut octo cum forma ignis, eo quod est ultima dispositio ad talem formam, calor ut octo operantis, nec potest producere formam ignis, nec alium calorem ut octo, quem licet adæquet in ratione entis, & non adæquat in ratione causæ, propter assignatam rationem. Instantia est in homine, qui in esse entis adæquat, & excedit equum, & formicam, & nullum producere potest.

Alijs terminis poterat dici, solutionem præcedentem explicando, calorem ut octo in esse qualitatis non excedere calorem agentis, in ratione tamen ultime dispositionis ad formam excede-

re illum, sicut ipsum superat formam, & ita calor agentis, neque formam, neque calorem ut octo producere valet.

Ad 2. prob. ant. prin. resp. nutritionem solum principaliter a substantia provenire, ab accidentibus vero tanquam a virtute instrumentaria, & in virtute substantiæ, quæ licet ibi formaliter non sit, virtualiter tamen ibi est. Sicut quando vinum consecratum convertit in se guttam aquæ illa conversio provenit principaliter a substantia vini consecrati, quæ est ibi virtualiter, quamvis formaliter ibi non sit.

Ad 3. productionem ignis principaliter provenire solum a forma ignis, quæ, licet non sit in omnibus partibus ferri candentis, est tamen in aliquibus partibus, & quia in partibus minutissimis reperitur, resultat forma cineris, non tamen forma carbonis.

Dices: sicut ad formam corruptam viventis, sequitur forma cadaveris, ita corruptam formam ignis sequitur forma carbonis: ergo si in ferro candenti non resultat forma carbonis, idcirco est, quia antecedenter non erat ibi forma ignis.

Sed neg. ant. Quia ad formam ignis non sæper sequitur forma carbonis, sed solum hoc contingit, quando forma ignis reperitur in materia sufficiente, ut carbonem generentur; quando autem

forma ignis in partibus minutissimis reperitur, illa corrupta, forma solum cineris resultat.

Ex dictis infertur, quod ille ignis, qui aliquando producitur à navi introeunti in mare, non producitur principaliter à calore navis, in qua non est forma ignis, sed calor ille principaliter fit à Sole virtualiter eminentè continente formam ignis, & idem est dicendum de igne, qui quandoque in curribus resultat; non tamen de igne, qui producitur à silice, quia forma silicis valdè similis est formæ ignis, & ideo ipsam virtualiter continet, ipsamque producere valet, quamvis sine ullo inconvenienti possit affirmari, ignem illum, mediante silicis dispositione principaliter à Sole produci. Et hæc de art. isto, text. 29. ad Philosophum applicando.

ARTICVLVS II.

Utrum forma substantialis possit esse immediatè operativa?

§. I.

Relatis sententijs statuitur conclusio.

IN difficultate præsentis, quæ magis oppositione, quam rationum gravitate, difficultis reputatur ab omnibus, diver-

sissima sunt placita Philosophorum: Aliqui namque extra Scholam D. Th. asserunt substantiam de potentia ordinaria non posse esse immediatè operativam, quos sequitur quidam aversus Thomista, quem honoris causa nolumus nominare.

Alij autem affirmant substantiam non solum de possibili, sed etiam de factò esse principiū immediatè operativum, non solum ut quod, & immediatione suppositi, sed etiam immediatione virtutis, & per modum principij quo, ita Scotus in 1. dist. 37. & in 2. dist. 17. & in 4. dist. 12. q. 3. Durandus in 1. dist. 2. q. 2. & omnes Scotistæ sequuntur. Et præter paucos antiquiores, idem sentiunt omnes Auctores Societatis cū Patre Suarez, disp. 18. Metaph. sect. 2. à numero 21. & sect. 3. n. 3. Quorum plurimi expressam esse dicunt in August. in Isidoro, & Bernardo. Quamvis aliqui sine vlla obscuritate, & verbis expressis, dicant oppositam esse expressissimam D. Th. & de illius mente non posse ab aliquo dubitari, & quia verū est, hic ultimus sufficit nobis, quem tamē fallum est ab August. recedere, ut contendunt adversarij. Propterea ergò Thomistæ uniformiter defendunt substantiam, tam de lege ordinaria, quàm de potentia absoluta non posse esse immediatè operativam; quæ sententiam semper amplexus est

est D. Tho. 1. p. q. 9. art. 2. q. 14. art. 3. & q. 54. art. 3. & 59. art. 2. & 77. art. 1. & pluribus alijs in locis. De cuius doctrina sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Substantia de facto immediate operativa non est.

Relictis autoritatibus Sanctis. Præcep. quæ appertissime sententiam istam declarant, ratione efficaci prob. conclusio nostra: potentia respicientes actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos, realiter distinguuntur quia namque facere album, est effectus pertinens ad lineam absolutam, & referre ad alterum album, pertinet ad lineam relativam, ideo proveniunt à principijs realiter entitativè diversis. Et proptèr similem rationem, visus, & auditus realiter distinguuntur, quia respiciunt, tamquam proprios actus, videre, & audire, qui sunt actus diversæ lineæ, & adæquate diversi; sed substantia, & potèria proximè operativa respiciunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversos: ergo substantia creata non potest esse potentia immediate operativa, sed potius à tali potentia realiter entitativè distinguitur.

Mim. prob. substantia ref.

picit existentiam, & esse, tamquam actum proprium, & potentia proximè operativa respicit operationem; sed existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversi, ergo substantia, & potentia proximè operativa respiciunt actus de distincta lineæ; & adæquatè diversos. Prob. *mich.* Existentia, & esse substantiale pertinet ad lineam entis substantialis, operatio vero ad lineam accidentis: ergo existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversi. Quæ ratione 1. p. q. 54. ar. 3. probat Ang. Doct. potentiam intellectivam Angeli, esse ab Angeli substantia realiter entitativè distinctam.

Ad rationem istam resp. contrarij: Existentiã, & operationem comparativè ad substantiam se habere per modum actus primarij, & secundarij, & cum principium non specificetur ab actu secundario, nec per illum distinguatur, inde est, substantiam, quæ primario respicit esse posse secundario respicere operationem, & ad illam ordinari.

Hæc tamen solutio inefficax est, quia substantia non potest primario respicere esse, & secundario respicere operationem: ergo solutio nulla est. Probat antecedens. Quia potentia, quæ respicit duos actus, unum, ut primarium, & alium, ut secundarium

in eodem genere causæ respicit utrumque; sed substantia non respicit existentiam & operationem in eodem genere causæ siquidem respicit existentiam in genere causæ formalis, operationem vero in genere causæ efficientis: ergo substantia non potest primario respicere esse, & secundario operationem.

2. Potentia, quæ respicit unum actum, ut primarium, & alium, ut secundarium, sub eadem ratione formali respicit utrumque, ut per se patet in omnibus, quæ per modum exercitij primarij, & secundarij comparantur; sed substantia operationem, & esse, non respicit sub eadem ratione formali: ergo non potest substantia respicere primario esse, & operationem secundario. Prob. min. Substantia respicit existentiam, tanquam ultimum actum in linea entis, operationem vero tanquam actum ultimum in linea operativa; sed ratio ultimi actus de linea entis, & actus ultimi de linea operativa, sunt rationes, & lineæ formalissimè diversæ: ergo substantia non respicit operationem, & esse sub eadem ratione formali.

Dices: operari sequitur ad esse: ergo eadem substantia, quæ primario respicit esse, præstat secundario operari, ac proinde substantia ipsa est immediate operativa.

Resp. explic. ant. sequitur

sequela ordinis, & causalitatis mediatè, & remotè, conc. ant. Causalitatis proximè, & immediate, neg. ant. & consequ. Operatio namque sequitur ad esse sequela ordinis; sicut voluntas sequitur intellectionem, quia nihil volitum, quin præ cognitum, utraque tamen provenit à distincto principio formaliter, & appetitus elicitus sensitivus, supponit cognitionem cogitativam, vel phantasiam; uterque tamen provenit à principio distincto, vel à potentia distincta formaliter in sententia contrariorum. Et scibilitas sequitur ad entitatem, & tamen summitur à distincto principio formaliter. Et moralitas actus humani, & illius libertas pertinet ad lineam formaliter diversam, & tamen moralitas ad libertatem consequitur.

§. III.

Solvitur unicum argumentum, contra rationem istam.

CONTRA rationem arg. Quia eadem potentia realiter potest respicere actus distinctæ lineæ, & adæquate diversos: ergo ratio facta nititur principio falso. Prob. ant. 1. Existentia accidentis, & illius operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversi, siquidem existentia accidentis pertinet ad lineam entis; operatio vero ad lineam operati-

vam,

vani; & tamèn ab eadem potentia accidentali inspiciuntur, nam potentia proximè operativa respicit existentiam suam, & etiam operationem: ergò eadem potentia realitèr potest respicere actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos.

2. Actus liber, & necessarius pertinent ad lineam diversã; & tamèn eliciuntur ab eadem voluntate.

3. Actus practicus, & speculativus sunt actus distinctæ lineæ; & tamèn eliciuntur ab eodem intellectu, & quandoque ab eodem habitu, quia habitus Theologiæ practicus simul, & speculativus est, & idem de habitu fidei, & lumine gloriæ: ergò idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. neg. mai. Quia accidens non datur ut sit, sed potius ut operetur, & substantiæ deserviat, & ideò accidens ordinatur ad operationem ut finem, consequenterque existentia accidentis, & illius operatio non sunt distinctæ lineæ, sed in eadem linea accidentis; quod quidem non respicit existentiam, & substantiam, ibi sistendo, sed in ordine ad operandum, sicut dicitur de virtute quod prius respicit subiectum, non tamèn ibi sistendo, sed cum ordine ad actum, ita ut ordo ad actum sit ultima differentia in adæquatæ virtutis, & propterea minus non est, quod existentia, &

operatio ab eadem potentia accidentali inspiciuntur. Existentiã verò substantiæ, est in linea substantiali, & substantia per se primo solum datur, ut sit, operatio verò est in linea accidentali, & ita non potest substantia primario existentiam, & secundario operationem respicere.

Ad 2. prob. ant. principalis, neg. mai. Quia obiectum voluntatis est bonum, quod non diversificatur formalitèr per liberam, vel necessariam attingentiam. Undè idem obiectum charitatis attingitur in via libere, & in patria necessariò, & ideò actus liber, & necessarius tantum materialitèr distinguuntur, non autem formalitèr, comparativè ad voluntatem, consequenterque poterunt ab eadem voluntate provenire.

Ad 3. dist. mai. comparativè ad habitum inferiorem, cõc. mai. ad habitum superiorem neg. mai. Quia actus practicus, & speculativus sunt diversæ lineæ, comparativè ad habitus inferiores; undè habitus logicæ non potest esse simul practicus, & speculativus; comparativè tamen ad habitum superiorè non sunt lineæ diversæ, eo quod, quæ in inferioribus sũt dispersa, possunt in superioribus adunari.

Sed inst. quia actus scientificus, & opinativus pertinent ad lineas diversas, etiam comparativè ad habitum inferiorè,

tiorem, & tamen idem habitus logicę potest primario actum scientificum, & secundo actum opinativum elicere: ergo actus distinctę lineę possunt ab eodem principio procedere.

Resp. neg. mai. quia in illa sententia, actus scientificus, & opinativus non pertinent ad lineam formaliter diversam, sed solum materialiter distinctam; nam uterque cadit sub eadem ratione formali, abstractione videlicet ab omni materia negative, & respicit uterque idem obiectum attributionis, & per eadem principia eliciuntur. Huius aliqualis exemplum invenitur in actibus, quibus metaphisica attingit ens reale, & ens rationis, qui pertinent ad lineas materialiter diversas, non tamen formaliter distinctas, unde eadem metaphisica primario attingit ens reale, & secundo ens rationis attingit.

§. III.

Uterius probatur conclusio.

Secundo conclu. nostra prob. De facto homo generat hominem, mediante virtute accidentali seminis substantialis, & ita proportionabiliter in alijs agentibus contingit: ergo substantia de facto immediate operativa non est. Prob. ant. Virtus seminis est virtus hominis gene-

rantis: ergo mediante illa, alium hominem producit. Conf. patet, & ant. prob. Quando homo moritur post decisionem seminis, adhuc semen decisum producit hominem; sed hoc ideo est, quia virtus hominis manet in semine, in ipsoque, virtualiter remanet homo: ergo virtus seminis, & virtus hominis generantis. Eadem etiam ratione accidentia panis, & vini separata a substantia in Sacramento Eucharistię possunt producere substantiam, quia sunt virtutes substantię, medijs quibus operatur.

Resp. contrarij: semen decisum solum dispositive concurrere ad hominem producendum; ipsam autem substantiam solum producere immediate hominem genitum, tanquam causam efficientem illius.

Contra tamen est: Quia quando homo moritur post decisionem seminis, aliqua causa efficiens assignanda est respectu hominis producti: sed alia causa assignari non potest, preter hominem virtualiter in semine permanentem: ergo semen, ut virtus hominis est, efficienter concurret ad talem generationem.

Respondebis: causam efficientem in illo eventu, esse Deum, qui respectu talis generationis, non solum est causa universalis, sed etiam causa particularis est.

Sed contra est: quia si solum
Deus

Deus esset causa particularis illius generationis, generatio illa miraculosa esset, nam quod solū fit à Deo, secluso agente naturali, miraculosum est; sed hoc non est admittendum, alias passim darentur generationes miraculosæ: ergo solutio nulla est.

Alij autem aliter resp. Deū non esse causam particularem illius generationis, sed illam tamquam à causa particulari procedere à corpore circumstanti.

Hæc tamen solutio, illorum venia, ridicula est: nam homo genitus dicitur filius hominis mortui, non verò alicuius corporis circumstantis: ergo homo mortuus, non verò corpus circumstantans, est causa particularis illius generationis. Et certè poteramus interrogare adversarios, quis corpori circumstanti v.g. aeri, pulveri, vel alijs huiusmodi, tam excellentem virtutem dedit, ut hominem generarent? hoc etiam saltem sine miraculo fieri non posset.

Rursus etiam assignanda est aliqua causa univoca illius hominis ita producti, quæ tamen causa non potest esse corpus circumstantans, quod est specificè diversum, & aliquando valde dissimile homini producto: ergo solutio admittenda non est.

3. prob. conc. Si forma substantialis esset principium proximum immediatè operativum habens talem formam, semper

operaretur in actu secundo, sed hoc experientia probat, esse falsum: ergo forma substantialis immediatè operativa non est. Prob. mai. Quia anima est principium proximum, & immediatè essendi habens illam, semper existit in actu secundo: & quia est principium immediatè vivendi, illam habens, semper vivit in actu secundo: ergo si esset principium immediatè operandi, semper operaretur in actu secundo, qui talem formam haberet.

Inst. quod forma per se ipsam unitur materiæ: & voluntas immediatè se movet quoad exercitium, sicut 1. 2. quæst. 9. Theologi communiter dicunt; & tamen materia non semper est unita, nec voluntas semper in actu secundo se movet: ergo quamvis substantia esset immediatè operativa, non infertur inde, quod semper operaretur in actu secundo.

Resp. tamen facile: quod si substantia esset immediatè operativa, non dependeret ab aliquo in operando, & ita semper operaretur in actu secundo; cuius oppositum in forma contingit, quæ ut uniat materia dependet ab extrinseco, videlicet ab actione agentis applicantis materiam ad formam. Et similiter voluntas se movet in mediata dependenter ab amore finis, & cū amor finis aliquando deficiat, inde

inde est, quod voluntas non semper se movet.

Sed inst. Etiã substantia, si esset immediatè operativa, ab aliquo dependeret: ergo par ratio militat in utroque. Prob. antec. Dependeret à concursu prævio Dei, ergo ab aliquo dependeret.

Resp. dist. cons. ab aliquo necessario, & saltim connaturalitè debito, conc. cons. ab aliquo libero, vel debito contingenter, neg. cons. si namque substantia esset immediatè operativa, per se ipsam haberet, quid quid requiritur ad operandum, & per se ipsam esset sufficientè applicata, & idè concursus prævius, ad semper operandum, deberetur substantiæ, sicut cuicumque causæ habenti virtutem completam, & sufficientè applicatæ ad agendum, semper deberetur concursus ad operandum.

Dices: accidens est principium immediatum operandi, in doctrina Thomistarum, & tamen non semper deberetur illi concursus ad operandum: non enim semper operatur: ergo idem de substantia dicendum.

Resp. tamen ex dictis antecedenter: quod accidens est principium immediatum operandi dependenter à substantia tamquam à principio radicali: cumque substantiæ non semper debeat concursus ad operandum, inde est, quod talis concursus nõ semper accidenti debetur. Si ta-

men substantia esset immediatè operativa, non dependeret à principio proximo, vel principio radicali, sed per se ipsam haberet utrumque, essetque sufficientè applicata, & ita semper deberetur illi, & pro semper concursus ad operandum: sicut potentiæ vivæ sufficientè applicatæ debetur concursus ad videndum, & posito assensu præmissarum, debetur intellectui concursus ad assensum conclusionis. Præterquamquod, si substantia esset immediatè operativa, esset simpliciter infinita, ut probabimus infra, & ita semper operaretur in actu secundo. Quæ rationes licet diversæ sint, doctrinæ tamen connexionem habent.

§. V.

Argumentis contra conclusionem istam occurritur.

ADversarij autem suam sententiam existimant, expressam esse in August. & Bernard. in isto, quidem, quia in lib. meditat. cap. 1. affirmat: *Tria quædam intueor in anima, memoriam, intelligentiam, & voluntatem, & hæc tria esse ipsam animam.* In illo autem, quia lib. 9. de Trinit. cap. 4. asserit: *Mens, & spiritus non relative dicuntur, sed essentiam demonstrat.* Et rursus in eodem cap. *Hæc tria videlicet mentem, amorem, & notitiã esse in anima, non tamquam in subiecto*

biecto ut color, aut figura in corpore, aut vlla alia qualitas, aut quantitas. Et lib. 10. cap. 12. prosequitur: *Memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse vnā vitam, vnā essentiam.* In quibus manifeste continetur, potentias proximè operativas non esse realitèr ab anima diversas, nec in illa vt in subiecto, sed ipsam animam per se ipsam realitèr immediatè, esse etiam immediatè operivam.

In lib. etiam de spiritu, & anima cap. 13. affirmat August. quod: *Anima habet sua naturalia, & illa omnia est, potentiaè namque, & suæ vires idem sunt cum ipsa: habet accidentia, & illa non sunt suæ vires, & suæ virtutes non sunt, non est enim sua prudentia, sua temperantia, sua iustitia, sua fortitudo:* In quibus verbis idem affirmare videtur.

Nos autem magis credimus Ang. præceptorī meliùs intelligenti Augustinum, cum ipsoque propterea explicamus auctoritates prædictas. Ad primam namq̃ Bernardi, q. vnica de spirit. crat. artic. 11. ad 1. resp. D. Tho. illa tria videlicèt memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse ipsam animam, origine, vel subiecto, quatenùs ab ipsa dimanant, & subiectantur in illa, sicut si diceretur, quod calidum, lucidum, & leve sunt vnus ignis, & eodem modo esse intelligendam auctoritatem Aug. 10. de Trinit. asserit ibi Doct. S.

Ad 2. auth. in 9. de Trinit. resp. August. non sentire mentē, & spiritum realitèr ab anima nō distingui, sed ipsum nomine proprietatum applicare substantiæ, sicut Arist. 1. de Anim. tex. 65. humanum animum vocavit intellectum, & Angeli in Sacra Scriptura appellantur intellectus, & virtutes, & sic esse intelligendum August. 1. p. q. 79. art. 1. docet Ang. Doct.

Dices: Homo non denominatur visus, nec potest denominari visus, nec potest denominari sensus, vel potentia ambulativa: non ergo poterit homo denominari intellectus, & virtus.

Resp. tamen: potentiam intellectivam esse virtutem principaliorē in homine, & ita maiori congruitate potest homo intellectus appellari, quam visus, vel alia potentia, eo quod in intellectu explicatur id, quod in homine principalius est, ratio videlicèt, & virtus intellectiva.

Ad aliam auth. q. vnica de An. art. 12. ad 5. resp. Ang. Doct. quod: *Cum notitia in actu sit quodammodo cognitum, & amor in actu sit quodammodo ipsum amatum, illi duo actus sunt vna substantia, & vna essentia obiectivè, quatenus eadem substantia animæ, & mentis est obiectum vtriusque, cum mens se ipsam cognoscat, & se ipsam amat, de qua mente se cognoscente, & amante loquitur August. subdit namque loco citato:*

Quomodo illa tria non sint eiusdem essentia, non video, cum mens ipsa se amet, atque ipsa se noverit.

Et August. non posse intelligi de identitate subiectiva amoris, & notitiæ cum anima: constat etiam ex D. Thom. de spirit. creat. art. 11. ad 1. per ea verba: tamen nullus unquam opinatur, nisi insanus, quod habitus, & actus animæ, sint ipsa eius essentia.

Eodem modo intelligendus est August. cum asserit, non esse accidentia, neque esse in anima tanquam in subiecto, sicut color, aut figura, loquendo videlicet de illis originativè, quatenus dimanativè, sunt ipsa anima aqua dimanativè procedunt, & etiam sunt ipsa obiectivè, quatenus illa attingunt; unde animam involvunt, tam ex parte principij, quàm ex parte obiecti, & non præcise ut subiectum, sicut color vel figura, aut vlla alia qualitas, quàm doctrinam 1. p. q. 77. art. 1. traddere videtur D. Th.

Si tamen in re tam gravi licet mihi ex doctrina D. Th. discurrere, & ex contextu August. resp. auderem. August. loqui de identitate connexionis, non autem de identitate subiectiva, quatenus memoria, intellectus, & voluntas sunt realitè connexivè anima ipsa, quam in omni statu committantur, nec unquam ab anima realitè separantur, & ideo non sunt accidentia connexivè,

vel realitè separabilia ab anima ipsa, sicut color, & figura, & alia: qualitates possunt a corpore separari, quam solutionem non impugnet, ut existimo, quicumque August. contextum attenderit.

Iuxta hanc etiam doctrinam explicari poterat authoritas alia Aug. de spiritu, & anima. Verum Aug. Præcep. q. unica de spirit. creat. art. 11. ad 2. resp. librum esse apocryphum & authorem ignorari, & multa falsa continere, vel improprie dicta, & non intellexisse dicta sanctorum, qui talem librum composuit. Et hæc de mentè Augustini propter eius reverentiam, in quibus tamen amplius immorari, non licet.

2. arg. à ratione contra conclus. prædictam. Substantia immediatè operativa est respectu suarum passionum: ergo etiam respectu cuiuscumque operationis, & effectus erit immediatè operativa. Ant. prob. Passiones immediatè procedunt à substantia: ergo immediatè operativa est respectu suarum passionum.

Resp. neg. ant. & ad probat. dist. ant. immediatè per emanationem, conc. ant. per veram actionem, neg. ant. & cons. licet namque passiones immediatè dimanent ab essentia, non tamen procedunt ab illa per veram actionem, sed per eandem actionem, qua producitur essentia, producuntur proprietates, tanquam terminus secundarius; cumque

dima-

dimanatio non sit vera actio, inde est, quod substantia, respectu suarum passionum, immediate operativa non est.

Sed inst. etiam actio per dimanationem fit; quia actio non fit per aliam actionem, alias unius actionis daretur alia, consequenterque daretur processus in infinitum: ergo potest actio immediate à substantia procedere, ac proinde substantia poterit esse immediate operativa.

Resp. dist. ant. per dimanationem improprie talem, conc. ant. proprie talem, neg. ant. & conf. Illud namque proprie dimanat ab aliqua forma, quod se habet tanquam terminus secundarius eiusdem actionis, qua forma producitur, cum illaque saltem connaturaliter connectitur; quo modo actio non dimanat à forma, sed illi convenit contingenter, de illaque prædicatur, prædicatione quinti prædicabilis, & ideo actio solum improprie à forma dimanat, quatenus forma ad unam actionem alia non indiget, sed potius actio est ratio formalis producendi effectum, & se ipsam producendi.

3. arg. Operatio immediate procedit à substantia: ergo substantia immediate operativa est. Prob. ant. primo Intellectio, qua Angelus se ipsum intelligit procedit immediate ab specie impressa, & in genere causæ efficientis, iuxta sententiam probabi-

Mag. Froylan.

liorè asserentem speciem impressam efficienter ad intellectionem concurrere, sed species impressa respectu intellectionis, qua Angelus se ipsum intelligit, est propria Angeli substantia: ergo operatio immediate à substantia procedit.

2. Generatio substantialis non procedit immediate à virtute instrumentaria substantiæ: ergo à substantia procedit immediate; consequenterque operatio immediate à substantia procedit. Prob. ant. Tum quia alteratio, & generatio realiter distinguuntur, & etiam specificè formaliter; sed alteratio procedit radicaliter à substantia, & immediate ab accidenti, quod est virtus instrumentaria substantiæ: ergo è contra generatio procedit immediate ab ipsa substantia, & non à virtute instrumentaria substantiæ.

3. Quia actio vitalis non potest ab aliquo instrumento procedere, sed generatio est actio vitalis: ergo non procedit immediate à virtute instrumentaria substantiæ.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. tanquam à principio obiectivo, conc. mai. subiectivo, neg. mai. & conc. min. neg. conf. Sub eadem distinctione. Licet namque operatio possit immediate procedere à substantia tanquam à principio obiectivo, & tanquam ab specie, non tamen potest immediate à substantia pro-

R

cedere

cedere, tanquàm à principio subiectivo, & vt à potentia proxima, se tenente ex parte subiecti. Ratio autem ea est, quia species se tenet ex parte obiecti, cumque obiectum non ordinetur ad operationem, sed potius operatio ad obiectum, inde fit, etiam speciem ad operationem non ordinari, nec ab illa specificari, quod maximè verum est in specie, quæ per se primo est substantia, & ordinatur ad esse, non verò ad obiectum representandum, & ideò substantia per modum speciei potest esse immediatè operativa; non tamen per modum potentiae, & principij subiectivi, quod per se primo ad operationem ordinatur, & speciem accipit ab illa. Instantia est in essentia divina, quæ per modum speciei concurrat efficientè cum intellectu beati ad visionem ipsam beatam, & tamen non specificatur ab illa, eo quod nullum prædicatum divinum à creatura specificari potest.

Ad 2. prob. ant. principalis, neg. ant. & ad 1. prob. neg. conf. quia alteratio, & generatio formalitèr, & realitèr distinguuntur penès terminos, & cum terminus vtriusque sit formalitèr diversus, scilicet, substantia, & accidens, inde fit prædictas operationes esse distinctas formalitèr, & realitèr, quamvis ex parte principij procedant ab eadem virtute instrumentaria substan-

tiae. Nam alteratio disponit ad formam substantialem introducendam, & ita provenire debet ab accidenti, vt à virtute substantiae: accidens enim ratione sui ad substantiam disponere nequit.

Poteramus etiam dicere: alterationem ordinari ad effectum accidentalem, non excedentem virtutem accidentis operantis ex parte principij, & ideò procedere ab accidenti, propria virtute, & ratione sui. Generationem verò semper procedere ab accidenti vt à virtute substantiae, & ita in modo procedendi à principio accidentali, esse distinctas formalitèr prædictas operationes.

Ad 2. prob. eiusdem ant. resp. actionem vitalem non posse procedere ab instrumento separato, & riguroso, quia vivere est se movere; instrumentum verò rigurosum non se movet, sed movetur à causa principali, & ita tale instrumentum formalitèr, non potest vivere, vel actionem vitalem elicere; posse tamen actionem vitalem procedere à virtute instrumentaria, quæ se ipsa, est virtus agentis principalis, & vitalis agētis, & ita agens media illa virtute potest vivere, vel elicere actionem vitalem, ac proindè actio vitalis potest immediatè à virtute instrumentaria procedere.

Dices: si intellectus instrumentalitèr ad visionē beatā con-

curreret, visio illa non esset vitalis, nec per illam viveret intellectus, sicut Thomistæ 1. p. q. 12. docent; & tamen intellectus est virtus instrumentaria animæ rationalis: ergo non potest actio vitalis a virtute instrumentaria procedere.

Resp. Thomistæ solum docere, quod si intellectus tanquam verum instrumentum concurreret ad visionem beatam, illa non esset vitalis; non tamen non fore vitalem, si intellectus per modum virtutis instrumentariæ ad illam concurreret.

Dices: intellectus nec per modum virtutis instrumentariæ potest concurrere ad beatam visionem: ergo idem est, quia actio vitalis non potest procedere à virtute instrumentaria.

Resp. neg. cautalem conf. non enim ideo intellectus non potest ad visionem beatam concurrere per modum virtutis instrumentariæ, quia talis modus concurrendi impediatur vitalitatem; sed ex alio cap. id probant nostri Thomistæ, quia videlicet intellectus ratione sui non subordinatur Deo auctori supernaturali, in operando; sicut nec illi subordinatur in essendo, consequenterque non potest intellectus esse virtus instrumentaria Dei auctoris supernaturalis. Aliunde etiam non potest esse virtus instrumentaria animæ rationalis, alias subordinaretur ani-

mæ tanquam causæ principali, quod quidem esse non potest, eo quod visio excedit animam rationalem, & illius virtutem, & exigentiam; ideoque anima non potest esse causa principalis respectu visionis. Unde intellectus non potest esse virtus instrumentaria Dei, vel animæ rationalis, consequenterque nullo modo potest, tanquam virtus instrumentaria, ad visionem beatam concurrere.

4. arg. quia accidens non potest esse principium immediate productivum respectu substantialis effectus: ergo in ordine ad effectum substantialem sola substantia erit immediate operativa. Prob. ant. Accidens non potest intrinsece continere substantiam: ergo non potest esse principium immediate productivum substantialis effectus; nam quæcumque causa debet effectum præcontinere. Ant. prob. Accidens est imperfectius, & inferius ipsa substantia: ergo illam intrinsece præcontinere non potest.

Hoc est contrariorum fundamentum, quo sententiam nostram penitus evertere tentant, & fragmenta sua dicunt plausu e-moranda canoro, leve tamen est ut doctrinam nostram, & rationis pondera frangat. Et ad ipsum neg. ant. Ad prob. dist. ant. continere tanquam causa principalis, conc. ant. tanquam virtus instrumentaria substantiæ,

neg. ant. & conseq. Licet namque accidens nō possit esse principium radicale, & causa principalis ad producendum effectum substantialem, eo quod imperfectius, & inferius est substantia; potest tamen accidens tanquam virtus instrumentaria continere substantiam & ut talis concurrere ad substantiam producendam.

Sed inst. quia omne instrumentum accipit virtutem superadditam à causa principali, in ordine ad effectum, quem producit instrumentalitèr; sed substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum: ergo accidens etiam instrumentalitèr, vel tanquam virtus instrumentaria non potest concurrere ad substantiam producendam. Prob. min. Talis virtus nō potest esse substantialis, eo quod accidens virtutis substantialis capax non est: nec potest esse accidentalis, nam in vi huius non potest accidens continere substantiam, sicut nec ratione sui: ergo substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum.

Resp. dist. mai. Omne instrumentum verè tale, conc. mai. impropriè tale, neg. mai. & conc. mi. Loquendo de virtute superaddita de novo, neg. cōf. Instrumentum namque verum, & rigorosum, & à causa principali sepa-

rarum, indiget speciali motione, & virtute de novo superaddita, ad effectum producendum, sicut serra, penicillus, & alia huiusmodi instrumenta; instrumentum verò, quod rigorosum non est, sed potius est virtus instrumentaria ipsius causæ principalis, nō indiget nova virtute, sed potius eo ipso, quod sit coniunctū causæ principali, cuius est virtus, potest producere effectum, quem secundum se non posset producere, sicut calor coniunctus cū substantia animalis producit carnem, & calor in muliere producit lac, & coniunctus cum igne potest alium ignem producere.

Sed inst. accidens nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem: ergo si non potest virtutem superadditam accipere, non poterit etiam substantiam producere. Prob. ant. Accidens non potest producere substantiam, nisi in virtute substantiæ: ergo nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. nisi in virtute intransitiva, conc. ant. transitiva, neg. ant. & conf. Accidens namque producit substantiam in virtute substantiæ, non quidem in virtute substantiæ transitivè, id est à substantia derivata, & transeunte de substantia in ipsum accidens, & in ipso de novo recep-

ta; sed solum in virtute substantiæ in transitiva producit; quatenus accidens se ipso est virtus dimanans à substantia, & illi subordinatur, & confertur à natura ad agendum, ex qua subordinatione, & cōiunctione ad substantiam, potest tanquam virtus instrumentaria aliam substantiã producere. Sicut in multorum sententia, cogitativa, ex subordinatione ad intellectum, potest circa singularia discurrere, & entia rationis imperfecta formare, & intellectus, ex coniunctione ad voluntatem, potest efficaciter movere, absque aliqua virtute superaddita de novo.

Sed inst. 1. accidens ex coniunctione, & ex subordinatione ad substantiam non mutatur intrinsecè: ergò etiam ex tali subordinatione, non poterit continere intrinsecè substantiam, nec producere illam, quia accidens non potest substantiam intrinsecè continere, nisi ratione aliquius intrinseci, quo intrinsecè mutetur.

Inst. 2. accidens, vt dimanans à substantia, entitativè, & formalitèr est accidens, quod quidem non potest in se habere virtutem substantialem, sed solū virtutem accidentalem; sed ratione huius nequit substantiam producere, neque illam continere: ergò idem quod prius.

Ad 1. repl. resp. dist. ant. Intrinsecè receptivè, conc. ant.

Mag. Froylan.

intrinsecè dimanativè, neg. ant. & conf. Quia quamvis accidens, ex subordinatione ad substantiã, nihil de novo recipiat, per quod mutetur intrinsecè receptivè; dimanat tamen cum maiori perfectione intrinseca, quam haberet secundum se: & ideo propter hanc maiorem perfectionem, quã habet per dimanationem à substantia, potest substantiam producere, & ipsã intrinsecè continere.

Ad 2. replic. resp. tam accidens, quàm virtutem ipsius, entitativè, & formalitèr esse de linea ~~substantiæ~~ accidentis; virtualitèr tamen esset de linea substantiæ, quatenus à substantia dimanat, tanquam virtus instrumentaria, à natura determinata, vt substantia per ipsam, possit substantiam producere.

Dices: ergò in tantum accidens est principium immediatum operandi, in quantum est virtualitèr substantia: ergò iam ipsa substantia est principium immediatum operandi.

Resp. dist. secundum conf. ipsa substantia in se, neg. conf. Ipsa substantia in sui virtute, cōc. conseq. Accidens namque est ipsa virtus substantiæ, & in quantum talis, potest substantiã producere; ex quo non sequitur, substantiam in se ipsa esse immediate operativam, sed solum in sui virtute, qua substantia est formalitèr accidens, & solū virtualitèr substantia, & ita quod

R 3

imme-

immediatè operatur, est accidens formalitèr, quamvis virtualitèr substantia sit.

Dices: benè valet substantia virtualitèr est principium immediatum operandi: ergò substantia est immediatè operativa. Consequenterque, si potentia immediatè operativa virtualitèr est substantia, iam ipsa substantia erit immediatè operativa.

Resp. consequentiam non valere, quia arguitur in illa, à secundum quid, ad simpliciter, & ab antecedenti cum addito diminutive, ad consequens absolutè simpliciter, eo quod esse substantiam virtualitèr diminuit de ratione substantiæ, sicut esse animal potentialitèr diminuit de ratione animalis. Quæ doctrina est D. Th. opusc. 39. cap. 10. Et nos etiam dedimus illam, de distinctione inter existentiam, & essentiam disputantes.

§. VI.

Statuitur secunda conclusio.

Substantia etiam de potentia absoluta non potest esse immediatè operativa.

Concl. ista prob. ratione D. Th. 1. p. q. 77. art. 1.

Quia si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset formalitèr accidens, sed substantiam esse accidens, essentialitèr repugnat, & contin-

gere non potest; etiam de potentia absoluta: ergò attenda etiam tali potentia non potest substantia esse immediatè operativa. Prob. mai. si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset in eodem genere cum operatione sua: ergò esset formalitèr accidens, sicut & ipsa operatio. Prob. ant. Actus, & potentia per se ad actum ordinata, debent esse in eodem genere; sed si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset etiam potentia per se ad operationem ordinata: ergò esset in eodem genere cum operatione sua. Mai. videtur principium lumine naturali notum, & explicatur sic. Nam actus, & potentia per se ad actum ordinata, dividunt quodlibet genus entis, & consequenter etiam dividunt accidens in communi: eo quod accidens in communi est quodam genus entis, sumptò genere lato modo: ergò actus, & potentia debent esse in eodem genere, quia in bona divisione, membra dividenda continentur sub diviso, & pertinent ad idem genus, si divisio essentialis est; qualitèr omne genus entis est essentialitèr divisibile in potentiam, & actum.

Resp. quod si ratio facta vera esset, actus, & potentia per se ad actum ordinata deberent esse in eodem predicamento; quod tamen falsum est. Nam gene-
ratio

ratio pertinet ad prædicamentum actionis, potètia verò proxima generandi, pertinet ad prædicamentum qualitatis, sicut dicitur in Logica in proprio prædicamento, quamvis reductivè potentia generativa pertineat ad prædicamentum actionis, tanquam actionis principium, ut punctum pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hæc tamen solutio, ex prava intelligentia rationis factæ, procedit, quia actus, & potentia per se, & essentialitèr dividunt omne genus physicum entis, consequenterque contineri debent in eodem genere physico, ita ut si actus est substantia, potentia per se ad actum ordinata, debeat esse substantialis, & si actus fuerit accidens, etiam erit de genere accidentis, potentia, quæ per se ordinatur ad actum; non tamen necessum est, quod actus, & potentia per se ad actum ordinata dividant essentialitèr idem genus prædicamentale, aliàs nec ipsa substantia esset immediatè productiva actionis transiens, quando quidem actio transiens, & substantia pertinere non possunt ad idem prædicamentum.

Dices: esse probabilem sententiam, formam vermis geniti ex speciebus Sacramentalibus, recipi in ipsa quantitate, non verò in aliqua materia substantialis in qua opinione quantitas est

Mag. Froylan.

potentia per se ad formam substantialem ordinata; & tamen quantitas non est in eodem genere physico, in quo forma substantialis existit; siquidem quantitas illa manet accidens entitativè, & ita ad genus accidentis pertinere debet.

Sed contra est: quia potentia per se ad actum ordinata, debet esse in eodem genere physico cum actu, vel in genere inferiori, ut ita possit per se ad actum ordinari, & habere suum esse in ordine ad actum, quod quidem non repugnabit potentia, si sit in genere inferiori ad genus ipsius actus; sed illa quantitas, licet sit in genere diverso à genere actus, est tamen in genere inferiori, videlicet in genere accidentis; actus verò est in genere substantiæ: ergo poterit illa quantitas, absque ullo inconvenienti contra rationem prædictam, esse potentia per se ordinata, ad formam substantialem recipiendam. Adimus quantitatem illam formalitèr, & in munere esse substantiam, & sub genere substantiæ contineri, quidquid sit de illa materialitèr accepta.

§. VII.

Vnicum argumentum contra rationem istam.

Contra rationem dicitur: quia actus, & potentia non debent esse in eodem genere:

R 4

neres

nere: ergò ratio nititur principio falso. Prob. ant. primò. Potentia obedientialis, & eius actus non sunt in eodem genere, nam potentia obedientialis, entitativè naturalis est, & eadem realitèr cum potentia naturalis actus verò illius est formalitèr supernaturalis: ergò actus, & potentia non debent esse in eodem genere.

2. prob. ant. Compositum substantiale cõparatur ad accidentia, sicut potentia ad actum; & tamen in eodem genere non inveniuntur, vt per se manifestũ est: ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. conf. Potentia, quæ per se non ordinatur ad actum, conc. conseq. per se ad actum ordinata, neg. conseq. quia in presenti loquimur de potentia, quæ per se ordinatur ad actum, & habet positivam inclinationem ad ipsum, qualis non est potentia obedientialis, quæ quidem non dicit inclinationem ad actum supernaturalem, & licet ipsum connotet, non tamen per se ordinatur ad ipsum, sed est mera non repugnantia ad illum habendum.

Dices: etiam potentia per se ad actum ordinata, non debet esse in eodem genere cum actu: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Habitus Logicæ per se ordinatur ad ens rationis, & ad ipsum tanquàm ad obiectum, ordinem,

& inclinationem importat; & tamen non est in eodem genere cum ipso, siquidem habitus est in genere entis realis: ergò etiam potentia per se ad actum ordinata non debet esse in eodem genere cum actu.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. ad ens rationis vt ad terminum purè extrinsecum, concedo maiorem, tanquàm ad intrinsecum actum, & intrinsece perficientem, neg. mai. Quia habitus Logicæ solùm respicit obiectum, tanquàm terminum purè extrinsecum, & extrinsece perficientem, & propterea non requiritur, quod sit in eodem genere habitus; sicut generatio substantialis per se ordinatur, ad effectum substantialem producendum, & tanquàm ad extrinsecum terminum; & tamen generatio est in genere accidentis, & terminus est in genere substantiæ. Nos autem in presenti tantum loquimur de potentia per se ordinata ad actum, vel terminum intrinsecum, intrinsece specificantem, & intrinsece perficientem, nam solum talis actus, & potentia dividunt essentialitèr, & per se omne genus physicum entis.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. compositum substantiale habere esse simpliciter, antecedenter ad accidentia, quæ solùm dant esse secundum quid; & ita non esse potentiam per se ad acci-

accidentia ordinata; de qua solū in presenti sermo est.

Dices : quamvis substantia esset immediatē operativa , non esset potentia per se ad operationem ordinata : ergo non deberet esse in eodem genere cum operatione sua. Prob. ant. Quia in illo eventu substantia esset ens simpliciter, & causa principalis operationis ; sed ens simpliciter , & causa principalis non per se ordinatur ad effectum : ergo substantia in illo eventu non esset potentia per se ad operationem ordinata.

Resp. neg. ant. Ad probationem dist. mai. ens simpliciter modo repugnantī , conced. mai. modo debito , neg. mai. & concessa min. Sub eadem distinctione, neg. conf. Nam si substantia esset immediatē operativa esset ens simpliciter modo repugnantī , eo quod esset ens simpliciter habens totum suum esse , non in ordine ad esse , sed in ordine ad operationem , cuius esset immediatum principium , consequenterque esset potentia , per se ad operationem ordinata , cumque hoc repugnet enti simpliciter , etiam repugnabit tali enti , esse principium immediatē operativum. In quo etiam eventu esset causa principalis radicalis , quamvis modo repugnantī , quatenus per se ad effectum ordinatur.

(SS)

§. VIII.

Alia ratio conclusionis proponitur.

SI substantia esset immediatē operativa , specificaretur ab operatione , ab illaque essentialiter dependeret , quia potentia , per se ad actum ordinata , specificatur ab illo , sicut constat in quacumque potentia , & si substantia esset immediatē operativa , esset potentia per se ad operationem ordinata ; sed substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat : ergo non potest esse substantia immediatē operativa ; etiam de potentia absoluta. Prob. min. 1. Quia substantia essentialiter est perfectior , excessu entis simpliciter , quam accidens : ergo substantiam specificari ab operatione , essentialiter repugnat.

2. prob. mi. substantiā nō esse ens per se essentialiter repugnat sicut etiā essentialiter repugnat substantiā nō esse substantiā ; sed si substantia specificaretur ab operatione , non esset ens ad se , sed ad aliud , videlicet ad suam operationem : ergo substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat.

3. prob. min. Nam quod specificatur ab alio , respicit illud ut finem ; sed substantia non potest , ad accidens tamquam ad finē ordinari , sed , è contra , accidens

est propter substantiam, & ad illam ordinatur tanquam ad finē: ergo idem quod prius.

§. IX.

Argumentum contra rationem solvitur.

ARgui. contra rationem prædictam. Nam ex quo substantia sit perfectior accidenti, non sequitur, quod ab illo specificari non possit: ergo ratio nititur falso principio. Prob. ant. 1. Habitus logicæ perfectior est entis rationis, & tamen specificatur ab illo: ergo ex quo substantia sit perfectior accidenti, non inferitur, quod ab illo specificari non possit.

2. prob. ant. intellectus, & voluntas, in probabili sent. Th. sunt simpliciter perfectiores suis actibus; & tamen specificantur ab illis: ergo idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Perfectior est absolute conc. mai. excessu entis simpliciter, neg. mai. & conc. min. neg. cōf. sub distinctione maioris. Non enim probamus, substantiam nō posse specificari ab accidenti, ex quo magis perfecta sit, absolute loquendo, sed ex maiori perfectione entis simpliciter substantialis, de cuius ratione est, quod sit ad se, & non sit ad aliud, & propter talem perfectionem ab alio specificari non valet; habitus

autem logicæ, quanvis sit perfectior ente rationis, est tamen accidens, cui non repugnat, esse quid respectivum, & ad aliud ordinatum, quod in habitibus, & potentijs specialiter contingit.

Ad 2. prob. constat solutio; quia intellectus, & voluntas sunt potentia essentialiter respectivè, consequenterque ab alio specificari possunt, quā vis illud aliud minus perfectum sit absolute, vel in alio genere causæ.

Alijs terminis poterat resp. actus intellectus, (& idem de actibus voluntatis) esse imperfectiores intellectu, & voluntate in genere causæ efficientis, cœterum in genere causæ formalis perfectiores sunt, quod tamen non potest habere operatio respectu substantiæ, quia genus accidentis, simpliciter imperfectius est, genere substantiæ, & ita operatio sub nulla ratione, & in nullo genere causæ potest simpliciter substantiam superare.

Sed inst. substantia non est essentialiter ens ad se, sed potest bene ad alterum ordinari: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. substantia ordinatur ad suam operationem: iuxta commune proverbium. *Vnumquodque est propter suam operationem*: ergo substantia non est essentialiter ens ad se, sed potest ad alterum ordinari.

2. Principium radicale ordinatur ad propriam operationem: sed substantia est principium radicale;

dicale: ergo non est ens ad se, sed potius habent esse in ordine ad operationem.

3. Materia habet esse in ordine ad formam: sed materia prima est substantia: ergo substantia habet esse ad aliud.

4. visio beata perfectior est quacumque substantia naturalis & tamen est ad aliud videlicet ad suum obiectum: ergo etiam substantia potest esse ad aliud.

Resp. ad replic. neg. ant. cuius falsitas constat ex diffinitione substantiæ, & experientia comperitur est, substantiam non esse similem alteri, nisi ratione qualitatis, nec dicere respectum ad locum, nisi ratione quantitatis; nec ad aliud vt purum terminum nisi tantum ratione relationis, quod signum est, substantiam essentialiter esse ens ad se, & non posse, nisi ratione alterius, ad alterum ordinari. Vnde ad 1. prob. dicimus substantiam esse propter suam operationem, tamquam propter finem effectum, vel perficiendum per ipsam substantiã; ad eum modum, quo incarnatio dicitur esse propter salutem hominum, tamquam finem effectum, & cõsequutum ad ipsam incarnationem.

Addimus cum Caier. vnum quodque esse propter suam operationem; id est, propter se ipsum, vt perfectum, & coniunctum cõ operatione ipsa, & ita esse pro-
verbiu[m] intelligendum.

Ad 2. prob. resp. principium radicale non ordinari proximè ad suam operationem, nec esse propter illam tamquam finem; sed tantum radicaliter ad eam ordinari, ex quo non infertur, quod specificetur ab illa.

Ad 3. resp. dist. cõf. ad aliud, intra lineam substantiæ, conced. cõf. extra talem lineam, neg. cõf. substantia namque est ens ad se contrapositivè ad accidēs, quod est ens in alio, & sic accidens dicit respectum ad aliud extra lineam propriam, videlicet ad substantiã: ita ab opposito substantia non dicit respectum ad aliud extra lineam substantiæ, potest tamen aliquid aliud intra lineam substantiæ respicere, sicut materia respicit formam, & creatura creatorem, ad quem omnis creatura tamquam ad causam exemplarem ordinatur.

Ad 4. resp. quod licet visio beata sit perfectior quacumque substantia naturali est tamen accidens, & ita non repugnat illi ad alterum ordinari.

§. X.

Vltima ratio conclusionis proponitur

SI substantia esset immediate operativa esset simpliciter infinita, sed hoc habere non potest etiã de potentia absoluta: ergo de potentia absoluta substantia non potest esse immediate

operativa. Prob. mai. Si substantia esset immediatè operativa, identificaret ultimam differentiam accidentis, siquidem identificaret rationem principij proximi, quæ est ultima differentia accidentis immediatè operativi: ergo esset infinita simpliciter.

Explicatur hæc ratio. Quidquid identificat ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simpliciter simplicem, est simpliciter infinitum; sed si substantia esset immediatè operativa, identificaret secundam ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simplicem simpliciter: ergo evaderet infinita. Prob. min. Identificaret operationem, sed operatio est ultima actualitas, de linea operativa, dicente perfectionem simpliciter, & quæ vere reperitur in Deo: ergo min. vera est. Prob. mai. Identificaret rationem principij proximi; siquidem per se ipsam esset immediatè operativa: ergo identificaret etiam operationem, quia non minus est extra lineam substantiæ ratio principij proximi, quam operatio ipsa: consequenterque ex identitate cum primo, bene infertur identitas cum secundo. Nam si utrumque est extra lineam substantiæ, utriusque quantum ad identitatem eadem est ratio; sicut communiter dicitur, quod si homo identificaret differentiam ultimam formicæ, identificaret etiam rerum omnium ultimas differentias, eo

quod omnes sunt extra lineam hominis, & ideo omnium illarum eadem ratio est.

5. XI.

Duobus argumentis occurritur.

A Rg. 1. contra rationem. Nam ex quo substantia sit immediatè operativa, nulla sequitur infinitas: ergo ratio nititur falso principio, ant. prob. Ex identitate principij proximi cum principio radicali nulla sequitur infinitas: ergo ex quo substantia esset immediatè operativa, nulla sequitur infinitas. Ant. prob. Tū in probabili sent. Thomis. afferente, obiectum philosophiæ esse ens mobile propterea abstrahit a substantia, & accidenti, in qua sententia accidens non solum est principium proximum motus naturalis, sed etiam radicale principium.

Tum etiam, nam in prox. q. 2. art. 1. diximus, motum naturalem in esse entis, radicari in accidenti, sicut intensio qualitatis in esse entis, radicatur in qualitate, quamvis non in ratione naturalis; & tamen qualitas ut principium proximum motus, etiam in esse entis accipitur: ergo absque vlla infinitate potest principium proximum identificari cum principio radicali.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. in accidenti, conc. ant.

ant. in substantia, neg. ant. & cōf. Licet namque in accidenti possit absque vlla infinitate identificari ratio principij proximi cum principio radicali, hoc tamen in substantia contingere non potest; quia esse principium proximum operandi est de linea entis ad aliud, consequenterque est extra lineam substantiæ, & ita talem formalitatem substantia identificare non potest absque vlla infinitate; esse verò principium radicale potest indifferenter substantiæ, & accidenti convenire, eo quod ratio principij radicalis nō est determinata ad lineam entis ad se; proindeque non est extra lineam accidentis.

2. resp. & verius, quod ratio principij proximi verè, & propriè efficienter concurrentis ad actum, nunquam identificari potest cum principio radicali, efficienter concurrente, absque vera infinitate, quod quidem ratio cōclusionis efficaciter suadet; nec vnquam accidens est verè principium radicale, quod efficienter concurrat, sed tantum est principium radicale, non quidem phisicè, sed solum metaphisicè, & in esse scibilis, quatenus suas proprietates radicat, sicut qualitas intensibilitatem, vel motum intensionis in esse entis; quæ quidem proprietates demonstrantur de accidenti independentem à substantia, & idè in esse scibilis à metaphisica, vel mathematica

ultimo reducuntur ad ipsum.

Contra vtramque solutionem instabis: ex identitate principij proximi cum principio radicali substantiali, & efficienter concurrente ad veram operationem, nulla sequitur infinitas; ergo vtraque solutio ruit. Prob. antec. Ex identitate obiecti cum principio proximo, in linea intelligibili passiva, nulla sequitur infinitas, sicut constat in substantia Angeli, quæ per se ipsam est species impressa, vt Angelus se ipsum intelligat, quæ tamen, vt substantia, est principium radicale intelligendi, & sub munere speciei est principium proximū, & verè efficienter ad intellectiōnem concurrat: ergo ex identitate principij proximi, efficienter concurrentis cum principio radicali substantiali, vere etiam efficienter concurrente, nulla sequitur infinitas: quia sicut ratio principij proximi est perfectio simpliciter, & in Deo reperta, ita etiam ratio speciei impressæ; proindeque si ex identitate substantiæ cum specie, nulla sequitur infinitas, ex altera identitate, infinitas sequenda non est.

Resp. neg. conf. & ratio discriminis est, quia species creata, ex conceptu communi speciei impressæ, non petit esse accidens, nec exigit realem distinctionem ab obiecto, cōsequenterque extra lineam substantiæ non est, sed potest

test absque vlla infinitate esse substantia ipsa, quæ intelligitur, vt constat in exemplo Angeli in argumento relato. Principium vero proximum increatis habet totum esse in ordine ad aliud, & ideo semper est extra lineam ipsam substantiæ.

Sed Inst. species impressa creata ex conceptu communi nõ exigit realitèr ab obiecto distingui: ergo principium proximum à principio radicali substantiali distingui realitèr, non ex potest.

Reg. neg. conf. & disparitas est, quia species creata requiritur, ad proportionandum adiectum cum ipsa potentia, & cum substantia Angeli sit per se ipsam proportionata cū intellectu proprio, propter suam immaterialitatem, & quia cum illo intimè coniuncta est. Indè fit non exigere realem distinctionem à specie impressa, qua Angelus propriam substantiam intelligit. Vnde species creata ex conceptu communi permittit distinctionem realè ab obiecto, non tamen illam positiuè requirit. Principium autem proximum operandi, essentialitèr est ad aliud, & ita realitèr debet distingui ab ente per se, vel ab ente substantiali.

2. arg. Quamvis substantia identificaret rationem principij proximi, immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam: ergo adhuc infinita non esset. Prob. antec. 1.

Substantia Angeli identificat principium proximum in linea intelligibili passiva: videlicet speciem impressam; & tamen non identificat ultimam actualitatem talis lineæ videlicet verbum: ergo quamvis substantia identificaret rationem principij immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam.

2. Potest substantia præstare effectum principij immediatè operativi, quia identificet ultimam differentiam potentia: ergo quamvis substantia præstaret talem effectum, & esset immediatè operativa, adhuc tamen non identificaret rationem principij proximi, & operationem suam. Prob. ant. Anima rationalis præstat gradum sensitivum, eiusdem rationis cū sensitivo bruti; & tamen non identificat formam bruti secundum ultimam differentiam ipsius: ergo potest substantia præstare effectum principij immediatè operativi, quia identificet ultimam differentiam talis principij, & suam operationem.

Resp. ad inst. neg. antec. Et ad 1. prob. neg. conf. Quia species impressa, vel principium proximum in linea intelligibili passiva non exigit esse extra lineam substantiæ, & realitèr ab illa distingui, propter rationem traditam in solutione argumenti præcedentis, & ideo ex identitate substantiæ cum specie impressa, non infertur identificatio cum ultima actuali-

actualitate, vel verbo. Oppositū autem contingit in principio proxime operativo, quod essentialiter petit esse extra lineam substantiæ, propter rationem in eodem loco traditam, & sæpe in articulo repetitam, & ita si substantia identificaret principium proximum, identificaret etiam operationem, cum veriusque eadem ratio sit.

Ad 3. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Eiusdem rationis generice, conced. mai. Specificè neg. mai. & conc. min. neg. conf. Anima namque rationalis solum continet formam sensitivam equi v. g. secundum rationem communem, & propterea solum præstat effectum illius secundum rationem genericam, & communem; non tamen præstat sensitivum bruti, prout in illo est, sed sensitivum specificè perfectius, quod in homine reperitur; esse vero principium proximum operandi, est ultima differentia potentiæ proxime operative, & ita si substantia esset operativa immediatè identificaret talem ultimam differentiam, & suam operationem.

§. ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu colligitur 1. accidens non posse esse virtualiter substantiam in genere causæ formalis, nec in-

trinsecè, nec extrinsecè specificative; quia accidens participare non potest, est perfectissimum intra lineam substantiæ; esse autem causam formalem intrinsecam, vel extrinsecam præstantem speciè substantialem, est perfectissimū in linea substantiæ, & ita ab accidenti participari non potest.

Dices: accidens potest esse virtualiter substantia in genere causæ efficientis, ut vidimus, & constat in accidentibus Eucharistiæ, & etiam in genere causæ materialis; nam quantitas potest recipere formam substantialem in probabili sententia: ergo potest accidens esse etiam virtualiter substantia in genere causæ formalis.

Neg. conf. Quia esse virtualiter substantiam in genere causæ efficientis, est esse virtutem emanantem à substantia, & datā ipsi ad agendum, quod quidem accidenti non repugnat. Et similiter esse causam materialem, & imperfectissimū intra lineam substantiæ, consequenterque potest participari ab accidenti perfecto, qualis est quantitas, quod supremum infimi potest attingere infimum supremi. Esse verò substantiam in genere causæ formalis intrinsecè, & per modum formæ, est perfectissimum in linea substantiæ; & etiam esse substantiam extrinsecè specificative; repugnat substantiæ, quæ secundum ultimam differentiam non potest non esse

+ quod est

est quid

quia

autem hoc quod non potest substantia, quæ etc.

ens

ens per se, vel ad alterum ordi-
nari.

2. collig. substantiam in ac-
tu secundo causantem constitui
per suam operationem, quia per
illam reducitur de actu primo ad
secundum, per ipsamque in actu
secundo agit. & hæc de art. isto
vbi art. præced. ad philos. appli-
canda.

ARTICVLVS III.

*Verum Deus concurrat simultaneo con-
curso ad effectum cause creatæ?*

§. I.

Relatis sententijs statuitur conclusio.

PER concursum simultaneum
intelligimus, & benè causali-
tatem, qua Deus simul cum
creaturis concurrat ad earum ef-
fectus, talemque concursum po-
nimus, vt effectus creati imme-
diatè dependant à Deo, tamquã
à prima, & vniuersalissima causa
non tamen ipsum simultaneum
nominamus, quia eadem actio
creaturæ sit etiam actio Divina,
qua Deus in actu secundo simul
cum creatura producat effectum,
aliàs Deus verè ageret per actionẽ
formalitè transeuntem, & for-
malitè in passio receptam, sicut
ipsa creatura; sed concursum di-
cimus simultaneum, quia actio
Divina increata, & infinita, si-
mul cum actione creaturæ, con-

currit ad effectum creatum, &
facit, ipsum à Deo immediatè
dependere. Quo prenotato.

In primis fuit quorundam
antiquorum error, qui (vt referre
D. Tho. 1. p. q. 105 art. 3. & 5.)
asserant creaturam ad nullum
concurrere effectum, sed solum
Deum ad effectum creatum con-
currere in præsentia creaturæ, v.
g. ad præsentiam ignis, Deum
vrere, & ad præsentiam hominis,
hominem generare. Quæ senten-
tia erronea est, & ratione con-
vincitur, quia si creatura nullum
producit effectum, frustra esset
virtus, quam Deus contulit
causæ secundæ, eo quod virtus,
quæ non reducitur ad actum frus-
tranea est.

2. sent. fuit Durandi in 2. d.
5. & d. 37. q. 1. vbi asserit, Deum
non concurrere immediatè ad
effectum creaturæ, sed solùm media-
tè, quatenus causas secundas pro-
duxit, illisque virtutem commu-
nicavit, vt effectus creatos produ-
cerent. Quam sententiam aliqui
temerariam: alij erroneam: alij vt
hereticam censurant. De quo pa-
rum interest nobis, qui quæstio-
nem solum philosophicè dispu-
tamus.

Non tamen potest sententiã
hæc veritatem habere, sicut ex
ratione nostra constabit, & quia
dicitur Isaia 26. *omnia opera nostra
operatus est in nobis Domine.* Et ac-
tor. 12. *Non longe est ab vnoque nos-
trum, in ipso enim viuimus, mouemur,*

Sumus. Quæ verba si absolute intelligantur, dependentiam immediatam effectus creati à Deo manifestè declarant; esse verò absolute intelligenda ex eo constat, quod ex tali intelligentia nullum sequitur inconveniens, cōsequenterque absolute intelligēda sunt, juxta regulam Aug.

3. sententia Theolog. & Philosoph. cum Ang. Doct. affirmat, Deum physicè immediate, & concursu simultaneo concurrere ad effectum creaturæ. Nam ut dicitur Ioan. 5. *Pater meus usque malo operatur*; sed quia clarè ex Sacra Pagina colligitur, auctoritates omittimus.

Ratione conclusionem nostram probant aliqui: quia si Deus non concurreret immediate ad effectum creaturæ, & concursu simultaneo, nūquam posset Deus talem effectum impedire, quod tamē falsum est, & pluribus probari poterat, sufficiat autem exemplū ignis Babylonici, quem Deus impedivit, ne pueros in fornace combureret.

Hæc tamen ratio efficaciter non probat; nā ut Deus impediat effectū creaturæ, sufficit negare concursum prævium, quem Deus liberè donat, & potest pro libertate sua negare, quo quidem non dato, causa secunda nō produceret effectum, & ita tali ratione relicta aliter.

Prob. concl. nostra: quia Deus immediate conservat quemcumque

Mag. Froylan.

que effectum creatum: ergò illū etiam immediate producit; quia conservatio est continuata productio. Ant. verò prob. Deus potest annihilare immediate quemcumque effectum creatum; nam ut Deus in nihilum redigat effectum creatum, non dependet à creatura, sed se solo, potest hoc facere, quomodo, & quando voluerit: ergò talē effectum immediate conservat. Quia si Deus nō immediate conservaret effectum creatū, sed mediante causa secunda, non posset se solo. talem effectū annihilare; sed hoc facere deberet mediante causa secunda.

2. prob. concl. In quocumque effectū creato reperitur ratio entis, sed ratio entis solum potest immediate à Deo causari: ergò Deus immediate concurrat ad effectum creaturæ. Prob. mi. Prædicatum universalissimum solū potest immediate produci ab universalissima causa; nam universalissimum prædicatū non potest contineri in virtute alterius causæ; sed ratio entis est prædicatum universalissimum, quod ad omnia se extendit: ergò ratio entis solum potest produci immediate à Deo, qui universalissima causa est.

Conf. & vrgetur: Si creatura posset producere rationem universalissimā entis, posset etiā se ipsam immediate producere, siquidē ipsa sub ratione entis continetur, & qui potest rationem

S

com-

communem producere, quatenus communis est, potest etiam producere inferiora sub illa ratione contenta; sed creatura se ipsam producere non potest: ergo nequit immediatè producere rationem entis, sed hæc solum à Deo immediatè producibilis erit.

3. prob. concl. quilibet effectus creatus dependet à Deo immediatè; ergo Deus immediatè, & concursu simultaneo concurrat ad effectum creaturæ. Prob. ant. Ens per participationem immediatè dependet ab ente, quod est tale per essentiam; sed quilibet effectus creatus est ens per participationem: ergo immediatè pendet à Deo, qui est talis per essentiam. Min. cum conf. tenet, & mai. prob. Ens per participationem, omni modo dependet ab ente, quod est tale per essentiam: ergo immediatè dependet ab illo, aliàs non dependebit omni modo. Ant. prob. Inter ens per essentiam, & ens per participationem debet dari perfecta superioritas primi, & perfecta subordinatio, & dependentia secundi; sed perfecta subordinatio, & dependentia perfecta non salvatur, nisi ens per participationem omni modo dependeat ab ente, quod est tale per essentiam: ergo omni modo pendet ab illo.

Respondebis: ad perfectam subordinationem, & dependentiam sufficere effectum creatum

dependere à Deo mediatè ad quæ dependentiam salvandam, satis est. quod Deus contulerit virtutem causæ secundæ, & illam de facto per concursum prævium determinet ad agendum.

Contra tamen est. Quia perfecta subordinatio salvari nõ potest sine dependentia immediata: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Perfecta subordinatio non salvatur absque omni dependentia possibili; sed dependentia immediata effectus creati à Deo, possibilis est; siquidem talis dependentia arguit in Deo maximam perfectionem: ergo absque dependentia immediata, non salvatur subordinatio perfecta.

Impug. 2. quia effectus creatus immediatè habet esse participatum à Deo: ergo immediatè dependet ab illo. Prob. ant. effectus creatus, tam mediatè, quàm immediatè, est ens secundum, creatum, & ab alio: ergo habet esse immediatè participatum à Deo.

3. Perfectior est dependentia immediata, quam mediata, sed effectus creatus perfectissimè pendet à Deo: ergo immediatè ab illo dependet.

4. Deus est immediatè in omnibus rebus, vt docet D. Th. 1. p. q. 8. art. 1. sed Deus in rebus est per suam operationem: ergo quilibet effectus creatus immediatè dependet à Deo.

5. Quilibet effectus creatus continetur intrinsecè in Divina Om-

Omnipotencia : ergò non potest in rerum natura poni nisi per influxum immediatum Omnipotentia Divina.

6. Quando creatura in actu secundo causat, & producit effectum, Deus voluntate efficaci vult talem effectum existeret, voluntate quidem, diversa à voluntate qua dedit creaturae virtutem ad effectum producendum sed Deus producit, & causat quidquid vult efficaci voluntate: ergò causat, & producit effectum creatum voluntate diversa ab ea, qua virtutem contulit creaturae, & consequenter, non solum mediatè per primam voluntatem, sed etiam immediatè per secundam voluntatem producit effectum.

Addimus: ex opposita sententia sequi; dari in rerum natura effectum, quem Deus nec mediatè, nec immediatè conservat, non quidem immediatè, ut adversarij fatentur, nec mediatè, quia iuxta sententiam illorum, Deus mediatè conservat effectum, mediante causa secunda, & potest contingere, quod aliquando sit effectus, & causa secunda non sit, ut in pluribus exemplis cernere licet.

§. II.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1. contra concl. istam: causa secunda principalis non indiget concursu si-

Maz. Froylan.

multaneo: ergò nulla causa secunda talem cōcursum requirit, quia omnium eadem ratio est. Prob. ant. causa secunda principalis habet sufficientem virtutem ad effectum producendum; nam si univoca est, eiusdem est perfectionis cum effectū, si autem equivoca, effectum excedit in perfectione: ergò causa secunda principalis habet sufficientem virtutem, ad effectū producendū.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Ad effectum sub ratione particulari, conc. ant. Sub ratione communi entis, neg. ant. & concl. Causa namque secunda principalis habet sufficientem virtutem ad producendum effectum sub ratione particulari propria talis causæ, sicut equus ad producendum equum secundum rationem particularem equi; non tamen habet virtutem ad producendum effectum secundum rationem entis, eo quod ratio universalissima entis debet correspondere universalissime causæ, qualis Deus est.

Dices: creatura potest producere effectum sub ratione entis, quæ reperitur in illo: ergò nulla est data solutio. Prob. a. Ratio entis in effectu reperta non est universalissima ratio entis, sed ratio particularis, & determinata ad entitatem determinatam effectus: ergò potest creatura producere effectum sub ratione entis.

Sz

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Universalissima ex parte rationis quæ, conc. ant. Ex parte rationis sub qua, neg. ant. & conf. In effectu namque creato non reperitur universalissima ratio entis, in sua universalitate, sed potius reperitur ratio entis contracta, & determinata, & identificata cum alijs, quæ in effectu reperiuntur, & ita ex parte rationis, quæ producitur, particularis est, consequenterque creatura talem rationem producit identicè, & ut identificatam cum alijs; ex parte tamen rationis sub qua, producitur sub ratione communi entis, ut solum explicat esse commune ad omnem effectum, & propterea sub hac ratione non potest à creatura produci, sed solum à Deo immediatè producibilis est.

Dices: ergò creatura ex parte rationis quæ, producit identicè rationem entis; sed hæc ratio non aliter producibilis est: ergò creatura producit effectum sub ratione entis, eo modo quo sub illa ratione producibilis est.

Resp. neg. min. & conf. Quia ratio entis est formalitèr producibilis, etiam ex parte rationis quæ, ab illo videlicet agere, qui illam producere valet sub ratione expressa entis ex parte rationis sub qua. Undè creatura non producit rationem entis omni modo, quo est produci-

bilis ex parte rationis quæ, sed solum identicè, & materialitèr illam producit, formalitèr verò etiam ex parte rationis quæ, à solo Deo producibilis est.

2. arg. Dabilis est effectus, ad quem Deus nō concurrat immediatè: ergò ad nullum immediatè concurrat; nam omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Deus non potest immediatè producere actum vitalem, quia actus vitalis est immediatè à principio intrinseco vitali, & vitalitèr se movente per actum, & Deus non potest se movere per actum vitalem creatum, nec vivere per ipsum: ergò dabilis est effectus, ad quem Deus non concurrat immediatè.

2. Effectus causæ materialis, & formalis non sunt immediatè à Deo; aliàs Deus esset causa materialis, & formalis, quod tamen divinæ perfectioni repugnat: ergò dabilis est.

3. Actio peccaminosa non est immediatè à Deo, aliàs Deus peccaret: ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. actum vitalem, sub ratione vitalis, conc. ant. sub ratione entis, neg. ant. & conf. Licet namque Deus non possit immediatè producere actum vitalem sub ratione sub qua particulari vitalis, sub qua ratione petit actus vitalis esse à principio intrinseco, vitalitèr se movente, & vivente per ipsum actum; po-

test tamen Deus immediatè producit actum vitalem sub ratione entis; nam sub illa formalitate, non petit actus vitalis immediatè procedere à principio inter seco vitali se movète per actum; sed solùm petit universalissimam causam.

Dices: ergò Deus denominatur vivens per actum vitalem, quia non stat, immediatè producere actum vitalem, & non vivere per ipsum.

Sed neg. conf. Quia Deus ad illum concurrat solùm sub ratione entis, & ità non denominatur vivens per actum prædictum; sicut Deus non denominatur credens, quamvis ad actum fidei immediatè concurrat, nec discurrens, quamvis discursum producat, quia ad hæc omnia concurrat solùm sub ratione entis.

Ad 2. prob. resp. Deum non concurrere immediatè ad effectum causæ materialis, & formalis, tanquam causam materiale, & formalem, nam hoc imperfectionem importat; concurrere tamen Deum ad effectum utriusque causæ in genere causæ efficientis, & ità non est dabilis effectus, ad quem Deus in genere causæ efficientis immediatè non concurrat.

Ad 3. prob. resp. Deum nõ concurrere immediatè ad actionem peccaminosam, quatenus mala est, & ità non peccare;

concurrere tamen ad illa inactionem secundam rationem entis, secundum quam rationem, mala non est, nec implicat unam; & eandem actionem, secundum illud, quod habet de bonitate ad aliquam causam reduci, & secundum illud, quod importat de defectu non reduci in talem causam; sicut motus claudicationis secundum id, quod habet de motu, & actione reducitur in animam claudicantis, & secundum illud, quod habet de defectu, nõ in animam, sed in defectum tibiæ, vel in aliud principium reducitur de quo plura 1.2.q.111. scripsimus, & Deo dante apperiemus.

3. arg. Deus non potest immediatè concurrere ad effectum creatum tanquam causa partialis, nam partialitè concurrere imperfectionem involvit, nec tanquam causa totalis: ergò nullo modo potest immediatè ad effectum creatum concurrere. Probant. quantum ad secundam partem. Quia idem numero effectus produci non potest à duplici causa totali; sed creatura est causa totalis effectus creati: ergò Deus non potest tanquam causa totalis concurrere ad creatum effectum.

Responderur: Eundem numero effectum non posse procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis; posse tamen procedere à duplici cau-

causa totali, subordinata, & ordinis diversis; sicut idē homo procedit ab homine, & à Sole, pro-verbio communi asserente quod Sol, & homo generant hominē.

Sed inst. quando duæ causæ vt subordinatę concurrunt, quælibet producit effectum sub aliqua ratione particulari; sed Deus non potest effectum producere sub aliqua ratione particulari: ergo Deus, & creatura non possunt ad effectum concurrere, vt causæ subordinatę. Prob. min. Si Deus produceret effectum sub ratione aliqua particulari, esset Deus causa partialis, partialitate effectus; sed implicat Deum in partem effectus influere, & non in totum effectum, quando totus effectus bonus est: ergo Deus non potest sub ratione particulari producere effectum.

Resp. dist. mai. particulari ex parte rationis sub qua, conc. mai. Ex parte rationis *quæ*, neg. mai. Et sub eadem distinctione min. neg. conseq. Causæ namque subordinatę producunt effectum sub diversa ratione particulari sub qua. Sic Sol producit hominem sub actione corporis, & homo sub ratione hominis: ex parte tamen rationis *quæ*, omnis causa totalis producit totum effectum. Nam omnia prædicata identificantur in effectu, & ideò causa, quæ vnum producit, cætera etiã producit ex parte rationis *quæ*; vnde Sol, licet sub ra-

tionem corporis, totum hominem producit.

Dices: ergo Deus, ex parte rationis *quæ*, totum producit effectum, consequenterque nihil producendū relinquit, ac proinde causa secunda superflua erit.

Resp. Deum, ex parte rationis *quæ*, totum effectum producere, non tamen sub omni ratione sub qua, sed solum sub ratione entis; & ideò sub alia ratione particulari potest idem effectus ab alia causa, Deo subordinata produci.

4. arg. Deus, & creatura non possunt concurrere ad effectum creatum diversa, vel eadem actione: ergo Deus nullo modo potest immediatè concurrere ad effectum creaturæ. Ant. quantū ad 1. partem constat ex eo, quod vnitas actionis attenditur penes vnitatē effectus; & ideò quando effectus vnus est, actio qua Deus, & creatura concurrunt, non potest esse diversa. Rursus si actiones essent diversæ, esset prior actio divina, ac proinde prius produceret, consequenterque actio creaturæ effectum iam productum inueniret.

Quantum ad 2. verò partē prob. Illa agentia eadem actione concurrunt ad effectum, in quibus est eadem virtus productiva; sed in Deo, & creatura eadem virtus nō est: ergo Deus, & creatura non possunt eadem actione concurrere.

1. prob. ant. quantum ad eandem partem. Eadem actio non potest procedere à duplici agente, nam actio multiplicatur ad multiplicationem principij sed Deus, & creatura sunt duo agentia, & causæ distinctæ; ergo idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. quantum ad 1. partem, quia Deus, & creatura diversa actione, diversaque virtute concurrunt ad effectum producendum; nam actio, qua Deus producit, infinita, & increata est, nec diversitas actionis tollit unitatem effectus, eo quod actiones istæ cum subordinatione concurrunt, & actio divina attingit effectum sub ratione universalis: actio verò creaturæ secundum rationem particularem producit effectum; & rursus actio divina non est prior, quam actio creaturæ, sed simul cum illa producit effectum, sicut & ipse effectus secundum omnia prædicata, & sub omni ratione simul producitur.

2. Poterat resp. neg. ant. quantum ad 2. partem; & ad prob. dist. mai. Quando agentia sunt eiusdem ordinis, conc. mai. si sint ordinis diversi, neg. mai. & concessa min. neg. conf. Quando namque agentia sunt eiusdem ordinis, non possunt eadem actione, nisi in utroque sit eadem virtus. Unde in Patre, & Filio, qui eadem actione spirant Spiritum Sanctum, eadem virtus re-

peritur; si tamen agentia sunt ordinis diversi, inter se subordinata, eadem actione possunt producere effectum, quavis in utroque eadem virtus non sit, & hoc modo Deus, & creatura concurrunt, & propterea eadem actio potest ab utroque procedere, ex quo constat ad secundam probationem.

Urgebis: concursus Dei in nullo eventu potest non esse prior concursu creaturæ: sed hoc ipso diversa est actio utriusque: ergo non possunt eadem actione concurrere. Prob. mai. Concursus Dei semper subordinat sibi concursu creaturæ: ergo in nullo eventu poterit non esse prior, quia id, à quo alterum dependet, cuique alterum subordinatur, debet esse prius illo.

Resp. neg. mai. Et ad prob. dist. an. Concursus Dei prævius, conc. ant. simultaneus concursus, subdist. subordinatione perfectionis, conc. ant. causalitatis, & prioritatis, neg. ant. & conf. Licet namque concursus prævius subordinet sibi concursu creaturæ, subordinatione causalitatis, & prioritatis: quatenus ipsum producit, & ita sit prior illo; concursus tamē simultaneus non subordinat sibi, eadē subordinatione concursu creaturæ, sed tantū subordinatione perfectionis, & excellentiæ, subordinatione autem causalitatis, & originis, tantum subordinat sibi effectū creaturæ.

Et quod concursus simultaneus tantum tendit immediatè ad effectum productum, non tamen ad actionem creaturæ.

Ex dictis autem colligitur: Deum producere effectum creatum, mediante causa secunda, quatenus simul cum illa producit effectum; non tamen mediante causa secunda, mediatio- ne excludente, quod Deus immediatè concurrat.

Colligitur insuper: Deum, etiam in genere causæ finalis concurrere immediatè ad effectum creaturæ, eo quod omnis effectus bonus immediatè finalizatur à Deo, saltem tanquam ab ultimo fine. Et hæc de art. illo text. 35. & 38. ad Philos. applicanda.

ARTICVLVS IV.

Virius detur concursus præuius, ut causa secunda operetur?

§. I.

Difficultas aperitur, & sententia referuntur.

Celebris est inter recentiores, & Thomistas controversia, an præter concursum simultaneum, quo Deus simul cum creatura concurrat, detur etiam concursus præuius, quo mediante Deus causam se-

cundam applicet ad operandum, qui quidem concursus solet alijs terminis, appellari physica præmotio, vel determinatio physica, qua Deus causam secundam, movet, & determinat ad agendum; sicque concursus istum 8. Physic. text. 23. Philos. nominavit; dicens: *Quod sicut vaculus non movetur, nisi movente manu, ita causa secunda non movetur nisi movente prima.* Moveri autem secundam causam à Deo, ut agat, & operetur, idem est, ac à Deo præmoveri, vel prius moveri per cōcursum prævium Dei, præcedentem ad actionem creaturæ.

In hac ergò difficultate duplex sententia versatur, prima negativa, quam omnes Iesuitæ tuentur, plurimique extra Scholam D. Thom. asserentes, talem concursum necessarium non esse, imò & impossibilem, quia talis concursus destrueret libertatem creaturæ, eo quod posito illo cōcursu, sequitur infallibilitè effectus, proindeque creatura non posset, effectum non ponere, & consequenter libera non maneret.

2. sent. est omnium Thomist. cum Ang. Mag. unanimiter affirmantium, esse necessarium prævium concursum, quo Deus causam secundam præmoveret, ad operandū, & ablato tali cōcursu, creaturā nunquā operaturā, eo quod si non movetur à causa prima, non potest creatura

se movere. Quam doctrinam tradidit D. Th. 1. p. q. 105. art. 5. in corp. ubi ait : quod primum agens movet secundum ad agendum , & quod Deus movet res, ad operandum , sicut artifex applicat securim ad scindendum ; & q. 3. de pot. art. 7. post plurima habet : sequitur de necessitate, quod Deus sit causa actionis cuiuslibet rei naturalis , ut movens, & applicans virtutē ad agendum ; & alijs pluribus in locis, quæ videri possunt in venerandis PP. Carmilitis , & in Magist. Prado in præsentī q. 14. per totam , & nos omittimus illa , & alia plura Sanctorum , quorum doctrina verbis , & rationibus sententiam istam probantibus, plena est , de quo similiter plura habemus 1. 2. q. 111. art. unico. Et Deo dante , dabimus. A quibus abstinemus in præsentī , dum rem istam purè phylosophicè tractamus , & idè.

Ratione prob. 1. conclu. Causa secunda , ut operetur, debet ab aliquo determinari ; sed à se ipsa determinari non potest: ergò indiget concursu prævio Dei , quo ad operandum determinetur. Mai. patet. Nam causa secunda est indifferens ad plures operationes , specificè distinctas, si causa libera est , sicut voluntas ad amorem , & odium ; vel ad operationes numero distinctas, si causa naturalis est , ut ignis ad istam , vel aliam numero com-

bustionem : ergò ut operetur causa secunda determinari debet ab aliquo.

Mi. verò , in qua , difficultas est prob. 1. quia à principio indifferenti formalitèr , ut tali, non potest oriri effectus , & actio determinata ; sed causa secunda indifferens est ad istam , vel illam operationem : ergò se ipsam determinare non potest , ad hanc operationem , præ alia.

2. prob. min. Nihil potest ad actum determinari , nisi per aliquid ratione cuius sit in actu , eo quod nihil agit , secundum quod est in potentia , sed omne agens agit secundum quod est in actu ; sed causa secunda non est in actu respectu suæ operationis , & determinationis ad ipsam: ergò causa secunda non potest se ipsam determinare. Min. prob. Causa secunda est in potentia , & indifferens ad suam operationem , & ut determinetur, vel non determinetur ad ipsam: ergò non est in actu in ordine ad operationem , & determinationem ad ipsam, quia nihil respectu eiusdem, & secundum eandem rationem potest esse in potentia, & in actu, movens, & motum, indifferēs, & determinatū.

Respondebis : quod agens creatum determinatur per concursum simultaneum , & consequenter ad propriam determinationem non indiget concursu prævio, quo ad agendum determinetur.

Sed solutio inefficax est: quia

concurfus simultaneus fupponit caufam fecundam determinatam ad agendum; ergo per talem concurfum determinari non potest. Prob. ant. Concurfus simultaneus, fimul est cum aétione creaturæ, & propterea simultaneus appellatur; fed aétio creaturæ fupponit ipsam caufam fecundam determinatam ad actum, fiquidem aétio creaturæ procedit à creaturam determinatam, aliàs aétio non procederet ab illa; ergo concurfus simultaneus fupponit caufam fecundam determinatam ad actum.

Dices: concurfum fimultaneum effe fimul cum aétione creaturæ fimultate temporis, vel eiusdem instantis in quo, effe tamen priorem illa prioritate naturæ, & pro eo priori ad ipsam etiam determinare.

Sed contra: quia fimultas temporis non fufficit vt concurfus simultaneus appelleretur, aliàs etiam concurfus præuius potest etiam appellari simultaneus, quãdo quidem talis concurfus est in eodem instanti temporis, cum aétione creaturæ.

Contra 2. quia fi concurfus simultaneus prioritate naturæ antecederet aétionem caufæ fecundæ, pro illo priori determinaret etiam caufam fecundam ad suam operationem: ergo caufam fecundam per aliquem concurfum determinaretur à Deo, priusquam ageret, quæ determinatio necessa-

rio est præuius concurfus; nam per concurfum præuium intelligimus illum concurfum, quo creatura priusquam agat determinatur à Deo.

2. folutio principalis rejicitur: quia concurfus simultaneus non est in caufam fecundam, fed in effectum illius, & ad hoc datur, vt effectus immediate dependeat à Deo: ergo per talem concurfum non potest Deus caufam fecundam determinare ad agendum.

3. concurfus simultaneus non concurrat efficienter ad aétionem creaturæ, quamvis fit fimul cum illa: ergo non determinat creaturam ad agendum, aliàs efficienter concurreret ad aétionem creaturæ. Que doctrina est D. Th. 1. 2. q. 79. in art. 2.

2. prob. concl. nostra ratione, quam tradidit D. Th. in 2. d. 37. q. 7. art. 2. Quia fi caufam fecundam non moueretur à Deo ad propriam operationem non effet caufam fecundam; fed hoc dicendum non est: ergo caufam fecundam indiget præuius concurfu, medio quo, præmouetur ad agendum. Prob. mai. Si caufam fecundam non moueretur à Deo, ageret fine fubordinatione ad caufam primam: ergo caufam fecundam non effet fecunda, fed effet prima caufam, quod est hæresis manifesta. Prob. ant. Ageret, vt non mora à caufam primam: ergo ageret fine fubordinatione ad caufam pri-

nam, quia causa, quæ agit, non
mota ab aliqua causa, vere, &
proprie est causa prima, sicut
Deus, qui immotus omnia mo-
vet.

Resp. contrarij: causam se-
cundam non agere, nisi depen-
det à prima per concursum simul-
taneum, sine quo causa secunda
operari non potest; & ita ad sal-
vandam dependentiam causæ se-
cundæ, concursus prævius neces-
sarius non est.

Hæc tamen solutio inefficax
est; quia pro priori ad concursū
simultaneum causa secunda for-
maliter dependet à Deo; sed pro
illo priori non dependet per con-
cursum simultaneum, qui ad-
huc non est: ergo concursus iste
non sufficit ad salvandam depen-
dentiam. Mi. cum cons. tenet, &
prob. mai. Pro priori ad concur-
sum simultaneum, causa secun-
da determinatur, ad operandū,
nam concursus simultaneus si-
mul est cum actione creaturæ,
consequenterque supponit crea-
turam iam determinatam ad pro-
priam operationem; sed in tali
determinatione creatura depen-
det à Deo, siquidem talis deter-
minatio est effectus Dei: ergo pro
priori ad concursum simultaneū
causa secunda dependet à Deo.

Urgetur: determinatio crea-
turæ procedit à Deo, tanquam
effectus illius, nam determinatio
creature ad operationem bonā,
etiam est bona, & consequenter

à Deo procedit, aliàs Deus non
esset largitor omnium bonorū,
vt canit Ecclesia, & testatur scrip-
tura; sed illa determinatio non
procedit à Deo per concursum
simultaneum, quem necessario
antecedit, vtpote simul existen-
tem cum actione creaturæ, ad
quam determinatio præsupponi-
tur: ergo per concursum simul-
taneum non salvatur dependen-
tia, quam creatura, in propria
determinatione, habet à Deo.

Rursus: Concursus simul-
taneus sufficiens non est vt crea-
ra formaliter dependeat à Deo:
ergo solutio data nulla est. Prob.
ant. Deus non operatur sine con-
cursu causæ secundæ; & tamen
inde non infertur, Deum depen-
dere à creatura: ergo quod crea-
tura non possit operari sine con-
cursu Dei simultaneo sufficiens
non est, vt creatura formaliter
dependeat à Deo.

Respondebis: Deum posse
absolutè operari sine concursu
creaturæ, & ita non pendere à
creatura; oppositum tamen in
creatura contingere.

Contra tamen est, quia Deus
non potest absolutè producere
actum vitalem sine cōcursu cre-
turæ, eo quod actus vitalis crea-
tus essentialiter dependet à crea-
tura vivente, & se n ovente per
illum: ergo quamvis creatura
operari non possit, sine concur-
su Dei, non inde infertur, à Deo
dependere formaliter.

3. proba. conclu. breviter, evertendo fundamentum contrariorum: nam concursus prævius Dei non tolleretur libertatem creaturæ: ergo talis concursus admittendus est, nam ea ratione contrarij nolunt, concursum prævium admittere. Ant. prob. Eo tolleretur, quia determinat primo creaturam ad actum; sed inde nõ inferitur: ergo non tolleretur libertatem. Prob. min. Creatura in sententia contrariorum determinat concursum Dei indifferentem, quem Deus offert creaturæ ad concurrentium cum illa, ad quodcumque voluerit; & tamen creatura, per talem determinationem, non tollit divinam libertatem: ergo quamvis Deus per concursum prævium determinaret creaturam ad actum, non tolleretur libertatem creaturæ.

Conf. & vrgetur: Ideo concursus prævius libertatem creaturæ destrueret, quia concursus prævius infert infalibilliter actum ponendum à creatura; sed non inferitur inde, destruere libertatem: ergo idem, quod prius. Prob. min. Deus per suam actionem producit efficienter determinationem creaturæ, vt antecessenter diximus, & hæc actio Divina infalibilliter infert determinationem ipsam, quam causat, quia actio Divina infalibilliter in illo instanti, in quo est, & Deus vult, fortitur effectum; & tamen actio Divina non tollit, de

terminationem creaturæ liberæ esse: ergo idem de concursu prævia dicendum: circa quam rationem plurima habemus loco antecedente citato philosophis non tradenda, nec alia ad Philosophiam directè pertinentia, iniuria temporis omittamus.

5. II.

Argumentis contrariorum occurratur.

Argu. 1. ex Philos. 3. phil. text. 8. asserente quod agens in quantum agens non mutatur: ergo non datur concursus prævius intrinsece receptus in causa secunda per modum qualitatis vel motus, vt ipsa ad agendum applicetur; alias per talem concursum mutaretur causa secunda, cuius oppositum Arist. affirmat.

Resp. tamen facile: Philos. tantum intendere agens formaliter per actionem transeuntem non mutari receptivè, quia actionem transeuntem non recipit: hæc namque in passio recipitur; non tamen intendit Arist. agens per actionem non mutari elicitive, siquidem agens intrinsece elicit, & emittit actionem, quod est elicitive, vel emissive mutari.

2. arg. dabilis est aliqua causa, quæ, ad operandum, non indiget prævio concursu: ergo nulla causa indiget concursu prædic

o ; quia omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Nam causa finalis creata est vera causa, & tamen non indiget praevio concursu Dei: ergo habilis est causa, quae tali concursu non eget.

2. Causa materialis non indiget praevio concursu: ergo habilis est aliqua causa &c. Prob. ant. Materia prima habet sufficientem proportionem, ut in actu secundo per se ipsam causet, & recipiat formam: ergo non indiget praevio concursu.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui dicunt, causam finalem non indigere concursu praevio intrinsicè in illa recepto, eo quod causa finalis solum metaphoricè movet alliciendo voluntatem, & illam trahendo ad bonitatem suam eiusque causalitas solum consistit in appeti, & amari & ideo sufficienter salvatur subordinatio, per hoc, quod in actu secundo, finis creatus appetatur, & ametur propter Deum tanquam propter ultimum finem: sicut a pari, ut conclusio subordinetur praemissis, necessarium non est, quod aliquid intrinsicè recipiat ab illis, sed satis est, quod conclusio intelligatur propter praemissas, & in ordine ad illas. In causa verò efficiente sine concursu praevio non potest salvari perfecta subordinatio.

Hæc est plurimum Thomist. solutio, quam tamen satis percipere non possum, quia ideo cau-

sa efficiens indiget praevio concursu, quia indifferens est ad plures operationes, numero, vel specie diversas, & ita indiget à Deo determinari, ut operationem determinatam eliciat; sed etiam causa finalis creata indifferens est ad plures effectus, saltem numero distinctos, ut per se manifestum est: ergo indiget cōcursu praevio. Min. pater; nam causa finalis non semper causet eundem numero effectum, sed quandoque unum, quandoque alium, pro diversitate subiectorum, & differentia in movendo: ergo indifferens est ad plures effectus saltem numero distinctos. Unde tali solutione relicta.

Resp. 2. quod sicut in causa efficienti necessarius est concursus praevious, ut auferatur illius indifferentia, & salvetur perfecta subordinatio, ita etiam propter similem, vel eandem rationem, causa finalis indiget praevio concursu. Ita Illust. Noster Herrera.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. 1. materiam concursu praevio indigere; non quidem concursu tribuente materiae aliquam proportionem, sed solum applicante materiam, ut ipsa uniatu- r cum forma.

Dices 1. si Deus materiam applicaret ad formam, esset Deus causa materialis, quod tamen dicendum non est ergo non requiritur concursus praevious Dei applican-

antis materiam.

2. Concurfus præuius intrinsecè recipitur in causa, quam applicat; sed in materia recipi non potest: ergò talis concurfus non requiritur in materia nec in illa poterit dari. Prob. min. Materia autè formam nihil recipere potest: ergò ille concurfus, in materia recipi, non valet.

Resp. ad 1. inst. quod sicut agens creatum, applicando materiam ad formam, non concurrit in genere causæ materialis, sed in genere causæ efficientis, ita de Deo præviè applicante dicendum.

Ad 2. resp. Concursum præuium recipi in causa, quam applicat, quando causa capax est, quod tamèn non habet materia, quæ antè formam nihil recipere potest, & idè concurfus præuius non recipitur in illa, sed in composito ipso recipitur, quod sufficit ad materiam applicandam, sicut dispositiones, solum in composito recipiuntur; & tamèn materiam denominant dispositam ad formam, & relatio, quam materia dicit ad formam in composito, & non in materia recipitur; & tamèn materiam ipsam relatam denominat. Hæc omnia illust. Herrera in speciali tract. quem edidit de concurfu prævio.

Veniã tamèn huius Magistri facilius resp. & veriùs; causam creatam applicantem materiam ad formam indigere concurfu

prævio, non tamèn ipsam materiam; eo quod materia est prima causa in genere causæ materialis, quod est imperfectissimum genus causæ, & idè concursum præuium non requirit, nam concurfus præuius solum est necessarius respectu illius, quod causa secunda est, non vero prima, qualis est materia, sicut quia homo respectu actionis peccaminosæ est prima causa, non indiget concurfu prævio determinante ad actionem peccaminosam, vt talem.

Dices: materia ex se indifferens est ad recipiendam istam, vel alteram formam; sed causa indifferens, vt talis, indiget concurfu determinante: ergo materia prævio indiget concurfu.

Resp. dist. mai. materia genericè, vel secundum se sumpta, conc. mai. considerata numericè, & quantitatè sigilata, neg. mai. Quia licèt materia secundum se, & ante omnem dispositionem sit indifferens ad plures formas; considerata tamen numericè, & vt disposita, vel quantitate sigilata, non habet indifferentiam, sed potius determinata est ad istam numero formam, & propterea prævio concurfu nõ indiget. Addimus, ad tollendam indifferentiam illam communè, sufficere dispositiones, & concursum præuium minime necessarium esse.

3. arg. Causa secunda principali, non potest moveri à Deo: ergo

ergo concursu prævio non indiget. Prob. ant. si causa secunda principalis moveretur à Deo, esset causa instrumentalis, nam proprium est causæ instrumentalis ab alio moveri: ergo causa secunda principalis nequit à Deo moveri.

Resp. dist. ant. motione virtuosa, conc. antec. motione pure applicativa virtutis, neg. ant. & conf. Ab alio namque moveri motione virtuosa communicante virtutem, est proprium instrumenti, & ita causæ principali, in quantum tali, convenire non potest; moveri tamen ab alio pure applicante virtutem, qualiter causæ moventur per concursum prævium à Deo, bene potest causæ principali competere.

Sed urgebis ab alio moveri motione virtuosa communicante virtutem est proprium causæ instrumentalis, iuxta solutionem datam; sed in aliquorum Thomist. sent. concursus prævius est motio virtuosa: ergo si causa secunda per concursum prævium moveretur, causa principalis non erit.

Resp. dist. min. motio virtuosa constitutiva potentiae elicientis, neg. min. virtuosa determinativa potentiae, conc. mi. & nega. conf. Thomistæ namque solum intendunt, concursum prævium esse motionem virtuosam in ratione determinantis, & requisitam ex parte voluntatis, ut

ipsa voluntas possit, se determinare; non tamen esse virtuosam constitutivam potentiae elicientis, eo quod voluntas per se ipsam habet sufficientem virtutem ad eliciendum amorem, vel odiū, & si motio requiratur, ut voluntas sit complete constituta, ad se determinandum ad actum.

2. resp. concursum prævium esse motionem virtuosam, in sententia illorum Thomist. non quidem comparative ad substantiā, & essentiam effectus, sed solum in ordine ad effectus existentiam; nam causa secunda respectu existentiae, quæ ultimo constituit res extra causas, non habet sufficientem virtutem, sed potius illam producit, mediante virtute à Deo recepta per concursum prævium, qui applicat ad producendam essentiam, & virtutem præstat ad producendam existentiam, vnde creatura, ad producendam existentiam, non principaliter, sed instrumentaliter concurret, in sententia prædictorum Thomist.

Dices: Concursus prævius communicat virtutem ad existentiam producendam, & propterea causa secunda, ad producendam existentiam concurret instrumentaliter; sed producere effectum, est producere existentiam, siquidem essentia per existentiam constituitur extra causas: ergo concursus prævius communicat etiam virtutem, ad producendum effectum, consequenterque causa

sa secunda, ratione concursus pravi instrumentalièr solum, ad effectum creatum concurrere potest.

Resp. quod insent. horum Thomist. producere effectum, nō est existentiam producere, sed potius est, essentiam ponere sub existentia, & existentiam vnire cum essentia. Sicut producere hominē non est producere materiam, vel formam, vel existentiam, sed omnia ista coniungere; quapropter quamvis creatura producat instrumentalièr existentiam, effectum tamē creatum principalitèr producit, quia existentiam cum essentia principalitèr vnit.

4. arg. causæ necessarię non indigent concursu praviō: ergō concursus pravius necessarius nō est. Prob. ant. Causæ necessarię sunt determinatę ad suas operationes, sicut ignis ad comburendum, & sol ad illuminandum: ergō non indigent concursu praviō; nam concursus iste, ad tollendam indifferentiam requiritur.

Resp. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. Ad operationes quantum ad speciem, concedo ant. quantum ad individuationem, nego ant. & conseq. Quia ignis non potest habere calefactiones specie distinctas, & sol illuminationes specie diversas, & ita ad speciem operationis non habent indifferentiam; sunt tamē causæ necessarię indifferentes ad plures ope-

rationes numero diversas, sicut ignis ad plures calefactiones. Et ita vt ad vnā potiusquam ad aliam determinantur, indigent praviō concursu.

Sed inst. Ad hanc determinationem non indigent a quo intrinseco: ergō praviō concursu non indigent. Prob. ant. Ad talem determinationem sufficit, Deum velle, tales causas operari, quin aliquid intrinsecum superaddat: ergō non indigent a quo intrinseco. Prob. ant. Voluntas creata movet ceteras potentias, absque aliquo intrinseco superaddito illis, vt habet communis Theolog. sent. ergō ad determinationem causæ secundæ necessarię sufficit etiam, Deum velle, causam necessariam operari, quin à liquid intrinsecum superaddat. Patet cons. quia perfectior, & efficacior est Divina voluntas, quam creata, & consequenter, si vt voluntas creata moveat reliquas potentias, satis est velle, & a quo intrinseco non indiget, hoc idem erit dicendum de divina voluntate.

2. inst. Dabilis est causa creata determinata ad suam operationem, etiam quantum ad individuationem, & vnitatem numericam: ergō saltem in causa ista concursus pravius necessarius non est. Prob. ant. Supposito assensu præmissarum, manet intellectus determinatus ad hunc numero assensum conclusionis, quia

quia ex assensu præmissarum, necessitatur intellectus ad assensum conclusionis, & consequenter ex assensu determinato præmissarum, necessitabitur ad assensum determinatum, & hunc numero conclusionis: ergo dabilis est aliqua causa determinata ad suam operationem, etiam quantum ad individuacionem, & unitatem numericam.

Resp. ad 1. inst. neg. conf. paritatis; ratioque discriminis est, quia omnes potentie radican- tur in eadem anima, in qua radica- tur ipsa voluntas, tanquam potentia suppositi, ad amandum bonum ipsius, & movendū alias potentias, ad boni consequutio- nem; & ideo ut moveat alias, non indiget aliquo intrinseco; causa verò secunda non radica- tur in eodem subiecto primæ cau- sę, & ita dispar est ratio. Præ- terquamquod sententia asserens, voluntatem movere cæteras po- tentias imprimendo aliquid in- trinsecum, valdè probabilis est.

Ad 2. inst. resp. dist. ant. determinata, independenter à concursu prævio immediatè ap- plicante, conc. ant. mediatè, & connexivè applicante, neg. ant. & conf. Nulla namque causa creata ex se, & independenter à concursu prævio est determina- ta ad suam operationem, quan- tum ad individuacionem, & uni- tatem numericam; nam licet

intellectus, ex assensu præmissa- rum, necessitetur, & determi- netur ad hunc numero assensum conclusionis, hoc tamen inde- pendentè à concursu prævio non habet, eo quod assensus præmissarum essentialitè, vel saltim connaturalitè, connec- titur cum assensu conclusionis; & ita per eundem concursum prævium, movet Deus immédia- tè intellectum ad assensum præ- missarum, & mediatè ad conclu- sionis assensum.

Dices: Lumen glorię ex natura sua determinatum est ad hanc numero visionem beatam eliciendam, & hanc determina- tionem habet lumen glorię inde- pendentè à prævio concursu, ex intrinsecis prædicatis: ergo sal- tem causa ista creata prævio con- cursu non indiget.

Resp. lumen glorię esse physi- cè determinatū ad hanc numero visionē eliciendā; habere tamen metaphysicam indifferentiam ad illā, quia visio non est de essentia luminis, sed realiter ab illo dist. & ideo ut lumē perfectè determine- tur, indiget concursu prævio.

2. alijs terminis dicitur: lu- men glorię esse perfectè dete- minatum ad hanc numero vi- sionem, habendam debito mo- do, id est, cum perfecta sub- ordinatione luminis ad ip- sum Deum, quæ perfecta sub- ordinatio non salvatur, nisi Deus in actu secundo moveat

lumen ipsum, ut etiam lumen influat determinatum à Deo, ipsique subordinatum tanquam vera causa secunda.

5. arg. prævius concursus destrueret libertatem creaturæ: ergò admittendus non est. Prob. ant. De ratione agentis liberi est, quod se determinet ad actum, quia operari liberè, est operari cum dominio sui actus; dominium verò est facultas utendi re sua, prout dominus ipse voluerit, id est, uti, vel non uti, elicere, vel non elicere actum, & consequenter de ratione agentis liberi est, se ad actum determinare; sed posito concursu prævio, non potest voluntas creata se determinare ad actum: ergò concursus ille destrueret libertatem. Prob. min. voluntas creata per concursum prævium determinatur à Deo. Ergò posito tali concursu, non potest se ipsam determinare, nam determinare se, & simul à Deo determinari, est determinare se, & non se determinare, sed determinari ab alio, quod implicationem involvit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. se determinare per modum causæ secundæ, conc. mai. per modum causæ primæ, nego. maior. & distingo min. determinatione prima, vel primæ causæ, conc. min. determinatione secunda, subordinata determinationi divinæ, neg. min. & conf. De ratione namque agentis libe-

ri creati solum est, se determinare per modum causæ secundæ, id est, se determinare ex determinatione Divina, subordinante determinationem creatam; agens namque liberum, iuxta propriam conditionem, debet se determinare, primo quidem, & independentè ab alio, si agens liberum primum est, sicut Deus, qui à nullo dependet; liberum verò creatum debet se determinare determinatione secunda, quæ supponit antecedenter divinam determinationem. Quam doctrinam de corrept. & gratia dedit Aug. cap. 1. per verba: *Intellegant si filij Dei sunt spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, ut agant.* Quæ verba manifestè indicant, voluntatē creatā, ut se determinet, & agat, prius debere determinari, & agi à divina voluntate.

Sed inst. quod non potest causare formam determinatam, non potest se ipsum determinare; sed voluntas creata, posito concursu prævio, nō potest causare formam determinatam formalitèr, siquidem non potest causare ipsum concursum prævium, per quem formalitèr determinatur voluntas, nam concursus iste solum à Deo causatur: ergò posito concursu prævio, nō potest voluntas creata se ipsam determinare.

Resp. dist. min. formam primam

primo determinantem, conc. mi. determinantem secundo, neg. min. & conf. Duplex namque reperitur forma determinans formaliter: vna quidem primo, quæ se tenet ex parte Dei, & hæc est concursus præuius, quem creatura non causat: alia est forma, quæ determinat formaliter, non tamen primo, sed secundo, & hæc est operatio ipsa voluntatis creatæ, qua voluntas ipsa constituitur in actu secundo determinata formaliter, & vt voluntas creata determinet se per modum causæ secundæ satis est, quod causet hanc determinationem secundam, videlicet, ipsius operationem, qua libertas exercetur.

Sed inst. posito concursu prævio non determinatur voluntas formaliter per propriam operationem: ergò nullam causat formam formaliter determinantem, consequenterque nõ se determinat creata voluntas. Prob. ant. Principium determinabile debet supponi indifferens ad formam determinantem; sed posito concursu prævio, non manet voluntas indifferens, quia iam manet determinata per concursum præuium Dei, & determinatio indifferenciam excludit: ergò posito concursu prævio non determinatur voluntas formaliter per propriam operationem.

Resp. neg. ant. ad prob. dist. mi. Indifferens indifferencia suspensionis, conc. mi. Indifferencia

libertatis, neg. mi. & conf. Quia posito concursu prævio, licet voluntas non maneat indifferens indifferencia suspensionis, eo quod iam voluntas non manet suspensa, sed determinata à Deo; manet tamen voluntas indifferens indifferencia libertatis, quatenus illa determinatio diuina non tollit indifferenciam iudicij, sed potius relinquit iudicium intellectus creati indifferens in regulando, & in vi talis iudicij manet etiam voluntas libera, vt possit elicere, vel non elicere actum, in quo libertatis indifferencia consistit.

Tandem poterat argui: quod voluntas creata, posito concursu prævio non potest non ponere actum, eo quod concursus præuius habet essentialem connexionem cum actu, & illum infallibiliter infert: ergò libera non manet.

Conf. poterat: si concursus præuius esset necessarius, non peccaret voluntas omitendo actum præceptum, eo quod quando omitteret, non haberet concursum præuium, & causa, quæ nõ habet omnia requisita ad actum, non peccat omitendo; sed hoc non est dicendum: ergò concursus præuius necessarius non est.

Resp. dist. ant. non ponere actum in sensu composito, conc. ant. in sensu diuiso, neg. ant. & conf. Posito nãque cõcursu præ-

vio, non potest voluntas non ponere actum in sensu composito, id est, coniungere negationem actus cum ipso actu, & cum concursu, qui datur ad actum, & infallibilitè cum illo connectitur; potest tamen non ponere actum in sensu diviso, id est, potest non ponere actum, secundum se inspectum, vel ponere negationem actus divisam, & separatam à cōcursu prævio. Nam voluntas creata antecedenter ad concursum prævium poterat ponere actum, vel negationem actus pro sua libertate, quam potestatem non destruit concursus prævius, licet illam determinet ad vnum extremum libertatis: vnde posito concursu prævio, manet voluntas cum eadem potestate antecedenti ad actum, & ad omissionem actus. Instantia est in contrariorum sententia, quia magis opponitur amor cum odio, v. g. quam concursus ad amorem cum odio opponatur, nam concursus ad amorem solum ratione amoris, quem infert, habet oppositionem cum odio; & tamen in contrariorum sententia, amor liber non tollit potestatem ad odium: ergo concursus ad amorem non debet etiam tollere potestatem ad odium, & omissionem amoris.

Alijs terminis resp. alij: voluntatem posito concursu prævio posse non ponere actum, potentia antecedenti, licet non po-

tentia consequenti, quia concursus prævius solum habet determinare voluntatem creatam ad actum, & ita se tenet ex parte actus secundi, proptereaque non tollit, quidquid se tenet ex parte actus primi, & consequenter, non tollit potentiam antecedentem ad actum, quæ antecedentèr erat in voluntate creata.

Alijs terminis poterat dici: voluntatem creatam posito concursu prævio non posse ponere negationem actus potentia simultatis; posse tamen ponere negationem, simultate potentia, id est, non posse ad vtrumque simul habendum, simul tamen posse vtrumque, sicut homo simul potest sedere, & ambulare; non tamen potest sedere, & ambulare simul, & simul potest tacere, & loqui; non tamen loqui cum tacere simul.

Ad conf. facile resp. quod vt voluntas creata peccet, omitendo actum præceptum, sufficit habere requisita ex parte actus primi; non tamen requiritur habere ea, quæ necessaria sunt ex parte actus secundi, inter quæ cōcursus prævius numeratur. Vnde cōcursu prævio deficiente peccavit voluntas omitendo, quia virtutè sufficentè, & potèntiam habet ad actum.

Ex dictis in art. discursu colligitur: concursum prævium esse receptum intrinsecè in causa creata, quæ determinat ad agendum, quia illud, quo causa secunda red-

ditur intrinsecè determinata, & applicata ad agendum; debet esse intrinsecè receptum in illa, alias non mutaret illam intrinsecè, nec illam intrinsecè transferret de indifferenti ad esse determinatam; sed per concursum prævium redditur causa secunda intrinsecè determinata, & applicata ad agendum; ergò concursus iste recipitur intrinsecè in ipsa causa secunda.

Colligitur deindè: concursus prævium non recipitur in creatura, per modum habitus, vel formæ permanentis, sed per modum qualitatis formalitèr transeuntis, quia concursus iste solum datur, ut causa secunda transeunter operetur, & applicetur ad actum, consequenterque solum durare debet pro tempore, vel instanti applicacionis ad actus, ac proinde debet dari per modum qualitatis formalitèr transeuntis, quod quidem de pot. art. 7. docet Angel. Doct.

Et tandem infertur concursus istum reduktivè pertinere ad prædicamentum actionis, quia actio, applicatio, vel motio reducitur ad prædicamentum sui terminis sed terminus cõcursum prævius est ipsa actio creaturæ, quæ pertinet ad prædicamentum actionis: ergò ad idem prædicamentum debet concursus prævius reduktivè pertinere. Et hæc de art. isto, ubi art. præced. ad Philos. applicanda.

Mag. Froylan.

ARTICVLVS V.

Utrum idem numero effectus possit procedere à duplici causa totali?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur præmissa conclusio.

IN difficultate præsentis unum supponimus, & inquirimus aliud; sup. quidem eundem numero effectum procedere posse à duplici causa totali subordinata, & ordinis diversi, sicut idem numero effectus procedit à creatura de facto, & à Deo; ab homine, & à Sole, quæ tamen causæ sunt inter se subordinatæ, & diversi ordinis, & illarum qualibet sub propria ratione producit effectum. Inquirimus tamen, an à duplici causa totali eiusdem ordinis, & non subordinata, possit idem effectus procedere?

2. Supp. est: de potentia ordinaria non posse eundem numero effectum à duplici causa totali, non subordinata, & eiusdem ordinis provenire, quia natura acrioret superflua, & una causa totalis sufficit, ad effectum producendum, alias totalis non esset, siquidè non posset totum effectum producere. Undè alia causa totalis superflua est, ac proinde non est admittenda de potentia ordinaria.

T 3

An

An verò de potentia absoluta possit idem numero effectus à duplici causa totali eiusdem ordinis provenire, in præsentis disputamus: affirmant omnes ferè Iesuitæ, Scotistæ plurimi, & inter Thomist. Domin. Caiet. 1. p. quæst. 22. art. 3. & ipsum sequitur Prado. Negant aliqui Thomistæ cum quibus sit.

§. II.

Prima conclusio.

Non potest idem numero effectus à duplici causa prædicta procedere, etiam de potentia absoluta.

Omissis auctor. plurimis Sanctis. Præcept. ratione efficienti concl. ista prob. quia eundem numero effectum procedere à duplici causa prædicta, contradictionem involvit: ergò non potest contingere etiam de potentia absoluta, nam quod implicat contradictionem, non potest à Deo fieri, etiam si Deus utatur sua absoluta potentia. Antec. prob. Si idem numero effectus procederet à duplici causa prædicta, quæcumque ex causis esset totalis, & non esset totalis, quæ sunt prædicata contradictoria: ergò eundem numero effectum procedere à duplici causa prædicta, contradictionem involvit. Ant. quantum ad 1. partem:

constat ex eo, quod utramque causam fore totalem supponitur.

Quantum ad 2. partem prob. Causa totalis ea est, quæ totaliter producit effectum, ita ut nihil aliud relinquat producendum ab altera causa; sed in illo eventu quælibet causa relinqueret partem effectus, vel totum effectum producendum ab alia, siquidem utraque ad illum effectum concurreret: ergò quælibet ex illis esset, & non esset totalis. Min. cum consequ. tenet.

Mai. verò, quamvis nota reputari deberet, ad intelligentiam prob. Nam causa idè dicitur totalis, quia totum producit effectum, ita ut nihil relinquat, ab altera producendum, quia si aliquid relinquit producendum, illud aliquid non erat productum ab ipsa, consequenterque ipsa non fuerat totalis, quando quidem, non totum effectum produxerat.

2. prob. mai. causa partialis idè talis appellatur, quia relinquit partem effectus, vel totum effectum ab altera producendum: ergò causa totalis nihil relinquit ab alia causa producendum.

3. Corpus adæquatum cum loco taliter replet locum, quod non relinquat aliquid replendum ab alio corpore; & locus corpori adæquatus taliter circumscribit corpus, & continet ipsum, quod nihil relinquat continendum ab
alte-

altero loco : ergò idem de causa totali.

4. Existencia totalis , & adæquata talitèr terminat, adæquatque naturam , vel essentiam terminatam , vt nihil illius relinquat terminandum ab alia existentiã , & idem in pluribus alijs exemplis cernere licet: ergò causa totalis non relinquit partem effectus , vel totum effectum , ab altera producendum. Ex quo patitèr habemus effectum etiam in illo eventu fore totalem , vt supponitur , & nò fore totalem , quia non totus produceretur ab vna causa , sed reliqueretur etiam ab altera producendus. Vndè de ipso verificarentur eadem contradictoria.

Addimus : illam duplicem causam totalem non posse producere eundem numero effectum , per eandem actionem ; quia eadẽ actio non potest procedere à duplici causa eiusdem ordinis , sicut nec in vtraque causa , potest esse eadem numero virtus. Et rursus , operatio est vltima actualitas , & eadem vltima actualitas nequit duplicem causam realitèr distinctam actuare , nisi vtraque causa per modum agentis inadæquati comparetur ad actionem.

Non potest insupèr vtraque causa producere eundem numero effectum , duplici actione , quia actio est causalitas productiva effectus , & ita si esset duplex ac-

Mag. Freyhan.

tio , quæcumque ex illis esset causalitas totius effectus productiva , & non productiva totius effectus.

Præterquamquod , illa duplex actio reciperetur in effectum , ac proindè non esset solo numero distincta , quia duo accidentia , solo numero distincta , non possunt esse in eodem subiecto ; & tandèm non posset illa duplex actio specificè distingui , eo quod actiones per terminos distinguuntur , & terminus , vel effectus est idem. Alia vero ex argumentorum solutione patet , eandem veritatem efficacitèr suadentia.

§. III.

Argumenta diuuntur.

CONTRA conclus. istam poterat in primis argui : quod causa totalis non excludit aliam totalem , & adæquatam diversi ordinis : ergò non excludit etiam aliam totalem , & adæquatam eiusdem ordinis , sed vtraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Antec. patet in homine procedente ab alio homine , tanquàm à causa adæquata , & simul à Deo , & à Sole , quorum vterque causa adæquata est.

Resp. tamen facilè : conc. ant. neg. cons. Quia inter causas adæquatas diversi ordinis quælibet producit effectum secundum diversam rationem , quòd vna sub altera continetur , & al-

teri subordinatur formaliter, v. g. Sol producit hominem, sub ratione corporis, & Deus, sub ratione entis, & homo, sub ratione hominis, qui tamen harum causarum simultaneus concursus non tollit, illas esse adequatas, & totales, quia quaelibet sub propria ratione solum producit effectum, & ipsum relinquit producendum ab alia causa, non sub eadem ratione, sed sub ratione propria ad alteram pertinente; si tamen causae totales eiusdem ordinis sunt, quaelibet erit totalis, & non erit, eo quod relinquet effectum, sub eadem ratione producendum ab alia causa; nam causae eiusdem ordinis sub eadem ratione concurrunt ad effectum, & si sub diversa ratione concurrent, ad diversum etiam ordinem pertinerent.

Argumentum etiam probat de lege ordinaria, & communi providentia, in qua idem effectus procedit à duplici causa totali subordinata, & ita à contrariis solvendum est, qui nolunt admittere, à duplici causa totali eiusdem ordinis, posse eundem numero effectum procedere de lege ordinaria.

2. poterat argui: quod causa totalis adequata intensivè, non excludit aliam, eodem modo adequatam: ergò vtraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Prob. ant. Causa adequata in eo genere, in

quo adequata est non excludit aliam causam adequatam: ergò causa adequata intensivè, & extensivè, non excludit aliam eodem modo adequatam. Prob. anteced. Causa adequata intensivè, non excludit aliam adequatam intensivè, sicut constat in subsistentia Verbi Divini, quae terminat humanitatem, adequatè intensivè; & tamen non excludit aliam subsistentiam, etià intensivè adequatam, videlicet subsistentiam Patris, per quam simul potest humanitas terminari: ergò causa adequata in eo genere, in quo adequata est non excludit alteram adequatam.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. si genus sit adaequationis simpliciter, & omnibus modis talis, neg. ant. Si tale non sit, conc. ant. & neg. conf. Causa namque, solum intensivè adequata, non est adequata omnibus modis, & ita relinquit locum alteri causae adequatae; & ita humanitas terminata per subsistentiam Verbi, adequatè intensivè potest etiam terminari per alteram subsistentiam divinam. Causa verò adequata intensivè, & extensivè, simpliciter, & omnibus modis adequata est consequenterque non potest admittere aliam causam adequatam, aliàs esset, & non esset omnibus modis simpliciter adequata.

3. poterat argui: Idē locus potest

potest repleti à duplici corpore simul, casu, quo duo corpora penetrantur, sicut contingere potest de potentia absoluta; sed tunc casus idem effectus procederet à duplici causa totali: ergo à duplici causa totali potest procedere idem numero effectus.

Sed hoc leve est, ut conclusionem nostram eneruet. Neg. enim suppos. quod tunc casus, illa duo corpora se haberent per modum duorum, sed solum se haberent per modum unius corporis. Quapropter idem numero effectus, & eadem numero repletio loci passiva non procederet nisi ab unica causa.

Sed inst. Corpora illa se haberent per modum duorum: ergo idem numero effectus procederet à duplici causa totali. Ant. prob. Illa duo corpora essent duo locata, & vbicata: ergo se haberent per modum duorum. Prob. ant. Illa duo corpora haberent duplex vbi predicamentale: ergo illa duo corpora se haberent per modum duorum.

Respondetur: distinguendo secundum anteced. duo vbicata materialiter, conced. antec. duo vbicata formaliter, neg. antec. & conseq. Licet enim illa corpora essent duo materialiter, essent tamen formaliter unum, quia se haberent formaliter per modum unius corporis locati, & similiter essent duo vbicata materialiter, & duplex vbi materialiter

diversum: formaliter tamen solum esset unicum locatum, & unicum vbi.

4. arg. Si duo Sacerdotes simul consecrarent, quilibet in suo altari, idem numero effectus procederet simul ab utroque, tanquam à causa totali, sed casus iste possibilis est, & sepe numero contingit: ergo possibile est eundem numero effectum procedere simul à duplici causa totali. Probat. mai. idem numero corpus Christi produceretur ab utroque: ergo producerent eundem numero effectum. Antec. prob. Corpus Christi est terminus conversionis, sed corpus Christi est idem in utraque hostia, & eadem adoratione adoratur: ergo idem numero corpus Christi produceretur ab utroque.

Resp. neg. mai. Ad prob. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Idem corpus Christi in esse rei, neg. mai. Idem corpus Christi, prout ex pane, conc. mai. & dist. mi. Idem in esse rei, conc. min. Idem in esse termini conversionis, ne. mi. & cons. Licet enim corpus Christi in utraque hostia sit idem absolute, & in esse rei; in esse tamen termini conversionis est formaliter numero diversum, quia non est terminus conversionis, nisi prout fit ex pane, & eum ex diverso pane fiat in utraque hostia; inde fit, quod in utraque est formaliter numero diversum.

Sed urgebis: diversitas panis non obest, ut corpus Christi factura

ex pane non sit numero diversū: ergo corpus Christi, in vtraque hostia, est idem formaliter in esse termini. Prob. ant. si idem Sacerdos duas hostias consecraret simul, esset diversitas panis; & tamen corpus Christi, in esse termini, esset formaliter idem: ergo diversitas panis non obest, ut corpus Christi in esse termini sit formalissimè idem.

Dices illam diversitatem panis esse materialem; non tamen esse formalem diversitatem.

Contra: si vnus sacerdos duas hostias consecraret, esset diversitas panis solum materialis: ergo si duo Sacerdotes duas hostias consecrarent, esset diversitas materialis; non tamen esset formalis diversitas.

Resp. Neg. conf. & ratio discriminis est, quia in secundo casu, vtraque hostia constitueret vnā materiam totalem, & vnū terminum à quo conversionis; vnde diversitas esset formalis: In primo verò casu, quælibet hostia esset materia partialis, & terminus partialis à quo conversionis, & sic diversitas solum esset materialis.

5. arg. Idem numero obiectum representatum per vnā speciem impressam, representatur etiam per speciem expressam: ergo poterit effectus procedens ab vna causa adæquata, ab alia etiam procedere.

Sed neg. conf. quia species

impressa, & expressa, cum subordinatione quadam representant obiectum, impressa videlicet per modum actus primi, & expressa per modum actus secundi; in causis verò eiusdem ordinis nō reperitur aliqua subordinatio, & ita diversa est ratio.

Dices: Inter duas species expressas, nulla datur subordinatione; & tamen potest idem obiectum representari per duplicem speciem expressam, vnā quidem existentem in intellectu Petri, & aliam existentem in intellectu Pauli, siquidem vterque potest idem obiectum cognoscere: ergo poterit idem effectus procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis, quamvis inter vtramque nulla sit subordinatio.

Resp. tamen: quod quando Petrus, & Paulus idem obiectum cognoscunt, tale obiectum est numero diversum, comparative ad vtrumque, & per diversam numero speciem, & cognitionem attingitur; & ita secundum rationem numero diversam representatur per vtramque speciem, in quo nulla implicatio invenitur. Cæterum idem effectus numero, de quo argumentum procedit, secundum eandem numero rationem, à duplici causa procederet, in quo implicatio supra dicta continetur.

6. arg. humanitas Christi Domini adæquatè terminatur per substantiam filij; & tamen po-

potest simul per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti, adæquatè terminari: ergo poterit etiam idem effectus procedere à duplici causa adæquata.

Resp. dist. mai. adæquate intensivè, & extensive, nego mai. adæquate intensivè, concedo mai. & min. & negatur conseq. Humanitas namque Christi Domini solum adæquate intensivè terminatur per subsistentiam filij, & ita potest adæquatè etiam terminari per subsistentiam Patris; sicut eadem relatio Patris, adæquatè etiam intensivè terminata in primo filio, eadem etiam terminatur ab secundo, quia nullus illorum adæquat relationem intensivè, & extensive.

Dices, Potest eadem natura terminari adæquate intensivè per subsistentiam filij, quin per illam adæquatè intensivè, & extensive terminetur: ergo poterit idem effectus procedere ab vna causa totali, & adæquata intensivè, quæ tamen extensive non fit adæquata, & simul ab alia procedere.

Resp. neg. conf. Quia subsistentiæ divinæ omnes habent virtutem infinitam in terminando, & hæc virtus æqualis in omnibus est; vnde quod vna terminet, non tollit, quod possit altera terminare eandem naturam, eo quod in omnibus eadem potestas, & virtus ad terminandum invenitur; & ita nulla illarum terminat

adæquatè intensivè, & extensive, sicut mortuo primo filio, perseverat relatio eadem Patris terminata ad secundum filium, quia in quocūque filio, est eadem formaliter ratio, & virtus, ad terminandum relationem Patris. In causis vero creatis eiusdem ordinis, non eadem numero virtus, sed virtus numero diversa reperitur, quæ quidem virtus est determinata ad individuationem effectus, & propterea continere non potest eundem numero effectū, quem continet alia, consequenterque, quæcumque causa cum proprio effectus est adæquata intensivè, & extensive.

Hæc solutio est communis Thomist. 3. p. q. 3. Verum ad propositum faciliori via argumēto respondemus, quod natura humana adæquatè intensivè, & extensive terminatur per subsistentiam filij; potest tamen terminari per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti, quia ab omnibus subsistentiis prædictis terminatur humanitas secundum rationes formalissimè diversas. Vnde quælibet ex illis præstat effectum formalem diversum, quia effectus formalis est forma communicata, vel terminus communicatus, qui quidem effectus diversi sunt, sicut ipsæ subsistentiæ, quod patet ex eo quod si tres Personæ Divinæ terminarent eandem humanitatem, essent quidem vnus homo, sed personæ essent tres, & ad in-

vicem distinctæ : sicut etiam in Deo sunt tres personæ in unitate naturæ ; quapropter nunquam verificatur humanitatem terminatam per unam substantiam divinam , posse secundum eandem rationem per alteram terminari.

7. arg. idem numero effectus procedere potest à duplici causa totali instrumentali : ergo etiam à duplici principali , quia utriusque eadem est ratio , & eadem prædicata contradictoria de utraque , vel de nulla verificantur. Ant. prob. Nam in die ordinationis , quando omnes sacerdotes simul consecrant cum Episcopo , idem numero corpus Christi producit ab omnibus illis , & sub eisdem speciebus : ergo idem numero effectus producit à quocumque illorum , tanquam à causa instrumentali adæquata.

Resp. aliqui : eundem numero effectum posse procedere à duplici causa totali instrumentali , quando utraque subordinatur eadem causæ principali , sicut contingit in casu , in argumento relato ; ex quo tamen non infertur , eundem numero effectum posse à duplici causa totali principali procedere.

Revera tamen disparitatem sufficientem non invenio inter utrumque casum , quia ratio equaliter militat in utroque ; nam de quacumque causa instrumentali verificaretur ,

quod esset totalis , siquidem totum produceret effectum , & simul non esset totalis , quia partem effectus , vel totum effectum relinqueret producendum ab altera causa instrumentali , quæ est ratio conclusionis , ad probandum eundem numero effectum non posse à duplici causa totali principali provenire , & ita tali solutione relicta.

Resp. aliter iuxta doctrinam D. Th. 3. p. q. 82. art. 2. quod omnes Sacerdos cum Episcopo consecrantes , concurrunt solum per modum unius causæ instrumentalis formaliter loquendo , eo quod omnes concurrunt per eandem virtutem causæ principalis , quæ licet materialiter in omnibus diversa sit , formaliter tamen eadem est , & omnes assumuntur , ad agendum , quatenus sunt unum in Christo , ut ibi ait D. Thom. & ideo omnes concurrunt per modum unice causæ formaliter.

2. alijs terminis resp. quod licet quilibet Sacerdos ratione characteris , sit causa sufficiens in actu primo , vel habeat sufficientem virtutem designativam , ut possit assumi à Deo , tanquam instrumentum adæquatum : Quilibet tamen in actu secundo sufficientem virtutem non habet ; sed indiget divina virtute , de novo communicata à Deo , ut à causa principali , quam virtutem communicat Deus unicuique , ut at-

temperatam cum virtute alterius & propterea omnes concurrunt per modum vnius cause instrumentalis, & virtute attemperata, proveniente attemperacione, non ab ipsis, sed à Deo, omnibus conferente virtutem, non vt divisivè concurrant, & vnus sine alio, sed simul, & collective, sicut aliqualitè contingit in homine qui lapidem se solo portare potest, & tamèn in actu secundo non vult, lapidem nisi cum alio, portare.

Vltimo arg. Si duo corpora luminosa vt duo appropinquentur æqualitè, vel in eadem distantia alicui corpori solùm capaci illuminationis vt duo, producerent eundem numero effectum; sed casus possibilis est: ergò possibile est, eundem numero effectum procedere à duplici causa totali. Ma. prob. Producerent illa corpora eandem numero lucem: ergò eundem numero effectum. Probatur antec. non producerent diversam numero lucem: ergò eandem. Prob. ant. si producerent diversam numero lucem, producerent lucem vt quatuor; siquidem vtrūque corpus potest producere lucem, vt duo, & habet sufficientem virtutem, ad illam producendam, consequentèrque vtrumque simul produceret lucem vt quatuor; sed hoc implicat, quia subiectum (vt supponitur) solùm est capax lucis, vt duo. Et aliunde duo accidentia solo numero

distincta, non possunt esse in eodem subiecto: ergò illa duo corpora non producerent lucem numero diversam.

Resp. Quod illa duo corpora luminosa attemperarent concursum proprium, ad producendum solùm lucem, vt duo. Vnde quatenus in actu primo quodcumque ex illis haberet sufficientem virtutem ad producendam lucem vt duo, in corpore, vel in subiecto capaci, de facto tamèn, propter incapacitatem subiecti, non produceret quodlibet ex illis lucem vt duo, nec ambo simul lucem, vt quatuor; sed vtrumque produceret eandem numero lucem vt duo, per modum cause partialis. Sicut quando duo habentes sufficientem virtutem ad portantum lapidem, in actu secundo vniuntur, ad eundem lapidem portantum, attemperando concursum.

Sed inst. Illa duo corpora sunt cause naturales, ad lucem producendam; sed causa naturalis non potest attemperare concursum, quia causa naturalis semper operatur in quantum potest, vel secundum vltimum suę virtutis, & potentie: ergò illa duo corpora non producerent ea de numero lucem vt duo, attemperando concursum.

Resp. dist. min. Attemperacione proveniente ab ipsa causa naturali, conc. min. ex incapacitate subiecti, neg. min. & conf.

Licet namque causa naturalis non possit attemperare concursum, attemperatione proveniente ab ipsa causa, eo quod libera non est in agendo, sed operatur, in quantum potest; virtutem tamen attemperare potest, propter incapacitatem subiecti, quod plus recipere non valet, vel totum, quod potest ipsa causa naturalis.

Dices: Si causa naturalis potest hoc modo attemperare virtutem, poterit etiam duplex forma concursum attemperare ad informandam eandem numero materiam. Nam si causa efficiens naturalis, potest modo dicto attemperare concursum, non est cur causa formalis non possit concursum attemperare; sed hoc dicendum non est, alias duplex forma posset informare eandem numero materiam de potentia absoluta: ergo illa duo corpora non possunt propter incapacitatem subiecti attemperare virtutem.

Resp. neg. mai. quia causa efficiens causat per influxum distinctum ab ipsa, & producit effectum realiter à causa diversum, & ita entitative invariata potest attemperare concursum, vel propter presentiam, & coniunctionem alterius causæ, vel propter incapacitatem subiecti, ratione cuius causa naturalis non potest extendi ad totum effectum possibilem suæ virtuti; causa vero formalis causat, se ipsam communicando, & effectus illius est

ipsa forma, subiecto communicata; unde in potestate alterius est, illam applicare subiecto, semel tamen subiecto unita, sicut tota forma valet, dat etiam totum effectum.

§. IIII.

Statuitur secunda conclusio.

Idem numero effectus à duplici causa totali, etiam divisivè, non potest procedere.

In conclus. ista supponimus, eundem numero effectum procedentem à causa secunda, posse etiam à solo Deo produci: quia Deus continet eminenter virtutem, & actionem creaturæ, tam secundum speciem, quam secundum individuationem, & ideo producere potest, se solo, effectum, quem creatura producit.

Ab hac doctrina excipiendi tamen sunt actus vitales creati, qui à solo Deo produci non possunt: eo quod essentialiter à creatura dependent, & ipsa per tales actus se movet, & se movere non posset, si solus Deus produceret illos actus. De alijs vero effectibus procedit conclusio nostra, & simul de duplici causa creata divisivè sumpta; an videlicet, idem numero effectus, qui producitur ad vna causa, illa deficiente, vel seclusa possit ab alia produci, in quo

quo sensu est negativa conclusio.

Sententia hæc expressa est D. Tho. quodlib. 5. art. 8. asserētis : *Impossibile esse eundem filium nasci, siue sit alius Pater, siue alia mater, sicut etiam non est idem numero sigillum, siue sit alia cera, siue aliud corpus sigilli, ex cuius impressione cera sigillatur.* Sentit ergo D. Tho. eundem numero effectum non posse à duplici causa etiam diuisivè procedere.

Ratione verò prob. conclu. nostra : nam causa numericè ab alia distincta, non potest continere eundem numero effectum, quem continet alia : ergò nec simul, nec diuisivè potest producere eundem numero effectum. Prob. ant. Causa numericè ab alia distincta habet virtutem numericè distinctà à virtute alterius causæ ; ergò non potest continere eundem numero effectum. Patet conf. quia virtus numero distincta est contentiva effectus, etià numero diversi ab effectu, quem continet alia virtus. Consequentèrque, si virtus est numero distincta, etiam effectus erit numero diversus. Ant. patet. Quia virtus numericè distinguitur secundum unitatem numericam causæ, ac proindè causa numero diversa habet etiam virtutem numero distinctam.

Conf. Quia idem numero effectus solum potest produci per eandem numero actionem, vel

per alteram superiorem, in qua talis actio eminentèr continetur; sed eadem numero actio non potest procedere à duplici causa creata diuisivè, ut per se manifestum est, & quia eadem numero actio non potest in actu secundo actuare duplicem causam numero distinctam; aliundè actio vnius creaturæ non potest actionem alterius eminentèr continere: ergò idem numero effectus non potest à duplici causa, etiam diuisivè procedere.

§. V.

Argumentis occurritur.

A Rg. 1. Quia idem numero corpus Christi producitur hodie ab vno Sacerdote, & die crastina producitur ab alio : ergò idem numero effectus potest procedere à duplici causa instrumentali diuisivè, & consequentèr poterit à duplici principali, quia vtriusque eadem ratio est.

Conf. Idem numero cadaver productum ab vno homine per iugulationem v. g. potest ab alio homine per suffocationem produci, sicut etiam vnus homo potest idem animal iugulare, & alter homo potest idè animal suffocare : ergò idè numero effectus potest à duplici causa produci.

Conf. 2. idem numero calor productus ab vno igne sapè numero conservatur ab alio : ergò

potest etiam ab alio produci: quia conservatio est continuata productio.

Resp. ad arg. neg. ant. quia Sacerdos non producit corpus Christi absolute, sed tantum propter ex pane, & cum panis, quem Sacerdos consecrat hodie diversus sit à pane quem, Sacerdos die crastina consecravit. Inde fit, corpus Christi in ratione effectus, esse numero diversum. Est etiam sententia probabilis, quod ex vi consecrationis producitur modus quidam Sacramentalis ratione cuius corpus Christi hodie, & die crastina consecratum numero diversum erit.

Ad 1. conf. resp. quod qui iugulat, vel suffocat animal, non est causa per se cadaveris, sed solum per accidens, quatenus removet dispositiones præcedentes, quæ prohibebant ingressum formæ cadaveris; causæ verò per se solum est Coelum, vel elementum, quod tunc prædominatur, in presenti autem solum loquimur de causa per se, quia de causa per accidens nulla difficultas est.

2. Resp. quod sicut duo occidentes numero distincti, diverso modo numericè disponant materiam, ipsamq; sigillant, & dispositiones numero distinctas producant, ita etiam calaver ex cecisione diversa per iugulationem, vel suffocationem productum, numero diversum est,

Ad 2. conf. resp. effectum, solum conservari per se à causa producente, & ita calorem ab vno igne productum, non posse per se ab altero conservari; sed tantum per accidens conservatur ab alio removente frigiditatem, & alia impedimenta, ut conservetur calor. Ex quo non sequitur, illum calorem posse ab alio igne produci: quia sola causa, quæ per se conservat, potest producere effectum. Et hæc omnia à pluribus adversariorum solvenda sunt, eo quod probant de facto, & sic bene probare non posse plures contrarij fatentur.

2. arg. Petrus v. g. potest producere quemcumque hominem: ergò potest producere eundem numero hominem, quem continet Paulus, consequenterq; potest ad eundem numero effectum. Prob. ant. homo, secundum suam speciem, potest producere quemcumque hominem, quia virtus speciei, sicut & ipsa species ad omnem hominem extenditur; sed species hominis reperitur in Petro: ergò Petrus potest quemcumque hominem producere.

Conf. individuatio est prædicatum intrinsecum cuicumque effectui creato; sed prædicatum intrinsecum non potest provenire, vel regulari per causam efficientem, quæ extrinseca est, ergò unitas numerica effectus non sumitur à causa efficiente, proindeque

que poterit effectus idem à dupli-
ci causa efficiendi procedere.

Resp. neg. ant. & ad prob.
dist. mi. Contracta, & limitata
per individualem differentiam,
conc. mi. non limitata, neg. mi.
& conf. Licet namque species
hominis reperiat in Petro, &
in quolibet individuo, quan-
tum ad conceptum specificum,
reperitur tamen limitata, &
coarctata per individualem dif-
ferentiam, & ita continere non
potest nisi effectus individuali-
ter determinatos, & numero
distinctos ab alijs effectibus, quos
alia causa numero distinctos præ-
continet. Unde Petrus nullo mo-
do potest quemlibet producere
hominem.

Dices: illa virtus ita deter-
minata, & singularizata, potest
producere plures homines suc-
cessivè: ergo etiam quemcum-
que hominem producere potest.

Sed neg. conf. quia illa vir-
tus licet entitative, & formaliter
eadem sit, & vna; virtualiter ta-
men, & in potentia est multiplex.
Sicut in pluribus alijs rebus con-
tingit, & maxime in semine ar-
boris, quod actualiter vnicum
est, & virtualiter est multiplex, à
quo plures rami producuntur,
pluraque poma generantur; quia
tamen illa virtus numericè dif-
finita est à virtute alterius cause,
propterea non potest præconti-
nere effectum, quem alia causa
numero distincta præcontinet.

Mag. Froylan.

eo quod sicut unumquodque conf-
tituitur per actum, non præcisi-
ve sumptum, & in univèrsali, sed
per ipsū, ut determinatum, deter-
minatione se habente ut condi-
tione, ita unumquodque agit, &
producit effectum, in quantum est
in actu, non præcisiè, sed in ac-
tu determinato per differentiam
individualem propriam agentis.

Ad conf. verò resp. dist.
min. à causa extrinseca effectui,
tam in se, quam in causa, conc.
mi. extrinseca effectui in se ipso
tantum, neg. min. & conf. Li-
cèt namque causa efficiens ex-
trinseca sit respectu effectus in se
ipso, intrinseca tamen est res-
pectu effectus prout in causa,
imò eadem est cum effectui prout
sic, nam effectus, prout in cau-
sa, nihil aliud est, quam ipsa
causa, ut effectus contentiva,
itaque effectus prout in causa ac-
cipit unitatem numericam ab il-
la numero causa, consequenter-
que in alia diversa numero con-
tineri non potest.

3. arg. Idem numero ha-
bitus productus per primam de-
monstrationem continetur in
virtute secundæ demonstratio-
nis: ergo idem numero, qui
producitur per primam potest
per secundam produci, ac pro-
inde idem numero effectus po-
test à duplici causa divisivè pro-
cedere.

Resp. habitum produc-
tum per primam demonstratio-

V.

dem

nem esse numero diversū ab habitu contento in secunda demonstratione, sicut etiam vtraque demonstratio numero diversa est.

Sed contra: si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, illum de facto produceret; sed hoc est falsū, alias Logica non esset simplex qualitas: ergo secunda demonstratio continet eundem numero habitum, & non numero diversum. Prob. maj. si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, non esset de facto impedita ad illum habitum producendum, siquidem habitus producendus à secunda, non est idem numero, qui productus est per primam demonstrationē: ergo secunda demonstratio illum habitum de facto produceret.

2. inst. si contineret habitum numero diversum, illius virtus esset frustranea, eo quod non esset reducibilis ad actum, nè destrueret Logicæ simplicitatem; virtus autem, quæ non reducitur ad actum frustra est: ergo secunda demonstratio non continet diversum numero habitum.

Ad arg. hoc solutionem specialem habemus in proemia- libus Logicæ, quam dabimus, Deo auxiliante. Modo autem cum communi respondemus, quod licet ille habitus contentus in secunda demonstratione sit numero diversus ab habitu pro-

ducta per primam, est tamen eiusdem speciei, & ideo secunda demonstratio impedita est ad illum habitum producendum, eo quod duo accidentia solo numero distincta, non possunt esse in eodem numero subiecto.

Ad 2. inst. respondetur: virtutem illam nō esse frustraneam, quia quamvis non possit producere proprium habitum in sensu composito habitus producti per primam, potest tamen illū producere in sensu diviso; eo quod potest secundam demonstrationem accipere loco primæ, & ab illa sumere exordium. In quo eventu secunda demonstratio habitum proprium produceret. Aliquale exemplum est in virtute omnipotentia divina, quæ continet omnia possibilis, & frustranea non est, quamvis non possit omnia collectivè producere, vel in sensu composito, quia omnia potest producere divisivè, nullū quippè est possibile, quod omnipotentia divina, seorsū, & divisivè producere non possit.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in artic. discursu collig. 1. eundem numero effectum non posse procedere à dupli- ci causa totali finali, nec à duplici materiali propter eadem rationes, quia videlicet quæ-

cum-

cumque ex illis esset, & non esset totalis.

2. ex dictis inf. non posse eundem numero effectum procedere à duplici causa formali, nec materiam posse simul informari duplici forma substantiali, propter eandem rationem.

Et rursus: quia quæcumque forma substantialis est essentialiter actus primus, & consequenter essentialiter excludit aliam formam substantialem ab eadē materia, nam duo actus primi, non possunt esse simul, sicut nec simul possunt esse duo ultimi actus.

Dices: duo prima principia possunt simul esse, quia materia, & forma sunt principia materialia, & consequenter sunt prima principia; & tamen simul inveniuntur in eodem composito: ergo etiam duo primi actus possunt esse simul.

Resp. Materiam, & formā esse duo prima principia in diverso genere, materiam videlicet in genere puræ potentiae, & principij passivi, & formā in genere actus, & principij activi, & ita posse simul esse; secus verò duas formas substantiales, quarū quælibet est in genere primi actus.

Deinde etiam prob. a sūptum principale: quia forma substantialis dat esse simpliciter; sed nequit duplex forma simul dare esse simpliciter: ergo idem, quod prius. Prob. min. Nam forma

Mag. Froylan.

secunda, quando advenit supponit materiam constitutam in actu per primam formatam, & consequenter, supponit esse simpliciter in materia, sicut etiam accidentia supponunt esse simpliciter, quia formam substantialem in materia supponunt.

Addimus: quod si duplex forma esset in eadem materia v. g. forma equi, & hominis forma, individuum resultans esset in duplici specie hominis, & equi, ac proinde cum ex duplici specie nō possit resultare species determinata, illud individuum non esset in determinata specie; consequenterque, non esset sub aliquo genere, nam quidquid est sub aliquo genere, debet esse in determinata aliqua specie.

Dices: quod idem individuum potest esse in duplici specie substantiali, quia Christus Dominus est vnicum individuū, & est in duplici specie, divina videlicet, & humana, eo quod est Deus, & homo: ergo ratio facta nulla est.

Resp. tamen: Christum Dominum esse vnicum individuum vnitatis personæ: nam persona vna tantum est, non esse tamen vnum individuum vnitatis naturæ, siquidem habet duplicem naturam, numericè diversam, & ita mirum non est, duplicem habere speciem. Nos autem loquimur de individuo vno vnitatis naturæ, de quo etiam adversarij

loquuntur, quod quidem esse in duplici specie, implicationem involvit.

Contra doctrinam tamen principalis assumpti poterat argui: quod nulla forma est actus adæquatus respectu materiæ, si quidem materia appetit omnes formas: ergo potest duplex forma esse in eadem materia: nam idem subiectum habere duplicem actum inadæquatum nullam implicationem involvit.

Resp. Nullam formam esse terminum adæquatum respectu appetitus, & ita materia dum est sub vna forma, appetit aliam: quamcumque tamen formam esse terminum adæquatum ad esse: quia si semel materia habet speciem, & esse per vnam formam, non potest simul recipere aliam, propter rationes allatas.

Deinde arg. Vna quantitas non excludit essentialiter aliam quantitatem ab eodem loco, si quidem duo corpora de potentia absoluta possunt penetrari, & in eodem loco existere: ergo nec vna forma substantialis aliam essentialiter excludit.

Conf. vnum contrarium, in gradu intenso, non excludit essentialiter aliud: nã contraria in gradibus intensis de potentia absoluta, possunt esse simul, in probabili sententia, que etiã est aliquorũ Thomist. ergo idẽ de duplici forma substantiali dicendum.

Resp. ad arg. expulsionem alterius quantitatis non esse effectum primarium, sed secundarium, & ita posse separari a quantitate, & vnam quantitatem cum altera penetrari: eo quod effectus secundarius de potentia absoluta potest separari forma; expulsionem verò alterius formæ esse primum effectum formæ substantialis, & ita ab illa separari non posse.

Dices: effectus primarius formæ substantialis, & constitutivus illius est aliquid positivum, nam vt dicitur in prædicamento substantiæ, nulla substantia potest constitui per aliquid negativum; sed expulsio alterius formæ est aliquid negativum, si quidem est negatio alterius formæ: ergo primarius effectus non est.

Resp. dist. mai. positivum, quantum ad expressionem primam, conc. mai. quantum ad secundam, neg. mai. & sub eadem distinctione, conc. min. neg. conseq. Nam sepe in effectu primario formæ ingreditur negatio alterius, sicuti in effectu primario unitatis ingreditur carentia divisionis, & in effectu primario rationalitatis ingreditur irrationalitatis negatio, nec enim implicat effectum primum substantiæ quantum ad secundam expressionem esse negativum, sicut esse per se constitutum substantiæ, quantum ad hanc primam expressionem, expri-

exprimit aliquid positivum, & in expressione secunda eiusdem importatur aliquid negativum, ipsa videlicet negatio essendi in alio, quæ substantiæ, specificè sumptæ essentialis est.

Ad conf. verò arg. principalis, neg. conf. Quia expulsio alterius contrarij v. g. frigoris, non est effectus primarius caloris, nec aliquid essentialitè cum illo connexum, eo quod calor in summo intelligitur in sua essentia adæquatè constitutus, sine negatione frigiditatis, nec vllus Philosophorum definiuit calorem in summo per negationem frigoris. Oppositum autem in forma substantiali contingit. Addimus oppositã sententiã esse expressã D. Th. 2. cont. c. 23. asserentis, quod sententia admissa in præseati, involvit prædicata contradictoria.

Dices: Contraria in gradibus intensis, sunt dispositiones ultimæ ad formas substantiales oppositas; sed ultima dispositio non potest esse absque forma: ergò semel admisso, contraria in gradibus intensis, posse simul esse, hoc idem debemus de duplici forma substantiali concedere.

Resp. 1. Ultimam dispositionem ad formam esse connaturalitè cum forma connexam, non tamen essentialitè, & ita posita ultima dispositione, posse de potentia absoluta non poni formã.

Mag. Froylan.

2. resp. quod si duo contraria in gradibus intensis, simul essent, non ponerentur in ratione dispositionis ultimæ ad formam, sed solum in ratione qualitatis, in quo sensu possunt poni sine forma.

Dices: in calore intenso in summo, identificantur realitè ratio ultimæ dispositionis, & ratio ipsa qualitatis: ergò non possunt contraria in gradibus intensis poni in ratione qualitatis, quin ponantur etiam, tanquam ultimæ dispositiones.

Resp. dist. conf. in esse rei, conc. conf. formalitè, neg. conf. Ex duobus namque prædicatis identificatis realitè, non potest vnum poni, quin etiam entitativè, & in esse rei, alterum etiam ponatur; potest tamen formalitè vnum sine altero poni, eo quod subiectum potest esse capax vnius, & non habere capacitatem ad alterum; sicut anima rationalis; ut sensitiva est in carne formalitè, & ut vegetativa in capillis, non tamen ut rationalis. Et substantia relativa Verbi Divini communicatur humanitati formalitè, ut substantia, non tamen ut relatio est, siquidem non reddit relatam humanitatem.

V 3

AR 4

ARTICVLVS VI.

§. II.

Vtrum causa physica instrumentalis habeat actionem prauam, & simul indigeat motione principalis agentis?

§. I.

Sensus difficultatis appritur, & statuitur prima conclusio.

IN presenti difficultate sermo non est de instrumento morali, quod physicè non influit in effectum, sed ad præsentiam illius Deus effectum producit, sicut Sacramenta legis antiquæ, ad quorum præsentiam Deus producebat gratiam. Nec etiam difficultas ista procedit de virtute instrumèntaria, de qua supra diximus non indigere virtute superaddita de nouo. Quapropter solum loquimur in presenti de instrumentis physicis, & rigurosis, quorum alia sunt naturalia, quæ deserviunt ad effectus naturales, sicut vaculus ad ambulandū, &c. Alia supernaturalia ad supernaturales effectus, sicut Sacramenta ad gratiam. Alia artificialia, ad effectus artificiales, vt cultelus, & setra, & calamus. De quibus inquirimus, an indigeant motione principalis agentis, vt ad effectus instrumentales concurrant? Pro quo sit.

Prima, & affirmativa conclusio.

Sententia ista expressa est D. Thom. 3. p. q. 65. art. 2. vbi asserit: *Quod instrumentum non operatur, nisi in quantum motum à principali agente, quod per se operatur, & ideo virtus principalis agentis habet permanens, & completum esse in natura: virtus autem instrumentalis habet esse transiens, ex vno in aliud, & incompletum, sicut & motus est actus imperfectus, ab agente in patiens.* Sentit ergò D. Thom. instrumentum physicum indigere virtute, & motione principalis agentis, vt concurrat ad instrumentalem effectum.

Ratione verò prob. conclusio nostra: quia instrumentum physicum ex se non habet sufficientem virtutem, vt concurrat ad effectum principalis agentis: ergò indiget virtute, & motione proveniente ab agente principali, quia si ex se virtutem non habet, ab agente principali debet illam habere. Ant. prob. Si instrumentum à se ipso haberet sufficientem virtutem, ad effectum producendum, esset causa principalis; nam quod virtute propria concurrat ad effectum, est causa principalis effectus, & si instrumentum haberet à se ipso virtutem, propria virtute concurreret ad effectum; sed hoc dicen-

dicendum non est : ergò instrumentum physicum non habet à se ipso sufficientem virtutem, ut cōcurrat ad effectū producendū.

Resp. quod ut instrumentum concurrat ad effectum principalis agentis, sufficit assistentia extrinseca causæ principalis, & virtus superaddita necessaria non est.

Sed contra : quia ratione assistentiæ extrinsecæ, non redditur instrumentum intrinsecè potens, ad effectum producendum : ergò ad illum producendum, necessariò indiget superaddita virtute. Ant. prob. Per extrinsecam assistentiam non mutatur instrumentum intrinsecè : ergò non redditur intrinsecè potens : quia non potest instrumentum reddi intrinsecè potens, nisi mutetur intrinsecè. Ant. prob. non potest instrumentum intrinsecè mutari per illud, quod extrinsecum est : ergò non potest intrinsecè mutari per extrinsecam assistentiam : hæc enim extrinseca, & non intrinseca est.

§. III.

Solventur argumenta contra conclusionem istam.

ARguitur 1. Aliqua instrumenta perfectiora sunt, vel saltim æquè perfecta cum effectu, quem producant, sicut malleus perfectior est clavo; &

Mag. Froylan.

alia huiusmodi : ergò saltim hæc instrumenta habebunt à se ipsis virtutem, ad effectum producendum, & non indigebunt superaddita virtute.

Resp. aliqua instrumenta in esse entis esse perfectiora, quàm effectus, quem producant, sicut calamus perfectior est littera, & malleus perfectior est clavo; formalitèr tamen, & in ratione causæ imperfectiora sunt, quia effectus sunt extra spheram instrumenti, sicut effectus artificialis extra spheram ferræ, & ita instrumenta non habent virtutem à se ad effectum producendum; in ferræ namque v. g. solum reperitur virtus naturalis, extra cuius spheram est effectus artificialis, & ideò ut effectum artificialem producat, virtus nova superaddenda est.

2. arg. Phantasma est causa instrumentalis ad speciem intelligibilem producendam, & Sacramenta ad producendam gratiam, & tamen nullam accipiunt virtutem à causa principali : ergò instrumentum non indiget superaddita virtute. Min. prob. Quia talis virtus non potest esse corporea, eo quod inproportionata est cum effectu spirituali, quem talia instrumenta producant. Rursus : nõ potest esse spiritualis virtus illa, nõ virtus spiritualis nõ potest recipi in subiecto corporeo, qualia sunt instrumenta prædicta : ergo instru-

menta enumerata nullā accipiūt virtutem ab agente principali.

Resp. illam virtutem esse spiritualem transeunter receptam in relatis instrumentis; quā licet virtus spiritualis non possit recipi permanentem in subiecto corporeo, bene tamen transeunter, sicut 3. p. q. 63. art. 5. ad 1. docet Ang. Doct.

Sed inst. 1. virtus corporea, nec transeunter recipi potest in subiecto spirituali: ergo nec virtus spiritualis poterit transeunter recipi in subiecto corporeo, quā ita improporcionata est virtus spiritualis cum subiecto corporeo, sicut virtus corporea cum subiecto spirituali.

2. Virtus debet proporcionari cum subiecto in quo recipitur, nam vnumquodque recipitur ad modum recipientis; sed virtus spiritualis proporcionata non est cum subiecto corporeo: ergo non potest recipi in illo, etiam per modum transeuntis.

Resp. ad 1. inst. neg. conf. & ratio discriminis est, quā virtus est perfectio subiecti, & cum virtus corporea non possit perficere subiectum spirituale, inde fit, quod non possit recipi in illo, etiam per modum transeuntis; virtus verò spiritualis perficere potest subiectum corporeum, eo quod immaterialiter est in subiecto prædicto, & ita potest in illo recipi saltem per modum transeuntis.

Ad 2. resp. dist. mai. proporcionari in esse virtutis, conc. mai. in esse entis, neg. mai. & sub eadem dist. mi. neg. conf. Licet nāque virtus debeat proporcionari cum subiecto, in ratione virtutis, nō tamē in esse entis. Et ratio est, quā virtus, vel accidens transiens, & inecompletum, est via, & tendentia à termino à quo ad terminum ad quem, & ideo non debet proporcionari cum subiecto in esse entis, sed cū termino ad quē tendit. Consequenterque si talis terminus spiritualis est, vt cōtingit in casu argumenti, etiam virtus spiritualis erit. Si tamen virtus fuerit cōpleta solum est perfectio subiecti, & ita cū illo proporcionāda est, considerata etiā entitative,

Dices: quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur: ergo quæcumque virtus in subiecto recepta debet proporcionari cum illo.

Resp. quod recipitur permanentem, recipi iuxta modum recipientis, quantum ad immaterialitatem, & esse; non tamen quod recipitur transeunter: quod enim sic recipitur in subiecto potest esse supra modum recipientis. Sicut virtus supernaturalis, quæ recipitur in creatura rationali, superat modum illius.

3. arg. Si instrumentum ageret per virtutem à causa principali derivatam, esset causa principalis, sed hoc dicendum

dum non est : ergò idem quod prius. Præb. mai. virtus causæ principalis est æqualis perfectionis cum effectu: ergò si instrumentum ageret virtute causæ principalis, esset causa principalis.

Resp. virtutem causæ principalis, prout in causa principali, esse æqualis perfectionis cum effectu; non tamen prout in ipso instrumento receptam, in illo namque recipitur per modum formæ in completæ vialis, & transeuntis.

Sed contra si virtus hæc, prout in instrumento recepta, non est æqualis perfectionis cum effectu, non poterit instrumentum per hanc virtutem reddi proportionatum ad effectum attingendum, quia instrumentum cum effectu proportionari non potest, nisi per virtutem proportionatam, & æqualis perfectionis cum effectu: ergò virtus prædicta etiam prout in instrumento recepta est æqualis perfectionis cum effectu.

Resp. dist. ant. proportionæ æqualitatis, vel æquiparantæ, conc. ant. proportionæ sufficientiæ, & continentæ vialis, neg. ant. & cons. Per virtutem namque à causa principali receptam, non redditur instrumentum proportionatum proportionæ æqualitatis; eo quod virtus illa non est æqualis perfectionis cum effectu; redditur tamen per virtutem illam proportionatum, pro-

portione sufficientiæ, & continentæ vialis, quia per virtutem derivatam à causa principali, continet vialitè instrumentum effectum illum, quem secundum se continere non poterat, ad quam continentiam imperfectam, & vialem sufficit virtus, modo imperfecto, & vialitè in instrumento recepta.

§. IV.

Secunda conclusio.

Instrumentum physicum debet habere aliquam actionem præviã.

Sensus, & intelligentia huius conclusionis facilis est, quod videlicet instrumentum physicum debet habere propria virtute actionem aliquam, media, qua reddatur capax, ut assumatur ab agente principali, & qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis, ratione cuius habet instrumentum maiorem proportionem cum effectu determinato, v. g. in terra reperitur virtus ad scissionem, & ad scissionem ut artificiosam; secundum correspondet virtuti provenienti à causa principali: primum vero correspondet ferre propria virtute, secundum quam scindere potest, propter durum, & accutum, & propterea assumitur terra, potius quam aliud instrumentum, ad scissionem artificiosam, & in hoc sensu.

Ex

Explicata conclusio est expressa D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. ubi ex eo probat non posse dari instrumentum respectu creationis, quia omne instrumentum debet habere aliquam actionem prae-
viam, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis; quod tamèn in creatione contingere nequit, eo quod creatio est productio entis ex nihilo, consequenterque non est productio ex aliquo praesupposito subiecto, quod possit disponi per actionem instrumenti. Sentit ergò D. Th. omne instrumentum habere prae-
viam actionem.

Ratio autem id ipsum convincit, quia si instrumentum non haberet prae-
viam actionem, ratione cuius dispositivè operaretur ad effectum principalis agentis, nihil speciale haberet instrumentum in ordine ad unum effectum, quod non haberet etiam in ordine ad alterum, & consequenter non esset unum instrumentum magis assumptibile in ordine ad effectum determinatum, sed quodcumque instrumentum esset aequaliter assumptibile; siquidem quodcumque instrumentum aequalem proportionem haberet cum effectu; sed hoc est falsum. Nam ad scissionem artificiosam, magis assumptibilis est ferra, quam butyrum, & ad scribendum magis assumptibilis est calamus, quam virga ferrea, vel aliud huiusmodi; ergò omne instrumentum ha-

bere debet actionem prae-
viam, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Dices: instrumenta supernaturalia non habere actionem prae-
viam: ergò conclusio universaliter vera non est. Prob. ant. Quia unum instrumentum supernaturale non est magis assumptibile, quam aliud in ordine ad determinatum effectum, quia ad gratiam producendam, aequaliter potest Deus assumere aquam baptismalem, vel petram, vel huiusmodi aliud; ergò instrumenta supernaturalia actionem prae-
viam non habent.

Facile tamèn resp. instrumē-
ta supernaturalia non habere actionem prae-
viam determinatam ad hunc effectum potius, quam ad alterum producendum; habere tamèn actionem prae-
viam indifferentem ad hunc vel alium effectum, prout ipsi Deo placuerit; quae quidem actio prae-
viam est proportio entis ad ens, nam quod non habet esse, instrumentum esse non poterit; si autem est ens, iam recipere potest divinam virtutem, ad quodcumque Deus voluerit.

Dices: quod instrumentum corporeum non potest habere actionem aliquam prae-
viam, qua dispositivè operetur ad gratiam in anima producendam; ergò in ordine ad supernaturalem effectum non est assumptibile quocumque instrumentum, sed potius deter-

determinatum instrumentum requiritur, quod ultra proportionem entis ad ens, habeat aliam specialem proportionem. Probant. Operari dispositivè ad effectum principalis agentis, est producere aliquid, quod ad talem effectum disponat sed instrumentum corporeum non potest in anima producere aliquid, quo disponatur ad gratiam: ergò non potest habere actionem aliquam prævia, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Resp. dist. ant. dispositivè ex parte rei operatæ, concl. ant. ex parte modi operandi, neg. ant. & ad prob. dist. mai. dispositivè ex parte rei operatæ, conc. mai. ex parte modi operandi, neg. mai. & conc. mi. neg. conf. secundum distinctionem maioris. Nam instrumentum corporeum nihil potest in anima producere, quo disponatur ad gratiam, & ita non operatur dispositivè ex parte rei operatæ. Sicut ferra, quæ facit scissionem in ligno, per quam disponitur lignum ad formam artificiosam; operatur tamèn corporeum instrumentum dispositivè ex parte modi operandi, quatenus secundum suam entitatem recipit virtutem causæ principalis, & talem virtutem, defert ad animam, vt in ea producat effectus, & hæc delatio, vel actio delativa virtutis est actio prævia instrumenti, quæ illi propria vir-

tute correspondet, quodcumque namque instrumentum, eo ipso quod sit ens, habet sufficientem capacitatem, ad virtutem divinam deferendam ad passum, & ad virtutem divinam sic deferendam, superaddita virtute non indiget, sed propriam virtutem habet. Hæc tamèn diximus, ne actio prævia instrumenti supernaturalis, totalitèr à philosophis ignoretur: plura tamèn circa actionem prædictam, theologis discutienda relinquimus.

Ex dictis inferitur: prophetiam non esse causam instrumentalem proprii actus, siquidem propheta vivit, & se movet per illum, & consequentèr non instrumentalitèr operatur. Similitèr etiam actus Charitatis elicitus medio auxilio transeunte, procedit ab illo, vt a causa principali, quia licèt illa virtus sit transiens, substituit tamèn pro habitu permanenti, & actus non petit per se procedere à virtute transeunte sed hoc contingit per accidens; quatenus habitus permanentis in subiecto non est.

Secundo inferitur quod licèt aliquæ causæ principales operentur per virtutem acceptam ab alio, sicut luna illuminat per lucem acceptam à sole, non idèò causæ instrumentales sunt, eo quod virtus illa permanentèr comunicatur.

Dices: character Sacerdotalis communicatur Sacerdoti per

modum formæ permanentis ; & tamèn Sacerdos, dùm vtitur caractere ad consecrandum, instrumentalitèr ad consecrationem concurrìt: ergò aliquod instrumentum per virtutem permanentem operatur.

Resp. tamèn Characterem Sacerdotalem esse qualitatem, per quam Sacerdos redditur, & designatur instrumentum permanentèr assumptibile à Deo ; non tamèn esse virtutem, per quam Sacerdos constituitur in actu secundo in ratione instrumenti, vel instrumentalitèr operantis ; sed potiùs hoc habet per aliquam virtutem transeuntem, & vialem; de novo communicatam à Deo. Et hæc de art. isto text. 27. 28. 29. ad Philos. applicanda.

DICRESSIO BREVIS DE CASU, & fortuna.

De fortuna, & casu in fine huius libri disputationem plurimifatiunt, quia tamèn doctrina parùm utilis est, & fortuna ipsa intèr causas efficientes numeratur, post tractatum de causa efficiente, brevissimè nobis dicendum est de fortuna, quam quidem sic Philosophus diffinivit: *Est causa efficiens per accidens in his, quæ secundum propositum fiunt, raroque contingunt.* Sicut cum aliquis fodit terram ex intentione sepeliendi mortuum, & invenit thesaurum, vel cum aliquis itèr facit ad locum, &

in itinere invenit argentum, tunc enim fortuna est, quæ tamèn solùm reperitur in his, quæ ex intentione operantur, & proptèr aliquem finem, quando namque aliquis proptèr finem operatur, & præter eius intentionem occurrit aliquod bonum, dicitur habere fortunam. In alijs verò agentibus quæ non operantur proptèr finè effectus, qui per accidens sequitur non dicitur esse à fortuna, sed à casu provenire. Vpde casus diffinitur: *Causa efficiens per accidens in his, quæ præter intentionem fiunt, raroque contingunt.* Illa, namque, quæ frequentèr accidunt, sive in agente intendente finem, sive non nec à casu, nec à fortuna proveniunt, sed tanquam certò habenda, vel ut in plurimum separantur.

De fato autèm dixerunt aliqui esse seriem, & ordinationem causarum naturalium, quæ inevitabili necessitate operantur effectus, consequentèrque ut auferent errorem, negabant causas secundas libertatem habere, cuius falsitatem fides, & ratio, & experientia convincunt.

Alij verò asseriebant: Deum non omnia futura cognoscere, ut sic salvaretur futura contingentèr evinire; dicebant namque, quod si Deus illa cognosceret, illa necessario evenirent, cum scientia Dei falsificari non possit, & idèò causam secundam liberam non posse manere. Huius sententis

tie princeps Cicero, qui eloquen-
tia, & rationis oblitus, in præ-
senti sine lumine fatur. Nos ta-
mèn vt Philosophi Christiani fati
gentilium negantes, solum verum,
& catholicum confitemur, quod
*est infallibilis dispositio causarum
creatarum, derivata à divina pro-
videntia ad executionem effectus;* de
quo plura Theologi 1. p. q. 19. &
23. & hæc infallibilis ordinatio
causarum creaturarum non tollit
libertatem creature, nisi vellimus
vt homines faciamus liberos, fa-
cere sacrilegos. In quibus in præ-
senti imitorandum non est, quia
difficultas est satis gravis, & Theo-
logica nimis, & Arist. cap. 5. pūc-
tum latissimè tractat.

QVÆST. VI.

De Causa finali.

ARTICVLVS I.

*Verum apprehensio sit ratio formalis
finalizandi.*

§. I.

*Quibusdam suppositis statuitur nos-
tra conclusio.*

AD intelligentiam principalis
assumpti 1. supp. est: Cau-
sam finalem in rerum natu-
ra dari, quia omne agens agit

propter finem, iuxta proverbium
Philosophi, qui in præsentis cap.
5. tex. 31. & 2. metaph. cap. 2.
text. 28. diffinivit finem esse: *Id
cuius gratia aliquid fit;* Sicut sanita-
tas infirmi est finis, cuius gratia
vel ratione cuius summit infir-
mus potionem amarum, & ex-
quitur alia media, quæ ad sanita-
tem consequendam conducunt,
& ita sanitas ipsa est cuius gratia
cætera fiunt.

2. notan. est: quod finis de-
bet habere bonitatem, vt moveat
& alliciat voluntatem, qui si bo-
nitatem non habet, vel veram,
vel apparentem, non movebit
voluntatem, nec ex amore illius,
voluntas movebit cæteras poten-
tias ad ponenda media, & finis
consequutionem.

3. supp. est: Bonitatem il-
lam debere cognosci, alias volun-
tas non posset illam amare, eo
quod nihil volitum, quin præcog-
nitum; & rursus bonitas ista de-
bet apprehendi vt possibilis, vel
consequibilis ab agente, quia si
ita non apprehenditur, non po-
terit proponi, vt utilis, conse-
quentèrque non erit amabilis ab
agente, eo quod in impossibile
formaliter vt tale non potest fer-
ri voluntas.

4. Varias esse divisiones fi-
nis. 1. namque dividitur in finem
qui, & finem *cui*: finis *qui* est il-
le, quem voluntas appetit, sicut
infirmitas appetit sanitatem: finis
cui est subiectum, cui bonum de-
sideratur.

consideratur, sicut infirmus est finis salutatis, sibi namque desiderat sanitatem.

2. finis dividitur in finem formalem, & obiectivum, vel in finem qui, & finem quo: finis qui, & obiectivus est, quem appetit voluntas: finis quo vel formalis, est actus, quo consequimur finem sicut patet in avaro desiderante pecunias, cuius finis qui vel obiectivus sunt pecuniæ, finis vero quo, vel formalis est actus, quo pecunias consequitur; non enim illas nisi ut consequendas appetit, & idem in nostra voluntate respectu finis ultimi contingit: finis enim ultimus obiectivus respectu nostri, est Deus ipse; visio vero, qua Deum videmus clarè, est finis formalis, vel finis, quo Deus ipse consequitur.

3. finis dividitur in finem operis, & finem operantis: finis operis est ad quem actus, vel operatio ex natura sua ordinatur: finis operantis est ille qui ab operante intenditur: sicut in eo qui dat elemosinam propter vanitatem, sublevatio miseræ proximi est finis operis: vanitas vero est finis operantis, quia actus elargiendi elemosinam ad talem finem vanitatis ex se ordinari non potest.

Tum etiam dividitur finis in ultimum, & non ultimum: non ultimus est, qui ad aliam ulterio-rem ordinatur: ultimus vero, qui ad nullam ordinatur; omnia ta-

men ordinatur ad ipsum.

Tandem supponimus finem esse causam realem, cuius causa realis est illa, ad quam realiter sequitur effectus; nam causa est, ad quam effectus sequitur, & consequenter causa realis erit illa, ad quam realiter sequitur effectus; sed ad causam finalem sequitur effectus realiter per realem dependentiam ab ipso: ergo finis erit causa realis. Probatur. mi. vnum ab alio realiter dependere, est habere suum esse reale propter illud, sed effectus agentis habet suum esse reale propter finem: ergo sequitur ad finem realiter per dependentiam realem ab ipso. Min. patet, quia finis est id, cuius gratia aliquid fit, sicut constat ex definitione finis. Tum etiam, quia divisio causæ realis in quatuor genera causæ vnioca est, & ab omni vera causa reali realiter pendet effectus, & realiter ad illam consequitur. Rursus quæcumque causa efficiens agit propter finem, vel cognitum à se, vel à superiori agente: ergo effectus agentis habet esse propter finem, per dependentiam realem ab ipso.

Conf. quia voluntatem esse inclinatum realiter ad aliquid agendum, est effectus realis finis, siquidem voluntas ad agendum, inclinatur, & movetur à fine. Ergo finis est verè causa realis, ad quam verè, & realiter sequitur proprius effectus.

Dices 1. quod finis non est principium, eo quod finis, ut ipsum nomen praefert, est ultimum ad quod caetera ordinantur ergo non est causa realis, nam omnis causa principium est.

2. quod finis solum metaphoricè movet: ergo non est causa realis: nam causa realis verè, & propriè movere debet.

3. Inter causam realem, & effectum datur relatio realis praedicamentalis; sed inter effectum, & causam finalem, non datur relatio ista: ergo finis non est causa realis. Prob. min. Quia relatio realis praedicamentalis invenitur solum inter extrema realiter existentia; sed finis dum causat, non existit realiter, sed solum in apprehensione operantis, nam finis cognitus movet ad amorem sui: ergo inter effectum, & causam finalem non invenitur relatio praedicta.

Ad 1. repli. resp. dist. ant. finis ut in executione consequitur, conc. ant. ut in apprehensione, & in intentione operantis, neg. ant. & conf. Licet namque finis prout consequitur in re, non sit principium, & causa, sed potius sit effectus agentis; quatenus tamen existit in apprehensione operantis, & ut sic movens, est verà causa, & principium, imò prima inter omnes causas est.

Ad 2. neg. conf. Quia movere propriè importat contactu physicum moventis ad mobile,

quem contactum finis habere non potest, dum existit in apprehensione, & sic movet ad agendum, & ideo solum metaphoricè movet; cum hoc tamen compatitur verè, & realiter causat, eo quod ad ipsum realiter sequitur effectus, & agens propter ipsum finem realiter operatur.

Ad 3. inst. dicitur: inter effectum, & causam realem, datur quidem relationem praedicamentalem fundatam supra relationem transcendentalem, & realem dependentiam effectus à causa, haec tamen relatio solum consurgit inter effectum, & causam realem, quando realiter existit utriusque, non tamen quando aliquod illorum realiter non existit, sicut contingit in fine, qui causat, quando existit in apprehensione operantis.

His ergo praemissis in puncto difficultatis, duplex versatur sententia altera quidem affirmat, apprehensionem esse rationem formalem finalizandi, & movendi voluntatem, quam communiter tenent, extra scholam D. Th. Alia verò sententia negat, &

Thomistarum communis est, &

ideo sit.

§

§§

§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§§§

S. Illud in ratione appetibilis, non per apprehensionem, sed per suam bonitatem faciat appetitum.

Nostra conclusio.

Bonitas realis finis, & non apprehensio bonitatis, est ratio formalis finalizandi.

S. Intentia hæc videtur expressa Ang. Præc. q. 25. de verit. art. 2. ad 6. ubi ait: *Quod de veritate apprehensionum per accidens se haberet ad vires appetitivas, nisi diversitas apprehensionum, diversitas apprehensorum adiungeretur, nam sensus, qui non est, nisi particularium, non apprehendit bonitatem absolutam, ex quo diversificatur appetitus inferior à superiori.* Sed si apprehensio esset ratio formalis finalizandi, sola diversitate apprehensionum, licet non adiungeretur diversitas apprehensorum, variaretur formaliter appetitus: ergo apprehensio ratio formalis finalizandi non est. Quam doctrinam pluribus in locis i. p. & in 3. 2. q. 26. art. 2. ad 1. habet Ang. Doct.

Ratione verò prob. conclusio nostra, quia ea est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem, qua finis constituitur in ratione appetibilis; sed non per apprehensionem, sed per suam realem bonitatem constituitur finis in ratione appetibilis: ergo non apprehensio, sed bonitas realis finis est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem. Prob.

min. Per illud constituitur finis in ratione appetibilis, per quod cum possidetur, faciat appetitum; sed non per apprehensionem, sed per sui bonitatem faciat appetitum: ergo non per apprehensionem, sed per sui bonitatem constituitur in ratione appetibilis. Prob. min. Si finis per apprehensionem faceret appetitum, antè possessionem finis, & bonitatis illius, faceretur appetitus, siquidem apprehensio existit antè possessionem finis, & consecutionem illius; sed hoc dicendum non est, nam dum quis non consequitur bonitatem realem finis, non faciat appetitum, vel quietatur appetitus, sed quanto magis finem apprehendit, tanto magis illum desiderat, & in ipsum anhelat: ergo finis, non per apprehensionem, sed per sui bonitatem, faciat appetitum.

Eadem doctrina explicatur in homine avaro, qui non appetit apprehendere, & cognoscere pecunias, sed bonitatem realem, & ipsam convenientiam, quam pecuniæ afferunt; nec infirmus appetit apprehensionem sanitatis, sed eius bonitatem realem; sicut etiã famelicus non appetit apprehensionem cibi, sed illius bonitatem, qua mediante, tollitur fames, & faciat appetitum. Quæ omnia efficaciter suadent, non apprehensionem, sed bonitatem realem obiecti finalizare appetitum voluntatis.

Resp. aliqui Thomistæ: Finem

nem ipsum constitui appetibilem per suam bonitatem, tanquam per rationem quæ, amatur à voluntate; rationem tamen sub qua non esse bonitatem finis, sed apprehensionem illius, ex qua simul cum bonitate, resultat adæquata ratio finis.

Hęc tamen solutio inefficax est, & rejicitur 1. quia ea est ratio sub qua, per quam finis constituitur, ratione cuius finis consequutus satiat appetitum voluntatis; sed non per apprehensionem, sed per propriam bonitatem, satiat finis appetitum voluntatis, vt in ratione nostra vidimus: ergò non apprehensio, sed bonitas est etiã ratio formalis sub qua, & nõ sola ratio quæ.

2. Ea est ratio formalis sub qua finalizandi, sub qua etiam finis terminat actum voluntatis, & voluntas fertur in finem: sicut lux est ratio formalis obiecti visibilis, & potentia visivæ, quia potentia visiva fertur in propriũ obiectum sub ratione lucidi; sed voluntas non fertur in bonum sub ratione apprehensi: ergò apprehensio non est ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. voluntas fertur in bonum sub ratione convenientis, nam omnis appetitus terminatur ad obiectum sub ratione convenientis; sed non est convenientis, quia apprehenditur, sed quia id, quod apprehenditur, est bonum: ergò voluntas non fertur in bonum

sub ratione apprehensi. Prob. mi. Bonitatem esse convenientem, non provenit ab apprehensione, sed potius à natura bonitatis, non enim cibus habet convenientiam respectu appetitus à cognitione cibi, sed à natura propria, sicut aqua à propria natura, à qua habet extinguere sitim, habet etiam esse convenientem appetitui: ergò bonũ non est convenientis, quia apprehenditur, sed quia id, quod apprehenditur bonum est.

Addimus: apprehensionem esse comunem, respectu boni terminantis appetitum, & amorem voluntatis, & respectu mali, quod refugit ipsa voluntas: ergò apprehensio non potest constituisse obiectum in ratione finalizantis.

3. Quia ratio sub qua finis debet esse de linea appetibili, eo quod ratio quæ, & ratio sub qua debent esse in eadẽ linea, & ratio quæ boni est in linea appetibili; sed apprehensio absolute considerata, non est in linea appetibili, sed in linea intelligibili: ergò apprehensio non potest esse ratio sub qua finalizandi.

Respõdeb. contrarij: non quacumque apprehensionẽ proximã, vel actualem, qua finis in actu succundo cognoscitur, esse rationẽ sub qua finalizandi appetitũ, sed solum hoc habere apprehensibilitatẽ radicalem, vel ipsum finẽ, vt radicalitèr cognoscibilem, & proponibilem voluntati.

Contra tamen est: Quia voluntas fertur in bonum sub ea ratione sub qua, quæ pertinet ad lineam appetibilis; sed apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem, & non ad lineam appetibilem: ergo apprehensibilitas radicalis nequit esse ratio sub qua. Min. docuit D. Thom. 1. p. q. 80. art. 1. ubi ait: *Quod id, quod apprehenditur, & appetitur, est idem subiecto, differt tamen ratione, apprehenditur enim, ut est ens sensibile, vel intelligibile, appetitur enim, ut est conveniens, & bona; diversitas autem rationis in objectis sufficit, & requiritur ad diversitatem potentiarum.* Ergo apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem; non verò ad lineam appetibilem.

Si autem quis dicat D. Thom. loqui de apprehensione actuali, vel proxima, non tamen de radicali.

Contra est: Quia D. Thom. loquitur de apprehensibilitate, quæ est eadem subiecto, id est, entitativè cum apprehensibilitate; sed hæc non est apprehensio actualis, quæ semper distinguitur realitèr ab objecto; nec proxima apprehensibilitas, quæ realitèr, ut in plurimum ab objecto distinguitur: ergo non de his, sed de apprehensibilitate radicali loquitur Ang. Doct.

2. prob. conclusio. Variata essentialitèr ratione formali sub qua finis, etiam actus voluntatis

essentialitèr variatur; sed in variato essentialitèr actu voluntatis, variatur essentialitèr apprehensio: ergo apprehensio nequit esse ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. Actus charitatis viæ, & patriæ est vnus, & idem vnitate specifica, nam ut dicitur 1. ad Corinth. cap. 13. *Charitas nunquam excidit, nec evacuabitur*: & tamen apprehensio, & cognitio boni in via, & in patria, specificè diversa est; nam in via proponitur Deus per cognitionem obscuram, & in patria per visionem claram, quæ cognitiones essentialitèr distinguuntur: ergo in variato essentialitèr actu voluntatis, variatur essentialitèr apprehensio.

Resp. contrarij: Cognitiones viæ, & patriæ esse tantum materialitèr distinctas, & ita non posse distinguere actus voluntatis formalitèr.

Sed contra est: quia cognitio viæ obscure proponit obiectum; cognitio verò patriæ clarè ipsum attingit, sed cognitio clara, & obscura sunt formalitèr diversæ: ergo apprehensiones illæ sunt formalitèr distinctæ.

2. Non potest idem habitus attingere veritates revelatas, sub revelatione clara, & revelatione obscura: ergo non poterit idem habitus charitatis specificè attingere suum obiectum, sub propositione clara, & obscura, si semel propositio, vel apprehensio est ratio

tio formalis sub qua. Patet conf. Ideò primū contingit, quia revelatio est ratio formalis sub qua, respectu habitus fidei : ergò si propositio, vel apprehensio est ratio formalis sub qua, non poterit idem habitus charitatis sub apprehensione clara, & obicura, suum obiectum attingere.

Respondebis : apprehensiones prædictas esse distinctas formaliter inter se ; non tamen cōparative ad obiectum voluntatis, & ad ipsam voluntatem, sed potius in ordine ad obiectum, convenientiam specificam habere, & ita posse eundē habitū charitatis specificè, sub vna, & altera apprehensione, idē obiectum attingere.

Sed cōtra est : quia si prædictæ apprehensiones, formaliter distinctæ, inter se, habent specificā convenientiā in ordine ad obiectū, & ad ipsā voluntatē, ideò erit, quia apprehensiones istæ proponunt idē obiectū, & sub eadē ratio sub qua cōparative ad habitū charitatis : ergò antecedenter ad prædictas apprehensiones, reperitur in obiecto ratio sub qua vna, & eadē formaliter, illius constitutiva ; & cōsequentè ratio formalis sub qua non erunt apprehensiones assignatæ sed alia formalitas, quæ antecederet ad illas, in obiecto reperitur.

§. III.

Tribus argumentis occurritur.

Contra nostram cōcl. arguunt
1. Thomistæ, oppositum
Mag. Froylan.

defendentes ex doct. D. Th. 1. p. q. 80. art. 2. dicentes: *Quod appetibili non accidit esse apprehensum per sensum, vel intellectum, sed per se ei convenit, nam appetibile nō movet appetitum, nisi in quantum est apprehensum, unde differentia apprehensi sunt per se differentia appetibilis.* Et eandem doctrinā habet etiam Doct. Sanct. 1. 2. q. 1. art. 1. ad 1. & art. 3. ad 2. & q. 30. art. 3. & q. 31. etiam art. 3. & pluribus alijs. Quæ omnia suadere videntur apprehensionem esse rationē formale sub qua, & diversas apprehensiones esse per se differentias appetibilis quod non movet, nisi in quantum apprehensū, sicut corpus non movet potentiam visivam, nisi in quantum lucidum est, & propterea lux est ratio formalis sub qua, obiecti constitutiva.

Ad hæc tamē facile resp. esse apprehensum per se cōvenire appetibili, perfectate conditionis essentialiter requisitæ, vt bonum appetibile moveat voluntatē, & hoc quidē indicat illa reduplicatio, *in quantum est apprehensum*; quæ quidem solum denotat, apprehensionem tanquam conditionē, requiri, sicut dicitur, quod ignis nō calefacit, nisi in quantum applicatus, eo quod applicatio ignis, ad calefaciendū, necessaria est.

Alia autem verba, quod differentie apprehensi sunt per se differentie appetibilis intelligenda sūt à posteriori, vel ex cōsequētis quia ex diversitate apprehensio-

nis colligitur à posteriori, diversitas appetibilis, sicut ex diversitate operationum colligitur à posteriori, diversitas naturarum. Nunquam tamen apprehensio est ipsa ratio formalis, qua constituitur finis, sed solum hoc habet bonitas ipsa, quæ sub ratione convenientis, movet, & terminat appetitum, & his consonant ipsa verba D. Thom. non enim asserit, quod differentia apprehensionis, &c. sed quod *differentiæ apprehensi* sunt differentia appetibilis, ut ita intelligeretur, non ipsam apprehensionem, sed ipsam potius bonitatem apprehensam esse differentiam ipsius rei appetibilis. Proptereaque q. 25. de verit. art. 2. ad 6. affirmat D. Thom. quod *diversitas apprehensionum per accidens se haberet ad vires appetitivas, nisi diversitati apprehensionum adiungeretur, & eodem modo aliæ auctoritates explicandæ sunt.*

2. arg. Actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas: ergo apprehensio est ratio formalis finalizandi. Prob. ant. Ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus: ergo actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas. Prob. ant. Proportionabiliter discurrendum est de potentijs, & de actibus illarum; sed ex diverso essentialiter intellectu infertur voluntas essentialiter diversa, sicut 1. p. art.

q. 19. art. 1. dicitur: ergo ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus.

Conf. Finis est causa finalis, quatenus est prior ipso actu voluntatis, & illam ad operationem movet; sed non est prior ratione suæ bonitatis; sed ratione apprehensionis, nam finis solum est prior intentione, in executione verò posterior est: ergo finis in ratione causæ finalis, per apprehensionem constituitur.

2. Bonitas finis non est ratio sub qua finalizandi: ergo solum est apprehensio. Prob. ant. Ratio quæ, & ratio sub qua realiter distinguuntur; sed bonitas est ratio quæ: ergo non est ratio sub qua.

Resp. ad arg. dist. ant. per diversas apprehensiones, tanquam per conditiones requisitas, & applicationes diversæ bonitatis, conc. ant. tanquam per rationes formales, neg. ant. & conf. Et eodem modo dist. ant. probatio; quia diversus essentialiter actus intellectus regulariter proponit bonitatem diversam formaliter, specificantem actum voluntatis, formaliter etiam diversas apprehensiones, tanquam per conditiones, & applicationes bonitatis diversæ distinguuntur actus voluntatis, & eodem modo ex actu intellectus diverso, infertur actus voluntatis distinctus & ex diverso intellectu tanquam à principio emanationis, infer.

infertur diversa voluntas, quæ dimanat ab anima, mediante intellectu, & per ipsum demonstratur.

Addimus: Non semper actum intellectus essentialiter diversum, inferre actum voluntatis essentialiter distinctum, quia idem actus charitatis specificè regulatur per cognitionem fidei, & per visionem beatam, quæ sunt actus intellectus essentialiter distincti.

Ad 1. conf. resp. dist. min. Apprehensionis per modum conditionis, conc. min. Per modum rationis formalis, neg. min. & conf. Finis nãque vt causet operationem voluntatis, & sit prior operatione prædicta, requiritur, quod sit apprehensus, hæc tamen apprehensio solum est conditio, vt finis exerceat prioritatem, & causet in actu secundo; ratio tamen formalis movendi, & causandi, est bonitas ipsa finis, ratione cuius formaliter movet, & formaliter prioritatem exercet.

Ad 2. conf. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. distingui ratione ratiocinata, conc. mai. realiter entitativè, neg. mai. & conc. min. neg. conf. Bonitas namque secundum integritatem rei in se ipsa, secundum essentiam, & existentiam, est ratio, quæ finalizat, & hæc eadem bonitas, quatenus importat convenientiam ad voluntatem, est ratio sub qua, cum sola distinc-

tione rationis, nec inter rationem quæ, & sub qua, maior distinctio requiritur. Instantia est in ratione entis, quæ est ratio quæ, comparative ad intellectum, & ratio veri est ratio sub qua, & tamen inter vtramque formalitatem distinctio realis non est.

3. arg. Appetitus distinguitur formaliter penes apprehensiones formaliter diversas: ergo apprehensio est ratio sub qua finalizandi, ant. prob. 1. Voluntas hominis, & Angeli essentialiter distinguuntur, solum penes apprehensiones formaliter diversas: ergo appetitus distinguuntur formaliter, penes apprehensiones formaliter distinctas. Prob. ant. Bonum, quod est obiectum voluntatis humanæ, & Angelicæ non est diversum, quia tam voluntas hominis, quam voluntas Angeli habet pro obiecto bonum abstrahens à naturali, & supernaturali: ergo voluntates istæ solum differunt penes apprehensiones formaliter diversas.

2. prob. ant. Nam appetitus naturalis innatus, & appetitus elicitus essentialiter distinguuntur penes apprehensiones diversas formaliter: ergo verum est ant. principale. Prob. ant. appetitus innatus in eo dist. ab elicitio, quod appetitus innatus non supponit cognitionem: appetitus verò elicitus illam supponit: ergo appetitus

illi differunt per apprehensiones diversas.

3. Actus spei, & charitatis distinguuntur per diversas apprehensiones: ergo idem, quod prius. Prob. ant. Iuven bonum apprehensum, ut est in se specificat charitatem: apprehensum verò, ut bonum nostrum arduum, & futurum specificat spem: ergo actus spei, & charitatis differunt per apprehensiones diversas.

4. Idem bonum apprehensum, ut absens, & ut præsens specificat actus voluntatis essentialiter distinctos: nam apprehensum, ut præsens, causat gaudium; apprehensum autem ut absens causat desiderium, qui actus essentialiter distinguuntur: ergo actus voluntatis differunt formaliter per apprehensiones diversas.

Resp. ad arg. neg. duo antec. prima: & ad prob. dist. ant. non est diversum materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & cons. Licet namque obiectum voluntatis humane, & Angelice voluntatis sit bonum abstrahens à naturali, & supernaturali: non tamen est idem formaliter comparative ad utramque voluntatem, eo quod voluntas humana non attingit tale bonum cum tanta perfectione, & immaterialitate, sicut Angelus illud attingit, & ita illud bonum in esse obiecti est formaliter distinctum, licet sit idem materialiter, & in esse rei, & per tale bonum sic forma-

liter diversum, distinguuntur voluntas humana, & Angelica voluntas: per apprehensiones verò solum differunt tanquam per conditiones diversas.

Ad 2. prob. resp. quod appetitus innatus est determinatus ad unum bonum: elicited verò est indifferens ad plura bona, vel formaliter, vel saltem materiali indifferentia, quatenus appetitus elicited potest connaturaliter tendere ad opposita bona, in vi distincti iudicii, vel duplicis necessarii, & ideo appetitus isti differunt formaliter per ipsa bona appetitum terminantia, sicut etiam appetitus rationalis, & appetitus sensitivus, eo quod obiectum appetitus rationalis est bonum abstrahens à materiali, & immateriali: obiectum verò appetitus sensitivi est bonum particulare, & sensibile.

Ad 3. Idem bonum divinum, ut specificat charitatem, & spem, esse distinctum formaliter in esse obiecti, eo quod diversa formaliter bonitas correspondet ex parte obiecti utriusque virtuti, bonitas videlicet divina, ut in se, & bonitas divina, ut bona nobis, vel ut bonum nostrum. Sicut idem Deus, quatenus timeatur, & colitur, formaliter diversus est, & ut supremus Dominus terminat actum religionis, & ut iudex terminat actum timoris, & eadem propositio per diversum medium tacta, est formaliter distincta.

Ad 4. dist. ant. idem bonū materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & conf. Bonum namque apprehensum, ut præsens, & ut absens, est formaliter diversum, eo quod diversam convenientiam dicit in ordine ad voluntatem, bonum ut præsens, & bonum ut absens, nam bonum ut præsens est magis cum voluntate coniunctum, & per hæc bona sic formaliter distincta, differunt actus voluntatis formaliter, per apprehensiones autem solum differunt applicativè, tanquam per conditiones, diversam bonitatem proponentes, & applicantes.

Sed inst. 1. Absentia, vel præsentia boni, provenit ex diversitate apprehensionis: ergo diversitas inter actus voluntatis ad diversam apprehensionem reducitur.

2. Absentia, vel præsentia sunt modi accidentales, & accidentaliter convenientes bono, quod præterdit voluntas: ergo non ex huiusmodi, sed ex apprehensione diversa, oritur distinctio formalis inter actus voluntatis.

Resp. ad 1. repl. absentiam, vel præsentiam effective; & applicativè provenire ex diversa apprehensione proponente, & repræsentrante bonum, vel ut præsens, vel ut absens; facta tamen tali repræsentione, & propositione intellectus, ipsa

Mag. Froylan.

bona per se ipsa formaliter distinguere inter actus voluntatis.

Ad 2. Modos præsentiæ, & absentię esse accidentales, respectu boni absolute considerari, quia per tales modos bonum in se ipso non variatur; esse tamen essentielles illos modos bono, ut specificanti, & terminanti appetitum voluntatis; nam bonum sub vno, & altero modo diversam convenientiam importat.

Dices: absentia, vel præsentia sunt modi accidentales respectu intellectus, iuxta opinionem probabilem asserentem, divisionem notitię in intuitivam, & abstractivam esse accidentalem: ergo etiam modi isti erunt accidentales respectu obiecti terminantis appetitum voluntatis.

Resp. tamen neg. conf. Quia voluntas tendit ad bonum, & ad rem prout in se, & a parte rei, & non abstrahit ab existentia, vel ab hic, & nunc, & ideo esse præsens, vel absens formaliter se habet comparativè ad voluntatem, quia in re præsenti diversam convenientiam invenit voluntas, quam non invenit in absente; intellectus autem trahit res ad se, & abstrahit ab hic, & nunc, & ita comparativè ad intellectum, præsentia, vel absentia materialiter se habet.

§. IV.

Ceteris argumentis occurritur.

Quarto arg. contra conclus. nostram. Per id constituitur causa finalis in rationalis, per quod formaliter proportionatur cum voluntate, sicut lux constituit formaliter obiectum potentię visivę, quia per lucem proportionatur obiectum cum potentia visiva, & abstractio in obiecto scientię constituit formaliter obiectum, quia per talem abstractionem obiectum cum scientia proportionatur; sed bonum per apprehensionem redditur proportionatum cum ipsa voluntate: ergo apprehensio erit ratio formalis specificandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. 1. Apprehensio unit finem cum voluntate: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus, quia ratio unien-
nandi.

2. Bonum, quod est voluntatis obiectum, est bonum universale abstrahens à spirituali, & materiali; sed bonum redditur universale per apprehensionem, vel operationem intellectus: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus.

3. Finis constituitur proportionatus cum voluntate per im-

materialitatem, quia per immaterialitatem distinguitur obiectum voluntatis ab obiecto appetitus sensitivi; sed finis per apprehensionem redditur immaterialis, nam in re sæpenumerò finis est immersus in materia, sicut cibus, vel pecunia: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus.

Resp. neg. min. & ad 1. prob. dist. ant. Vnit applicativè, vel illuminativè, conc. ant. Formaliter, neg. ant. & cons. Apprehensio namque unit obiectum cum voluntate applicativè, & illuminativè, proponendo videlicet obiectum, ut à voluntate attingatur; non tamen apprehensio unit obiectum formaliter, sed ratio formalis unien-
di est bonitas ipsius obiecti, sicut forma semet applicata materię per se ipsam, tanquam per rationem formalem, cum ipsa materia unitur.

Dices: Quia species intelligibilis unit obiectum cum potentia proportionata, & unit ipsum formaliter: ergo idem de apprehensione dicendum.

Sed neg. cons. Quia species intelligibilis est formalis similitudo obiecti, ipsumque continet in esse representativo, & ideo unit formaliter obiectum cum potentia intellectiva. Rursus etiam species est in eadem linea intelligibili cum obiecto, & ita mirum non est, quod ipsum formaliter uniat: apprehensio verò

non est in linea appetibili, in qua est obiectum voluntatis, & ideo dispar est ratio.

Ad 2. prob. min. princip. resp. dist. mai. universale negative, conc. mai. positive, neg. mai. & dist. min. positive conc. min. negative, neg. min. & cons. Obiectum namque voluntatis non est bonum universale positive abstractum ab inferioribus suis, hoc enim fit per actionem intellectus, sed est bonum universale negative, id est, non determinatum ad bonum materiale, vel bonum immateriale, sed ab utroque præscindens in conceptu expresso boni, eo quod nullum illorum explicat in ratione obiecti formaliter, & hoc per apprehensionem non habet.

2. Resp. & clarius: obiectum voluntatis esse bonum universale, universalitate tanquam conditione se habente, quapropter ex quo per apprehensionem universale fiat, solum sequitur, apprehensionem esse conditionem non tamen esse rationem formalem.

Ad 3. prob. min. resp. dist. mai. per immaterialitatem negativam, conc. mai. Positivam, neg. mai. & dist. min. immaterialis positive, conc. min. negative, neg. min. & cons. Quamvis namque finis fiat immaterialis positive per apprehensionem ex se tamen, & pro priori ad apprehensionem est immaterialis

negative, eo quod licet bonitas finis sit immersa in materia in re per identitatem, formaliter tamen, & in esse obiecti, materialis non est: nam obiectum voluntatis nullam materiam in suo conceptu importat formaliter, sed solum conceptum boni abstrahentis negative, vel non explicantis materiale, aut spirituale, alias voluntas supra entia materialia elevari non posset, & per hanc immaterialitatem negativam, quam finis ex se habet independentem ab apprehensione, redditur proportionatus formaliter cum potentia voluntatis. Et argumentum in contrarios retorquetur, quia in eorum sententia, eodem modo se habet apprehensio respectu finis materialis, & finis immaterialis; sed respectu finis immaterialis non est ratio proportionandi, cum talis finis per se ipsum immaterialis, & proportionatus sit: ergo hoc idem in ordine ad finem materiale dicendum est.

Sed inst. obiectum voluntatis est bonum positive immaterialis; sed hoc fit per apprehensionem: ergo apprehensio est ratio formalis proportionandi. Prob. mai. obiectum, & potentia debet proportionari inter se; sed voluntas est potentia positive immaterialis: ergo obiectum voluntatis est bonum positive immateriale.

Resp. tamen: proportionem inter obiectum, & potentiam non debere

debere esse omnimodam, & in esse entis, alias sicut voluntas est immaterialis immaterialitate appetitiva, ita eius obiectum esset appetitivum, & non apperibile: proportio autem inter obiectum & potentiam debet esse in ratione obiecti, & potentiae, quae sufficienter salvatur per immaterialitatem negativam, quia si obiectum, in suo conceptu formali, non importat materiam, potentia, quae respicit ipsum prout sic, poterit attingere immateriale, & consequenter erit potentia positivè immaterialis. Instantia est in obiecto logicae; quod in esse obiecti proportionatur cum habitu reali, cum quo in esse entis talem proportionem non habet.

Sed inst. Potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi cum obiecto positivè immateriali: ergo si voluntas est positivè immaterialis, eius obiectum debet esse positivè immateriale. Prob. ant. 1. Quia intellectus est positivè immaterialis habet obiectum positivè immateriale: ergo potentia positivè immaterialis proportionari non potest, nisi cum obiecto positivè immateriali.

2. Quia sensus est positivè materialis exigit obiectum positivè materiale, & cum hoc solo proportionem habet: ergo è contra potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi

cum obiecto positivè immateriali.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ant. immaterialis apprehensivè, conc. ant. appetitivè, neg. ant. & conf. Quia potentia immaterialis apprehensiva, qualis est intellectus, trahit res ad se, nam intellegere, idem est, quod intus legere, & cum vnumquodque recipiatur ad modum recipientis, inde fit quod sicut intellectus est potentia positivè immaterialis, ita obiectum illius debet esse positivè immateriale: potentia verò volitiva quaerit bonum, & bonum in rebus est, & ita fertur ad res, prout sunt in se, proptereaque non exigit tantam immaterialitatem in obiecto, sicut habet ipsa potentia. Et instatur argumentum, nam quia intellectus est immaterialis positivè, solum potest per reflexionem attingere singularia; & tamen voluntas attingit singularia directè: ergo maiorem proportionem exigit intellectus cum obiecto, quantum ad immaterialitatem, quam ipsa voluntas.

Ad 2. prob. ant. neg. conf. Quia si potentia est positivè materialis, supra entia materialia elevari non potest, & ita exigit obiectum positivè materiale, sicut potentia sensitiva: potentia verò positivè immaterialis, entia materialia, & entia spiritalia attingere potest, & ita obiectum illius non debet esse positivè im-

immateriale, aliàs potentia non posset attingere materialia, nec debet esse positivè materiale, aliunde potentia non posset entia spiritualia attingere. Quapropter tale obiectum debet esse immateriale negativè, & ab ente positivè materiali, & spiritali positivè præscindere.

5. arg. Per id finis terminat formalitèr actum voluntatis, per quod ex parte principij movet voluntatem ad actum; sed movet ex parte principij voluntatem ad actum per apprehensionem, vel verbum: ergò etiam apprehensio est ratio formalis terminandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. Verbum in creatis concurrat efficientèr, vt quo ad amorem creatum: ergò finis mediantè apprehensione, vel verbo movet ex parte principij. Ant. prob. Nam ideò 1. p. q. 36. art. 2. probat D. Tho. amorem divinũ notionalèr procedere à verbo, quia etiam in creatis amor à verbo procedit: ergò verbum in creatis concurrat efficientèr, vt quo ad amorem creatum.

Resp. 1. Verbum in Divinis efficientèr concurrere ad productionem amoris, non tamèn in creatis, quia in Divinis Verbum accipit à Patre eandem virtutem spirativam, quam ipse Pater habet, & ideò constituit cum Patre vnum principium spirativum amoris; Verbum autem in creatis non accipit eandem naturam

intelligentis, nec eandem voluntatem, & ità non concurrat efficientèr ad amorem. Nec Ang. Doct. probat, amorem Divinum effectivè à Verbo procedere, quia amor creatus effectivè procedat à Verbo, sed quia amor in creatis aliquo modo à Verbo procedit, videlicèt regulativè, & illuminativè; vnde colligit, quod in Divinis amor procedit à Verbo modo debito, & possibili, & quia Verbum habens eandem naturam cum Patre potest efficientèr producere amorem, propterea infert D. Tho. quod amor in Divinis efficientèr à Verbo procedit.

2. resp. Admittendo sententiam probabilem aliquorum cum Caietano, videlicèt apprehensionem, vel Verbum efficientèr ad amorem creatum concurrere, iuxta quam sententiam dist. min. ex parte principij formalitèr, cõ. mai. Effectivè, neg. mai. & dist. min. movet effectivè, conc. mi. formalitèr, neg. mi. & conf. In illa namque sententia apprehensio, vel Verbum solùm efficientèr concurrat ad amorem ex parte principij, formalitèr verò determinativè, & non ivè solùm concurrat bonitas ipsa finis, & ità hæc sola terminat formalitèr, & finalizat appetitum voluntatis.

6. arg. quamvis apprehensio sit de linea intellectus potest esse ratio formalis constitutiva obiecti voluntatis: ergò potest esse ratio

tio formalis finalizandi. Prob. ant. Forma de linea volitiva potest esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad intellectum, vt patet in Divina veritate, quæ est virtus de linea volitiva; & tamen est ratio formalis specificativa habitus fidei, & constitutiva obiecti credibilis: ergo pariter quamvis apprehensio sit de linea intellectiva poterit esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad voluntatem.

Conf. Idea est causa finalis respectu artefacti, vt communiter dicitur; & tamen ideam per apprehensionem constituitur: ergo etiam finis constituendus est per apprehensionem.

Conf. 2. & eadem doctrina explicatur: quia sicut finis proponitur consequendus, ita ideam proponitur, vt imitanda; sed ideam constituitur per esse apprehensum, vel esse in verbo: ergo etiam finis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. conf. Quia veracitas, vt loquens, & revelans constituit obiectum revelatum, & dictum, & consequenter credibile, & si veracitas Divina est, constituit obiectum revelatum, & dictum per conformitatem ad mentem divinam, quæ non potest in attingentia rerum falli, & ita constituit obiectum credibile per fidem omnino firmam. Vnde quæcumque veracitas communicat obiec-

to specialem veritatem formaliter in esse obiecti, eo quod reddit ipsum credibile, & attingibile per medium extrinsecum, ac proinde mirum non est, quod sit ratio formalis obiecti pertinentis ad intellectum; proportio vero, vel apprehensio obiecti non dat obiecto bonitatem, sed bonitatem existentem in obiecto proponit voluntati, & propterea nequit esse ratio formalis obiecti ad voluntatem pertinentis.

Hæc tamen doctrina intelligenda est de apprehensione comparative ad bonitatem, quam proponit, non tamen de apprehensione considerata formaliter obiectivè in se ipsa, sic enim potest ad voluntatem pertinere, nam voluntas potest amare ipsam cognitionem intellectus, ratione propriæ bonitatis, quam in se ipsa habet.

Ad 1. conf. neg. min. quam licet plurimi Thomistæ concedant & de hoc puncto in distinctè loquantur, ipsam tamen negat Ang. Doct. 1. p. q. 13. art. 2. vt quisque videre poterit.

2. resp. quod quando finis identificatur cum apprehensione ipsa, vel verbo, id est, quando ipsum verbum est ipse finis, tunc finis cum apprehensione identificatur realiter, & ita in idea contingit, nos tamen in presenti loquimur de fine realiter ab apprehensione diverso, & ipsum constitui per apprehensionem negamus.

gamus; nam in hoc eventu regulari, apprehensio solum habet proponere finem, non tamen constituere ipsum.

Ad 2. conf. resp. aliqui non valere conf. quia finis proponitur ut consequendus, non est autem consequendus prout in apprehensione, sed prout in se & a parte rei, quod quidem competit illi ratione propriæ bonitatis, & non ratione apprehensionis; exemplar verò, vel idæa proponitur, ut imitanda, non est autem imitanda secundum esse reale, quia sic potius imitatur, & fit, & nihil potest imitari se ipsum; unde idæa solum proponitur imitanda secundum esse apprehensum, proindeque per tale esse constituenda est.

Dices: idem finis prout in apprehensione potest finalizare se ipsum prout in executione: ergo idæa prout in re poterit imitari se ipsam, prout in apprehensione existentem.

Sed resp. neg. ant. quia finis nunquam finalizat se ipsum prout in re existentem, sed solum finalizat media, & operationes, quibus ipse finis consequitur.

Hæc probabilia sunt. Aliter tamen resp. neg. min. quia idæa non constituitur per esse in verbo vel per apprehensionem, apprehensione se habente ut ratione formali, sed solum ut conditione, ratio namque formalis idææ constitutiva est respectus rationis

ad idæatum, subtractum verò est ipsa res imitabilis, vel in aliorum sententia, ipsa res ut imitabilis est ipsa ratio formalis idææ, respectu rationis se habente ut complemento. Quapropter apprehensio comparative ad idæam semper est sola conditio. Unde eodem modo de fine, & idæa discurremus.

Ultimo arg. apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis: ergo potest esse ratio formalis finalizandi. Probant obiectum malum in re, si apprehendatur ut bonum, fit appetibile a voluntate v. g. occidere se ipsum, quod in re bonum non est, & a pluribus amatur, quia ab illis apprehenditur, ut bonum: ergo apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis.

Resp. dist. ant. applicativè conc. ant. formaliter, neg. ant. & conf. Obiectum namque, quod in re bonum non est, sicut occidere se ipsum, non constituitur bonum per apprehensionem intellectus formaliter, sed solum applicativè, quatenus intellectus, applicat illi bonitatem, quando illud apprehendit, ut bonum & hæc bonitas sic applicata est ratio formalis movendi, & finalizandi.

Sed inst. ratio formalis finalizandi non est bonitas applicata: ergo solum est apprehensio: probant. Causa finalis ut pote verà cau-

causa realis, constitui debet per aliquid reale in ratione finalizantis, & moventis realiter, sed bonitas illi obiecto applicata realis non est: ergo non potest esse ratio formalis constitutiva finis in ratione finalizantis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. min. Quia bonitas illi obiecto applicata realis est, licet vere, & realiter non conveniat obiecto, unde fictio non consistit in eo, quod bonitas ficta sit, hoc enim falsum est, sed in eo quod intellectus tribuat bonitatem realem obiecto, cui realiter non convenit bonitas. Et ideo attributio, vel applicatio talis bonitas est ficta, bonitas vero applicata realis est. Instantia est in contrarium sententia, nam in eorum doctrina bonitas est ratio que finalizandi, sed ratio que finis debet esse realis: ergo bonitas illi obiecto applicata realis est.

Sed inst. quando unio, & applicatio bonitatis est ficta, bonum in concreto resultans ex predicta bonitate est aliquid rationis, sicut quavis extrema montis aurei sint realia, quia tamen unio extremorum ficta est, mons aureus est etiam aliquid rationis; sed finis debet esse aliquid reale: ergo non potest per bonitatem fictam applicatam constitui.

Resp. dist. mai. Aliquid rationis, quantum ad unionem bonitatis cum obiecto, conc. mai. quantum ad formam unitam,

neg. mai. & dist. min. Reale quantum ad formam, conc. min. quantum ad unionem formae, neg. mi. & cont. Licet namque forma, que est ratio formalis movendi voluntatem, debeat esse realis, necessarium tamen non est, quod concretum formaliter, & reductive, seu quantum ad unionem, sit aliquid reale. Cuius ea est ratio, quod actus voluntatis sequitur formam apprehensam, unde forma, que apprehenditur esse in obiecto, quantum ad movere voluntatem, eodem modo se habet, ac si revera esset in illo.

Sed inst. quando concretum est aliquid rationis causalitas illius non potest esse realis, quia causalitas consequitur ad entitatem concreti, operari namque sequitur ad esse; sed concretum resultans ex predicta bonitate applicata est aliquid rationis: ergo nequit esse causa realis.

Sed neg. mai. Quia causalitas sequitur ad entitatem ratione formae; cumque forma, vel bonitas applicata realis sit, in casu argumenti; inde fit causalitatem esse realem.

Dices: Causalitas sequitur ad entitatem ratione formae ut unitae cum subiecto; sed unio hec ficta est: ergo causalitas non potest esse realis.

Resp. dist. mai. unione se habente ut ratione formali causandi, neg. mai. ut conditione ad cau-

causandum, conc. mai. & min. & neg. conf. Quia licet causalitas sequatur ad formam, vel ad bonitatem supra dictam, ut unitam cum subiecto, non tamen ipsa unio est ratio formalis causandi, sed solum ut conditio se habet; ratio vero formalis est ipsa bonitas, que vere realis est, & consequenter causalitas erit realis.

Sed inst. si unio illa, ficta est, complexum illud erit bonum apparenter, & non vere: ergo solum apparenter, & non vere erit causa realis.

Resp. neg. conf. Quia causalitas finis non sequitur ad entitatem, prout in re, sed ad illam, ut apprehensam, & illam prout sic denominat; unde ad veram causalitatem finis, necesse non est, quod bonitas in re sit in obiecto, sed sufficit, quod apprehendatur in illo: Consequenterque bonum apparens, quamvis vere bonitatem non habeat, si tamen cum illa apprehenditur, ratione bonitatis realis apprehensa, & applicata est vera causa finalis, & veram causalitatem exercet.

Ex dictis colligitur: quod licet apprehensio formaliter ut talis non sit ratio formalis obiecti appetibilis, apprehensio tamen considerata sub ratione boni, potest esse ratio formalis obiecti, nam cum quis desiderat intelligere, intellectio desiderata materialiter,

& in esse rei, est in linea intellectiva; formaliter tamen ut voluta est in linea boni, & appetibilis, & propterea in Patria de ipsa etiam visione beatifica datur delectatio & fructio. Et hæc de art. isto text. 31. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Quanam sit causalitas finis?

§. I.

Sensus difficultatis aperitur, & reijcitur quedam sententia Thomistarum.

CONSTAT ex dictis antecedenter: causam finalem in actu primo constitui per suam intrinsecam bonitatem, sicut causam efficientem per intrinsecam virtutem constitui. Modo tamen difficultas est, per quid finis in actu secundo causet, vel quæ nam sit causalitas, per quam finis de actu primo reducitur ad secundum. In qua parte aliqui Thomistæ, quos 1. p. q. 1. art. 2. refert, & sequitur Montesinos, asserunt, causalitatem finis consistere in ipso actu voluntatis, secundum quod talis actus propter finem est, & à fine dependet.

Hæc tamen sententia reijcitur 1. Nam texte Arist. in præfenti, causalitas finis consistit in motione quadam metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem;

ratem: sed actus voluntatis motio metaphorica non est: sed physice efficienter procedit ab intrinseco voluntatis: ergo causalitas finis non potest in actu voluntatis consistere.

2. quia causæ diversæ debent habere diversas causalitates; sed actus voluntatis est causalitas ipsius voluntatis in genere causæ efficientis: ergo non potest esse causalitas finis.

3. effectus causæ non potest esse illius causalitas, nam causalitas est fieri effectus, & consequenter debet ab effectu distingui; sed actus voluntatis est effectus causæ finalis, siquidem voluntas elicit talem actum, quia movetur à fine: ergo actus voluntatis non potest esse finis causalitas.

Resp. contrarij Thomistæ, quod idem actus voluntatis, quatenus à voluntate procedit est causalitas illius, ut tamen est propter finem, & à fine dependet, est causalitas finis.

Hæc tamen solutio rejicitur: quia causalitas finis debet esse prior causalitate voluntatis, nam finis prius movet voluntatem, quam ipsa voluntas agat aliquid, & causet; sed actus voluntatis sub nulla formalitate est prior, quam causalitas voluntatis, ergo nullo modo potest esse causalitas finis. Prob. min. Actus voluntatis secundum nullam formalitatem intelligi potest usque dum

intelligatur efficienter à voluntate procedens; sed quando sic intelligitur, iam intelligitur etiam ut causalitas voluntatis: ergo sub nulla formalitate potest intelligi prior, quam causalitas voluntatis.

Ex doctrina ista manifestum sit, quod sit dicendum ad aliqua exempla, quibus utuntur contrarij de modo unionis, & actione causæ secundæ: de modo quidem unionis, quia iste, ut se tenet ex parte materiæ, est prior se ipso, ut se tenet ex parte formæ, & ut se tenet ex parte formæ est etiam prior se ipso, ut se tenet ex parte materiæ, sicut materia, & forma ad invicem se præcedunt in diverso genere causæ. Unde idem modus unionis in illa sententia, secundum diversam considerationem prior, & posterior est: oppositum autem in actu voluntatis contingit, qui secundum nullam formalitatem potest antecedere causalitatem voluntatis: eo quod nulla est in ipso formalitas differentialis, quæ non sit ab intrinseco voluntatis, & causalitas ipsius. De operatione verò causæ secundæ negamus, esse Divinam causalitatem, & solum concedimus esse effectum causalitatis Divinæ, nam Deus non potest ad extrâ operari per actionem formaliter transeuntem, & his prælibatis.

Constanter defendimus: Causalitatem finis completè, & per

fectè cōsistere in quadam motione metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem, & hæc est sententia D. Thom. q. 22. de verit. art. 2. & de pot. art. 1.

Prob. sententia ista ratione: Illa est causalitas finis, qua finis suum producit effectum; sed finis media motione voluntatis suum producit effectum: ergò causalitas finis in hac motione consistit. Prob. min. Effectus finis est ipse actus voluntatis, & alia, quæ ad istum actum sequuntur; sed finis causat actum voluntatis, movendo voluntatem, siquidem voluntas ideò prorumpit in actum, quia movetur à fine: ergò finis mediante tali motione, producit suum effectum.

Addimus: causalitatem finis mediare inter finem, & illius effectum; sed inter finem, & effectum illius, qui est ipse actus voluntatis, solùm mediare potest motio, & excitatio interior voluntatis à fine: ergò in motione ista causalitas finis consistit.

§. II.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. ex D. Thom. q. 22. de Verit. art. 2. in corp. quod sicut influere causæ efficientis est agere, ita influere causæ finalis est appeti, & desiderari; sed appeti, & desiderari fit per actum voluntatis: ergò causalitas

finis in actu voluntatis consistit.

Cont. finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad secundum: ergò causalitas finis in actu voluntatis consistit. Probant. Finis constituitur in actu primo per esse appetibile; sed esse appetibile reducitur ad actum secundum, per hoc, quod actualiter appetatur: ergò finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad secundum.

Resp. ad arg. D. Thom. loqui de influxu, & causalitate finis terminativè accepta, non tamen sumpta formalitè; causalitas namque finis, cū cōsistat in motione voluntatis difficillimè cognoscitur, & ideò D. Tho. explicavit illam per suum terminum, vel effectum, qui est actus voluntatis, quo finis in actu secundo appetitur, & amatur.

Dices: D. Thom. eodem modo loquitur de causa efficiente, & de causa finali, ut constat ex illa particula *sicut*; sed non loquitur de causalitate causæ efficientis sumpta terminativè; sed de illa sumpta formalitè: ergò in eodem sensu loquitur de causalitate finis.

Resp. neg. mai. Quia particula *sicut* in verbis D. Thom. cōtenta, non denotat omnimodam, sed solùm aliquam paritatem.

2. poterat dici: Causalitatem finis esse appeti, & desiderari initiativè quia quādo voluntas movetur à fine, in ipsa motione

voluntatis, quæ est causalitas finis, initiatur actus voluntatis, & amor ipsius finis, & ita esse D. Thom. intelligendum.

Ad conf. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per esse appetibile, ut motivum appetitus, conc. mai. ut terminativum illius, neg. mai. Et sub eadem dist. min. negatur cont. finis namque constituitur in actu primo per appetibilitatem, nõ quidem ut potentem terminare amorem, sed ut potentem ad amorem movere: appetibilitas verò ut potens ad amorem movere reducitur de actu primo ad secundum per motionem actualem.

2. arg. Causa quando actualiter causat, aliter realiter se habet, ac antea, sed finis per motionem voluntatis nõ aliter realiter se habet, quia motio metaphorica nihil reale addit supra bonitatem finis: ergò non constituitur finis in ratione causantis in actu secundo per motionem actualem.

Conf. non potest finis identificare secum suam causalitatem; sed motio metaphorica realiter identificatur cum fine; eo quod metaphorica motio nihil aliud est, quam ipsa bonitas finis, ut alliciens voluntatem: ergò prædicta motio nequit esse causalitas finis. Min. cum conf. tenet, & prob. mai. Ex identitate finis cum causalitate sequitur infinitas, nõ causalitas finis est ultima actualitas illius, & identificare ultimam actua-

litem arguit infinitatem; sed finis creatus non potest esse infinitus: ergò identificare non potest suam causalitatem.

Resp. ad arg. quod finis dum causat, nõ aliter realiter se habet intrinsecè, & quantum ad rectum, quia nihil intrinsecum de novo superadditur illi: extrinsecè tamè aliter se habet realiter, ratione cognitionis; quam connotat, & voluntatis, quæ movet; sicut materia dum causat, non se habet aliter realiter quantum ad intrinsecam entitatem, sed solum quantum ad connotatum, quatenus videlicet connotat actionem agentis applicantis materiam, & ipsam formam, quam recipit de novo. Instantia est in contrariis sententia, in qua actus voluntatis est causalitas ipsius finis; & tamen finis per actum voluntatis non aliter realiter se habet intrinsecè, cum illum intrinsecè non recipiat. Idem ergò erit in nostra sententia dicendum.

Ad conf. verò resp. quod ex identitate cum ultima actualitate sequitur infinitas, quando ultima actualitas ex conceptu formali dicit positivè perfectionem, & imperfectionem non permittit in illo, sed solum in conceptu materiali, sicut contingit in operatione causæ efficientis, & existentia creata: Causalitas verò finis ex conceptu formali, & communi non dicit positivè perfectionem, sed imperfectionem

permittit, quam imperfectionem habet ipse finis creatus, & causalitas illius, eo quod causalitas finis creati non procedit ab illo, ut habente veram existentiam, sed ab illo, quatenus in apprehensione existit; qui modus caufandi imperfectionem importat, & ideo Deus pro fine creato substituere non potest, sicut etiam substituere nequit pro obiecto presenti creato, à quo notitia intuitiva essentialiter dependet.

3. arg. Causalitas non potest absque effectu reperiri, eo quod causalitas est fieri ipsius effectus; sed motio, & excitatio voluntatis potest dari absque actu voluntatis, qui est effectus finis, siquidem posita tali motione, manet voluntas libera, & potest non elicere actum: ergo predicta motio non est causalitas finis.

Resp. tamen: causalitatem finis nunquam reperiri sine effectu, quia semper ad motionem metaphoricam sequitur saltem aliquis actus inefficax in ipsa voluntate, qui quedam velleitas nominatur.

2. resp. alij ad motionem predictam semper consequi in ipsa voluntate quandam inclinationem, quae est primus effectus finis.

3. & melius resp. quod quando effectus causalitatis dependet ab aliqua causa libera, potest causalitas absque effectu reperiri, eo quod posita tali

causalitate, adhuc causa libera potest non ponere effectum, cumque actus voluntatis dependeat à libera voluntate, inde fit, causalitatem finis posse sine tali actu reperiri.

Dices: fieri effectus non potest esse absque effectu; sed causalitas finis est fieri sui effectus: ergo nunquam potest sine effectu reperiri.

2. dices: causalitas finis habet saltem connexionem naturalem cum effectu: ergo nunquam potest sine effectu reperiri.

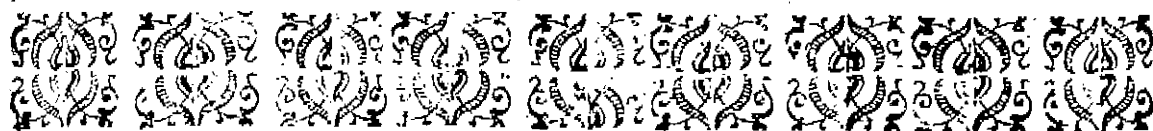
Resp. ad 1. dist. mai. fieri verum, & proprium, conc. mai. fieri motivum, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conf. Fieri namque verum, & proprium effectus, quod per se ipsum est productio, & formaliter dat esse dependenter ab alia causa eliciente, non potest absque effectu reperiri; fieri verò effectus, quod est causalitas finis, non est huiusmodi, sed potius est fieri effectus, movendo voluntatem ipsam, ut liberè actum eliciat, & ita cum voluntas possit non elicere actum, potest tale fieri motivum voluntatis ad actum sine effectu reperiri.

Ad 2. resp. dist. ant. connexionem exigentiae, conc. ant. connexionem actualis convenientiae. neg. ant. & conf. Licet namque causalitas finis semper exigat actum aliquem voluntatis, potest tamen de facto sine illo reperiri, eo quod actus pender à libera

Voluntate, quæ potest non ponere actum sicut affirmant aliqui deente rationis; quod semper exigit proprietates, potest tamen reperiri sine illis, eo quod proprietates sunt per actum intellectus, supponentis voluntatem liberè applicantem, ad proprietates fingendas.

Ex dictis colligitur: finem per suam motionem nihil reale intrinsecum imprimere voluntati, hoc enim est proprium causæ efficientis, quæ verè, & per physicum contactum influit in proprium effectum; non tamen competit fini, qui solùm metaphorica motione movet, per quandam sympatiam cum ipsa voluntate, nam voluntas habet propensionem in bonum,

& ita quando bonum illi proponitur, movetur statim ad amorem illius, quæ quidem motio metaphorica, & intentionalis est vera, & realis in causando, & etiam physica: id est, non moralis: dicitur tamen motio metaphorica per similitudinem, & metaphoram ad motionem causæ efficientis procedentem ab illa, quatenus existit in re, & per veram, & realem: egressionem, sicut floriditas, & amoenitas prati, quæ latificat hominem aspicientem, dicitur risus metaphoricè, per similitudinem ad verum hominis risum, quo latitia cordis ostenditur. Et hæc de art. isto, & 2. lib. Physic. cum art. præcedenti ad Philos. applicanda.

LIBER TERTIVS

PHYSICORVM.

PHILOSOPHI acutissimus intellectus, profunditate elevatus, elevatione profundus, dignitate intelligentiæ admirandus, & admiratione dignus, passionē notissimam, & communē entis mobilis in hoc tertio libro, explicandā aggreditur, & definire conatur; proprietatē quidē communē, videlicet motū, qui omnibus bellum cruentissimū dicit, omnibus certamina movet, dum ipsa quietem desiderant, & motus

motus inquietudinem amat, quies regnare tentat, & motus cum quiete pugnat, & audacia plenus gloriatus omnia sub illius pede esse ponenda vago, & suo simul colla domanda iugo. Ipse namque per vndarum guttas, flores, & gramina cuncta, arborum ramos, stellas, & omnes aristas, per dubios pelagi fluctus, per saxa, per hostes, per orbem terræ, necnon & æquora Ponti fugit inquietus, & ipsa quatit aerâ totus. Ad cuius velocitatem insequendam, & naturam superandâ, assistat nobis Coeli prodigium totius mundi portentum, Ecclesiastici fulmen altaris, & lumen honoris. Sanctissimus Thom. cuius nomen lætitia est Coelo, semper venerabile mundo, cuiusque doctrina, secura via est cuiuscûque sapientis, dispositione tonantis. Quo duce non timet vultus Philosophia minaces; sed potius exculo læta pavore canit, cum quo sit quæstio prima de motu, actione, & passione.

ARTICVLVS I.

Quibus competat diffinitio motus.

§. I.

Motus diffinitio proponitur.

MOTUS in communi, ex his, quæ Arist. docuit in c. 2. in hoc libro, cõmunitè diffinitur: *Actus entis in potentia, secundum quod in potentia*. In qua, prima particula ponitur loco generis, quia in ratione actus, convenit motus cum quacumque altera forma: alia verò particula entis in potentia explicat subiectum motus, videlicet mobile, quod erat in potentia ad motum: per ultimam denique particulam *secundum quod in potentia* distinguitur motus ab omni alia forma, nam motus talitèr actuat subiectum mobile, quod illud relinquit

in potentia ad ipsũ terminũ motus, quod aliæ formæ nõ habent.

Hæc omnia explicantur exẽplo lapidis, qui antequam moveretur erat in potẽtia ad motum, & ideò motus lapidis est actus entis, quod prius erat in potẽtia; quando verò lapis moveretur, iam non est in potentia ad ipsũ motum; in potentia tamen est ad ipsum terminum motus, eo quod motus est fieri termini, & illius consequutio, & ita actuat lapidẽ, talitèr quod ex modo actuandi, relinquit ipsum in potentia, ad terminum consequendum.

Sed inst. motus non est diffinibilis: ergo non reatè diffinitur. Prob. ant. motus nõ habet essentiam determinatam, siquidẽ non pertinet directè ad aliquod prædicamentum, & per omnia divagatur: ergò diffinibilis non est.

Resp. motum directè nõ pertinere ad aliquod prædicamentũ,

non tamen hoc provenire, ex quo non habeat determinatam essentiam (quod quidem falsum est, cum habeat propriam speciem, per quam constituitur in se ipso, distinguitur à quolibet alio) sed hoc provenire, ex quo motus est aliquid incompletum, & ita non pertinet ad aliquod prædicamentum directè, sed potius inter postprædicamenta numerantur. Instantia est in analogis, & æquivocis, quæ verè diffiniuntur, & tamen directè ad aliquod prædicamentum non pertinent.

Dices: solum ens completum est verè diffinibile; sed motus est aliquid incompletum: ergò verè diffiniri non potest.

Resp. ens incompletum verè posse diffiniri, siquidem verè constat ex prædicato communi, & ex vera differentia, quod ad veram diffinitionem sufficit quavis non possit ens incompletum diffiniri diffinitione ita propria, qua diffinitur ens completum.

Secundo instabis: per illam particulam *secundum quod in potentia*, significatur, subiectum esse in potentia ad ipsum terminum motus; sed hoc idem significatur per aliam particulam *entis in potentia*: ergò idem significatur per utramque, & consequenter aliqua superflua erit.

Resp. neg. min. Quia per illam particulam *entis in potentia*, solum significatur, subiectum mo-

bile esse in potentia ad ipsum motum, non tamen ad terminum motus.

Sed contra: Subiectum esse in potentia ad motum, non est de ratione mobilis, quia cor nunquam est in potentia ad suum motum, sed semper in actu movetur: ergò per illam particulam *entis in potentia*, significari non debet subiectum esse in potentia ad motum, sed potius ad ipsum terminum motus.

Resp. quod cor non est in potentia divisionis, & carentiæ physicæ ad motum, est tamen in potentia metaphysica ad ipsum, quatenus est principium illius, & ipse motus de essentia cordis non est, sicut Sol est in potentia metaphysica ad lucem, quia licet nunquam sit sine luce, ipsa tamen lux de essentia Solis non est. Undè per illam particulam *entis in potentia*, significatur subiectum motus esse in potentia physica, vel metaphysica ad motum.

Tertiò instabis: diffinitio motus convenit alijs formis, tam substantialibus, quam accidentalibus: ergò convenit alijs à diffinito; & consequenter bona non est. Prob. ant. Quia calor ut quatuor relinquit subiectum in potentia ad calorem ut quinque, & forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam hominis: ergò diffinitio motus competit alijs formis.

Resp.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. antec. per modum formæ imperfectæ, quatenus vna forma imperfecta ordinatur ad perfectam, conc. ant. per modum viæ, & tanquam fieri ipsius termini, ad quem subiectum relinquatur in potentia, nego ant. & conseq. Quia esse viam, & tendentiam, & tali modo actuare subiectum, per modum fieri termini, & ipsum relinquendo in potentia ad terminum ipsum, est propria natura motus, & nulli alteri convenit.

Ad punctum ergo difficultatis veniendo supponimus: motum posse accipi pro motu successivo, habente partes priores, & posteriores, quarum vna alteri succedit, qualis est motus localis, & motus alterationis, in quo motu simul non est fieri termini, & illius factum esse, & ita ex vi illius relinquatur subiectum in potentia ad ipsum terminum motus; proindeque motui prædicto verè competit assignata diffinitio.

Potest insuper accipi motus pro quacumque mutatione instantanea, in qua simul est fieri termini, & illius factum esse, quæ quidem est in multiplici differentia, alia namque est intentionalis purè spiritualis, sicut intellectio Angelica; alia quidem præsuppositivè à materia dependet, sicut intellectio humana; alia verò quoad substantiã materialis

est, sicut actiones sensuum exteriorum, & interiorum: alia tandem est mutatio instantanea, non quidem intentionalis, sed physica, & naturalis. De quibus omnibus difficultas est, an ipsis competat diffinitio. Pro quo.

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Nulli mutationi instantanea intentionali competit diffinitio; bene tamen mutationi physica naturali.

PRimam partem concl. probamus: quia mutationes intentionales prædictæ non sunt verè motus: ergo illis non convenit diffinitio. Prob. ant. subiectum motus solum imperfectè actuatur per motum, & perfectè per terminum motus; sed mutationes prædictæ non imperfectè, sed potius perfectè actuant subiectum; siquidem perfectio subiecti in ipsa mutatione intentionali consistit, sicut perfectio potentia visiva consistit in videre, & perfectio intellectus in intelligere, & voluntatis in amare: ergo mutationes prædictæ non sunt verè motus.

Conf. & vrg. Motus per se ordinatur ad terminum, sicut motus localis ad ubi, & alteratio ad qualitatem; sed mutationes prædictæ non per se ad terminum ordinantur:

ergò mutationes prædictæ non habent rationem motus. Prob. mi. nam plures ex mutationibus assignatis nullum terminum producunt, sicut actiones sensuum exteriorum; aliæ verò, quæ producunt verbum, speciem expressam, vel idolum, non per se ordinantur ad ipsum, sed potius verbum ordinatur ad actionem ipsam; nam ideò intellectus producit verbum, vt obiectum intelligat, vel in verbo percipiat: ergò mutationes istæ non per se ad terminum ordinantur. Ex qua doctrina facile quisque potest solvere argumenta in contrariū, quæ etiam facillima sunt.

Secundam verò partem, videlicet mutationi instantaneæ physicæ, & naturali, diffinitionem assignatam convenire prob. quia mutatio instantanea physica, & naturalis, qualis est generatio substantialis, relinquit subiectum in potentia, secundum quod in potentia: ergò verè competit illi assignata diffinitio. Prob. ant. Prædicta mutatio est actus materiæ primæ, existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur: ergò est actus entis in potentia, secundum quod in potentia. Prob. antec. Pro illo priori, quo intelligitur generatio substantialis intelligitur in materia fieri formæ substantialis, & via ad ipsam, non tamen intelligitur ipsa forma, sed potius intelligitur materia in po-

tentia ad formam substantialem consequendam: ergò prædicta mutatio instantanea est actus materiæ primæ existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur.

Dices: mutatio prædicta simul est cum forma substantiali per illam producta, & propterea dicitur mutatio instantanea, quia terminus per illam productus simul est, & in eodem instanti cum mutatione ipsa: ergò talis mutatio non relinquit materiam in potentia ad ipsam formam.

Resp. dist. ant. simultate instantis in quo, conc. ant. simultate instantis à quo, neg. ant. & cons. Licet namque mutatio ista simul sit cum forma producta in eodem instanti reali temporis, & in quo; est tamen prior forma prioritate à quo; nam quando intelligitur mutatio, nõ dum intelligitur forma, & ita pro illo priori intelligitur materia in potètia ad formam habendam.

Sed contra: quod est in potentia ad formam habendam, habet privationem formæ; sed materia pro illo priori generationis privationem formæ non habet: ergò non intelligitur in potentia ad formam. Prob. min. In eodem instanti reali, non potest esse forma cum ipsius privatione, sicut lux non potest esse cum tenebris, nec cæcitas cum visus; sed in instanti reali generationis est forma; ergò pro illo prio-

generationis non habet materia privationem forme.

Resp. dist. mai. privationem strictam, vel latam, conc. mai. strictam præcise, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq. Quia ut aliquid sit in potentia ad formam, non requiritur stricta privatio, vel rigorosa formæ carentia, sed sufficit privatio lata, idest, quod pro aliquo priori intelligatur subiectum, & non intelligatur formæ; cumque pro priori generationis intelligatur materiam mutari, & tendere ad formam, & nō dū forma intelligatur in materia, sit inde, materiam intelligi in potentia ad formam habendam.

5. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in arti. discursu colligitur. Motum realiter distinguere à subiecto mobili, quia mobile est in potentia ad motum, nihil autem est in potentia ad se ipsum.

Sec. inferitur: Motum realiter distinguere à termino à quo, & à termino ad quem, quia per motum destruitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem, & nihil potest destruere, vel acquirere se ipsum.

Quod quidem constat insuper ex eo, quod idem terminus potest fieri per diversum motum,

vel actionem diversam realiter, sicut idem numero homo factus per generationem fiet in resurrectione per actionem divinam, & idem numero corpus Christi factum à Beata Virgine, vel ex illa, producitur à Sacerdote per verba consecrationis, & eadem numero qualitas producta per unam actionem potest per aliam intendi; quod quidem signum est, motum non identificari realiter cum termino producto per ipsum, aliàs duo motus, vel actiones essent idem realiter cum uno, & eodem termino, & realiter distinguerentur inter se, quod admittendum non est.

Tertio colligitur: motum non esse realiter distinctum ab actione, & passione, quia actiones multiplicandæ non sunt absque ulla necessitate; sed nulla necessitas est, ut actio motus, & passio sint entitates realiter distinctæ; ergo non distinguuntur realiter. Probat. min. Eadem actio prout egreditur ab agente, potest denominare agens, prout recipitur in mobili, potest denominare passum, & quatenus mobile per illam movetur, potest denominari motus. Sicut idem impulsus, quo aliquis movet lapidem, prout egreditur ab impellente est actio, & quatenus movet lapidem dicitur motus, & secundum quod in lapide recipitur dicitur passio: ergo nulla necessitas est, ut actio, motus, & passio sint

sim entitates distinctas, & multiplicatas realiter.

Dices: Actio, & passio pertinent ad prædicamenta diversa: ergò realiter distinguuntur, quia eadem entitas non potest ad diversa prædicamenta pertinere.

Resp. Quod ut aliqua prædicata pertineant ad prædicamenta diversa, non requiritur distinctio realis, sed sufficit distinctio formalis per rationem, & virtualis à parte rei.

Sed contra: Quia idè in probabili sententia Thomistarum relatio distinguitur realiter à suo fundamento, quia fundamentum, & relatio pertinent ad diversa prædicamenta: ergò quæ pertinent ad diversa prædicamenta realiter distinguuntur.

Resp. tamèn: Thomistas nõ probare, relationem, & fundamentum esse distincta realiter, quia pertinent ad prædicamenta diversa absolute, sed quia pertinent ad prædicamenta diversa, quorum vnum est absolute, & alterum relativum; & idè esse distincta realiter, eo quod eadem entitas non potest esse absolute, & relativa, alias haberet totum suum esse in ordine ad aliud, quia esset relativa, & simul non haberet, siquidem esset absolute, quæ prædicata de eadem entitate verificari non possunt.

Tèdèm colligitur: distinctionem motus à termino esse realem modalem, quia motus est entitas mo-

dalis, vialis, & incompleta, ve ex propria natura cognoscitur: ergò soluta realiter modaliter à termino distinctus est.

ARTICVLVS II.

Utrum actio formaliter transiens recipiatur in passio?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & sententia referuntur.

In difficultate ista gravissima vnum supponimus, & inquirimus aliud; supponimus quidem, quod actio formaliter ut talis importat formaliter inhærentiam, quamvis solum explicet egressiorem ab agente; sicut relatio formaliter ut talis, dicit inhærentiam, licet solum explicet respectum, vel tendentiam ad terminum relationis: & utriusque eadem ratio est, quia ratio accidentis est conceptus communis ad relationem, & actionem, & ita quælibet ex illis formaliter inhærentiam importat; de subiecto tamèn inquirimus: an videlicet subiectum, cui inheret actio, sit agens, à quo procedit, vel ipsum passum, & de actione immanenti dubium nobis non est, illa namque formaliter est in agente, sicut intellectio in intellectu, & propterea dicitur immanens, quia intus manet, sicut etiam intellectus dici-

dicitur intelligens, quia intus percipit, vel legit obiectum. Solum ergo de actione formaliter transeunte difficultas ista procedit.

Prima autem in hoc puncto sent. asserit: actionem formaliter transeuntem esse subiectivè in agente, vel inherere illi, quam defendit Caiet. 1. p. quest. 25. art. 1. & ipsum sequuntur aliqui antiquiores Thomistæ, & ex modernis Mag. Hortiz tract. 7. conferent. 1. eandem tenet Scotus in 4. dist. 13. quest. 1. & distinct. 43. quest. 5. §. de tertio, cui omnes Scotistæ subscribunt, & adherent plures alij extra Scolā D. Thom.

2. verò sent. asserit: actionē inchoativè esse in agente, & consummativè in passo: ita Silvius, & Rever. S. Th. cum hoc discrimine tamen, quod Silvius ait, eandem entitatem actionis in principio esse in agente, & inde transfundi ad passum: Mag. verò S. Thom. affirmat: non esse eandem entitatem, sed diversam, ordine quodam se habentem, sicut etiā subiecta ipsa ordine quodam se habent, & ex utraque entitate cōflari vnam totalem entitatem consummātam, & completam, eo quod prima est inchoatio secundæ, per quam ipsa completur, & consummatur.

3. verò sent. absolutè affirmat: actionem formaliter transeuntem subiectari in passo, &

solum in illo recipi, vel inherere. Ita Capreol. in 2. dist. 1. quest. 2. & Ferrara 2. contra gentes cap. 1. Soncin. & Soro, & venerandi Patres Carmel. quos plures alij sequuntur, & hæc nostra conclusio.

§. II

Actio formaliter transiens recipitur in ipso passo.

SENT. istam tradidit Angel. Doc. 9. metaph. lect. 8. per ea verba *Ipsa actio est in facto, ut edificatio in eo quod edificatur: & rationem reddit infra: Quia quando per actionem potentia constituitur aliquod operatum, illa actio perficit operatum, & non operantem: Unde est in operato sicut actio & perfectio eius, non autem in operante.* Quæ verba ponderatione non indigent.

Eadem doctrinam dedit etiam quest. 10. de potent. art. 1. dicens: *Est autem duplex operatio, quedam quidem transiens ab operante in aliquod extrinsecum, sicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidem operatio non est perfectio operantis, sed operati non enim aliquid acquiritur igni ex hoc, quod est calefactus sed calefacto acquiritur calor.* Quod etiam affirmat pluribus alijs in locis conformiter ad ea, quæ docet 5. physic. lect. 3. dicitur ait: *Quod actio, & passio non differunt subiecto à motu: Quia tamen opposita sent. sufficienter etiam*

in D. Th. fundatur propterea alia testimonia D. Th. omittimus ut ad rationem veniamus.

Prima autem ratio efficax pro nostra sent. ea est, quod actio motus, & passio sunt eadem realiter entitas; sed motus, & passio realiter recipiuntur in passio; nam motus est actus, & forma mobilis: ergo etiam actio realiter in passio recipitur, & nullo modo recipitur in agente, quia eadem realiter entitas non potest recipi in duplici subiecto, realiter entitavè, & numericè distincto.

Cont. actio motus, & passio sunt idem numero accidens; sed idem numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè: ergo si motus, & passio recipiuntur in passio, non poterit actio recipi, & subiectari in agente. Mi. prob. Accidens receptum in duplici subiecto numericè distincto, debet etiã esse numero diversum, eo quod accidens individuatur à subiecto, & consequenter ubi subiectum est numero distinctum, debet etiã accidens esse numero diversum: ergo idem numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè.

Resp. contrarij. Idem numero accidens non posse recipi in duplici subiecto adæquato, & totali, numericè distincto, aliàs ipsum accidens esset idem numero, & non esset idem numero,

siquidem accipit numericam unitatem à subiecto adæquato, & esset in duplici subiecto adæquato, numericè distincto; potest tamen idem accidens recipi in duplici subiecto inadæquato absque ullo inconvenienti, quia ex duplici subiecto inadæquato resultat vnum tantum numero subiectum completum, & adæquatū, à quo accidens accipit numericam unitatem, & hoc modo comparantur agens, & patiens ad entitatem actionis; & ita mirum non est, quod talis entitas in utroque recipiatur.

Sed contra est: Quia agens, & patiens non possunt, tanquam subiecta inadæquata ad actionem comparari: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Quando duo subiecta ut inadæquata comparantur, ex utroque resultat vnum adæquatū subiectum, & ex utroque etiam tanquam ex parte, resultat vnum compositum; sed ex agente, & passio non potest vnum compositum resultat: ergo non possunt se habere ut subiecta inadæquata. Prob. min. Omne compositum importat in recto partes, ex quibus componitur, sicut patet per singulã discurrendo; sed non est assignabile compositum, quod importet in recto agens, & patiens: ergo ex agente, & passio non potest vnum, & idem compositum resultat. Prob. min. Quia tale compositum non esset agens nec esset patiens, nec posset habere

habere aliam denominationem, & esse in aliqua specie: ergo non est dabile tale compositum.

Dices: Tale compositum non fore agens, nec patiens divisivè, & exclusivè, sed vtrumque esset in recto.

Contra tamen est: quia compositum, quod in recto sit agens, & patiens simul, & in recto per vtramque denominationem constitutum, chymericum est: ergo non est dabile. Prob. ant. Tale compositum esset simul, & in recto constitutum per denominationem oppositam agentis videlicet, & patientis: ergo esset chymericum; nam compositum constitutum in recto per duplicem differentiam oppositam, chymericum est.

Secundo solutio principalis impug. subiecta, quæ inadæquate comparantur ad aliquam formam, solum materialiter differunt; formaliter vero convenientiam important; sicut in omnibus subiectis inadæquatis cerne licet, imo, & actus inadæquati alicuius habitus, vel potentia, comparativè ad habitum, vel potentiam materialiter distinguuntur; sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali: ergo non comparantur ut subiecta inadæquata ad prædictam entitatem. Maior. cum conseq. tenet, & prob. min.

Ea, quæ conveniunt formaliter, & solum materialiter differunt in creatis, pertinens ad idem prædicamentum, nam ad diversa prædicamenta pertinerent, essent distincta formaliter, sicut ipsa prædicamenta; sed agens, & patiens, comparativè ad entitatem actionis, & passionis, pertinent formaliter ad prædicamenta diversa, sicut etiam actio, & passio: ergo agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali.

Tertio impugnatur solutio principalis: Eadem numero entitas accidentis non potest recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis; sed agens, & patiens sunt duo subiecta distincta, ad invicem non vnita: ergo eadem entitas actionis, & passionis non potest in vtroque recipi, nec vtrumque ad illam inadæquate comparari.

Respondebis: eandem entitatem posse recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis; nam quando ignis calefacit duo ligna distincta, eadem numero entitas calefactionis recipitur in vtroque ligno, in sententia nostra assente, quod actio recipitur in passo.

Sed contra est: Nam illa calefactio non solum recipitur in lignis diversis, & separatis, sed etiam recipitur in medio existen-

e inter vtrūq̄, quāvis propter incapacitatē subiecti non producat in medio totum illum effectum, quem producit in ligno, semper tamen producit aliquem effectum in medio: ergo nunquam eadem entitas recipitur in subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis, aliā eadem entitas posset esse à se ipsa diversa, & separata, sicut & ipsa subiecta realiter separantur.

Ex quo patet ad exemplum, quo vtuntur aduersarij de modo vnionis, qui idem realiter recipitur in materia, & forma; quia materia, & forma non sunt ad invicem separate, sed potius per talem modum vniuntur, & ita mirum non est, quod idem in vtraque recipiatur.

Respondebis: eandem numero entitatem posse recipi in subiectis distinctis, & ad invicem separatis; quia eadem relatio proportionis, quam vnus numerus dicit ad alterum recipitur in omnibus, quamvis vnitates inter se sint diversae, & separate.

Sed contra est: Quia probabilius est; relationem proportionis numeri ad numerum recipi solum in vltima vnitate, cum ordine ad vnitates precedentes, nam vltima vnitas dat speciem numero, & fundat relationem proportionis cum habitudine ad precedentes, & consequenter cum eadem habitudine, debet relationem recipere; ergo contra:

dictorium solutionis probabilius est.

Secundo impugnatur data solutio: quia numerus est vnus per se vnitate ordinis, & omnes partes importat in recto, & ideo eadem relatio, quæ efficit totum recipitur in omnibus partibus saltem mediata; sed ex agente, & passo non fit vnus ens per se, habens determinatam essentiam, & speciem, alias haberet determinatum prædicamentum, distinctum ab omnibus alijs; quod tamen est falsum: ergo eadem entitas non potest esse recepta in agente, & passo simul.

Secundo alia ratione efficaci probatur nostra conclusio: actio immanens recipitur formaliter in agente: ergo actio transiens formaliter in passo recipitur. Antec. constat, & consequenter probatur. Quia hæc est differentia, quam Div. Thom. locis antecedenter relatis, & 1. p. quaest. 18. artic. 3. ad 1. assignat inter actionem immanentem, & actionem transeuntem, quod prima est perfectio agētis, & recipitur in illo; secunda est perfectio passi, & in ipso recipitur. Quod etiam indicare videtur nominis ethimologia, nam sicut actio dicitur immanens, quia intus manet; ita appellabitur transiens, quia transit in exteriorem materiam, & recipitur in passo.

Resp. contrarij: Actionem transeuntem ab immanente dif-

tingui, non quia vna recipiatur in agente, & altera recipiatur in passio, sed quia actio transiens producit effectum ad extra, & actio immanens producit effectum ad intra.

Contra tamen est: quia actio immanens nedum producit effectum ad intra, sed etiam recipitur in agente: ergo vt actio transiens sit adæquatè ab immanenti distincta, non solum debet effectum ad extra producere, sed etiã debet ad extra, vel in passio recipi.

Secundo impugnatur solutio data: producere effectum ad extra competere potest actioni formaliter immanenti: ergo vt actio transiens sit ab immanenti distincta, satis non est, quod producat effectum ad extra, sed ultra requiritur, quod recipiatur in passio. Prob. ant. Actio intellectus, & voluntatis divinæ est actio formaliter immanens, & tamen Deus per intellectum, & voluntatem operatur ad extra formaliter: ergo producere effectum ad extra potest competere actioni formaliter immanenti.

Rursus etiam in Angelo nõ reperiuntur actiones formaliter transeuntes; sed tantum actiones formaliter immanentes, eo quod in Angelo solum reperitur intellectus, & voluntas, quorum actiones sunt formaliter immanentes; & tamen Angelus plures effectus ad extra producit, & plura

corpora movet: ergo producere effectum ad extra, potest competere actioni formaliter immanenti.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Arguit. primo contra conclusionem nostram. Nam, vt actio transiens differat ab immanenti formaliter necessarium non est, quod recipiatur in passio: ergo non in passio recipitur. Prob. ant. Actiones non per subiecta, sed per terminos distinguuntur; eo quod actio non a subiecto, sed a termino habet speciem: ergo vt actio transiens differat ab immanenti formaliter necessarium nõ est, quod recipiatur in passio, sed sufficit, quod effectum aliquem ad extra producat.

Confir. & explicatur: actio formaliter immanens non per se ordinatur ad effectum producendum ad extra, nec ab illo habet speciem: ergo vt actio transiens differat formaliter ab immanenti, satis est, quod effectum producat ad extra, & per se ordinetur ad ipsum; quia per id, quod solum convenit ipsi, & non convenit actioni immanenti, sufficienter ab illa distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Per terminos formaliter, conc. ant. Connexivè.

negotio ant. & conseq. Quia licet actio transiens, & immanens per terminos formaliter distingatur, connexivè tamen etiam differunt per subiecta, quatenus cū distinctione terminorum per se connectitur subiectorum distinctio, & vna infertur ex alia; cuius ratio est, quia actio transiens, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, per se etiam ordinatur ad subiectum ad extra perficiendū, media actione, & termino producto per illam, & consequenter ipsa etiam debet ad extra recipi, sicut actio immanens debet ad intra recipi, quia ordinatur ad ipsum agens, vt perficiendum per ipsam.

Addimus: quod cum actio transiens per se ordinatur ad perficiendum passum, non solum passum habet rationem subiecti, sed etiam habet rationem termini in ordine ad actionem transeuntem, & agens habet etiam rationem termini, & subiecti, comparativè ad actionem immanentem, & ita ex quo per terminos distinguntur, non infertur, non posse per subiecta propria distingui, quando quidem subiecta propria rationem termini habent.

Ad conf. negat. conf. Quia si actio transiens per se ordinatur ad effectum producendum ad extra per se etiam ordinatur ad passum intrinsece perficiendum, & ita in passo recipi debet, si autem in passo non recipitur, non ordi-

nabitur etiam ad passum intrinsece perficiendum, consequenter que solum modo repugnati ordinabitur per se ad effectum producendum ad extra.

Sed inst. potest per se ordinari ad terminum producendum ad extra modo debito, & non repugnanti, quin recipiatur in passo: ergo solutio nulla est. Prob. antec. 1. Potentia generativa per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, quia per se ordinatur ad generandum; & tamen talis potentia non est in passo, sed in agente generante: ergo potest actio per se ordinari debito modo ad terminum producendum ad extra, quin recipiatur in passo.

2. prob. ant. Generatio substantialis per se ordinatur ad genitum productum ad extra, & specificatur ab illo; & tamen non in passo, sed in agente recipitur: ergo idem quod prius Prob. min. Actio vitalis recipitur in agente, quia agens per actionem vitalem se movet, & vivit, & non potest per illam se movere, nisi illam recipiat, sed generatio actio vitalis est: ergo in agente recipitur.

Ad 1. repl. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per modum potentia, conc. mai. per modum operationis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia potentia generativa licet per se ordinatur ad effectum producendum ad extra (& idem de quacumque po-

tentia operativa) non tamen est perfectio passi, sed solum agentis, & ita solum in agente recipitur, actio vero, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, ordinatur etiam ad passum intrinsicè perficiendum consequenterque in passu recipitur.

Ad 2. prob. resp. generationem substantialem, quatenus est transiens formalitèr, recipi in ipso passu, & non esse vitalem formalitèr, quia solum est transiens, quatenus est omisso seminis, secundum quam rationem formalitèr vitalis non est, sed solum præsuppositivè, quatenus supponit applicationem vitalem, & liberam generantis ad operationem illam.

Sed inst. pro illo priori actionis generativæ nondum est passum: ergo illa actio non potest in passu recipi. Prob. ant. Passum est effectus actionis generativæ: ergo pro priori talis actionis nondum est passum, quia pro priori causæ nondum intelligitur effectus.

Resp. tamen quod licet passum non intelligatur pro priori actionis generativæ, est tamen simul cum illa in eodem instanti reali, quod sufficit, ut illa actio recipiatur in passu. Instantia est in ultima dispositione ad formam hominis, quæ pro priori naturæ hominem antecedit; & tamen quia est in eodem instanti reali cum illo, non implicat,

Mag. Froylan.

quod in ipso recipiatur, & de facto in ipso recipitur.

Aliter poterat dici actionem generativam, secundum conceptum *ab* præcedere passum, & in genere causæ efficientis; in genere vero causæ materialis, & secundum conceptum *in* supponere ipsum: & ita in illo recipi posse: sicut ultima dispositio in genere causæ materialis dispositivæ antecedit hominem genitum, & in genere causæ materialis receptivæ, supponit ipsum, & in illo recipitur.

Dices: actio præcedit passum secundum conceptum *ab*: ergo etiam secundum conceptum *in*, quia isti duo conceptus sunt idem realitèr, & ideo si actio secundum unum prior est, etiam secundum alterum prior erit.

Sed neg. consequ. quia licet isti duo conceptus identificentur realitèr, potest actio secundum unum illorum præcedere, & secundum alterum subsequi, sicut intellectio creata, quatenus dictio est, præcedit verbum, & quatenus contemplatio sequitur ad ipsum, & *in* peculiare in divina relatione antecedit generationem, & conceptus *ad* ad generationem consequitur, & supra illam fundatur.

Secund. arg. relatio predicamèntalis ageris ad passum est in ipso agente; ergo etiam actio, quæ est fun-

Z

da

damentum relationis prædictæ, debet in agente recipi, nam fundamentum relationis, & ipsa relatio in eodem subiecto reperiri debent, eo quod relatio dimanat à fundamento, & ab illo dependet in fieri.

Resp. aliqui quod fundamentum relationis prædicamentalis agentis ad passum, non est actio, sed potentia productiva, quæ quidem recipitur in agente, sicut ipsa relatio.

Alij verò resp. fundamentum, & relationem non semper, & necessariò debere reperiri in eodem subiecto, quia non minus relatio dependet à fundamento in conservari, quam dependet in fieri; & tamen relatio conservatur in subiecto in quo fundamentum illius non est, ut constat in relatione unionis, quam materia dicit ad formam, quæ quidem non recipitur in materia, sed in toto composito, quia materia ante formam nihil recipere potest; & tamen fundamentum huius relationis in ipsa materia est: ergò poterit relatio primo recipi, & esse in subiecto, in quo fundamentum illius non est, quæ solutiones probabiles inter nostros ad argumentum solvendum necessariae non sunt, & ideò.

Ad arg. alitè resp. Fundamentum relationis, quatenus fundamentum illius est, debet esse in eodem subiecto, in quo est ipsa relatio; cumque relatio

agentis ad passum fundetur supra actionem solum secundum conceptum *ab*, inde fit, debere esse in illo subiecto, in quo est actio secundum talem conceptum. Actio verò secundum conceptum *ab* est formalitèr denominativè in agente, eo quod agens denominatur tale ab actione secundum conceptum egressionis ab illo, & ideò mirum non est, quod prædicta relatio accipiatur in agente.

Tertio arg. Non potest agens intrinsecè per actionem mutari, nisi illam recipiat intrinsecè; quia nihil potest intrinsecè mutari, nisi per aliquid intrinsecè receptum in ipso. Vnde supra diximus, concursum prævium intrinsecè recipi in causa secunda, quia illà intrinsecè mutat; sed agens intrinsecè per actionem mutatur, ut constabit ex infra dicendis: ergò actio intrinsecè recipitur in agente.

Resp. aliqui ex nostris neg. min. quia denominatio agentis solum est extrinseca denominatio, sicut denominatio visus in pariete, & ita agens non mutatur intrinsecè per actionem.

Hæc tamen solutio principio nititur falso, quia omnia prædicamenta sunt aliquid intrinsecum, & præstant denominationem intrinsecam, sicut omnes ferè Thomistæ in proprio loco defendunt; sed actio secundum conceptum *ab*, & secundum egressionem ab agē-

constituit speciale predicamentum: ergò nequit esse extrinseca denominatio.

Secundo rejicitur data solutio; quia in differentia intrinseca solum potest auferri per aliquid intrinsecum à quo proveniat intrinseca denominatio: nam ablatio intrinsece indifferentiæ est intrinseca mutatio, mutatio autem intrinseca solum per aliquid intrinsecum haberi potest; sed actio tollit, & auferit intrinsecam indifferentiam agentis: ergò tam actio, quam denominatio agentis aliquid intrinsecum est. P. ob. min. Agens antècedenter ad operationem est indifferens, & in potentia intrinseca ad agendum, & non agendum; sed potentialitas hæc determinatur, & indifferentia tollitur per ipsam actionem, quæ est vnum extremum ipsius indifferentiæ: ergò actio tollit, & auferit intrinsecam indifferentiam agentis.

Resp. aliqui: prædictam indifferentiam non tolli per ipsam actionem, sed solum per concursum prævium determinantem ad illam.

Sed contra est: quia indifferentia agentis ad agendum, & nõ agendum, debet formalitèr auferri per formam illam, qua constituitur agens in actu secundo operans, & de actu primo reducitur ad secundum, sed per actionem constituitur agens operans in actu secundo, & reducitur de actu

primo ad secundum: ergò per talem actionem tollitur formalitèr agentis indifferentia. Min. cum cons. tenet, & prob. mai. Potentialitas, & indifferentia ad aliquam actualitatem, & formam per ipsam formam auferitur, sicut potentialitas, & indifferentia, quam ad formam habet materia tollitur per ipsam formam: ergò indifferentia agentis, ad operandum, & non operandum per ipsam operationem debet auferri, per quam agens constituitur in actu secundo operans, & de actu primo reducitur ad secundum.

Secundo impug. solutio data: Quia supposito concursu prævio, adhuc agens manet in potentia activa ad ipsam operationem; sed hæc potentialitas activa non tollitur per concursum prævium formalitèr, sed solum applicativè, quatenus applicat ad operationem causæ secundæ: ergò potentialitas hæc solum tollitur formalitèr per actionem.

Explicatur eadem impug. quia indifferentia actus primi solum tollitur formalitèr per actum secundum; sed concursus prævius non est verè actus secundus respectu agentis creati: ergò indifferentia actus primi, quæ reperitur in agente creato, non potest auferri formalitèr per ipsum concursum prævium, sed per ipsam creatam actionem, quæ est verè actus secundus respectu agentis

creati. Quapropter tali solutione relicta.

Resp. ad arg. dist. mai. recipiatur intrinsicè, vel intrinsicè emitat, conc. mai. recipiat determinatè, neg. mai. & concessa min. neg. cons. Nam vt agens mutetur intrinsicè per actionem, necessarium non est, quod intrinsicè illam recipiat, sed satis est, quod intrinsicè illam emitat, vel ipsa intrinsicè egrediatur ab illo, & cum actio intrinsicè egrediatur ab agente, potest agens intrinsicè per actionem mutari.

Sed inst. non potest aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius ab ipso: ergò vt agens mutetur intrinsicè satis non est, quod actio intrinsicè egrediatur ab agente. Prob. ant. Quia creaturæ quando fiunt, intrinsicè egrediuntur à Deo, in quo antea intrinsicè continebantur, & tamen Deus per talem egressionem non mutatur intrinsicè: ergò non potest aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius ab ipso. Præterquam quod dicere, aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius, videtur abusus terminorum, non tamen aliquid dicere verum.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per modum effectus, conc. mai. per modum actionis, neg. mai. & concessa min. neg. cons. secundum distinctionem maioris. Creaturæ namque egrediuntur à Deo egressionem genera-

li, & per modum effectus, qua ratione omnes effectus, quando fiunt, dicuntur exire extra causas, & ab illis egredi, non tamen creaturæ egrediuntur à Deo per modum actionis constituentis Deum operantem, & realitèr ab ipso Deo distinctæ, & ita mirum non est, Deum per talem egressionem non mutari; actio verò realitèr ab agente distincta, dum realitèr egreditur ab illo, realitèr etiam reducit ipsum de actu primo ad secundum, & tollit intrinsicam indifferentiam illius, & consequenter ipsum intrinsicè mutat; quod quidem non est terminis ab utriusque, sed terminos explicare, & oppositum facile probari non potest.

Arg. 4. Actio formalitèr transiens est perfectio intrinsicæ agentis: ergò intrinsicè in illo recipitur. Prob. ant. 1. Actio formalitèr transiens est actualitas ultima agentis in linea operativa, & tollit intrinsicam indifferentiam illius: ergò perfectio intrinsicæ est.

Secundò prob. ant. Hoc concretum *agens* pertinet directè ad prædicamentum actionis, ratione forme, quam importat, quæ est ipsa actio, sed non potest directè ad prædicamentum pertinere, nisi ratione intrinsicæ forme, & intrinsicè perficientis: ergò idè, quod prius.

Resp. ad utrâque prob. quod actio est perfectio intrinsicæ agentis, vt à quo, non tamen

vt in quo, & est vltima actualitas agentis, & illius reductio, vt à quo; non tamen vt in quo, vel vt terminis Arist. vtamur, est perfectio huius ab hoc, non tamen huius in hoc, quatenus intrinsecè egreditur ab agente, & per egressionem prædictam perficit intrinsecè iptum, & reducitur de actu primo ad secundum.

Dices 1. quia actio immanens est perfectio intrinseca agentis, intrinsecè in illo recipitur: ergò si actio transiens est intrinseca per perfectio agentis, intrinsecè etiam in illo recipienda est.

Secundò dices: Sicut actio dicit *ab*, & egressionem: ita relatio dicit *ad*, & respectum ad terminum; sed relatio inheret subiecto, cui communicat *ad*, & denominat relatum: ergò actio debet inherere subiecto, quod denominat agens, & à quo intrinsecè egreditur, & consequenter erit illius perfectio, non solum vt à quo procedit, sed etiam vt à quo est.

Resp. ad 1. replic. neg. causalem, tanquam adæquatam, sed insuper quia actio immanens ordinatur ad agens intrinsecè perficiendum, & ita debet esse tam egresivè, quam inhæsiuè in agente, cuius oppositum in actione formalitèr transeunte contingit.

Ad 2. repl. negatur conf. Et ratio discriminis est, quia actio est forma vialis egrediens ab agente, & tendens ad passum in-

trinsecè perficiendum, & ideo solum est egresivè in agente, inhæsiuè verò in passo; relatio verò est tendentia ad terminum, vt ad aliquid purè extrinsecum, & solum per se ordinatur ad perficiendum intrinsecè subiectum illud, quod denominat relatum, & propterea debet in tali subiecto formalitèr inherere.

Quinto arg. Causalitas est in eo, cuius est causalitas, sed actio est causalitas agentis: ergò recipitur in agente. Prob. mai. Constitutivum debet esse in eo, quod constituit; sed causalitas constituit causam in actu secundo causantem: ergò causalitas debet esse in eo cuius est causalitas.

Conf. 1. Forma debet esse inhæsiuè in subiecto, quod denominat; sed actio denominat agens, operans in actu secundo: ergò debet esse in agente.

Conf. 2. Forma communicat suum effectum primarium subiecto illi, cui intrinsecè inheret; sed actio non communicat passo suum effectum primarium: ergò non inheret in passo, sed potius in agente. Prob. min. Effectus primarius actionis est denominare operans in actu secundo; sed hunc effectum non communicat passo, vt per se est manifestum: ergò min. vera est.

Resp. neg. mai. vniuersalitèr sumptam, & ad prob. dist. mai. eo modo, quo constituit, cōc. mai. alio modo, neg. mai. & cōc.

min. neg. conseq. secundum distinctionem minoris. Constitutum namque debet esse in eo, quod constituit eo modo, quo constituit; cumque actio constituat agens in actu secundo per egressionem ab illo, inde fit; quod debet in illo esse egressivè, vel secundum conceptum *ab*, necessarium tamen non est, quod in illo sit inhærensivè, hoc enim est in actione peculiare, constituere videlicet operans per egressionem ab ipso operante.

Ad 1. conf. poterat negari mai. universalitèr intellecta. Cuius instantia est in specie expressa, quæ denominat obiectum representatum, & intellectum in actu secundo; & tamen non in obiecto, sed in intellectu recipitur. Et in actu voluntatis, qui in probabili sententiâ est causalitas finis, & ipsum denominat causantem in actu secundo; & tamen non in fine, sed in voluntate recipitur; & dispositio denominat materiam dispositam, & relatio unitæ cum forma denominat materiam relatum; & tamen dispositio, & relatio prædicta non in materia, sed in composito recipiuntur. Quid tamen de hoc sit.

Resp. alitèr: dist. mai. quod denominat per unionem inhærensivam, conc. mai. egressivam, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq.

speciale namque est in actione, quod egrediatur ab agente, & per hanc egressionem reducat ipsum de actu primo ad secundum, ipsumque denominet agens. Unde actio non habet denominare agens per inhærensionem in ipso, sed potius per egressionem ab illo, sicut rivulus constituit, & denominat fontem fluentem, non quia rivulus sit in fonte, sed quia à fonte procedit, & species non denominat formalitèr, mediante inhærentiâ, sed mediante repræsentatione, & substantia formalitèr non per inhærentiam, sed per terminationem denominat; quæ doctrina consonat Ang. Mag. in 1. dist. 31. quæst. 1. art. 1. dicenti, quod si poneretur esse aliquam actionem, quæ non esset accidens, non esset inherens, denominaret tamen agens, quia egrederetur ab illo.

Ad 2. conf. resp. dist. mai. primariam inadæquatum, conc. mai. primarium adæquatum, nego mai. & secundum eandem distinctionem minoris negatur conseq. licet namque forma debeat communicare aliquem effectum primarium subiecto illi, cui intrinsicè inhæret, non tamen necessarium est, quod illi communicet omnem effectum primarium; quia ut forma in subiecto sit formalitèr sufficit, aliquem effectum primarium communicare, ut plurimi dicunt de

de gratia habituali, quæ formaliter erat in Christo, quæ tamen non constituebat Christum filiū adoptivum, quamvis talis effectus sit in gratia primarius; & si Deus allumeret naturam irrationalem redderet illam subsistentem, & esset virtus formaliter cum ipsa, quamvis non redderet illam personatam, qui est aliquis primarius effectus in Divina subsistentia.

Sed inst. non esse assignabilem effectum aliquē primarium, quem actio communicet passo: ergo si solutio vera est, non poterit in passo, sed solum in agente inhaerere.

Scio, resp. posse, quod ut forma sit in aliquo subiecto formaliter, sufficit illi communicare aliquem effectum secundariū, quamvis non communicet aliquē effectum primarium, ut constat in aliquibus formis, iuxta sententias probabiles, Thomistarum, & si verum sit, quod si forma nullū effectum primarium, vel secundarium communicaret, non esset in subiecto formaliter; unde si intellectio poneretur in lapide, & gratia in natura irrationali, non essent in illis formaliter, quod etiam plures affirmant de speciebus intentionalibus, quæ in aere solum materialiter inveniuntur, quia nullum effectum formalem etiā secundarium communicant. Non tamen doctrina ista necessaria est, & ideo.

Resp. Actionem communi-
Mag. Froylan.

care passo aliquem effectum primarium, videlicet esse actum, seu de nominationem acti.

Contra tamen est: Quia denominatio acti provenit à passione formaliter: ergo non est effectus primarius actionis. Prob. ant. Denominatio acti, & passi est eadem denominatio, ut per se manifestum videtur; sed denominatio passi provenit à passione: ergo etiam ab illa provenit denominatio acti.

Resp. tamen: neg. ant. & ad prob. dist. mai. eadem realiter, conced. mai. eadem formaliter, nego mai. & concessa min. nega. conf. Sicut namque actio, & passio sunt idem realiter, & formaliter distinguuntur, ita denominatio acti propria actionis, & denominatio passi sunt eadem denominatio realiter; formaliter tamen diversa est. Quæ diversitas consistit in eo, quod denominatio acti provenit ab actione, non solum ut recepta in passo, sed etiam ut tangente effectivè passum ipsum, & ideo provenit ab actione cum ordine ad agens; denominatio vero passi provenit solum ab actione, tanquam à forma recepta, & ita in conceptu formali non explicat ordinem ad ipsum agens, quatenus ab illo provenit actio.

§
§§§
§§§§§§§
§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Z 4

§.

§. IV.

Vltimum argumentum soluitur.

VLtimò arg. Forma recipitur in subiecto, cui communicat proprium effectum primarium; sed actio formalitèr transiens communicat effectum primarium agenti: ergò in agente recipitur. Prob. min. Effectus primarius actionis transeuntis est constituere agens; sed prædictum effectum communicat agenti: ergò min. vera est.

Resp. dist. mai. Forma, quæ proprium effectum primarium communicat per vnionem inhæsiuam, conc. mai. per vnionem egressiuam, nego mai. & conc. min. neg. conseq. Quia actio proprium primarium effectum communicat per egressionem ab agente, & ita satis est, quod egrediatur ab illo, vt talem effectum communicet.

Sed inst. effectus formalis est ipsa forma communicata subiecto: ergò non potest forma nõ esse in subiecto, cui communicat proprium effectum primarium.

Resp. dist. conf. Et modo quo illum præstat, conc. conf. alio modo, neg. conseq. Quia actio communicat agenti proprium effectum primarium, per egressionem ab illo, & ideò solum egressiue debet esse in agē-

te, sicut rivulus solum egressiue est in fonte.

Sed inst. forma non potest effectum primarium communicare subiecto, nisi per vnionem cum illo; sed omnis vnio formæ accidentalis fit per inhærentiam: ergò non potest communicare talem effectum subiecto, cui non inheret.

Resp. neg. min. Quia actio ad differentiam aliorum accidentium duplicem effectum communicat, alterum quidem passivo, alterum autem agenti, & primum per inhærentiam communicat, secundum verò per vnionem egressiuam cum agente, quod tangit physico contactu egressivo, vel à quo physice procedit.

Sed inst. non potest actio aliquem effectum primarium subiecto communicare, nisi per vnionem inhæsiuam: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Non potest actio communicare aliquem effectum primarium, quin communicet conceptum *in*; sed non potest communicare conceptum *in*, nisi per vnionem inhæsiuam; quia conceptus *in* est conceptus inhærentiæ: ergò, ant. est verum. Prob. mai. Non potest actio communicare aliquem effectum primarium specificum, & proprium actionis, quin communicet conceptum differentialem, quia effectus specificus, & primarius est proprius formæ, secundum differentialem concep-

reptum; sed non potest communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in*; ergò mai. vera est. Prob. min. Nō potest cūmunicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum genericum, siquidem conceptus differentialis, & genericus identificātur realiter; sed conceptus genericus est conceptus *in* omni occidenti communi; ergò non potest communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in*.

Resp. plurimi: posse actionem communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum genericum, vel communicare *in*, quia subiectum potest esse capax conceptus, differentialis, & non habere capacitatem ad conceptum communem, & quando ex duplici cōceptu realiter identificato, subiectum est capax unius, & non alterius potest forma unum, & non alterum communicare subiecto, sicut gratia habitus Christi hominem constituit Sanctū, & non filium adoptivum, quamvis illi conceptus realiter identificentur in gratia, & idem in anima rationali, quæ ut vegetativa communicatur capillis, non tamen ut rationalis.

Hanc tamen solutionem non possumus approbare, quia implicat, aliquod subiectum esse capax gradus rationalis, qui est differentialis in homine, &

non esse capax conceptus animalis, qui est conceptus genericus, & communis: ergò non potest agens esse capax conceptus differentialis actionis, & non esse capax conceptus *in*, qui est conceptus genericus, & communis, & consequenter non poterit actio communicare agenti conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in* genericum, & communem.

2. impug. Quia subiectum, quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est etiam capax habendi conceptum differentialem: ergò solutio tradita nulla est. Prob. ant. Bene, & ex terminis valet: subiectum non potest habere conceptum genericum, ergò non potest habere conceptum differentialem, quia in tali cons. arg. à superiori ad inferius negativè quæ consequ. ex terminis, & consequenter in omni materia bona est. Unde quod non potest esse animal, nō potest etiam esse rationale, & quod non potest esse vivens, non potest etiam esse vivens sensibile: ergò subiectū quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est capax habēdi cōceptū differentialem. Quapropter tali solutione relicta.

Resp. non posse subiectum esse capax conceptus differentialis, & non esse capax conceptus cōmunis, & cōsequēter nō posse agens,

agens habere capacitatem ad cōceptum *ab*, & differentialem actionis, & non habere capacitatem ad conceptum communem *in*; sed potius actionem debere communicare conceptum *in*, si semel communicat *ab*; non tamen necessarium esse, quod actio communicee conceptum *in* per inhaerentiam formalem, sed satis esse, quod communicee talem conceptum per formalem egressionem, quod quidem ita contingit, quia sicut conceptus differentialis, & *ab*, est in agente egressivè, ita cōceptus *in* egressivè est in agente: Vterque namque conceptus constituit speciem actionis, & ideo actio communicat agenti utrumque conceptum egressivè, & cum utroque formalitèr egreditur ab agente.

§. Ultimus.

Cavalaria ex dictis.

EX dictis in artic. discursu colligitur 1. quod quando Arist. asserit 3. de anima text. 26. actum esse in eo, cuius est actus: intelligendus est, quod sit in eo egressivè, non tamen quod in illo sit inhaesivè, quia actio etiam est actus agentis, ut à quo, non tamen illius ut in quo. Et similiter quando D. Thom. quæst. 1. de poten. artic. 1. ad 1. affirmat: Actionem transeuntem esse perfectionem agentis, explicandis

est de perfectione agentis, ut à quo, vel egressivè; non tamen inhaesivè, & illius ut in quo.

2. colligitur: quod quando D. Th. in 2. dist. 40. quæst. 1. art. 4. resp. dicendum: *Quodcumque actio sit in agente, & passio in patiente, non potest esse idem numero acciæns.* Loquitur de actione immanente, non verò de transeunte formalitèr, nam ibi loquitur de malitia actionis crucifigentium Christum, quæ quidem licet executivè fuerit actio transeuntes, imperativè tamen erat actio immanens, videlicet actus malæ voluntatis Iudeorum.

3. colligitur: quod etiã D. Th. loquitur de actione immanente, quando 2. contra gent. cap. 9. asserit: *Quod actio quæ non est substantia agentis, inest ei, sicut acciæns subiecto*: Procedebat enim ibi de intelligere, & velle, quæ in solo Deo sunt eius substantia; in creaturis verò accidentia sunt, & eodem modo quæst. 9. de pot. art. 9. ad 6. & quæst. 8. art. 2. ubi similia habet intelligendus est D. Thom.

In alijs verò locis, in quibus eandem doctrinam tradere videtur, solum intendit D. Thom. actionem sumptam pro relatione agentis ad passum, subiectari in agente: quod utriusque verum est: quia relatio agentis fundatur supra actionem secundum conceptum *ab*; & ita recipitur in agente, cui actio conceptum istum communi-

municat. Vel potest D. Ang. explicari, de actione secundum esse morale: nam moralitas actus exterior tota desumitur ab actu interiori voluntatis; & ideo tota manet in agente, quamvis actio ipsa exterior physicè cōsiderata recipiatur in passio: quod utriusque qualiter, & in quo sensu sit intelligendum, ex antecedentibus, & subsequentibus, colligendum est. Et hæc de art. isto, in præsentibus textu 20. & in 3. de Anima, & in 9. Metaphysicæ ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De infinito.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum à parte rei possit dari aliquid infinitum in actu?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur.

SECUNDUM nominis etimologiam, illud dicitur infinitum, quod caret termino, & fine ad differentiam finiti, quod finem, & terminum habet: potest tamen aliquid esse infinitum absolute, quod idem est, ac esse infinitum: secundum suam essentiam; sicut Deus, qui secundum suam essentiam, & in omni genere infinitus est. Potest insuper aliquid esse

infinitum in genere determinato v. g. secundum magnitudinem, ut si daretur quantum infinitæ extensiones: vel secundum multitudinem, ut exercitus constans infinita hominum multitudine. Undè infinitum diffinitur esse. *Illud, cuius semper est aliquid extrinsecum accipere: Idest in quo quacumque parte, vel perfectione assignata, adhuc tamen alia, & alia sine termino assignabilis est.*

Deinde infinitum aliud est in potentia quod infinitum synthetice nominatur, illud videlicet, quod habet terminum in actu, in potentia verò terminum, & finem non habet, sicut quantitas, quæ est divisibilis in infinitum, & quacumque parte assignata, illa eadem in aliis partibus divisibilis est. Infinitum verò in actu, quod infinitum categorice nominatur, illud est, quod actualiter terminum, & finem non habet, sicut Deus, cuius perfectio nullis clauditur terminis, sed actualiter infinita est.

De infinito ergo secundum suam essentiam in præsentibus difficultas non est, sed potius supponitur, repugnare essentialiter creaturam, quæ secundum essentiam suam infinita sit, cuius ratio est, quia talis creatura esset ita perfecta, sicut Deus & consequenter repugnat, sicut repugnant plures Dii.

2. etiam prob. quia quacumque creatura composita ex gene-

nere, & differentia, clauditur terminis secundum suam essentiam, videlicet per terminum generis, & specificæ differentiae, & consequenter limitata est secundum essentiam suam; sed implicat creatura, quæ composita non sit ex genere, & differentia: ergo implicat creatura infinita secundum suam essentiam. Prob. min. nam in quacumque creatura eius esse distinguitur realiter ab essentia, nam solus Deus est suum esse, & ita non esse, essentialiter repugnat: ergo repugnat etiam essentialiter creatura non composita ex genere, & differentia, quia quotiescumque esse distinguitur ab essentia, datur etiam compositio ex genere, & differentia.

Addimus: talem creaturam fore infinitæ virtutis, sicut essentiae infinitæ, & consequenter esset omnipotens, & posset omnia producibilia producere; ac proinde se ipsam producere posset, quod essentialiter implicat.

Sed inst. virtus Dei simpliciter infinita est: ergo potest producere effectum simpliciter infinitum, consequenterque erit possibilis creatura simpliciter infinita, & secundum suam essentiam.

Resp. dist. conf. Potest potentia non repugnante ex parte virtutis, conc. conf. ex parte effectus, neg. conf. Quia licet virtus Dei, eo quod est simpliciter infinita, possit quantum est ex se effectum infinitum producere,

repugnat tamen producere ipsum ex parte effectus creati, nam effectum esse infinitum simpliciter, & esse productum, vel ab alio, essentialiter implicat.

Dices: Deus producere potest creaturam perfectissimam inter omnes possibles, sed creatura illa est infinita simpliciter, siquidem est ultimum, quod potest infinita virtus Dei, & consequenter debet esse infinita, nam virtus Dei non potest exhaustiri, & exercere ultimum posse in aliquo limitato, & finito: ergo potest Deus producere creaturam simpliciter infinitam. Prob. mai. Quia Deus cognoscit comprehensive omnes creaturas possibles, & excessum repertum inter omnes, & quænam illarum perfectissima sit; alias non cognosceret excessum perfectissimæ creaturæ, & consequenter non attingeret omnem modum possibilem, cum ille excessus modus possibilis sit: ergo potest Deus creaturam perfectissimam inter omnia possiblea producere.

Resp. Deum posse producere perfectissimam creaturam possibilem, sicut etiam illam cognoscere, ex quo tamen non infertur virtutem Divinam exhaustiri in aliquo finito, & limitato, quia illa creatura producta, potest etiam Deus aliam, & aliam creaturam, usque infinitum, licet non ita perfectam producere.

2. resp. Posse Deum cognoscere

ere perfectissimam creaturam, non tamen posse illam creaturam designare practicè, & effectivè, eo quod de ratione multitudinis infinite est quod in ea non possit ultima unitas designari, sed quacumque parte assignata, alia, & alia assignabilis est.

Sed inst. nulla est creatura inter omnes possibles, quæ non sit producibilis à Deo: ergo potest Deus creaturam perfectissimam producere. Prob. ant. nulla est creatura inter omnes possibles, quæ possibilis non sit: ergo nulla est, quæ non sit producibilis; quia creatura, quæ à Deo produci non potest, possibilis non est.

Resp. dist. ant. producibilis in determinatè, & syncategorematicè conc. ant. Categorematicè, & determinatè, neg. ant. & sub eadem distinctione neg. conf. Quia inter omnes creaturas possibles nulla est non contenta in omnipotentia Divina, & ita nulla est, quam Deus producere non possit syncategorematicè, & in determinate in potentia; nō tamen potest perfectissimam in actu, & determinatè ponere.

Dices: ergo illa non est producibilis actu, & determinatè: ergo non est possibilis.

Resp. dist. 1. conf. determinatè, & actu ex parte continentiae, & effectus, neg. conf. ex parte modi producendi, conc. conf. Creatura namque perfectis-

simā est producibilis determinatè, & in actu ex parte sui, quia creatura est, & ex parte omnipotentiae, quia in ipsa continetur; non tamen ex parte modi continendi, eo quod omnipotentia divina non continet illam creaturam, ut producendam antè alias creaturas, sed ut producendam omni alia creatura producta, quia est ultimum, quod potest omnipotentia Divina, & cum nō possit omnem aliam creaturam in actu producere, propterea quod repugnat multitudo in actu infinita, inde est quod non possit perfectissimam creaturam ponere in actu, repugnantia proveniente ex modo, quo talis creatura in Divina omnipotentia continetur. Exemplum invenitur in secunda die, quæ absolutè possibilis, & producibilis est; & tamen non potest Deus antè primam diem, secundam diem producere. Modo autem sit.

§. II.

Secunda conclusio.

Repugnat de potentia absoluta corpus in extensione infinitum.

Concl. hæc duplicem continet partem, vnam de corpore naturali, & aliam de corpore mathematico à materia separato, & à qualitatibus sensibilibus, & quantum ad 1. partem probat. pluri-

plurimi concl. quia ad formam determinatam, accidentia determinata finita, & limitata sequuntur, inter quæ accidentia quantitas invenitur; sed forma cuiuscumque corporis naturalis finita, & limitata est, alias tale corpus haberet formam substantialem infinitam, & consequenter esset infinitum secundum suam essentiam; ergo implicat corpus naturale, cuius quantitas, & extensio infinita sit.

Hæc tamen ratio nobis probare non potest: quia D. Thom. 1. p. quæst. 7. art. 3. in corpore asserit: *Quod dato, quod corpus esset infinitum secundum magnitudinem, non tamen esset infinitum secundum essentiam, quia sua essentia esset determinata ad speciem per formam*; ergo sentit D. Tho. infinitam magnitudinem non arguere, corpus esse infinitum secundum essentiam, & formam.

2. rejicitur ratio prædicta: quia licet accidentia, quæ sequuntur ad formam finitam, debeant esse limitata, sicut etiam ipsa forma; non tamen hoc verum est de accidentibus, quæ non sequuntur ad formam, sed solum ab extrinseco principio proveniunt; nam talia accidentia cum forma commensurari non debent: ergo poterit corpus finitum secundum formam habere quantitatem infinitam, non quidem à forma dimanantem; sed potius in ipso corpore à solo Deo productam.

Quapropter hac ratione relicta.

Aliter prob. concl. quia repugnat corpus naturale, quod moveri non possit motu aliquo naturali locali, sed corpus infinitum non posset moveri motu aliquo naturali locali; ergo tale corpus repugnat. Prob. min. Tale corpus non posset moveri motu recto, quia in tali motu relinquatur vna pars loci, & acquiratur alia, & illud corpus non posset vnam partem deserere, & acquirere aliam, eo quod esset infinitum, & occuparet omnem locum. Rursus, illud corpus moveri non posset motu circulari; nam in tali motu vna pars transit ad locum alterius, & in corpore illo non posset vna pars transire ad locum alterius, siquidem quæcumque pars esset infinitæ magnitudinis, & ita inter partem, & partem daretur infinita distantia, quatum ad terminos utriusque, quæ distantia per motum pertransibilis non est; sed præter hos motus non est assignabilis alius motus localis naturalis: ergo illud corpus non posset motu aliquo locali naturali moveri.

Addimus: quod quando lineæ usque in infinitum protrahuntur à centro, infinite distant inter se secundum ultima ipsarum, & cum in corpore infinito, lineæ protrahantur à centro usque in infinitum, sicut ipsa corporis magnitudo, infinite etiam inter se distabunt, & ita nunquam poterit

poterit vna transire ad locum alterius.

Resp. Tali corpori infinito repugnare motum ab extrinseco solum; non tamen ab intrinseco repugnare.

Sed contra est: quia illud corpus ab intrinseco moveri non posset: ergo solutio nititur falso principio. Prob. ant. Illud corpus haberet ab intrinseco impedimentum essentialiter inconiungibile cum motu: eo quod esset ab intrinseco infinitum & ab intrinseco haberet occupare omnem locum, & hoc cum motu repugnat: ergo illud corpus non posset ab intrinseco moveri.

Resp. 2. Coelum Empyreum non posse ab intrinseco moveri, quia est sedes beatorum, sed potius illi motum ab intrinseco repugnare, & consequenter non implicare corpus, cui motus ab intrinseco repugnet.

Sed contra est: quia licet possit dari corpus, cui motus ab intrinseco connaturaliter repugnet, ut constat in Coelo Empyreum, non tamen potest dari corpus, cui motus ab intrinseco essentialiter, & secundum potentiam obedientialem repugnet; sed tale esset corpus infinitae magnitudinis: ergo essentialiter repugnat.

Loquendo autem de corpore mathematico probant pluri-
mi concl. quia repugnat quantitas, quae non sit terminata per

aliquam figuram: nam figura est proprietas quantitatis: ergo repugnat quantitas, quae limitata non sit: eo quod figura est terminus quantitatis, & consequenter quantitas figurata infinita non est, nam infinitum terminum habere non potest.

Ad rationem tamen istam poterant respondere contrarij: quantitatem de potentia absoluta posse non habere figuram, quia figura est passio quantitatis, & passio de potentia absoluta ab essentia separabilis est; & propterea.

Sub alia forma prob. 2. pars concl. quia implicat quantitatem non exigere aliquam figuram, siquidem figura est proprietas rigorosa quantitatis, & non potest aliqua essentia etiam de potentia absoluta non exigere proprietates; sed quantitas, quae figuram exigit, necessario est limitata, & finita, quando quidem figura est terminus quantitatis, & res quae terminum habere petit, necessario finita est: ergo implicat, dari quantitatem in extensione infinitam.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. arg. 1. Corpus habens infinitas partes quantitatis est corpus infinitum in actu; sed continuum est corpus

corpus habens infinitas partes: ergo est infinitum in actu. Prob. min. Quia si continuum non haberet infinitas partes, non esset divisibile in illas; sed continuum est divisibile in infinitas partes: nam juxta Phyllo. proverbium, continuum est divisibile in semper divisibilia: ergo continuum habet infinitas partes.

Resp. dist. min. infinitas syncategorematicè, & in potentia, conc. min. in actu neg. min. & conf. In continuo namque non dantur infinitæ partes in actu, sed solum in potentia, quatenus virtute agentis potest continuum dividi in plures partes quarum quælibet est in potentia divisibilis in alias, & alias partes usque in infinitum, & sine termino: sicut ex materia i. possunt fieri formæ substantiales, & ex illa educi usque in infinitum; quæ tamen formæ de facto solum in potentia, in materia continentur.

Sed inst. prædictæ partes sunt actualiter in continuo: ergo si sunt infinitæ, ipsum continuum habebit infinitas partes in actu. Prob. ant. Partes, in quas continuum est actualiter divisibile, sunt actualiter distinctæ, & actualiter in continuo, sed continuum est actualiter divisibile in partes prædictas: ergo prædictæ partes sunt actualiter in continuo. Min. cum conf. tenet, & mai. similiter constat: quia continuum non potest actualiter dividi, nisi in ea, quæ

de facto, & actualiter habet.

2. inst. continuum habet infinitas partes in potentia: ergo potest habere infinitas partes in actu, quia potentia, quæ frustranea non est, reduci potest ad actum.

Resp. Ad 1. inst. neg. ant. & ad prob. neg. maj. Quia continuum est actualiter divisibile in partes, solum in potentia distinctas, & quas solum continet in potentia, nam sicut ipsum potest actualiter dividi in partes, quæ per divisionem sunt, sunt in potentia in ipso, quod sufficit, ut possit dividi in illas; sicut materia potest actualiter recipere formam, quam ante receptionem solum continet in potentia. Sed de his latius infra dicemus de continuo disputantes.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia sicut à potentia ad actum non valet, ita etiam non valet ab infinito in potentia ad infinitum in actu. Unde ex quo dentur in continuo infinitæ partes in potentia, non inferitur, quod dentur in actu.

Dices. Omnis pot. quæ non est frustranea reducibilis est ad actum. Resp. quod est reducibilis iuxta modum effectus; non tamen contra talem modum, cumque modus, & essentia continui sit esse divisibile in partes, quarum quælibet manet ultra divisibilis, inde fit, quod non possunt omnes partes simul esse, sed solum successivè, & syncategorematicè possunt

possunt infinitæ partes poni: sicut dies est divisibilis in omnes horas ipsius; non tamen in omnes simul existentes, quia omnes horas dici simul existere, est contra naturam, & essentiam illius.

2. arg. Linea, quæ defacto reperitur in quantitate, est infinita secundum lōgitudinem: ergo datur infinitum secundum magnitudinem. Prob. ant. Si daretur linea infinita secundum longitudinem, esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto in quantitate reperitur, siquidem illa linea esset solum divisibilis secundum longitudinem, sicut illa, quæ defacto est: ergo etiam linea, quæ defacto reperitur, secundum longitudinem infinita est; aliàs non esset eiusdem speciei cum altera; quia finitum, & infinitum variat essentialiter speciem.

Resp. tamen: quod si daretur linea infinita non posset habere figuram quæ est terminus quantitatis, & ita non esset eiusdem speciei cū linea, quæ defacto reperitur, cuius figura est proprietas.

Dices: Illa linea poneretur in prædicamento quantitatis, in quo omnis linea collocatur: ergo esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto reperitur, quia omnes lineæ de prædicamento quantitatis specificè conveniunt, eo quod linea est species a thoma sub genere prædicamēntali contenta.

Resp. rāmen facile dist. ant.

Mag. Froylan.

modo repugnanti, conc. ant. modo debito, neg. ant. & conseq. Quia illa linea collocaretur in prædicamento quantitatis modo repugnanti, & contra naturam lineæ prædicamentalis: eo quod linea prædicamentalis exigit habere figuram, & illa linea figuram habere non posset; & ideo esset specificè diversa à linea, quæ defacto reperitur.

3. arg. Virtus Dei infinita est: ergo potest producere corpus magnitudinis infinitum.

Resp. dist. cons. potentia virtutis conc. cons. potentia facti, neg. cons. Virtus namque Divina, quantum est ex se, potest producere corpus infinitæ magnitudinis; absolutè tamen non potest, quia repugnat ex parte facti, vel corporis, propter rationes allatas.

Sed dices: Tale corpus esset mobile aliquo motu locali: ergo non repugnat ex parte facti propter rationes allatas. Prob. ant. Tale corpus esset mobile secundum aliquam partem: si namque daretur v. g. canis infinitæ magnitudinis, quamvis non posset moveri secundum se totum; posset tamen movere pedē, eo quod pes infinitus non esset: ergo tale corpus esset aliquo motu locale mobile.

Resp. quamcumque partem illius corporis fore infinitam, aliàs ex omnibus partibus non resultaret infinitum, quia finitum

Aa

addi-

additum finito, non facit infinitum; & ita corpus illud non posset etiam moveri secundum aliquam partem. Modo autem sit.

§. IV.

Secunda conclusio.

Implicat à parte rei infinitum secundum multitudinem.

Conclu. hæc prob. ratione D. Th. 1. p. quæst. 7. art. 4.

quia implicat à parte rei multitudo non terminata per aliquam ultimam unitatem, sed multitudo terminata per ultimam unitatem, finita, & limitata est: eo quod in infinito nunquam potest ad ultimum perveniri: ergò implicat à parte rei multitudo, quæ infinita sit. Prob. mai. Implicat multitudo non contenta sub aliqua specie: nam quid quid à parte rei invenitur, continetur sub aliquo genere, & consequenter debet sub aliqua specie contineri; sed solum ultima unitas dat speciem numero, nam numerus fit ternarius, vel quaternarius, par, vel impar, per ultimam unitatem: ergò implicat à parte rei multitudo non terminata per ultimam unitatem.

2. prob. concl. quia quid producit à parte rei, cadit sub intentione determinata creantis, & producentis, nam Deus per intentionem determinatam producit

sed quod cadit sub intentione determinata, finitum, & limitatum est, siquidem ex vi talis intentionis coartatur, & finitur: ergò implicat infinita multitudo.

Addo: quod talis multitudo ex pluribus numeris finitis fieri non potest, quia finitum additum finito non facit infinitum; sed non posset etiam fieri ex pluribus infinitis: ergò implicatoria est.

Rursus addimus: multitudinem illam non posse à Deo numerari, alias in illa multitudine perveniretur ad ultimum, & consequenter infinita non esset.

Resp. possibilem esse multitudinem, quam Deus numerare non possit, quia si ab æterno mundum creasset, & per singulos annos, usque modo, produxisset unam animam rationalem, modo essent infinitæ animæ rationales, quia incorruptibiles sunt, & ita modo perseverarent, & illas Deus numerare non posset.

Sed contra: quia Deus non posset per singulos annos ab æterno usque modo producere unam animam rationalem, ne produceret multitudinem non contentam sub aliqua specie, sicut propter eandem rationem, non potest simul omnia possibilis producere: ergò solutio nulla est.

§

§§§

§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§

§. V.

Argumenta solvantur.

Contra concl. arg. Quia non implicat multitudo non contenta sub aliqua specie: ergò possibilis est. Prob. ant. Omnia præsentia, præterita, & futura sunt infinita multitudo, non contenta sub aliqua specie; & tamen ab æterno physice existunt in æternitate, sicut 1. p. q. 4. & 14. communiter nostri defendunt: ergò possibilis est multitudo non contenta sub aliqua specie, & idem de omnibus cogitationibus beatorum futuris per totam æternitatem, quæ infinitæ sunt, & modo in æternitate existunt.

Resp. multitudo existens in mensura superiori æternitatis, conc. ant. in propria mensura, nego ant. & sub eadem distinctione, neg. conf. Æternitas namque est infinita in continendo, & mensurando, & idè omnia, quæ mensurantur successivè per mensuras inferiores, simul etiam, & sine aliqua successione in æternitate continentur, & ab illa mensurantur. Sicut partes temporis, quæ sibi invicem succedunt, simul ab æternitate mensurantur, & ita præsentia, præterita, & futura, quæ sunt infinita multitudo, simul in æternitate existunt; non tamen multitudo

illorum sub aliqua vltima vnitatem continetur.

Instabis: Dabilis est in æternitate multitudo, quæ sit sub aliquo genere, & non ab aliqua specie: ergò etiam in tempore nostro dabilis erit multitudo contenta sub genere, & non sub aliqua specie; & consequentè erit dabilis infinita multitudo, quia si in æternitate non repugnat, non videtur alsignabilis ratio cur in tempore repugnet. Ant. verò prob. Quia multitudo illa ex præteritis præsentibus, & futuris, in æternitate contenta, sub genere multitudinis continetur, & non sub aliqua specie; siquidè vltimam vnitatem non habet: ergò ant. verum est.

Resp. tamen: Multitudinem illam in æternitate contentam, non esse sub specie. Cæterùm etiam sub genere non est: quia multitudo, in æternitate existens, genus non habet.

Dices: Multitudo est ratio superior ad multitudinem finitã, & infinitam, vt per se manifestũ est: nam de vtraque prædicatur; sed superior non est, tanquam species, vel differentia: ergò tanquam ratio generica.

Dices 2. in æternitate est dabilis multitudo, non cõtena sub aliqua specie, nec sub aliquo genere: ergò etiã in mensura inferiori poterit dari multitudo ista.

Resp. ad 1. replicam: multitudinem esse rationem superiorẽ

analogam ad multitudinem finitam, & infinitam; sicut mensura prædicatum analogum est ad mensuram infinitam, & finitã, & ita multitudinĩ infinite nullum est assignabile genus.

Ad 2. neg. conseq. Quia multitudo existens in propria mensura existit à parte rei extra causam infinitam, & ita debet esse sub aliquo genere, & sub aliqua differentia propria, nam res extra causam infinitam per proprium genus, & per propriã differentiam constituitur: eo quod extra causas constituta habet proprium esse in se ipsa, quod aliud non est, quam genus, & differentia.

Secundo arg. quia in continuo sunt infinitæ partes: ergo datur infinitum in actu secundum multitudinem.

Resp. sicut antea: illas partes non esse infinitas in actu, sed solum in potentia, & admissio esse infinitas in actu.

Resp. 2. Illas partes nõ esse divisas, & separatas, sed unitas, & per eandem existentiam totius existentes; & ideò faciant unicũ ens, non tamen plura entia, nec multitudinem aliquam, quæ est plurium, & discretorũ aggregatio.

Sed instabis: Potest Deus continuum in omnes partes dividere, & illas adinvicem separare: ergo potest facere multitudinem infinitam in actu.

Sed neg. ant. Quia Deus face-

re non potest contra rerũ essentiam, & essentia cuiuscũque partis cõtinui est, quod sit ultra divisibilis, & ideò nunquã potest Deus totũ cõtinuũ simul, vel aliquã partẽ eius in omnes dividere partes.

Sed instabis: vnam partem esse unitam cum altera, non est de essentia partis unitæ: ergo quavis Deus quamcũque partem separet ab altera parte, non facit contra rerum essentiam.

2. Quidquid Deus facit, mediante causa secunda, potest facere, se solo; sed Deus quamcumque partem continui conservat, mediante unione cum alia: ergo potest illam sine unione conservare, & consequenter vnam ab alia dividere.

Resp. ad 1. repl. dist. ant. cum altera parte determinata, conc. antec. cum hac, vel illa, nego ant. & conseq. Quia licet de essentia vnus partis non sit esse unitam cũ alia determinata, est tamen de essentia cuiuscũque partis, quod sit unita cũ vna, vel alia parte, aliàs divisibilis nõ esset.

Ad 2. respondetur: Deum posse facere se solo, quidquid facit, mediante causa secunda efficiente; non tamen mediante causa formali intrinseca, & constitutiva rei, & unio cum aliqua parte vagè est prædicatum essentiale, constitutivum cuiuscumque partis divisibilis, & extensæ existentis in continuo. Instantia
simi-

similis est in rationalitate, qua mediante, constituitur homo in esse rationalis, & tamen Deus non potest, sine rationalitate facere hominem rationalem.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infer-
tur: non posse dari à parte
rei infinitum secundum in-
tensionem: quia subiectum re-
ceptivum accidentis est finitum,
& limitatum; sed in subiecto li-
mitato non potest recipi acci-
dens intensionis infinitæ, quia
subiectum limitat formam phy-
sicè in ipso receptam, eo quod
forma recipitur iuxta capacitatem
subiecti finitam, & limitatam:
ergò non potest dari accidens in-
tensionis infinite.

Resp. contrarij: rationem
benè probare de accidenti, quod
recipitur in subiecto; non tamen
de accidenti, quod potest Deus
creare, & conservare sine aliquo
subiecto.

Sed contra est: quia licet
Deus possit producere, & con-
servare accidens sine aliquo sub-
iecto; non tamen potest ipsum
producere, & conservare sine
ordine ad subiectum, ut potens
in illo recipi, & ex illo educi;
quia talis ordo est essentialis ac-
cidenti; sed accidens intensionis
infinitæ non potest dicere ordi-

nem ad subiectum finitum, &
limitatum, ut potens in illo re-
cipi, siquidè accidenti intensionis
infinite repugnat essentialiter re-
cipi in subiecto limitato, ut vidi-
mus: ergò non potest Deus face-
re accidens intensionis infinitæ.

Sed inst. Gratia habitualis
Christi est infinita intensive: eo
quod Christo concedenda est per-
fectissima gratia, qualis est gratia
infinita: ergò non repugnat ac-
cidens intensionis infinitæ.

Resp. Gratiam Christi non
esse infinitam in genere physico;
sed solum in genere moris, quia
Christo concedenda est gratia
perfectissima conducens ad fi-
nem redemptionis, & ad digni-
tatem redimentis, qualis est gra-
tia infinita in genere moris: non
tamen gratia intensionis physicè
infinitæ, quæ essentialiter impli-
catoria est.

Dices 1. Gratia recipitur
in potentia obedientiali animæ
Christi; sed talis potentia infini-
ta est, quia se extendit ad omne
illud, quod contradictionem non
implicat: ergò potest gratia phy-
sicè infinita recipi in anima
Christi.

Secundo inst. cum naturali-
tate entitativa subiecti compati-
tur supernaturalitas gratiæ: ergò
cum limitatione subiecti compa-
titur gratiam esse infinitam, &
consequenter, quamvis subiec-
tum limitatum sit, poterit gra-
tiam infinitam recipere.

Resp. ad 1. neg. min. nām potentia obedientialis solum est infinita syncategorematicè, quia potest accipere formas syncategorematicè infinitas, idest, non tot, quin plures, vel quarum quælibet sit infinita syncategorematicè; non tamen potentia obedientialis est actu entitative infinitas; & ideo non potest recipere formam intensionis actualis infinitæ.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia inter subiectum naturale, & formam supernaturalem invenitur proportio, eo quod subiectum naturale secundum obedientialē

potentiam, capax est supernaturalis formæ, & per ipsam perfectibile, inter subiectum verò limitatum, & formam intensionis infinitæ, nulla proportio invenitur, & ita dispar est ratio. Instātia similis est in subiecto naturali, in quo recipitur forma, quæ secundum essentiam suam supernaturalis est; & tamen forma infinita secundum essentiam non potest recipi in subiecto limitato, ut adversarij fatentur. Et hæc de artic. isto, & de 3. Physicorum in præsentī text. 15. 18. 23. 34. & alijs concomitantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QVARTVS.

NOSVIT quidem tempus non in Sole tabernaculum, sed in tenebris domicilium, & caligine circumfusum, eo ascendit, quod caput inter nubila condit; ut ita illius intelligentiam nulla investigatio reperiret, nulla vigilantia divulgaret: Aristoteles tamen in præsentī libro noluit difficultatem temporis suo silētio obscurare, & obscuratam silere, nè si talis Doctor explicationem omitteret, alios fallentia obtineret; cui etiam loci tractatum adiunxit, qui omnia quanta cingit, & omnia corpora tangit, & dùm pedibus mutatur nostris, ipsis discumbit in astris. Ut ergo possit extensionem, & mensuram vtriusque, debilitas nostra percurrere, adsit Thom. quē possumus, & debemus invocare, qui luminare maius Phoebus, & in æthere lampas, Ecclesiam defendit telis, & hæreticorū conculcat agmina plantis, qui erroris etiā fugat tenebras, & simul verberat umbras. cumque sit quæstio prima de loco.

ARTICVLVS I.

Verum definitio loci bona sit?

S. I.

*Impugnatis aliquorum sententijs
statuitur affirmativa
conclusio.*

Dati locum in rebus natura, experientia ipsa testatur, cum videamus, corpora moveri, moveri verò est mutare locum, de vno ad alterum transeundo: Locus autem duplex est alius definitivus, qualis est locus Angelj, qui non continet locatù, sed potius continetur ab illo: alius verò est locus circumscriptivus, qui continet, & circumscribit locatum, qualis est locus corporis extensi, & hic etiam alius est communis, qui non immediate, sed solum mediate continet locatum, sicut cella, vel cubiculum est locus communis respectu nostri, quia continet nos, non immediate, sed mediate aere ambiente. Alius verò est locus proprius, & particularis, qui immediate continet locatum, sicut aer, qui corpora nostra immediate circumdat.

In quo tamen ratio loci constituta sit, diversimodè opinantur Auctores: aliqui namque constituunt locum in quodam spatio imaginario, in quo quasi penetra-

tivè est locatum. v. g. quod locus terræ est quodam spatio imaginarium, quod inter terram, & aquam intercedit.

Hæc tamen sententia falsa est, quia quod non est, non potest continere locatum; sed spatium imaginarium reverà nō est, sed imaginatur esse. Ergò non potest realitèr continere locatù, nec loci rationem habere.

Secundò impugn. quia spatium imaginarium solum habet esse imaginarium: ergò solum poterit esse locus imaginarius: non tamen verus, nam solum eo modo, quo est potest habere rationem loci.

Tertio impug. nam corpus, quod est in loco, habet quantitatem extensam in ordine ad locum, ut experientia testatur, & propterea Corpus Christi non est propriè in Sacramento tanquam in loco, quia ibi extensum non est in ordine ad locum; sed corpus non potest habere quantitatem extensam ad spatium imaginarium, quia habere quantitatem extensam in ordine ad spatium, est habere quantitatem simul extensam, & conjunctam cum quantitate spatij, & spatium imaginarium quantitatem nullam habet: ergò spatium imaginariū verè locus non est. Quod etiam suadetur ex eo, quod locus est aliquid reale; spatium verò imaginariū est purum nihil, & aliquid reale non est.

Alij verò locum constituunt in spatio vero, & reali immateriali tamen, quod cum corpore penetratur.

Sed hæc sententia chymérica est, quia constituit locum chymericum; nam inter terram, & aquam nullum datur spatium verum, & reale etiam immaterialia: ergò sententia hæc locum chymericum ponit.

Deindè rejicitur: Quia locus continens rem corpoream, debet habere quantitatem, cui quantitas corporis coextensa sit; sed spatium immateriale quantitatem non habet: ergò non potest rem corpoream, tanquam locus continere.

Rursus: Tale spatium non potest esse substantia, vel accidens corporeum; aliàs illud etiã esset in alio loco eiusdem rationis, & illud in alio, vsque in infinitum; quod tamen dicendum non est.

Tandem spatium illud penetratur naturalitèr cū loco, vt adversarij fatentur: ergò saltim nō potest esse locus, de quo in præsentī sermo est; nam in præsentī tantum loquimur, & inquirimus de loco, qui cum corpore naturalitèr penetrari non potest.

Alij autem dicunt: Locum consistere in vbi quodā intrinseco, producto per motum localem.

Sed hoc etiam falsum est, quia prius est corpus esse in loco, quā quod illud vbi resultet; vbi nam-

que diffinitur circūscriptio passiva corporis, ex circumscriptione activa loci proveniens: ergò illud vbi nequit esse locus. Præterquā, quod locus nō est in locato, sed è contrà, & illud vbi recipitur in ipso corpore. Et ex his cōstat falsā esse alteram sententiam constituentē locū immateria, vel forma, quia quādo corpus movetur, mutat verè locū, & materiam, & formam non mutat, sed potius illas conservat, sine quibus moveri non posset.

Dices: Locus est terminus, qui per motū localem acquiritur; moveri namque est vnū locū relinquere, & acquirere aliū; sed solū vbi per motum localem acquiritur: ergò habet rationem loci.

Resp. dist. mai. terminus extrinsecus, conc. mai. intrinsecus, neg. min. & dist. min. Tanquam terminus intrinsecus omitto mi. tanquam extrinsecus, neg. min. & conseq. Quia per motum localem duplex terminus acquiritur, vnus quidē intrinsecus, qui est ipsum vbi: & alius extrinsecus, à quo corpus continetur, & solū iste secundus obtinet rationem loci.

Dices: in illo consistit locus à quo corpus denominatur locatū; sed tale denominatur ab vbi: ergò in vbi consistit locus.

Resp. Denominationem locati aliam esse intrinsecam provenientē ab vbi, à quo corpus denominatur vbiatum intrinsecè:
 aliam

aliam esse extrinsecam proveniente ab exteriori corpore ambiente, & solum habet rationem loci illud, a quo provenit secunda denominatio.

His igitur statutis clarissime constat: Locum consistere solum in ultima superficie corporis continentis locatum, quia locus est illud, quod continet, & ambit corpus secundum omnem partem illius, & solum hoc habet ultima superficies corporis exterioris circumdantis, quae quidem est contigua superficiei corporis contenti, & illi aequalis, ipsamque tangit secundum omnem partem illius. Unde Philosophus in presenti cap. 4. diffinit locum. *Esse ultimum corporis ambientis immobile primum.* Quae coincidit cum diffinitione communiter assignata, videlicet: superficies, ultima corporis continentis immobilis prima. Pro quo.

§. II.

Nostra conclusio.

Diffinitio praedicta bona est.

Asignatam diffinitionem esse bonam prob. particulas explicando. *Superficies* namque ponitur loco generis non rigurosi, sed substitutive, eo modo quo in diffinitione cuiuscumque concreti accidentalis subiectum ponitur loco generis, quatenus superficies est subiectum rationis

formalis constituentis locum, & sicut ex corpore, & albedine resultat album, ita ex superficie, & ex ratione formali constitutiva loci, resultat ipse locus. Particula verò *ultima* indicat, solum ultimam superficiem corporis continentis habere rationem loci, quia sola immediate ambit corpus locatum, & adaequatur cum illo. Particula *immobilis* ponitur loco differentiae, & excludit superficies flexibiles, & mobiles, quae non habent rationem loci, ut superficies concava vasis continentis aquam, & superficies ambientis arborem in flumine fixam, quia moveri est mutare locum, & aqua in vase contenta, potest in vase moveri, quin superficies concava vasis mutetur, quod signum est, superficiem vasis materialiter sumptam non esse locum formaliter, & propter rationem oppositam, superficies ambientes arborem in flumine fixam rationem loci non habent: eo quod ipsae successive moventur, & arbor non mutat locum. Solum ergo illa superficies, quae in mobilis est secundum ordinem positionis in universo, & talem, vel talem distantiam ad polos mundi & centrum terrae obtinet rationem loci, ex qua quidem distantia tanquam ex forma, & ex ipsa superficie ut ex subiecto resultat locus formaliter. Particula verò *prima* denotat superficiem habentem

ratio,

rationem loci esse immediate coniunctam cum corpore locato, & primam quæ ad extra in ipso corpore continente reperitur.

Dices: talē superficiem primam esse æqualem corpori locato, & ita non habere rationem loci, quia continet locatum, & consequenter debet esse maior, eo quod res continens debet excedere rem contentam.

Sed contra: quia licet continens ut quod debeat esse maius re contenta; hoc tamen necessarium non est in continente ut quo, & ideo corpus continens debet esse maius corpore locato, superficies verò, ratione cuius continet ipsum ad æquate, non debet esse maior, sed potius alteri æqualis, & cum illo commensurata: ergo solutio nulla est.

§. III.

Vnicum argumentum solvitur.

A Reg. contra definitionem prædictam; quia variantur superficies, loco formaliter invariato: ergo locus non potest in superficie consistere. prob. ant. superficies aquæ ambientes arborem in flumine fixam, passim variantur; & tamen locus arboris non variatur; sed semper arbor in eodem loco manet. Ergo variantur superficies, loco formaliter invariato.

Resp. tamen facile: dist. ant.

variantur materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & consequ. Quia superficies ambiens arborem in flumine fixa, non variatur secundum distantiam ad polos mundi, & centrum terræ, sed potius superficies, quæ de novo venit, succedit in eadem distantia; unde superficies illæ solum materialiter variantur; non tamen formaliter in ratione loci, nam locus non consistit in superficie materialiter accepta, sed in illa secundum determinatam distantiam.

Sed inst. I. si locus pro substracto consisteret in superficie, illa materialiter variata, non videretur idem numero locus, quia unitas numerica concreti accidentalis provenit à materia, & ita variata materia, non potest idem numero manere; sed variata superficie, manet idem numero locus, ut constat in exemplo arboris iam adducto: ergo locus pro substracto non consistit in superficie.

2. inst. si homo moveretur in navi versus occidentem ad motum navis, & ipse proprio motu cum æquali velocitate se moveret ad orientem, semper maneret in eadem distantia ad polos, nam quantum navis illum retraheret, tantum ipse per motum proprium accederet, & tamen mutaret locum, siquidem verè moveretur: ergo locus non consistit in superficie secundum determinatam distantiam.

3. deficiente distantia ad polos potest subsistere locus: ergo idem quod

quod prius. Prob. ant. si Deus destrueret pollos, sicut potest, deficeret distantia ad illos, quia deficiente termino distantis, deficit ipsa distantia; & tamen corpus in illo casu, in eodem loco maneret: ergo deficiente distantia ad pollos potest subsistere locus.

Resp. ad 1. repl. dist. mai. Illa materialiter variata in ratione subtracti, conc. mai. materialiter, & in esse entis, neg. mai. & sub eadē distinctione mi. neg. conf. Quia superficies nō est subtractum, & materia loci, nisi sit determinata per specialem distantiam, sub qua consideratione tribuit loco numericam unitatem, cumque distantia non varietur, consequens fit non variari superficiē secundū rationē subtracti, & quatenus præbet unitatem numericam, & consequenter manere eundem numero locum.

Dices: Etiam distantia variari in casu prædicto, quia distantia est respectus transcēdēralis ad pollos, qui respectus identificatur realiter cū superficie, & ita illa variata, variatur.

Resp. Distantia variari solum in esse entis, vel secundū entitatē, nō tamen formaliter, sic enim solum variatur per recessum, vel accessum ad pollos.

Dices: Respectus ille ad pollos variatur, sicut ipsa superficies, cū qua identificatur realiter: ergo variatur distantia secundū rationē respectus, & consequenter distā-

tia ipsa variatur formaliter.

Resp. Etiam respectum variari, sicut ipsa superficies, solum tamen variatur in esse entis, & de materiali præcisse; nam respectus, qui succedit connotat eundem terminum formaliter, & ita respectus ille idem formaliter est cū respectu præcedenti; propterea quæ manere debet idem recessus, vel accessus corporis ad pollos mundi, idem respectus, & eadem distantia formaliter, & consequenter idem locus permanebit.

Ad 2. repl. princ. neg. min. quia ille homo non mutaret locum, nec localiter moveretur, sed in eadem distantia semper maneret ad pollos, & se haberet ad modum saltantis elevando pedē post pedem in eodem loco, qui videtur motus localis, & revera talis nō est, quia nullus locus per talem motum mutatur, & acquiritur de novo.

Ad 3. instantiā resp. quod si Deus destrueret pollos, non manerent veri polli; manerent tamen polli imaginarij, per ordinem ad quos attenderetur distantia, & ratio formalissima loci.

Dices: distantia realis constitutiva loci non potest pro termino aliquid rationis habere; sed polli imaginarij sunt aliquid rationis: ergo in illo eventu, non maneret distantia realis constitutiva loci.

Resp. neg. mai. Quia distantia est respectus transcēdēralis, qui non intrinsecē; sed solum ex

et in locum specificatur à termino, & à distantia realis potest habere pro termino aliquid rationis, sicut ordo realis habitus logicæ habet ens rationis pro termino. Et si diceretur, quod in illo evētu non maneret locus, in presenti diffinitus, nihil inde contra traditam doctrinam, quæ solum de loco, qui de facto est, & per realem distantiam constituitur, procedit.

§. Ultimus.

EX dictis colligitur 1. omnia corpora corruptibilia, tam mixta, quam, elementa esse in loco, cum hac tamen differentia, quod mixta possunt variare locum, sicut pisces in aqua; elementa verò locum exigunt determinatum, sicut terra aquam, à qua aerem, aer ignem, ignis verò concavum lunæ, & idem de corporibus coelestibus mobilibus dicendum est, quæ etiam habent locum determinatū: prima quippè sphaera coelestis est in secunda tanquam in loco 2. in 3. & 3. in 4. usque ad ultimam sphaeram; videlicet Coelum Empyreum, quod in loco non est, quia post tale Coelum non datur aliud corpus, in quo possit esse tanquam in loco; est tamen in potentia in loco ratione suarum partium: quia de potentia absoluta potest una pars ab altera separari, & in alia tanquam in loco constitui.

Sed dices: ergò etiam ratione totius est in potentia in loco. Paret conf. quia potest Deus de potentia absoluta aliquid creare corpus, in quo Coelum Empyreum existeret tanquam in loco.

Sed neg. conf. Quia talis potentia est valde remota, quia tale corpus de facto non est, sicut potentia blitiri ad componendam propositionem, est valde remota, eo quod blitiri de facto significationem non habet.

Dices 2. quod in sententia Arist. ultima sphaera est mobilis: ergò saltem secundum suas partes mutat distantiam: ergò saltem secundum partes erit in loco.

Resp. 2. partes in hac sententia mutare distantiam non tamen illam mutare in aliquo corpore ambiente, & continente ultimam sphaeram, & hoc modo debebat mutare distantiam ut esset in loco.

2. infertur ex dictis: corpora aliqua habere loca connaturalia, in quibus naturaliter quiescunt sicut terra in aqua, lapides in centro. Ad rationem autem loci connaturalis requiritur symbolizare, & convenire in aliquibus qualitatibus, sicut terra sicca & frigida est in aqua frigida, & humida, & aqua in aere humido, & calido, & aer in igne calido, & sicco. Ratio verò constitutiva loci naturalis formaliter, est ordo, & dispositio univerti, iuxta corporum naturam, & ideò terra, quæ inter elementa gravior est.

omnium etiam infima est, & in aqua tanquam in loco. Et sic de singulis asserendum. Et hæc de articulo isto text. 33. 39. 41. ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Verum duo corpora possint esse penetratiue in eodem loco?

§. I.

Aliqua supponuntur.

CORPORA aliqua penetrari, & sic penetrata in eodem loco existeri, consistit in eo, quod vtrumque corpus sit extensum in ordine ad locum, & ab vtroque auferatur impenetrabilitas, quæ est effectus secundarius quantitatis; ita vt vnum corpus intra alterum sit, & vtrumque simul ab eadem superficie loci contineatur.

Supp. tamen: Talem penetrationem naturaliter fieri non posse, quia impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis: effectus verò secundarius quantitatis, & cuiuscumque formæ cōnaturaliter cum illa connectitur, & ita naturaliter ab ea separari non potest.

Dices: Quod effectus secundarius potest naturaliter à forma separari, quia facere filium adoptivum est effectus secundarius gratiæ habitualis, & naturaliter

sine aliquo miraculo separatur ab illa, vt patet in Christo, quem gratia non constituit filium adoptivum: ergo ratio nititur principio falso.

Resp. Duplicem esse effectum secundarium; alterum quidem proprium tertio modo convenientem soli formæ; non tamen semper, & in omni subiecto; sed solum in subiecto capaci, & talem effectum posse naturaliter à forma separari, sicut facere filium adoptivum, separatur à gratia, & alij effectus in subiecto incapaci separantur à forma: alium verò esse effectum secundarium proprium quarto modo convenientem soli formæ semper, & in omni subiecto, & talem esse impenetrabilitatem quantitatis; & ita naturaliter separari nō posse.

1. inst. duplici experientia, 1. in vase cineribus pleno, in quo recipitur tanta aqua, vel parum minus, quam si cineres non haberet, quod signum est, aquam cum cineribus penetrari.

2. experientia est inferro cādenti, in quo in eodem loco ferri existit etiam ignis, vt ad sensum patet.

Sed hæc facilia sunt. Quia cineres sunt valde porosi, & inter illorum partes mediat aliquod vel multum aeris, qui expellitur quando aqua recipitur, & ideo parum minus recipere potest, quā si cineres non haberet.

Ad 2. experientiam dicitur inferre

inferro candenti esse etiam aliquas partes porosas, à quibus expellitur aer, & introducitur ignis.

In puncto igitur principali 1. sent. est negativa, cuius princeps Durand. in 4. dist. 44. quem etiam alij sequuntur. Alia Ang. Præcept. in eadem dist. quæstio 2. articul. 2. quæstiunc. 3: & hæc est.

§. II.

Nostra conclusio.

De potentia absoluta possunt corpora penetrari.

Prob. concl. nostra ratione. Ablata impenetrabilitate, possunt corpora penetrari; sed de potentia absoluta potest impenetrabilitas auferri: ergo possunt corpora penetrari. Prob. min. Impenetrabilis est effectus secundarius quantitatis: ergo potest de absoluta potentia à quantitate separari, quia effectus secundarius non habet essentialem sed solum connaturalem connectionem cum ipsa forma. Unde quia extensio in ordine ad locum est effectus secundarius quantitatis, in Sacramento Eucharistiæ separatur à quantitate Christi extensio prædicta, consequenterque effectus secundarius potest à forma separari de potentia absoluta. Ant. verò prob. ex his, quæ

cap. de quantitatibus dicuntur in logica; ubi impenetrabilitas inter effectus secundarios quantitatis numeratur. Et rursus, quia impenetrabilitas sequitur ad extensionem in ordine ad locum; sed talis extensio est effectus secundarius: ergo idem, & potiori iure de impenetrabilitate dicendum.

His connotant facta, quæ in Sacra Scriptura numerantur, in qua dicitur, nos habere Pontificem, qui penetravit Cælos, Iesum, & ipse natus est transeundo per uterum virginis, salva corporali integritate, & intravit Iannus clausus ad Discipulos in Emaus, & cum lapide sepulchri penetratus est.

Ad hæc resp. Durand. partes Virginis fuisse dilatatas, ut exiret Christus, & ad discipulos in Emaus introisse per fenestram.

Sed contra: quia si partes virginis dilatate fuerunt, non salvatur integritas virginis naturalis sicut non salvaretur integritas mulierum in statu innocentie, quia partes dilatarentur in partu. Unde solutio Durandi frivola est sicut etiam altera, quæ subiungitur, non est digna impugnatione. Nam ut ait Gregor. Homil. 16. Quid mirum, si clausis Iannus post resurrectionem suam, in æternum iam victurus intravit,

qui moriturus veniens,
non apperto virginis
vtero exivit.

§. III.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. Corpus adæquatum cum loco excludit essentialiter aliud : ergò simul esse non possunt , etiam de potentia absoluta. Prob. antec. 1. Si duo corpora essent in eodem loco simul, haberent idem *vbi*, sed idē *vbi* nequit esse in duplici corpore: ergò corpus adæquatū cum loco, essentialiter excludit aliud.

Secundò prob. ant. Locus adæquatus corpori, essentialiter excludit alium locum adæquatum, respectu eiusdem; vnde nō potest idem corpus esse simul in duplici loco. Et vna forma substantialis essentialiter aliam excludit ab eadem materia : ergò corpus adæquatum cum loco, alterum etiam essentialiter excludit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Idem *vbi* formaliter, conc. mai. Idem materialiter, nego mai. & min. secundum eandem distinctionem. Quia idem *vbi* formaliter, materialiter tamen diversum, benè potest esse in duplici corpore, sicut etiam corpora formaliter se habent per modum vnius in ordine ad locum, & materialiter duo sunt. Argumentum autem convinceret, si non essent duo *vbi* materialiter distincta.

Ad 2. prob. ant. resp. dist. ant. Alium per modum alterius, vel non penetratum cum ipso, conc. ant. per modum vnius, vel cum ipso penetratum, nego ant. & conseq. sub eadem distinctione. Licet namque vnus locus essentialiter excludat alium cum ipso non penetratum; non tamē excludit alium locum penetratū cum ipso; & se habentem per modum vnius, in ordine ad continentium locatum, sicut ipsa duo corpora penetrata se habent per modum vnius formaliter ad replendum vnicum locum.

De altero exemplo latissima disparitas est: quia vna forma substantialis non potest cum altera penetrari, in ordine adtribuendam eandem speciem, quia forma substantialis essentialiter habet speciem communicare, & ita quælibet forma debet speciem præstare; vnde materia esset in duplici specie, quod implicat.

Sed inst. Etiam impenetrabilitas essentialis est quantitatis: ergò non poterit à quantitate separari. Prob. antec. Effectus negativus essentialis est formæ, sicut obscuritas fidei, & carentia irrationalitatis in homine; sed impenetrabilitas est effectus negativus, qui consistit in carentia alterius corporis, vel non esse illius in eodem loco: ergò quantitatis essentialis est.

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Effectus negativus fundatur in positivo primario, conc. mai. In positivo secundario, neg. mai. & secundum eandem distinctionem minoris, neg. conf. Quia effectus negativus, in quo consistit impenetrabilitas fundatur in effectu secundario quantitatis in eo videlicet, quod superficies unius corporis constituat ipsum extra aliud in ordine ad locum, & ideo negatio, vel exclusio alterius quantitatis essentialis non est; licet negatio fundata in effectu positivo primario essentialis sit, sicut in ipsa quantitate negatio extensionis in ordine ad se, & in substantia negatio entis in alio, & in homine negatio irrationalitatis, quæ fundatur in rationalitate, quæ tanquam differentia specifica, & primaria ipsum hominem constituit.

Secundò arg. Implicat partes temporis, videlicet præteritam, & futuram, inter se penetrari, aliàs essent simul præteritum, & futurum, quod implicat: ergò etiam implicat duo corpora penetrari.

Resp. neg. conseq. Quia præteritum, & futurum important essentialiter successionem, & carentiam præsentis, & ita penetrari non possunt, aliàs præteritum, & futurum essent præsentia, quod implicat, Corpora vero permanentia possunt existere

simul, & ideo bene possunt penetrari.

Sed inst. sicut impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in corpore permanenti, ita est effectus secundarius quantitatis in tempore, quia effectus secundarius rationis communis solum potest esse secundarius respectu speciei, & impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in communi, abstrahentis à quantitate corporis permanentis, & temporis, & aliorum: ergò si partes temporis penetrari non possunt, nec etiam poterunt duo corpora penetrari.

Resp. aliqui: impenetrabilitatem esse effectum secundarium quantitatis temporis; non tamen posse ab illa separari, quod tempus est ens essentialiter successivum.

Hæc tamen solutio rejicitur: quia si impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis successivè, & tamen ab ea separari non potest, non erit assignabilis ratio, cur effectus secundarius quantitatis permanentis possit ab ea separari.

Rursus: si effectus secundarius quantitatis successivæ non potest ab ea separari, habebit effectus secundarius connexionem essentialiter cum forma, & non solum connaturalem: ergò ratio, qua conclusionem probavimus, nititur principio

capio falso. Undè hac solutione relicta.

Aliter resp. Impenetrabilitatem non esse effectum secundarium quantitatis in communi abstractentis à quantitate permanente, & à quantitate successiva; sed solum esse secundarium quantitatis permanentis, respectu verò quantitatis successivæ esse effectum primum, vel in primario essentialitèr fundatum, in ipsa videlicet differentia essentiali entis successivi, quæ essentialitèr simultatem excludit.

Tertio arg. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialitèr importat impenetrabilitatem cum altera quantitate: ergò non possunt duo corpora esse extensa in ordine ad locum, & simul esse penetrata. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum, essentialitèr est extra alteram quantitatem totalem, sicut vna pars quantitatis essentialitèr est extra alteram partem: ergò quantitas extensa in ordine ad locum importat essentialitèr impenetrabilitatem cum altera quantitate.

Respondebis: de essentia quantitatis totalis esse, quod sit extra aliam in ordine ad se; non tamen in ordine ad locum, & hoc erat necessarium, ut cum altera penetrari non posset.

Sed instabis: Quantitas extensa in ordine ad locum essentialitèr debet esse extra alteram in ordine ad locum: ergò solu-

tio nulla est. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialitèr importat superficiem extensam in ordine ad locum; sed mediante superficie constituitur extra aliam in ordine ad locum, quia effectus formalis superficiem est constitutere vnam quantitatem totalem extra aliam: ergò quantitas extensa in ordine ad locum essentialitèr debet esse extra alteram in ordine ad locum.

Respondebis: quod constitutere vnam quantitatem totalem extra alteram in ordine ad locum, nō est effectus primarius, sed solum secundarius superficiem, & ideo ab illa separabilis est.

Sed instabis 1. quia quantitas extensa in ordine ad se habet pro effectu primario ponere vnam partem extra aliam in ordine ad se: ergò quantitas extensa in ordine ad locum habebit pro effectu primario, vnam quantitatem extra aliam ponere in ordine ad locum.

Secundo inst. eo modo corpora sunt extensa in ordine ad locum, quo partes sunt extensæ in ordine ad se; sed implicat duas partes esse extensas in ordine ad se, & vnam extra alteram non esse in ordine ad se: ergò implicat esse extensas in ordine ad locum, & vnam extra alteram non esse in ordine ad locum, sed cum altera penetratam.

Resp. ad 1. neg. consequ. quia vnam partem esse extra alteram in ordine ad se, est id, quod primo in quantitate intelligitur, & idè est effectus primarius à quantitate inseparabilis: esse verò vnum corpus extra aliud nō est, quod primo intelligitur in quantitate extensa in ordine ad locum, sed prius intelligitur esse commensuratam cum loco, & illico extensam, & adæquatam, & cum ipso physicè vnitam; postea verò impenetrabilitas secundariò consequitur.

Ad 2. repl. dicimus; quod vt duo corpora sint extensa in ordine ad locū, necessarium est, quod partes cuiuscumque corporis sint extensæ, & vna extra aliam in ordine ad locū; non tamen necessarium est, quod partes vnus corporis sint extra partes alterius; sed potius sic extensæ poterunt esse intra partes etiam extensæ alterius corporis, & cum illis penetrari, ad eundem locum replendum, & occupandum.

Ex dictis infertur 1. quod etiā partes vnus corporis possunt penetrari inter se, & omnes simul cum vnica parte propter eandem rationem, in quo eventu totum in ordine ad locum non excederet suam partem.

Secūdo infertur: Impenetrabilitatem separatā à quātitate nō esse radicalē, & a pritudinalē, sed solū impenetrabilitatē actualem, vel actualem expulsionem, qua

est effectus secundarius separabilis à forma. Et hæc de art. isto cū precedentibus ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Utrum idem corpus possit esse simul in duplici loco?

§. I.

Difficultas aperitur.

SECUNDŪ fidem certum est, idē corpus posse esse in vno loco circumscriptivè, & sacramentalitè in alio, sicut corpus Christi circumscriptivè existit in Cælo, & in hostia sacramentalitè, & posse simul etiā sacramentalitè esse in pluribus hostijs, fide catholica cōfitemur. Quapropter difficultas solū de modo circumscriptivo procedit: An videlicet idē corpus circumscriptivè possit esse in duplici loco simul? Et nō de lege ordinaria; sed solū de potentia absoluta difficultas ista procedit, in qua parte Scotus in 4. dist. 10. q. 2. asserit: hoc esse possibile, & ipsi adhærent discipuli, quos etiā Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 48. sect. 4. & plures alij sequuntur. Alij verò affirmant: Talem existentiam corporis in duplici loco implicatoriam esse: ita Angel. Præc. & omnes eius discipuli, & plures etiam extra scholam. D. Th. cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

*Implicat idem corpus esse circumscrip-
tivè in duplici loco simul de
potentia absoluta.*

Concl. ista est ad mētem Au-
gust. lib. 10. contra faul-
tum cap. 11. asserentem:
posse Christum simul esse in cru-
ce, & in Sole, & Luna, quem im-
pugnat August. dicens impossi-
bile esse, & loquitur de potentia
absoluta, nam de lege ordinaria
illud implicare, non dubitat hæ-
reticus.

Eandem tradit D. Thom.
quodlibet. 1. art. 22. ad 1. per
ea verba: *Vnum corpus esse localitèr
in duobus locis implicat contradic-
tionem.* Et quodlibet. 3. artic. 2.
asserit: quod ponere vnū corpus
localitèr in duplici loco, est po-
nere, contradictoria esse simul.

Rursus etiam in 4. dist. 44.
quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad
4. ait: *Quod vnum corpus esse simul
localitèr in duobus locis, non potest
fieri per miraculum:* Et rationem
reddit infra: *Sequeretur enim,
quod esset distinctum in situ:* In qui-
bus, & similibus verbis conclu-
sio, & rationes nostræ expressè
continentur.

Ratione autem prob. mo-
do concl. Quia idem corpus esse
circumscrip tivè in duplici loco si-

mul involvit contradictionem:
ergò à Deo fieri non potest, etiã
de potentia absoluta. Prob.
ant. Quilibet locus in illo even-
tu esset locus adæquatus corpo-
ris, ut supponitur, & non esset
adæquatus: ergò idem corpus
esse circumscrip tivè in duplici lo-
co simul involvit contradic-
tionem. Prob. ant. quantum ad se-
cundam partem. Locus adæqua-
tus ille est, quem corpus non ex-
cedit, sed adæquat; sed in illo
eventu corpus excederet quem-
cumque ex illis locis: ergò nul-
lus illorum esset corpori adæqua-
tus. Prob. min. Corpus in illo
eventu esset extra quemlibet illo-
rum, quia non solū repletet vnū
sed etiam extra illum se extende-
ret, & etiam repletet alium: er-
gò corpus in illo eventu quemli-
bet illorum excederet.

Conf. à paritate: Natura
adæquatè terminata per vnā per-
sonalitatē non potest de potē-
tia absoluta per alterā terminari,
& quantitas adæquatè figurata
non potest terminari per alteram
figuram: ergò corpus existens
circumscrip tivè in vno loco adæ-
quato, non potest in altero loco
constitui.

Resp. contrarij: Quod tale
corpus esset in vno loco secun-
dum potentiam naturalem, & in
alio simul poneretur secundum
potentiam obedientialem, quam
habet, ut Deus in illo, & de illo
faciat, quidquid ipse voluerit,

& ideo corpus esse in duplici loco adaequato non conveniret illi secundum idem, sed potius secundum diversam potentiam, ac proinde absque vlla contradictione.

Sed contra est: Quia natura adaequate terminata per vnam personalitatem, non potest etiam secundum potentiam obedientialem per alteram terminari, & idem de quantitate adaequate terminata per vnam figuram: ergo corpus adaequatum cum vno loco non potest etiam secundum potentiam obedientialem in alio loco constitui.

Secundo impug. Constituire corpus in loco est effectus quantitatis extensae in ordine ad locum in genere causae formalis, ut per se manifestum est; sed effectus, quem forma praestat in genere causae formalis non potest ab ea procedere secundum potentiam obedientialem: ergo corpus adaequatum cum suo loco, non potest etiam secundum obedientialem potentiam in altero loco constitui. Prob. min. Potentia obedientialis est in ordine ad ea, quae excedunt facultatem naturae; sed effectus, quem forma praestat in genere causae formalis non potest excedere facultatem naturalem illius: ergo nequit ab ea provenire secundum potentiam obedientialem, sed solum secundum virtutem, & potentiam naturalem, & innatam. Prob.

min. Effectus formalis formae est ipsa forma secundum suum esse naturale, & proprium communicata subiecto: ergo non potest excedere facultatem naturalem illius. Unde quia calor ut quatuor non continet naturaliter nisi quatuor gradus caloris, non potest etiam de potentia absoluta constituere subiectum calidum ut quinque: nec albedo ut duo potest facere album ut octo.

Resp. posse formam ratione potentiae obedientialis praestare aliquem effectum in genere causae formalis, quia anima rationalis est in potentia obedientiali ad animandum corpus in die resurrectionis, & non in potentia naturali, alias resurrectio naturaliter esset possibilis, & tamen animatio corporis provenit ab anima rationali in genere causae formalis. Humanitas etiam constituit verbum hominem in genere causae formalis: & tamen talem effectum non praestat per virtutem sibi connaturalem, alias incarnatio non esset supra totum ordinem naturae, & illius exigentiam.

Sed contra est: quia licet anima rationalis sit in potentia obedientiali ad reunionem eum corpore, non tamen est in potentia obedientiali ad animandum corpus, sed potius talem effectum praestat ratione potentiae naturalis, quia unione praesup-

posita, anima naturaliter informat corpus, & communicat illi esse; sicut etiam præsupposita unione humanitatis cum verbo ratione suæ potentia, & virtutis naturalis, habet humanitas ipsum constituere hominem in genere causæ formalis: ergò nunquam verificatur effectum, quem forma præstat in genere causæ formalis, ab ea procedere secundum obedientialem potentiam.

Secundo resp. alij ad rationem principalem: posse corpus esse simul in duplici loco ratione diversæ præsentia, quod contradictionem non implicat, quia esset in vno loco adæquato secundum unam præsentiam, & secundum alteram in alio.

Hæc tamen solutio falsa est: quia implicat effectum radicatum multiplicari, non multiplicata radice, & effectum secundarium, non multiplicato primario: eo quod effectus secundarius essentialiter à primario dependet, & adæquatur cum illo; sed præsentia localis radicatur in quantitate saltem dependentèr à loco, & est effectus secundarius quantitatis: ergò in eodem corpore, & eadem quantitate implicatoria est duplex præsentia localis, ratione cuius corpus possit esse in duplici loco simul.

Resp. non posse multiplicari præsentiam localem provenientem à quantitate, & in illa radicatum. Cæterum in casu præsen-

ti illa secunda præsentia non à quantitate, sed potius ab extrinseco, à Deo videlicet proveniret.

Sed contra est: illa secunda præsentia esset eiusdem speciei cum prima, & solo numero distingueretur ab ea; sed in eodem corpore, & eadem quantitate nō potest esse duplex præsentia localis solo numero distincta, quia accidentia solo numero distincta non possunt esse in eodem numero subiecto: ergò repugnat illa secunda præsentia.

Addimus: præsentiam non esse id, ratione cuius corpus constituitur in loco, sed potius est quædam relatio, quæ confurgit, ex quo corpus sit in loco, & ita esse in loco præcedit ipsam præsentiam: ergo multiplicatio præsentia nihil conducit, ut corpus sit in duplici loco, sed antecedenter ad præsentiam debet aliquid assignari, quod non facit data solutio.

Secundo prob. concl. si corpus esset in duplici loco esset idē, ut supponitur, & etiam non esset idem, sed divisum à se ipso, quod est contra rationem identitatis, nam de ratione unius est esse indivisum in se; sed hoc contradictionem involvit: ergo idem quod antea. Prob. mai. quantum ad secundam partem primo: quia tale corpus habet diversas positiones partium in loco: ergo esset divisum à se ipso, quia cum unitate reali stare non potest diversa

positio partium. Ant. prob. Tale corpus haberet diversos situs: ergò haberet diversas positiones partium in loco, quia situs nihil aliud est, quam positio partium in loco.

Secundò prob. eadem pars mai. Tale corpus esset sibi ipsi contiguum: ergò esset à se ipso divisum, quia contigua non sunt vnum, & idem, sed potius sunt plura, quorum vitima sunt simul. Ant. prob. Illa duo loca, in quibus corpus existeret possent esse contigua: ergò corpus existens in illis esset sibi ipsi contiguum.

Tertiò prob. eadem pars. Tale corpus duplicem quantitatem haberet: ergò non esset idē, quia in eodem corpore non potest duplex quantitas numero diversa reperiri. Ant. prob. Tale corpus haberet duplicem extensionem in ordine ad locum, siquidem haberet duplex esse in loco, & esse in loco habetur per extensionem localem: ergò haberet etiam duplicem quantitatem, quia effectus secundarius quantitatis, qualis est extensio localis, multiplicari non potest nō multiplicata forma.

Resp. contrarij: Formam esse principium universale respectu effectuum provenientium ab ipsa, sicut potentia est universale principium respectu suorum actuum: & ita de ratione formæ est maior universalitas, & minor multiplicatio, consequenterque

poterunt effectus secundarij multiplicari, non multiplicata forma.

Sed contra est: quia implicat multiplicari proprietates, nō multiplicata natura: Vnde implicat in eadem anima duplex intellectus numero distinctus, & duplex potentia visiva, vel generativa in eadem natura, & idem de cæteris proprietatibus; sed effectus secundarius se habet veluti proprietas formæ: ergò implicat multiplicari effectum secundarium, non multiplicata forma.

Secundò impug. data solutio: quia ad salvandam universalitatem formæ, sufficit formam habere plures effectus primarios, & secundarios diversę rationis, sicut ad salvandam universalitatem nature, sufficit radicare proprietates diversas: ergò salvatur universalitas formæ, quamvis idem formaliter effectus secundarius multiplicari non possit, non multiplicata forma.

Tertiò impug. Quantitas corporis prædicti esset divisa, & discontinuata; sed quantitas discontinuata eadem esse non potest: ergò corpus illud haberet duplicem quantitatem. Prob. mai. Inter illam quantitatem ut existentem in vno loco, & existentem in alio, intercederent plura corpora per cōtactum positivum cum prædicta quantitate; sed inter eandem quantitatem realiter non divisam, & dis-

continuatam non possunt alia corpora mediare: ergo quantitas illa esset discontinuata, & se ipsa diversa.

Dices: Quantitatem Christi existentem in Cœlo, & in Sacramento esse realiter indivisam: & tamen inter illam ut existentem in Cœlo, & in Sacramento plura corpora mediare.

Sed contra est: quia corpora mediare, & intercedere propriè fit per physicum contactum cum altera quantitate extrema, quo modo inter quantitatem Christi existentem in Sacramento corpora mediare non possunt, eo quod quantitatem existentem in Sacramento nullum corpus tangere potest: ergo data solutio nititur principio falso.

Tertiò prob. concl. corpus, quod potest esse de potentia absoluta in duplici loco, potest esse in infinitis, si essent; sed corpus potens replere infinita loca, si essent, est formalitèr infinitum in ratione locabilis, eo quod erit inexhaustibile in ratione locabilis, & repletivi locorum, siquidem nullo loco exhauriretur eius virtus: ergo si corpus posset esse in duplici loco esset formalitèr infinitum, quod implicat. Min. cum conseq. tenet, & mai. prob. ex proverbio Philosophi, quod adducit Caiet. 3. p. quæst. 25. art. 1. ad 3, quod videlicet *Vbi pluralitas differentiarum non facit nec illam faceret infinitas, si adesset.*

Mag. Froylan.

Ergo corpus, quod posset esse in duplici, vel in pluribus locis, posset etiam in infinitis existere, sicut si aliqua persona creata posset existere in duplici natura, posset etiam eadem ratione in infinitis subsistere.

Resp. Tale corpus posse esse in infinitis locis, non quidem propria virtute, sed solum virtute divina, quod non arguit infinitatem.

Sed contra est: esse in infinitis locis petit virtutem infinitam, & quantitatem inexhaustibilem in ratione locabilis: ergo non potest corpus habere virtutem à Deo, ut sit in locis infinitis, sicut non potest creatura accipere virtutem à Deo ad creaturam, quia creare virtutem infinitam requirit.

Rursus effectus, qui provenit à forma in genere causæ formalis, non potest ab illa procedere virtute divina, sed debet ab illa provenire ratione propriæ virtutis; sed constituere corpus in loco proveniret à quantitate in genere causæ formalis: ergo non potest idem corpus secundum eandem quantitatem esse in duplici loco per divinam virtutem, & de potentia absoluta, si semel hoc evenire non potest de lege ordinariæ.

Resp. alij: Corpus esse in locis infinitis non arguere infinitatem in corpore, quia corpus Christi quantum est ex se potest esse sub infinitis speciebus absque vlla infinitate.

Bb 4

Sed

Sed contra est : quia licet esse in infinitis speciebus ratione diversi principij, & quando ratio formalis essendi infinite multiplicatur, non arguat infinitatem; illam tamen arguit esse in infinitis locis per eandem quantitatem, & ratione eiusdem formæ; sed corpus Christi potest esse in infinitis speciebus ratione conversionis diversæ, & per principium diversum, quod infinite multiplicaretur, si corpus Christi esset sub speciebus infinitis: Corpus verò esset in locis infinitis per eandem quantitatem: ergò licet primum infinitatem non arguat, secundum tamen infinitatem importat.

Omittimus plura alia inconvenientia necessario consequuta, qualia sunt illud corpus habere simul motus contrarios, sursum videlicet, & deorsum, rectum, & obliquum, quæ non minus implicant, quam eundem intellectum simul assentiri, & dissentiri, & eandem voluntatem amare simul, & odio habere. Et insuper illud corpus in vno loco posset esse frigidum, & in alio calidum; in vno loco sedere, & in altero ambulare, quod est moveri, & quiescere simul, quæ contradictionem involvunt etiam de potentia absoluta.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra concl. nostram poterat in primis argui: quod duplex corpus potest esse in eodem loco: ergò idem corpus poterit esse in duplici loco propter eandem rationem.

Respondetur, quod sicut duplex corpus penetratum potest esse in eodem loco, quia corpora penetrata se habent per modum vnius formalitèr, ita propter eandem rationem idem corpus potest esse in duplici loco, dummodo loca penetrentur.

Secundò poterat arg. Quod si corpus Christi existeret circumscriptivè in Sacramento Eucharistiæ esset in duplici loco simul, in Cœlo videlicet, & in Sacramento; sed miraculum est corpus Christi non esse circumscriptivè in Sacramento, & solum ibi esse modo indivisibili: ergò miraculum est idem corpus non esse circumscriptivè in duplici loco.

Resp. dist. min. Miraculum est absolutè, conc. min. Ex suppositione quod circumscriptivè existat in Cœlo, neg. m. & conf. Licet namque absolutè miraculum sit, corpus Christi non existere circumscriptivè in Sacramento, quia miraculum est, quantitatem

tatem privari sua extensione locali; ex suppositione tamen, quod existat in Coelo circumscriptionivè, non est miraculū, quod eodem modo non existat in alio loco, sed potius necessarium est, & oppositum essentialitè repugnat.

3. poterat argui. Corpus Christi semper est in Coelo circumscriptionivè; & tamen aliquando circumscriptionivè fuit etiam in terra; nam aliquando apparuit caro Sanctissima Christi localitè extensa in hostia, & aliquando etiam Apostolis Petro, & Paulo corporalitè apparuit: ergò idem corpus potest circumscriptionivè in pluribus locis existere.

Resp. tamen neg. min. & ad 1. 3. p. quæst. 76. artic. 8. respondet D. Th. veram Christi carnem non posse in propria specie apparere, nisi desinat esse in Coelo; carnem varò aliquando apparentem in hostia non esse veram carnem; sed solum carnem apparentem quantum ad colorem, & alia, quæ divina virtute formantur in medio existenti circa hostiam. Christum etiam non in propria persona apparuisse; sed Angelum loco Christi: quod idem dicendum est de Sanctis, qui pluribus aliquando apparuisse dicuntur in loco distantissimo ab eo, in quo ipsi habitabant.

2. poterat dici: Christum aliquando in propria persona apparuisse, tunc tamen in Coelo nõ

permanere, quod inconveniens non est, quia quamvis Coelus sit sedes propria, & in æternam assumpta, potest tamen Christus ipsum aliquando transeuntè, & pro morula brevi relinquere.

Dices: quod si hoc ita contingeret, perturbaretur lætitiæ beatorum, quam habent ex visione corporis Christi, cuius præsentia pro morula brevè deficeret.

Resp. tamen: Christum ex illo loco, in quo apparebat, posse lætificare beatos; non enim distantia localis impedire potest lætitiæ beatorum, qui lumine gloriæ, vel alio lumine infuso, etiam distantia iotuentur.

4. arg. Non multiplicata quantitate, potest multiplicari extensio localis: ergò potest idem corpus secundum eandem quantitatem existere in duplici loco. Prob. ant. 1. Invariata extensione in ordine ad se, potest variari extensio localis, quia quando quantitas rarefit occupat maiorem locum, eo quod rarefactio est extensio à maiori ad minorem locum, sicut in cera calefacta videtur, & tamen extensio in ordine ad se non variatur, alias quantitas realitè esset distincta: ergò etiam non multiplicata quantitate, potest multiplicari extensio localis.

2. prob. ant. Nõ multiplicata extensione locali, potest multiplicari præsentia localis, vt constat

in corpore existere successivè in diversis locis, in quo multiplicatur præsentia in loco, & non multiplicatur extensio localis: ergo etiam non multiplicata quantitate, poterit multiplicari extensio localis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. dilt. ant. variatione accidentali, & modali, conc. ant. variatione substantiali, neg. ant. & conseq. Quia quando quantitas rarefit solum variatur extensio localis accidentalitè, & modalitè; eo quod partes per rarefactionem applicatur ad maiorem locum penes latitudinem, non tamen variatur extensio localis substantialitè, & entitativè: quia nulla pars de novo superadditur quantitati, & extensioni præcedentè, aliàs rarefactio esset augmentatio formalitè.

Dices 1. variatur extensio localis accidentalitè, quin varietur quantitas, & extensio in ordine ad se: ergo poterit etiam extensio prædicta variari substantialitè, non variata quantitate.

2. dices: Invariata quantitate, potest esse in ista duplex extensio localis numericè distincta: ergo invariata quantitate potest extensio localis substantialitè variari. Prob. ant. in eadem quantitate in variata dantur plures effectus specificè diversi, videlicèt extensio in ordine ad se, & in ordine ad locum, & impenetrabilitas: ergo poterit etiam esse du-

plex extensio localis distincta solum numericè.

Resp. ad 1. neg. conf. Quia extensio localis substantialitè, & entitativè sumpta est effectus secundarius quantitatis, qui ut supra vidimus, variari, & multiplicari non potest, non multiplicata forma. Variatio verò accidentalis extensionis est effectus proveniens ab extrinseco alterante, & introducente qualitatem calidam, media qua partes formalitè rarefiunt, & ita potest extensio localis accidentalitè variari, non variata quantitate.

Ad 2. repl. neg. secunda conf. Quia in eodem subiecto possunt esse plura accidentia specificè distincta: eo quod recipiuntur in illo secundum diversas virtualitates; non tamen possunt esse plura accidentia, vel extensiones locales solo numero distinctæ, quia accidentia solo numero diversa recipiuntur in subiecto secundum eandem virtualitatem, & consequentè non essent duo, sed vnum.

Rursus etiam: quia vnum principium vel forma, licèt possit habere plures proprietate specificè distinctas; non tamen plures solo numero diversas, sicut eadem natura non potest radicare duplicem intellectum solo numero distinctum.

Ad 2. verò prob. ant. principalis resp. quod in illo corpore successivè existente in pluribus locis

locis variatur præsentia localis, non simul, sed successivè, & ad præsentiam localem successivè multiplicandam, necessarium nõ est multiplicari entitativè extensionem localem, sed satis est diverso modo locari, & multiplicari situm, & dispositionem in loco, in qua dispositione diversa ratio etiam præsentis ad locum distincta fundatur.

Dices: præsentia localis potest multiplicari successivè, non multiplicata extensione locali: ergò etiam simul poterit multiplicari.

Sed neg. conf. Quia præsentia localis est accidens receptum in extensione locali quantitatis, & duplex accidens solo numero distinctum potest esse successivè, non tamèn simul in eadem quantitate. Quæ doctrina intelligenda est de extensione locali pro recto, & entitate, nam si loquamur de illa pro connotato, & obliquo, etiam multiplicatur successivè, quando multiplicatur præsentia localis: nam duplex præsentia localis importat essentialitè esse in duplici loco successivè, & consequentè infert duplicem extensionem localem pro connotato, & obliquo.

5. arg. locus adæquatus non excludit essentialitè alterum adæquatum: ergò potest idem numero corpus esse simul in duplici loco. Prob. ant. 1. Vnum primum principium non excludit essentialitè

liter aliud, quia principia entis naturalis in fieri sunt tria, & in facto esse duo: ergò vnus locus adæquatus non excludit essentialitè alterum.

2. prob. ant. Vnum contrarium in gradu intenso non excludit alterum essentialitè in sententia asserente, duo contraria in gradibus intensis posse simul esse de potentia absoluta: ergò idem de loco dicendum.

3. prob. ant. vna scientia adæquatè comprehensiva non excludit aliam adæquatè comprehensivam eiusdem obiecti: ergò idem de loco.

4. vna subsistentia adæquata non excludit essentialitè aliã, quia natura humana Christi adæquatè terminata per subsistentiã Verbi potest simul adæquatè terminari per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti: ergò idem quod prius.

5. vna causa adæquata non excludit essentialitè aliam, sed potest idem numero effectus procedere à duplici causa totali subordinata: ergò idem de loco.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. aliud in diverso genere, conc. ant. in eodem genere, neg. ant. & conf. Quia principia entis naturalis sunt in genere diverso privationis, principij activi, & passivi. Omnia verò loca sunt eiusdem ordinis in ratione loci circumscriptivi, & eandem formam locativã respiciunt.

ciunt, quantitatem videlicet corporis contenti.

Ad 2. prob. neg. conf. Quia unum contrarium non diffinitur per negationem alterius, sed solum importat illam secundo, & effectus secundarius potest à Deo suppleri, vel à forma separati, locus verò adæquatus essentialiter importat æqualitatem cum corpore, & negationem excessus, & ita primario dicit negationem æqualitatis cum altero loco, ipsumque essentialiter excludit.

Ad 3. resp. Ex duplici scientia, quarum quælibet comprehendit obiectum utramque esse adæquatam intensivè; non tamè intensivè, & extensivè, quia in utraque scientia est eadem virtus sufficiens ad comprehensionem obiecti: quicumque verò locus adæquatus est intensivè, & extensivè adæquatus, & ideo alterum essentialiter excludit. Quæ solutio amplius ex dicendis constabit.

2. resp. illam duplicem scientiam esse solum materialiter distinctam comparativè ad obiectum in ratione termini comprehensi, & alia diversitas ad comprehensionem materialiter se habet, & ita utraque scientia se habet per modum unius, cuius oppositum contingit in loco. Quod argumentum solvendum est à contrariis, quia probat defacto, idem corpus posse esse in duplici loco adæqua-

to, sicut idem obiectum comprehenditur defacto per duplicem scientiam.

Ad 4. prob. resp. in omni substantia divina esse eandem virtutem infinitam terminandi, & ita quælibet est solum intensivè adæquata; non tamè intensivè & extensivè; eo quod in alia substantia remanet etiam virtus infinita ad terminandum secundum propriam, & peculiarem rationem, sicut quia in omnibus filiis est eadem virtus ad terminandam relationem Patris, nullus illorum est terminus adæquatus intensivè, & extensivè, sed eadem relatio Patris simul refertur ad omnes, & quocumque deficiente, eadem relatio perseverat. Aliam solutionem dedimus supra de causa totali disputantes, quam repetere non licet.

Aliam tamen solutionem de novo addimus: Triplicem videlicet substantiam posse terminare eandem naturam, quia substantia divinæ in ordine ad terminandum subordinatè concurrunt, non quidem subordinatione imperfectionis, & dependentiæ, sed processione, & originis: eo quod Filius à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroque procedit.

Dices: Filius non terminat naturam humanam ut Patri subordinatus, aliàs etiam Pater incarnasset, sicut quia homo producit hominem tanquam causa subordinata Deo, etiam Deus concur-

concurrit ad hominem producendum : ergo solutio nulla est.

Resp. dist. ant. Patri ut terminanti, conc. ant. Patri ut notionaliter producenti, neg. ant. & cons. Licet namque Filius defacto terminans humilitatem non subordinetur Patri, ut actualiter, & exercite terminanti; subordinatur tamen illi, ut producenti, & tanquam primo principio originis, & processione, quæ subordinatio semper perseverat, & ideo sufficit, ut simul concurrere possint ad eandem naturam terminandam; subordinatio autem hominis ad Deum est subordinatio dependentiæ, & præmotionis, & ita Deus simul cum homine concurrere debet ad effectum producendum.

Ad 5. prob. resp. Quod inter causas totales subordinatas, qualibet producit effectum sub ratione diversa, v. g. homo sub ratione hominis, & Deus sub ratione entis, & ideo mirum non est, utramque simul concurrere; locus vero adæquatus sub omni ratione locabili est ultimus terminus, & adæquat locatum, & propterea corpus locatum non potest extra illum locum existere, & in altero collocari. Et argumentum solvendum est à contrarijs; siquidem probat defacto: nam idem numero effectus à duplici causa totali subordinata defacto procedit.

Dices: ergo poterit etiam

idem corpus à duplici loco adæquato subordinato contineri.

Resp. neg. suppositum consequentis, videlicet quod inter loca adæquata possit subordinatio reperiri.

Sed contra: Quia locus terre scilicet aqua subordinatur aeri, & aer igni, & sic de cæteris: ergo verum est suppositum.

Resp. dist. ant. subordinatur materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & conseq. Locus namque formaliter in ratione loci, & ultimi termini non subordinatur alteri, quia locus est ultima superficies immobilis prima, quod non convenit igni respectu terre. Unde locus terre solum materialiter subordinatur igni.

Dices: Ultimum terminum posse alteri subordinari formaliter, & intra eandem lineam, quia intra lineam subsistentiæ absoluta subsistentia ordinatur ad relativam; ergo locus formaliter potest alteri subordinari in ratione ultimi termini.

Resp. tamen facile: subsistentiam absolutam & relativam non esse in eadem linea, sed potius in diversa, vna absoluta, & altera relativa, & ita potest absoluta ad alteram ordinari.

Tandem arg. fundamento, in quo sententia contraria maxime ficit: quia non repugnat idem numero corpus esse circumscriptivè in vno loco, & sacramentaliter.

liter, vel indivisibilitèr in alio, vt constat in corpore Christi, quod existit in Cœlo circumscripivè, & modo indivisibili simul existit in Sacramento: ergò non repugnat idem corpus circumscripivè esse simul in duplici loco.

Resp. neg. cons. Et 1. ratio discriminis est: quia vt corpus sit in duplici loco circumscripivè, requiritur, quod esse in loco, vel extensio localis multiplicetur realitèr, non multiplicata quantitate, & effectum secundarium multiplicari, non multiplicata forma essentialitèr repugnat; vt tamen corpus sit in vno loco circumscripivè, & in alio Sacramentalitèr non requiritur duplex extensio localis, sed ad primum sufficit quantitas cum propria extensione locali, & ad secundum sufficit etiam eadem quantitas, & conversio Sacramentalis, ratione cuius substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi.

2. ratio discriminis est: quia locus circumscripivè adæquatus essentialitèr importat æqualitatè cū corpore in linea circumscripiva, & consequentèr dicit negationem excessus, & idèò corpus non potest excedere locum prædicto modo adæquatum, & in altero collocari circumscripivè, bene tamen indivisibilitèr, quia in hoc genere non erat corpus cum primo loco adæquatum.

Sed ist. adæquatio cū loco

circumscripivo non tollit, quod idem numero corpus eodem modo sit in altero loco: ergò solutio nulla est. Prob. ant. 1. Adæquatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, vt simul sit in extraneo subiecto: ergò idem de corpore dicendum. Prob. ant. Adæquatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, quod accidens sit sine illo, sicut constat in accidentibus Eucharistiæ, quæ sine proprio subiecto inveniuntur: ergò non tollit etiam, quod accidens sit in extraneo subiecto.

2. prob. ant. Adæquatio corporis Christi cum hac numero hostia Sacramentaliter, non tollit, quod simul Sacramentaliter sit in altera hostia, quia corpus Christi adæquatè Sacramentalitèr est in pluribus hostijs, quæ in sacratio continentur, & totū in toto, totumq; in qualibet parte: ergò adæquatio cum loco circumscripivo non tollit, quod corpus eodem modo in altero loco sit.

3. prob. ant. Mirabilius est vnum corpus esse in vno loco circumscripivè, & in alio Sacramentalitèr, quam esse in duobus circumscripivè; sed primum non impedit adæquatio: ergò nec secundum.

4. difficilius est corpus esse in vno loco circumscripivè, & cum modo connaturali, & in alio Sacramentaliter absque modo

non naturali, quam esse in duplici loco circumscripivè, & cum duplici modo naturali: ergò si primum non impedit adæquatio, secundum impedire nō potest.

5. adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit corpus existere extrā talem locum, quia corpus Christi est circumscripivè adæquatè in Coelo, & simul est extrā Coelum in Sacramento Eucharistiæ: ergò adæquatio cū loco circumscriptivo non tollit, quod corpus eodem modo sit in altero loco.

Resp. ad repl. neg. duo ant. 1. & ad prob. neg. conf. Quia accidens non dependet essentialitèr à subiecto proprio, eo quod solum constituitur accidens per ordinem ad subiectum; non verò per existentiam in illo, & ideo potest sine proprio subiecto reperiri; ex suppositione tamen quod habeat proprium subiectum, nō potest esse in subiecto extraneo, quia individuatur à subiecto proprio, & ita non potest in extraneo constitui, alias esset idem, & non esset idem, quod implicat, consequentèrque cum proprio subiecto essentialiter adæquatur.

Ad 2. prob. resp. corpus Christi solum adæquari Sacramentaliter cum hac numero hostia intensivè, non tamen intensivè, & extensivè quia corpus Christi ponitur in hostia ratione conversionis Sacramentalis, & in omnibus conversionibus est forma-

liter eadem virtus conversiva substantiæ panis in substantiam corporis Christi: quaproptèr quæcumque conversio, & similiter quælibet hostia est tantum intensivè adæquata respectu corporis Christi, sicut quilibet filius est tantum terminus adæquatus intensivè relationis Patris, quia in omnibus illis est eadem filiatione formaliter, eadem etiam formaliter generatio passiva, & consequentèr eadem ratio terminandi.

Addimus: Corpus Christi esse Sacramentalitèr in pluribus hostijs ratione diversæ conversionis, quod contradictionem non implicat; corpus verò esset in loco per eandem quantitatem, & localem extensionem, & ita esset idem, & non idem.

Ad 3. prob. neg. conf. Quia licet sit mirabilius, minorem tamen repugnantiam importat, sicut mirabilius est, naturam humanam subsistere per triplicem subsistentiam Divinam, quam per triplicem subsistentiam creatam; & tamen primum possibile est, secundum verò essentialiter repugnat.

Ad 4. prob. neg. mai. Quia ad primum requiritur multiplicari effectum secundarium, non multiplicato primario, quod essentialitèr implicat; ad secundū verò satis est supperaddi conversionem Sacramentalem, ratione cuius corpus modo indivisibili, & sine modo connaturali penatur.

tur in hostia , virtute divina principaliter operante.

Ad 5. dist. ant. extra talem locum sacramentaliter , conc. ant. Circumscriptive, neg. ant. & cont. Quia adæquatio circumscriptiva essentialiter importat in genere isto æqualitatem , & negationem excessus , & ita tollit, quod corpus non possit esse circumscriptive extra talem locum; non tamen quod non possit esse sacramentaliter, quia adæquatio circumscriptiva cum loco non dicit negationem excessus in alio genere, videlicet in genere sacramentaliter existendi.

Dices: Corpori existenti sacramentaliter non repugnat, prout ibi, existere circumscriptive sed adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit, quod corpus sit in alio sacramentaliter : ergo non tollit, quod possit esse in alio circumscriptive. Minor cum cons. tenet, & prob. mai. Corpori existenti sacramentaliter cum sua quantitate non repugnat extensio localis, quia cui convenit forma, non potest effectus secundarius repugnare: ergo corpori sacramentaliter existenti, non repugnat, prout ibi, existere circumscriptive, & coextensum cum loco.

Resp. tamen : quod corpori existenti sacramentaliter prout ibi, repugnat extensio localis, nam cui convenit forma sub aliquo modo speciali, & in aliquo sub-

lecto, potest effectus secundarius repugnare ut constat in gratia habituali ; cui prout in Christo repugnat filium adoptivum constituere.

5. ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis infertur 1. quod si quantitas panis converteretur in quantitatem corporis Christi simul cum extensione locali esset Christus in Eucharistia circumscriptive non tamen esset in Cælo, nec posset esse in pluribus hostis.

2. infertur : quantitatem non posse constituere corpus in loco ratione potentia obedientialis; eo quod effectus proveniens à forma in genere causæ formalis, non potest ab illa ratione potentia obedientialis provenire, ut in art. discursu probavimus, solutiones contrariorum impugnantes.

Dices: Formam sublunarem de potentia absoluta posse informare materiam cælestem, quod tamen prestare non potest per potentiam naturalem, alias Cælum posset naturaliter amittere suam formam, & consequenter esset naturaliter corruptibile; sed informatio provenit à forma in genere causæ formalis: ergo doctrina nulla est.

Resp. neg. mai. quia forma actuali-

actuare non potest materiam nõ contentam intra suum ambitum, nec ab illa specificatam, & materia sublunaris non specificatur à forma Cœlesti.

Secundo resp. Formam sublunarem seinclvnitam, & applicatam materiæ cœlesti illam naturalitèr informare, & non ratione potentię obedientialis, quia tamen non potest illi naturalitèr applicari, propterea Cœlum naturalitèr corruptibile non est.

Dices: Sicut intellectus naturalitèr non potest Deum clarè, & intuitivè videre, ita forma sublunaris non potest naturalitèr materiam cœlestem actuare; & tamen intellectus ratione potentiæ obedientialis potest elevari ad Deum intuitivè videndum: ergò poterit etiam forma sublunaris ad materiam Cœlestem actuandam elevari.

Sed iuxta 1. solutionem negatur conseq. Quia Deus clarè visus continetur intra obiectum specificativum intellectus, & ideò potest intellectus ad Deum clarè videndum elevari; materia verò cœlestis non specificatur à forma sublunari, nec intra illius ambitum continetur, & ideò dispar est ratio.

Secunda ratio discriminis est: quia causa efficiens elevari potest in ordine ad effectum excedentem vires naturales illius, & ità elevatur intellectus; causa verò formalis solùm causat se

ipsam communicando, & ideo nequit effectus præstare, quæ non continet propria virtute, & ratione suæ naturalis potentiæ. Et hæc de art. isto cum præcedēbus simul ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Virum corpus possit moveri per vacuum?

§. I.

Quibusdam suppositis struitur conclusio.

IN art. præsentî præmittendum est: Vacuum alterum esse negativum, & alterum privativum; negativum illud est, quod non continet corpus, nec illud continere valet, eo quod est purè nihil, sicut spatium imaginariū, quod est supra omnes Cœlos, & erat antequàm mundus fieret, aut formaretur terra, & orbis. Vacuum verò privativum nõ continet ali- quod corpus, illud tamen continere potest, vnde communitèr diffinitur: *Locus non repletus corpore*: In qua diffinitione particula illa *locus* ponitur loco generis, sicut in diffinitione cuiuscumque concreti accidentalîs subiectum ponitur loco generis: per aliam

verò particulam distinguitur vacuum privativum a loco, in quo corpus actualiter continetur.

Secundo supponendum est: Vacuum privativum non posse naturaliter, & de lege ordinaria reperiri, quia est inutile ad bonum univèrsi, vel alterius rei in universo existentis, & consequenter est frustraneum, & naturaliter dari non potest, quia Deus, & natura nihil faciunt frustra.

Respondetis: tale vacuum esse utile ad motum, quia si vacuum non esset, non possent corpora moveri, nisi unum penetraretur cum alio, quod naturaliter fieri non potest.

Sed contra est: quia ut corpora moveantur, satis est, quod partes aeris condensentur: ergò vacuum ad motum necessarium non est.

Dices: Partes aeris tantum condensari non posse, ut simul plura corpora moveantur, & ut pluvia magna, v. g. de nubibus ad terram descendat.

Sed contra est: quia partes aeris rarissimæ sunt, consequenterque possunt ita condensari, ut plura corpora simul, & plurima alia moveantur.

Secundo prob. suppositio nostra: quia vacuum impedit bonum naturæ: ergò est contra naturam, & consequenter naturaliter dari non potest. Prob. antec. Impedit influxum Cœlo-

rum in hæc inferiora, quod est maximum bonum naturæ, siquidem per talem influxum corpora inferiora reguntur, & conservantur: ergò impedit naturæ bonum. Probat antec. Ut influxus Cœlorum ad inferiora descendat debent corpora inferiora esse conjuncta, vel contigua cum Cœlis, eo quod agens naturale non potest agere in distans, quin prius agat in propinquum; sed vacuum prædictam contiguitatem impedit, nam contigua sunt, quorum ultima sunt simul, & si mediat vacuum corpora inferiora, & superiora non erunt simul conjuncta, & unita: ergò vacuum impedit influxum Cœlorum in hæc corpora inferiora.

Addimus: Vacuum miraculosum esse, siquidem immutat totum ordinem nature, & dispositionem causarum secundarum, & idè naturaliter dari non potest. Et propter eandem rationem non poterit Angelus facere tale vacuum, quia solus Deus, qui naturam condidit potest ordinem immutare nature. Unde quæst. 16. de malo; art. 10. affirmat D. Th. non posse Angelos movere terram, vel elementorum ordinem immutare.

Instabis 1. contra suppositionem istam exemplis experientie, quorum primum est. quia

quia si ponatur vas plenum aqua, & per omnem partem circumdetur nive, congelabitur aqua, & in medio vasis remanebit ali- quod vacuum, ad quod re- plendum non potest ingredi aer propter nivem circumdantem: ergo dabitur naturaliter va- cuum.

Secundum est: si dentur duæ tabulæ perfectissimè planæ, per- fectissimèque coniunctæ, & vna ad æqualitatem ab altera sepa- raretur, dabitur pro aliquo ins- tanti vacuum in aliquo spatio inter tabulas mediante, quia aer non potest tam citò ingredi, vt in eodem instanti occupet to- tum spatium, quod inter tabu- las mediat: ergo idem quod prius.

Respondebis ad primum: tale vas rumpendum esse per de- biliorem partem, nè detur va- cuum in natura.

Dices: posse contingere ta- les partes esse equales in grositie, & fortitudine, in quo casu nulla erit dara solutio.

Resp. in hoc eventu aucto- rem naturæ determinare par- tem illam, quæ prius rumpen- da est, nè vacuum in rerum na- tura detur, & experientia vide- mus, quod quoties aqua con- gelatur in vase, si non adest lo- cus aeri, statim rumpitur vas.

Ad 2. exemplum dicimus: in casu illius non posse naturali- tæ vnâ tabulam ab altera se-

parari secundum omnem par- tem, sed prius separabitur secun- dum aliquam partem, vt paula- tim ingrediarur aer.

Secundo instabis: quia An- gelus propria virtute potest im- pedire lapidem, vel aquam as- cendentem ad vacuum replen- dum: ergo poterit naturalitè virtute Angelus dari vacuum. Prob. ant. Quia virtus aquæ, vel lapidis est corporea, & vir- tus Angeli est spiritualis: ergo virtus Angeli efficacior est, & consequenter poterit Angelus aquam, vel lapidem impe- dire.

Resp. virtutem Angeli non esse potentem impedire lapidem ascendentem, quia quamvis vir- tus lapidis, vel aquæ materialis sit, tendit primo, & per se ad vniuersale bonum, & ita solum impediri poterit a Deo, qui est auctor boni vniuersalis, à quo solo conservatur. Instantia est in influxu, quo generans pro- ducit essentiam, & passiones, qui corporeus, & materialis est, & tamen essentia produc- ta nõ potest consequutione pro- prietatum ab aliqua creatura im- pediri.

Dices: corpora obe- dire Angelis in ordine ad mo- tum localem, sicut primâ part. quæst. 110. artic. 5. docet An- gelicus Doct. ergo motus la- pidis ab Angelo poterit im- pediri.

Resp. dist. ant. & in ordine ad motum tendentem ad bonum particulare, conc. ant. Si tendat ad bonum universale, neg. ant. & conseq. Quia motus lapidis ad replendum vacuum, tendit ad universale bonum, videlicet ad naturam conservandam, & ita à creatura impediti non potest.

De potentia verò absoluta posse dari vacuum privativum, certum etiam debet esse, quia Deus potest totum elementum ignis annihilare, & impedire, ne aliquod corpus ascendat ad vacuum replendum, in quo casu concavum Lunæ erit locus non repletus aliquo corpore, ac proinde erit vacuum privativè. Et quidem nulla est assignabilis ratio, cur Deus non potuerit mundum inferiorem producere, & elementa non facere, in quo casu esset vacuum privativum. An verò, & quomodo possit corpus per tale vacuum moveri præsens difficultas est, pro qua sit.

§. II.

Prima conclusio.

Corpus potest moveri per vacuum.

Conclusio est D. Th. quodlib. 6. art. 3. & 4. Phys. lect. 17. & 3. p. q. 37. art. 4. ad 2. Vbi docet corpus Christi ascendisse supra omnes Cælos, & esse

extra omnem continentiam illorum; sed ascensus per motum fit: ergò corpus potest moveri per vacuum.

Secundo prob. ratione: Tale corpus potest in vacuo conservari: ergò poterit in vacuo moveri quia si semel conservatur, non est cur per vacuum moveri non possit, & ant. prob. Ideò corpus nō posset in tali vacuo conservari, quia conservatio illius dependet ab influentia Cœlorū, quæ non posset ad corpus in vacuo descendere; sed talem influentiā potest Deus se ipso supplere: ergò poterit corpus in tali vacuo conservari.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Contra conclusionem istam arg. 1. Quod mobile secundum locum est in potentia ad aliquid extrinsecum scilicet locum; sed corpus in vacuo existens non est in potentia ad aliquem locum: ergò localitèr moveri non potest.

Respondetur: maiorem esse veram de mobili motu locali regularitèr contingenti; non tamen de mobili motu locali, qui fieret in vacuo ex suppositione miraculi.

Secundo poterat argui: quod corpus in operari, & moveri descenderet ab influentia Cœlorū, quam nō posset in vacuo recipere: ergò.

Resp.

Resp. Corpus non posse recipere in vacuo influentiam Cœlorum; posse tamen Deum tale corpus se solo conservare.

Tertio arg. Motus factus in vacuo non esset in aliqua specie; ergo implicatorius est. Prob. ant. Species motus sunt sursum, & deorsum; sed talis motus non esset sursum, vel deorsum, eo quod sursum, vel deorsum dicuntur penes ordinē ad terminū superiorē, vel inferiorē, & talis terminus in vacuo non est: ergo motus ille non esset in aliqua specie.

Resp. sursum, & deorsum esse species motus, qui fit inter corpora univērsi, quorum aliqua sunt superiora, & alia inferiora; non tamen sursum, & deorsum: sunt species motus absolute.

Dices: non est assignabilis alia species præter sursum, & deorsum: ergo si motus non esset in aliqua harum, non esset in aliqua specie.

Resp. talem motum esse in specie motus recti, vel circularis, quia via recta, vel per modum circuli fieret.

Quarto arg. vbi est impossibilis terminus motus, etiam motus impossibilis est: eo quod motus est via ad terminum, & specificatur ab illo; sed terminus motus in vacuo impossibilis est: ergo etiam impossibilis est motus. Prob. min. In vacuo est impossibile vbi, quod est terminus motus localis, nam vbi est

Mag. Froylan.

circumscriptio passiva corporis ex circumscriptione activa loci proveniens, & in vacuo non est locus: ergo terminus motus in vacuo impossibilis est.

Respondent venerandi PP. Carmel. in illo corpore futurum esse *vbi*, quod resultaret ex circumscriptione activa loci communis, quia corpus illud existens in vacuo privativo contineretur a loco circumdante tale vacuum.

Hæc tamen solutio non videtur vera, quia corpus non continetur formaliter a loco communi, nisi mediante loco particulari formaliter continente, sicut principium univērsale non influit, nisi mediante principio particularis sed corpus existens in vacuo non continetur a loco particulari formaliter: ergo non continetur formaliter a loco communi, & consequenter non habebit *vbi* resultans ex circumscriptione activa loci communis.

Deinde: quia iuxta talem solutionem non poterit corpus moveri per vacuum negativum, siquidem corpus, quod esset in tali vacuo, non contineretur ab aliquo loco communi: sed hoc dicendum non est, quia corpus in quocumque vacuo esset ab intrinseco mobile, suppetra propria conservatione, nec est cur hoc illi repugnet: ergo solutio nulla est; & ideo.

Aliter resp. Quod in illo corpore esset *vbi* non quidem regu-

lariter contingens, sed vbi peculiare, & præsentia particularis corporis in illo spatio.

Dices: omne vbi attenditur per ordinem ad aliquod punctum; sed in vacuo negativo nullum est punctum; quia ibi nullum est corpus, & punctum semper est in aliquo corpore: ergo ibi nullum erit vbi, & nulla præsentia corporis.

Resp. quod ibi non esset punctum verum; esset tamen punctum imaginarium, & per ordinem ad ipsum haberet corpus proprium vbi, veramque præsentiam. Et instantia est, quia si Deus destrueret pollos mundi, solum remaneret polli imaginarij; & tamen corpora verè moverentur, & haberent verum vbi: ergo punctum imaginarium sufficit ad vbi, & ad præsentiam veram. An verò tale corpus in vacuo moveretur in tempore, vel in instanti sufficientem difficultatem habet: aliqui namque asserunt movendum esse in instanti, & aliter moveri non posse: alij verò dicunt in tempore movendum esse, cum quibus.

§. IV.

Conclusio statuitur.

Sententia hæc expressa videtur D. Thom. in præsentia lect. 12. asserentis: *Quod sub-
tracto tempore, quod additur ex im-*

*pediente, remanet tempus natura-
lis velocitatis: Ergo sentit D. Th.
quod corpus in vacuo brevius, vel
tardius moveretur iuxta naturalem
velocitatē ipsius, & maiorem, vel
minorem gravitatem.*

Ratione autē prob. quia motus habens partē post partē, & causas veræ successions, est verè motus successivus: sed motus corporis per vacuum haberet causas veræ successions: ergo esset successivus. Prob. min. causæ successions sunt resistentia mediij, gravitas corporis, extensio quatuorativa, & limitatio moventis; sed quamvis prima causa deficeret; aliæ tamen remanerent: ergo min. vera est.

Conf. Motus cui fit aliqua resistentia debet esse successivus; sed motui per vacuum fieret aliquando resistentia: ergo. Prob. min. Posset aliquando motus esse sursum, & corpus esse grave; sed motui sursum resisteret corpus grave per contrariam inclinationem, quæ est ad motum deorsum: ergo min. vera est.

Dices: si corpus moveretur à Deo per vacuum moveretur in instanti, quia divinæ virtuti infinitæ non repugnat movere corpus in vnico instanti: ergo etiam omne corpus per vacuum in instanti moveretur.

Resp. non repugnare Deo ex parte virtutis movere corpus in instanti; repugnaret tamen ex parte corporis: eo quod impli-

impleat corpus extensum simul esse in pluribus partibus (partij imaginarij distantibus inter se.

Secundo dices: de conceptu motus successivi non est quod in tempore fiat: ergo licet motus esset successivus, non inde inferretur, quod in tempore fieret. Prob. ant. Motus, qui erit in corporibus gloriosis post diem iudicij erit successivus, & tamen non erit in tempore, quia tunc non erit motus primi mobilis, a quo desumitur tempus: ergo de ratione motus successivi non est, quod in tempore fiat.

Resp. tamen post diem iudicij non esse futurum tempus extrinsecum desumptum a motu primi mobilis; erit tamen tempus intrinsecum, quod consistit in intrinseca duratione successiva, & in hoc tempore esset motus.

Secundo prob. concl. si inter terram, & Lunam esset columna defixa, & reliquum spatium vacuum, & prope columnam descenderet bipedale corpus, illud descenderet successivè: ergo motus per vacuum successivus esset. Prob. ant. 1. Quia tale corpus secundum primam medietatem prius accederet ad medietatem columnæ, quam secundum aliam, & contrarium intelligibile non est: ergo successivè descenderet.

Secundo prob. ant. tale corpus prius esset iuxta aliquas partes columnæ, & posterius iuxta alias,

Mag. Froylan.

quia non posset simul esse iuxta omnes partes, & iuxta primam, & ultimam partem inter quas tanta distantia invenitur: ergo tale corpus successivè descenderet.

Addimus: corpus minimæ quantitatis, quale est corpus bipedale, non posse simul esse iuxta omnes partes corporis magni, & longissimæ columnæ.

Secundo addimus, quod ille motus eo successivus non esset: quia nullam invenit resistantiam, quod tamen non obest, quia motus Coeli nullam invenit resistantiam, & tamen successivus est.

Dices: motum Coeli esse successivum propter liberam voluntatem Angeli moventis Coelum.

Sed contra est: quia Angelus movet Coelum sicut ipsum mobile est: ergo movet illud successivè, quia secundum propriam naturam ita moveri petit: ergo Coelum ipsum exigit successivè moveri, quamvis ad proprium motum nullam resistantiam inveniat.

§. V.

Argumentis occurritur,

Contra concl. istam arg. 1. Quia inter motum in vacuo, & motum in pleno nulla proportio invenitur, ut asserunt D. Th. & Philos. in present. text. 71. ergo motus in vacuo non successivè, sed in unico instanti fit, si namque successivè

siue fieret, proportionem haberet cum altero motu.

Ad hoc tamen facile resp. D. Thom. & Philos. procedere ibi contra aliquos asserentes, successione motus solum provenire posse ab spatio, vel à resistētia mediij, contra quos pro inconvenienti inferunt, quod motus in vacuo esset in instanti, & nullam proportionē haberet cū motu facto per planum.

Secundo arg. in motu per vacuum nullam consumitur tēpus: ergo ille motus successivus non esset. Prob. ant. 1. Si in tali motu consumeretur tempus, posset aliquod corpus esse subtilissimum, & moveri in tempore ita brevi, sicut corpus moveretur in vacuo; sed hoc dicendum non est: ergo in motu facto per vacuum nullū consumitur tempus.

Secundo prob. ant. In vacuo nulla est resistētia mediij: ergo in motu per vacuum nullum consumitur tempus, Prob. conf. ubi est minor resistētia spatij, minus consumitur temporis: ergo si in vacuo nulla est resistētia, nullum consumitur tempus in motu facto per vacuum.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. 1. dicimus nullū esse inconveniēs corpus, quod movetur per planū propter sui levitatem, & subtilitatem, ita velociter moveri, sicut corpus, quod in vacuo movetur.

Ad 2. prob. ant. neg. vtraque conf. Quia à negatione causæ nō necessariæ, nō benè arg. ad negationē effectus; cumque resistētia non solum proveniat à resistētia mediij; sed etiam ab alis capitibus, inde fit, quod quamvis resistētia mediij deficiat, non ideo motus erit in instanti.

Dices: quia lux Solis nullam invenit resistētia, diffunditur in instanti per totū spatium: ergo si in vacuo nulla est resistētia, motus erit in instanti.

Resp. neg. conf. quia retardatio lucis solū potest à qualitate contraria resistēte provenire, cūque lux nullam habeat contrariā qualitatem, inde est, quod in instanti diffunditur: retardatio vero motus non solū provenit à resistētia, sed ab alijs supra enumeratis, quæ in vacuo perseverant.

Sed inst. In vacuo nulla est distantia positiva: ergo motus retardari non potest. Prob. ant. Distantia positiva fit per corpus habens extensionem localem; sed in vacuo talis extensio non est: ergo nulla est positiva distantia.

Resp. aliqui: in vacuo non esse veram distantiam, sed solum distantiam fictam; istam tamen sufficientem esse, ut motus fiat in tempore.

Hæc tamen solutio falsa est: quia motus verè successivus verè habet, partem post partem, & consequenter veram consumit dis-

distantiā; nā si veram distantiā non consumeret, verè, & realitèr haberet omnes suas partes simul: ergò si in vacuo verà distantiā non est, motus ipse verè successivè non erit.

2. rejicitur: qualis fuerit motus, debet esse distantiā pertransibilis per motum; sed motus successivus in vacuo est verè motus realis, & realitèr successivus: ergo debet esse vera distantiā, quæ per motum pertransibilis sit. Undè tali solutione relicta.

Aliter resp. quod in vacuo non est verà distantiā positiva per contactum positivum, & positivam corporum extensionem actualitèr existentem; est tamèn verà distantiā positiva per ordinem ad punctum imaginariū, vt antecedentèr diximus, quæ distantiā potest pluribus corporibus occupari, & pluribus motibus pertransiri, & motu verè successivo, vt constat in corpore existente propè columnam à Coelo in terram per vacuū descendentem, cuius longitudo vnico instanti pertransiri non potest.

Ex dictis infertur: quod quando corpus, quod movetur per vacuum, acquirit vnum spatium, & relinquit alterum facit vacuum negativè, quatenus corpus non manet in tali spatio; nō tamen facit vacuum privativè, quia nullum relinquit verum lo-

cum, & vacuum privativè, est locus corpore non repletus. Et similiter quando corpus movetur per planum, spatium, quod relinquitur, non manet vacuum, quia idem locus occupatur ab aere, vel alio corpore circumstante. Et hæc de articulo isto in præsentitext. 71. & 75. & alijs committantibus ad Philosophi applicanda.

QVÆST. III.

De tempore.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum partes temporis solum existant ratione instantis?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

Dari tempus experientia docente cognoscimus; videmus namque aliquas res corruptibiles minorem, & alias maiorem durationem haberet, vnum motum esse tardum, & alterum velocissimum esse: motum verò esse tardum, vel velocem, est: consumere plus vel minus temporis, quod quidem licet etiam accipiatur pro duratione intrinseca rerum, magis tamen cōmunitèr, & proprie sumitur pro

pro duratione motus primi mobilis, qui est magis uniformis, & ita per eius durationem omnes alij motus extrinsecè mensurantur.

In primis tamen supponendum est: Tempus esse aliquid reale, quia duratio rerum corruptibilium aliquid reale est; sed tempus in duratione rerum consistit: ergo est aliquid reale. Mai. prob. Quia res corruptibiles, & motus illarum durant realiter. Et rursus ipsa sunt entia realia, & duratio entis realis debet esse realis, sicut duratio rei infinita debet infinita esse: ergo duratio rerum corruptibilium debet esse realis.

Conf. Quia omnes species quantitatis sunt aliquid reale, sicut ipsa ratio communis, sed tempus est species quantitatis: ergo debet esse aliquid reale.

Sed inst. 1. quia iuxta Arist. in presenti, si non esset anima non esset tempus: ergo tempus non est aliquid reale, quia quod in suo esse dependet ab anima, aliquid rationis est.

2. inst. quia partes temporis sunt præteritum, & futurum, sed præteritum, & futurum non sunt aliquid reale, quia præteritum iam non est, & futurum non dum existit, consequenterque non habent esse à parte rei: ergo tempus non est aliquid reale.

Resp. ad 1. inst. quod si non esset anima non esse tempus quantum ad simultatem partium; nam

tempus habet partes successive à parte rei, & solum habet illas simul in anima, vel ratione animæ simul apprehendentis illas, & ita si anima non esset, tempus etiam deficeret quantum ad simultatem partium, & ita intelligendus est D. Th. cum Arist. simul.

1. resp. Tempus esse numerum numeratum, ut explicabimus infra, cumque in actuali exercitio numerationis dependeat ab anima ut à causa efficienter numerante, inde fit, quod si non esset anima non esset tempus, sicut si non esset intellectus non esset obiectum intelligibile, & tamen obiectum intelligibile aliquid reale est, & si non esset intellectus non esset numerus, & tamen numerus est aliquid reale, & iuxta utramque solutionem potest intelligi D. Th. dum asserit, tempus sine anima esse imperfecto ens, quia illi deficeret extrinsecum complementum actualis videlicet, & exercita mensuratio motus, quamvis tempus realiter, & ab intrinseco habeat esse ipsius motus mensuram.

Ad 2. inst. resp. quod licet præteritum iam non sit in se, & futurum nondum sit in se ipso, sunt tamen ratione instantis, ratione cuius existunt, quod sufficit, ut partes reales sint, si namque reales non essent non possent etiam per instans reale continuari, & existere. Instans est in motu cœli; cuius nulla pars actualiter est in se,

se, sed qualibet existit ratione indivisibilis, & tamen partes, & ipse motus aliquid reale sunt.

2. supponendum est: Tēpus consistere non posse in prima sphaera, vel in alio corpore mobili, quia tempus est ens essentialiter successivū; sed prima sphaera, & omnia corpora mobilia sunt aliquid permanens, & omnes partes simul habent: ergo nō potest in illis consistere tempus.

3. supponendum est: Tempus extrinsecum consistēs in duratione motus primi mobilis realiter entitativè distingui à quocūq̄ motu corporum inferiorū, quia tempus extrinsecum est idem realiter cum motu primi mobilis ut existente, & durante, vel idem realiter cum illius duratione, sed motus primi mobilis, vel duratio illius realiter entitativè distinguitur à motibus inferiorum: ergo tempus extrinsecū realiter à motibus inferiorum distinguitur.

Dices: Tempus extrinsecum non identificari realiter cum motu primi mobilis, sed solūm recipi in motu prædicto tanquā in proprio subiecto, ex quo non infertur, tempus esse realiter distinctum à motibus inferiorum.

Sed contra est: quia tempus, ut hæc solutio concedit, recipitur realiter in motu primi mobilis tanquā in subiecto proprio; sed motus corporum inferiorum non recipitur realiter in motu primi mobilis, sed potius in cor-

poribus inferioribus, ut per se manifestum est: ergo distinguuntur realiter, quia idem accidens non potest esse receptum, & non receptum realiter in vno, & eodem subiecto.

2. prob. suppositio: possunt motus esse inæquales in partibus, & æquales in duratione, & tempore extrinsecō: ergo tempus extrinsecum realiter à motibus inferiorum distinguitur. Prob. ant. si mobile aliquod per spatiū vnius horæ percurreret vnam leucam, & aliud mobile velotius in eodē spatio duas leucas percurreret, motus illi essent inæquales in partibus, & extensione, eo quod extensio motus ab extensione spatij desumitur; & tamen tempus extrinsecum in vtroque motu cōsumptum esset æquale: ergo possunt motus esse inæquales in partibus, & æquales in extrinsecō tempore.

4. supponendum est: tēpus extrinsecum non esse realiter entitativè distinctum à motu primi mobilis ut existente, vel ab existentia illius ut intrinsecè durante, quia tempus extrinsecum est intrinseca duratio motus primi mobilis; sed intrinseca duratio non distinguitur realiter ab existentia rei durantis ut continuata, & perseverante realiter: ergo tempus extrinsecum non distinguitur realiter ab existentia motus primi mobilis ut perseverante realiter. Prob. in. Quia duratio intrinseca

ca rerum nihil aliud est, quam illarum existentia, ut continuata: ergo duratio intrinseca non distinguitur realiter ab existentia rei durantis, ut perseverante realiter.

Ant. prob. seu potius explicatur. Nam si Deus rem aliquam produceret ipsamque conservaret, talis res vere duraret, quocumque alio seculo: ergo duratio intrinseca rerum nihil aliud est, quam illarum existentia, ut continuata, realiter.

Aliqui tamen Thomistę asserunt: durationem intrinsecam realiter saltem formaliter esse distinctam ab ipsa existentia rerum, ut continuata, & perseverante realiter; eo quod duratio connotat actionem productivam, ut continuatam, quam quidem actionem non connotat existentia. Et rursus: quia duratio accidit cuicumque rei create realiter existenti: ergo intrinseca duratio realiter distincta est ab existentia rerum, ut perseverante realiter.

Sed contra est: quia existentiam rei continuari, & realiter perseverare est idem formaliter, atque rem ipsam intrinsecè durare, & nihil aliud per intrinsecam durationem potest formaliter intelligi, nisi rei existentia, ut continuata realiter: ergo duratio intrinseca non solum entitativè, verum etiam realiter formaliter distincta non est ab existentia rei, ut perseverante realiter.

Ad ea, verò, que in solutio-

ne continentur facit resp. durationem connotare actionem agentis, ut continuatam, quam tamen non connotat existentia, ex quo solum intertut distinctio rationis inter existentiam, & illius intrinsecam durationem. Vnio namque non distinguitur etiam realiter formaliter à materia, & forma; & tamen unio connotat actionem agentis, quam non connotat materia.

Ad 2. resp. cuicumque rei create existenti convenit accidentaliter predicabiliter intrinsecam durationem; non tamen predicamentaliter, ut probavimus, sicut unio accidentaliter tantum predicabiliter, & non predicamentaliter convenit materię, & formę.

Tandem supponimus optimam esse temporis definitionem in presenti traditam ab Arist. quod videlicet, sit *numerus motus secundum prius, & posterius*: Cuius definitionis bonitas probatur particulas explicando, quia duplex est numerus: alius qui dicitur numerus numerans sicut duo, vel tres: alius qui dicitur numerus numeratus pro re videlicet, quę numeratur acceptus, ut cum dicimus duo homines, equi tres, vel huiusmodi alia, & prima particula huius definitionis scilicet *numerus* accipitur quidem non pro numero numerante, sed pro numero numerato, quia numerus numerans est quantitas dis-

creta; sed tempus quantitas continuata est: ergo non est numerus numerans, sed numerus numeratus.

Alia verò particula *motus* comprehendit non solum motum, sed etiam rem ipsam motui, vel mutationi subiectam, eo quod tamen res ista, quam motus illius per tempus formaliter mensurantur.

Obiter tamen advertendum est: quod licet numerus accipiat in presenti pro extrinseca mensura, quæ est motus primi mobilis, cui cum rigore competit ratio mensuræ, eo quod per ipsum omnes motus inferiorum extrinsecè mensurantur; revera tamen numerus comprehendit intrinsecam durationem, quæ licet non ita strictè, sicut extrinseca duratio, verè tamen habet rationem mensuræ.

Ultima denique particula *secundum prius, & posterius* denotat: tempus non esse numerum motus secundum partes, quas motus habet à mobili, quæ partes simul existunt, & vna prior altera non est, sed solum esse numerum motus secundum partes, quas motus habet ab spatio, quarum vna prior est, & altera posterior, non quidem in esse, sed formaliter ut per motum attinguntur. Unde tempus est mensura successiva, & habet omnes partes successivas.

Sed inst. contra prædictam definitionem: Tempus non solum

est mensura motus, sed etiam quietis, & ipsius rei mutabilis, siquidem non solum motus, sed etiam ipsa quies, & res mobilis tempore durant: ergo non bene diffinitur per esse numerum motus.

Ad hoc tamen resp. Tempus primo, & per se esse mensuram motus, ex consequenti verò esse mensuram quietis, & rei corruptibilis, quatenus quies est privatio motus, & per durationem motus cognoscitur an maior, vel minor sit duratio quietis; res etiam corruptibilis quatenus in proprium interitum tendit, & mutationi subijcitur, à tempore mensuratur, & ideo tempus solum diffinitur per esse mensuram motus.

2. inst. Tempus non est mensura motus: ergo non est numerus motus Prob. ant. 1. Mensura notior est mensurato; sed tempus notius non est ipso motu siquidem tempus ignotissimum est; motum verò sensibus experimur: ergo tempus non est mensura motus.

2. prob. ant. Si esset mensura esset numerus numerans, ut per se patet; hoc non concedimus: ergo idem quod antea.

3. prob. ant. Per motum cognoscitur tempus, nam per motum horologii cognoscimus, quænam hora sit: ergo tempus non est mensura motus; sed potius contra motus est mensura temporis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad

ad prob. dist. min. Notius non est in actu signato, & quantum ad quid est conc. min. in actu exercito, & quantum ad an est, neg. min. & conf. Licet namque temporis quidditas, & essentia difficillime cognosci possit; existentia tamen temporis facile cognoscitur, nam sensibus experimur temporis præteritionem, & fluxum rerum, quæ tempore durant, quod sufficit, ut per temporis durationem tanquam per propriam mensuram notiores in exercitio, omnia alia mensurentur.

Dices: Quod ad mensurandum necessaria est cognitio quidditativa mensuræ; sed cognitio quidditativa temporis difficillima est: ergo tempus nequit esse verè mensura.

Resp. ad mensurandum sufficere cognitionem absolutam, & quantum ad an est, & quidditativam cognitionem non requiri; Agricolaë namque modio tritum mensurant; & tamen differentiam quidditativam modij totalitèr ignorant.

Ad 2. prob. neg. mai. quia licet tempus sit numerus numeratus, semel tamen facta numeratione, potest intellectus assumere tempus ad motum mensurandum.

Dices: ergo ad actualem mensurationem motus concurrat tempus ut numerans; ergo non concurrat ut numerus numeratus formalitèr.

Resp. dist. 1. consq. ut exercitè, & in actu secundo mensurat, conc. cons. in esse rei; neg. cons. Tempus namque secundum se est numerus numeratus, ut enim duo homines, ita duo anni, vel mille sunt numerus numeratus; exercite tamen, & quatenus in actu secundo mensurat, est numerus numerans, secundum quod intellectus accipit unam partem temporis in ordine ad aliam, & per illas partes sic acceptas mensurat activè motum.

Ad 3. prob. dist. ant. Per motum tanquam per signum conc. ant. tanquam per mensuram, neg. ant. & cons. Quia per motum horologii cognoscitur tempus tanquam per signum; non tanquam per mensuram ipsius. Ex quo potius infertur motum horologii à tempore mensurari, quia signum mensuratur à signato.

His ergo prælibatis maxima difficultas est in examinando, qualitèr partes temporis existant. Durand. namque Illustr. Arauxo à Martinez, & Migist. Parra affirmant partes temporis existere ratione sui, & tempus habere aliquam partem præsentem, fluidam, quæ transit ad statum præteritionis. Magis autem communitèr negant Thomistæ asserentes partes temporis, non existere ratione sui, sed solum ratione

instantis. Cum quibus.

§. II.

Nestra conclusio.

Partes temporis solum existunt ratione instantis indivisibilis.

Concl. hæc expressa videtur in Philos. textu 105. & ibidem lect. 18. in Angel. Magist. & in 4. phisic. lect. 23. asserente: quod tempus nō habet esse extra animam, nisi secundum suum indivisibile. Et 1. p. quæst. 46. art. 3. ad 3. & quæst. 66. artic. 4. ad 5. dicente: *Modo nihil est accipere in actu de tempore, nisi nunc.*

Ratione autem prob. concl. si aliqua pars temporis existeret ratione sui, esset etiam ratione sui præsens; sed nulla pars temporis potest esse præsens ratione sui; ergo nulla potest ratione sui existere. Prob. ant. Partes temporis sūt præteritum, & futurum; ergo nulla ratione sui potest esse præsens. Ant. prob. 1. Quia tempus solum habet partes correspondentes partibus motus, sed in motu solum reperitur pars prior, & posterior, vel præterita, & futura; non tamen pars aliqua præsens, alias tempus non solum esset numerus motus secundum prius & posterius, sed etiam secundum præsens; ergo partes etiam temporis tantum sunt præteritum, & futurum.

Concl. si aliqua pars tempo-

ris esset præsens ratione sui, & ratione sui duraret, instantia continuativa, & terminativa illius essent præsentia, quia nullum datur continuum præsens ratione sui sine aliquo indivisibili terminativo, & alio saltem continuativo partium; sed hoc implicat, totum est, alias darentur duo instantia temporis præsentia, & consequenter instans temporis duraret pro tempore præsentis, & non solum pro unico instanti. ergo nulla pars temporis ratione sui potest esse præsens.

2. prob. concl. repugnat essentialiter partes entis successivi existere ratione sui; sed tempus est ens successivum; ergo implicat, quod partes temporis ratione sui existant. Prob. mai. Si aliqua pars entis successivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul; sed implicat partes entis successivi existere simul, quia ens successivum habet partes essentialiter sibi succedentes, & solum priores, & posteriores ad differentiam entis permanentis, quod habet suas partes simul; ergo implicat partes entis successivi existere ratione sui. Prob. mai. Quia existente toto, existunt illius partes: eodem totum nihil aliud est præter partes simul sumptas, & unitas; sed quælibet pars entis successivi composita ex alijs partibus, & divisibilis actualiter in plures partes: ergo si aliqua pars entis suc-

cessivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul.

Resp. contrarij 1. Quod licet ens successivum non possit habere omnes suas partes simul existentes ratione sui; non tamen illi repugnat habere aliquam partem presentem, quæ ratione sui existat.

Sed contra est: Quia si aliqua pars ratione sui existeret haberet simul omnes partes, ex quibus actualiter componitur, & in quas est divisibilis: ergo haberet omnes suas partes simul.

2. impug. ex concessis à contrarijs: quia namque tempus essentialiter est successivum, non potest habere omnes suas partes simul; sed quælibet etiam pars temporis essentialiter est tempus, & totum successivum: ergo suas partes simul habere non potest.

Resp. Mag. Parra: Partes temporis posse etiam esse presentes ratione sui, quia motus est aliquid successivum, & tamen motus habet partes ratione sui presentes.

Sed contra est: quia si motus haberet partes ratione sui presentes, non haberet partes essentialiter succedentes, & consequenter non esset ens successivum: ergo solutio nulla est, cui consonat Doct. Angel. opus. 44. cap. 1. dicens: *Si ergo aliquid successivum existeret, non solum secundum aliquid indivisibile sui, sed secundum aliquam sui partem, sequitur*

quod multa partes allculus successivè simul essent, quod est contra rationem successivorum.

2. resp. alij: quod licet detur aliqua pars temporis præfens illa tamen solum in potentia continet plures partes; non tamen in actu, & ideo non sequitur plures partes simul existere.

Contra tamen: quia extensio actualis petit partes actualiter repertas in toto, eo quod extensio actualis exigit unam partem actualiter extra aliam existere, nam in hoc consistit extensio, consequenterque petit plures partes repertas in toto; sed illa pars de qua loquimur habet actualiter extensionem: ergo continet actualiter plures partes.

2. explicatur hoc idem: totum actuale actualiter habet partes, ad differentiam totius potentialis, quod solum in potentia continet partes; sed illa pars est totum actuale: ergo actualiter continet plures partes.

3. resp. alij: illam partem presentem temporis solum existere fluide, & transeunter non tamen permanentè, & ita non haberet partes simul existentes, sed solum transeuntes, & sibi invicem succedentes, per quod salvatur ratio entis successivi.

Sed contra 1. quia quamvis illa pars fluide, & transeunter existat, habet tamen plures partes presentes ratione sui: ergo non erit ens formaliter successivum,

quod non potest habere omnes
tuas partes presentes ratione
sui.

Secundo rejicitur: minus du-
rat indivisibile instans, quam du-
racilla pars, & tamen quia indivi-
sibile habet suum esse instans, est
ens permanens permanentia in-
divisibilis: ergo illa pars erit etiā
ens permanens, quamvis fluen-
ter existat, si semel ratione sui
existit.

Respondebis: partem præ-
dictam non habere simul plures
partes aliquotas, sed solum pro-
portionales, & ita non esse ens
permanens, quod debet habere
simul plures partes aliquotas.

Sed contra est: illa pars est
actualiter tempus, nam tempus
est totum homogeneous, in quo
partes habent eandem denomi-
nationem totius, sicut quælibet
pars aquæ est aqua, & ideo illa
pars temporis est etiam actualiter
tempus; sed omne tempus habet
aliquas partes aliquotas: ergo il-
la pars partes aliquotas habet.
Prob. min. Omne compositum
debet habere aliquas partes ac-
tualiter distinctas, eo quod com-
positio est distinctorum unio, &
consequentè actualis compositio
est unio distinctorum actuali-
tè; sed solum partes aliquotæ
sunt actualiter distinctæ; partes
verò proportionales sunt partes
in potentia, ac proinde solum
in potentia distinctæ; sed omne
tempus est actualiter totum: ex-

ergo omne tempus debet habere
aliquas partes aliquotas.

Secundo impug. illa pars
actualiter est extensa; sed exten-
sio provenit solum à partibus
aliquotis, nam partes proportio-
nales non ratione sui, sed ratione
aliquotarum extensione, & mag-
nitudinem habent: ergo illa pars
habet aliquas partes aliquotas.

§. III.

Argumentis contrarietatum
occurritur.

Contra concl. arg. 1. quod
res successivæ incipiunt in
parte temporis, ut com-
muniter Philosophi docent: ergo
si pars temporis solum existit ra-
tione instantis, res ipsæ successi-
væ incipient in instanti, cuius op-
positum debet esse verum.

Resp. neg. conseq. Quia si-
cet res successiva incipiat in par-
te temporis existente ratione in-
stantis, ipsa tamen inceptio non
regulatur per instans, in quo res
successiva nondum est, sed re-
gulatur per partem; eo quod res
successiva quando incipit, in hoc
instanti non est, immediatè ta-
men postea erit ad differentiam
rei permanentis, cuius totum esse
completur, & habetur in unico
instanti.

Secundo arg. Existètia propor-
tionari debet cū re existète per il-
lā; sed indivisibile instans propor-

tionatum non est cum parte divisibili temporis: ergo pars temporis non potest ratione instantis existere.

Resp. dist. mai. Proportionem termini, & ultimi complementi, conc. mai. In esse entis, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. consequ. Quia indivisibile ex natura sua habet, esse principium unius partis, & terminus alterius, & consequenter in ratione termini, & complementi habet proportionem cum parte divisibili temporis, licet non in esse entis. Instantia est in existentia hominis, quæ entitative indivisibilis est, & homo divisibilis, & existentia humanitatis Christi instantia est, & humanitas ipsa finita, & tamen proportionatur. Eodem ergo modo instans indivisibile, quod unit utramque partem divisibilem, virtualiter, & ut quo est divisibile, & in ratione termini cum parte divisibile proportionem habet.

Tertio arg. Duæ partes non possunt existere per eandem existentiam: ergo non possunt existere per indivisibile instans, quo mediante, una cum altera unitur.

Resp. dist. ant. Utraque in facto esse, conc. antec. Una in facto esse, & altera in fieri, nego ant. & cons. Quia per instans continuativum, quod terminat partem præteritam, & initiat futuram, existit in facto esse pars præterita, & futura existit in fieri, quod

nullam implicationem involvit. Itmo antec. ex terminis est falsum, nam in ente permanenti omnes partes existunt per eandem existentiam.

Quarto arg. indivisibile existit ratione partium, quia indivisibile est modus partium, & modus in existendo à re modificata dependet: ergo partes non possunt existere ratione indivisibilis instantis.

Resp. indivisibile esse modum partium per modum ultimi complementi, & idè constituitur posse ipsas partes existentes, sicut existentia rei permanentis est modus ipsius rei, & tamen illam existentem reddit, eo quod modus, qui se habet tanquam ultimum complementum, non dependet ab ipsa re tanquam à forma existendi, sed solum ab illa tanquam à subiecto dependet.

Quinto arg. Si partes temporis existerent per indivisibile instans existerent simul, quia indivisibile simul contingit utramque, sed partes temporis non possunt existere simul, sunt namque præteritum, & futurum, quæ non possunt simul esse: ergo non possunt existere per indivisibile instans.

Resp. dist. mai. simul ratione instantis conc. mai. ratione sui, neg. mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. consequ. Quia instans indivisibile est principium unius partis, & terminus alterius, & ita ratione illius simul-

existunt, vna quidem infieri, & altera in facto esse.

Addimus: quod per tale instans solum pars præterita existit absolute, eo quod solum illa existit in facto esse, solumque dicitur absolute existere, quod existit in facto esse; pars vero futura solum existit cum addito, id est, in initiative, & ita non verificatur absolute partes existere simul.

Sed inst. partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia pars præterita existere non potest per instans, quo vnitur cum futura, eo quod pars præterita iam non est, sed præterivit, & quod non est, non potest existere: ergo partes temporis ratione talis instantis non possunt simul existere.

2. prob. ant. Implicat partes temporis simul existere, & vnā esse priorem, alteramque posteriorem, & priori succedentem; sed si destruitur ista successio, destruitur natura temporis: ergo partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. etiam ant. Quia pars permanens existit ratione sui, & ita solum existit quando est in se; pars vero entis successivi non existit ratione sui, sed solum ratione indivisibilis terminantis, & ita complete, & in facto esse non

existit, vsque quo terminetur per instans, quo completur, & tunc licet sit præterita in se, est tamen præsens in cōplemēto suo, & ratione eius existit complete, & in facto esse.

Dices: ergo est præterita, & præsens, quæ contradictionem involvunt.

Resp. Præteritam esse in se ipsa, & præsentē ratione indivisibilis, quæ prædicata contradictoria non sunt; eo quod non sūt de eodem secundum idem.

Ad 2. prob. dist. mai. priorem, & posteriorem in se ipsa, conc. mai. ratione indivisibilis, nego mai. Quia partes illæ in se ipsis habent successionem, & vna est prior, alteraque posterior est, per quod salvatur ratio entis successivi, quamvis vtraque ratione indivisibilis continuantis simul existat, futura quidem initiative, & in fieri, & præterita cōplete, & in facto esse.

§. V.

Argumentum difficile solvitur.

TAndem arg. Datur pars temporis præsens: ergo datur pars temporis, quæ ratione sui existat. Prob. ant. Præteritum est, quod aliquando fuit præsens; sed in tempore datur pars præterita: ergo datur etiam pars temporis præsens.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia ut aliqua pars temporis modo sit præterita, satis est, quod immediate antea fuerit immediate futura. hæc enim est natura entis successivi, ut nunquam habeat aliquam partem præteritam, sed semper una est præterita, & altera futura, partemque futura transit in præteritam, quin fiat ratione sui præterita.

Dices: non potest pars futura transire ad statum præteritionis, nisi prius fiat præterita ergo datur aliqua pars temporis præterita ratione sui.

Resp. dist. ant. præsentia-
tate indistincta ab immediata futu-
rione, conc. ant. præsentia
diversa, nego ant. & conseq.
Quia ut pars futura transeat in
præteritam, necessarium non est,
quod fiat aliquando præterita præ-
sentia distincta ab immediata fu-
turatione; sed sicut instans reddit
partem futuram, præteritam ini-
tiative, ita sufficit, ut eadē pars
ex vi eiusdem instantis transeat
ad statum futurationis absque alia
præsentia distincta.

Sed inst. pars futura non po-
test transire ad præteritam, nisi
fiat præterita complete, & adæ-
quate: sed ratione instantis ini-
tiantis illam non est præterita cō-
plete: ergo præterita, quam ha-
bet ratione instantis non sufficit,
ut transeat ad statum præteritio-
nis. Pro. mai. Pars futura ne-
quit transire in præteritam, nisi

complete, & adæquate extrahatur a statu futurationis; sed non potest extrahi complete, & adæquate a statu futurationis, nisi fiat præterita complete: ergo pars futura nequit transire in præteritam, nisi fiat præterita complete, & adæquate.

Resp. neg. 1. mai. & 2. min. Quia pars futura extrahitur adæquate a statu futurationis, non per hoc, quod fiat complete, & adæquate præterita; sed per hoc, quod fiat immediate præterita, & terminative præterita, quod habet ratione instantis.

Dices: inter esse adæquate præteritam, & adæquate futuram, mediat esse complete, & adæquate præteritam; sed non est transitus de uno ad alterum extremum absque transitu per medium: ergo non potest pars futura transire ad præteritam complete, nisi fiat adæquate, & complete præterita.

Resp. neg. mai. Quia esse immediate præteritam complete, & immediate futuram, non sunt extrema inter quæ datur medium præsentia divisibile, sed sunt extrema divisibilia immediata, & ideo pars futura transit in præteritam complete, & adæquate per hoc, quod ante fuerit præterita initiative, & modo sit terminative præterita, vel præterita a immediate, sicut subiectum transit de forma ad illius privationem per hoc, quod immediate antea fuerit forma, & modo sit formæ privatio.

Sed instabis. Inter partem præteritam, & futuram necessario debet dari aliqua pars divisibilis, & præsens: ergò inter præteritum, & futurum debet dari mediũ divisibile. Prob. ant. post instans, quod modo est necessario debet sequi tempus, quod immediatè post erit præsens: ergò inter partem præteritam, & futuram necessario debet mediare aliqua pars præsens. Prob. ant. Post hoc instans non sequitur immediatè aliud instans, quia nec in tempore, nec in aliquo continuo dantur duo instantia immediata, aliàs continuum resultaret ex indivisibilibus: ergò post instans, quod modo est, necessario debet sequi tempus, quod immediatè post erit præsens.

Resp. neg. duo ant. 1. & ad prob. dist. ant. immediatè in esse rei, conc. ant. immediatione præsentia, nego ant. & consequ. Licet namque in esse rei, & in ordine ad esse temporis post unum instans non sequatur aliud, in ordine tamen ad præsentiam post unum instans sequitur immediatè alterum: eo quod nihil est designabile de præsentia, nisi nunc, & pars, quæ modo est immediatè futura, in alio nunc ratione cuius dicitur immediatè præterita, existit terminativè præsens, quin aliquando fuerit in se ipsa præsens, & ratione sui de præsentia designabilis. Quapropter nulla datur præsentia,

Mag. Froylan.

nisi ratione instantis, quod indivisibile est.

Ex dictis colligitur: quod tempus intrinsecum, vel intrinseca duratio numero multiplicatur, quia in diversis subiectis diversa duratio intrinseca reperitur; tempus verò extrinsecum acceptum pro duratione motus primi mobilis, non multiplicatur numero, sed una, & eadè intrinseca duratio primi mobilis omnia alia mensurat extrinsecè.

Secundo ex dictis inferitur: differentia, quæ versatur inter ævum, æternitatem, & tempus, quia tempus nostrum habet partes priores, & posteriores existentes successive, & ita mensurat res mutabiles, tam secundum esse, quàm secundum operationem, & primò, & per se est mensura ipsius motus.

Hoc tamen tempus distinguitur ab æternitate, quæ nõ habet partes, sed est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio, ut Boetius diffinit, & ita est mensura rei immutabilis, tam secundum esse, quàm secundum operationem. Undè solus Deus æternitate mensuratur.

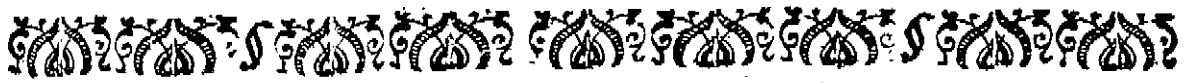
Distinguitur etiam tempus ab ævo, quia ævum est aliquatèr successivum, & nõ simul coexistit omnibus, quæ mensurat, sicut æternitas, non tamen habet formalem successionem partium, sicut tempus, sed est mensura media inter æternitatem,

Dd 3

&c

& tempus, mensuratque res immutabiles secundum esse, videlicet Angelos, & mutabiles secundum diversas operationes. Et

hæc de artic. isto, & de 4. Physicorum in presenti text. 101. & concomittantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QUINTVS,

ET VNICA QVÆSTIO

DE MOTV.

ARTICVLVS VNICVS.

A quo motus suam unitatem accipiat?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur.

Prima conclusio.

QVÆ pertinent ad librum istum; & ad quæst. præsentem facilia sunt, & ex his, quæ in prædicamentis dicuntur, solutionem, & intelligentiam habent; vt tamen breviter de natura motus, & illius unitate aliquid dicamus.

Præmittendum est in primis ad substantiam non posse dari per se motum verè, & propriè successivum; quia motus successivus debet esse inter terminos

positivos; sed motus terminatus ad substantiam non fit inter terminos positivos, siquidem substantia fieri non potest ex aliquo positivo præcedente, vel ex altera substantia, nã substantia per se solū fit ex privatione sui, sicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis: ergò ad substantiam nō potest dari per se motus verè, & propriè successivus. Minor cum conseq. tenet, & prob. mai. Quia motus successivus debet esse de contrario in contrarium, & requirit necessariò medium successivum pertransibile per motum; sed inter terminos negativos, vel inter negativum, & positivum nō datur medium pertransibile per motum, quia termini negativi sunt nihil, & negativum, & positivum opponuntur cōtradictoriè, quæ oppositio nullum mediū admittit: ergò motus iste debet esse inter terminos positivos.

Dices: aliquem motum ad substantiam terminatum per se fieri ex aliquo positivo, sicut forma vini, & consequenter talem motum esse inter terminos positivos.

Sed contra est: quod forma aceti solum presuppositivè, & ex conceptu materiali petit formam vini ex parte termini à quo; formalitèr verò solum exigit privationem aceti: ergò nullus motus ad substantiam fit per se inter terminos positivos.

Dices: nutritionem substantialem esse motum successivum, & tamen per se ad substantiam terminari, quia nutritio producit substantiam partialem ex vi conversionis alimenti in substantiam aliti: ergò doctrina tradita nulla est.

Resp. dist. mai. successivum per accidens, conc. mai. Per se nego mai. Quia nutritio non est per se motus successivus, & ex ordine ad terminum proprium formalissimè sumptum, sed solum per accidens: eo quod simul cum nutritione datur augmentatio, quæ producit quantitatem partialem successivè, & ratione talis quantitatis etiam substantia partialis per nutritionem producit successivè, vt subiectum quantitatis.

Secundo notandum est: ad actionem, & passionem non dari per se motum: quia actio, & passio identificantur cum motu,

& ad ipsum motum non datur per se alius motus, aliàs daretur processus in infinitum. Et similiter etiam ad relationem non datur per se motus: quia relatio à fundamento dimanat, & per illius actionem producitur secundario, sicut passiones secundario producuntur per actionem productivam essentiae.

Tertio supponendum est: ad situm, & habitum, & quando non dari per se motum: quia situs est dispositio partiù corporis in loco, & ita resultat ex vicatione in loco, vel ex vbi, quod primario terminat motum localem. Habitus etiam resultat ex actione primario terminata ad illud, quod habetur. Quando similiter resultat ex duratione, vel ex coniunctione temporis ad rem, & ita producitur secundario per actionem primario terminatam ad existentiam vt continuatam in esse.

Quarto supponendum est: ad quantitatem, qualitatem, & vbi dari per se motum successivum: quia augmentatio, alteratio, & motus localis sùt verè motus successivi, & primus terminatur ad quantitatem, secundus ad qualitatem, & tertius ad vbi.

Insuper etiam quantitas per augmentationem potest fieri maior, & qualitas per intensiorem magis radicitur in subiecto, & vbi importat latitudinem repperam inter locum, & locum extensum: ergò omnia ista important

tant latitudinem gradualem successivè pertransibilem; ac profundè motus ad illa erit verè successivus.

Sed inst. quantitas, & qualitas sunt passiones substantiæ: ergò secundo produciuntur per actionem terminatam ad substantiam.

Resp. quantitatem, & qualitatem in prima sui productione esse passiones substantiæ, & ita secundo produci; in secunda verò productione non esse passiones substantiæ, sed omnino accidentalitè advenire per motum verum successivum, quo quantitas, & qualitas acquiruntur in tempore, & successivè.

Dices: augmentatio non est verus motus successivus: ergò etiam quantitas post primam productionem non acquiritur successivè. Prob. ant. in vero motu relinquitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem; sed quantitas minor, quæ est terminus à quo augmentationis non relinquitur per augmentationem sed potius cum ipsa augmentata perseverat: ergò augmentatio non est verus motus successivus.

Secundo dices: motum successivum esse inter terminos contrarios; sed quantitas maior, & minor non sunt termini contrarii; siquidem quantitas maior non destruit minorem, sed illam auget: ergò idem quod prius.

Resp. ad 1. quantitatem minorem esse terminum à quo augmentationis formalitè ut minorem, sub qua ratione non perseverat, quia iam non est minor, sed maior, licet entitativè, & materialitè perseveret.

Ad 2. resp. quantitatem maiorem, & minorem non esse contraria rigurosè; esse tamen contraria modo sufficienti ad motum successivum, quia sunt extrema positiva incompatibilia formalitè. His ergò prælibatis circa unitatem, & diversitatem motus sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Unitas, & diversitas formalis motus sumitur à termino ad quem.

Concl. istam docet Arist. in præsentem text. 31. & Angel. Doct. 1. p. q. 23. art. 1. ad 3. ubi asserunt: motum non accipere unitatem, & diversitatem formalem à termino à quo, sed potius à termino ad quem.

Ratione verò prob. quod est via, & tendentia ad aliquem terminum per se primo, specificatur ab illo, & ab eo accipit unitatem, & diversitatem formalem: Nam (quod est via ad aliquem terminum per se primo, est formalitè propter ipsum, & consequenter accipit ab illo speciem.

Unde

Vnde potentia, & illarum actus, quæ per se ordinantur ad obiectum, ab illo accipiunt unitatem, & diversitatem formalem, & univ ersaliter omnis actio creata accipit unitatem formalem à termino: eo quod est via, & tendentia ad ipsum; sed motus est via, & tendentia ad terminum ad quem, ut per se manifestum est: ergo ab illo accipit unitatem, & diversitatem formalem.

Addimus: motum specificari ab eo, à quo propria denominationem habet; nam quæcunque res ab eo accipit denominationem, à quo accipit esse, sicut homo denominatur rationalis ab anima, à qua accipit suum esse; sed motus denominationem propriam accipit à termino ad quem nam dealbatio dicitur talis ab albedine, quam producit, & calefactio à calore: ergo motus à termino habet speciem, unitatem, & diversitatem formalem.

Contra concl. istam inst. cum unitate termini ad quem. compatitur specifica diversitas motus ergo motus non accipit unitatem, & diversitatem formalem à termino ad quem. Prob. ant. 1. Augmentatio usque ad quantitatem unius vlnæ, & diminutio à maiori quantitate usque ad vlnam habent eundem terminum ad quem, vnicam videlicet vlnam; & tamen motus isti specificè distinguuntur: ergo compatitur diversitas specifica motus cum

unitate termini ad quem.

2. prob. ant. Motus circularis, & rectus ad eundem terminum ad quem sunt formaliter diversi: ergo idem quod prius.

3. prob. ant. Motus lapidis ad sphaeram ignis, & motus ignis ad eandem partem sphaeræ habent eundem terminum; & tamen sunt formaliter diversi, quia motus lapidis est violentus, & motus ignis est naturalis: ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1. prob. dist. mai. eundem materialiter, conc. mai. formaliter neg. mai. quia eadem vlna, ut terminat motum augmentationis, est maior, & ut terminat diminutionem est minor, & consequenter in ratione termini formaliter diversa est.

Ad 2. prob. resp. similiter: Terminum ad quem motus recti, & circularis esse eundem materialiter, formaliter tamen diversum, quia fit per diversum spatium rectum, & obliquum.

Dices: diversitatem spatij non refundi in terminum ad quem: ergo terminus ille non est diversus formaliter à diversitate spatij. Prob. ant. Motus, qui tendit ad albedinem per fuscum, & motus, qui tendit per pallidum habent eundem specificè terminum; & tamen mediū, vel spatium diversum est: ergo verum est ant.

Resp. tamen: Illam diversitatem spatij esse purè materialē, quia

quâ pallidum , & fuscum sunt medium ad album, quatenus participant rationem nigri, & ita sūt medium secundum quod conveniunt formaliter, ideò diversitas illa purè materialis est, & in terminum non refunditur.

Ad 3. prob. dicimus: Terminum ignis , & lapidis esse diversum formaliter, quia est contra naturam lapidis, & iuxta naturam ignis.

2. arg. mutatio instantanea, & successiva distinguuntur specie; sed distinctio ista provenit à termino à quo, non à termino ad quem: ergò species, & vnitas formalis motus non sumitur à termino ad quem. Prob. min. Mutationes istæ propterea differunt, quia instantanea est à termino à quo privativo; successiva verò à termino à quo positivo: ergò solum differunt per terminum à quo.

Resp. aliqui neg. mai. Quia mutatio instantanea, & successiva possunt tendere ad eundem terminum, idem namque calor: in prima productione fit ex privatione sui, & postea per intensiorem intenditur; intensio verò motus successivus est.

Hæc tamen solutio verà nō est quia diversitas mutationis instantaneæ, & successivæ est penes ordinem ad terminum acquisitū in tempore, vel in instanti; sed diversitas mutationis in ordine ad terminum ad quem est diver-

fitas essentialis: ergò mutationes prædictæ essentialiter distinguuntur.

2. rejic. quia mutationes prædictæ habent terminum à quo formalissimè distinctum, videlicet positivum, & privativum; sed diversitas formalis termini à quo refunditur in terminum ad quem: ergò mutationes prædictæ habent terminum ad quem formaliter diversum, & solum materialiter vnum, quod gratis concedimus.

Resp. non semper diversitatem termini à quo refundi in terminum ad quem, quia motus ab albo in nigrum, & à fusco in nigrum habent diversum terminū à quo formaliter; & tamen terminus ad quem non est formaliter diversus.

Sed contra: Ita se habet terminus à quo in motu, sicut diversitas principiorum in scientia; sed diversitas principiorum refunditur in obiectum scientiæ: ergò diversitas termini à quo refunditur in terminum ad quem. De exemplo autem adducto dispar est ratio, quia album, & fuscum comparantur ad nigrum, quatenus conveniunt in ratione albi formaliter in ratione termini à quo; & ideò vterque terminus solum habet differentiam materiale: proindeq̄ mirum non est in terminum ad quem non refundi diversitatem formalem.

Ad arg. ergò aliter resp. mu:

mutationem instantaneam, & successivam differe radicaliter per terminum à quo, formaliter verò per terminum ad quem, videlicet per calorem productum, qui quatenus fit ex privatione, formaliter diversus est à se ipso, quatenus fit ex contrario, vel ex aliquo positivo. Modo autem circa numericam unitatem.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Unitas numerica motus sumitur à subiecto mobili, ab unitate temporis, & unitate specifica termini ad quem.

Concl. istam probamus: quidquid requiritur ad continuationem motus, requiritur etiam ad unitatem numericam illius, nam motus est vnus unitate entis successivi, & continui, & ita quod requiritur ad eius continuationem, requiritur etiam ad numericam unitatem; sed omnia prædicta requiruntur ad continuationem motus: ergò etiam ad unitatem numericam, & consequenter ab omnibus his habet motus numericam unitatem. Min. quantum ad 1. partem prob. Quia accidentia, quæ sunt in diversis subiectis non possunt esse continua, sed solum contigua, sicut ipsa subiecta: ergò unitas subiecti mobilis necessaria est ad conti-

nuationem motus. Et in super accidens habet unitatem numericam à subiecto, siquidem individuatur ab illo; sed motus est verum accidens: ergò idem quod prius.

Quantum ad 2. verò partem prob. min. Quia si motus interruptitur aliqua quiete iam non est continuus, sed discretus, non est idem, sed divisus, & diversus: ergò ad continuationem motus unitas temporis necessaria est.

Quantum ad 3. partem prob. nam ad continuationem motus requiritur unitas specifica ipsius; sed ad unitatem specificam eius requiritur etiam unitas specifica termini ad quem: ergò unitas specifica termini ad quem requiritur ad continuationem motus. Min. cum consequenter tenet, & mai. prob. Nam quæ sunt diversæ species non possunt esse continua, quia continua sunt, quorum ultima sunt vnum, & quæ sunt diversæ species habent diversam naturam, consequenterque habent ultima diversa, & non habent ultima vnum: ergò ad continuationem motus unitas specifica illius necessaria est.

Ex his constat etiam: Unitatem numericam termini necessariam esse ad unitatem numericam motus: quia unitas specifica termini requiritur ad unitatem numericam motus: ergò etiam unitas numerica, quia duplex terminus formaliter idem, & solo numero diversus non potest in-

eodem subiecto reperiri, aliàs duo accidentia solo numero distincta essent in eodem subiecto.

Adquimus: nihil aliud præter enumerata necessarium esse ad unitatem numericam motus, quia si aliquid aliud necessarium esset maxime unitas agentis, & spatij, & primum necessarium non est, nam eadem actio procedere potest à duplici agente partiali, vt constat in duobus portantibus lapidem.

2. verò etiam non requiritur: quia lapidem moveri per pavimentum, vel spatium lapidibus constitutum, vel tabulis non tollit motum esse eundem realiter, & numericè; & tamen spatium tabulis, vel lapidibus constitutum materialiter diversum est: ergò unitas numerica spatij nõ requiritur ad numericam unitatem motus, sed solum unitas spatij formalis, quæ in terminum ad quem refundit formalem unitatem.

Sed inst. contra concl. istam quia tempus est aliquid extrinsecum respectu motuum inferiorum: ergò motus non potest individuari per tempus, nec ad unitatem numericam motus unitas temporis necessaria erit.

Resp. facile: unitatem numericam motus non desumi à tempore tanquam à principio intrinseco, sed tanquam ab extrinseco signo, quatenus ex diversitate temporis infertur bene, mo-

tum non esse continuum, & consequenter eundem numero nõ esse.

2. arg. cum diversitate numerica mobilis salvatur unitas numerica motus ergò unitas numerica mobilis necessaria nõ est: Prob. ant. 1. Virga cuius vna medietas est viridis, & altera sicca, eodem motu moveretur, & tamen mobile non est idem: quia in parte viridi reperitur forma viventis, & in altera parte forma cadaveris, & duplex forma substantialis non potest in eodem subiecto reperiri: ergò ant. verum est.

2. prob. ant. Mortuo homine, qui movebatur ad motum navis, continuatur motus illius, & idem numero perseverat; & tamen mobile diversum est: ergò idem. Prob. mai. Motus non discontinuatur nisi deficiat mobile per se, quia motus per accidens non deficit, nisi deficiat motus per se; sed motus navis non discontinuatur, quamvis moriatur homo: ergò motus hominis discontinuus non est.

3. prob. ant. Quando canis proiectus à turri moritur in medio itineris, non est idem numero mobile; & tamen motus idem numero manet, & continuus perseverat, vsque quo canis perveniat ad terram: ergò idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1. maiorem: quia licet ad sensum vidiatur partem viridem, & siccam continuari, & eodem motu moveri, revera tamen ita non est,

nam

Nam quæ sunt diversæ speciei cōtinuari non possunt, & ideo motus illius virgæ non est idem numero motus.

Ad 2. prob. dicimus. motū illius hominis discōtinuari propter quietem negativam, quia deficit subiectum illius, & quavis sensus nō percipiat illam quietē, ratio tamen manifestat illam; eo quod variato subiecto necessariū est accidentia variari.

Ad 3. prob. neg. min. Nam in illo instanti, in quo est verum dicere, *nunc* non est canis vivens, est verum dicere, *nunc* nō est motus, quia quod non est, moveri non potest, & consequenter deficit idem numero motus propter defectum subiecti.

Dices: Motus ille est continuus: ergō idem numero. Prob. ant. Motus est continuus, quando imēdiare antē aliquod instans est motus, & imēdiare post tale instans etiam est motus; sed imēdiare antē instans formæ cadaveris est motus, & etiam imēdiare post illud: ergō motus ille continuus est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. antē instans, in quo est mutatum esse mobilis, conc. mai. in quo nō est mutatum esse, neg. mai. Quia vt motus sit continuus non sufficit, motum esse imēdiare antē aliquod instans, & imēdiare post, sed ultra requiritur quod in tali instanti deat mutatum esse mobilis, quod in præ-

ti non contingit, quia idem mobile in illo instanti non est, sed aliud mobile diversum, quod in illo instanti adhuc nō moveretur, sed movebitur tempore imēdiatē sequenti.

Dices: Terminus motus est mutatum esse mobilis; sed ille motus habet aliquem terminum: ergō aliquid mutatum esse.

Resp. dist. mai. motus, qui per se finitur, conc. mai. qui per accidens, & propter defectum subiecti, neg. mai. Licet namque motus, qui per se finitur propter consequentem terminum habeat pro termino aliquid mutatum esse mobilis; non tamen motus, qui finitur per accidens, & quia deficit subiectum illius, vt in præfenti contingit.

Dices: motus ille debet habere aliquem terminum; sed non alium quam mutatum esse: ergō habet aliquid mutatum esse.

Resp. talem motum non habere terminum positivum, quod est mutatum esse subiecti, quia subiectum non est, sed solum habere terminum negativum, videlicet non esse motus, quem solum terminum habet motus in illo instanti, in quo deficit subiectum, in quo erat propositus terminus positivus.

Sed inst. quod non videtur intelligibile, & ad miratione dignum est, illum motum nullum habere terminum positivum: ergō illum debet habere.

2. inst. Quia motus est fieri termini, non quidem termini negativi, quia quod non est, non potest fieri: ergo est fieri termini positivi, & consequenter motus ille positivum terminum habet.

Resp. ad 1. inst. nos iam dedisse rationem illius intelligētię, de admiratione verò non curamus, quia per admirationem inventa est philosophia.

Ad 2. resp. quod sicut motus est fieri termini positivi, ita per se debet habere terminum positivum in factu esse, per accidens tamen potest non habere terminum positivum in factu esse propter defectum subiecti, in quo eventu est fieri termini, & solum habet terminum positivum in fieri, & ultra non transit ad factum completè propter incapacitatem subiecti.

Ex dictis infertur: Dari plures motus contrarios, videlicet sursum, & deorsum: Calefactionem, & frigectionem, quę contrarietas sumitur etiam à termino ad quem, quia vnumquodque accipit contrarietatem, & oppositionem cum alijs, à quo accipit speciem, vnumquodque namque alteri contrariatur ratione suę naturę.

2. infertur: Motum contrariari quieti, quę erat sub termino à quo, quia illam essentialitè destruit, & expellit, non tamen contrariari quieti, quę est sub termino ad quem, eo quod istam non destruit, sed potius est fieri illius.

Dices: non potest intelligi quies in termino ad quem, vsque dum cesset motus: ergo quies illa, & motus non possunt comparari, sed ad invicem opponuntur.

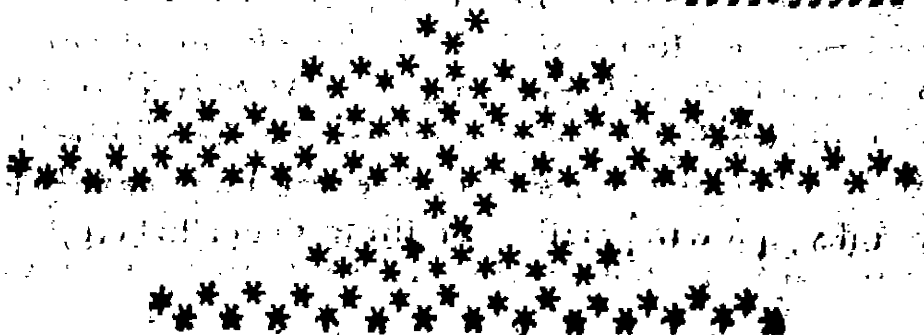
Resp. dist. conf. opponuntur oppositione simultatis, conf. oppositione naturę verę, & propria neg. conf. Illa namque quies, & motus non possunt esse simul, & ita opponuntur oppositione simultatis, non tamè oppositione naturę, quia se habent tanquam imperfectum, & perfectum; tanquam terminus, & via, motusque ex propria natura non tendit ad destruendam talē quietem; sed ad illam acquirendam. Et hæc de art. isto, & de 5. phy-

fic. text. 31. 35. 39: ad Philosophum applicanda.

§

§§§§

§§§§§§§§§§§§

LIBER SEXTVS,

ET IN EO QVÆSTIO VNICA

de Continuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum continuum ex solis indivisibilibus componatur.

§. I.

Sensus difficultatis aperitur.

PER indivisibilia intelligimus in præseti veras, & reales entitates positivas carêtes partibus, & habentes pro effectu formali continuare, & vnire partes quantitatis, vel tales partes terminare, ex quibus aliqua se habent præcisè, sicut terminus quantitatis, quia post talia indivisibilia non manet ultra aliqua pars divisibilis quantitatis; alia verò mediant inter partes ipsas, & illis partibus copulantur; in quo sensu verum est illud Arist. asserentis: *continuum esse, cuius partes copulantur aliquo termino communi*: Quatenus illud indivisibile, quod mediat inter partes, est principium vnius, & terminus alterius, & ita vtrique parti commune est.

Talia autem indivisibilia in continuo reperiuntur, manifestum est: quia si talia indivisibilia in continuo non essent, vna pars

continui non esset extra alteram partem, & consequenter continuum non haberet extensionem siquidem extensio consistit in eo, quod vna pars extra alteram sit, sed hoc non est asserendum: ergo indivisibilia in continuo reperiuntur. Prob. mai. constituere vnam partem extra alteram, est effectus formalis, & proprius indivisibilis: ergo si indivisibilia non essent, vna pars continui non esset extra alteram partem. Prob. ant. illud habet constituere vnam partem extra alteram, quod facit, ne partes se tangant secundum se totas; sed indivisibile facit, ne partes se tangant secundum se totas; sed potius secundum extremitatem, videlicet secundum indivisibile, quod mediat inter vtramque, & quo partes vniuntur, & ad invicem se tangunt: ergo constituere vnam partem extra alteram, est effectus formalis, & proprius indivisibilis.

Ex his iterum prob. assumptum: si indivisibilia non darentur in continuo, partes continui

non essent continuæ, sed solum contingæ; sed hoc alterendum non est: ergo idem quod prius. Prob. mai. continua sunt, quorū ultima sunt vnū, vt docet Arist. in presentis; sed si indivisibilia nō essent, ultima partium non essent vnū, & idem: ergo partes non essent continuæ. Prob. min. si indivisibilia non essent, ultima partium essent extremitates divisibiles; sed extremitas divisibilis vnus partis, non est vna, & eadem cū extremitate alterius, sed potius ab alia distinguitur: ergo si indivisibilia non essent ultima partium non essent vnū, & idem.

Addimus: quod quando globus perfecte sphericus moveatur super corpus perfecte planū, tangit tale corpus secundum indivisibile tantum, quia si tangeret ipsum secundum aliquam partem, iam non esset perfecte sphericū, sed potius esset planū pro ea parte, siquidem pro ea parte adæquaretur cum alia parte corporis plani: ergo in continuo indivisibilia dantur.

Resp. rationibus prædictis solum probari, quod in continuo dantur indivisibilia continuativa, non tamen terminativa.

Sed contra est: quia indivisibile continuativum, licet sit principium vnus partis est tamen terminus alterius: ergo si dantur indivisibilia continuativa, dantur etiam terminativa.

2. impug. quia si terminativa

quantitatis non esset indivisibilis, non daretur vitium in quantitate, sed potius daretur processus in infinitum; eo quod terminus divisibilis non est vnus terminus, sed est amplius divisibilis in alias partes, sed hoc dicendum non est: ergo dantur indivisibilia terminativa quantitatem.

Addimus: quod si non darentur indivisibilia terminativa duæ quantitates non se tangerent secundum extremitatem indivisibilem, sed potius secundum extremitatem divisibilem ultimam in vtraque quantitate, consequenterque naturaliter se tangerent secundum se totas, & ita possent duæ quantitates naturaliter penetrari.

His ergo prælibatis: in puncto difficultatis fuit plurimum antiquorum sententia, continuum componi ex solis indivisibilibus, quam 1. p. tract. 4. disp. 43. iterum suscitavit Herice, & ipsam plurimi Societatis tuerentur Authores. Secunda sententia est negativa, quam defendunt plures extra scholam D. Th. & tenent omnes Thomistæ cum Angel. Doct. cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

Continuum non componitur ex solis indivisibilibus.

○ Missis auctoritatibus D. Th. cuius mens in presenti clarissima est. Ratione effica-

si probatur nostra conclusio: quia omne continuum debet habere extensionem: eo quod omne continuum est quantum, & omne quantum est extensum, & divisibile; sed ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum: ergo non potest continuum ex solis indivisibilibus componi. Prob. min. Indivisibilia nullam faciunt extensionem: ergo ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum. Prob. ant. 1. Quæ se tangunt secundum se tota nullam faciunt extensionem, sed potius inter se penetrantur; sed indivisibilia se tangunt secundum se tota, & non secundum partem, quia in ipsis non est aliqua pars: ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Secundo prob. ant. Indivisibilia in se ipsis nullam habent extensionem, alias essent divisibilia, & extensa: ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Respondent contrarij 1. indivisibilia esse formaliter indivisibilia; esse tamen divisibilia virtualiter, & ita ex illis posse resultare extensam.

Contra tamen est: quia indivisibile formaliter solum est virtualiter divisibile, quatenus recipitur in parte formaliter divisibili, nam aliquam formam esse virtualiter talem oritur ex eo, quod recipitur in subiecto tali formaliter, sicut anima rationalis est virtualiter corporea, quia est recep-

tibilis in materia, quæ formaliter corporea est; sed si continuum componeretur ex indivisibilibus solis, non essent in continuo partes divisibiles, in quibus indivisibilia reciperentur: ergo indivisibilia, etiam virtualiter divisibilia non essent.

Secundo rejic. data solutio: quia non potest in continuo reperiri extensio formalis, nisi in partibus continui formalis extensio reperiat: ergo si indivisibilia solum virtualiter divisibilia sunt non potest ex illis extensum formaliter resultare continuum. Prob. ant. in toto homogeneo prædicatum formaliter conveniens toti debet etiam partibus convenire; sed continuum est totum homogeneum: ergo non potest in continuo reperiri extensio formalis, nisi partes etiam sint formaliter extensæ.

Secundo respondent alij ad rationem prædictam: vnum videlicet indivisibile ex conjunctione ad alterum posse habere divisibilitatem, & extensionem, & ideo ex solis indivisibilibus posse resultare.

Sed contra est: quia vnum indivisibile ex conjunctione ad aliud non potest participare quod alterum non habet; eo quod vna forma ex conjunctione ad alteram solum participare potest quod altera habet: nam participare est partem capere illius formæ, quæ participatur; sed aliud indivisibile in se ipso extensionem

non habet: ergò vnum indivisibile ex conjunctione ad alterum non potest participare extensionem.

Addimus: vnam vnam v. g. ex conjunctione ad alteram solum posse acquirere de novo extensionem alterius vnae, quia vna superaddita hanc, & non maiorem extensionem habet; sed indivisibile in se ipso extensionem nullam habet: ergò vnum indivisibile coniunctum alteri nullam potest participare extensionem.

Secundo prob. concl. Indivisibilia sola nullo modo possunt continuari, & vni: ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare. Prob. ant. Indivisibilia non possunt vni mediatè, vel immediatè, non quidem immediatè, quia non habent immediatam proportionem, eo quod non se habent tanquam actus, & potentia per se ad actum ordinata; nec se habent tanquam res, & modus, nec etiam possunt vni mediatè, siquidem non possunt vni per aliud indivisibile: ergò indivisibilia nullo modo possunt continuari, & vni.

Dices: nullam esse assignabilem rationem, quare sicut vnum indivisibile potest coniungere, & vni duplicem partem, non possit etiam duo alia indivisibilia coniungere.

Sed contra est: quia inter ea, quæ sunt eiusdem rationis non est maior ratio, quare vnum

sit medium, & alterum extremum, quam è contrà; sed omnia indivisibilia sunt eiusdem rationis, vt per se manifestum videtur: ergò vnum indivisibile non potest esse medium, vt altera indivisibilia copulentur, & vniantur.

Conf. ratio secunda: quia continuum est divisibile in semper divisibilia iuxta commune proverbium; sed si ex solis indivisibilibus resultaret, non esset divisibile in semper divisibilia, sed potius in indivisibilia, quia vnumquodque resolvitur, & dividitur in ea, ex quibus componitur: ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare.

Conf. & explicatur eadem doctrina: quia si in continuo sola indivisibilia darentur, mobile velocissimum, & mobile tardum possent in eodem tempore pertransire spatium æquale, eo quod si spatium haberet decem indivisibilia v. g. mobile velocissimum in decem instantibus pertransiret illud, & mobile etiam tardum pertransiret illud in eisdem instantibus, nam mobile quamvis tardum non potest non in quolibet instanti temporis pertransire vnum indivisibile spatij, siquidem indivisibile, vel totum attingitur, vel nihil; sed hæc absurda videtur: ergò continuum ex solis indivisibilibus resultare

non potest.

§. III.

Soluntur argumenta contrariorum.

Arg. 1. contra concl. nostrā: quia continuum potest dividi in omnem suam partem: ergo ex folis indivisibilibus fit, nam si ex partibus divisibilibus resultaret, illæ partes essent amplius divisibiles, & sic in infinitum, & ita nunquam posset continuum in omnem dividi partem. Ant. prob. 1. Deus cognoscit omnem partem continui: ergo potest continuum in omnem dividere partem.

Secundo prob. ant. si super vitrum existens in plano, & æquale ex omni parte caderet ad æqualitatem lapis magnus, tale vitrum divideretur in omnem partem, eo quod non est maior ratio, ut dividatur in has, quàm in alias partes, siquidem omnes sunt æquales: ergo potest continuum in omnem dividi partem.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conseq. Quia Deus agere non potest contra rerum essentias, & cum de essentia continui sit esse divisibile in semper divisibilia vsque in infinitum sin- cathegorematicè, quod nunquā potest per divisionem exhaustiri, indè fit, Deum non posse dividere continuum in omnes partes, quamvis illas omnes cognoscat.

Mag. Froylan.

Instantia est in ipso Deo simul cognoscente omnia possible, & tamen non potest omnia producere simul, & etiam cognoscit Deus simul omnes horas diei, quas tamen nō potest simul producere.

Ad 2. prob. resp. illud vitrum non posse dividi in omnem partem propter datam doctrinā, sed solum divideretur per aliquas partes, per quas verò esset facienda divisio, si esset æquales ad Auctorem naturæ pertineret disponentem omnia benè, & iuxta rerum naturas.

Sed inst. continuū non habet partes infinitas: ergo potest dividi in omnem partē, nam si infinitæ non sunt, poterunt per divisionē exhaustiri. Prob. ant. 1. Si haberet infinitas partes daretur infinitum in actu secundū multitudinem, quod essentialitè implicat: ergo partes infinitas non habet.

Secundo prob. ant. Si haberet infinitas partes, haberet etiam extensionē infinitam, quod etiam est falsum: ergo idem quod prius.

Tertio prob. ant. Si spatium unius leucæ haberet partes infinitas non esset pertransibile per motum, quia infinitum pertransiri non potest: ergo idem.

Quarto prob. ant. si haberet infinitas partes, non esset unum continuum altero maius, quia inter infinitas non datur excessus: ergo idem.

Ec 2

Resp.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. etiam ant. Quia licet partes continui sint infinitæ, non tamen sunt divisæ, & separate; sed coniunctæ, & unitæ, & ita non constituunt numerum, nec multitudinem, sed solum unicum ens: quia multitudo est quantitas discreta composita ex pluribus separatis, & divisis. Præterquamquod in continuo non dantur infinitæ partes in actu, sed solum infinitæ partes in potentia, quod verissimum est, & ideo nō faciunt infinitam multitudinem in actu.

Ad 2. prob. resp. continuum non habere infinitas partes determinatas, & aliquotas; sed solum infinitas partes proportionales designabiles per intellectum; cumque partes proportionales nullam superaddant extensionem ad aliquotas, sed potius cum illis communicent in extensione, qua ratione *partes communicantes* à Philosophis appellantur; inde fit, continuum non habere extensionem infinitam.

Ad tertiam respondetur: partes proportionales esse in potentia tantum in continuo, & intra partes aliquotas, & ita non superaddere extensionem ad illas; cumque partes aliquotæ finitæ, & determinatæ sint, inde est, spatium habere extensionem limitatam pertransibilem per motum.

Ad 4. resp. unum conti-

num esse maius altero, quia maioritas, & excessus desumitur à partibus aliquotis, & non à proportionabilibus, vel à partibus in potentia, & cum unum continuum habeat plures partes aliquotas, & determinatas, quam aliud, potest etiam aliud separare in extensione, & esse altero maius. Non tamen certum est ex terminis, unum infinitum non esse altero maius, quia si daretur infinita multitudo parietum maior esset multitudo lapidum, & si daretur infinita multitudo hominum, maior esset multitudo capillorum.

Secundo arg. inter primum punctum, & secundum non mediat aliqua pars: ergo indivisibilia sunt immediatè coniuncta in continuo, & consequenter ex solis indivisibilibus componitur, Quæ conseq. in doctrina Arist. & insuper ex terminis bona est. Prob. ant. si inter primum, & secundum punctum indivisibile mediat aliqua pars, mediant etiam alia indivisibilia, siquidem pars nō potest sine indivisibilibus esse; sed inter primum, & secundum indivisibile non possunt alia mediare, aliàs secundū indivisibile non esse secundū, siquidem inter ipsum, & primum darentur alia: ergo ant. verum est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. alia proportionalia, cōc. mai. alia aliquota, & determinata.

nata, nego mai. & sub eadem distinctione minoris neg. conf. Inter primum namque indivisibile, & secundum tantum mediat unica pars determinata, & aliquota, quæ non habet alia indivisibilia aliquota præter primum, & secundum assignatum, sed solum indivisibilia proportionalia, sicut etiam illa pars habet plures partes proportionales. Et si de indivisibilibus proportionalibus argumentum facias: respondebimus: quod sicut in continuo non est assignabilis prima pars proportionalis, & secunda, ita etiam primum, vel secundum indivisibile proportionale assignari non potest, quia ibi solum in potentia continetur.

Tertio arg. si daretur globus sphericus perfecte solum haberet indivisibilia; sed casus impossibilis non est: ergo potest continuum ex indivisibilibus componi. Prob. mai. si talis globus moveretur per corpus perfecte planum; non tangeret ipsum per partem divisibilem, sed solum per indivisibile punctum, alias non esset perfecte sphericus ille globus, sed pro aliqua parte planus: ergo solum indivisibilia haberet, nam si haberet partes divisibiles, posset per illas tangere planum.

Conf. spatium per quod moveretur globus ille solum haberet indivisibilia: ergo spatium etiam esset compositum ex indi-

visibilibus solis. Prob. ant. si globus motu continuo per spatium planum moveretur, tangeret totum spatium, nam motus continuus nihil relinquit intactum in spatio per quod fit; & tamen globus solum indivisibilia tangeret, alias non esset perfecte sphericus, ut diximus: ergo spatium illud solum indivisibilia haberet.

Resp. arg. neg. mai. & ad prob. concessio antec. neg. conf. Quia licet globus non tangeret corpus planum, nisi per punctum indivisibile; hoc tamen non proveniret, quia planum non haberet divisibiles partes, sed ex figura, & dispositione spherica corporis mobilis, quæ perfecte rotunda esset.

Ad conf. resp. globum sphericum solum tangere posse indivisibilia plani, & ita non posse per spatium planum moveri motu continuo, sed tantum motu discreto, & saltando ab vno indivisibili in aliud, & partes intermediarias relinquendo.

Dices: ergo motus corporis spherici nullo modo esset continuus, nec posset tale corpus aliquem motum continuum habere.

Resp. concedendo consequ. de motu, qui fit per spatium planum; quia absolute loquendo ille globus continuè moveretur per aerem, eo quod aer omnes partes globi tangeret, & ipsum adequatè contineret.

Quarto arg. Ex indivisibilibus

potest resultare extensum: ergo continuum potest ex solis indivisibilibus componi. Prob. ant. Ex partibus, quarum quælibet non est homo, scilicet ex materia, & forma potest resultare homo: ergo ex partibus indivisibilibus potest resultare divisibile, & extensum.

Secundo prob. ant. ex non ente potest fieri ens, sicut ex non igne fit ignis: ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum, quia plus distat ens à non ente, quam divisibile ab indivisibili.

Tertio prob. ant. Ex unitatibus indivisibilibus discretè potest resultare totum discretum: ergo ex indivisibilibus continuè potest resultare totum divisibile continuum.

Quarto prob. ant. Instans temporis est indivisibile; & tamen additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis: ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum. Prob. min. Res durans per unam horam usque ad instans terminativum inclusivè, magis durat quam res durans per totam horam; non tamen durat in ultimo instanti terminativo horæ: ergo instans temporis indivisibile additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conseq. Quia prædicatum formalitèr conveniens toti homogeneo, debet etiam partibus

convenire, eo quod in tali toto omnes partes sunt eiusdem rationis, & denominationis, unde quæcumque pars aquæ denominatur aqua, & cum continuum sit totum homogeneum, inde fit, quod non potest extensum denominari, nisi etiam partes denominentur extensæ, & propterea ex indivisibilibus resultare non potest; homo verò est totum etherogeneum, quod non habet partes eiusdem rationis, & denominationis, & ideo etherogeneum appellatur. Quapropter ex partibus, quarum nulla est homo, potest homo resultare.

Dices: stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem quam totum: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia partes componentes unam, non sunt unæ; sed palmi: ergo stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem, quam totum.

Secundo prob. ant. Corpus denominatur extensum secundum profunditatem; & tamen superficies, & linea, quæ sunt partes corporis non sunt extensæ secundum profunditatem: ergo idem quod prius.

Resp. ad utramque probationem: aliquas esse denominationes proprias totius, ut distinguitur à partibus, quæ denominationes non debent partibus convenire, & aliquas proprias par-

partium, quæ toti convenire non debent, sicut pars manus denominatur digitus, non tamen manus, & pars pedis non dicitur pes: aliàs verò esse denominationes partibus, & toti communes, quæ in toto homogeneo debent etiam partibus convenire, sicut pars aquæ dicitur aqua, & talis est denominatio divisibilis, & extensi, quæ non est propria totius ut distinguitur à partibus, sicut nec denominatio quantitatis & ideo denominationes prædictæ debent partibus convenire, vel toti convenire non poterunt.

Ad 2. prob. ant. principalis resp. quod ex non ente potest fieri ens, tãquam ex termino à quo, non tamen tanquam ex parte, & ita hoc argumentum non probat, quod ex indivisibilibus tanquam ex partibus possit resultare divisibile, & extensum.

Ad 3. prob. neg. conseq. Quia totum discretum est quantum, & extensum, non quidem extensione magnitudinis, sed quantitate, & extensione pluralitatis: cumque plures unitates distinctæ faciunt pluralitatem, bene potest ex illis resultare totum discretum, non tamen totum continuum, quod est quantum extensione magnitudinis, & ideo ex indivisibilibus resultare non potest, quia indivisibilia talem extensionem non habent.

Mag. Freylen.

Ad 4. prob. resp. Res durantem per unicum horam usque ad instans terminativum inclusivè magis durare altera re, non durante in ultimo instanti horæ, quia duratio abstrahit à divisibili, & indivisibili; non tamen propterea tempus esse magis longum, & extensum, quia instans superadditum extensionem non habet, & ideo tempori illam communicare non potest.

Sed inst. Indivisibilia temporis possunt communicare extensionem: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Duratio temporis est divisibilis, & extensa sed duratio illa resultat ex solis indivisibilibus temporis: ergo indivisibilia temporis possunt communicare extensionem. Probatur min. Duratio temporis resultat ex durationibus partium sed durationes partium sunt sola indivisibilia temporis, quia nulla pars durat nisi per unicum instans: ergo duratio prædicta resultat ex solis indivisibilibus temporis.

Resp. neg. ant. & ad probationem, quæ difficilis est, disting. mai. Extensa pro subtractione, conc. mai. pro formali durationis, nego mai. & dist. min. Pro formali durationis, conc. min. pro subtractione, nego min. & conc. Quia in duratione temporis potest considerari ratio, vel forma durandi, & res ipsa, quæ du-

rat: ratio autem, & forma durandi est indivisibile instans, quod nullam extensionem communicat. Res verò durans est ipsa pars temporis, quæ extensa, & divisibilis est, & hæc ex partibus divisibilibus componitur, non verò ex indivisibilibus instantibus solum. Unde quando dicimus durationem temporis esse extensam non loquimur de forma durandi pro formali, sed de tempore ipso durante, quod quidem extensum, & divisibile est, & compositum ex partibus divisibilibus præteritis, & futuris.

Tandem arg. Si in continuo darentur partes divisibiles indidivibilia tangerent partes; sed indivisibile non potest tangere partem: ergo in continuo non datur pars divisibilis; sed omnia indivisibilia sunt. Probatur minor. Inter contingens, & contactum debet esse proportio; sed inter divisibile, & indivisibile proportio non est: ergo indivisibile non potest tangere partem.

Resp. 1. dist. min. per adæquationem cum parte, concedo min. per modum modi vniensis, vel terminantis, nego min. & conseq. Quia indivisibile non habet extensionem, & ita non potest tangere partem, nec adæquatè, nec inadæquatè per adæquationem, & coextensionem cum ipsa; potest tamen tangere illam per modum

modi vniensis, vel terminantis, ad quod non requiritur alia proportio, quam habere entitatem ad hoc institutam, & determinatam à natura, sicut vnica existentia indivisibilis, & non habens partes actuat simul per modum modi, & terminat materiam, & formam, & idem indivisibilis modus vniensis coniungit materiam, & formam.

Secundo resp. solutione communi: quod licet indivisibile non possit tangere partem divisibilem adæquatè, potest tamen illam inadæquatè tangere, ad quod non requiritur extensio.

Dices: Indivisibile non potest tangere partem divisibilem adæquatè: ergo nec inadæquatè poterit tangere illam. Prob. conseq. Ideò primum est verum, quia illa pars est divisibilis; sed quodlibet etiam inadæquatum partis est indivisibile: ergo non poterit etiam inadæquatè tangere illam.

Resp. neg. conseq. & ad prob. dist. causalem ly quia dicente causam requisitam, concessam causalem maioris: dicente causam adæquatam, nego causalem maioris, & concessam min. nego. conf. Ut namque indivisibile non possit tangere partem adæquatè, requiritur partem esse divisibilem; non tamen hoc est causa adæquata, sed insuper quia si adæquatè tangeret partem non esset

esset principium, vel terminus partium, sed potius adæquaretur cum illius extensione, quod indivisibili repugnat; tangere verò illam partem inadæquatè est illam tangere per modum principij, vel termini, quod indivisibili convenire potest, quia hoc non est tangere partem inadæquatè ex parte rei, sed solum inadæquatè ex parte modi, partem illam iniciando, vniendo, vel terminando.

Ex dictis in art. discursu infertur 1. quod si vaculus 2. medietatem contineatur ab aqua, & 2. aliam medietatem contineatur ab aere, ex parte corporis

continentis vtramque medietatè non correspondet duplex superficies immediata, sed vnica tantum, quia superficies aeris, & aquæ se habet per modum vnus ad vacuum continendum.

2. ex dictis infertur: quod licet indivisibile 1. se totum tangat partem, non idè penetratur cū illa, quia non tangit ipsam 2. se totam, videlicet per coextensionem ad ipsam partem, & illius quantitatem. Et hæc de art. isto, & de 6. physicorum in presentis text. 1. & fere per totum librum ad Philosophum applicanda.

LIBER SEPTIMVS.

ET VNICA QVÆSTIO

de Ordine moventium.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum gravia, & levia moveantur à se, vel à generante?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur conclusio.

AD articuli intelligentiam 1. supponendum est: aliquid posse movere se ipsum ad

sui motum per accidens, sicut remiger movens navim, se ipsum etiam movet ad motum navis: loquendo verò de motu per se, qui ratione sui convenit mobili, oppositum affirmamus.

2. notandum est: omne, quod movetur ab alio moveri, quod Arist. docuit per totum librum istum, & in lib. 8. text. 27. Ex quo intulit: omne, quod movetur, habere aliquod principium, consequenterque debere dari pri-

primum motorem, qui immo-
tus omnia movet.

Insuper etiam inductione
prob. quia viventia ab alio movē-
tur, sicut ab alio producantur:
non viventia verò ut gravia, &
levia moventur à generante, &
etiam in ipsis viventibus pars mo-
vens, videlicet cor, realitèr dis-
tinctum est à partibus, quæ mo-
ventur: ergò quidquid movetur,
ab alio realitèr à se distincto
movetur.

Ratione autem prob. Quia
numquodque agit in quantum
est in actu, & movetur quatenus
est in potentia, siquidem motus
est actus entis in potentia secun-
dum quod in potentia; sed idem
secundum idem, & respectu eius-
dem non potest esse in potentia,
& in actu: ergò omne, quod mo-
vetur, ab alio movetur. Prob.
min. esse in actu dicit possessionē
formæ, & esse in potentia imper-
tat carentiam formæ; sed impos-
sibile est, idem secundum idem
habere formam, & simul formam
carere: ergò impossibile est, esse
simul in potentia, & in actu.

Resp. Esse in actu formali,
& in potentia formali unum, &
idem comparative ad eandem
formam, implicationem invol-
vere; non tamen esse in actu vir-
tuali, & in potentia formali, si-
cut intellectus est in potentia for-
mali ad intellectionem ipsam, &
virtualitèr continet illam, siquidē
potest illam efficienter producere.

Sed contra est: quia si verà
esset ista solutio, absque vlla nec-
cessitate in viventibus distingue-
retur pars per se movens à parte
per se mota, siquidē idem secū-
dum idē absque distinctione rea-
li potest efficere, & recipere mo-
tum, eo quod potest carere illo
formaliter, & ipsum virtualitèr
continere; sed hoc asserendum
non est: ergò nulla est datæ so-
lutionis doctrina.

2. rejic. solutio data: nam
motus, de quo loquitur Arist. in
præsenti, est actus imperfecti exis-
tentis formalitèr in potentia ad
ipsam formam; sed quod est in
actu virtuali talem imperfectionē
non habet: Undè intellectio non
est motus, qui sit actus imperfec-
ti, sed potius est actus perfecti, &
contra actum imperfecti dividi-
tur; ergò data solutio ad pro-
positum non est.

Dices: non esse assignabilem
rationem, quare Arist. loquatur
solum de motu, qui est actus
imperfecti.

Sed contra; quia huius inter
aliàs duplex assignabilis est ratio,
quarum prima est, quia Philos.
contra quos Arist. disputabat, do-
cebant: omne movens esse mo-
bile motu physico, & ideò Arist.
solum incumbere ostendere, de-
veniendum esse necessario ad ali-
quam causam moventem, quæ
non sit mobilis motu physico,
sed potius immota physice om-
nia moveat.

2. ratio est : quia solus physicus motus per se pertinet ad considerationem philosophiae, & propterea immobilitatem physicam in primo motore ostendere, illamque ex motu prebare ad Philosophum pertinebat.

Sed inst. contra suppositionem praedictam : quia essentia se ipsa causat, & recipit passiones; sed quatenus causat, movet, & quatenus recipit, movetur: ergo idem potest a se ipso moveri.

2. inst. intellectus est in potentia ad intellectionem, & sol ad illuminandum; & tamen se ipsa movent, & efficienter intellectionem, & illuminationem producant: ergo illud idem, quod est in potentia, potest movere se ipsum.

3. intellectus absque reali distinctione efficit intellectionem, & simul recipit illam: ergo idem potest se ipsum movere ad formam, & se ipso esse motum, & formam recipere.

Ad haec tamen facile Thomistae resp. Ad primum: quidem: essentiam non se movere ad producendas passiones, sed solum efficienter moveri a generante, per cuius actionem primario producit essentia, & secundario proprietates producantur, & ita essentiam non esse vere, & proprie principium efficientium proprietatum, sed solum principium emanativum.

Ad 2. instantiam resp. Tho-

mistae: intellectum, & solum ad intelligendum, & illuminandum esse in potentia formali, & in actu virtuali, quia sunt vere causas efficientes, virtualiter operationes continentes, & ita possunt se movere effective, & elicitive ad operationes praedictas, non tamen applicative, sed in hoc genere semper moventur ab alio tanquam agentia secunda & ita nihil est, quod se ipsum possit saltem applicative movere, quod satis est ad probandum, deveniendum esse ad primum motorem, immo omnia moventem.

Ad 3. instantiam resp. intellectum mediante specie efficit intellectionem, & nude sumptum recipere illam; cumque species realiter ab intellectu distinguitur, consequens fit, intellectum ut moventem realiter distinguat se ipso, quatenus motus vel nude considerato.

Dices: Voluntas ratione sui efficit, & recipit volitionem: ergo idem secundum idem potest movere, & moveri.

Sed neg. ant. quia voluntas nude sumpta recipit volitionem, illam tamen efficit, ut determinata per intentionem finis, secundum quam rationem realiter a se ipsa nude sumpta distinguitur.

Sed contra est: ergo voluntas comparative ad intentionem finis ratione sui efficit, & ratione sui recipit, & consequenter secundum idem movetur, & movet.

Resp.

Resp. voluntatem ad intentionem finis se ipsam movere, ut determinatam ab obiecto, & applicatam à Deo, secundum quã rationem realitèr à se ipsa ut recipiente, vel à se ipsa nude sumpta distinguitur.

Hæc tamen doctrina in præsentis necessario non est; quia Arist. in præsentis cum docet: idè secundum idem se ipsum movere non posse, non solum excludit potentiam ad se movendum applicativè, sed etiam elicitivè, siquidè ex tali doctrina infertur gravia, & levia à se ipsis moveri non posse, eo quod in illis non datur pars per se movens distincta à parte per se mota; in gravibus autem, & levibus potentiam ad se movendum tam applicativè, quam elicitivè negavit; non tamen Arist. loquutus est de motu non stricto, qualis est actio intellectus, & voluntatis, sed de motu strictè tali physico, & riguroso, & idè impugnationes in operatione intellectus, & voluntatis constitutz non procedunt contra doctrinam illius.

His ergò suppositis, circà gravia, & levia certum debet esse, quod si non impediuntur ab extrinseco statim moventur in proprium locum, & centrum, & causã, quæ removet impedimentum motus, dicitur causa per accidens: An verò à se ipsis tanquã à causa per se propriã, & specialiter moventur, præsens difficultas

est: affirmant Scotus, & plurimi extrã Scholam D. Thom. Negat. Ang. Doct. quem discipuli sequuntur, cuius authoritates adducunt venerandi Patres Carmel. & plurimi ex nostris, quas, quia claræ sunt, non oportet in præsentis examinare, & cum prædictis.

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Gravia, & levia non à se, sed à generante moventur.

Concl. istam probamus: quia quod est proprium viventium quatenus à non viventibus distinguuntur, non potest non viventibus convenire: sed movere se ipsa, est proprium viventium, quatenus distinguuntur à non viventibus: ergò non viventibus convenire non potest. Prob. min. ex Arist. lib. 3. cap. 4. text. 29. de gravibus, & levibus sic loquente: *est autem impossibile, quod moveantur à se ipsis; est enim hoc officium vite, & animatorum proprium.* Et Ang. Doct. 1. contra gent. cap. 27. asserit: quod illa sola per se moventur, quæ movent se ipsa composita ex motore, & moto, sicut animata: ergò proprium est viventium se ipsa movere.

Eandem minorem experientia quotidiana convincit, nam tandiù vita animalis durat, tandiù animal se ipsum movet, &

animal mortuum nō nisi ab alio movetur, & similiter planta sicca non nisi ab extrinseco levante, vel projiciente movetur; quod signum est, sola viventia posse se ipsa movere.

Resp. contrarij 1. tam viventia, quam non viventia proximè se ipsa movere; deficere tamen in eo, quod non viventia remote ab alio moventur.

Sed contra est: quia ideò non viventia remote ab alio, videlicet à generante moventur, quia ab illo accipiunt potentias loco motivas; sed etiam viventia accipiunt à producente potentias operativas: ergò etiam viventia remotè moventur ab alio, & consequenter in hoc nulla differentia est.

2. reijc. solutio data ad hominē contra Scotum: quia ideò in sētēria Scoti, viventia non moventur ab alio remotè, quia habent in se principium intrinsecū motus, sed iuxta solutionem datam, non viventia habent in se principium intrinsecum motus: ergò nec remotè movebuntur ab alio.

3. impug. Quia nihil 2. eandem partem potest esse movens, & motum in potentia, & in actu, & consequenter in omnibus, quæ se movent proximè, distinguenda realitèr est pars movens à parte mota; sed in non viventibus non potest distingui pars movens à parte mota, eo quod omnes

partes sunt eiusdem rationis, & ita non est ratio, quare vna pars, potiùsquam altera movens, vel mota sit, ergò non viventia non possunt proximè movere se ipsa.

Resp. quod non viventia non se movent mediante cognitione, sicut viventia, & in hoc stat differentia inter viventia, & non viventia, quatum ad se movere, vel non movere se ipsa.

Contra tamen: quia se movere absque aliqua cognitione etiam viventibus convenit, nam plantæ viventia sunt; & tamen absque cognitione moventur, siquidem intellectu carent, & sensibus tam internis, quam externis & motus augmentationis, & nutritionis est vitalis in homine, & ad ipsum absque vlla cognitione se movet: ergò in hoc nulla distinctio invenitur.

2. prob. concl. Motus gravium, & levium provenit à generante conferente naturam: ergò gravia, & levia non à se, sed à generante movètur. Prob. ant. Ab illo provenit passio tanquam à propria, & particulari causa, à quo provenit natura, nam passiones producuntur tanquam termini secundarij per eandem actionem, qua natura producit. Undè certum habuit proverbium Philoſ. qui dat Formā, dat consequētia ad formam; sed motus gravium, & levium est illorum passio: ergò provenit à generante dante naturam. Prob. min. Quia esse in

centro, est proprietas gravium, & levium, quæ naturaliter inclinantur ad centrum, & in ipso naturaliter conservantur: ergo etiam motus ipse, quo moventur in centrum est proprietas naturalis ipsorum, quia quando terminus motus est proprietas connaturaliter debita subiecto, etiam fieri, & acquisitio termini est proprietas debita naturaliter.

Addimus: quod quando una proprietas mediantè alia dimanat, vel acquiritur mediantè alia; si 2. naturaliter debetur, etiam 1. debetur naturaliter; sed centrum acquiritur medio motu, quando grave extra centrum existit: ergo si centrum est debitum naturaliter, motus etiam naturaliter debetur.

Conf. Quia constituere lapidem in centro, est effectus generantis proprius, & particularis: ergo etiam motus ipse, quo lapis acquirit centrum: nam ad idem agens, ad quod pertinet ponere finem, pertinet etiam ponere medium, quo finis ipse consequitur. Ant. prob. Ad generans pertinet constituere lapidem, ipsumque complere cum perfectione sibi connaturaliter debita pro instanti generationis; sed centrum debetur lapidi pro instanti generationis, siquidem pro illo instanti debetur lapidi quies naturalis, quam non habet nisi in centro: ergo lapidem constituere in centro, est effectus generantis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1. contra concl. nostram ex Ang. Doct. quæst. 5. de verit. art. 5. dicente: *Attendum est; quod motus Cæli non hoc modo est naturalis Cælesti corpori; sicut motus elementaris est sibi naturalis, habet enim huiusmodi motus in mobili principium non solum materiale, & receptivum, sed etiam formale, & activum*: Ergo sentit D. Th. gravia, & levia habere in se principium intrinsecum motus, & consequenter movere se ipsa.

Resp. tamen: Gravia, & levia habere principium intrinsecum motus formale, & activum emanationis, quia vere motus illorum ab eorum forma dimanat ad differentiam Cæli, in quo solum est principium passivum, & hoc tantum D. Th. intendere: non verò quod gravia, & levia habeant principium productivum motus per actionem diversam ab actione generantis, quod necessarium erat, ut se ipsa moverent.

2. arg. Ex quo motus gravium, & levium fit iuxta inclinationem naturalem ipsorum, non infertur, quod tribuatur generanti: ergo non à generante moventur. Prob. ant. Augmentatio in planta est iuxta inclinationem naturalem ipsius, siquidem est motus naturalis conformis natu-

rali inclinationi subiecti, & consequenter iuxta illam; & tamen augmentatio plantæ non tribuitur generanti: ergò ex quo motus gravium, & levium sit iuxta naturalem inclinationem illorū, non inferitur, quod tribuatur generanti.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. iuxta naturalem inclinationem per conformitatē ad principia naturalia, conc. mai. per modum proprietatis, nego. mai. & concessa min. neg. conf. Quia solum illud quod est iuxta inclinationem naturalē per modum proprietatis debet pro primo generationis instanti tribui generanti, & talis est motus gravium, & levium; augmentatio verò plantæ, licet sit iuxta inclinationem naturalem, non tamen per modum proprietatis debet in primo generationis instanti, & pertinentis ad complementum rei genitæ pro instanti generationis; & propterea necessarium non est, quod tribuatur generanti.

Dices: operatio 1. Angeli debetur in 1. productionis instanti; & tamen non tribuitur soli Deo, sed etiam tribuitur Angelo, qui per illam primam operationem meretur ergò non omne, quod debetur rebus in 1. productionis instanti, tribuitur generanti.

Resp. dist. mai. debetur tanquam 1. libertatis exercitium, conc. mai. aliter nego. mai. Quia

1. operatio debetur Angelo in 1. instanti tanquam 1. exercitium libertatis, quod creaturæ perfectæ in 1. instanti debetur; & cum exercitium libertatis debeat esse à propria voluntate, indè sit, talem operationem non solum à Deo, sed etiam ab Angeli voluntate provenire.

3. arg. gravia & levia causant talem motum, non instrumentaliter: ergò principaliter, quia inter causam principalē, & instrumentalem non est assignabile medium.

Resp. Dari medium in utramque, scilicet causare talem motum per modum principij emanationis, quod tamen satis non est, ut motus gravi tribuatur, tanquam veræ causæ efficienti.

4. arg. quando grave movetur, non existit sepe numero generans: ergò talis motus à generante provenire non potest, quia quod non est, non potest effectum producere.

Resp. quod in illo eventu licet generans non sit formaliter in se ipso, perseverat tamen virtualiter in ipso gravi tanquam in effecta proprio, quod satis est, ut motus generanti tribuatur, sicut quando post semen deciduum movetur Pater, & nascitur filius, ipse filius genitus Patri tribuitur: quia licet in se ipso non sit, in semine tamen virtualiter perseverat, & propter eandem rationē, quando destructa causa produc-

iva fundamenti resultat relatio, causæ producenti fundamentum attribuitur relatio, eo quod talis causa virtualiter in fundamento perseverat: & eadem instantia est in accidentibus Eucharistiæ, quæ in virtute substantiæ operatur, quæ ibi formaliter non est.

Sed inst. motus gravis tribuitur generanti, ut virtualiter existenti, sed generans virtualiter existens, nihil aliud est quam ipsum grave, in quo generans virtualiter continetur: ergo motus ille tribuitur ipsi gravi.

Resp. quod motus ille non tribuitur generanti reduplicative ut virtualiter existenti, sic enim non distinguitur à gravi; sed tribuitur generanti secundum se, licet ad hoc necessarium sit, quod in gravi virtualiter existat, unde poterat distingui maior. Generanti ex parte rationis *quæ cõc. mai.* ex parte rationis *sub qua neg. mai.* Quia virtualis existentia est medium, ut generans possit producere. res tamen, quæ producit, est generans, quod in gravi virtualiter manet.

5. arg. gravitas, & levitas sunt quid intrinsecum gravi, & levis sed gravitas, & levitas sunt principia intrinseca motus: ergo gravia, & levia habent principium intrinsecum motus, & consequenter se ipsa movent.

Resp. gravitatem, & levitatem esse principia dimanationis, quia ab illis verè motus dimanat

non tamen sunt principia absolute efficienter productiva.

Sed inst. motus gravium, & levium est ab illis verè effective: ergo habent in se principium intrinsecum verè efficienter productivum. Prob. ant. motus gravium, & levium est ab illis elicitive: ergo effective, quia elicere est verè efficere motum.

Resp. motum gravium, & levium non procedere ab illis elicitive, sed solum dimanative tantquam verè illorum passio.

Sed inst. quia motus gravium & levium nõ est illorum proprietas: ergo tota doctrina nititur principio falso. Prob. ant. 1. Proprietates statim, & in eodem instanti productionis sequitur ad naturam, si non adsit impedimentum; sed motus gravium, & levium non potest in tali instanti ad naturam consequi, siquidem motus non potest incipere in instanti: ergo proprietas non est.

2. prob. ant. Proprietas predicatur accidentaliter inseparabiliter de natura, semperque convenit illi; sed motus gravium, & levium nõ semper convenit illis, siquidem grave extrà centrum reperitur sine motu: ergo idem quod prius.

3. prob. ant. Proprietas non potest naturaliter impedire, sed solum de potentia absoluta, quia naturaliter cum essentia cõnectitur; sed motus iste naturaliter impediri potest, apponendo ta-

rabulam, vel aliud impedimen-
tum: ergò.

Quarto prob. Vna passio
non potest cum altera opponi; &
illam essentialiter excludere; sed
quies in centro est passio gravis,
& motum essentialiter excludit,
cum quo simul esse non potest:
ergò motus passio non est.

Quinto prob. Carentia pro-
prietatis est violenta subiecto;
sed carentia motus, quando la-
pis existit in centro non est lapi-
di violenta: ergò motus non est
passio.

Resp. ad repl. neg. antec.
& ad 1. prob. dicimus: proprie-
tatem successivam, qualis est
motus, non debere sequi ad rem
in eodem instanti productionis,
sed in tempore immediatè se-
quenti, quia res successiva solum
in tempore incipere potest.

Ad 2. prob. dist. mai. Pro-
prietas absoluta, quæ non de-
pendet ab extrinseco, concedo
mai. Proprietas respectiva, quæ
ab extrinseco dependet, nego
mai. & concessa minori, neg.
conseq. Loquendo de proprieta-
te respectiva. Quia licet proprie-
tas absoluta inseparabiliter con-
veniat, proprietas tamen respec-
tiva, quæ dependet ab extrinse-
co, non semper convenire debet,
& huius generis est motus gra-
vium, & levium, qui connotat
ablationem impedimenti, vt de
facto conveniat, impedimento
verò non ablato de facto non

convenit motus. Instantia est
in suppositione, quæ est pro-
prietas termini, & tamen non
semper termino convenit, quia
respectiva est, & dependet ab eo,
quod terminus intra propositio-
nem existat.

Dices: quod prædicatur ac-
cidentaliter separabiliter, est ac-
cicens quantum prædicabile: er-
gò si motus iste prædicatur acci-
dentaliter separabiliter, erit ac-
cicens quantum prædicabile, non
tamen vera passio.

Resp. dist. ant. separabili-
tèr, tam in se, quam in sui exi-
gentia, conc. ant. in se præcisè,
nego ant. & conseq. Quia licet
ille motus aliquando separetur à
gravibus, & levibus, semper ta-
men exigunt illum, & ita non est
accidens quantum prædicabile,
quod non solum in se ipso potest
à natura separari, sed etiam non
exigitur ab illa secundum præ-
dicata specifica ipsius, & propria.

Ad 3. prob. principalis an-
tec. resp. proprietatem respec-
tivam dependentem ab extrin-
seco posse naturaliter impediri,
& talem esse motum prædic-
tum.

Ad 4. prob. resp. dist. mai.
Si passio conveniat subiecto ab-
solutè, & independentèr à statu
determinato, conc. mai. Sin au-
tem nego mai. Quia duplex est
passio, vna quidèr, quæ con-
venit subiecto absolutè, & inde-
pendentèr à determinato statu,

sicut risibilitas convenit homini, & passio ista non potest aliam proprietatem excludere; alia verò est proprietates, quæ solùm habet convenire pro determinato statu, sicut motus, de quo loquimur, qui solùm potest extra centrum convenire, & ideò potest excludere aliam passionem, eo quod natura pro diverso statu diversas, & oppositas passionem habere potest, sicut gratia in via radicat fidem, & in patria radicat visionem beatam, fidem essentialitèr excludentem.

Ad 5. prob. resp. Carentiam proprietatis esse violentiam pro illo statu, pro quo debet convenire proprietates, cumque motus non debeat lapidi convenire, quando lapis est in centro, inde fit, carentiam motus pro illo tempore nullatenus esse violentiam.

Dices: proprietatem naturalitèr dimanare ab essentia: ergò pro omni statu, & semper debet illi convenire, proindeque illius carentia semper debet esse violenta.

Resp. proprietatem respectivam dependentem ab aliqua conditione, vel ab aliquo statu dimanare quidem naturalitèr ab essentia, non tamen extra statum illum, sed solùm in illo statu, & ideò motus à lapide extra centrum existente naturalitèr cõsequitur, & dimanat, si ab aliquo extrinseco non impediatur. Instantia est in unione beata, quæ

solùm in statu patriæ naturalitèr dimanat à gratia.

Sexto arg. maior velocitas motus naturalis in centrum non provenit à generante: ergò nec ipse motus, quia utriusque eadem ratio est. Prob. ant. si maior velocitas motus proveniret à generante, velocior esset motus in principio quàm in fine, quia agens fortius agit in propinquum, quàm in distans, & grave magis coniungitur generanti in principio, quàm in fine; sed motus non in principio, sed in fine velocior est, iuxta proverbium illud: *Motus in fine velocior.* Ergò maior velocitas motus naturalis non provenit à generante.

Resp. neg. antec. & ad prob. neg. mai. Quia licet agens movens per impulsum impressum passo fortius agat in propinquum, eo quod per distantiam debilitatur, & diminuitur virtus agentis; agens verò quod movet propter productionem naturæ, & eorum, quæ sequuntur ad naturam potest fortius agere in distans, & tale est generans gravia, & levia, quod quidem communicat illis naturam, & proprietates, quarum una est motus naturalis in centrum, & cum centrum sit terminus attractivus, & naturalitèr conservativus lapidis, inde est, quod lapis velocius movetur, quanto magis appropinquat ad

ad centrum, quia tanto magis virtus lapidis, & illius gravitas confortatur. Quam doctrinam 1. de Cælo lect. 17. tradidit Angel. Doct.

Dices: ergo lapis non à generante, sed ab ipso centro movetur.

Rēsp. Quod attractivè movetur à centro tanquam à termino trahente ad se lapidem ipsum; effectivè verò à solo generante movetur.

Dices: Maior velocitas provenit ex eo, quod quanto magis coniungitur centro, tanto magis attrahitur ab illo: ergo illa maior velocitas non provenit effectivè à generante, quod postquam naturam dedit, nihil aliud facere viderur.

Sed neg. conseq. Quia illa maior velocitas dimanat à natura lapidis, quando appropinquat ad centrum, & quanto magis appropinquat, maior dimanat velocitas propter affinitatem, & propensionem ad centrum; & cum generans talem dederit naturam, & cum tali propensione, indè est, illam maiorem velocitatem provenire efficientè à generante, tanquam à producente naturam,

& ea, quæ naturalitèr ad naturam consequuntur.

Mag. Froylan.

§. IV.

Vltimum argumentum solvitur.

Tandem arg. Motus cordis est propria passio viventis, & ipsius cordis, illique debentur in primo productionis instanti, & tamen non tribuitur generanti, sed cordi, & ipsi viventi: ergo quamvis motus gravium, & levium sit proprietas illorum, non indè infertur, quod tribuatur generanti. Maior cum conseq. tenet, & min. prob. quia cor, & ipsum vivens se movet ad talem motum: ergo motus ille non tribuitur generanti, sed cordi. Prob. ant. De ratione motus vitalis est esse à principio intrinseco se movente, quia vivere est se movere; sed motus cordis vitalis est: ergo cor se movet ad talem motum.

Respondent aliqui: talem motum tribui generanti applicativè, cordi autem elicitivè, quia cor elicitivè se movet ad talem motum.

Sed contra est: quia in omni se movente debet distingui pars movens à parte mota, nè idè secundum idem sit movens, & motum; sed in corde non potest distingui pars movens à parte mota, siquidem est totum homogeneum, & habet partes eiusdem rationis: ergo non potest cor se ipsum ad talem motum movere.

Es 2

Sc 3

Secundo rejic. quia talis motus est propria passio viventis, & cordis, & tamen à corde provenit elicitive iuxta solutionem datam: ergo poterit motus gravium, & levium ab ipsis elicitive procedere, quamvis illorum passio sit.

Secundo respondent alij: illum motum dimanare à corde per naturalem resultantiam, quod non tollit illius vitalitatem, quia licet actus vitæ animalis debeant esse à principio intrinseco se moyente, non tamen actus, qui merè vitalis est, qualis est motus cordis.

Sed contra est: quia distinctivum actus vitalis à non vitali debet necessario convenire cumque actu vitali; sed motus cordis, quamvis non sit vitalis vita animalis, verè tamen vitalis est: ergo debet esse à corde se moyente ad talem motum. Unde solutio ista nisi melius explicetur, vel reducatur ad aliam, quam dabimus infra, vera esse non potest, & contra D. Th. 1. 2. q. 17. art. 9. procedit.

Tertio resp. ad arg. neg. min. & ad prob. neg. antec. & ad hucus prob. dist. mai. Motus vitalis vt quod, conc. mai. Vitalis vt quod, nego mai. & dist. min. Vitalis vt quod, concedo min. vt quod, nego min. & claritatis gratia, dist. consequens. Si movet vt quod, conc. consequ. vt quod, nego consequ. Quia motus cor-

dis solum est vitalis vt quod, quatenus per illum constituitur vivens potens se movere ad alias operationes vitales, & prima operatio, quæ solum est vitalis vt quod, constituendo subiectum potens ad alias operationes vitæ exercendas, non debet tribui vt quod, & absolutè viventis, sed illius generanti.

Dices: quod vivere est se movere; sed cor vivit per illam operationem: ergo illa operatio, vel motus debet procedere ab intrinseco viventis, & cordis, & non tribui generanti.

Resp. dist. mai. Se movere iuxta qualitatem vitæ, conc. mai. contra vitæ qualitatem, nego mai. & dist. min. vivit vt quod, nego min. vt quod, conc. min. & dist. cōseq. ab intrinseco vt quod, conc. consequ. vt quod, nego cōseq. Quia sicut unumquodque vivit, ita se movet, & habet operationem, vel motum à se ipso; cor autem per illum primū motum solum vivit vt quod, quatenus per ipsum constituitur potens se movere, & exercere operationes vitales, non tamen per illam operationē vivit vt quod, & perfectè, & idè illa operatio non debet vt quod procedere ab ipso corde, sed ab eius generante.

Quarto ad arg. alia via resp. & mihi non improbanda: videlicet motum cordis in primo instanti deberi, non quidem per

modum proprietatis riguroſæ, ſed per modum proprietatis latè ſumptæ, id eſt, per modum primi exercitij vitalis, quo vivens conſtituitur potens ſe movere ad alias operationes vitales, & cum de ratione exercitij vitalis ſit procedere ab intrinſeco viventis, indè fit, talem motum elicitivè efficientèr provenire ab ipſo corde, & illi attribui, & ſolum applicativè provenire à generante. Sicut in Angelo prima operatio vitalis, & libera in primo inſtanti debetur, & tamen non eſt paſſio ſiguroſa, ſed elicitivè provenit ab ipſo Angelo, & à Deo dumtaxat applicativè, quia debetur per modum exercitij liberi, & vitalis, quod debet ab intrinſeco provenire. Angel. autem Præcept. & Thomillæ afferentes paſſiones, & proprietates eſſe tribuèdas generanti tanquàm vnicæ cauſæ efficienti, de paſſione riguroſa loquuntur, & quæ verè, & propriè poſſent ab eſſentia dimanare. Quam ſolutionem omnium venia, inter omnes probabiliorè exiſtimo.

Placet tamen alia via argumento reſpondere: Motum videlicet cordis non eſſe vitalem per modum actus ſecundi, ſed ſolum eſſe vitalem vitalitate principij, & per modum proprietatis conſequentis formam vitalem, & ad vitalitatem prædictam, ſatis eſt, quod ille motus à forma vitali dimanet, & vivens, mediante illo,

ſe moveat ad alias operationes vitales, & propterea motus iſte non tribuitur viventi, ſed illius generanti.

Sed inſtabis: Motus ille vitalis eſt per modum motus, quo ipſum cor movetur in actu ſecundo: ergò non ſolum eſt vitalis per modum actus primi, & vitalitate proprietatis, ſed etiam per modum actus ſecundi, quia per principium vitale, & per veram proprietatem, nunquàm poſſet vivens in actu ſecundo moveri.

Reſp. diſt. ant. movetur à ſe ipſo, nego ant. movetur à generante, conc. ant. & neg. conſeq. Vt namque motus ille vitalis ſit per modum actus ſecundi, neceſſarium erat, quod per illum motum cor moveretur à ſe ipſo, quod tamen eſt falſum, quia per illum motum ſolum efficientèr à generante movetur.

Sed inſt. Vivens per alia principia non movetur in actu ſecundo, benè tamen per motum prædictum: ergò talis motus vitalis eſt per modum actus ſecundi.

Sed neg. conſeq. Quia ex quo per alia principia non moveatur in actu ſecundo benè tamen per illum motum, totum inferitur, ſubſtractum, quod denominatur vitale eſſe diverſum: non tamen diverſum eſſe modi vitalitatis, nec vitalitatem motus cordis eſſe talem formalitèr per

modum actus secundi, ad hoc enim requirebatur, quod à principio intrinseco, se movente, procederet, quod motus cordis non habet, sed sicut alia principia dimanant à natura viventis per modum actus primi ita motus iste per modum actus secundi ab eadem natura dimanat.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infertur 1. quod si grave, quod multum distat à centro velocius movetur in medio motus, quam alterum grave, quod parum distat à centro moveatur in quacumque parte motus; hoc ideo est, quia licet motus velocior fiat ex propinquitate ad centrum ceteris paribus, in parva tamen distantia non est tantum temporis, ut pondus, & inclinatio augeatur, & motus velocior fiat.

Secundo ex dictis infertur: quod quando aqua reducitur ad pristinam frigiditatem, illa reductio dimanativè provenit à natura aquæ, quæ talem exigit proprietatem, efficientèr verò provenit à generante.

Tertio colligitur: Lapidem proiectum violentèr moveri per impulsum, & virtutem projicientis, quia lapis per gravitatem, & naturam propriam resistit illi

motui, & ideo ut moveatur, necessaria est virtus lapidi impressa ab impellente, per quam violentèr moveatur, ad quem quidem motum maximè iubat aer concitatus, & propterea quamvis virtus projicientis fortior sit in principio, quia tamen in medio motus iam aer est valdè concitatus, ideo motus in medio velocior est, fortiusque percutit passum propter aeris vehementem concitationem; unde pila plumbea fortius percutit in medio, quàm in principio violentèr emissa.

Quarto colligitur: agens, & patiens debere simul esse, vel immediatione virtutis, vel immediatione suppositi, quia agens ut agat, debet subijcere sibi passum, aliàs non esset maior ratio, quare in hoc passum, quam in alterum ageret; sed non potest sibi subijcere passum, nisi illud tangat contactu immediato suppositi, vel immediatione virtutis: ergò talis similtas inter agens, & patiens necessaria est, & ideo in agentibus, quæ agunt per virtutem diffusam, per se prius illa virtus recipitur aliquo modo in subiecto immediato, & per ipsam transit ad subiectum mediatum, & distans; unde agens est immediatè coniunctum primo passo, immediatione suppositi, alijs verò, quæ sequuntur, & distans, solum est coniunctum immediatione virtutis.

Hoc idem confirmatur: quia si agens posset agere prius in distans, quam in passum propinquum, non haberet in agendo sphaeram determinatam, sed in quacumque distātia agere posset. Ex quo etiam provenit, quod cum virtus agentis materialiter multiplicetur in passis recipientibus diversis diminuitur in illis, & tandē post aliqua subiecta, quae pertransit, finitur, & non potest ultra aliquem producere effectum, ut experientia testatur.

Dices: ignis calefacit aquam lebetis, non tamen fundum illius, quia si manus appenatur in fundo, quando aqua fervere incipit, fundum frigidum invenitur. Similiter magnes attrahit ferrum, & non aerem immediatum, & piscis nomine Torpedo immobilitat manum piscatoris per qualitatem impressam, non tamen arundinem, & oculi fascinātionum damnū inferunt pueris, non tamen alijs immediatē coniunctis: ergo agētia ista prius in distans, quam in propinquum operantur.

Resp. ad experientiam primam: ignem prius calefacere fundū lebetis, quam aquam, quia tamen calefacit profundioribus partibus aquae ascendunt ipsae sursum, & superiores partes infra descendunt, & infrigidant fundum, idē quando incipit aqua fervere, ipsum fundum frigidum invenitur.

Mag. Froylan.

Ad alias experientias resp. omnia illa agentia prius agere in propinquum, quam in distans; non tamē eundem effectum causare in passu propinquo, quia propinquum capax non est eiusdem effectus, ita pravē disponētis; cuius tamen passum distans capax est; sicut Solis virtus, quae per aerem ad inferiora descendit, non producit in aere metalla propter eius incapacitatem, quae tamen in terra producit.

Quinto colligitur: Mobile quiescere in puncto reflexionis; de motu quidem cordis id docet Ang. Doct. opuscul. 35. & ratio suadet, quia laboriosum valdē esset tanto tempore vitæ, cor animalis non relevari per morulas aliquas, quibus motus interrumpatur, & paululum quiescat, & ita in reflexione talis motus per dilatationem, & constrictionem in puncto reflexionis aliquantulum licet brevissimē quiescit.

De alijs verò motibus certum etiam debet esse, quia motus directus, & reflexus habent terminos contrarios, videlicet sursum, & deorsum, ante, & retro, dextrum, & sinistrum, motus verò habens terminos specie distinctos, non potest esse continuus, & idē necessum est, quod mobile in medio reflexionis inter utrumque motum aliquantulum quiescat. Cuius etiam signum est, quia motus isti se invicem impediunt,

Et 4

mus, qui est ad quem respectu
vnius, se habet ut à quo respectu
alterius, nam ubi motus directus
finitur, incipit motus reflexus,
quapropter dum lapis cadens in
terra sursum resilit, vel pila à pa-
riete in parietem reflectitur, vel à
terra in aerem, in illo interme-
dio reflexionis finitur primus
motus, & mobile quiescit, & in-
cipit motus secundus.

Sexto colligitur: impulsum
aliquando deficere ex resistantia
corporis contrarij interpositi;
aliquando verò ex defectu causæ
conservantis, quatenus videlicet
aliquando per interpositionem
corporis mollis finitur influxus,
sicut quando lapis in lana recipi-
tur, & aliquando quia causa cõ-
servativa deficit, ut cum impul-
sus recipitur in subiecto non sa-
tis apto ad impulsum conse-
vandum.

Vazquez tamen 1. 2. disp.
81. docet impulsum non deficere
ex defectu conservantis, sed
propter contrariam formam, per
quam formalitèr expellitur.

Si tamen contra ipsam ar-
guas: impulsum, quo lapis proj-
icitur deorsum, non invenire for-
mam contrariam in lapide, eo

quod impulsus ille non est con-
trarius gravi tati lapidis, que po-
tius ad motum deorsum incli-
natur.

Respondet: terram esse
quasi in bilance ponderibus li-
bratam suis, & ideò impulsum
illum à terra corrumpi, quam-
quidem tangit, & movet motu
quodam trepidationis.

In oppositum tamen Scrip-
tura loqui videtur Psalmo 103.
in quo Deo dicitur: *Qui fundavit
terram super stabilitatem suam.* Pre-
terquamquod sensuum experien-
tia oppositum suadet, & reverè
lapidem movere terram, est con-
tra ordinem universi, & insuper
si ex adverso latere duo lapides
projiciantur, finitur impulsus,
antequam lapides per motum
proprium vertantur in terram, &
ipsam movere possint, & tandem
Vazpueb irrisit quidam Poeta se-
quentibus verbis, stare negàs ter-
ram nobis miracula narras. Hæc
dum scribebas, in rate forsam
eras, & hæc de artic. isto octavo
Physic. text. 31. & lib. 5. text. 20.
& in præfenti per totum ferè
librum ad Philosophum
applicanda.

**

entitative consideratam non esse fieri effectus, sed solum consideratam secundum terminationem ad effectum, & ut virtualiter tra-

seuntem, secundum quam considerationem ab æterno non erat. Sed inst. actio illa terminata ad effectum erat ab æterno ergo solutio nulla est. Probat. si ut terminata ad effectum non esset ab æterno, aliquid Deus inciperet in tempore velle, quod non voluit ab æterno; sed hoc dicendum non est: ergo actio illa ut ad effectum terminata erat ab æterno.

Resp. actionem Divinam secundum formalitatem, & denominationem volitionis esse ab æterno terminatam ad creaturas, quas Deus ab æterno decrevit, illam verò actionem secundum denominationem secundariam vsus applicantis ad executionem effectus, non esse ab æterno, & ita mundum ab æterno non produxisse; eo quod effectus solum sequitur in executione ad actionem Divinæ voluntatis ut applicantis executivè ad productionem effectus.

Dices: illa denominatio vsus in actione Divinæ voluntatis est aliqua volitio, sicut omnis formalitas intellectio est intellectio: ergo si secundum hanc formalitatem non æterna, sed temporalis est, aliquid Deus incipit in tempore velle.

Resp. dist. ant. volitio secundum formalitatem volitio-

is, neg. ant. tatem secundariam ant. & neg. conf. Quia non nis formalitas volitionis est volitio secundum formalitatem volitionis, sicut intellectio secundum formalitatem productionis, & dictionis, non est intellectio secundum formalitatem intellectio nis, & idè in volitione Divina distinguitur formalitas, & expressio volitionis, quæ primaria est, & formalitas vsus applicantis ad executionem operis, quæ secundaria est, & hæc secunda formalitas temporalis est, & in tempore applicat ad effectum producendum; i. verò formalitas erat ab æterno terminata ad creaturas, propterea que nunquam Deus incipit aliquid in tempore velle, sed solum incipit executionem in tempore, & ita exequitur, sicut ab æterno decrevit. His ergo prælibatis restat modo difficultas: an si aliqua creatura, cuius existentia ab æterno repugnet, sive inter res successivas, sive inter res permanentes, & pro rebus permanentibus sit.

§. II.

Prima conclusio.

Res permanentes potuerunt esse ab æterno.

Concl. ista prob. Creaturam esse ab æterno non repugnat ex parte virtutis Dei, quæ ab

et, nec ex pa.

ma ratio entis crea-
 turæ participat cum existentia ab
 æterno: ergo non repugnat, crea-
 turam permanentem esse ab æter-
 no, sed potius potuerunt res per-
 manentes ab æterno existere de
 potentia Dei absoluta. Ant. quan-
 tum ad 2. partem prob. Quia ad
 rationem effectus creati sufficit,
 quod sit posterior natura, vel ori-
 gine dependentiæ à creatore sed
 posterioritas naturæ compati-
 bilis est cum existentia ab æterno;
 siquidem res quæ solam natura
 posterior est ipso Deo est simul
 simultate instantis in quo, & tē-
 pore simul cum Deo: ergo ratio
 entis creati compatitur cum exis-
 tentia ab æterno.

Conf. Si creatura esset ab
 æterno solum mensuraretur eter-
 nitate participata; sed non impli-
 cat, creaturam mensurari æter-
 nitate participata, sicut constat
 in Visione beatifica, quæ tali æ-
 ternitate mensuratur: ergo non
 implicat creaturam, ab æterno
 existere. Prob. min. Eternitas, quæ
 potest habere finem, & ab extrin-
 seco destrui æternitas participa-
 ta est, limitata, & finita; sed
 æternitas, quæ creatura æterno
 existens defacto mensuraretur,
 posset habere finem, & à Deo
 destrui, vel ab ipso annihilari: ergo
 si creatura existeret ab æterno
 mensuraretur solum participata
 eternitate. **Consequens implicat crea-
 turæ**

ceptione mundi.

aturam esse infinitam in durando
 à parte post, sed potius aliquæ
 creaturæ, quales sunt Angeli, cō-
 naturaliter petunt durationem
 istam: ergo non implicat, crea-
 turam permanentem esse infinitam
 à parte ante, quia utriusque ea-
 dem ratio videtur.

Respon. Dices: si Angelus v. g. esset
 ab æterno, esset verum dicere,
 Deum Angelum creare, ut sup-
 ponitur, & etiam Angelum non
 creare, quæ sunt prædicata con-
 tradictoria; sed implicat, duo
 contradictoria esse simul verà: er-
 go implicat Angelum, vel aliam
 creaturam permanentem esse ab
 æterno. Prob. mai. quantum ad 2.
 partem. Hæc propositio, Deus
 modo non creat Angelum, est
 verà propositio, quia Deus in tē-
 pore, & modo non creat Ange-
 lum, sed illum ab æterno creavit;
 sed propositio prædicta nunquam
 incepit esse verà: ergo semper ve-
 rum fuit, Deum Angelum non
 creare. Prob. min. Semper fuit ve-
 rum dicere, Deus non creat An-
 gelum: ergo prædicta propositio
 nunquam incepit esse verà. Prob.
 ant. Non est dabile nunc, in quo
 sit verum dicere, Deus non creat
 Angelum, quia si ab æterno creaf-
 set, esset Angelus antè tale nunc,
 & antea, usque in infinitum; ergo
 semper fuit verum dicere, quod
 Deus non creat Angelum.

Resp. 1. neg. mai. primam,
 & secundam. Quia propositio ne-
 gativa, & illius propositio de in-
 esse

esse semper est falsa, eo quod Deus ab æterno creavit, & semper creat, sicut Verbum Divinū semper generatur, & Pater semper generat ipsum, nam quod ab æterno producit, semper producit, sicut 1. p. quest. 42. art. 2. ad 4. docet Angel. Doct.

2. resp. neg. ultimam conf. Quia ut hæc propositio, Deus nō creat Angelum, sit falsa, non requiritur, quod in aliquo instanti determinato falsificetur, sed satis est, quod Deus in aliquo instanti eternitatis intelligatur creare Angelum, & ideo possumus distinguere ultimum ant. non est dabile nunc determinatum, & in quo conc. ant. nunc intelligibile, & à quo, neg. ant. & conf. Si nāque Deus creasset Angelum ab æterno, esset dabile nunc naturæ, in quo non dūm Deus intelligeretur producere Angelum, & etiam esset dabile aliud nunc intelligibile naturæ posterius posterioritate à quo, pro quo esset verum dicere, Deus intelligitur creans, pro quo esset falsum dicere, Deus non intelligitur creans Angelum, quæ omnia contradictoria nō sūt.

Aliiter resp. dist. illam min. nunquam incepit esse verā inceptione temporis, conc. min. inceptione causalitatis, neg. min. & conf. Quia licet non sit assignabile nunc temporis, in quo prædicta propositio incepit esse verā; est tamen assignabile nunc causalitatis, illa videlicet posttio-

ritas naturæ ad Deum, & primā causam, pro quo Deus Angelum produxit, quamque Deus designare potest.

Dices: ergo aliquando etiam fuit verum, Deus non creat Angelum, & consequenter fuit verum Deum creare, & non creare Angelum.

Resp. dist. conf. non creat comparative ad tempus, & negatione privativa, neg. ant. Comparative ad ordinem causalitatis, vel prioritatem naturæ, conc. ant. Quia quavis nunquam fuerit verum, nunc temporis non creat Angelum; fuit tamen verum nunc naturæ, & causalitatis, & negatione sumpta præcissivè, & negativè non creat.

2. poterat arg. quod creatū est, trāsit de nō esse ad esse; sed quod est ab æterno, non transit de nō esse ad esse, quia quod est ab æterno, semper fuit: ergo quod est ab æterno, nō potest esse creatū.

Resp. dist. mai. De non esse ad esse per exclusionem subiecti ex quo fiat, & negationem essendi in aliquo instanti naturæ, cōc. mai. Per exclusionem essendi in aliquo instanti temporis, nego. mai. & sub eadem distinctione min. neg. conf. Quia ut aliquid creetur, necessarium non est, quod prius habeat non esse in aliquo instanti temporis, sed satis est quod prius intelligatur non esse in aliquo instāti naturæ, proprii videlicet suæ causæ. Quæ

autem poterant hic etiam opponi, in ultimo §. brevissimè diluantur, & idè sit.

§. III.

Secunda conclusio.

Res successivæ non potuerunt esse ab æterno.

Sententiam oppositam communiter defendunt Thomistæ, asserentes esse expressam D. Th. de quorum fundamento dicemus; unus tamen vel alter pro nostra sententia est, sufficiat verò R. Mag. S. Thoma, qui pro pluribus computari potest.

Ipsam docere videtur Ang. Præcept. pluribus in locis specialiter quæst. 3. de potent. art. 14. & art. 17. in quibus locis ex modo quo præcedit, & argumentis respondet, cognoscitur clarè, ipsū sentire, motum non posse esse ab æterno. Id ipsum docet 1. p. quæst. 46. art. 2. in quo repetit doctrinam traditam opus. 17. ante medium, quæ talis est: *non repugnare, si ponatur causa producens effectum suum subito, quod non præcedat duratione suum causatum; repugnare autem in causis producentibus effectum suum per motum, quia oportet quod principium motus, præcedat finem eius.* In quibus verbis expresse asserit: motum debere præcedere suum causatum, & effectum pro aliqua duratione, & consequenter mutatum esse mobilis, quod

est effectus motus, non posse non duratione supponere motum, proindequæ e tale mutatum esse non posse esse ab æterno; sed motus non potest dari ab æterno sine aliquo mutato esse in mobili producto: ergò motus non potest esse ab æterno, & talem esse mentem Angel. Præcept. cuicumque legenti opusculum, manifestè constabit.

Resp. D. Th. non loqui de quocumque effectu producto per motum; sed solùm loqui de effectu diverso à mutato esse, quo motus ipse completur, & non dicitur effectus motus, sed potius complementum illius.

Sed contra est: quia ratio æqualitèr convincit, motum debere præcedere duratione quemcumque effectum, etiam ipsum mutatum esse: ergò de quocumque effectu, etiam de mutato esse intelligendus est D. Th. Prob. ant. Idè motus debent duratione præcedere effectum diversum à mutato esse, quia quæcumque etiam minima pars motus tempore durat, & talis effectus producit in instanti; sed etiam pars motus, quæ præcedit mutatum esse tempore durat, & ipsum mutatum esse producit in instanti: ergò ratio æqualitèr convincit, motum debere duratione præcedere, & quemcumque effectum, & ipsum mutatum esse.

Resp. 2. causam per motum agentem debere præcedere duratione omnem

effectum, etiam ipsum mutatum esse; ex quo solum sequitur, prædictum mutatum esse non posse esse ab æterno, non tamen ab æterno non posse existere motum.

Sed contra est: quia si motus existeret ab æterno, non tamen aliquod mutatum esse, iam ipse motus duratione temporis infinita præcederet mutatum esse nam æternum duratione infinita præcedit illud, quod æternum non est; sed implicat, motum duratione infinita præcedere mutatum esse: ergo implicat motum esse ab æterno, non tamen mutatum esse. Prob. min. si motus duratione infinita præcederet quodcumque mutatum esse, per totam illam durationem non daretur nisi vnica pars motus, alias daretur etiam aliquod mutatum esse, quod necessario mediat inter duas partes motus; sed implicat per infinitam durationem solum existere vnica partem motus, aliunde per durationem illam infinitam non daretur successio partium, & consequenter destrueretur essentia entis successivi: ergo implicat, motum duratione infinita præcedere mutatum esse.

Sed inst. 1. quod D. Thom. quæst. 3. de potent. art. 17. in solutione ad 17. respondet dicendum, *Quod il' a ratio non probat, quod motus semper fuerit, sed quod motus circularis possit esse semper*: ergo sentit D. Th. motum existere posse ab æterno.

2. inst. quia D. Th. in eadem quæst. art. 14. ad 9. resp. *Quod Ævum, & tempus ab æternitate differunt non solum ratione principij durationis, sed etiam ratione successivis. Tempus enim in se successivum est.* Quibus verbis satisfacit argumento intendenti probare, creaturam non posse esse æternam, quia creatura mensuratur tempore, vel ævo, & ævum, & tempus ab æternitate differunt: ergo sentit etiam D. Th. quod quamvis motus, & tempus essent ab æterno, ad huc essent successiva, consequenterque non est contra rationem entis successivi, quod existat ab æterno.

Verum tamen ad instantiam 1. facilis est solutio: quia D. Th. non respondet solutione approbante, vel asserente, sed tantum solutione ommittente, nec D. Th. aliquando id affirmavit, sed semper, vel omitendo, vel ex aliorum solutione respondet, ut constabit legenti contextum, & maximè in 1. p. quæst. 46. art. 2. ubi satis clarè se explicat D. Th. si tamen quandoque asserit D. Th. motum circulearem potuisse esse ab æterno, solum loquitur ex suppositione, quod motus potuerit esse ab æterno, qua suppositione facta, nullus aptior est, quam motus circularis, ut existat ab æterno.

Dices: D. Th. obijcere rationes contra Arist. procedentes ad probandum mundum non esse

esse ab eterno, & affirmat, rationes prædictas efficaciter intentum non suadere, quia non repugnat, mundum fore ab eterno, consequenterque D. Th. in eodem sensu concedit, mundum possibilem ab eterno, quo ipsum Arist. concessit; sed Arist. concessit mundum ab eterno quantum ad res successivas: ergo etiam illas posse ab eterno existere concedit D. Thom.

Resp. tamen facile: D. Th. tantum sentire, mundum potuisse esse ab eterno quantum ad res permanentes, & pro ea parte solvere rationes contra Arist. procedentes; non tamen sentit D. Th. mundum potuisse esse ab eterno quantum ad res successivas, sed potius in hoc ab Arist. recedit, & sic D. Th. sentire constat ex loco citat. 1. p. & opusc. 27. ad finem ipsius.

Ad 2. inst. resp. tempus, & ævum, etiam si forent ab eterno, habitura esse successione formalem, vel virtualem, in quo ab æternitate differrent; non tamen tempus, & ævum haberent propriam, & sibi debitam successione pro illo signo, quo carent principio durationis, sicut contingeret, si existerent ab eterno, quia illa pars, in qua motus produceretur à Deo, & acquireret suum esse, non posset successione habere, ut probavimus, & statim infra dicemus, & ideo ex hac parte repugnat,

motum, & alias res successivas existere formaliter ab eterno.

His ergo præmonitis circa doctrinam SS. Præcept. quæ pro utraque parte sufficientem probabilitatem ostendit. Ratione efficaci prob. nostra concl. quia nulla pars motus ab eterno potuit existere: ergo motus non potuit esse ab eterno. Prob. ant. Non potuit esse ab eterno illa pars motus, quæ Deus antè omnes alias produxit: ergo nulla. Quia illa præcedit omnes alias, & consequenter si illa ab eterno non foret, nulla esset ab eterno. Prob. ant. Si prædicta pars esset ab eterno, tempore infinito duraret; sed implicat talem partem tempore infinito durare, alias toto illo tempore non daretur successio partium, quarum una esset post alteram, quod est contra naturam, & essentiam entis successivi: ergo prædicta pars, quam Deus antè alias produxit, non potuit esse ab eterno. Min. cum cons. tenet & prob. mai. Si pars prædicta tempore finito duraret, altera pars, quæ immediate ad istam consequitur, esset etiam ab eterno; sed implicat, partem immediate sequentem esse ab eterno, siquidem talis pars tempore distat à Deo, quando quidem supponit aliam partem tempore præcedenti durantem, & quod Deus tempore supponit non potest esse ab eterno: ergo si illa pars, quam Deus antè alias
pro

produxit esset ab æterno, non quidem tempore finito, sed potius tempore infinito duraret.

Ad rationem istam sub hac forma constitutam duplici via possunt respondere contrarij: 1. quidem neg. dari partem, quam Deus ante alias produxit, eo quod in motu existente ab æterno non potest dari aliqua prima pars, sed potius ante quamcumque partem determinatam, debet aliam & alia usque in infinitum præcedere.

Secundo respondere possunt: partem illam, quam Deus ante omnes alias produxit, solo tempore finito durare, ex quo non sequitur, partem immediate sequentem æternam fore, eo quod supponit alteram partem prius tempore existentem.

Utique tamen solutio inefficax est: prima quidem, quia quamvis in motu existente ab æterno non sit designabilis aliqua pars, quæ sit prima determinatò, reverà tamen dari debet aliqua pars, quam Deus ante alias produxit: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Deus producens ab æterno motum, non omnes illius partes simul producit, aliàs destrueret naturam, & essentiam motus exigentem successionem partium: ergò reverà dari debet aliqua pars, licet vagè, quam Deus ante alias produxerit.

Explicatur eadem impugnatio: quia partes motus eo

modo, quo existunt, fiunt, & producuntur à Deo; sed in rerum natura aliqua pars debet præcedere omnes alias, alias simul omnes existerent: ergò debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit.

Respondebis: aliquam partem exillere ante alias divise, non tamen ante alias collectivè.

Sed contra: quia tota collectio non simul exillit, aliàs non esset ens successivum: ergò collectio partium prius exillit in aliqua parte, consequenterque debet dari aliqua pars, quam Deus reverà ante omnes alias produxerit.

Secunda verò solutio principalis impugnatur: quia quod æternum non est, distat infinite in duratione ab eo, quod est æternum, nam duratio temporalis, & æterna distant adinvicem infinite; sed si pars, quam Deus ante omnes alias produxit, durat tempore finito, altera pars, quæ immediate ad ipsam consequitur, non distabit à præcedenti infinite, sed solum duratione finita, illa videlicet, in qua pars præcedens durat, quæ finita est, ut conceditur: ergò pars ista, quæ immediate consequitur, erit ab æterno, si altera ab æterno est, aliàs infinite distarent, consequenterque pars præcedens non posset solo tempore finito durare.

Sed inst. contra rationem istam:

istam: non repugnat motus infinitus, à parte post, in quo reverà non sit dabilis aliqua pars, quæ supponat omnes alias, & post illam altera non sit usque in infinitum: ergò non repugnabit dari motum infinitum à parte ante, in quo non sit dabilis aliqua pars, quæ præcedat omnes alias.

Resp. tamen neg. conf. Quia motus infinitus à parte post nunquam amittit esse, & destrueretur, sed sæper perseverabit, & ita nõ habebit, aliquam partem, quæ debeat omnes alias supponere, sed postquam erit altera usque in infinitum, quin unquam perveniat ad aliquam supponentem omnes alias; ceterum à parte ante licet motus nunquam verè, & in rigore incipiat, verè tamen accipit esse, verèque producit, cumque non possit accipere esse in omnibus partibus simul, debet suum esse accipere in aliqua parte, quæ omnes alias præcedit.

Secundo prob. concl. Quia quidquid supponit aliud prioritate instantis in quo, non potest æternum esse. Undè si ante Deum esset aliquid aliud prioritate in quo, Deus non esset æternus; sed quicumque motus supponit mobile prioritate instantis in quo: ergò nullus motus ab æterno existere potest. Prob. min. Pro instanti in quo mobile producit, à Deo,

nondum est motus: ergò quicumque motus prioritate instantis in quo, debet supponere mobile. Prob. antec. Motus non potest à Deo produci, & fieri in aliquo instanti, sed suum esse acquirit in tempore: ergò pro illo instanti, in quo mobile producit, à Deo nondum est motus.

Respondetis: Non esse dabile instans determinatum, in quo mobile producat, à Deo, sed ante quodcumque instans esse motum, & ante motum instans usque in infinitum, sine thegorematicè sine aliquo principio, quia quod æternum est, nunquam incipit.

Sed contra: Licet non sit dabile instans determinatum, & designabile, ante quod non sit alterum instans, reverà tamen debet dari instans, in quo mobile producat, à Deo, alias mobile non erit à Deo creatum; sed pro tali instanti nondum est motus, qui non potest acquirere esse in instanti, sed in tempore: ergò reverà datur instans, in quo motus non est, sed suum mobile pro tali instanti supponat.

Explicatur impugnatior: Cœlum si reverà esset ab æterno productum, esset productum in aliquo nunc, & instanti in quo, & in tali instanti non esset motus circularis illius: ergò motus ille supponeret proprium mobile pro aliquo instanti in quo.

& consequenter motus non esset æternus. Aut, constare videtur; quia res permanens, vel non fit, vel in aliquo instanti fit, & motus ipsius rei permanentis, vel nunquam est, vel in illo instanti, in quo producit mobile, nondum est ipse motus, sed erit tempore immediate sequenti: ergo Cœlum, si revera esset ab æterno factum, esset in aliquo instanti productum, in quo nondum esset motus circularis illius.

Iterum explicatur: Motus non potest fieri in illo instanti, in quo producit Cœlum, alias motus habebit esse in instanti: Rursus non potest motus produci ante tale instans, alias esset motus ante mobile: ergo solum potest motus produci tempore immediate sequenti ad instans, in quo producit Cœlum, consequenterque debet supponere Cœlum pro aliquo instanti in quo.

Respondet: illud instans, in quo producit Cœlum esse nunc æternitatis, quod æquivaleret instanti nostri temporis, & etiam ipsi temporis, & in ipso ut æquivalenti instanti producit Cœlum, in illo verò ut æquivalenti temporis producit motus.

Sed contra est: quia secundum istam solutionem motus supponit Cœlum productum in illo instanti ut æquivalenti instanti

temporis nostri: ergo supponit Cœlum prius prioritate instantis in quo, & consequenter motus non erit æternus.

Secundo impugnatur: si illud nunc æternitatis æquivaleret tempori nostro, non æquivaleret tempori existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum possibili pro duratione sequenti: ergo si motus incipit in illo instanti ut æquivalenti tempori, incipit solum in duratione sequenti. Probant. Illud nunc æternitatis solum potest æquivalere tempori non repugnanti: sed tempus existens, vel possibile pro illo instanti in quo creatur Cœlum, chimericum est, & essentialiter repugnat: eo quod tempus nullam potest habere partem in illo instanti in quo, alias haberet partem existentem pro aliquo solum instanti, & pro illo presentem: ergo si nunc prædictum æternitatis æquivaleret tempori nostro non æquivaleret tempori existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum pro duratione sequenti.

Sed contra rationem istam inst. 1. quia motus circularis, eo quod circularis est caret principio: ergo non repugnat illi quod existat ab æterno.

Resp. tamen facile: Motum circularem carere principio ex parte magnitudinis, in qua fit, eo quod incipit in tota magnitudine simul, & non in aliqua

parte; habere tamen motum
circularem principium duratio-
nis, & sine illo esse non posse,
quia necessario debet acquirere
esse, & produci in aliqua parte,
quæ præcedat omnes alias eo
quod non potest omnes partes si-
mul habere, & cum omnibus si-
mul produci.

Secundo inst. quia ponit
Deus ab æterno producere ig-
nem stupæ applicatur, qui sta-
tim combureret illam, & ignem
novum generaret: sed generatio
non est sine alteratione, quæ est
motus successivus: ergo potuit
motus verè, & propriè successi-
vus esse ab æterno.

Resp. etiam facile: Ig-
nem illum, quam primum posset
comburere stupam, & alium ig-
nem generare; non tamen posset
ignis ille nisi post infinitam dura-
tionem alterare stupam, & alte-
rum generare ignem, eo quod al-
teratio propter dicta non potest
esse ab æterno.

Tertio inst. Quia homo de
potentia absoluta potuit ab æter-
no existere: sed hoc ipso etiam
motus cordis existeret ab æterno,
siquidem homo non potest sine
motu cordis vivere: ergo motus
aliquis successivus potuit esse ab
æterno.

Resp. Hominem modo con-
naturali viventem, & mediante
motu cordis, non potuisse ha-
bere existentiam ab æterno,
sed solum miraculosè conserva-

tum à Deo sine aliquo motu
cordis. Et etiam poterat dici
mundum quoad alias res per-
manentes potuisse esse ab æter-
no; non verò quantum ad ho-
minem, qua solutione D. Th.
opusc. 27. ad finem, ad argu-
mentum simile respondet.

5. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli discursu
colligitur 1. res corrupti-
biles connaturaliter loquē-
do non posse esse ab æterno, quia
attenta propria natura non exi-
gunt durationem infinitam, &
si essent ab æterno in infinitū du-
rarent, eo quod in quocumque
instanti determinatō desinerent,
iam fuisset infinita duratio præte-
rita; possunt tamen predictæ res
ab æterno existere modo nō con-
naturali, & de potentia absoluta.

Secundo infertur: etiam ra-
tione speciali non potuisse homi-
nem ab æterno connaturaliter
existere, quia species humana
connaturaliter exigit per genera-
tionem propagari, quod quidem
esse non poterat, si ab æterno ex-
titisset, nam quacumque duratio-
ne assignata infinite generatio-
nes præcessissent, & daretur infi-
nita multitudo animarum, eo
quod anima rationalis incorrup-
tibilis est; implicat autem dari in-
finitū in actu secundum multitu-
dinem;

finem; potuit tamen Deus viginti, vel mille homines ab æterno creare, & postea producere omnes alios, non tamen permitteret homines ab æterno propagari, nè allatum incõueniens sequeretur.

Tandem inferunt: quod si augmentatio foret ab æterno (quod possibile esse negauimus, eo quod motus successivus est) quacumque parte quãtitaugmentata etiam aha destrueretur, nè quantitas evaderet magnitudinis infinitæ, & hoc idem de qualitate affirmamus, quod non potest etiam in infinitum intendi. Et hæc de art. isto in præsentia c. 1. & 2. 7. & 8. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De inceptioe, & desitione rerum.

ARTICVLVS I.

Qualitèr incipient res?

5. I.

Sensus difficultatis explicatur.

DVplici modo possunt res creatæ incipere, vel desinere esse, intrinsecè videlicet, & extrinsecè, incipere quidem intrinsecè, est incipere per primum sui esse, quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere nunc res est, & im-

mediate antea nõ erat, qui modus incipiendi dicitur intrinsecus, eo quod res in illo instanti verè incipit esse. Modus verò intrinsecus desinendi est per vltimum fui esse, quando scilicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc est, & immediate postea non erit, & hic modus dicitur intrinsecus desinendi, quia verè in illo instanti res amittit proprium esse.

Modus autem extrinsecus incipiendi est per vltimum non esse rei, quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc res non est, & immediate post hoc erit, qui modus dicitur extrinsecus incipiendi, quia reverà in tali instanti res non habet esse, sed illud habebit tempore sequenti.

Modus extrinsecus desinendi est per primum non esse rei, quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere nunc res non est, sed immediate antea fuit, & modus iste extrinsecus appellatur, eo quod res in illo instanti non amittit esse, sed immediate antea illud amisit. Et prædicta inceptio, & desitio explicatur per ordinem ad instans, & per ipsum regulatur, eo quod licet inceptio, & desitio prædicta fiat in tempore, quia tamen quacumque parte temporis assignata est verum dicere, quod res in aliquo instanti incepta, nam quælibet pars est divisibilis in alias, propterea

inceptio, & desinitio illa regulatur per instans, quod immediatè præcessit, vel sequitur immediatè. Modo autem pro resolutione articuli sit.

§. II.

Prima conclusio.

Res successiva in tempore incipit, & in tempore desinit.

Concl. ista quantum ad 1. partem prob. quia si res successiva inciperet in instanti haberet suas partes simul, nam res successiva est, quando sunt illius partes, eo quod totum nequit esse sine partibus, & si inciperet in instanti, in eodem verè esset, & consequenter in illo haberet suas partes, ac proinde omnes partes simul haberet; sed res successiva non potest simul habere omnes partes, siquidem res successiva secundum propriam naturam exigit habere vnam partem post aliam: ergò non incipit in instanti, sed in tempore incipere debet.

Secundam partem probamus: quia si res successiva in instanti desineret, in illo instanti etiam esset, & consequenter simul, & in illo instanti omnes partes haberet.

Contra concl. istam inst. 1. quia tempus est res succes-

siva; & tamen non incipit in tempore, quia antè tempus non erat tempus: ergò aliqua res successiva non incipit in tempore.

Resp. disting. min. in tempore formalitèr, conc. min. in tempore æquivalentèr, nego min. & consequ. Quia licet tempus non incipiat in tempore formalitèr, eo quod ante tempus non datur tempus; incipit tamen in quodam nunc æternitatis, quod propter sui eminentiam æquivaler pluribus partibus temporis, & idè incipit in tempore æquivalentèr.

Dices 1. tempus non potest incipere in quodam nunc æternitatis, quia solum potest incipere in aliquo divisibili, & nunc æternitatis indivisibile est: ergò nulla est data solutio.

Dices 2. Quilibet res incipit in propria mensura; sed nunc æternitatis non est propria mensura temporis, nam æternitas solum est mensura Dei: ergò nequit tempus in prædicto nunc incipere.

Resp. ad 1. Quod illud nunc æternitatis formalitèr indivisibile est; æquivalentèr tamen est divisibile, quia æquivaler temporis nostro, & hoc sufficit, ut in illo tempus incipiat.

Ad 2. resp. Æternitatem non esse propriam mensuram temporis, sed ipsum tempus est ratio formalis mensurandi se, & alia, sicut lux est ratio formalis

ad scriptam, & alia videnda, necessarium tamen non est, quod res incipiat in mensura propria, sed satis est, quod incipiat in mensura superiori, ut æquivalens propriæ mensuræ, nam quum Angeli non incipit in altero cvo, sed in aliquo nunc æternitatis, quod æquivalet ipsi.

Secundo inst. contra concl. quia si Deus crearet lapidem in aere, in eodem instanti creationis lapidis moveretur in centrum, eo quod motus lapidis est passio illius, quæ ponitur in eodẽ instanti, in quo ponitur essentia: ergo motus ille inciperet in instanti.

Resp. Passionem successivam non incipere in instanti, in quo incipit essentia, quia non potest habere omnes partes suas simul, & propterea sufficit talem passionem poni in tempore immediatè sequenti. Unde si canis descendens de turri in medio itineris moreretur, forma cadaveris poneretur in instanti, sed motus inciperet tempore immediatè sequenti.

Tertio instabis: si motus inciperet in tempore, esset infinitus à parte ante, quia data quacumque parte temporis in alia, & alia priori incepisset; hoc non est dicendum: ergo motus non in tempore incipit.

Resp. tamen: quod licet nõ sit assignabilis pars, in qua primo incipit motus; est tamen

Mag. Froylan.

assignabile instans, in quo motus non dumerat, quod sufficit, ut motus non sit à parte ante infinitus.

Quarto instabis: in illo instanti, in quo mobile primo ponitur in termino ad quem, adhuc est motus, siquidem in illo instanti est ultimum mutatum esse mobilis, & motus existit per suum indivisibile, quod est mutatum esse; & tamen motus immediatè postea non est: ergo desinit in instanti.

Resp. tamen: in illo ultimo instanti esse motum terminativè, & in suo indivisibili, & complemento; non tamen esse in se ipso, sed fuisse tempore immediatè antecedenti, consequenterque motus ille tempore antecedenti desivit.

§. III.

Secunda conclusio.

Forma substantialis corruptibilis incipit in instanti, & in tempore desinit.

PRimam partem probamus: quia forma substantialis introducit in materia, devicta omni resistantia contrarij: ergo introducit in instanti, quia formam non fieri in instanti provenit ex resistantia contrarij, propterea lux, quæ non habe contrarium in vno instanti per

torum spatium diffunditur. Ante prob. Per alterationē disponitur materia ad receptionē novæ formæ, & expelluntur dispositiones contrariæ: ergo forma, quæ per generationem introducitur, invenit iam devictam omnem resistantiam contrarij.

Secunda pars conclusionis prob. in illo instanti, in quo introducitur nova forma, altera forma, quæ erat, iam non est, sed potius iam desinit; sed non desinit in instanti immediatè antecedenti, eo quod non dantur in tempore duo instantia immediata, nec desinit in alio instanti mediato, quia inter duo illa instantia mediat necessario tempus, & consequenter toto illo tempore mediante esset materia sine aliqua forma, quod essentialitè implicat: ergo forma, quæ præcessit, solum desinit tempore immediatè antecedenti ad instantans, in quo nova forma introducitur.

Addimus: quod si forma producibilis desinit per anihilationem, desinit in instanti, quia licet anihilatio possit fieri in tempore, Deo suspendente concursum paulatim quantum ad singulas partes substantiæ, connaturalitè tamen in unico instanti fit, & in hoc eventu forma adveniens per accidens introducitur in tempore.

Insuper addimus: formam substantialem posse in tempore

incipere quantum ad informandam partialem substantiam, sicut in nutritione contingit, ubi substantia partialis ratione quantitatis successivè producitur, & forma, quæ desinit, in instanti separatur propter rationem oppositam ad rationem conclusionis.

Et si dicas: quod ultima dispositio ad formam semper ponitur in instanti, quia est ultimus terminus ad quem alterationis, & terminus ad quem motus ponitur in unico instanti, in quo verificatur ultimum mutatum esse mobilis: ergo etiam ipsa forma introducitur in instanti, quia forma, & dispositio in eodem instanti ponuntur.

Resp. ultimam dispositionē, sicut & ipsam formam poni in tempore, quādo per nutritionē superadditur substantia partialis, in qua forma successivè introducitur, & eodem modo ponitur dispositio ante ultimū mutatum esse, quod semper ponitur in instanti, ad differentiam termini producti per motum, qui quandoque ponitur successivè.

Sed instabis contra secundam partem conclusionis: quia quidquid in tempore desinit, proportionatur cum tempore divisibili; quod contingere non potest, si illud, quod desinit, indivisibile est; sed forma substantialis est indivisibilis: ergo non potest in tempore desinere.

Resp. formam substantialem, de:

de qua argumentum procedit, habere partes distinctas pro priori ad quantitatem, & ratione illarum esse divisibilem, & posse divisibiliter informare.

Dices: ergo saltem argumentum est efficax, si procedat de anima rationali, quæ totaliter indivisibilis est.

Resp. neg. conseq. Quia licet anima rationalis formaliter, & in se indivisibilis sit, virtualiter tamen, & in ordine ad informandam materiam divisibilis est, & plures habet gradus, quos successivè communicare potest, & ratione illorum potest in tempore uniri, vel separari.

Ex dictis inferitur: Angelum in instanti incipere, non autem in tempore, quia non habet partes correspondentes partibus temporis, nec diversitatem graduum, quos communicet successivè, & ita totus simul incipere debet.

Inferitur 2. Formas cælorum absolute loquendo potuisse incipere in tempore, quia corporeæ sunt, & habent partes distinctas, conaturaliter tamen exigere in instanti produci, eo quod introducuntur in materia, absque vlla resistantia formæ contrariæ, & similiter exigunt per annihilationem desinere.

Inferitur insuper: quamcumque qualitatem in gradu determinato produci in instanti, & etiam in instanti desinere, quia

forma in gradu determinato producitur quando mobile pervenit ad terminum ad quem, & habet mutatum esse, & mutatum esse mobilis in unico instanti ponitur. Et hæc de art. isto cum precedentibus ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

De termino magnitudinis, & parvitatis.

§. I.

Aliqua supponuntur.

AD intelligentiam articuli aliqua supponenda sunt, quarum 1. est: quod intrâ latitudinem entis naturalis datur maximum, & minimum corpus: maximum quidem, sicut Cælum supremum, quod suo ambitu cetera comprehendit: minimum verò corpus non percipitur à nobis, revera tamè in rerum natura datur, ut in specie equi datur equus minimus positivè, ille videlicet, qui ab omnibus exceditur, & minimus negativè, qui nullum alium excedit, & etiam datur maximus positivè, qui superat omnes, & maximus negativè, qui à nullo superatur.

2. supponendum est: viventia, & non viventia per ordinem ad potentiâ Dei absolutâ non habere terminum intrinsecum magnitudinis, vel parvitatatis, nam Deus potest facere hominem.

in magnitudine montis, & etiam in parvitate a thomi, in qua licet non possit exercere omnes operationes connaturales, potest tamen operationes essentielles habere, sicut intelligere, & velle.

Hoc supposito difficultas est, an viventia, & non viventia habeant terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatatis, extra quem naturaliter conservari non possint; pro quo sciendum est, duplicem esse terminum magnitudinis, & parvitatatis, intrinsecum videlicet, & extrinsecum; terminus intrinsecus magnitudinis dicitur maximum quod sic, & est illa quantitas, ad quam res pervenire potest, & sub illa naturaliter conservari, non tamen sub alia maiori. Terminus autem intrinsecus parvitatatis dicitur minimum quod sic, & est illa quantitas, in qua res naturaliter conservari potest, non tamen sub alia minori. Terminus vero extrinsecus magnitudinis dicitur maximum quod non, & est quantitas illa, sub qua res conservari non potest, bene tamen sub quacumque alia minori: & terminus extrinsecus parvitatatis dicitur minimum quod non, & est quantitas sub qua res conservari non potest, bene tamen sub alia quacumque

maiori. Quibus
suppositis
sit.

§. II.

Prima conclusio.

Viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatatis.

PRO conclusione ista expressa est mens Divi Thomæ, & ita pro ea indaganda labore non oportet, ratione tamen conclusionem Probamus quantum ad primam partem quia omne vivens habet partes organicas; sed istæ exigunt determinatam quantitatem secundum magnitudinem suam: ergo vivens debet habere quantitatem determinatam. Maiorem cum consequentiam tenet, & probatur minor, partes organice non possunt connaturaliter exercere operationes proprias in quacumque quantitate, quia si homo haberet aures ita longas, ut per unam leucam extenderentur, non posset connaturaliter audire, quia propter distantiam non posset species ad auditum pervenire: ergo partes organice determinatam exigunt quantitatem.

Confirm. augmentatio viventium non potest semper durare, eo quod deficiente virtute augmentativa, non perseverat augmentatio, & virtus aug-

augmentatiua non potest durare semper, quia quotidie debilitatur propter continuam reactionem caloris; & humidi radicalis: ergo viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis.

Addimus: quod ex quo omnia viventia pereunt, inferimus bene habere terminum durationis, sed etiam experimur, viventia non semper augeri, sed augmentum cessare tempore determinato, sicut in sensibus contingit, quos passim minui videmus ergo viventia terminum intrinsecum magnitudinis habent.

Secundo probatur conclusio: quia ad formam determinatam sequitur determinata quantitas, nam ad formam determinatam sequuntur accidentia determinata, & vnum illorum est quantitas; sed viventia habent formam determinatam ergo etiam habent determinatam quantitatem, ultra quam conservari non possunt.

Respondebis: quantitatem non sequi ad formam, sed ad materiam, & ita rationem fundari in principio falso.

Sed contra est, quia licet quantitas sequatur ad materiam tanquam ad principium partiale, & inadaequatum, adaequatè tamen sequitur ad formam totalem, eo quod omnia accidentia sequuntur ad naturam

completam, vel ad formam totalem, sed forma totalis determinata, & finita est: ergo etiam quantitas consequuta.

Secundo rejicitur: quia quantitas sequitur ad materiam ut determinatam per formam; sed materia sic determinata determinata etiam, & finita est: ergo etiam quantitas, quamvis ad materiam sequatur, determinata, & finita erit.

Tertio: quantitas sequitur ad materiam tanquam dispositio requisita, ut forma possit operari; sed dispositio requisita, ut forma debite operetur, non potest non esse quantitas determinata: ergo idem.

Addimus quantitatem esse terminum, per ordinem ad quem constituitur materia principium individuationis; sed materia non est individuationis principium, nisi per ordinem ad determinatam quantitatem: ergo idem.

Secundo respondebis: durationem Angeli sequi ad formam limitatam; & tamen esse infinitam à parte post, consequenterque ad formam finitam posse consequi accidens non limitatum.

Contra tamen est: quia duratio Angeli sequitur ad formam, ut petentem ab intrinseco durationem perpetuam: ergo sequitur ad illam, ut infinitam

tam formalitèr in durando a parte post. Probatur antecedens. Duratio Angeli sequitur ad formam, ut excludentem qualitates contrarias, & omnem corruptionem; sed forma, quæ qualitates contrarias, & corruptibilitatem excludit, exigit ab intrinseco durationem infinitam a parte post: ergo duratio sequitur ad formam Angeli, ut exigentem ab intrinseco durationem perpetuam.

Secundam verò partem traditæ conclusionis probamus: quia ut forma viventis introducatur in materia, exigit dispositiones determinatas; sed vna illarum est quantitas: ergo exigit determinatam quantitatem, ut ipsa forma in materia introducatur, & consequenter viventia habent terminum intrinsecum parvitatìs.

Confirmatur: ut forma viventis possit exercere operationes suas, petit determinatam quantitatem, quia homo non potest suas operationes in quantitate formicæ connaturalitèr exercere: ergo forma viventis, ut in materia sit, quantitatem etiam determinatam requirit, eo quod vnumquodque est propter suam operationem, ac proinde si ut operetur exigit determinatam quantitatem, illam etiam requirit ut sit, & consequenter viventia habent terminum parvitatìs.

§. III.

Argumentis occurrunt.

Arguitur primo: non viventia habent formam determinatam; & tamen eorum quantitas determinatam non est, ergo ex quo in viventibus forma sit determinata, non bene inferitur, etiam quantitatem determinatam esse.

Respondent aliqui: non viventia habere formam determinatam cathegorematicè, & quantum ad essentiam; non tamen syncathegorematicè, & in ratione principij radicantis quantitatem.

Sed contra: idè Div. Thomas, probat formam esse limitatam in radicando quantitatem, quia ipsa forma quantum ad essentiam determinata, & finita est: ergo si potest forma limitari quantum ad essentiam, & non in ratione principij radicantis quantitatem, falsum, erit principium Angelici Præceptoris. Quapropter alitèr.

Respondetur: distinguendo minorem determinatam non est in potentia, concedo minorem in actu, nego minorem, & distingo consequens. Determinatam in potentia, concedo consequens determinatam in actu, nego consequentiam. Quia Div. Thom. ex determinatione for-

formæ quantum ad essentiam solum probat quantitatem determinatam in actu, ut ita convincat, non posse dari a parte rei infinitam magnitudinem in actu: quod verò in viventibus forma sit determinata in radice, do quantitatem, non tamen in non viventibus, aliundè probat D. Thom. ex eo videlicet, quod virtus augmentativa in viventibus residet in determinata parte, sicut in animalibus in stomacho, & in arboribus in radice, & ideo quando augetur vivens non advenit nova virtus augmentativa in non viventibus verò virtus augmentativa non residet in parte determinata, quia sunt homogenea, & habent partes eiusdem rationis, & ideo cum nova parte materie, & formæ, nova etiam advenit virtus augmentativa usque in infinitum syncategorematicè.

Secundò, & bene respondetur: rationem nostram procedere de quantitate, quæ consequitur ad formam; non verò de quantitate ad formam non consecuta, qualis est quantitas non viventium in quibus augmentum quantitatis non sequitur ad eorum formam, sed ab extrinseco provenit ex coniunctione cum alio non vivente eiusdem speciei, sicut aqua augetur ex coniunctione cum nova parte aquæ: viventia autem augentur per inusurpationem, & ideo augmentum, &

virtus augmentativa ad eorum sequitur formam.

Dices: ignis augetur comburendo alia per virtutem combustivam; sed virtus combustiva sequitur ad formam: ergo etiam augmentum.

Resp. dist. maj. Combustione præsuppositivè se habente, conced. maj. formalitèr se habente, negò maj. Quia licet requiratur combustio, ut ignis augetur, non tamen augmentum formalitèr in combustionem consistit, sed in coniunctione alterius ignis cum igne præcedente.

2. arg. potest homo terminum suæ magnitudinis naturalitèr excedere: ergo viventia terminum magnitudinis non habent. Prob. ant. primo. Homo existens in termino magnitudinis potest sumere alimentum facillè decoctionis, & illud in propriam substantiam convertere, per quæ conversionem augetur; sed hoc naturalitèr fieri potest: ergo potest homo terminum suæ magnitudinis naturalitèr excedere.

2. prob. ant. Si homo percuteretur manu, vel ense, tumesceret, & fieret maior, si eidem pro illa parte occuparet maiorem locum: ergo terminum suæ magnitudinis potest naturalitèr excedere.

Respond. neg. ant. ad primam probationem dicimus: homi-

nem existentem in termino tantum deperderet de quantitate priori, quantum acquireret de nova quantitate, ut patet in senibus, qui tantum & plus deperdunt de quantitate priori, quantum acquirunt de nova, & ideo licet nutritio duret per totam vitam, non tamen augmentatio, sicut in 3. de gener. dicitur.

Ad 2. prob. resp. hominem via generationis, & devitæ conservationis non posse terminum intrinsecum excedere, bene tamen via corruptionis, qualiter cresceret ille homo percussus manu, vel ense, quo mediante ad corruptionem disponderetur ab extrinseco agente.

His ergo circa viventia statutis, ad non viventia pervenimus, quæ attento ordine universi, terminum præfixum habent, quia nullam elementum potest Coelum pertransire: An vero attenda eorum natura, terminum intrinsecum magnitudinis habeant, & parvitas, non est una philosophorum sententia. Nos tamen affirmamus, quod.

§

§§§§

§§§§§§

§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§

§. III.

Secunda conclusio.

Non viventia habent terminum intrinsecum parvitas, non tamen magnitudinis.

Prima pars conclusionis nostre probatur: quia ut forma viventis in materia introducatur, exigit dispositiones determinatas, nam ad formam determinatam, dispositiones etiam determinatæ requiruntur; sed una illorum est quantitas: ergo quantitas determinata requiritur, & consequenter viventia habent terminum parvitas.

Consi. quia quacumque res est propter suam operationem saltim ut finem effectum; sed ignis ut operetur, quantitatem exigit determinatam; ergo etiam ut sit.

Urgetur: quia si non vivens posset incipere in qualibet parte quantumvis minima quantitatis, data quacumque parte, in alia priori, & alia, & alia incepisset, & consequenter incideret per ultimum sui non esse, sicut entia successiva; sed hoc dicendum non est: ergo non viventia ut incipiant, & sint, quantitatem determinatam in parvitate requirunt.

Sed